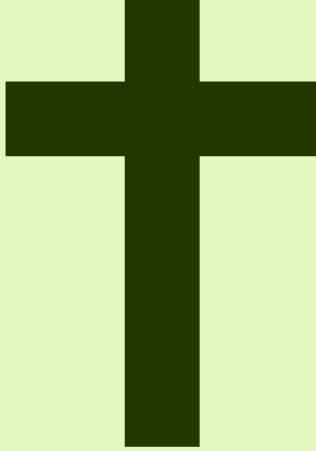

Kazuwambani ka savu n Tsikimba n aƙon a ɗa a

ɗangasai a kazuwambani ka cau

New Testament in Tsikimba (NI:kdI:Tsikimba)

Kazuwambani ka savu n Tsikimba n abon a ɗa a dangasai a kazuwambani ka cau New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010

Contents

Matiyu	1
Marku	45
Luka	71
Yahaya	114
Asuki	146
Roma	186
1 Korintiya	206
2 Korintiya	225
Galatiya	238
Afisu	245
Filibi	252
Kolosi	257
1 Tasaloniya	262
2 Tasaloniya	266
1 Timoti	269
2 Timoti	275
Taitu	280
Filimo	283
Kagali ka Ibirahi	285
Yakubu	300
1 Bituru	305
2 Bituru	311
1 Yahaya	315
2 Yahaya	320
3 Yahaya	321
Yahuza	322
Kuwene	324

Kadyanshi ka Shinga ka Matiyu

Ukukpa u kadyanshi

Matiyu uza da korongi tagarada u na vi, wa ta a asuvu a asuki a Yesu. Uza u Yahuda u da, kpam u korongu ta tagarada vi tsara u wenike aza a Yahuda an Yesu da Kawauwi ka a ka vana vi.

Matiyu reve ta Yesu aya magono ma mayun mi, wa lya ta tsugono tsu likimba gba. U wenike ta mayun da an Yesu shadangi kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka ntsumate n Kazuwamgbani ka Cau n yain kadyanshi a kaci ka Kawauwi ka ka woko magono ma pige. Matiyo wenishike ta tsugono tsi tsu likimba u na tsa wa, kpaci ucun tsugono tsu nala tsi tsa kotso ta. Tsugono tsu Yesu tsa shamgba ta hal ubana. U kana ta magono ma yain n ucira, tsara u wenike ucira u ne, Yesu lya ta kaci ka ukpa an u 'yangai a kasaun ka ne. Gba ili i na yi n i'ya i buwai i'a ta pini a tagarada u na vi.

Matiyu banga ta Atoni a gogo-na kpaci u todugbuso ta tyoku da Yesu shadangi afofi a Kashila a da wa tuko ama evu n eyi. An Adamu nusukai Kashila, ama a pecene ta n eyi. Udarakpusa u Kazuwamgbani ka Cau u takpa m'ala n na mi wa. Matiyo wenike ta tyoku da Yesu wokoi udarakpa u da u asakai ama a woko evu n Kashila, kpam Yesu u nala vi aya wa lya tsugono tsu ili dem a likimba u tsunu ara.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Nkoshi n cau n ilimaci i Yesu (1:1-2:23)

Akani a Yahaya kalyu6ugi (3:1-12)

Ulyu6ugu n ukondo u Yesu (3:13-4:11)

Manyan ma Yesu a Galili (4:12-18:35)

Yesu asakai Galili ubana a Urishelima (19:1-20:34)

A'ayan a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne. (21:1-27:66)

Yesu wa ta n uma. (28:1-20)

Nkoshi n cau n Yesu

(Luka 3:23-38)

¹ Yesu† Kawauwi† u wuta ta a kuwa ku Dawuda† Magono, matsikaya ma Ibrahi.† Makeci ma nkoshi n cau n ne ma na:

² Ibrahi da tata u Ishaku.†

Ishaku da tata u Yakubu.†

Yakubu da tata u Yahuza† na mmuku ma a'ali n roku.

³ Yahuza da tata u mpeshe n da a ka isa Farisa n Zera.

(Mma u le da Tama.)

Farisa da tata u Hesuruna.

Hesuruna da tata u Aram.

⁴ Aram da tata u Aminadabu.

Aminadabu da tata u Nashon.

Nashon da tata u Salumuna.

⁵ Salumuna da tata u Boza.

(Mma u ne kpam Raha.)†*

Boza da tata u Ubida.

(Mma u ne kpam Rutu.)†

Ubida da tata u Yese.†

⁶ Yese da tata u Dawuda Magono.

Dawuda da tata u Solomo.

(Mma u ne kpam Beteshaba da uza da Dawuda bokoi ara Uriya.)‡

⁷ Solomo da tata u Rihobuwam.

Rihobuwam kpam tata u Abija.

Abija da tata u Asa.

⁸ Asa da tata u Johoshafa.

Johoshafa kpam tata u Joram.

Joram da tata u Azariya.

* 1:5 Raha kashankala ka Awulawa ka. † 1:5 Rutu Kawulawa ka. ‡ 1:6 Dawuda vaku ta n Beteshaba eyi n u woli Uriya, aku u yain ili i roku tsara vali u ne Uriya u kuwa. A ka tsara ta alabari a na yi a tagarada u 2 Sama'ila 11:1-27.

⁹ Azariya da tata u Jotam.

Jotam da tata u Ahazu.

Ahazu da tata u Hazikaya.

¹⁰ Hazikaya da tata u Manase.

Manase da tata u Amo.

Amo da tata u Josaya.

¹¹ Josaya da tata u Jakoniya na mmuku ma a'ali n roku. (A'ayin yi a da a kana le ubana a uyamba u Babila.)†

¹² An a bidya le ubana a Babila:

Jakoniya da tata u Shayalatiya.

Shayalatiya da tata u Zerubabe.

¹³ Zerubabe da tata u Abihuda.

Abihuda da tata u Eliyakim.

Eliyakim da tata u Azuro.

¹⁴ Azuro da tata u Saduku.

Saduku da tata u Akimu.

Akimu da tata u Aliyuda.

¹⁵ Aliyuda da tata u Iliyazara.

Iliyazara da tata u Matan.

Matan da tata u Yakubu.

¹⁶ Yakubu da tata u Isuhu.†

Isuhu da vali u Meri.†

Meri kpm aya mma u Yesu uza da ama a ka isa Kirisiti† Kawauwi.

¹⁷ Gba aza da a kecei nala vi, akaya a da a'ari pini a da; akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana Ibrahi hal ubana a'ayin a Dawuda Magono, n akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a Dawuda hal ubana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi. N akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi utuwa a'ayin a Kawauwi.

Ilimaci i Yesu Kawauwi

¹⁸ Tyoku da ilimaci i Yesu Kawauwi i'ari da na: Mma u ne u da Meri uza da Isuhu kenei tsumana. Shegai eyi a makere bawu u revei vali, aku u kana katsuma n Kulu Keri.†

¹⁹ Isuhu kamana ka Meri, vuma da u tsu rongo uyan ili i'ya i'ari derere, wa ciga u nei Meri vi uwono a a'eshi a ama wa, aku u yawunsai u asaka yi usokongi.

²⁰ A'ayin a da wari pini uyawunsa ukuna vi, aku katsumate ka zuba† ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne a asuvu a alavutanshi, u danai, "Isuhu, matsikaya ma Dawuda, kotsu vu pana uwonvo u da va zuwa kamana ka vunu Meri wa, kpaci Kulu Keri ka ku zuwa yi u kana katsuma ki.

²¹ Wa matsa ta maku ma vali, aku vu neke yi kala Yesu,§ kpaci wa wauwa ta ama a asuvu a unyushi u cingi u le."

²² Ukuna u na vi u gita ta tsara kazuwamgbani ka Magono ma Zuba ka shadangu, tyoku da Ishaya† matsumate† u danai caupa,

²³ "Makere ma bawu ma revei vali ma yan ta katsuma,

u matsa maku ma vali,

aku a isa yi Imanuwe."

Kalen ka kala ki ka, "Kashila ka ta kafole n atsu."

²⁴ A'ayin a da Isuhu rikpanakai, aku u yain dere tyoku da katsumate ki ka tonuko yi. U tukoi Meri a kuwa u woko uka u ne.

²⁵ Shegai u vaku n eyi wa hal u matsai maku mi. Aku Isuhu neke yi kala Yesu.

2

Arevi a tuwai a danasa Yesu

¹ A matsa ta Yesu a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda, a'ayin da Hiridu* wari magono. Ama roku aza da a yain kaneshi u ukuna u atala, a wutai a kasana a tuwai a Urishelima†

² n a wecishiki, "Nte magono ma aza a Yahuda† ma a matsai vi? Tsu wene ta katala a kasana ka ka wenikei an a matsa yi, kpm tsu tuwai tsu lyaka yi kayala."

³ An Hiridu Magono u panai nala, u dambula ta cika, nala dem aza da a'ari a Urishelima a rongoi a kadambula.

⁴ Aku u isa adarakpi a pige† n awenishiki a Mele† u wece le, "Nte a ka matsa Kawauwi ki?"

§ 1:21 Kalen ka kala ka "Yesu" ka "Iwauwi." * 2:1 Hiridu Magono aya Hiridu Uzapige. Maku ma ne Hiridu Antiba aya magono an Yesu kuwai.

⁵ Aku a wushunku yi, “A ilyuci i Batalami i'ya a Yahuda. Kpaci ili i'ya Mika matsumate u korongi i'ya:

⁶ “Avu, Batalami u uyamba u Yahuda, va tã n kalen pini a asuvu a ilyuci i pige i pige i Yahuda.

A ka matsa tã magono a asuvu a vunu, uza ða wa woko yavu kaliniki ka ama a va, aza a Isara'ilat.’” [◊]

⁷ Pini nala, magono mi ma isaï amoci a ða a wutã i kasana ki a ba a sheshei ukpawunsi, kpam a tonuko yi derere a'ayin a ða katala ki ka wutã.

⁸ Aku u tonuko le, “Yangã i wala ubana a Batalami vi i boli maku mi mai. I wene yi baci, i gono i tuwã i tonuko mu, tsarã mpa dem n ba n lyaka yi kayala.”

⁹ Arevi yi an a panai ili i'ya magono mi ma danai, aku a lazai. Kpam katala ka a wenei a kasana ka lazai a kapala ka le hal ka ba ka shamgbai a asu u ða maku mi mari.

¹⁰ An a wenei katala ki, a yan tã mazãnga!

¹¹ A'ayin a ða ama yi a uwai pini a kuwa ki, a wene tã maku mi n Meri mma u ne, a kuðangi a lyaka yi kayala. A bidyai kune ku le ku zinariya, n ucanga u magulãni, n mar† a naƙa yi.†

¹² Shegai Kashilã ka rono le atsuvu a asuvu a alavutanshi, u ða a gono a asu u magono vi wa. Aku a gonoi a uyamba u le a ure u roku kau.

A sumai ubana a Masar

¹³ An arevi yi a lazai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwã ara Isuhu a asuvu a alavutanshi, u danai, “Yangã vu darãka vu bidya maku mi na mma u ne ubana a Masar!† Vu shamgba ðe she a'ayin a ða n tonuko vu vu gono, kpaci magono ma pini ma bolo maku mi tsarã u wuna.”

¹⁴ Aku u 'yangã i bidyai maku mi na mma u ne a lazai n kayin ubana a Masar,

¹⁵ nte a rongoi ðe hal a'ayin ða magono mi ma kuwã. Ili yi i gitã tã kotsu i wenike ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a unã u Hosiya matsumate, “N isa tã maku ma va ma wutã a Masar.” [◊]

Hiridu wunusai mmuku ma a'ali

¹⁶ A'ayin ða magono ma wenei arevi yi a'ene a ða a vurusa yi a ða, aku u panai upan. U zuwai a wunusa gbã mmuku ma a'ali a Batalami, n ilyuci i kenu i kenu i'ya i'ari evu evu gbã, aza a ayen a re ubana a iyamba. U reve tã a'ayin a ða a matsai maku mi cinda arevi yi a danai.

¹⁷ Nala ili i'ya Kashilã ka danai a unã u Irimiya† matsumate i wokoi mayun:

¹⁸ “A pana tã kalãgãtsu a Rama, uza roku wa sã adama a unamgbukatsuma.

Rahila† ða wa sã adama a mmuku n ne, u 'yuwain u aƙaƙã uza u ne yi kadyanshi, an u wokoi a kuwã ðe.” [◊]

A gonoi a Nazara

¹⁹ An Magono mi ma kuwã, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwã ara Isuhu a asuvu a alavutanshi a'ayin ða wari pini a Masar vi.

²⁰ Katsumate ki ka danai, “Yangã vu bidya maku mi na mma u ne vu gono a uyamba u Isara'ila, kpaci aza ða a ka ciga a wuna maku mi a kuwã ðe.”

²¹ Aku Isuhu 'yangã i bidyai maku mi na mma u ne a gonoi a Isara'ila.

²² Shegai an u revei magono ma savu mi maku ma Hiridu Magono ma; wata, Akilayu,‡ uwonvo u kãnã yi. Aku u lavutansai kpam, Kashilã ka rono yi atsuvu u gono a uyamba u Galili.

²³ Pini nala, a ba a dusuki a ilyuci i'ya a ka isa Nazara. Adama a nala a shadangu tã ili i'ya ntsumate n danai: “A ka isa yi tã uza u Nazara.”

3

Yahaya Kalyubugi fobusoi ure

(Marku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ An a yain ayen ushani, Yahaya† Kalyubugi gitã kuɓari a kakamba ka Yahuda.

² U ða, “Kpatalai† i aƙaƙã tsicingi tsu ðe, i gono a asu u Kashilã, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan ðe evu n uyan.”

³ Ishaya matsumate u yan tã kadyanshi a kaci ka Yahaya, u ða,

[◊] 2:6 Mik. 5:2. † 2:11 Ucanga u ða arevi a tukoi Yesu vi, ili i magulãni yi furankinsen ða a tsu isa i'ya kpam cirãƙpa tsu maɗanga tsa. [◊] 2:15 Hos. 1:1. [◊] 2:18 Iri. 31:15. ‡ 2:22 Hiridu Akilayu magono ma cingi ma aku a loko a karatsu ka tsugono. Pini nala, utoku u ne Hiridu Antiba wokoi magono.

“Uza roku wa salasa a kakamba,
 ‘Lapulai ure adama a Asheku,
 shamkpai u da mai tsara u wala!’ ” ◊

⁴ Yahaya uka ta aminya a da a cai n tsileme tsu karakuma. U sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne, kpm ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi.

⁵ Ama ushani a wuta ta a Urishelima n Yahuda n iyamba i'ya i'ari u6ongu u Agata a Urudu a tuwai tsara a panaka yi.

⁶ An a dansai unyushi u cingi u le, aku u lyu6ugu le pini a Agata a Urudu yi.

⁷ Afarishi† n aza a Sadusi ushani a tuwa ta dem a asu u da Yahaya wa lyu6ugusu ama yi tsara a lyu6ugu le. An Yahaya wene le, u danai, “Eda a'eku a da! Ya rono da atsuvu i suma mavura ma Kashila ka tuko n maloko?”

⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike an i asakai unyushi u de.

⁹ Kotsu i dana ya wura mavura mi an i'ari mmuku n tsikaya mi Ibrahi wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka bidya atali a na u gonuko a da mmuku n tsikaya mi Ibrahi!

¹⁰ Gogo-na naha gbam, kagovu ka ta ufo6usi ka kapa ndanga hal a asuvu a alu a le. Madanga ma baci dem bawu ma matsai ilimaci i shinga, a ka kapa ta ma a varangu a asuvu a akina.

¹¹ “N mini ma ma lyu6ugusu da tsara u wenike an i asakai tsicingi tsu de, shegai uza da wa tuwa a cucina ku va, wa lyu6ugu da ta n Kulu Keri n akina. U la mu ta ucira cika, hal gbam n ratsa n gana akpata a ne wa.

¹² Wa tuwa ta n kasasu ka uwelimkpe ka ne adama a kuwelikpu. U wutukpa ilya kau a asuvu a kopo. Aku u tsungu ilya i shinga yi a asuvu a mapon ma ne, kopo kpm n runukpa ka n akina a da bawu a ka cimba.”

Yahaya lyu6ugi Yesu

¹³ A'ayin a nala yi a da Yesu asakai Galili u banai a Agata a Urudu tsara Yahaya lyu6ugu yi.

¹⁴ Yahaya wari wa ciga ta u 'yuwan, u danai, “Ada u gain vu lyu6ugu mu. Nda i zuwai vu tuwai ara va tsara n lyu6ugu vu?”

¹⁵ Yesu wushuki, “N gogo-na nala u gain u woko, kpaci u kana ta tsu yain gba ili i'ya Kashila ka ciga tsu tsu yain.” Aku Yahaya wushuki.

¹⁶ An a lyu6ugi Yesu, u wuta de la vi pini a mini mi, aku zuba† u kukpai, u wenei Kulu Keri ku Kashila ku cipa yi yavu kadya.

¹⁷ A panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga, kpm ma pana ta kayanyan ka ne cika.”

4

Yesu n Kalapansi

(Marku 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Kulu Keri ku tonoi n Yesu ubana a kakamba, kotsu Kalapansi† ka kondo yi.

² A'ayin mangare kaara n kayin Yesu lya ilikulya wa. An a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tuwai ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila† ma baci, gonuko atali a na a woko iburodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “A korongu ta a Tagarada u Kashila,†

“‘N burodi da koshi vuma wa yan uma wa, she gba n kadyanshi ka ka wutai a una u Kashila.’ ” ◊

⁵ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima ilyuci i uwulukpi,† u zuwa yi a bilibili u Kuwa ku Kashila.†

⁶ Aku u danai, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a ubana a iyamba, kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila:

“‘Kashila ka yanka ta atumate a ne kadyanshi adama a vunu,

kpm a ka kibatsa vu ta a akere a le, tsara vu gbashu kune ku vunu a katali wa.’ ” ◊

⁷ Yesu wushunku yi, “Tagarada u Kashila u dana ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’ ” ◊

⁸ Pini nala, Kalapansi ka bidya yi ubana a zuba u masasa ma ugadi, u wenike yi gba tsugono tsu likimba kau-kau n tsupige tsu le.

⁹ Aku u danai, “Va lyaka mu baci kayala, ma naka vu ta i'ya gba.”

¹⁰ Yesu wushunku yi, “Wala vu ne mu ure Kanangasi,†* Tagarada u Kashila u dana ta,

◊ 3:3 Isha. 40:3. ◊ 4:4 U.M.I. 8:3. ◊ 4:6 Ishp. 91:11-12. ◊ 4:7 U.M.I. 6:16. * 4:10 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

“Lyaka Magono ma Zuba kayala, kpam aya koshi va gbashika.’ ” ◊

¹¹ Aku Kalapansu ka lazai ka asaka yi, pini nala, atsumate a zuba a tuwai a kiranai n eyi.

Yesu gitai manyan ma ne
(Marku 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² An Yesu panai alabari a da a ukai Yahaya Kalyubugi a kuwa ku a'ali, aku u gonoi a uyamba u Galili.

¹³ Shegai da wa rongo a ilyuci i Nazara, aku u ba u rongoi a Kafarnahum a ikengi i Kushiva ku Galili a kaƙon ka Zebulun n Nafutali.

¹⁴ Nala gitai ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu:

¹⁵ “A kaƙon ka Zebulun n Nafutali,
a ure ubana a kushiva, a kapashi ka Agata a Urudu, a Galili,
a asu u da kakuma ka Awulawaƙ kari.

¹⁶ Ama da a ka rongo a karimbi,
a ka wene ta katyashi ka pige.
A'ari a ka rongo ta a unu u ukpa,
shagai katyashi ka wantukpa ta ara le.” ◊

¹⁷ Pini nala, Yesu gitai kuƙari, u danai, “Kpatalai i asaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu.”

Yesu isaƙi akani a adan ama a nishi
(Marku 1:16-20; Luka 5:1-11)

¹⁸ Kain ka te, tyoku da Yesu wari nwalu a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei ama a re uza n vangu. Uza u te aya Simo, uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu. Gba le akani a adan a da, a ka vutalasa ibilili i le a kushiva ki.

¹⁹ Aku Yesu tonuko le, “Tono numu! Ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama, shegai adan kpam wa.”

²⁰ Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

²¹ An a walai kenu, aku a wenei ama a re, uza n vangu u ne, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi. Ele pini a kpatsu n tata u le n a lapulusi ibilili, aku Yesu isa le.

²² Kute-kute a asakai kpatsu ki n tata u le a tono yi.

Yesu yankai ama aganda
(Luka 6:17-19)

²³ Yesu kyawain uyamba u Galili gba n u wenishiki a agata a Kashila, n u yansi kuƙari ku Kadyanshi ka Shingaf ka tsugono tsu zuba, n u tanasi aza a mƙala.

²⁴ Alabari a ne a kyawain gba uyamba u Galili, aku a tukusoi aza a mƙala, hal gban n ama da a'ari a uyamba u Suriya, n aza da a ka pana ikyamba tsara a tanasa le. Aza roku a asuvu a le a'a ta n ityoni i cingi, aza roku ipori, hal gban n awunu. Shegai Yesu tanasa le gba.

²⁵ Kakuma ka ama ka ka wutai a Galili, n Dikafoli, n Urishelima, n gba uyamba u Yahuda hal n aza da a'ari a Agata a Urudu a kasana ka tono yi.

5

Yesu wenishikei a masasa

¹ An Yesu wenei kakuma ka ama, aku u ba u yuwai a masasa u dusuki. Atoni a ne a kyawan yi,

² aku u gitai le uwenishike:

Mazanga ma maci
(Luka 6:20-23)

³ “Kashila ka zuwuka ta aza da a revei a ka ciga ubanga ara ne unu u shinga,
kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa!

⁴ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n unamgbukatsuma unu u shinga,
kpaci wa tanasa ta atakasuvu a le.

⁵ Kashila ka zuwuka ta aza da a vakunki kaci ka le unu u shinga,
kpaci likimba wa woko ta u le.

⁶ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n maluwa ma uyan ili i maci unu u shinga,
kpaci wa naka le ta ili i'ya a ka ciga vi.

⁷ Kashila ka zuwuka ta aza a asuvayali unu u shinga,
kpaci wa pana ta dem asuvayali a le.

⁸ Kashila ka zuwuka ta aza da atakasuvu a le a'ari sarara unu u shinga,

kpaci a ka rongo t̄a kabolo n eyi.

⁹ Kashil̄a ka zuwuka t̄a aza d̄a a ka ciga a tuko ndishi n shinga un̄a u shinga, kpaci wa is̄a le t̄a mmuku n ne.

¹⁰ Kashil̄a ka zuwuka t̄a aza d̄a a ka yan mavura an a ka yansa ili i'ya Kashil̄a ka ciga un̄a u shinga,

kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsu.

¹¹ Kashil̄a ka zuwuka d̄a t̄a un̄a u shinga, a'ayin a d̄a baci ama a wisha d̄a. Kashil̄a ka zuwuka d̄a t̄a un̄a u shinga, a'ayin a d̄a baci ama a ka yan d̄a mavura. Kashil̄a ka zuwuka d̄a t̄a un̄a u shinga, a'ayin a d̄a baci ama a takpa d̄a ukuna u cingi adama a va.

¹² Ama a ka yanka d̄a t̄a ili i cingi tyoku d̄a a yankai ntsumate n cau. Yanyi maz̄anga n ipeli, kpaci katsupi ka d̄e ka pige ka vana d̄a t̄a a zuba.”

Mkpadi n katyashi

(Marku 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eḏa m̄kpadi n likimba. Shegai nte kalen ka m̄kpadi m̄a baci n kayanyan wa? Niḏa uza wa yankpusa k̄pam n d̄a? Shegai a wotsongu n d̄a a k̄pats̄asa yavu ili i gbani.

¹⁴ “Eḏa katyashi ka likimba. Ilyuci i'ya a mai a zuba u masasa a ka fuḏa a ka sokongu i'ya wa.

¹⁵ A tsu sapa macikalu a kimba m̄a n kakotsu wa. Shegai a zuwa ma a kashamk̄patsu ka ne, ts̄ara k̄atyashi ki ka wakana aza d̄a a'ari a pini kuwa ki.

¹⁶ Nala k̄pam dem, i woko k̄atyashi a asu u ama, ts̄ara a wene manyan ma shinga ma d̄e a cikpala Tata u d̄e u d̄a w̄ari a zuba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka Mele

¹⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i wene yavu tuw̄a d̄a n tuw̄ai ts̄ara n wacinsa Mele ma Musat̄ ko k̄pam uwenishike u ntsumate wa. N tuw̄a n wacinsa i'ya wa, shegai n tuw̄a t̄a ts̄ara ili i'ya a danai vi i shad̄angu.

¹⁸ Mayun d̄a ma tonuko d̄a, ili i'a la ya puw̄an a Mele mi wa, she a'ayin a d̄a zuba n likimba a kotsoi. Ko uḏyani u kenu ko u kenukulu w̄a la wa puw̄an wa, she ili i na yi i shad̄angu.

¹⁹ Adama a nala, gb̄a uza d̄a baci u goroi mele ma kenukulu a asuvu a Mele hal u wenishikei ama a yain dem nala, a ka gonuko yi t̄a dem uza u kenukulu a tsugono tsu zuba. Shegai uza d̄a baci u tonoi Mele mi mai, u wenishikei ma k̄pam, wa ts̄ara t̄a asu u shinga a tsugono tsu zuba.

²⁰ U kaṅa t̄a utono u Mele ma Kashil̄a u d̄e u lai tyoku d̄a Afarishi n awenishiki a Mele a tsu yan. U la baci nala wa, n tonuko d̄a ya uwa a tsugono tsi wa, ko kenu.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upan

(Luka 12:58-59)

²¹ Yesu doki u danai, “I pana t̄a ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu i wuna uma u vuma gbani wa,’ k̄pam ‘U kaṅa t̄a a kid̄aga uza d̄a baci dem u wunai uma u vuma gbani ugana.’[◇]

²² Shegai n tonuko d̄a, va yan baci upan n uza u vun̄u, a ka kid̄aga vu t̄a ugana. Vu is̄a baci uza u vun̄u “Katengeshi,” a ka banka vu t̄a a asu u Asheshi a Pige.† Vu tonuko baci uza u vun̄u “V̄ari n kalen wa,” vu yan t̄a evu n u d̄a a ka banka vu a akina† a d̄a bawu a'ari n utyoku.*

²³ “V̄a baci kushani a kapala ka a asuḏar̄akpa† a Kuwa ku Kashil̄a va naḱa Kashil̄a kune, kute-kute aku vu cibai an uza roku w̄ari n ukuna a kaci ka vun̄u,

²⁴ as̄aka ve kune ki a asuḏar̄akpa vi, vu ba vu foli uza u nife vi, aku vu gono vu yain kune ku vun̄u.

²⁵ “V̄a baci n ukuna n uza roku hal wa banka vu a asu u afada, dar̄aka vu sheshi n eyi tun i'ari a ure kahu i rawa a kuwa ku afada ki. Kawa i rawa baci d̄e, a ka naḱangu vu t̄a a asu u uza u afada. Eyi k̄pam u naḱa ad̄agari a ne a banka vu a kuwa ku a'ali.

²⁶ Mayun n tonuko vu, va wutaḱ pini a asu vi wa, she a'ayin a d̄a vu tsapai ili i'ya a ka tono vu gb̄a.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka tsishankala

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I pana t̄a Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu vaku n uka u uza wa.’[◇]

²⁸ N tonuko vu, vu wene baci uka, aku vu bankai uma u vun̄u n ukuna u gbani, vu yan d̄e la vi tsishankala n eyi a katakasuvu ka vun̄u.

[◇] 5:21 Uwt. 20:13; U.Ml. 5:17. * 5:22 Asheshi, aly nkoshi n pige m aza a Yahuda. Shegai kalen ka pige ka ne pini na ka, uza d̄a baci u yain upan wa bana t̄a a asu u afada a Kashil̄a a asu u d̄a Kashil̄a n kaci ka ne wa yanka yi afada n ucira.

[◇] 5:27 Uwt. 20:14.

²⁹ Keshi ka ulyaki ka vunu ka zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi, foḍo ka vu varangu. Wa laka vu tã tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u ḍa a ka varangu ikyamba i vunu gbã a asuvu a akina.

³⁰ Kukere ku ulyaki ku zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,† kida ka vu varangu! Wa laka vu tã tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u ḍa ikyamba i vunu gbã ya uwa a asuvu a akina.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Marku 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ Yesu doki u danai, “I pana tã Mele ma Musa ma danai, ‘Uza ḍa baci dem wa pece iyolo n uka u ne, u kana tã u naḳa yi tagarḍa u upece u iyolo.’

³² Shegai n tonuko ḍa, kotsu vu pecene n uka u vunu wa, shegai u vaku baci n vali roku. Vu asãka yi baci, va zuwa yi tã u woko kashankala, nala kpm ko ya baci u zuwa yi, wã tã n unyushi u ḍa u bidyai uka u uza roku.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsina

³³ Yesu doki u danai, “I pana tã kpm ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu kpaḍa ushadangu kazuwamgbani ka vunu wa. U kana tã vu shadangu kazuwamgbani ka vu yain n Magono ma Zuba.’ †

³⁴ N tonuko ḍa, kotsu vu tsina n ili i roku a'ayin a ḍa baci ya yan kazuwamgbani wa! Zuba a asu u ḍa Kashilã kari ndishi u ḍa. Adama a nala, kotsu vu tsina n zuba wa.

³⁵ Likimba asu u ḍa a'ene a ne a tsu wunvuga ḍa. Adama a nala, kotsu vu tsina n likimba wa. Urishelima ilyuci i Magono ma Pige i'ya, adama a nala kotsu vu tsina n i'ya wa.

³⁶ Kotsu vu tsina n kaci ka vunu wa, kpaci va fuda va gonuko kenji ka te ka vunu pun ko ḍan wa.

³⁷ A'ayin a ḍa baci ya yan kazuwamgbani, ili i'ya i gain vu dana i'ya na koshi, ‘Nala wari,’ ko tani ‘Nala wa.’ Vu dana baci i'ya i lai la, a asu u uza u cingi vi ḍa i wutãi.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsupa tsicingi
(Luka 6:29-30)

³⁸ Yesu doki u lyai kapala n kadyanshi, “I pana tã ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Uza u foḍo baci utoku u ne a keshi, ko u takpa yi kanga, eyi dem a ka foḍo yi tã keshi ka ne ko takpa kanga ka ne.’ †

³⁹ Shegai n tonuko ḍa, kotsu i tsupa ukuna u cingi u ḍa uza roku u yanka ḍa n ukuna u cingi wa. Uza u 6asa vu baci a kagbaguzu ka ulyaki, kpatalãka yi ka ire ki dem.

⁴⁰ Gaawan uza roku u dana tã vu nusuka yi, aku u tonuko i uza u afada u wushika yi matogo ma vunu, kotsu vu asankã yi dem kunya.

⁴¹ Kasoje ka matsã vu baci vu canka yi ucanga ubana mel u te, canka yi mel u re.

⁴² Uza u folo vu baci ili i roku, vu naḳa yi. Uza roku u bolo baci akopi ara vunu, vu naḳa yi.”

Ciga atokulalu
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yesu doki u danai, “I pana tã ili i'ya ama a danai, ‘Ciga uza u karen u vunu, aku vu kovi utokulalu u vunu.’

⁴⁴ Shegai n tonuko ḍa i cigi atokulalu a ḍe, i yanka uza ḍa baci dem wa yan ḍa mavura gbani-gbani kavasuu.

⁴⁵ I yan baci nala, ya woko tã mmuku n maci† n Tata u ḍe ḍa wari a zuba. U tsu zuwa tã kaara ka wutã adama a aza a cingi n aza a maci. U tsu ro tã mini a asu u aza ḍa a ka yan ili i shinga n aza ḍa a ka yan ili i cingi.

⁴⁶ Nida ya ciga Kashilã ka naḳa ḍa katsupi ka malen ma manyan ma ḍe, i ciga baci aza ḍa a ka ciga ḍa koshi? Ko aza a uwusha u utafa dem nala a tsu yansa!

⁴⁷ Aje a ḍe a ḍa baci ya yansa ili i shinga koshi, i lamgbana n ama ḍa a buwai wa. Ko aza ḍa bawu a revei Kashilã a tsu yan tã dem ili i shinga a asu u aje a le.

⁴⁸ Adama a nala, u kana tã i woko ushadangi, tyoku ḍa Tata u ḍe u zuba wari ushadangi.”

6

Uwenishike u Yesu a kaci ka kune

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kiranai a'ayin a ḍa ya yan ili i shinga, kotsu i yain i'ya adama a ḍa ama a ka wene i'ya a cikpala ḍa wa. I yan baci nala, ya tsarã katsupi ka malen ma manyan ma ḍe a asu u Tata u ḍe uza ḍa wari a zuba wa.

² “Va ne baci aza a unambi kune, kotsu vu fula ukakaci tsara ama a pana a reve i'ya va yan wa, tyoku da aza a maci a kaban a tsu yansa a agata a Kashila n ire tsara ama a naka le karinga.” Mayun n tonuko da, aza a maci a kaban a nala yi a tsara de katsupi ka malen ma manyan ma le.

³ A'ayin a da baci va ne aza a unambi kune, vu yain ka usokongi, tsara kukere ku ugula ku reve ili i'ya kukere ku ulyaki ka yan wa.

⁴ Naka kune ku vunu usokongi, Tata u vunu, uza da u revei ili i'ya i'ari usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

*Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu
(Luka 11:2-4)*

⁵ Yesu doki u danai, “A'ayin a da baci ya yan kvasu, i woko tyoku u aza a maci a kaban wa! A tsu ciga ta a shamgba a agata a Kashila n ire a yain kvasu tsara ama a wene le. Mayun n tonuko da, a tsar de katsupi ka malen ma manyan ma le.

⁶ A'ayin a da baci va yan kvasu, uwa a asuvu a kunu ku vunu vu gidaku utsutsu. Vu yain kvasu ubana a asu u Kashila Tata u vunu uza da wari a asu u usokongi u nala vi. Tata u vunu uza da wa wene ili i'ya va yan usokongi, wa naka vu ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu.

⁷ Va yan baci kvasu, kotsu vu woko tyoku u ama da bawu a revei Kashila wa. A la ta uyan kadyanshi ka bawu kari n kalen. N a dani Kashila ka panaka le adama a kakuma ka kadyanshi.

⁸ Kotsu i woko tyoku u le wa. Tata u de u reve ta ili i'ya ya ciga kahu gbam i weci yi.

⁹ “Ya yan baci kvasu, i vasi naha:

“Tata u tsunu uza da wari a zuba.

A kirana n kala ka vunu n uwulukpi.

¹⁰ Tsugono tsu vunu tsu tuwa.

Asaka a yain ili i'ya va ciga a yain a likimba, tyoku da a ka yansa i'ya a zuba.

¹¹ Ne tsu ilikulya i ara.

¹² Vu cimbusuka tsu unyushi u tsunu, tyoku da tsu tsu cimbusuka aza da a tsu nusuka tsu.

[

¹³ Kotsu vu asaka tsu tsu rukpa a ukondo wa, shegai vu wauwa tsu a asu u uza u cingi vi.]*

¹⁴ “Mayun da, vu cimbusuka baci ama unyushi u cingi u le, Tata u vunu u da wari a zuba wa cimbusuka vu ta dem.

¹⁵ Shegai vu cimbusuka baci ama wa, Tata dem wa cimbusuka vu unyushi u cingi u vunu wa.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kakuli

¹⁶ Yesu doki u danai, “Ya yan baci kakuli, kotsu i wenike kadambula tyoku da aza a maci a kaban a tsu yan wa. A tsu gacuwansa ta a'eshi a le tsara ya dem reve an a ka yan kakuli. Mayun n tonuko da, aza a maci a kaban a nala yi a tsar de katsupi ka malen ma manyan ma le.

¹⁷ Shegai va yan baci kakuli, vu zadi kenji ka vunu aku vu sawa a'eshi.

¹⁸ Adama a nala, uza wa la wa reve an va yan kakuli wa, she Tata koshi, uza da bawu tsa wene. U reve ta gba ili i'ya i'ari usokongi, aya kpm wa naka vu katsupi ka malen ma manyan ma vunu.”

*Utsari a zuba
(Luka 12:33-34)*

¹⁹ Yesu doki u danai, “Zuwukai kaci ka de utsari a likimba wa. Kpaci karan n urumgba wa nangasa ta u da, kpm aboki a ka tsa ta a uwa a yain uboki.

²⁰ Shegai zuwukai kaci ka de utsari a zuba, a asu u da bawu wa rumgba ko tani karan ka nangasa, kpm aboki a ka fuda a ka yan uboki wa.

²¹ Asu u da baci utsari u de wari, nte dem katakasuvu ka de ka rongo de.

Macikalum ma ikyamba

²² “A'eshi a'a ta tyoku u macikalum ma ikyamba. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu dem ya shadangu ta n katyashi.

²³ Shegai a'eshi a vunu a lobono baci wa, ikyamba i vunu ya shadangu ta n karimbi. Katyashi ka kari a asuvu a vunu ka karimbi ka baci, va ta a asuvu a karimbi ka pige.

* **6:13** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Matiyu a korongu ta idani i “Kpaci tsugono n ucira n tsupige tsu vunu tsa ubana. Ami.”

*Kashilā n utsari**(Luka 16:13)*

²⁴ “Vuma wā la wa gbashika azakuwa a re wa. Kpaci wa kovo tā uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fudā va gbashika Kashilā kaḅolo n utsari wa.”

*Kotsu i dambula wa**(Luka 12:22-31)*

²⁵ Yesu doki u danai, “N tonuko dā, kotsu i yain kadambula adama a ilikulya n ili i'ya ya so kotsu i rongo n uma wa. Kotsu i yain kadambula adama a ili i'ya ya uka a ikyamba i dē wa. Uma u la tā ilikulya, ikyamba kpm i la tā aminya.

²⁶ Weḅelei ve nnu n zuba! A tsu ce wa a tsu kapa tani wa. A'ā nā mpon ko kuzuwate ku ucanga wa. Gḅa n nala, Tata u zuba u tsu lyatangu le tā. I reve i lai nnu kalen cika wa?

²⁷ Ya wa fudā wa doku kaci ka ne uma a ulapa u uwule u te adama a kadambula?

²⁸ “Nḅya i zuwai i'ari kadambula adama a aminya? Weḅelei tyoku dā apālu a mete a tsu gbonguro. A tsu yan manyan wa, a tsu jilāka kaci ka le aminya wa.

²⁹ Shegai n tonuko dā, ko Solomo n tsupige tsu ne gḅa u uka aminya a ikali a dā a lobonoi tyoku u a le wa.

³⁰ Kashilā ka fudā baci ka guḅa apālu a mete a dā a'ari n uma ara, nakpan a vutālā le a akina. Ya fudā tā ya wushuku an Kashilā ka guḅa dā. Kotsu i rongo n upityanangu u kenu wa.

³¹ “Kotsu i dambula i dana, ‘Nḅya tsa lya?’ ko ‘Nḅya tsa so?’ ko ‘Nḅya tsa uka?’

³² Ama dā bawu a revei Kashilā alya a tsu dambula n ili i nala yi koshi. Tata u dē u zuba u reve tā ya ciga ili i nala yi gḅa.

³³ Ili i'ya i gain i gitā i zami i'ya tsugono tsu Kashilā† n ili i'ya wa ciga. Aku ili i'ya i buwai dem a ka nāka dā tā.

³⁴ Kotsu i dambula adama a nakpan wa, kpaci nakpan wā tā n kadambula ka kaci ka ne. Kain dem kā tā n kadambula ka ne.”

7*Iyanka uza afada wa**(Luka 6:37-38, 41-42)*

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kotsu i yanka uza u afada wa, adama a dā Kashilā ka yanka dā dem.

² Kakundatsu ka i yankai aza a dē afada, ka dem a ka yanka manyan tyoku dā edā dem i yain.

³ “Nḅya i zuwai vu wenei macuku ma kenukulu ma māri a keshi ka utoku u vunu, aku bawu vu wenei kagbukulu ka kari a keshi ka vunu?

⁴ Niḅa va fudā va tonuko yi, ‘Utoku u vā, asāka n takpa vu macuku ma māri a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa?

⁵ Avu uza u maci u kaḅan, gitā ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu. Aku vu fudā vu wene kpm vu takpa macuku ma māri a keshi ka utoku u vunu.

⁶ “Kotsu i nāka nshe ili i'ya i'ari i Kashilā wa. A ka fudā tā a yiralākpā a lumusa dā. Kotsu i vutālā igbegu i ikebe a kapala ka mburusunu wa, kpaci a ka kpatsa tā i'ya.”

*Folusoi, bolusoi, kudusai utsutsu**(Luka 11:9-13)*

⁷ Yesu doki u danai, “Rongoi ufolo, a ka ne dā tā i'ya i foloi vi. Rongoi ubolo ili i'ya ya ciga, ya tsara tā. Kudusai utsutsu, Kashilā ka zuwa tā a giduwukā dā utsutsu vi.

⁸ Adama a nala, gḅa uza dā baci dem u foloi, a ka ne yi tā. Uza dā baci kpm u boloi, wa tsara tā. Kpm ama a lya baci kapala n ukudusa utsutsu, Kashilā ka giduwukā le tā.

⁹ “Uza wā la a asuvu a dē maku ma ne ma folo yi burodi, aku u nāka yi katali?

¹⁰ Ko tani u foli yi kadan, aku u nāka yi kali?

¹¹ Edā aza a unyushi u cingi, i tsu nāka baci mmuku n dē ili i shinga, bele Tata u dē uza dā wari a zuba uza u shinga, wa nāka tā ili i shinga a asu u uza dā baci dem u folo yi.

¹² Yankai ama tyoku dā dem ya ciga a yanka dā. Kalen ka Mele ma Musa n uwenishike u ntsumate u dā gai la vi.”

*Utsutsu u kenu**(Luka 13:24)*

¹³ Yesu danai, “Uwai a tsugono tsu Kashilā a utsutsu u kenu. Kpaci utsutsu n ure u dā u tsu banka a akina wā tā n upeti cika, kpm u lobono tā nwalu. Ama ushani a dā a tsu wala pini.

¹⁴ Shegai utsutsu u utsarā uma u kenu u ḍa, ure vi kpam u wuyana tā nwalu. Ama ḍa a ka wala pini a'ā ushani wa."

Maḍanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Kiranai nā ntsumate n kaḅan. Aza ḍa a tsu tuwā ara ḍe yavu ncon, shegai a asuvu a le a'ā tā n tsicingi yavu nleweni.

¹⁶ Ya fuḍa tā ya reve le a icun i manyan ma le, tyoku ḍa i tsu reve maḍanga a ilimaci i ne. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa.

¹⁷ Maḍanga ma shinga ma tsu matsa tā ilimaci i shinga, maḍanga ma cingi kpam ma tsu matsa tā ilimaci i cingi.

¹⁸ Maḍanga ma shinga ma tsu matsa ilimaci i cingi wa, nala kpam maḍanga ma cingi ma tsu matsa ilimaci i shinga wa.

¹⁹ Ama a tsu kapa tā maḍanga ma ma kpaḍai unākā ilimaci i shinga a varangu ma a asuvu a akina.

²⁰ Nala kpam dem ya fuḍa ya reve ama a icun i manyan i le."

"N reve ḍa wa ko kenu!"
(Luka 13:25-27)

²¹ Yesu doki u danai, "Gbā aza ḍa a ka isaṣa mu Asheku, Asheku ḍa a ka uwa a tsugono tsu zuba wa. Ama ḍa koshi a ka uwa a tsugono tsi alya aza ḍa a ka yansa ili i'ya Tata u vā u zuba wa ciga.

²² Kain ka afada, ama a ka isaṣa mu tā Asheku a le, a dana, "Tsu yan tā kuḅari a asuvu a kala ka vunū, kpam tsu wutukpusā tā ityoni i cingi n kala ka vunū, tsu yansai kpam ikunesavu ushani."

²³ Aku n wushunku le, 'N reve ḍa wa ko kenu, banka numu dan, eḍa aza a uyansa ukuna u cingi!'"

Amai a a'uwa ama a re
(Luka 6:47-49)

²⁴ Yesu danai, "Uza ḍa baci dem u panai kadyanshi ka vā wa yan manyan n ka, wā tā tyoku u kamai ka kārī n ugboji, uza ḍa u taḍangi kuma ku ne a katali ka upeti.

²⁵ An a roi mini ma pige, agatā a shadangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, shegai ka ku rukpā wa, kpaci u ma tā ka a katali ka upeti.

²⁶ "Shegai uza ḍa baci dem u panai kadyanshi ka vā, aku u 'yuwain ka uyanka manyan, wā tā tyoku katengeshi ka ka mai kuwa ku ne a kayala.

²⁷ A'ayin a ḍa a roi, agatā a shadangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, aku ku waṣai."

Ucira u Yesu
(Marku 1:22; Luka 4:32)

²⁸ A'ayin a ḍa Yesu kotsoi kadyanshi ki gbā, aku kakumā ka ama ki kārī uyan majiyan ma uwenishike mi.

²⁹ Wā tyoku u awenishiki a Mele wa, shegai u wenishike tā yavu uza ḍa wārī n ucira.

8

Yesu tanaṣai makutu
(Marku 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ A'ayin a ḍa Yesu cipai a masasa mi, aku kakumā ka ama ka tono yi.

² Kute-kute vuma roku uza ḍa wārī makutu u tuwāi u kuḍangi a kapala ka ne, u danai, "Asheku, vu wushuku baci, tanaṣa mu."

³ Yesu bāraḅkpai kukere ku ne u sawa yi, u danai, 'N wushuku tā, tanaṣa.'" Kute-kute tsukutu tsi tsu aṣaka yi.

⁴ Yesu rono yi atsuvu, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu bana a asu u kaḍarākpit u wene vu, aku vu nāka kune ku Mele ma Musa ma danai ama ḍa baci a tanaṣi a nāka. Nala wa wenike tā ama an n tanaṣa vu."

Yesu tanaṣai kagbashi ka katigi
(Luka 7:1-10)

⁵ Aku Yesu banai a Kafarnahum. An u uwai a ilyuci yi, katigit ka asoje a Romaḅ ka roku ka cina yi u folo yi u ḅanga yi.

⁶ Katigi ki ka danai, "Asheku, mā tā n kagbashi ka ka pana ikyamba, wā tā ḍe a kuwa nvain bawu wa fuḍa wa wala. Maḅala mi ma ma foro yi wa wa."

⁷ Yesu danai, "Ma bana tā n tanaṣa yi."

⁸ Katigi ki ka wushuki, “Asheku, mpa n rawa vu tuwā a kuwa ku vā wa, shegai yan kadyanshi koshi tsarā kagbashi ki ka tana.

⁹ Azapige a asoje a da pini aza da a tsu tonuko mu ili i'ya ma yan, mpa kpm mā tā n asoje a da n tsu tonuko ili i'ya a ka yan. N tsu tonuko tā uza u na, ‘Wala,’ aku u wala. N tonuko kpm uza u nide, ‘Tuwā,’ aku u tuwā. N tonuko kpm kagbashi, ‘Yan naha,’ aku tani u yain. N reve tā udani u vunu wā tā dem n ucira.”

¹⁰ An Yesu panai nala, aku u yain majiyan. U tonukoi aza da a ka tono yi vi, “Mayun n tonuko da, upityanangu u na vi u la tā gbā upityanangu u da n wenei a uyamba u Isara'ila.

¹¹ Ama ushani a ka wutā tā a kasana n kalivi a dusuku a lyai kaḅolo n Ibirahi, n Ishaku, n Yakubu a tsugono tsu zuba.

¹² Shegai aza da a'ari a gain a yain pini a tsugono tsi, a ka vutalā le tā a asuvu a karimbi. Pini da a ka sa n ulumusa u a'anga.”

¹³ Aku Yesu tonukoi katigi ki, “Wala vu bana a kuwa, kagbashi ka vunu ka tana tā tyoku da vu pityanangi vi.” Pini a asuvu a ulapa u uwule u nala vi u da kagbashi ki ka tana.

Yesu tanaṣai ama ushani

(Marku 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ Pini nala, Yesu banai a kuwa ku Bituru, aku u wenei mma u uka u Bituru vi nvain n usudugbi u ikyamba.

¹⁵ Aku u sawa yi kukere, pini nala, maḅalā mi ma aṣaka yi, u 'yanga'i u gitā yi ufoḅusuko ilikulya.

¹⁶ An kuvuli ku yain, ama a tukusoi Yesu aza a ityoni i cingi. N udani u da koshi u tsu wutukpa ityoni i cingi yi aku i aṣaka le. U tanaṣai dem gbā aza a mḅalā.

¹⁷ U yansa tā ili i na yi tsarā a shadangu udani u Ishaya matsumate u da u danai, “U takpai mḅalā n tsunu, kpm u takpa tsu upana u ikyamba u tsunu.” ◊

Ama a ka ciga a toni Yesu

(Luka 9:57-62)

¹⁸ An Yesu wenei kakumā ka ama ka kyawan yi, aku u tonukoi atoni a ne a wala a pasamgbana kushivā ki a gono a upashi u nide.

¹⁹ Kawenishiki ka Mele ka tuwā'i ara ne, u danai, “Kawenishiki, ma tono vu tā a asu u da dem va bana.”

²⁰ Yesu tonuko yi, “Iryanji i'a tā n a'ele a le, nnu kpm a'a tā n ikinda i le. Shegai Mpa Maku ma Vuma mā n kuwa ku kaci ku vā wa, kpm mā gbām n a asu u uwunvugusa wa.”

²¹ Aku uza roku a asuvu a atoni a Yesu, u tonuko yi, “Asheku, aṣaka ve n ba n cidangu tata u va.”

²² Shegai Yesu tonuko yi, “Tono mu, aṣaka akushe a cidangu atoku a le akushe.”

Yesu vakunki abali

(Marku 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Yesu uwai a kpatu kaḅolo n atoni a ne a ka pasa kushivā.

²⁴ Aku uwule u pige u 'yanga'i pini a kushivā ki, abali kpm a ka gbadaṣa kpatu ki hal ka ciga ushumbugu. Shegai Yesu pini nvain wa lavuta.

²⁵ Aku atoni yi a banai ara ne a 'yangaṣa yi n a salaṣi, “Asheku, wauwa tsu! Tsa shumbugu de!”

²⁶ U wushunku le, “Ndya i zuwai i panai uwonvo naha? Edā aza da upityanangu u de u gusa'i.” U 'yanga'i u bananai uwule n abali yi, aku asu vi padai kuwin.

²⁷ Atoni yi a gitai majiyan n a wecemgbeni, “Ucun u vuma u eni u da na vi, hal uwule n abali dem a ka panaka yi?”

Yesu tanaṣai ama a re aza a ityoni i cingi

(Marku 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ An Yesu rawai a upashi u kushivā a kaḅon ka uyamba u aza a Garasa, ama roku ama a re aza da a'ari n ityoni i cingi a tuwā'i ara ne. Ama a na yi a asu u asaun a da a tsu ronguso, kpm uza u tsu fuda u wala pini a ure vi wa adama a tsicingi tsu le.

²⁹ Aku a gitā yi usalasaṣa n a dansi, “Ndya i zuwai va dangbarasa tsu, avu Maku ma Kashila? Vu rawa vu zuwa tsu tsu pana ikyamba bawu a'ayin a da Kashila ka danai a yain wa.”

³⁰ Evu n asu vi, ushiga u mburusunu u da pini wa lina.

³¹ Ityoni i cingi yi a foloi Yesu, a danai, “Vu wutukpa tsu baci a asuvu a ama a na yi, vu asaḅa tsu tsu uwa a asuvu a mburusunu n nala mi.”

³² Aku u tonuko le, “Walai!” Ityoni i cingi yi a asaḅai ama yi a ba a uwai a asuvu a mburusunu mi. Pini nala, mburusunu mi gbā a sumai a uwai a kushivā a kuwā'i pini.

³³ Aliniki yi a sumai a banai a ilyuci a tonukoi ama ili i'ya i gitaj, kaḅolo n ili i'ya i gitaj n ama a re aza a ityoni i cingi yi.

³⁴ Aku ama a ilyuci yi gbā a wutaj a ba a cinai Yesu, an a wene yi, a folo yi u aṣankā le uyamba u le.

9

Yesu tanṣai kawunu

(Marku 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Yesu uwai a kpatsu, aku u gonoi a ilyuci i ne.

² An u rawai pini, ama roku a tuko yi kawunu nvain a kajiba. An u wenei upityanangu u ama ḁa a canga yi vi, aku u tonukoi kawunu ki, “Maku, gbama asuvu, a cimbusukā vu ḁe unyushi u cingi u vunu.”

³ Aku awenishiki a Mele a roku a ka dansa utyoku u le, a danai, “Vuma na wa yan kadyanshi yavu aya Kashilā!”

⁴ Yesu tani u reve ṭaj ili i'ya a ka yawunsa, aku u wece le, “Nida ya yan uyawunsa u tsicingi a asuvu a atakasuvu a ḁe?”

⁵ Nɗya i lai shana ḁa a ka dana, ‘A cimbusukā vu ḁe unyushi u cingi u vunu,’ ko “Yanga vu wala?”

⁶ Shegai ma wenike ḁa ṭaj an Mpa Maku ma Vumaṭ maṛi n ucira a likimba u ḁa ma cimbusa unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki, “Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.”

⁷ Aku vuma vi u 'yangai u lazai a kuwa.

⁸ An ama yi a wenei nala, aku a ka yan majiyan kpam a cikpai Kashilā an u naḁai uza roku ucun u ucira u na.

Yesu isaṛi Matiyu

(Marku 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ An Yesu aṣakai asu vi, aku u wenei vuma roku uza u kala Matiyu ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” U 'yangai u tono yi.

¹⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a tuwaj a ka lya ilikulya a kuwa ku Matiyu. Awushi a utafat n aza a unyushi a tuwaj a ḅolomgbonoi pini a asu vi ushani.

¹¹ An Afarishi a wenei nala, aku a wecei atoni a ne, “Nɗya i zuwai kawenishiki ka ḁe ka lya kaḅolo n icun i ama a na?”

¹² An Yesu panaka le, aku u wushunku le, “Aza ḁa a'ari n alafiya a ka ciga uza u agumaṅ wa, she aza a mḅalaṅ.”

¹³ Walai i ba i rotsongusu kalen ka Tagarada u Kashilā u ḁa u danai, ‘N u ḁa ya yanka mu uḁarakaṅ, n la ṭaj uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a ḁe.’ N tuwaj adama a ḁa ma isaṅ aza a maci a tono mu wa, shegai aza a unyushi u cingi.”^᠔

Keci a kaci ka kakuli

(Marku 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Kain ka te, atoni a Yahaya Kalyuḅugi a tuwaj ara Yesu a wece yi, “Nida aṭsu n Afarishi tsa yansa kakuli, shegai atoni a vunu a ka yansa wa?”

¹⁵ U wushunku le, “Aje a valisavu a ka namgba katsumā a'ayin a ḁa waṛi kaḅolo n ele wa. Shegai a'ayin a'aj ṭaj utuwaj a ḁa a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a ḁa a ka yan kakuli.”

¹⁶ “Vuma wa paḁara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki ka paḁa ṭaj ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara. Hal gbam u lai ukara u cau vi.

¹⁷ Vuma wa tsungu mini ma cinwiṭ ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma taṣa ṭaj kadele ki, aku mini ma cinwi mi ma wotsongu. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu. Pini nala, gbā kadele ki n mini ma cinwi mi a ka lobono ṭaj.”

Makere ma ma kuwaj n uka uza u mḅalaṅ

(Marku 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ An Yesu waṛi a kadyanshi, aku uzapige u kagata ka Kashilā u tuwaj ara ne, u kuḁangi a kapala ka ne u danai, “Maku ma va makere ma kuwaj ḁe gogo-na. Vu tuwaj baci vu taḁanku yi kukere wa 'yanga ṭaj.”

¹⁹ Aku Yesu n atoni a ne a 'yangai a tono yi.

²⁰ Uka ḁa wa laṅa mpasa hal ayen kupa n a re u tuwaj a kucinaṅ ku Yesu, aku u sawai kaletsu ka kunya ku ne.

²¹ Kpaci u yawunsa ṭaj a katakasuvu ka ne, u danai, “Ko kunya ku ne ka baci n sawai koshi, ma taṅa ṭaj.”

²² An Yesu kpatalai u wene yi, aku u danai, "Uka, gbama asuvu, upityanangu u wunu u tanasa vu de." Kute-kute aku uka vi u tana.

²³ An Yesu rawai a kuwa ku uzapige ki, aku u wenei a ka fulusa ugbali u ukpa n ama ushani a ka sa.

²⁴ Aku u tonuko le, "Ya dem wuta. Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi!" Shegai ama yi a ka dosuso yi idyoshi i magori.

²⁵ An a wutukpa ama yi, aku Yesu banai a asu u da makere mi mari nvain. U kana i kukere ku ne, aku u makere mi ma yangai.

²⁶ Pini nala, alabari a ne a tamburai ko nte wa a asuvu a uyamba vi.

Yesu tanasai arumba ama a re

²⁷ An Yesu asakai asu vi, eyi pini n u wali, aku arumba ama a re a gita yi utono n a salasi, "Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsunu!"

²⁸ An u uwai a kuwa, aku arumba yi a tuwai ara ne. U wece le, "I wushuku ma fuda ma zuwa da i fuda i wene?"

A wushuki, "Eye, Asheku."

²⁹ Aku u sawai a'eshi a le, u danai, "Adama a upityanangu u de, nala wa woko."

³⁰ Kute-kute a'eshi a le a kukpa a wenei asu. Shegai u rono le atsuvu cika u danai, "I tonuko uza ukuna u na vi wa."

³¹ Shegai a tamburai uyamba vi gba n a yanyi alabari a ne.

Yesu tanasai kabebe

³² Ama a re yi n a lazi, aku ama roku a doku a tukoi Yesu kabebe, uza da ityoni i cingi i kana i gishinka yi kadyanshi.

³³ An u wutukpa ityoni i cingi yi, aku vuma vi u yain kadyanshi. Aku kakuma ka ama ki ka yan majiyan, a danai, "Kotsu tsu wene ukuna a Isara'ila naha wa."

³⁴ Shegai Afarishi a danai, "Magono ma ityoni i cingi ma ma naka yi ucira u uwutukpa le."

Yesu panai asuvayali a ama

(Marku 1:39; Luka 4:44)

³⁵ Yesu kyawunsa ta gba ilyuci n une n u wenishiki a agata a Kashila n u yanyi ku'bari ku tsugono tsu Kashila. U tanasa ta dem aza a mbala icun kau-kau n aza da a ka pana ikyamba.

³⁶ An u wenei kakuma ka ama kari udoku n ka doki, aku katakasuvu ka ne ka shadangi n asuvayali, kpaci a dambula ta cika kpam ubanga wa la wa. Tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari.

³⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, "Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari.

³⁸ Adama a nala, foloi Magono ma Zuba uza u manyan ma ukapa mi u tuko aza a ukapa, a yanka yi manyan ma ukapa mi."

10

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re

(Marku 3:13-19; Luka 6:12-16)

¹ Yesu isa atoni a ne kupa n ama a re, u naka le ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi a tanasa kpam aza a mbala.

² Uza u kagita aya Simo uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu utoku u ne eyi dem kasuki ka. Nala dem Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya.

³ N Filibu, n Batalamawu, n Toma, n Matiyo kawushi ka utafa, n Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu ele dem asuki a da.

⁴ Aza da a buwai vi alya Simo Ziloti, * n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

Yesu suki Kupanamere vi

(Marku 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ An Yesu suki Kupanamere vi, u tonuko le ta ili i na yi, "Kotsu i bana a asu u Awulawa ko tani i uwa a ilyuci i Samariya wa.

⁶ A asu u aza a Isara'ila koshi da ya bana, kpaci tyoku u ushiga u nlala n da n puwain da a'ari.

⁷ A'ayin a nwalu yi, i tonusuko le tsugono tsu zuba tsu yan de evu.

⁸ I tanasa aza a mbala, i yangasa akushe, i tanasa aza da a'ari n tsukutu, kpam i wutukpa ityoni i cingi. Gbani da i wushai, nala kpam dem ya naka bawu a tsupa da.

⁹ Kotsu i bidya ikebe ko zinariya, ko azurufa ko tani urim u shili wa.

* **10:4** Kalen ka kala ka Ziloti ka uza da wari n maluwa ma uyan ili cika.

¹⁰ Kotsu i bidya katsan ko matogo ma ire, ko akpata, ko kalangu wa. Ama da ya ɓanga vi a ka naka da ta ili i'ya ya ciga.

¹¹ "A ilyuci i'ya baci dem i uwai, i zami vuma u maci i rongo pini a kuwa ku ne hal ubana a'ayin a da ya laza.

¹² A'ayin a da baci ya uwa a kuwa, i dana, 'Azakuwa, ndishi n shinga n rongo n ada.'

¹³ Ama ya i wusha da baci, asaka ndishi n shinga n de n rongo pini. Shegai a wusha da baci wa, asaka ndishi n shinga mi n gono da.

¹⁴ Kpam kuwa ko tani ilyuci i'ya baci i uwai aku a 'yuwan da uryabusa ko a 'yuwan da upanaka, kapatsai kabuta ka a'ene a de i asaka asu vi.

¹⁵ Mayun n tonuko da, kain ka afada, Kashila ka pana ta ama a Sodom† n Gomora† asuvayali cika hal a lai tyoku da wa pana ama a ilyuci i nala yi!"

*Upana u ikyamba u da wa tuwa
(Marku 13:9-13; Luka 21:12-17)*

¹⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Mpa na ma suku da tyoku u ncon a mere ma nleweni. I woko aza a ugboji tyoku u kali, kpam i woko aza da a'ari yuwu tyoku u a'adya.

¹⁷ She i kirana, kpaci a ka kana da ta a banka da a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila.

¹⁸ A rono da ubana a kapala ka igomuna na ngono, kpaci eda atoni a va a da. Nala wa woko ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va kpam hal likimba u reve n ka.

¹⁹ Shegai a'ayin a da baci a kana da vi, kotsu i dambala a ili i'ya ya dana ko tani tyoku da ya dana i'ya wa. A'ayin a nala yi Kashila ka naka da ta ili i'ya ya dana.

²⁰ Shegai kadyanshi ka ya dansa vi ka de ka wa, Kulu ku Tata u de ka ka dansa a asuvu a de.

²¹ "Ama a ka neke ta atoku a le a wuna le. Nala dem isheku ya yanka mmuku n le. Mmuku kpam n yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le.

²² Ama gba a ka 'yuwan da ta adama a kala ka va. Shegai gba ama da baci dem a pityanangi hal ubana a makorishi, a ka wauwa le ta.

²³ Ilyuci i'ya baci dem ama a 'yuwan da, i daraka i bana a ilyuci i roku. Mayun n tonuko da, kahu i kyawan ilyuci ilyuci i Isara'ila gba, Maku ma Vuma ma tuwa ta.

²⁴ "Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa, ko tani kagbashi ka lai uzakuwa u ne wa.

²⁵ U rawa ta da karotsongishi ka woko tyoku u kawenishiki ka ne, kagbashi kpam ka woko tyoku u uzakuwa u ne. A isa baci Mpa uza da mari uzakuwa, 'Magono ma ityoni i cingi,' wata, Ba'alzabu,† eda aza a kuwa a va tani ndya a ka isa da?"

*Uza da u gain a pana uwonvo
(Luka 12:2-7)*

²⁶ Yesu danai, "Panai uwonvo u ama a nala yi wa, kpaci ili i'ya baci dem i'ari usokongi gogo-na ama a ka tuwa ta a ka reve i'ya.

²⁷ N tonuko da ta ukuna u na vi a karimbi, shegai ma ciga ta i tonuko le i'ya a katyashi. Ili i'ya baci ya pana ma dansa n tsubini a atsuvu a de, i dana i'ya cika a zuba u kukpa ama a pana.

²⁸ "Kotsu i pana uwonvo u aza da a ka wuna da wa. Ikyamba i de i'ya koshi a ka wuna, shegai a ka sawa uma u de wa. Kashila ka koshi ya pana uwonvo, kpaci aya uza da wa fuda wa nangasa gba uma n ikyamba a akina.

²⁹ Mberikele n re n da a tsu denge kanini ka te,† shegai gba n nala, ma te ma la ma kuwa bawu Tata u de u revei n ma wa.

³⁰ Kashila ka reve ta gba ko kenji ka yain ka kari a kaci ka vunu.

³¹ Adama a nala kotsu i pana uwonvo wa, kpaci tsupige tsu de tsu la ta tsu mberikele ushani.

*Tonuko ama ukuna u Kawauwi
(Luka 12:8-9)*

³² "Uza da baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala ka ama, mpa dem ma tonuko ta Tata u va u zuba uza nala vi katonif ka va ka.

³³ Shegai vu 'yuwan mu baci, mpa kpam ma tonuko ta Tata u va u zuba avu uza u va da wa."

*Ndishi n shinga n da n tukoi wa
(Luka 12:51-53; Luka 14:26-27)*

† 10:29 Kondo "Anini" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

³⁴ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de i dana ndishi n shinga n da n tukoi a likimba wa. N tuwa tsara n tuko ndishi n shinga wa, shegai kushulu.

³⁵ N tuwa ta n ‘zuwa uza u yain tsilala n asheku a ne, makere ma yain tsilala na mma u ne, kajene kpam ka yain tsilala n anuku a le.

³⁶ Atokulalu a ka yan ta pini a asuvu a kumaci ku de!’ ◊

³⁷ “Gbā aza da baci a lai uciga asheku n anuku a le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa. Gbā aza da baci a ka ciga mmuku n le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa.

³⁸ Vu canga baci mawandambani† ma vunu vu tono mu wa, vu ratsa vu woko katoni ka va wa.

³⁹ Gbā uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Uza da tani u nambai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u da.”

*Katsupi ka malen ma manyan ma
(Marku 9:41)*

⁴⁰ Yesu danai, “Uza da baci dem u wusha da, mpa u wushai. Uza da baci kpam u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu.

⁴¹ Uza da u wushai matsumate adama a da matsumate mi ma yanka yi kadyanshi ka Kshila, Kshila ka naka yi ta katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n matsumate mi. Uza da baci kpam u wushai vuma u maci adama a da vuma u nala vi wari uza u maci, a ka naka yi ta katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n vuma u maci nala vi.

⁴² Uza da baci u nei katoni ka kenu ka va mako ma mini adama a da wari katoni ka va, mayun n tonuko da, vuma u nala vi wa tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne.”

11

*Yesu n Yahaya Kalyubugi
(Luka 7:18-35)*

¹ An Yesu kotsoi utonuko Kupanamere yi ukuna u na vi, aku u asaka a asu vi u banai a ilyuci a asuvu a Galili tsara u wenishike u yain kpam kuari.

² Yahaya Kalyubugi wa ta a asuvu a kuwa ku a'ali. An u panai ili i'ya Kirisiti wa yansa, aku u suki atoni a ne a roku ama a re.

³ A ba a wece yi, “Ada uza da wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?”

⁴ U wushunku le, “Walai i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei n ili i'ya i panai.

⁵ Arumba a wene ta, awunu kpam a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe kpam a yangai a gonoi n uma. A yanka ta aza a unambi kuari ku Kadyanshi ka Shinga.

⁶ Kshila ka zuwuka ta uza da bawu u 'yuwan mu adama a ili i'ya n yain uza u shinga.”

⁷ An atoni a Yahaya a lazai, aku Yesu gitai uyanka ama yi kadyanshi ka Yahaya, u danai, “An i banai a kakamba ki, ucun u vuma u eni u da i banai uwene? Wa tyoku u asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai?”

⁸ Ucun u vuma u eni u da i banai uwene? Vuma da u ukai aminya a ikali? Aza da a tsu uka aminya a ikali a a'ebile a ngono a da a'ari.

⁹ Ya i banai uwene? Matsumate ma? Eye. N tonuko da u la ta matsumate.

¹⁰ Tagarada u Kshila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne,

“Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, uza da wa lapuluka vu ure.’ ◊

¹¹ “Mayun n tonuko da, Yahaya Kalyubugi u la ta gbā uza da baci wari n uma. Shegai uza u kenukulu gbā a asuvu a tsugono tsu zuba u la yi ta.

¹² Ili i'ya i bidyai a'ayin a da Yahaya Kalyubugi tuwai hal utuwa gogo-na, tsugono tsu zuba tsa ta udoku ucira, kpam ya dem wa modono ta tsara u uwa tsa.*

¹³ Gbā nsumate n Mele ma Musa a dana ta ukuna u tsugono tsu Kshila hal utuwa a'ayin a Yahaya.

¹⁴ I wushuku baci n ele, Yahaya vi aya Iliya† matsumate ma ya vana vi.

¹⁵ I'a baci n atsuvu, panai!

¹⁶ “Nida ma dansa ukuna u ama a gogo-na? Ndaya a rotsoi? A'a ta tyoku u mmuku n da mari ndishi a kuden, n a ikambani,

¹⁷ “Tsu fulaka da ta ugbali,

shegai i 'yuwain kuje!

Tsu shipuka da ushipa u ukpa,

shegai i sa wa!

◊ 10:36 Mik. 7:6. ◊ 11:10 Mal. 3:1. * 11:12 Ure u roku u da va reve udani u aza a Heline vi u da: “kpam aza a cingi a ka shilakana tsa tsara a wushi tsa n ucira.”

¹⁸ “An Yahaya tuwaj, u lafa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘Waj ta n ityoni i cingi!’

¹⁹ Shegai an Mpa Maku ma Vuma ma lya na n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpmam kaje ka aza a uwusha u utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ Ugboji u tsu wenike ta kaci ka ne a asu u manyan ma maci ma u tsu yansa.”

Yesu bongoi ama

(Luka 10:13-15)

²⁰ A ilyuci i'ya Yesu yansai ikunesavu i ne cika, ama yi a 'yuwan ta ukpatala a gono a asu u Kashila. U gita le uongo,

²¹ “Ter de, aza a Korasinu! Ter de, aza a Besaida! A da baci ikunesavu i'ya n yain a asuvu a de i'ya n yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A uka ta akashi a rongoi a upuloso kakomo, tsara a wenike an a kpatala a asakai unyushi u cingi u le!

²² N tonuko da, kain ka afada, Kashila ka laka ta uyanka ama a Taya n Sida ajebigi kapala n ada!

²³ Eda kpmam aza a Kafarnahum, 'yangasa da wa a ka 'yangasa da a zuba? A ka vutala da ta a asuvu a akina! A da baci ikunesavu i'ya a yain ara de i'ya a yain a Sodom, an wari wa buwa ta pini hal n gogo-na.

²⁴ N tonuko da, kain ka afada, Kashila ka pana ta iyali i Sodom kapala n ada!”

Yesu nakai ama uwunvuga

(Luka 10:21-22)

²⁵ A'ayin a nala yi, Yesu danai, “Tata, Magono ma zuba n likimba, n cikpa vu ta, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u aza a ugboji n arevi, shegai vu wenike u da a asu u aza da bawu a revei ili.

²⁶ Tata, nala vu wenei u gain vu yain!

²⁷ “Tata u va u naka mu ta ili yi gba. Uza wa la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Kpmam uza wa la u revei Tata vi wa, she Maku mi n uza da Maku mi ma dangasai u tonuko.

²⁸ “Tuwai ara va, gba de aza da a wowoi n ucanga wa araji, ma naka da ta uwunvuga.

²⁹ Panaa numu, tsara i woko ama a va. Tuwai i rotsongusu ara va, kpaci mpa ma ta n uvakunku kaci kpmam ya tsara ta uwunvuga.

³⁰ Uwenishike u da n danai i wushuku n u da vi, wa ta shana, kpmam ucanga u va u razugba wa.”

12

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi

(Marku 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi,† Yesu n atoni a ne a ka wala a mere ma ashina a ilya. Atoni a ne a ka pana kambulu, aku a gitai ukofo aratu a ilya n a yuruwi n a takumi.

² An Afarishi a wenei nala, aku a tonuko i Yesu, “U gan atoni a vunu a yain nala wa! Mele ma kain ka Ashibi ma bishinka ta uyan manyan n kain ka Ashibi.”

³ Yesu wushuki, “Ma wundya i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda n aje a nwalu a ne a yain an a ka pana kambulu vi?

⁴ U uwai a Kuwa ku Kashila u takumai iburodi i uwulukpi, ko an u woko i Mele ma bishinka ta a takuma i'ya. Adarakpi a da koshi a wushunki a takuma u da. ◊

⁵ Ma wundya i yan kaneshi u Mele ma Musa ma ma danai adarakpi a da koshi a ka yan manyan a Kuwa ku Kashila n kain ka Ashibi ki? Shegai ko uza wa la u danai a nusuka mele ma Ashibi wa.

⁶ N tonuko da, uza da u lai Kuwa ku Kashila aya pini naha.

⁷ A da baci i revei kalen ka Tagarada u Kashila u na vi, 'N la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de, n u da ya yanka mu udarakpa,† ◊ i'ari ya kidaga ama a na yi aza da bawu a'ari n unyushi ugana wa.

⁸ Adama a nala, mpa Maku ma Vuma Asheku a da, hal n a kain ka Ashibi dem.”

Yesu tanasai vuma da ili i soi kukere

(Marku 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ An Yesu asakai a asu vi, aku u ba u uwai a kagata ka Kashila ka kari evu.

¹⁰ U cina ta pini vuma da ili i soi kukere. Afarishi a zuwuka yi a'eshi tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi n i'ya, aku a wece yi, “Waj dere a tanasa vuma n kain ka Ashibi?”

¹¹ U wushunku le, ‘Ia baci n macon† aku ma rukpai a ilyukoi n kain ka Ashibi, ya wutukpa ma wa? Mayun tani ya wutukpa ta ma.

¹² Ama a la ta ncon kalen, adama a nala, dere da a yain ili i shinga n kain ka Ashibi.”

¹³ Yesu tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” An u barakpai kukere ki, aku ku gonoi mai tyoku ku ire ki.

¹⁴ Pini nala, Afarishi yi a wutai a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kagbashi ka Kashila ka dangasai

¹⁵ Yesu reve ta ili i'ya Afarishi a ka yawunsa, aku u asakai asu vi. Ama ushani a tono yi, kpam u tanasa ta gba aza a m'ala.

¹⁶ Shegai u ronoi ama yi atsuvi kotsu a tonuko uza ko eyi yayi wa.

¹⁷ U yan ta ili i na yi tsara a shadangu ili i'ya Kashila ka danai a unu u Ishaya matsumate:
¹⁸ “Kagbashi ka va ka na, uza da n dangasai.

Ma ciga yi ta, kpam u zuwa mu ta n panai kayanyan cika.

Ma naka yi ta Kulu ku va,

kpam wa tonuko ta gba iyamba an ukuna u va wari dere.

¹⁹ Wa nanangbana ko tani u salasa wa,

ko kpam u yain ku'ari n isali a ire wa.

²⁰ Wa koduso asomini a da a katalsai wa,

wa cimbusa tani macikalum ma ma ciga ucimba wa.

Nala wa rongo uyansa hal she ukuna u da wari dere u lya kaci ka ukuna u cingi.

²¹ Iyamba gba a ka zuwa ta uma u le ara ne.”^o

Yesu n Ba'alzabu

(Marku 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Aku ama roku a tukoi Yesu karumba kpam kabebe ka, adama a ityoni i cingi. Aku Yesu tanasai vuma vi, kute-kute u gitai kadyanshi kpam u wenei asu.

²³ Gba ama yi a yain majiyan, a danai, “Gaawan vuma u na vi Maku ma Dawuda ma, Kirisiti Kawauwi!”

²⁴ An Afarishi a panai nala, a wushunku le, “U wutukpa ta ityoni i cingi kpaci magono ma le Ba'alzabu u naka yi ta ucira u da wa yan nala.”

²⁵ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Uyamba u da baci u pecei kaci ka ne n u shilakani, u da wa barakpa wa. Kpam ilyuci ko kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, ka rukpa ta!

²⁶ Kanangasi ka wutukpa baci Kanangasi,* nala u wenike ta tsugono tsu ne tsu pece ta abon abon, kpam tsa barakpa wa aku tsu rukpa.

²⁷ I da n wutukpa ta ityoni i cingi adama a da Ba'alzabu naka mu ucira u da ma yan nala. Nala baci, ya nakai atoni a de ucira u da a ka wutukpa le dem? Ili i'ya atoni a de a tsu yan i wenike ta an kadyanshi ka i tsu yansa a kaci ka va ka dere wa.

²⁸ Shegai mpa ma wutukpasa baci ityoni i cingi n Kulu Keri ku Kashila, tsugono tsu Kashila tsa tsu tuwa de la vi a asuvu a de.

²⁹ “Uza wa ciga baci u uwa a kuwa ku uza u ucira u yain uboki, she u matsa u sira ve uza u ucira vi, aku u fuda u yain uboki a kuwa ki.

³⁰ “Uza da baci bawu wari a asu u va, tsilala tsa wa yan na mpa, uza da kpam bawu wa banga mu ucirangusu, wacinsa da wa wacinsa.

³¹ N tonuko da, Kashila ka cimbusuka ta uza da u nusukai aza roku, hal n uza da wa yan kadyanshi ka cingi† a ukuna u Kashila. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa.

³² Kashila ka cimbusuka ta uza da baci dem u nusukai Mpa Maku ma Vuma n kadyanshi. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa, ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana a'ayin a da a ka tuwa.”

Madanga n ilimaci i ne

(Luka 6:43-45)

³³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I tsu reve ta madanga a ilimaci i ne. Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpam ma tsu matsa ta ilimaci i cingi.

³⁴ Eda a'eku! Eda ama a cingi a da, nida ya dana ili i shinga? Unu u tsu dana ta ili i'ya i'ari a katakasuvu.

³⁵ Ama a maci a'a ta n ili i shinga a atakasuvu a le, kpam i'ya a tsu dana. Ama a cingi kpam a'a ta n ili i cingi a atakasuvu a le, ele dem i'ya a tsu dana.

³⁶ N tonuko da, kain ka afada ya wenike ta gba kadyanshi ka gbani ka i dansai caupa vi.

³⁷ I shinga i'ya baci i dansai, Kashila ka dana ta eda aza a unyushi a da wa. Shegai i cingi i'ya baci i dansai, wa dana ta eda aza a unyushi a da.”

^o 12:21 Isha. 42:1-4.

* 12:26 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapani.

*Ama a wecikei iryoci**(Marku 8:11-12; Luka 11:29-32)*

³⁸ Pini nala, awenishiki a Mele n Afarishi a tuwaj ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga ta tsu wene iryoci tsara tsu reve an a asu u Kashila da vu wutaji.”

³⁹ U wushunku le, “I ciga ta iryoci kpaci eda aza a cingi a da, kpam ya wushuku wa. Shegai iryoci i Inusa† matsumate i'ya ya tsara koshi.

⁴⁰ Inusa rongo ta a asuvu a katsuma ka kadan ka pige hal gba a'ayin a tatsu. Nala kpam wa woko, Mpa Maku ma Vuma ma rongo ta a kasaun hal gba a'ayin a tatsu.

⁴¹ Kain ka afada ama a Niniba† a ka 'yanga ta a wenike ama unyushi u de. A kpatala ta a asu u Kashila an Inusa yanka le kufari. Gogo-na uza da u lai Inusa aya pini na.

⁴² Magona ma Sheba uka, wa 'yanga ta u wenike ama unyushi u de. U yan ta nwalu ma mbari tsara u tuwa u pana ukuna u ugboji u Solomo n kaci ka ne. Gogo-na uza da u lai Solomo aya pini na.”

*Ugono u ityoni i cingi**(Luka 11:24-26)*

⁴³ Yesu iyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci ityoni i cingi i te i wutaji a asuvu a vuma, i tsu bana ta a asu u ekpi ubolo asu u da wa wunvuga, shegai wa tsara wa.

⁴⁴ Aku u dana, ‘Ma gono ta a kuwa ka n asakai vi!’ An u gonoi, aku u cinai uza wa pini a kuwa ki wa. A wujuma ka de sarara a kalai ka.

⁴⁵ Aku ityoni yi i lazai i ba i tukoi ityoni i cingi i shindere i roku aza da a la yi tsicingi, aku a rongo pini. Vuma u nala vi wa kotso ta ndishi n ne n upana u ikyamba u da u lai u caupa vi. Ili i'ya ya gita n ama a cingi a gogo-na da la vi.”

*Mma n a'angu a Yesu**(Marku 3:31-35; Luka 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu pini a kadyanshi n ama, aku mma u ne n a'angu a ne a rawai. A shamgbai a uwotsu a da a tonuko yi a ka ciga a wene yi.

⁴⁷ Aku uza roku u tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alya pini a uwotsu a ka ciga a wene vu.”

⁴⁸ U wushunku yi, “Ya mma u va? An ya a'angu a va?”

⁴⁹ Aku u sapunki atoni a ne kukere, u danai, “Mma n a'angu a va a da na.

⁵⁰ Uza da baci wa panaka Tata u va u zuba, aya mma u va, n vangu u va, n utaku u va.”

13*Agisani a uza da u wacangusi icun**(Marku 4:1-9; Luka 8:4-8)*

¹ Kain ka nala ki, Yesu wutaji a kuwa ki u banai a ikengi i kushiva u dusuki wa wenishike.

² Kakuma ka ama ka kyawan yi cika hal ka zuwa yi u uwai a kpatsu u dusuki, ama yi kpam a shamgbai a kagida.

³ U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

“A yan ta vuma roku uza da u banai uwacangusu icun a kashina ka ne.*

⁴ A'ayin a da wari a uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure, nnu n kadaasai i'ya.

⁵ I roku kpam i rukpai a iyamba i atali a asu u da bawu kayala kari pini ushani. Iacun yi i lazai i binyai, kpaci kayala ka maci ka pini wa.

⁶ An kaara ka yain, aku ka runukpai i'ya, kpaci alu a le a gbonguro cika wa, aku i lazai i ekpei.

⁷ Iacun i roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapusai i'ya.

⁸ Iacun i roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i wutaji matsai mmuku. Gba icun i'ya kacimbi ki ka wacangusi vi, i roku i naka ta mmuku amangatawun-amangatawun, i roku tani amangatawun-amangatawun, i roku kpam kamankupa-kamankupa.

⁹ Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

*Ili i'ya i zuwai Yesu tsu dansa n agisani**(Marku 4:10-12; Luka 8:9-10)*

¹⁰ Aku atoni a ne a wece yi, “Nda ya zuwai vu tsu dansa n ama n agisani?”

¹¹ U wushunku le, “A dangasa da ta i reve ili i tsugono tsu zuba i'ya i'ari usokongi, shegai aza roku a ka reve ili i'ya i'ari usokongi vi wa.

¹² Kashila ka doku ta ka naka uza da wari n ili cika, shegai ama da a bawu a'ari n ili, a ka namba ta hal gban i kenu i'ya a'ari n i'ya vi.

¹³ Ili i'ya i zuwai n tsu dansa n ele n agisani i'ya:

* 13:3 Iacun i'ya a ka dansaka pini na vi, aza a Yahuda a tsu ce i'ya n kushe wa, shegai a wacangusu i'ya.

“A ka webele t̄a, shegai a ka wene wa,
a ka pana t̄a, shegai a ka reve wa.

¹⁴ Kazuwamgbani ka Kashil̄a ka woko de mayun, tyoku da Ishaya matsumate u danai:

“Ya panasa t̄a kadyanshi ka va,
shegai ya reve wa.

Ya wenishe t̄a ili i'ya ma yansa,
shegai ya reve kalen ka ne wa.

¹⁵ Kpaci atakasuvu a le a gbama de,
atsuvu a le kpam a ka pana wa.

A kimba de a'eshi a le tsara a wene wa,
kpam tsara atsuvu a le a pana wa.

Kpam atakasuvu a le a ka reve wa,
bele a kpatala ara va

n tanasa le.’[◇]

¹⁶ “Shegai Kashil̄a ka zuwuka da de una u shinga, kpaci a'eshi a de a ka wene t̄a, atsuvu a de kpam a ka pana t̄a!

¹⁷ Mayun n tonuko da, ntsumate ushani n ama a maci a ciga t̄a a vana a wene ili i'ya i wenei, a pana kpam ili i'ya i panai, shegai a wene wa, a pana tani wa.

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Marku 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ “Panai mai kalen ka agisani ka icun i'ya a wacangusi vi.

¹⁹ Iacun i'ya i rukpai a ure vi, alya ama da a panai ukuna u tsugono tsu zuba, shegai a reve u da wa. Aku uza u cingi vi u tuwai u fulai u da a atakasuvu a le.

²⁰ Iacun i'ya i rukpai a iyamba i atali tani, alya ama da a panai ukuna vi n mazanga, kpam a wushai u da mai.

²¹ Shegai alu a le a uwa a iyamba cika wa. A barakpa n uwusha ukuna vi wa, an a'ayin a ukondo a rawai adama a ukuna u tsugono vi, aku a rukpai.

²² Iacun i'ya i rukpai a asuvu a awana, alya ama da a panai ukuna vi, shegai adama a kadambula ka ili i'ya uma n nambai, n uciga u utsari u lapana le. Pini nala, kadambula ki ka gbagbala le hal a kpa dai unaka ilimaci.

²³ Iacun i'ya kpam i rukpai a iyamba i shinga, alya ama da a panai ukuna u tsugono vi a revei u da mai. A gbonguro t̄a hal a matsai mmuku ushani, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangatatsu-amangatatsu, aza roku kpam kamankupa-kamankupa.”

Agisani a ilya n akan

²⁴ Yesu doki u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da u cei ilya a kashina ka ne.

²⁵ Kain ka te n kayin cina ya dem lavuta de, aku utokulalu u ne u tuwai u wacangusi akan pini a asu u ilya vi, aku u lazai.

²⁶ An ilya yi i wutai i gitai ugbonguro ya matsa, aku akan yi dem a gbonguroi.

²⁷ Pini nala, agbashi a vuma yi a tuwai ara ne, a danai, “Vu ce t̄a ilya i shinga a kashina ka vunu, shegai nte akan a naha a wutai?”

²⁸ “Vuma vi u wushuki, ‘Utokolalu u va da u cei a da.’

“Aku a wece yi, ‘Va ciga tsu kapusa a da?’

²⁹ “U danai, ‘Asakai a da pini, kpaci i da baci ya kapusa a da, ya kapusa t̄a dem ilya yi.

³⁰ Asakai a da n ilya yi a gbonguro ka6olo hal ubana a'ayin a ukapa, aku n tonuko ayain a manyan yi: Gitai ve i 6olomgbono akan yi i sira a da a asu u te, tsara a tuwa a da6a a da. Ilya yi kpam i 6olomgbono i'ya i tuko i'ya a mapon ma va.’ ”

Agisani a icun i musta

(Marku 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yesu doki u tonuko le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da u bidyai ucun u musta u cei a kashina ka ne.

³² Uacun u kenu u da gba gba a asuvu a icun, shegai an u gbonguroi, aku u wokoi u pige a asuvu a nwurete gba. U wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsa6u n ne.”

Agisani a yisti

(Luka 13:20-21)

³³ Yesu doki kpam u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Uka roku da bidyai yisti,† aku u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira a mabara u vurai mai hal ku shitai cika.”

[◇] 13:15 Isha. 6:9-10.

Yesu tsu dansa tã n agisani
(Marku 4:33-34)

³⁴ Yesu tsu dansa tã n kakumã ka ama n agisani, u tsu tonuko le ili bawu u ɓolomgbonuko le n agisani wa.

³⁵ Yan ɗa u tsu yan nala tsarã u shadangu udani u ɗa Ishaya matsumate u danai:

“Ma dansa tã n aɗã n agisani,
n tonuko ɗã ili i'ya i'ari usokongi tun a'ayin a ɗa Kashilã ka yain likimba.” ◊

Yesu wutukpai kalen ka agisani a ilya yi

³⁶ An Yesu aɗakã kakumã ka ama ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a tuwã ara ne, a danai, “Tonuko tsu kalen ka agisani a akan a kashina yi.”

³⁷ U wushunku le, “Uza ɗa u cei icun i shinga yi Maku ma Vuma ma.

³⁸ Kashina ki likimba ɗa, icun i shinga yi kpam alya ama ɗa a'ari a tsugono. Icun i akan yi kpam alya aza ɗa a'ari a asu u uza u cingi vi.

³⁹ Utokulalu uza ɗa u wacangusi icun i akan yi aya Kalãpansi. A'ayin a ukapa yi a ɗa a'ayin a makorishi ma likimba. Ayain a manyan aza ɗa a ka ɓolomgbono ilya yi, alya atsumate a zuba.

⁴⁰ “Akan a ɗa a ka ɓolomgbono a ɗaɗa. Nala wa woko a a'ayin a makorishi.

⁴¹ Mpa Maku ma Vuma ma suku tã atsumate a va, kpam a ka wutukpa tã gbã ili i'ya ya tuko unyushi u cingi hal n aza ɗa a ka yan tsicingi dem a tsugono tsu va.

⁴² Atsumate yi a ka vutãlã le tã a asuvu a kuɗyuku ku akina a asu u ɗa a ka rongo kushen hal n ulumusa u a'anga.

⁴³ Shegai ama a shinga a ka laɗa tã yavu kaara a tsugono tsu Tata u le. Uza ɗa baci wari n atsuva u upana, u pana!

Agisani a kuzuwate ku ucanga ka kari usokongi

⁴⁴ “Tsugono tsu zuba tsa woko tã tyoku u agisani a naha: Vuma roku ɗa u tsarã kuzuwate ku ucanga ka uza roku u sokongi a kashina. U lapulai u sokongi ka, wa yan ipeli u ba u dengei gbã ili i'ya wari n i'ya, aku u gonoi u tsilai kashina ki.

Agisani a igbegu i ikebe

⁴⁵ “Tsugono tsu zuba tsa woko tã tyoku u agisani a naha: Uza u tsilaga u roku ɗa wa bolo igbegu i ikebe i shinga.

⁴⁶ An u tsarã u te u tsulobo cika, u ba u dengei ili i'ya wari n i'ya gbã, aku u ba u tsilai u ɗa n ikebe yi.”

Agisani a ibilili

⁴⁷ Yesu doki u yanka le agisani a roku u danai, “Tsugono tsu zuba tsa woko tã tyoku u agisani a naha: Akãni a adan a roku a ɗa a vutãlã ibilili i le a kushiva, aku a kanãsaɗi icun i adan kau-kau.

⁴⁸ An ibilili yi i shadangi, a wutukpai i'ya a ikengi a dusuki a ka pecene adan yi. A zuwai a shinga yi a asuvu a mabana, aku a wotsongi a ɗa bawu a gain.

⁴⁹ Nala wa woko a a'ayin a makorishi. Atsumate a zuba a ka tuwã tã a pecene ama a cingi a asuvu a ama a maci.

⁵⁰ Atsumate yi a ka vutãlã tã ama a cingi yi a asuvu a kuɗyuku ku akina, nte a ka rongo pini kushen n ulumusa u a'anga.”

Kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau

⁵¹ Yesu wece le, “I reve kalen ka ili i nala yi gbã?”

A wushuki, “Tsu reve tã.”

⁵² Aku u tonuko le, “Gbã kawenishiki ka Mele ka ka wokoi karotsongishi a tsugono tsu zuba, wã tã tyoku u uza u kuwa ɗa u wutukpai kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau a kunu ku kuzuwate ku ucanga.”

Aza a Nazara a 'yuwain Yesu

(Marku 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ An Yesu kotsoi udansa agisani yi, aku u lazai u aɗakã asu vi

⁵⁴ u gonoi a Nazara, a ilyuci i ne. An u wenishikei pini a kagata ka Kashilã, ya dem u gitã majiyan n a dansi, “Nte ɗa u tsarã kakiri ka ne n uyansa ikunesavu naha?

⁵⁵ Maku ma kashei ma na vi wa? Tsa wundya mma u ne u ɗa Meri vi? A'angu a ne kpam alya an Yakubu, Isuhu, n Simo n Yahuza?

⁵⁶ Ataku a ne kpam a'ã tã na kaɓolo n aɗsu. Nida wa yansa ili i na yi gbã?”

⁵⁷ Adama a nala ama yi a 'yuwan yi uwusha.

Shegai Yesu tonuko le, “Matsumate ma tsu yan n tsupige a ilyuci i ne n kuwa ku ne wa, she a kateshe.”

⁵⁸ Adama a nala, u yansa ikunesavu ushani wa, kpaci a'a n upityanangu wa.

14

Ukpa u Yahaya Kalyubugi

(Marku 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u pana ta ukuna u Yesu.

² Aku u tonukoi agbashi a ne, “Yesu vi Yahaya Kalyubugi da, uza da u 'yangai a ukpa, da gai i zuwai wa yansa ikunesavu yi.”

³ A'ayin a da a wurai nide, Hiridu kana ta Yahaya, u sira yi u zuwa yi a kuwa ka a'ali. U yan ta nala adama a Hiridiya, uka u vangu u ne Filibu u da u bokoi u wokoi uka u ne.

⁴ Yahaya Kalyubugi tonusuko yi ta, “Wa dere vu zuwa Hiridiya wa!”

⁵ Hiridu wa ciga u wuna Yahaya, shegai wa pana ta uwonvo u ama, kpaci a wushuku ta Yahaya matsumate ma.

⁶ Kain ka te an a ka yan abiki a uci'usa n kain ka ilimaci i Hiridu, maku ma makere ma Hiridiya ma u matsakai Filibu u gitai kuje a kapala ka Hiridu n amoci a ne, aku u panai kayanyan.

⁷ Aku u tsinai u da wa naka yi ta gba ili i'ya baci dem wa ciga.

⁸ Aku mma u makere vi u tonuko yi u ba u dana, “Ma ciga ta kaci ka Yahaya Kalyubugi a mabaluwa gogo-na!”

⁹ Magono mi ma pana kayanyan n ili i'ya u foloi vi wa. Shegai an u wokoi bawu wa ciga u kpa'ga ushadangu kazuwamgbani ka u yain a kapala ka amoci a ne yi, aku u tonukoi asoje a ne,

¹⁰ a bana a kuwa ku a'ali a kida kaci ka Yahaya Kalyubugi.

¹¹ A tukoi ka a mabaluwa a naka makere mi. Aku u bidyai ka u tukoi mma u ne.

¹² Pini nala, atoni a Yahaya a tuwai a bidyai ikyamba i ne a ba a cidangi. Aku a ba a tonukoi Yesu.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Marku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

¹³ An Yesu panai alabari a Yahaya, aku u 'yangai u uwai a kpatsu wa bana a kakamba utyoku u ne. Shegai an kakuma ka ama ka revei, aku a tono yi n a wali a ikengi i kushiva.

¹⁴ An u rawai kakamba ki, u cinai kakuma ka ama cika ka vana yi. U panai asuvayali a le, u tanasai kpam aza da a'ari na m'ala.

¹⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a tuwai ara ne a danai, “Kuvuli ku yan de, kpam a kakamba ka tsari. Asaka ama yi a laza a bana a une une a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

¹⁶ Shegai Yesu wushunku le, “U kana she ama yi a laza wa. Eda naka le ili i roku a lyai.”

¹⁷ Aku a danai, “Iburodi i tawun n adan a re a da tsu koshi.”

¹⁸ U danai, “Tuko numu iburodi n adan yi.”

¹⁹ Aku u tonukoi ama yi a dusukusu a mete mi. U bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba u cikpai Kashila adama a ilikulya yi. U jibamgbanasai i'ya, u naka atoni a ne a pecike ama yi.

²⁰ Gba ama yi a takuma ta hal a cuwusai. Aku atoni a ne a bolomgbonoi abuwai a da buwai vi hal a shadangi mbana kupa na n re.

²¹ A'ali a da a'ari pini a asu vi a rabansa ta ama azu a tawun (5,000), bamu gbam n aka na mmuku.

Yesu walai a zuba u mini

(Marku 6:45-52; Yahaya 6:15-21)

²² Kute-kute, Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a pasamgbana kushiva. Eyi wa shamgba ta ve u asaka ama yi a laza ugonu a kuwa.

²³ An u asaka le a lazi, aku u banai a masasa utyoku u ne wa yan kavas. Cina kayin ka yan de kpam aya wari pini utyoku u ne.

²⁴ A'ayin a nala yi, kpatsu ku atoni a ne ka ka ta a mere ma kushiva, aku uwule u pige u 'yangai, a'ari umodono n abali a pige.

²⁵ N kpasani ku de, Yesu tuwai ara le n u wali a zuba u mini.

²⁶ An a wene yi, aku uwonvo u kana le. Aku a salai, a danai, “Kafofu ka!”

²⁷ Shegai Yesu yanka le kadyanshi, “U ratsa ta, mpa! Panai uwonvo wa.”

²⁸ Bituru danai, “Asheku, ada baci mayun, tonuko mu n tuwa a mini mi.”

²⁹ U tonuko yi, “Tuwa.”

Bituru wutai a kpatsu ki u walai a zuba u mini ubana ara ne.

³⁰ Shegai an u wenei uwule n aḅali, aku uwonvo u kaṅa yi, u gitai uliḅa. Aku u salai, “Asheku, wauwa mul!”

³¹ Kute-kute, Yesu baṛakpai kukere ku ne u kaṅa yi. U danai, “Upityanangu u vunu u gusa ta. Nɗya i zuwai va yan malala?”

³² An a uwai a kpatsu, uwule vi kɗam u vaki.

³³ Aku aza ḁa a'ari pini a kpatsu ki a lyakai Yesu kayala, a danai, “Mayun ḁa, avu Maku ma Kashila ma!”

Yesu tanasai aza a mḅala a Janisara
(Marku 6:53-56)

³⁴ An a pasamɗanai kushiva, aku a rawai a uyamba u Janisara.

³⁵ An ama yi a revei Yesu, aku a tonukoi ama a asu yi gba, “Yesu tuwa ta.” Aku ama yi a tukusoi aza a mḅala ara ne.

³⁶ A folo yi u asaḁa aza a mḅala yi a sawa kaletsu ka kunya ku ne. Gba aza ḁa a sawa yi vi a tana ta.

15

Gorimukoi Mele ma Kashila
(Marku 7:1-13)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a asaḁai Urishelima a tuwai ara Yesu, a wece yi,

² “Nɗya i zuwai atoni a vunu bawu a ka gorimuko ili i'ya nkoshi n cau n tsunu n wenishikei? Kpaci a tsu sawa akere a le kahu a lyai ilikulya wa.”

³ Yesu wushunku le, “Nɗya i zuwai bawu ya gorimuko kadyanshi ka Kashila aku ya tono uwenishike u kaci u ḁe?”

⁴ Kashila ka dana ta, ‘Naka tata u vunu na mma u vunu tsupige,’ kɗam ‘Vu wisha baci tata ko mma u vunu, a ka wuna vu ta.’[◇]

⁵ Shegai ya wenishike n i dansi ama a'ala baci n ili i'ya a ka ɓanga tata ko mma u le, aku a danai, ‘Ili i na yi i Kashila i'ya,’

⁶ adama a nala u kaṅa a naka asheku a le wa. I 'yuwan ta udani u Kashila adama a agadu a ḁe.

⁷ Eda ama a maci a kaḅan! Ishaya matsumate u korongu ta dere ili i'ya Kashila ka danai:

⁸ “Ama a na yi n unu a ḁa a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a le a yan ḁe mḅari na mpa.

⁹ Ugbashika u ḁa a ka gbashika mu vi u gbani u ḁa. Ili i'ya kɗam a ka wenishike udani u vuma u ḁa.”[◇]

Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Marku 7:14-23)

¹⁰ Yesu isaɗi kakuma ka ama ki, u tonuko le, “Panai kɗam i reve ili i'ya ma tonuko ḁa.

¹¹ Ili i'ya ama a ka lyuku a unu u le i'ya ya nangasa le wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a unu u le i'ya i tsu nangasa le.”

¹² Aku atoni a ne a tuwai a danai, “Vu reve gbam an vu nangasai Afarishi katsuma n ili i'ya vu danai nala vi?”

¹³ U wushunku le, “Gba madanga ma baci bawu Tata u va u zuba u shigbai, wa mudu ta ma n alu a ne dem.

¹⁴ Kiranai n Afarishi a nala yi! A'ala ta tyoku u arumba a ḁa a ka rono atoku a le arumba, kɗam gba le a ka rukpa ta a kadaka.”

¹⁵ Aku Bituru wushuki, “Nɗya kalen ka kadyanshi ka vu yain a ukuna u ili i'ya ya nangasa ama yi?”

¹⁶ Yesu danai, “Hal n gogo-na kotsu i reve wa?”

¹⁷ Mayun i reve ta gai ilikulya i'ya i uwai a unu ya bana ta a katsuma aku i wuta.

¹⁸ Shegai kadyanshi ka cingi ka ka wuta a unu ka wuta ta a katakasuvu, kɗam ili i'ya ya nangasa ḁa i'ya gai la vi.

¹⁹ A katakasuvu ka uyawunsa u cingi n uwuna uma u vuma gbani u tsu wuta. Nvain n uka u uza roku n tsishankala a katakasuvu ka dem a tsu wuta. Nala kɗam dem uboki, n kaḅan, n kadyanshi ka cingi a kaci ka atoku.

²⁰ Ili i'ya ya nangasa ḁa i'ya la vi. Ulya ilikulya bawu usawa u akere u tsu nangasa ḁa wa.”

Yesu ɓangai uka ḁa wari Kawulawa
(Marku 7:24-30)

²¹ Yesu asaḁai asu nala vi, u laza ubana a ilyuci i Taya n Sida.

²² An u rawai, uka u aza a Ka'ana† roku uza da wari pini na ndishi u tuwai ara ne n u salasi, "Asheku, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va! Ityoni i cingi i shadangu de makere ma va."

²³ Shegai Yesu dana uka vi ili wa. Aku atoni a ne a tuwai a folo yi, "Tonuko uka vi u laza a asu u na vi. Aya pini wa tono tsu n u salasi."

²⁴ Yesu danai, "Adama a aza a Isara'ila da koshi a suku mu. A'a ta tyoku u ushiga u ncon n da n puwain."

²⁵ Aku uka vi tuwai ara ne u kudangi a kapala ka ne, u danai, "Asheku, ganga mu!"

²⁶ U wushunku yi, "Dere da vuma u bidya ilikulya i mmuku u naka nshe wa."

²⁷ Uka vi danai, "Nala wari Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a ilikulya i'ya i tsu rukpasa."

²⁸ U wushunki uka vi, "Uka, va ta n upityanangu u pige, ma yanka vu ta ili i'ya vu danai n yanka vu." Dere u ulapa u uwule u nala vi u da makere ma ne ma tana.

Yesu tanqasi ama ushani

(Marku 7:31-37)

²⁹ Pini nala, Yesu asakai asu vi u lazai ubana a ikengi i Kushiva ku Galili, u yuwa i kagidali ka masasa u dusuki.

³⁰ Kakuma ka ama ka tuwai a tuko yi awunu ushani n aza da ikyamba i le i soi. A tukoi dem abebe, n arumba, n aza a mcala icun kau-kau. A zuwa le a kapala ka ne, aku u tanasa le gba.

³¹ Ya dem wari a majiyan ma ili i'ya u wenei n i'ya u panai. Abebe a fudai a dansai. Aza da ikyamba i le i soi, a tana. Awunu a ka wala. Arumba kpam a ka fuda a ka wene. Pini nala, ya dem wari ucikpalasa Kashila ka aza a Isara'ila.

Yesu lyatangi ama azu a nishi

(Marku 8:1-10)

³² Yesu isai atoni a ne a asu u te, u tonuko le, "Ma pana ta asuvayali i ama a na yi. A'a ta kabolo na mpa ara kain tatsu da pa vi, bawu ili i ulya. Ma ciga n asaka le a laza n kambulu wa, kotsu a rukpa a ure a'ayin a da a ka gono a kuwa wa."

³³ Atoni a ne a wushuki, "Asu u na vi kakamba ka. Nte tsa tsara ilikulya i'ya tsa lyatangu kakuma ka ama ka na ki?"

³⁴ Yesu wece le, "Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?"

A wushuki, "I shindere i'ya n adan a shawu kenu."

³⁵ Yesu tonukoi ama yi a dusuku a iyamba.

³⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i shindere n adan yi, u cikpai Kashila. U jibamgbanasai i'ya u nakai atoni a ne, aku a pecikei ama yi.

³⁷ Ya dem takuma ta hal u cuwai. Aku atoni yi a cirangi abuwai a da a buwai vi hal a shadangi mbana n pige n shindere.

³⁸ A'ali azu a nishi (4,000) a da a takumai iburodi yi, bamu gam n aka na mmuku.

³⁹ An Yesu asakai ama yi a lazai, aku u uwai a kpatsu u pasamgbanai kushiva. U tuwai u cipai a iyamba i'ya i'ari evu n ilyuci i Magadan.

16

Azapige a wecikei ukunosavu

(Marku 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Afarishi n aza a Sadusi a tuwai ara Yesu a ka ciga a wanda yi n keci, a tonuko yi u yanka le iryoci i roku, tsara u wenike le an Kashila ka wushuki n eyi.

² Shegai Yesu wushunku le, "A'ayin a da i wenei kaara ka rukpa, i tsu dana ta 'Usana wa lobono ta, kpaci i wene ta zuba u shilamgbanai."

³ N usana kpam i wene baci zuba u shilamgbanai aku u tuwai u limanai, i tsu dana ta, "Ara wa ro ta." I wenei iryoci i na a zuba i fudai i revei kalen ka le. Nala dem i wene ili i'ya ma yansa gogo-na, shegai i fuda i reve kalen ka le wa.

⁴ Ama a cingi n aza a ukpada u upityanangu u a'ayin a na a wecike ta iryoci, shegai a ka naka iryoci wa, she iryoci i Inusa matsumate koshi." Aku Yesu asaka le u lazai.

Kiranai n uwenishike u da bawu wari dere

(Marku 8:14-21)

⁵ An atoni a Yesu a pasamgbanai upashi u kushiva, a asansai a bidya burodi wa.

⁶ Yesu tonuko le, "Kiranai, i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi."†

⁷ Atoni yi a ka dansa utyoku u le, "U kana ta u dana nala kpaci tsu tuko burodi wa."

⁸ An Yesu revei ili i'ya a ka tonu, aku u wece le, "Ndya i zuwai ya dansa utyoku u de a ukuna u da bawu i'ari n burodi? Upityanangu u de u gusa ta."

⁹ Hal n gogo-na kotsu i reve wa? Ciƙai n iburodi i tawun i'ya n lyatangi ama azu a tawun (5,000), kpam ciƙai hal i cirangi abuwai a ɗa a buwai mbana uhsani.

¹⁰ Niƙa ukuna u iburodi i shindere i'ya n lyatangi ama azu a nishi (4,000)? Mbana n yain n ɗa i shadangi n abuwai a ɗa a buwai?

¹¹ Mpa kadyanshi ka burodi ka ma yanka ɗa wa. Nɗya i zuwai i kpaɗai ureve? Tonuko ɗa ma tonuko ɗa i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.”

¹² A makorishi a tuwai a revei an kadyanshi ka yisti n burodi ka wa yan wa, shegai ukuna u uwenishike u kaƙan u Afarishi n aza a Sadusi.

Bituru danai Yesu ɗa Kawauwi
(Marku 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Yesu n atoni a ne a ka walaka, an a rawai a kaƙon ka kari evu n ilyuci i Kasariya Filibi, u wece le, “Ya ama a ka dansa Maku ma Vuma mari?”

¹⁴ Aku a wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyuɗugi ɗa. Aza roku a danai avu Iliya ɗa, aza roku a danai avu Irimiya ɗa, aza roku kpam a danai avu uza u te ɗa a asuvu a ntsumate n cau.”

¹⁵ Aku u wece le, “Eɗa tani, ya ya dansa mari?”

¹⁶ Simo Bituru wushuki, “Avu Kawauwi ka, Maku ma Kashila Uza u Uma.”

¹⁷ Yesu danai, “Avu uza u unɗ u shinga u ɗa vari, Simo maku ma Inusa, kpaci ko uza u wenishike vu i'ya wa. Tata u va u zuba u ɗa u wenike vu uza ɗa mari.

¹⁸ Adama a nala, ma isa vu ta Bituru; wata, ‘Katali.’ A katali ka nala ka ma ma kunu ku atoni a va, kpam ucira u ukpa wa varangu ka wa.

¹⁹ Ma naka vu ta nkukpunku n tsugono tsu zuba. Ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta a yain i'ya.”

²⁰ Aku Yesu ronoi atsuvu a atoni a ne kotsu a tonuko uza a dana aya Kawauwi ki wa.

Yesu danai tyoku ɗa wa kuwa
(Marku 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Pini nala, Yesu gitai utonusuko atoni a ne ili i'ya ya tuwa ya gitai n eyi. U danai, “U kana ta n bana a Urishelima a asu u nkoshi, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele. A ka zuwa mu ta n pana ikyamba cika, kpam a wuna mu, shegai a kain ka tatsu aku n 'yanga n uma.”

²² Bituru rono yi a ikengi, u tonuko yi, “Asaka icun kadyanshi ka nala ki, Asheku, Kashila ka asaka ili i nala yi i gitai n avu wa.”

²³ Aku Yesu webele yi, u danai, “Kanangasi,* batsa dan na mpa! Va kangu mu ta uyan ili i'ya Kashila ka ciga mu n yain, kpaci uyawunsa u vunu tyoku u vuma ɗa wari, tyoku u Kashila ɗa wa.”

²⁴ Aku Yesu tonukoi atoni a ne, “Uza ɗa baci wa ciga u woko katoni ka va, u kana ta u nani kaci ka ne. U kana ta kpam u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu.

²⁵ Kpaci uza ɗa baci wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u ɗa. Uza ɗa baci u namba uma u ne adama a va, wa tsara ta u ɗa.

²⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba u na gba, aku u namba uma u ne? Nɗya kpam vuma wa fuda wa tsupa tsara u wauwa uma u ne?

²⁷ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa ta n tsupige tsu Tata u ne, n atsumate a zuba a ne, u tsupa ya dem a ili i'ya u yain.

²⁸ Mayun n tonuko ɗa, aza roku a ɗa pini a asuvu a ɗe n gogo-na naha, a ka kuwa wa, she a wene mu utuwa n tsugono tsu va mpa Maku ma Vuma.”

17

Uyansaka u Yesu
(Marku 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru kaƙolo n Yakubu n vangu u ne Yahaya. A yuwa a zuba u masasa ma ugadi a rongoi de utyoku u le.

² Ele pini, aku a wenei u yansakai pini a kapala ka le, upetiwa'eshi u ne wa laɗa yavu kaara, aminya a ne kpam a waramai pun yavu katyashi.

³ Kute-kute, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara Yesu a gitai kadyanshi n eyi.

⁴ Aku Bituru danai, “Asheku, u lobono ta an tsari pini na! Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.”

⁵ Tyoku ɗa wari a kadyanshi, aku kalishi ka katyashi ka kimba le. A panai kalagatsu pini a asuvu a kalishi ki, ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza ɗa ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi. Pana ka ni!”

* 16:23 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

⁶ An atoni a ne a panai kalagatsu ki, aku uwonvo u kaṅa le hal a rukpaṅi a varai upetiwa'eshi u le a iyamba.

⁷ Aku Yesu tuwai u sawa le, u danai, “Yangai, kotsu i pana uwonvo wa!”

⁸ An a gadigbai a'aci a le, a wene uza wa, she Yesu koshi.

⁹ Ele n a cipi a masasa mi, aku Yesu tonuko le, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei na vi wa, she a'ayin a da mpa, Maku ma Vuma, n 'yanga a ukpa.”

¹⁰ Aku atoni yi a wece yi, “Ndy a zuwai awenishiki a Mele a danai u kaṅa ta Iliya tuwa kahu Kawauwi?”

¹¹ Aku u tonuko le, “Mayun da, Iliya wa tuwa ta u fobuso ili gba.

¹² N tonuko da, eyi u tuwa de, shegai ama a reve yi wa. A yanka yi tyoku da u gan le. Nala dem a ka zuwa Maku ma Vuma ma pana ikyamba.”

¹³ Pini nala, da atoni yi a revei an Yesu ukuna u Yahaya Kalyubugi u da wa dansa n ele.

Yesu tansaṅai maku uza u ityoni i cingi

(Marku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

¹⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a kami ka masasa mi, kakuma ka ama kari le uvana pini. Vuma roku u tuwai u kufangi a kapala ka ne,

¹⁵ u danai, “Asheku, pana asuvayali a maku ma va! Wa ta n ityoni i cingi i ipori i ucira, kpam a'ayin a roku i tsu varangu yi ta a asuvu a akina ko a mini.

¹⁶ N tuko yi a asu u atoni a vunu tsara a tansaṅai yi, shegai uza wa la u fudai u tansaṅai yi wa.”

¹⁷ Yesu tonuko le, “Eda i ryagbaja ta, kpam i'a n upityanangu wa. Hal ubana nwere da ma rongo n ada? Kpam hal ubana nwere da ma fuda ma kawunku n ada?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.”

¹⁸ Aku Yesu bananai ityoni yi, aku i asakai maku mi. Kute-kute, maku mi ma tanga.

¹⁹ An Yesu wari utyoku u ne, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wece yi, “Ndy a zuwai ats u tsu kpaḍai uwutukpa ityoni yi?”

²⁰ U wushunku le, “Upityanangu u de u gusa ta. Mayun n tonuko da, a da baci i'ari n upityanangu ko kenukulu tyoku u ucun u musta, ya fuda ta i tonuko masasa ma na, 'Muda pini na vu gono nide,' kpam she ma muda. Ili i'a la ya kpaḍa uyan wa. [

²¹ Icun i ili i na yi ya wuta wa she n kvasu n kakuli koshi.”] *

Yesu doki u danai ukuna u ukpa u ne

(Marku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²² Kain ka te an a gonoi a Galili, Yesu tonuko le, “Uza roku wa neke ta Maku ma Vuma a akere a ama.

²³ A ka wuna yi ta, shegai kain ka tatsu wa 'yanga ta a ukpa.” Aku atoni yi a shadangi n unambbukatsuma cika.

Yesu dansai ukuna u utsupa utafa

²⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a Kafarnahum, aza roku aza da a ka wushika Kuwa ku Kashila utafa u ikebe i azurufa i re i re† a tuwai ara Bituru, a wece yi, “Kawenishiki ka de ka tsu tsupa utafa a Kuwa ku Kashila?”

²⁵ Bituru wushunku le, “U tsu tsupa ta.”

An u gonoi a kuwa, kahu gbam u kukpa unu u dana ukuna, Yesu tonuko yi, “An ya ngono n tsu kidaga utafa, ama a le ko gai amoci?”

²⁶ Aku Bituru danai, “Amoci a da.”

Yesu tonuko yi, “U kaṅa la vi ama a le a tsupa utafa wa.

²⁷ Shegai tsa ciga tsu nangasa le atakasuvu wa, adama a nala wala vu bana a kushiva vu yain kafula. Kadan ka baci dem vu gitai ukana, ka va bidya. Vu kukpa baci unu u ne, va wene ta ukebe u azurufa u pige u te‡ pini a asuvu u da u rawai u tsupa utafa u va n u vunu. Aku vu bidya u da vu banka le.”

18

Uzapige a tsugono tsu zuba

(Marku 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A'ayin a nala yi, atoni yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Ya wa laka tsupige a tsugono tsu zuba?”

² Yesu isaṅi maku ma kenu ma tuwai ma shamgbai a kapala ka le.

* **17:21** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 21. † **17:24** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a idani i U6anga. ‡ **17:27** Kondo “Ikebe i azurufa i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a idani i U6anga.

³ U danai, “Mayun n tonuko dā, u kaṅa t̄a i savada i woko tyoku u mmuku n kenu, tsarā i uwa a tsugono tsu zuba.

⁴ Adama a nala, uza dā baci dem u vakunki kaci ka ne tyoku u maku ma kenu ma na, aya uzapige a tsugono tsu zuba.

⁵ “Kpam uza dā baci dem u wushai maku ma kenu tyoku u naha n kala ka va, mpa u wushai.”

Pana uwonvo u uyan unyushi
(Marku 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Uza dā baci u zuwai uza u kenu gbā a asuvu a atoni a va a na u nusai, vuma u nala vi wa laka yi t̄a tsuloba a varangu yi a asuvu a kushiva n katali ka kira ka araji usiri a udyoku u ne.

⁷ “Wa wuyana tani n ni n ama a likimba n ukuna u dā wa zuwa le a yain unyushi u cingi. Ukuna u nala wa gitā t̄a, shegai ter n uza dā wa zuwa u gitā vi.

⁸ Kukere ku vunū ko kune ku vunū ku zuwa vu baci unyushi, kidamgbana ka vu varangu. Wa laka vu t̄a shana vu namba kapashi ka ikyamba ka vunū ka te tsarā vu ɓarākpa, n u dā va yan n akere a re ko a'ene a re, aku a varangu vu a kuwa ku akina a dā bawu a ka koto.

⁹ Keshi ka vunū ka zuwa vu baci unyushi, foḍo ka vu varangu. Wa laka vu t̄a shana vu ɓarākpa n keshi ka te, n u dā va yan n a'eshi a re aku a varangu vu a kuwa ku akina a dā bawu a ka koto.”

Agisani a macon ma ma puwain
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Yesu doku t̄a u danai, “Kiranai, kotsu vu goro ko maku ma te a asuvu a mmuku n na mi wa. N tonuko dā, a'ā t̄a n atsumate a zuba a dā a ka rongo n Tata u va u zuba.” [

¹¹ Kpam mpa Maku ma Vuma n tuwā t̄a n wauwa i'ya i puwain.]*

¹² “A dana kaliniki k̄a n̄a ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain, ndya wa yan? Wa aṣakā t̄a amanganishinkupa n kuci n dā n buwai vi n̄a n lini a kagidali ka masasa u bana ubolo ma te ma ma puwain vi.

¹³ U wene baci ma, n tonuko dā, wa la t̄a upana kayanyan a kaci ka ma te ma nala mi kapala n amanganishinkupa n kuci n dā bawu n puwain vi. ¹⁴ Nala dem wari n Tata u dē uza dā wari a zuba, wa ciga uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na mi u puwain wa.”

Uza roku u nusuka vu baci
(Luka 17:3)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Utoku u vunū u nusuka vu baci, bana ara ne vu tonuko yi i'ya u yanka vu vi. Shegai i yain kadyanshi ki utyoku u dē ama a re. U wushuku baci, vu gonuko yi dē la vi a ure.

¹⁶ Shegai u 'yuwan baci uwushuku, doku vu bana ara ne n uza roku ko ama a re. Vu yan baci nala vu shadangu t̄a udani u dā Tagarāda u Kashilā u danai, ama a re ko ama a tatsu a dā a gain a reve n ukuna kahu a bidya uza uza u unyushi. †

¹⁷ U 'yuwan le baci upanaka, aku vu tonuko atoku a Atoni. U 'yuwan baci upanaka Atoni yi, aku i bidya yi yavu uza dā bawu u wushuki n Kashilā, ko kpam yavu kawushi ka utafa.”

Uḡishinka ko kpam u'asakā uyan

¹⁸ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko dā, ili i'ya bawu va aṣakā uza roku u yain a likimba, Kashilā dem a zuba wa aṣakā a yain i'ya wa. Ili i'ya wa aṣakā a yain a likimba, Kashilā dem a zuba wa aṣakā t̄a i'ya.

¹⁹ “Kpam i'ya baci ama a re a dē a wushuki n i'ya a likimba hal i yankai i'ya kvasu, Tata u va uza dā wari a zuba wa yanka dā t̄a i'ya.

²⁰ Kpaci asu u dā baci ama a re ko ama a tatsu a ɓolongi a asuvu a kala ka va, mā t̄a pini n ele.”

Kagbashi ka ka 'yuwain ucimbusuka

²¹ Pini nala, Bituru tuwāi ara Yesu u wece yi, “Asheku, utoku u va u lyai baci kelime n uyansaḡa mu unyushi, ku yain ka u gain n cimbusuka yi, hal ubana kushindere?”

²² U wushuki, “Kushindere ka wa, shegai kushindere kadoḡo amangatsunkupa.

²³ “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: A yan t̄a magono ma roku uza dā u yawunsai u wushi ikebe i'ya wa tono agbashi a ne.

²⁴ Tyoku dā wari pini a uwusha ikebe yi, aku a tuko yi kagbashi ka roku uza dā magono mi ma tono ikebe i zinariya i pige i pige azu kupa (10,000).†

* **18:11** Akorongi a cau ushani aza dā a purai a tagarāda u Matiyo a kalatsa t̄a makpanda ma 11. † **18:16** U.M.I. 19:15.

† **18:24** Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḡanga.

²⁵ Kagbashi ki *ka* n ikebe i'ya wa fuda wa tsupa kutan ku ne ki wa. Pini nala, magono ma danai gba ili i'ya kagbashi kari n i'ya a denge i'ya, hal n kagbashi ki n uka u ne na mmuku n ne dem. Tsara a bidya ikebe yi a tsupa magono mi kutan ku ne.

²⁶ "Shegai kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, 'Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta gba i'ya va tonu mu.'

²⁷ Pini nala, magono mi ma panai vuma vi asuvayali. U asakai vuma vi u lazai, kpm u tonuko yi u asaka kotsu u tsupa kpm ikebe yi wa.

²⁸ "Tyoku da kagbashi ki kari a nwalu, aku u gawunsai n kagbashi ka roku uza da wa tonu ikebe i azurufa amangatawun (100).[‡] Pini nala, u gaga yi udyoku, n u tonusuko yi, 'Tsupa mu i'ya ma tonu vu!'

²⁹ "Aku kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, 'Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta i'ya va tonu mu vi.'

³⁰ "Shegai kagbashi ka kagita ki ka 'yuwan yi upana iyali, u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali hal a'ayin a da u tsupai kutan ki.

³¹ An agbashi a da a buwai vi a panai i'ya i gitai, asuvu a le a namgba ta cika. Pini nala, a banai a asu u magono a tonuko yi i'ya i gitai.

³² "Aku magono ma isai kagbashi ka kagita ki u tonuko yi, 'Avu kagbashi ka gbani, an vu folo mu n asansa n i'ya ma tonu vu, aku n tonuko vu vu asaka she vu tsupa wa vi.

³³ She vari vu pana dem utoku u vunu kagbashi ki iyali, tyoku da n pana vu iyali.'

³⁴ Magono mi ma yan ta upan cika hal u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali tsara a yanka yi mavura cika, hal she a'ayin a da u fudai u tsupai i'ya magono mi ma tonu yi.

³⁵ "Magono ma nala mi ma yan ta i'ya Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da i 'yuwan baci ucimbusuka atoku a de a asuvu a atakasuvu a de."

19

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Marku 10:1-12; Luka 16:18)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i nala yi, aku u lazai u asakai Galili u banai a uɓongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu.

² Kakuma ka ama ushani ka tonu yi, u tanasai aza a mɓala a le.

³ Afarishi a roku a tuwai a ka ciga a wanda yi n keci, a da, "Mele ma wushunku vuma u asaka uka u ne a ukuna u da baci dem u wenei u yanyi?"

⁴ Yesu wushuki, "I yan ta kaneshi a Tagarada u Kashila an Kashila ka yain likimba, 'U yan le ta vali n uka.

⁵ Ili i'ya i zuwai vali wa asaka tata u ne na mma u ne u padara n uka u ne i'ya gai la vi. Ama a re a le a ka woko ta uza u te.'[◇]

⁶ A ka yan kpm ama a re wa, shegai uza u te. Adama a nala, ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu uza u peci i'ya wa."

⁷ Afarishi yi a wece yi, "Ndya i zuwai Musa nakai Mele u da uza u naka uka u ne tagarada u upece iyolo aku u asaka yi u wala?"

⁸ U wushuki, "Asaka da Musa asaka da i peci n aka a de adama a da i ryagbajai i kpadai upana uwenishike u Kashila, shegai a kagita Kashila ka wushuku n ukuna u nala wa.

⁹ Kpm n tonuko da, uza da baci dem u pecei n uka u ne adama a tsishankala a da baci wa, aku u zuwai u roku, tsishankala tsa vuma u nala vi wa yan n eyi."

¹⁰ Atoni a ne a tonuko yi, "Nala baci wari a mere ma vali n uka u ne, wa laka ta la vi uza u rongo bawu u zuwai uka."

¹¹ U wushuki, "Uwenishike u na u kana uza dem wa, shegai aza da Kashila ka nakai u da.

¹² Ukuna u da pini u da wa zuwa aza roku a kpada uzuwa aka. Aza roku a matsa le ta a ka fuda a ka matsa wa. Aza roku cina a matsa le de, aku aza roku a yanka le. Aza roku kpm a bidiga ta kaci ka le a ka zuwa aka wa adama a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci dem uwenishike vi u kana, she u wushuku n u da."

Yesu na mmuku n kenu

(Marku 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Ama roku a tukoi mmuku n le ara Yesu tsara u tadanku le akere u yanka le kvasu, aku atoni a ne a baranai ama yi a asaka yi udamgarasa.

¹⁴ Shegai u danai, "Asakai mmuku n kenu n tuwa ara va, kotsu i bishinka le wa. Ama da a'ari icun i mmuku n na mi alya aza a tsugono tsu zuba."

¹⁵ An u tadanki mmuku mi akere, aku u lazai.

[‡] 18:28 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Ufanga. [◇] 19:5 Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 2:24.

*Kalobo ka utsari**(Marku 10:17-31; Luka 18:18-30)*

¹⁶ An nala u wurai, aku kalobo ka roku ka tuwai ara Yesu u wece yi, “Kawenishiki, icun i ili i shinga i eni i'ya ma yan aku n tsara uma u da bawu wa kotso?”

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Nɗya i zuwai va wece mu a kaci ka ili i shinga? Kashila ka koshi uza u shinga. Va ciga baci vu tsara uma u da bawu wa kotso, u kana ta vu naka mele ma ne tsupige.”

¹⁸ Kalobo ki ka weceki, “Ucun u mele ma eni?”

U wushuki, “Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka u da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaban kabetsu wa.

¹⁹ Naka mma n tata u vunu karinga.’ Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu.’”

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ma yansa ta ili i nala yi gba. Nɗya kpam i buwai i'ya i gain n yain?”

²¹ U wushuki, “Va ciga baci vu woko uza maci, wala vu ba vu denge gba i'ya wari n i'ya, vu ganga aza a unambi n ikebe yi, va yan ta n utsari a zuba. Pini nala, vu tuwai vu woko katoni ka va.”

²² An kalobo ki ka panai nala, aku u lazai n unambbukatumu cika. Kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu tonukoi atoni a ne, “Mayun n tonuko da, wa wuyana ta uza u utsari u uwa a tsugono tsu zuba.

²⁴ N tonuko da, wa laka ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁵ An atoni a ne a panai nala, a yain majiyan cika hal a weceki, “Ya wa uza da wa tsara iwauwi?”

²⁶ U kondono le u danai, “Ili i'ya bawu vuma wa fuda wa yan i'ya la vi, shegai Kashila ka fuda ta ka yan ko ndya wa.”

²⁷ Bituru tonuko yi, “Tsu asaka de gba ili i'ya tsari n i'ya tsara tsu tonu vu, ndya wa tsa tsara?”

²⁸ U tonuko le, “Mayun n tonuko da, mpa Maku ma Vuma n dusuku baci a karatsu ka pige ka tsugono a a'ayin a savu, eda aza da i tonu mu, ya dusuku ta dem a aratsu kupa n a re, i yanka agali kupa n a re a Isara'ila afada.

²⁹ Gba uza da baci u asakai i'ya wari n i'ya adama a va; (wata, a'uwa, ko tata ko mma, ko atoku aka n a'ali, ko mmuku, ko ashina), a ka tsupa yi ta i'ya hal kadofo amangatawun (100). Wa tsara ta kpam uma u da bawu wa kotso.

³⁰ Shegai n gogo-na ama ushani aza da a'ari aza a kagita a ka woko ta aza a makorishi, ama kpam ushani aza da a'ari a makorishi a ka woko ta aza a kagita.”

20*Azamaninga a kashina ka cinwi*

¹ An Yesu wari a utono tyoku da tsugono tsu zuba tsari, u da, “A yan ta vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi.† Kain ka te n kpasani, u wutai tsara u boli azamaninga aza da a ka yanka yi manyan a kashina ka ne.

² U wushuku ta wa tsupa le ikebe i uliva; wata, ukebe u azurufa u te. * Aku u tutsuku le a ba a yanka yi manyan a kashina ka ne.

³ “An kaara ka gadigba, aku wa wura a mere ma kuden, pini nala, u wenei ama roku kushani bawu a ka yan ko ili.

⁴ Aku u bidya le u tonuko le wa tsupa le ta ili i'ya i gain u tsupa le kaara ka kotso baci.

⁵ A lazai a ba a yain manyan a kashina ka ne.

“An kaara ka rawai a kaci, n ulapa u uwule u tatsu kpam, u doku ta dem u yain nala.

⁶ An ulapa u uwule u te u manyan u wokoi, eyi pini a asuvu a ilyuci yi, aku u wenei ama roku kushani. U wece le, ‘Nɗya i zuwai ara ya liva bawu manyan?’

⁷ “A wushuki, ‘Tsu tsara uza da u bidya tsu manyan wa.’

“Vuma vi u tonuko le, ‘Walai i ba i yain manyan a kashina ka va.’

⁸ “An kaara ka kotsoi, aku u tonukoi uzapige u azamaninga vi, ‘Isa azamaninga yi vu tsupa le. Gitu vu tsupa aza da n korosoi ubida ubana a asu u aza a kagita.’

⁹ “An azamaninga aza da a yain manyan ma ulapa u uwule u te koshi a tuwai uwusha ikebe i le, ya dem u wushai ukebe u azurufa u te.

¹⁰ An aza da a gitai manyan ili i kpasani a tuwai uwusha i le, ya dem zuwa ta uma u da wa tsara i'ya i lai i aza a nide. Shegai gba le a naka le dere tyoku u aza a kagita.”

¹¹ An a naḳai ya dem i ne, aku a tonukoi uza u kashina vi,

¹² 'Aza ḁa a korusoi utuwā manyan ma ulapa u uwule u te u ḁa koshi a yain. Shegai vu tsupa le dere n ḁtsu. Kpam tsu livā ṭā a manyan a kaara ka shen.'

¹³ "Uza u kashina vi u wushunki uza u te u le, 'Uza u vā, n ryafa ḁā wa. N tsupa ḁā ṭā dere tyoku ḁa tsu zuwamgbana'i.

¹⁴ Bidya ukebe u vunū vu wala! Ma ciga ṭā n tsupa aza ḁa n korusoi ubidya dere tyoku ḁa n tsupa ḁā.

¹⁵ Ma yan ṭā ili i'ya ma ciga n ikebe i vā. Malyon ma ya yan an n yankai ama a nala yi ili i shinga?"

¹⁶ Aku Yesu danai, "Nala wari. Uza u kagitā wa woko ṭā a makorishi, uza u makorishi kpam u woko uza u kagitā."

Yesu doki u danai tyoku ḁa wa kuwā

(Marku 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ An Yesu wari nwalu ubana a Urishelima, aku u isa'i Kupanamere vi paki, u tonuko le,

¹⁸ "Tsu bana baci a Urishelima, a ka neke ṭā Maku ma Vuma a akere a ḁarāḳpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidāga yi ṭā ugana u ukpā.

¹⁹ Aku a naḳangu yi a akere a Awulawa a yan yi mavura, a bawin yi, aku kpam a wandamgbana yi a mawandamgbani. Shegai wa 'yanga ṭā a kain ka tatsu."

Ufolu u mma u Yakubu n Yahaya

(Marku 10:35-45)

²⁰ Aku mma u mmuku n Zabidi u tuwāi ara Yesu nā mmuku n ne n re, Yakubu n Yahaya. Aku u kuḁangi wa folo yi u yanka yi ili i shinga.

²¹ Yesu wece yi, "Ndyā va ciga n yanka vu?"

U danai, "Vu uwa baci a tsugono tsu vunū, va ḁṣāḳā mmuku n re n vā n dusuku evu n avu, uza u te a ulyaki uza u te kpam a ugulā u vunū?"

²² Shegai Yesu wushunku le, "I reve kalen ka ili i'ya ya wecike vi wa. Ya fudā ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so?"

Alobo yi a wushuki, "Tsa fudā ṭā."

²³ Yesu wushunku le, "Mayun ḁā ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so. Shegai ma fudā ma ḁangasa uza ḁa wa dusuku a ulyaki u vā ko a ugulā u vā wa. Asu u nala vi u ama ḁa Tata u vā u foḁusukoi u ḁa."

²⁴ An atoni kupa a ḁa a buwai vi a panai nala, aku a ka pana upan u ama a re a nala yi.

²⁵ Yesu isa'i atoni yi gbā a asu u te, u tonuko le, "I reve ṭā ngono ma Awulawa a tsu wenike ṭā ama ucira. Kpam azapige a le a tsu yan ṭā manyan n tsupige tsu le a kaci ka ama.

²⁶ Shegai ugan nala gitā n ḁḁā wa. Uza ḁa baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma ḁe, u kaṇā ṭā u woko kagbashi ka ḁe.

²⁷ Ko ya baci wa ciga u woko a kapala ka ḁe, u kaṇā ṭā u gbashika ḁā.

²⁸ Ko mpa gbām Maku ma Vuma n tuwā adama a ḁa ama a ka gbashika mu wa, shegai n gbashika ama, kpam n naḳā uma u ḁa wa wauwa ama ushani a unyushi u cingi u le."

Yesu ṭanṣai arumbā ama a re

(Marku 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ An Yesu n atoni a ne a ka wutā a Jeriko, kakumā ka ama ushani ka tono le.

³⁰ Arumbā ama a re a ḁa a'ari ndishi a lkengi i ure a panai a ḁa Yesu ḁa wa wura, aku a gitai isali, n a dansi, "Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!"

³¹ Aku kakumā ki ka tonuko le a pada, shegai a doku a salai cika, "Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!"

³² An Yesu panāka le, aku u shamgbai, u wece le, "Ndyā ya ciga mu n yanka ḁā?"

³³ A wushuki, "Asheku, tsa ciga ṭā tsu wene asu!"

³⁴ Aku Yesu pana le asuvayali, u sawai a'eshi a le. Kute-kute a wenei asu, aku a tono yi.

21

Yesu uwai a Urishelima

(Marku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

¹ An Yesu n atoni a ne a ka rawa evu n Urishelima, aku a uwai a ilyuci i Betafaji a Masasa ma Zayitum. † Aku u tutsuki ama a re a wala a kapala ka le.

² U tonuko le, "Walai i bana a une u ḁa wari a kapala. I rawa baci ḁe, ya cina ṭā maku ma makparyagi nā mma u ne. I tatsukpa n ḁa i tuko. ³ Uza roku u wece ḁā baci ili i'ya i zuwai ya tatsukpa n ḁa, i tonuko yi, 'Asheku a ḁa a ka ciga n ḁa.' Kute-kute wa ḁṣāḳā ḁā ṭā i laza nā n ḁā."

⁴ Nala u gitā ṭā tsarā a shadangu ili i'ya Zakariya matsumate u danai:

⁵ “Tonukoi aza a Sihiyona:†

‘Magono ma de ma la ma tuwa!

Uza u uvakunku kaci da, wa walaka makparyagi.

Wari a utuwa a zuba u maku ma makparyagi.’”[◇]

⁶ Aku atoni yi a lazai a ba a yain ili i'ya Yesu tonuko le a yain.

⁷ A tukoi maku ma makparyagi mi na mma u ne dem, aku a poloi aminya a le a zuba u le, u yuwa!

⁸ Ama ushani a polusoi aminya a le a ure, aza roku kpm a kodusoi avuku a ndanga a polusoi a ure.

⁹ Aza roku a walai a kapala ka Yesu, aza roku kpm a tono yi a kucina n a salasi,

“Hosana,† cikpalai Maku ma Dawuda!”

“Kashila ka zuwuka yi una u shinga, eyi uza da wari a utuwa n kala ka Magono ma Zuba!”

“Hosana, cikpalai Kashila!”

¹⁰ An Yesu uwai a Urishelima, gba ama a shadangi n ipeli. A wecikei, “Ya kumbu vuma u na vi?”

¹¹ Aku kakuma ka ama ki ka danai, “Vuma u na vi aya Yesu, matsumate uza u ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Marku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

¹² Yesu uwai a asuvu a Kuwa ku Kashila, aku u lokoi gba aza da a ka yan pini tsilaga. Aku u kpatalai u wacinsai gba iteburu i ama da a ka savadasa icun i ikebe kau-kau. U wacinsai kpm ikirika i aza da a ka dengishe ntambara.

¹³ U tonuko le, “A korongu ta a Tagarada u Kashila a da, ‘A ka isa ta kuwa ku va kuwa ku kavasus.’ Shegai i gonukoi ka kaburu ka aza a magalaka.”

¹⁴ Arumba n awunu a tuwai ara ne pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u tanasa le.

¹⁵ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele a wene yi wari uyansa ili i majiyan, a wenei kpm mmuku ma cikpalasa yi pini a Kuwa ku Kashila ki, n a dansi, “Hosana, cikpalai Maku ma Dawuda.” Gba ili i nala yi i zuwai adarakpi a pige n awenishiki a Mele yi a panai upan cika.

¹⁶ Aku a wecei Yesu, “Vu pana gbam ili i'ya mmuku n naha mi mari udansa?”

U wushunku le, “N pana ta. Kotsu i ta ba ukaneshi a Tagarada u Kashila wa, a asu u da u danai, ‘Kashila, vu wenishike ta mmuku n shawu na mmuku n shili a shipi ishpa i icikpali?’”[◇]

¹⁷ Aku u lazai u asakai ilyuci yi ubana a Batani, nte u wansai de.

Yesu yankai madanga ma kapopi una

(Marku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ N kpasani ku de an Yesu wa gono a ilyuci, aku kambulu ka kana yi cika.

¹⁹ U wenei madanga ma kapopi a ikengi i ure, u banai pini, shegai u cina pini ilimaci wa, she avuku koshi. Pini nala, u tonukoi madanga mi, “Va doku wa matsa ilimaci kpm wa!” Kute-kute madanga mi ma ekpei.

²⁰ An atoni a ne a wenei nala, a yain majiyan. A wecikei, “Nida madanga mi ma ekpei gogo?”

²¹ U wushunku le, “Mayun n tonuko da, i'a baci n upityanangu bawu i yain malala, ya fuda ta dem ya yan ili i'ya n yankai madanga ma na mi hal gbam i'ya i lai la. Ya fuda ta i tonuko masasa ma na, ‘Wala ba vu rukpa a mala.’ I'a baci n upityanangu, nala wa woko.

²² I wushuku baci, ya tsara ta gba ili i'ya i wecikei a'ayin a da baci i yain kavasus.”

A yain malala ma ucira u Yesu

(Marku 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Yesu gonoi a Kuwa ku Kashila u gitai uwenishike. Aku adarakpi a pige na nkoshi a tuwai ara ne, a wece yi, “Ucira u eni u da va yansaka ili i na yi? Kpm ya naka vu u da?”

²⁴ U wushunku le, “Ma ta n keci ku te ka ma ciga n yan da. I fuda baci i wushuki ka, ma tonuko da ta tyoku da n tsara ucira u da ma yansaka ili i na yi.

²⁵ Ya naka Yahaya ucira u ulyubugusu?† Kashila ka zuba ka ka naka yi u da, ko gai a asu u ama da u wutai?”

Aku a dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba u da u wutai,’ wa dana ta, ‘Nda i zuwai bawu i wushuki n eyi?”

²⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama da u wutai,’ tsa pana ta uwonvo u ili i'ya ama yi a ka yanka tsu, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

* 21:5 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 21:5 Zak. 9:9. † 21:9 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpm “A cikpala yi.” ◇ 21:16 Ishp. 8:2.

²⁷ Aku a wushunku yi, “Tsu reve wa.”

U danai, “Mpa dem ma tonuko ɗa uza ɗa u naƙa mu ucira u ɗa ma yansa ili i na yi wa.”

Agisani a mmuku m alobo ama a re

²⁸ Yesu danai, “Ma yanka ɗa ta alabari a vuma roku uza ɗa wari na mmuku n re, aku i tonuko mu ili i'ya i yawunsai. Tata u le u banai ara maku ma ne ma pige, u danai, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara!’

²⁹ “Maku mi ma wushuki, ‘Ma bana wa.’ Shegai u gonoi u banai.

³⁰ “Aku tata u le vi u banai a asu u maku ma ire mi, u tonuko yi, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara.’

Aku maku mi ma wushuki, ‘Ma bana ta,’ shegai u bana wa.

³¹ “A asuvu a mmuku n re n na mi, ya nakai tata vi karinga?”

Aku adarɗkpi na nkoshi n pige mi a wushuki, “Maku ma kagitā ma.”

Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, awushi a utafa n ashankala a ka uwa ta a tsugono tsu Kashila kahu eɗa i uwa.

³² Yahaya Kalyubugi tuwa ta tsara u wenike ɗa ure u ɗa ya tsara uma. Shegai i 'yuwain uwushuku n eyi, aku awushi a utafa n ashankala a wushuku ta. Ko an i wenei ukuna u na vi, i kpaɗai ukpatala i asaka ure u de kpm i wushuku n eyi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi

(Marku 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ Yesu danai, “Panai alabari a na yi: A yan ta vuma roku uza ɗa wari n kashina ka cinwi. U kanzai ka n kasaga, aku u gawai kaɗaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpm kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u naƙai acimbi a roku haya, eyi kpm u lazai nwalu.

³⁴ An a'ayin a uta ilimaci yi a yain, aku u suki agbashi a ne a ba a wushika yi kapashi ka ne ka ilimaci yi.

³⁵ “Shegai acimbi yi a kana agbashi yi. Aku a lapai uza u te, a wunai uza u ire, uza u tatsu kpm a varasa yi n atali hal u kuwai.

³⁶ Aku uza u kashina vi u suki agbashi a roku ushani a ba a wushika yi ilimaci yi. Pini nala, a yanka le dere tyoku ɗa a yankai aza a kagitā yi.

³⁷ Uza u kashina vi u korusoi u suki maku ma ne ubana a asu u ama vi, kpaci u yawunsa ta ko a ka wene karinga ka ne.

³⁸ “Shegai an ama yi a wenei maku mi, a dansai utyoku u le, ‘Maku ma na ma lya ta agadu a kashina yi. Tsu wuna yi baci, ka woko ta ka tsunu!’

³⁹ Aku a kana yi, a rono yi uwuta a kashina ka cinwi ki a wuna yi.”

⁴⁰ Yesu wecei adarɗkpi a pige n Afarishi yi, “Uza u kashina u nala vi u tuwa baci, ndya i wenei wa yanka ama a nala yi?”

⁴¹ Aku a wushuki, “Wa wuna le ta, aku u naƙa aza roku kashina ki, aza ɗa a ka naƙa yi kapashi ka ilimaci i kashina i ne a a'ayin a ɗa a gain.”

⁴² Yesu tonuko le, “Nala wari, i yan ta kaneshi u ukuna u na vi a Tagarada u Kashila, u ɗa u danai:

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain,

ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.

Magono ma Zuba ma ma yain ili i na yi,

kpm ili i majiyan i'ya ara tsunu.’[◊]

⁴³ “N tonuko ɗa ukuna u mayun, a ka bidya ta tsugono tsu Kashila ara de a naƙa aza ɗa a ka yan ili i'ya Kashila ka ciga a tsugono tsu ne.

⁴⁴ Vuma ɗa u rukpai a katali ka na wa koɗuso ta, kpm uza ɗa katali ki ka varai, vuma u nala vi wa yuruwa ta yuku-yuku.”[‡]

⁴⁵ An adarɗkpi a pige n Afarishi a panai alabari a ɗa u yansa ka le, aku a revei an n ele ɗa wa yan.

⁴⁶ A ka ciga a kana yi, shegai a ka pana ta uwonvo u ama yi, kpaci ama yi a wushuku ta Yesu matsumate ma.

22

Agisani a abiki a iyolo

(Luka 14:15-24)

¹ Yesu doki u yain manyan n alabari tsara u wenishike ama,

² “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza ɗa u foɓusukoi maku ma ne abiki a iyolo.

◊ **21:42** Ishp. 118:22-23. ‡ **21:44** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 44.

³ U libanai ama roku a asu u abiki vi. An a ka gitā abiki yi, aku u suki agbashi a ne a isa ama yi, shegai a 'yuwain utuwa.

⁴ “Aku u doki u suki agbashi a roku, u danai, ‘Tonukoi ama da n libanai vi a fo6uso de abiki yi. A ki6a ta anaka a shinga a da n lakai uciga a fo6usoi inyama yi. Tuwa6i a asu u abiki vi.’

⁵ “Shegai aza da u libanai vi a tuwa6 wa. Aza roku a lazai ubana a ashina, aza roku kpam ubana a kuden.

⁶ Aza roku kpam a kana6i agbashi yi a lapa le, a wunai.

⁷ Pini nala, u yain upan cika, u suki asoje a wuna aza a magala6a yi kpam a runukpa ilyuci i le.

⁸ “Aku magono mi ma tonukoi agbashi yi, ‘A kotso de afo6i a abiki a iyolo yi. N libana ta ama, shegai a ratsa a tuwa6 wa.

⁹ Adama a nala, walai a ire i ilyuci yi, uza da baci dem i wenei i libana yi u tuwa6 a asu u abiki vi.’

¹⁰ Pini nala, agbashi yi a lazai a ba a 6olomgbonoi gbā aza da a wenei, aza a shinga n aza a cingi. Aku a asu u abiki vi u shadangi n amoci.

¹¹ “An magono mi ma tuwa6i tsara6 u wene amoci yi, aku u wenei vuma roku uza da bawu u ukai aminya a shinga.

¹² U wece yi, ‘Avu, ni6a bawu vu ukai aminya a shinga utuwa6 a asu u abiki vi?’ Vuma vi u fu6a u dana ko ili wa.

¹³ “U tonukoi agbashi a roku, ‘Sira niyi akere n a'ene, i vutala6 yi a asuvu a karimbi, nte ama a ka sa6 pini n ulumusa u a'anga adama a m6ala6.’

¹⁴ “Mayun da, a libana ta ama ushani, shegai kenu da a dangasa6.”

Keci a kaci ka utsupa u utafa

(Marku 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Aku Afarishi a 6olomgbonoi kaci tsara6 a wandi Yesu u dana ili i roku kotsu a tsara6 ili i'ya a ka kana6 yi n i'ya.

¹⁶ Aku a sukunku yi atoni a le a roku n atoni a Hiridu. A danai, “Kawenishiki, tsu reve ta avu vuma u maci u da, kpam va wenishike ta ili i shinga i ure u Kashila6. Vu bidya ta ya dem unā u te, ko ya tani baci wari.

¹⁷ Tonuko tsu uyawunsa u vunū. U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa6 magono ko tsu kpa6a utsupa?”

¹⁸ U reve ta uyawunsa u cingi u le, aku u tonuko le, “Eda6 aza a maci a ka6an! Ndya i zuwai ya ciga i wanda mu?”

¹⁹ Wenike numu ukebe u azurufa* u da i tsu tsupa utafa n i'ya.” Aku ama yi a wenike yi ukebe vi.

²⁰ U wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini?”

²¹ Aku ama a wushuki, “Ka Kaisa Magono ka.”

U tonuko le, “Na6ai Kaisa ili i'ya i'ari i ne, Kashila6 kpam i na6a yi ili i'ya i'ari i Kashila6.”

²² An a panai nala, a yain majiyan. Aku a lazai a asa6a yi.

Keci a kaci ka u'yangā u ukpa

(Marku 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Aza a Sadusi a wushuku an ama a ka 'yangā a ukpa a kuwa6 baci wa. Kain ka ka nala ki, aza a Sadusi a roku a tuwa6i ara Yesu a wece yi,

²⁴ “Kawenishiki, Musa dana ta, ‘Vuma u kuwa6 baci bawu mmuku, u kana6 ta utoku u ne u sotuku uka vi tsara6 u matsaka yi mmuku.’[†]

²⁵ A yan ta ama a roku ama a shindere uza n utoku aza da a rongoi pini na. Uza u kagita u zuwai uka, shegai u kuwa6i bawu maku, aku uza u ire u sotuki marana6 mi.

²⁶ Eyi dem u kuwa6i bawu mmuku, aku uza u tatsu u sotuki dem marana6 mi. Nala a rongoi uyansa hal u bansa le iyolo gbā.

²⁷ A makorishi, uka vi dem u kuwai.

²⁸ Kashila6 ka 'yangasa6 baci akushe, uka u yai u da wa woko? Kpaci u wolo ta ama a shindere a le gbā.”

²⁹ U wushunku le, “Eda6 i reve wa, kpaci i reve ili i'ya Tagarada u Kashila6 u danai wa, kpam i reve n ucira u Kashila6 wa.

³⁰ A'ayin a da baci akushe a 'yangai, a ka yan iyolo ko kpam a wutukpa iyolo wa. A ka woko ta tyoku u atsumate a zuba.

³¹ Mayun da i yan ta kaneshi u ili i'ya Kashila6 ka danai a ukuna u u'yangā u ukpa.

* 22:19 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. † 22:24 U.Ml. 25:5-6.

³² Kashilā ka dana t̄a, 'Mpa Kashilā ka Ibirahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu.'
 ◇ Kashilā aya Kashilā ka aza a uma, shegai ka akushe wa."

³³ An kakum̄a ka ama ka panai nala, aku a yain majiyan ma uwenishike u ne.

Mele ma ma lai ugbonguro

(Marku 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ An Afarishi a panai a da aza a Sadusi a fuḍa a wushuku wa, aku a 6olomgbonoi.

³⁵ Uza u te a asuvu a le, kawenishiki ka Mele ka, u maṣṣai wa ciga u wandi Yesu n keci ku na:

³⁶ "Kawenishiki, mele ma eni ma ma lai ugbonguro a asuvu a Mele ma Musa?"

³⁷ U wushuki, " 'Ciga Magono ma Zuba Kashilā ka vunu n katakasuvu ka vunu gb̄a. Vu cigi yi n uma u vunu n kakiri ka vunu gb̄a.' ◇

³⁸ Mele ma kagit̄a ma la vi ma kpam ma lai ugbonguro.

³⁹ Mele ma ire dem un̄a u te ḍa mari: 'Ciga uza u karen u vunu tyoku ḍa va ciga kaci ka vunu.' ◇

⁴⁰ A kaci ka Mele ma re ma na ma uwenishike u Musa n u ntsumate wari."

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(Marku 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Afarishi yi pini a asu u te, aku Yesu wece le,

⁴² "Uyawunsa u eni u ḍa i'ari uyan a kaci ka Kawauwi? Maku ma tsikaya ma yai ma?"

A wushuki, "Ma Dawuda ma."

⁴³ Aku u tonuko le, "Nida Dawuda isa yi 'Asheku'? Kulu Keri ku zuwa t̄a Dawuda danai,

⁴⁴ "Magono ma Zuba ma tonuko t̄a Asheku a va:

Dusuku a ulyaki u va

hal n zuwa atokulalu a vunu a kere ka adeshikpetsu a vunu.' ◇

⁴⁵ "An u wokoi Dawuda isa yi Asheku, nida kpam wa woko maku ma ne?"

⁴⁶ Ko uza u fuḍa u wushunku yi wa, kpam ko uza u wuṭa karara bawu uwonvo u wece yi keci ku roku wa.

23

Yesu nakai azapige a roku unyushi

(Marku 12:38-39; Luka 11:43, 46; Luka 20:45-46)

¹ Yesu tonukoi kakum̄a ka ama ki kaḅolo n atoni a ne,

² "Awenishiki a Mele n Afarishi a'a t̄a n ucira u ḍa a ka tonuko ḍa ili i'ya Mele ma Musa ma danai.

³ Adama a nala, i toni i'ya a wenishike ḍa, shegai kotsu i yain tyoku ḍa ele a ka yansa wa. Kpaci i'ya a tsu dansa kau ḍa n i'ya a tsu yansa.

⁴ A tsu taḍanku t̄a ama ucanga u araji u ḍa bawu a ka fuḍa a ka canga. Kpam a tsu dambula gb̄am a dana aṣaka a banka majubu a 6anga le ucanga wa.

⁵ "A tsu yan t̄a ili i shinga tsara ama a wene le. Kpam ya dem u tsu sira t̄a alawu a ḍa a'ari n Kadyanshi ka Kashilā, shegai alawu a Afarishi a la t̄a ugbonguro. Ikali i'ya i'ari a ikengi i aminya a le i la t̄a dem ugbonguro.

⁶ A la t̄a uciga a asu u ndishi u shinga a asu u abiki n asu u ndishi u kapala a agata a Kashilā.

⁷ Kpam a'a baci a kuden, a tsu la t̄a uciga ama a danasa le n kala ka karinga; wata, 'Kawenishiki.'

⁸ "Shegai eḍa she i aṣaka uza u isa ḍa 'Kawenishiki' wa, kpaci Kawenishiki ka te ka i'ari n ka, kpam atoku a ḍa i'ari.

⁹ Kpam kotsu i isa uza n kala ka karinga 'Tata' a likimba wa, kpaci Tata u te u ḍa i'ari n u ḍa uza ḍa wari a zuba.

¹⁰ Kotsu i aṣaka uza u isa ḍa 'Uzakuwa' wa, kpaci Uzakuwa u te ḍa; wata, Kawauwi.

¹¹ Uza ḍa baci wari uzapige, she u woko kagbashi ka atoku.

¹² Uza ḍa baci u bidyai kaci ka ne uzapige, a ka gonuko yi t̄a kenu. Uza ḍa kpam u bidyai kaci ka ne kenu, a ka gonuko yi t̄a uzapige.

¹³ "Ter ḍe awenishiki a Mele n Afarishi, eḍa aza a maci a kaḅan! Kpaci i kangi ama utsutsu u u'uwa a tsugono tsu zuba. Eḍa i uwa a tsugono tsi wa, i aṣaka tani aza ḍa a ka ciga uwa a uwa wa. [

¹⁴ Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaƙan! Eda aza da i tsu lya ucanga u nraƙa n a'uwa a le, i yain kƙam kavasuu ka ugadi tsara ama a wene da. A ka yan da ta mavura cika ma ma lai ma aza da a buwai.]*

¹⁵ "Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaƙan! Kƙaci i tsu pasamgbana ta mala i bana a iyamba i mƙari tsara i zuwa uza u te u woko katon. A'ayin a da baci i tsara yi aku i gono i zuwa yi u woko uza u akina hal u la da cika.

¹⁶ "Ter de eda aza da ya tono n ama, dana arumba a da i'ari! I da,
'Ama a tsina baci n Kuwa ku Kashila a'ayin a da a ka ya kazuwamgbani, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n zinariya u da wari a Kuwa ku Kashila ki, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki mai.'

¹⁷ "Eda arumba a gbani, atengeshi. Nda wa ve i lakai kalen: zinariya vi ko gai Kuwa ku Kashila ka ku zuwai zinariya vi wa rongo uwulukpi?

¹⁸ Kƙam i danai,
'Ama a tsina baci n asudarakpa, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n kune ku kari a asudarakpa vi, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki.'

¹⁹ "Icun i urumba u eni u da wa la! Nda wa ve i lakai kalen: kune ki ko gai a asudarakpa u da u zuwai kune ki kari uwulukpi?

²⁰ Adama a nala, uza wa tsina baci n asudarakpa, tsina da la vi wa tsina n u da n kune ku kari pini a zuba u ne.

²¹ Nala dem uza wa tsina baci n Kuwa ku Kashila, tsina da wa tsina n ka hal n Kashila ka rongo pini vi.

²² Uza u tsina baci kƙam n zuba, u tsina ta dem n karatsu ka tsugono tsu Kashila n uza da u dusuki pini.

²³ "Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaƙan! I tsu naka ta Kashila ili i te a asuwa a kupa a ili i'ya i tsara, hal gbam n icanga i awanin i kusan i'ya i lakai kenukulu, n icun i kenukulu gba. Shegai i varangi iwenishike i Mele i pige; wata, uyanka ama ili i'ya i'ari dere, n upana iyali, n ushamkpa ukuna u Kashila mai. I'ya gai i gain i yain i'ya la vi kaƙo n i nide yi.

²⁴ Eda arumba a da ya tono n ama, i'a ta tyoku u vuma da u sherei mini ma uso ma ne tsara u takpa maku ma kagushi, aku u gono i soƙugi karakuma!†

²⁵ "Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaƙan! I tsu za ta cucina ku nko n de n apara a de, shegai asuwa a le a'a ta ushadangi n ili i'ya i tsara a asu u urayafusa ama n i'ya ya zuwa da i pana kayanyan koshi.

²⁶ Eda Afarishi arumba a da! Gitai ve i zai asuwa a nko yi n apara yi, kateshe ki kƙam ka yan ta sarara!

²⁷ Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaƙan! Tyoku u asaun a da a kalai pun da i'ari. A tsu yan ta n tsulobo a kateshe, shegai asuwa a le a'a ta ushadangi n atele a akushe n ili i'ya i shamasai.

²⁸ Nala dem i'ari, i lobono ta uwundya a kateshe, shegai asuwa a de a'a ta ushadangi n ikuna i maci i kaƙan n tsicingi.

²⁹ "Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaƙan! I tsu yanka ta ntsumate a asu u kacida ka shinga, kƙam i tsu kala ta asaun a aza a maci.

³⁰ I da,
'A da baci tsari tsu rongoi a'ayin a nkoshi n cau n tsunu, tsara tsa banga le uwuna ntsumate wa.'

³¹ "Adama a nala i varangi ta kaci ka de an i danai eda mmuku n tsikaya† ma aza da a wunai ntsumate n da i'ari.

³² Lyayi kelime i koruso ili i'ya nkoshi n cau n de n gitai vi!

³³ "Eda a'eku na mmuku ma a'eku! Nida ya yan i dana ya wura a uvarangu da a akina?

³⁴ Adama a nala, ntsumate, arevi n awenishiki a da la ma sukunku da. Ya wuna ta aza roku a le, ya vara ta aza roku ikusa a mawandamgbani. Aza roku tani ya bawan le ta a agata a Kashila hal i tono le ubana ilyuci ilyuci n i yanki le mavura.

³⁵ Adama a nala, Kashila ka yanka da ta mavura adama mpasa m aza da i wunai bawu unyushi. Eda aza a Yahuda i gitai ta i wunai Habila† vuma u maci, aku i lyai kelime n uwunusa ama hal ubana a'ayin a Zakariya maku ma Barikiya uza da i wunai a mere ma Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila n asudarakpa.

³⁶ Mayun n tonuko da, ukuna u nala vi wa gitai ta dem n aza da i'ari n uma gogo-na."

* **23:14** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 14. † **23:24** Yesu dana da u danai, "I dambulai a kaci ka ukuna u kenu, shegai ya yansa inyushi icingi i pige i pige."

*Yesu ciga ta Urishelima**(Luka 13:34-35)*

³⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eda aza a Urishelima! Ama a de a wuna ta nsumate kpam a varasai atsumate a da a sukunku da. N tsu ciga ta n bolongu da tyoku da matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain.

³⁸ Nala Kashila ka asaka Kuwa ku Kashila ku de, kpam ka woko ta bawu uza pini.

³⁹ N tonuko da, ya doku ya wene mu wa, she a'ayin a da ya dana, 'Kashila ka zuwuka uza da wa tuwa n kala ka Magono ma Zuba una u shinga.' ”

24*A ka wacinsa ta Kuwa ku Kashila**(Marku 13:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Yesu asaka Kuwa ku Kashila ki u kana ure u lazai, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wenike yi kuma ku Kuwa ku Kashila.

² Shegai u tonuko le, “I wene kuma ku na ki? Mayun n tonuko da, ko katali ka te a ka asaka ka a zuba u utoku u ne wa. Katali dem a ka wasa ta ka.”

*Kubari a kaci ka upana u ikyamba**(Marku 13:3-13; Luka 21:7-19)*

³ A'ari pini, Yesu ndishi a Masasa ma Zayitum, aku atoni a ne a cina yi utyoku u ne, a danai, “Tonuko tsu, nwere da ukuna u nala vi wa gita? Kpam ndya ya woko iryoci i'ya ya wenike an a'ayin a utuwa u wunu n ukotso u a'ayin a da a rawai?”

⁴ U tonuko le, “Kiranai kotsu i asaka uza u puwunsa da wa.

⁵ Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va, a dana alyu Kawauwi, kpam a ka puwunsa ta ama ushani.

⁶ Ya pana ta ukuna u kuvon u alabari a kuvon a da a ka tuwa, shegai kotsu i pana uwonvo wa. Gba ili i nala yi i kana ta i gita kahu makorishi ma tuwa.

⁷ Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta aletsu, tsugono kpam tsa 'yangasaka ta tsugono. A ka yan ta a'ayin a kambulu kuten gbam wa. Iyamba ya gbadu ta a asu kau-kau.

⁸ Gba mballa ma ili i na yi ma ta tyoku u mballa ma kagita ka ilimaci i maku.

⁹ “Ama a ka kana da ta, a ka neke da ta tsara a yanka da mavura, kpam a ka wuna da ta. Gba ama a ka kovo da ta an u wokoi i wushuki na mpa.

¹⁰ Kpam ama ushani a ka asaka mu ta utono. A ka kpatalaka ta atoku a le kpam a 'yuwan atoku a le.

¹¹ Nsumate n ka'an ma tuwa ta ushani n lapanasa ama ushani.

¹² Tsicingi tsa tambura ta tsu zuwa ama a 'yuwan uciga atoku a le.

¹³ Shegai aza da a kawunki hal ubana a makorishi, Kashila ka wauwa le ta.

¹⁴ A'ayin a da baci Kadyanshi ka Shinga ka kyawain gba likimba n iyamba, a tonusukoi kpam gba aletsu, aku makorishi ma tuwa.

*Upana u ikyamba u pige**(Marku 13:14-23; Luka 21:20-24)*

¹⁵ “A'ayin a ka tuwa ta a da ya wene ili i'ya Daniyan matsumate u danai: 'Ili i icadi i'ya bawu i gain i'ya i nangasai

Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila.' ” (Eda aza da ya yan kaneshi i reve ta kalen ka ili i na yi.)

¹⁶ A a'ayin a nala yi, u kana ta aza a Yahuda a suma ubana a nsasa tsara a lai.

¹⁷ Uza da wari a uwotsu u kuwa, kotsu u uwa a asuvu upura ucanga wa.

¹⁸ Uza da wari a kashina, kotsu u gono a kuwa uzama u kunya wa.

¹⁹ A a'ayin a nala yi, ter de aka a da a'ari n atsuma, ko kpam aza da a'ari na mmuku n shili!

²⁰ “Yanyi kvasu a asu u Kashila, kotsu i suma n ilyushi ko tani a kain ka Ashibi wa!

²¹ Nala wa woko ta a'ayin a upana u ikyamba u pige. Tun an a yain likimba, kpam a ka doku a ka yan upana u ikyamba tyoku u nala wa.

²² Shegai Kashila ka jebe de kakuma ka a'ayin ki; a da baci wari u yain nala wa, uza wa la wa yan uma wa. Shegai Kashila ka jebe de a'ayin yi adama ama a ne a da u dangasai.

²³ A a'ayin a nala yi, uza roku wa tonuko da ta, ‘Wundyai, Kawauwi ka la!’ Ko kpam uza roku wa dana ta, ‘Aya na!’ Kotsu i tono le wa.

²⁴ Awauwi a ka'an na nsumate n ka'an a ka tuwa ta a yain iryoci kpam n ikunesavu. A ka zuwa ta ama a tono le, hal gbam n ama da Kashila ka dangasai, hal gai wa yan baci nala.

²⁵ Panai, n rono da ta atsuva gampa kahu ukuna vi u gita.

²⁶ “Uza roku u tonuko dā baci, ‘Wundyai, Kawauwi ka nide a kakamba,’ kotsu i bana i kondo wa. Ko kpam, ‘Wundyai, aya la ukpawin,’ kotsu i wushuku wa!

²⁷ Maku ma Vuma ma tuwā baci, ya dem wa wene yi tā, tyoku da ulada u tsu wutā a kasana ubana a kalivi.

²⁸ Asu u da baci kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini. Ili i na iryoci i'ya ya wenike an makorishi ma yan de evu i'ya.”

Utuwā u Maku ma Vuma
(Marku 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ “A'ayin a da baci upana u ikyamba u nala u kotsoi, kute-kute

“ ‘Kaara ka kimba tā,

kpam uwoto wa doku wa naka katyashi wa.

Atala a ka rukpusa tā,

a ka gbađā tā kpam ili i pige i pige i'ya i'ari u zuba.’[◇]

³⁰ “A a'ayin a nala yi, iryoci i Maku ma Vuma ya wutā tā a kalishi. Gba ama a likimba a ka sa tā adama a uwonvo. A ka wene tā Maku ma Vuma utuwā a zuba a asuvu a kalishi n ucira u pige n tsupige.

³¹ Wa tutsuku tā atsumate a zuba a ne a kapala n mawurā ma pige ma ukakaci, a ka bolomgbono tā aza da u dangasai ili i'ya i kana i kasana ubana a kalivi n gadi ubana a daka; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a n nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi
(Marku 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² “Gogo-na rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi: A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limana, aku a ka topo avuku, ya reve tā an ilyushi i yain evu.*

³³ I wene baci gba ili i na yi ya gitasa, kotsu i reve an a'ayin a yan de evu n utuwā.

³⁴ N tonuko dā, gba ili i na yi ya gita tā kahu ama da a'ari n uma gogo-na a kuwusa.

³⁵ Zuba n likimba wa cimba tā, shegai kadyanshi ka va ka yan tā pini bawu utyoku.

Uza reve kain ka ugono u Yesu wa
(Marku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Uza wa la u revei kain ka nala ki ko kpam ulapa u uwule vi wa. Ko atsumate a zuba, hal dem n Maku mi dem u reve wa, she Tata vi utyoku u ne.

³⁷ A'ayin a da baci Maku ma Vuma ma gono, ili gba ya woko tā tyoku da i'ari a a'ayin a Nuhu.†

³⁸ A'ayin a nala yi kahu mini ma pige ma tuwā, ama a rongo tā ulya n a soyi kpam n a yansi iyolo hal ubana kain ka Nuhu uwai a kpatsu.

³⁹ A 'yanga ureve ili i'ya ya gita wa, she na mini ma pige ma tuwai ma wunai ama gba. Nala wa woko a'ayin a da Maku ma Vuma ma gono.

⁴⁰ A'ali ama a re a ka yan manyan a kashina. A ka bidya tā uza u te, a asaka uza u te.

⁴¹ Aka ama a re a ka wurya kira a kutali. A ka bidya tā uza u te, aku a asaka uza u te.

⁴² “Adama a nala, she i rongo ufofusi, kpaci i reve a'ayin a da Asheku a de a ka tuwā wa.

⁴³ A da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwā, wari wa rongo tā ufofusi, wa asaka kaboki ki ka uwa yi a kuwa wa.

⁴⁴ Eda dem u kana tā i rongo ufofusi kain dem. Kpaci Maku ma Vuma ma gono tā a'ayin a da bawu i zuwai uma.

Kagbashi ka shinga
(Luka 12:41-48)

⁴⁵ “Kagbashi ka eni ka a wushuki n eyi kpam kari n ugboji? Aya uza da uzakuwa u ne u zuwa yi u woko uzapige u agbashi a ne u naka sa le ilikulya a'ayin dem.

⁴⁶ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi u yain manyan ma maci, wa tsara tā katsupi ka pige ka malen ma manyan ma ne.

⁴⁷ Mayun n tonuko dā, uzakuwa u nala vi wa zuwa yi tā u kirana n utsari u ne gba.

⁴⁸ Shegai kagbashi ka cingi ka baci, wa tonuko tā kaci ka ne uzakuwa u va wa gono gogo wa.

⁴⁹ Aku u gita ulapusa atoku a ne agbashi, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa kabolo n atoku a ne asoi.

⁵⁰ Uzakuwa vi wa tuwā tā a a'ayin a da bawu u zuwai uma wa tuwā.

⁵¹ Aku uzakuwa vi u tasasa yi ikyamba n kaburu, u wutukpa yi kabolo n aza a maci a ka fan, nte ama a ka sa pini n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.”

◇ 24:29 Isha. 13:10. * 24:32 A iyamba i aza a Isara'ila, ndanga n tsu topo tā kahu usuđugi u yain.

25

Agisani a nkere kupa

¹ Yesu lai kapala n kadyanshi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta nkere n roku ama kupa aza da a bidyai ncikalun le tsara a bana a kangu valisavu.

² Ama a tawun a asuvu a le atengeshi a da, shegai ama a tawun a da a buwai vi a'a ta n ugboji.

³ Aza da a'ari atengeshi yi a bidyai ncikalun le, shegai a ganan manivi ma roku wa.

⁴ Aza da kpam a'ari n ugboji vi a bidyai ncikalun manivi a adele a le.

⁵ An valisavu vi u barakpai bawu u rawai go, aku a gitai agbadigi hal a lavutai.

⁶ “N kayin ka pige, aku a panai isali, ‘Valisavu u da la utuwa! Tuwai tsu kangu yi!’

⁷ “Nkere mi gba a 'yangai a fofo soi ncikalun le.

⁸ Aku aza da a'ari atengeshi yi a tonukoi aza a ugboji yi, ‘Ne tsu manivi ma de kenu, kpaci ncikalun tsunu ma cimba de.’

⁹ “Shegai a wushunku le, ‘Tsara n ma ma rawa tsu gba tsunu wa. Walai i bana a asu u aza da a ka dengishe i tsilaka kaci ka de.’

¹⁰ “A'ayin a da nkere n tawun mi a lazai a ba a tsila manivi mi, aku valisavu vi u rawai. Nkere n da mari ufofo si vi a uwai a asu u abiki a iyolo yi ka'olo n valisavu vi. Aku a gidaki utsutsu.

¹¹ “A'ari pini, aku nkere n nide mi n rawai, n salai, ‘Uzakuwa! Uzakuwa! Kukpuka tsu utsutsu!’

¹² “Shegai valisavu vi u wushuki, ‘Mayun n tonuko da, n reve da wa.’ ”

¹³ Aku u danai, “Rongoi ufofo si, kpaci i reve kain ko kpam a'ayin a da ukuna u na vi wa gitawa.”

Agisani a agbashi a tatsu

(Luka 19:11-27)

¹⁴ Aku Yesu tonuko le agisani a na yi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da pini uza da u fofo soi nwalu ubana a ilyuci i roku. Kahu u laza, aku u isa agbashi a ne u tonuko le, ‘Kotsu i gu'uka mu ucanga u va, n laza baci.’

¹⁵ Vuma vi u reve ta ili i'ya kagbashi dem ka yan. Aku u nakai uza u kagita ikebe i zinariya i pige i pige i tawun,* uza u ire kpam u naka yi i re, uza u tatsu kpam u naka yi i te. Aku u 'yangai u lazai.

¹⁶ An vuma vi u lazai, kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u yain tsilaga n i'ya, u tsarai i tawun i roku.

¹⁷ Uza da kpam u nakai i re yi u yain nala, eyi dem u tsarai i re i roku.

¹⁸ Shegai kagbashi ka u nakai ukebe u te vi, u gawai kpele u sokongi u da pini.

¹⁹ “An a barakpai, aku uzakuwa vi u gonoi, u wecei agbashi yi ili i'ya ya dem yankai ikebe yi.

²⁰ Kagbashi ka u nakai ikebe i tawun yi u tukoi i ne n i'ya u tsarai vi dem. U danai, ‘Uzakuwa, vu naka mu ta ikebe i zinariya i pige i pige i tawun, kpam n doku ta n tsarai ikebe i tawun n i'ya.’

²¹ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

²² “Aku kagbashi ka u nakai i re yi u tuwai u danai, ‘Uzakuwa, vu naka mu ta ikebe i zinariya i pige i pige i re, kpam n doku ta n tsarai i re n i'ya.’

²³ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaka vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

²⁴ “Kagbashi ka u nakai u te vi u tuwai, u danai, ‘Uzakuwa, n reve ta va yuwu wa. Vu tsu zuwa ta uma vu kapi ili i'ya vuma roku u cei.

²⁵ Adama a nala, n pana ta uwonvo aku n bidyai ukebe u zinariya vi n gawai kpele n sokongi u da pini. Ukebe u vunu u da na.’

²⁶ “Aku uzakuwa vi u wushuki, ‘Avu kagbashi ka cingi ka, kpam kawonvoli. Vu da vu reve ta n tsu kapa a kashina ka uza roku u cei.

²⁷ Wari u gan ta gbam vu zuwa ikebe yi a kuwa ku ikebe tsara n tsara ili i'ya i uwa mu pini.’

²⁸ “Aku uzakuwa vi u tonukoi agbashi a da a buwai vi, ‘Wusha niyi ukebe vi i naka kagbashi ka kari n ikebe kupa vi.

* 25:15 Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Ufanga.

²⁹ Uza u yan baci ili i maci n i'ya wari n i'ya, Kashila ka doku ta ka naka yi, kpam wa tsara ta i'ya ushani. Shegai uza da bawu wari n ili, Kashila ka wusha ta i kenukulu i'ya wari n i'ya vi.

³⁰ Gogo-na vutalaji kagbashi ka gbani ka nala ki a asuvu a karimbi a asu u da ama a ka sa n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.' ”

Magono ma yanka ta ama gba afada

³¹ Yesu lyai kapala n uwenishike, “Maku ma Vuma ma tuwa ta a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne, n atsumate a zuba a ne gba. Wa woko ta Magono aku u dusuku a karatsu ka pige ka tsugono tsu ne.

³² Gba aletsu a likimba a ka bolomgbono ta a kapala ka ne, kpam wa pece le ta afole a re tyoku da kaliniki ka tsu pece ncon na nryadiga.

³³ U zuwa ncon a ulyaki u ne, nryadiga kpam a ugula u ne.

³⁴ “Aku magono mi ma tonuko ama da a'ari a ulyaki u ne, ‘Tuwai, Tata u va u zuwuka da de unu u shinga u ne. Wushai tsugono tsa Kashila ka fobusuko da tun a'ayin a da u yain likimba.

³⁵ A'ayin a da ma pana kambulu, i ne mu ta ilikulya n lyai. An ma pana kakuli, i ne mu ta mini n soi. An ma yan tsumoci, i wusha mu ta.

³⁶ An mari katafa, i naka mu ta aminya n ukai. An mari a ma'ala, i kirana ta na mpa, kpam an mari a kuwa ka a'ali, i konduso mu ta.’

³⁷ “Ama a maci yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu wene vu n kambulu, aku tsu ne vu ilikulya? Ko kpam va pana kakuli, aku tsu ne vu mini?

³⁸ Nwere da tsu wene vu a tsumoci, aku tsu uka vu a a'uwa a tsunu? Nwere da tsu wene vu katafa, aku tsu naka vu aminya?

³⁹ Nwere da tsu wene vu a ma'ala ko kpam a kuwa ka a'ali, aku tsu kirana i avu?”

⁴⁰ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i yankai ama a va, ko aza da a lakai kenukulu, mpa i yankai.’

⁴¹ “Aku Magono mi ma tonuko aza da a'ari a ugula u ne, ‘Batsai dan na mpa, eda ama da Kashila ka yankai unu u cingi. Walai i ba i uwa a akina a da bawu a ka kotso a da a fobusukoi Kalapansi n atsumate a ne!

⁴² An ma pana kambulu, i ne mu ilikulya n lyai wa. An ma pana kakuli, i ne mu mini n soi wa.

⁴³ An ma yan tsumoci, i wusha mu wa. Kpam an mari katafa, i naka mu aminya n uka wa. An mari a ma'ala, kpam mari a kuwa ku a'ali, i kirana na mpa wa.’

⁴⁴ “Ama a nala yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu kpadai vu ubanga a'ayin a da va pana kambulu, ko kakuli, ko va yan tsumoci, ko vari katafa, ko kpam vari a kuwa ku a'ali bawu tsu ganga vu?’

⁴⁵ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i kpadai ubanga ama a va, ko nida tani baci a'ari kenukulu, mpa i kpadai ubanga.’

⁴⁶ “Ama a nala yi a ka uwa ta a asuvu a mavura ma bawu mari n utyoku, shegai ama a maci yi a ka yan ta uma bawu utyoku.”

26

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Marku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i na yi, aku u tonukoi atoni a ne,

² “I reve ta gai a'ayin a re a da a buwai kotsu a yain Abiki a Upasamgbana,† kpam a ka neke ta mpa Maku ma Vuma a wandamgbana mu.”

³ A'ayin a nala yi, adarakpi a pige na nkoshi a ba a gawunsai a kuwa ku Magono ma Adarakpi, uza da a ka isa Kayafa.

⁴ A sheshei tyoku da a ka kana Yesu tsara a wuna yi usokongi.

⁵ Shegai a danai, “U gan tsu yain ukuna u na vi a'ayin a Abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu ta.”

A tsunki Yesu manivi ma magulani

(Marku 14:3-9; Yahaya 12:1-8)

⁶ Ele n a fobusi nala, cina Yesu pini a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu.

⁷ Eyi pini a kuwa ki n u lyayi ilikulya, aku uka roku u tuwai n majuju ushadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. U tsunki Yesu a kaci.

⁸ An atoni a ne a wenei nala, a panai upan cika, a danai, “Icun i koli ka ikebe ka eni ka naha!

⁹ Wari u gan ta u denge ma n ikebe cika, aku u naka aza a unambi ikebe yi.”

10 Yesu kpam reve tã gbã i'ya a ka tono, aku u tonuko le, "Ndy a zuwai ya damgbarãsa uka u na vi? Ili i shinga n i tsulobo i'ya u yanka mu.

11 Ya rongo tã kaɓolo n aza a unambi kain dem, shegai mpa ma rongo n aɗã a'ayin ushani wa.

12 Tsunkun ɗa u tsunku mu ma, tsarã u foɓuso ikyamba i va adama a kacida.

13 Mayun n tonuko ɗã, asu u ɗa baci dem a yain Kadyanshi ka Shinga a asuvu a likimba, a ka dana tã ili i'ya uka u na vi u yain, kpam ama a ka ciba tã n eyi."

Yahuza wushuki u neke Yesu

(Marku 14:10-11; Luka 22:3-6)

14 Aku uza u te a asuvu a Kupanamere yi, uza ɗa a ka isa Yahuza Isikariyoti u ba u dansai n adarãkpi a pige,

15 "Ndy a naɗã mu n naɗã ɗã baci Yesu?" Aku a naɗã yi ikebe i azurufa kamankupa.*

16 Pini nala, u gitã uzama tyoku ɗa wa neke yi ara le.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Marku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yahaya 13:21-30)

17 Kain ka kagitã ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, Kupanamere yi a tuwai ara Yesu a wece yi, "Nte va ciga tsu ba tsu foɓuso ulya u Ilikulya i Abiki a Upasamgbana?"

18 U wushuki, "Walai i bana a asuvu a ilyuci a asu u vuma roku i tonuko yi, 'Kawenishiki ka danai: A'ayin a ɗa a ɗangasãka mu a yan ɗe evu n urawa. Ma ciga tã n lyai ilikulya yi n Kupanamere a kuwa ku vunu.'"

19 Aku a yain dere tyoku ɗa u tonuko le, a ba a foɓusoi ilikulya yi pini.

20 An kaara ka kotsoi, Yesu n Kupanamere yi a dusuki ulya u ilikulya.

21 Ele pini n a lyayi, aku u tonuko le, "Mayun n tonuko ɗã, uza u te a asuvu a ɗe wa neke mu tã."

22 A namgba tã katsumã cika, aku a gitã yi keci maten-maten, "Mpa ma neke vu vi, Asheku?"

23 U wushuki, "Vuma ɗa u ɗaɓai kusan unã u te nã mpa a kabelu, aya gai wa neke mu vi.

24 U kaɗã tã Mpa Maku ma Vuma n kuwã, tyoku ɗa a korongi a kaci ka va a'ayin ushani a ɗa a wurai. Shegai ter n uza ɗa wa neke mu vi. A'ari a matsa yi baci wa, wari wa laka yi tã tsulobo."

25 Yahuza uza ɗa wa neke yi vi u danai, "Kawenishiki, ko mpa ma neke vu vi?"

U wushunku yi, "Nala wari, aɗã."

Ulya u Ilikulya i Asheku

(Marku 14:22-26; Luka 22:14-20)

26 Ele pini n a lyayi ilikulya yi, aku Yesu bidyai burodi. U cikpai Kashilã aku u jibamgbanasai u ɗa, u naɗã atoni a ne u danai, "Wushai burodi na vi i takuma, kpaci ikyamba i va i'ya."

27 Aku u bidyai kpam mako, u cikpai Kashilã u naɗã atoni a ne, u danai, "Ya dem u soi.

28 Kpaci mpasa n va n ɗa, iryoci i kazuwamgbani ka Kashilã ka yain n ama a ne, n ɗa a wotsongi adama a ɗa Kashilã ka cimbusã unyushi u le.

29 N tonuko ɗã, ma doku ma so mini ma cinwi wa, she kain ka ma doku ma so ma savu n aɗã a tsugono tsu Tata u va."

30 Aku a shipai ushipa u icikpali, pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana tã Yesu

(Marku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

31 Yesu tonukoi atoni a ne, "Ara n kayin ka na gbã ɗe ya suma tã i asãka mu utyoku u va, tyoku ɗa Zakariya matsumate u korongi,

'Kashilã ka galã tã kaliniki ki,

ncon mi kpam ma wacuwa tã.' ◇

32 "Shegai a'ayin a ɗa baci n 'yanga a ukpa, ma laza tã ubana a Galili n lasa ɗã urawa."

33 Bituru danai, "Ko ama gbã a 'yuwan vu baci, mpa ma 'yuwan vu wa!"

34 U tonuko yi, "Mayun n tonuko vu, ara gbã kahu kapen ka sala, va nana mu tã vu dana vu reve mu wa hal kutatsu."

35 Shegai Bituru danai, "Ma nana vu wa! Ma kuwã tã gbã kaɓolo n avu!" Nala dem atoni a ɗa a buwai vi a danai.

Yesu yain kavasua a Getisimani

(Marku 14:32-42; Luka 22:39-46)

* 26:15 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. ◇ 26:31 Zak. 13:7.

³⁶ Yesu n atoni a ne a banai a asu u roku u da a ka isa Getisimani, u tonuko le, “Dusuki pini na, ma bana ta nide n yain kavasu.”

³⁷ U bidyai Bituru na mmuku n Zabidi n re a banai kaɓolo. U namgba ta katsuma kpm u dambula ta cika.

³⁸ U tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika yavu ma kuwa. Shamgbai pini na i rongo uma na mpa.”

³⁹ U lazai ubana a kapala kenu, aku u kuɗangi u varai kaci ka ne a iyamba u vasai, “Tata u va, wari wa yan baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi. Shegai u la ta tsulobo vu yain ili i'ya va ciga, shegai bamu n i'ya mpa ma ciga.”

⁴⁰ Aku u gonoi a asu u atoni a tatsu yi u cina le a ka lavuta. U tonukoi Bituru, “Nɗya i zuwai ama a tatsu a de gba bawu i fudai i rongoi uma a uwundya ko u ulapa uwule u te da baci?”

⁴¹ Kotsu i lavuta wa, yanyi kavasu kotsu i tsara ucira u da ya shamgba a ukonduso. Kulu ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

⁴² Aku u asaqa le u vasai, “Tata u va! Va takpa mu baci mako ma na mi wa, she a'ayin a da n soi ma, ma yan ta ili i'ya va ciga.”

⁴³ U gonoi u cina le a ka lavuta, a kukpa gbam a'eshi a le wa.

⁴⁴ Aku Yesu asaqa le u'asaqa utatsu, u ba u yain kavasu tyoku u kavasu ka kagita.

⁴⁵ U gonoi a asu u atoni yi u tonuko le, “Niɗa i'ari alavu n i wunvugusi hal n gogo-na? A'ayin a yan de gogo-na. Mpa Maku ma Vuma ma a ka neke a akere a aza a unyushi u cingi.

⁴⁶ Yangai tsu walai. Kondonoi, vuma da u neke mu vi, aya wa tuwa la.”

A kanaɗi Yesu

(Marku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku Yahuza, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, u rawai kaɓolo n kakuma ka ama n iburundu na mkpaupkau. Adaraki a pige na nkoshi alya a suki ama a na yi.

⁴⁸ Yahuza tonuko le ta kahu a tuwa, “Ya reve ta vuma vi a'ayin a da baci n ba n danasa yi n uwambatsa, i kana yi.”

⁴⁹ An a rawai, aku Yahuza banai karara she ara Yesu, u danasa yi, u danai, “Uzapige!” Pini nala, u wambatsa yi.

⁵⁰ Yesu wushunku yi, “Kaje ka va, yan ili i'ya vu tuwai uyan.” Aku ama yi a tuwai a kanaɗi Yesu.

⁵¹ Uza u te a asuvu a atoni a Yesu u talai burundu, u kapamgbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adaraki.

⁵² Shegai Yesu tonuko yi, “Gonuko burundu u wunu a ivin i ne. Uza da baci dem u shilakanai n burundu, n burundu da dem a ka wuna yi.

⁵³ Mayun i reve ta gai ma fuda ma wece Tata u va, u naka mu aɓolo a atsumate a zuba kupa n a re a da a ka yanka mu kuvon ma ciga baci.†

⁵⁴ Shegai u kana ta u woko naha, tsara a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi.”

⁵⁵ U tonukoi kakuma ka ama ki, “I tuwa mu ukana n iburundu na mkpaupkau yavu uza u magalaka da mari! Kain dem n tsu dusuku ta a Kuwa ku Kashila uwenishike, kpm i kana mu wa.

⁵⁶ Shegai gba ili i na yi i gita ta, tsara ikorongi i ntsumate i shadangu.” Aku atoni a ne gba a asaqa yi.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Marku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yahaya 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Aza da a kanaɗi Yesu vi a banka yi a kuwa ku Kayafa Magono ma Adaraki, a asu u da awenishiki a Mele na nkoshi a bolomgbonoi.

⁵⁸ Bituru tono le a kucina a mɓari she pini a kuwa ku Magono ma Adaraki mi. Aku u dusuki evu n awundi a kuwa yi tsara u wene ili i'ya a ka yan n Yesu.

⁵⁹ Adaraki a pige yi n Asheshi a Pige‡ a da a buwai vi gba a ka ciga a wuna Yesu. Aku a zamai ama roku aza da a ka dansa kadyanshi ka kaɓan a kaci ka ne pini a kuwa ku asheshi ki.

⁶⁰ Ama ushani a tuwai a dansai kadyanshi ka kaɓan a kaci ka ne, shegai Asheshi a Pige yi a tsara yi n unyushi u da u rawai a wuna yi wa.

Aku ama a re a tuwai a danai,

⁶¹ “Vuma u na vi dana ta Ma wasa ta Kuwa ku Kashila aku n gono n mai kpm ka a asuvu a a'ayin a tatsu.”

† 26:53 Kaɓolo dem ka ta n asoje azu a teli (6,000): Yesu danai wa fuda ta u isa atsumate a zuba azu amangatatsunkupa n azu a re (72,000) a iyamba a ganga yi u dangasa baci u yain nala. ‡ 26:59 Roku a tsu isa ta Asheshi a Pige yi Sanhidiren.

⁶² Magono ma Adarākpī mi ma 'yangāi u tonukoi Yesu, "Vā n ili i'ya va dana a ukuna u na vi?"

⁶³ Shegai u dana ko ili wa.

Aku Magono ma Adarākpī mi ma doku ma tonuko yi, "A asuvu a kala ka Kashilā Uza u Uma n zuwa t̄a vu tsina: Tonuko tsu ko aḍa Kawauwi, Maku ma Kashilā."

⁶⁴ Yesu wushunka yi, "Nala wari tyoku ḍa vu danai vi. Shegai n tonuko ḍa gba ḍe: ili i'ya i bidyai gogo-na ubana, ya wene t̄a Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashilā Uza u Ucirā Gba utuwā a asuvu a kalishi a zuba!"

⁶⁵ An Magono ma Adarākpī ma panai nala, aku u karamgbānai aminya a ne adama a unamgbi u asuvu, u danai, "Vuma u na u yanka t̄a Kashilā kadyanshi ka cingi! Tsa ciga kpam aza ḍa a ka dana ukuna u roku a kaci ka ne wa: eḍā dem i pana t̄a ili i'ya u danai.

⁶⁶ Nɗya i wenei a ka yan n eyi?"

Aku a wushuki, "U yan t̄a ili i'ya i r̄atsai a wuna yi."

⁶⁷ Aku a cikpunka yi aṭaṣa a upetiwa'eshi, a sugbasa yi. Aza roku kpam a ḡasa yi.

⁶⁸ A danai, "Tonuko tsu ili i'ya ya gitā, cinda a ḍa Kawauwi! Ya sugba vu?"

Bituru nanai Yesu

(Marku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ A'ayin a nala yi, Bituru pini ndishi a kuwa ki a ulanga, aku kagbashi ka k̄ari makere ka tuwāi ka danai, "Avu dem vā t̄a kaḡolo n Yesu uza u Galili."

⁷⁰ Pini a kapala ka ama, Bituru danai, "Nala wa! N reve gbām ili i'ya va tono wa!"

⁷¹ U wutāi a utsutsu u ba u shamgbai a uwotsu, makere ma roku ma wene yi, aku u tonukoi ama ḍa a'ari pini vi, "Vuma u na vi wā t̄a dem n Yesu uza u Nazara."

⁷² Bituru doku u nanai, "N tsina t̄a, mpa n reve vuma u na vi wa!"

⁷³ An a tsarāi a ḡarākpai kenu, aza ḍa a'ari pini kushani, a banai ara Bituru a danai, "Mayun ḍa, vā t̄a kaḡolo n ama ḍa a ka tono Yesu. Kpaci tyoku ḍa va dansa ḍa u wenikei ko ya v̄ari."

⁷⁴ Bituru danai, "N tsina t̄a, ukuna u mayun u ḍa ma dansa! Aṣakā Kashilā ka yan mu mavura n yanka ḍa baci kaḡan! N reve vuma u na vi wa!"

Kute-kute, aku kapen ka salai.

⁷⁵ Bituru ciḡai n ili i'ya Yesu tonuko yi: "Kahu kapen ka sala, va nana mu t̄a vu dana vu reve mu wa hal kutatsu." Pini nala, u wutāi u ṣai cika n unamgbukatsumā.

27

A bankai Yesu ara Bilatu

(Marku 15:1; Luka 23:1-2; Yahaya 18:28-32)

¹ Kain n ka wansi n kpasani, aku gbā adarākpī a pige nā nkoshi a sheshei a kaci ka Yesu tsarā a wuna yi.

² Aku a sira yi a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna.

Ukpā u Yahuza

(Asuki 1:18-19)

³ An Yahuza uza ḍa u nekei Yesu a asu u atokulalu a ne u wenei a kidāgai Yesu ugana u ukpā, aku ukuna vi u gonoi u ḡalā yi cika. U bidyai ikebe i azurufa kamankupa vi u gonukoi i'ya a asu u adarākpī a pige nā nkoshi mi.

⁴ U danai, "Unyushi u ḍa n yain u ḍa na: N nākā ḍa vuma ḍa bawu wari n unyushi u cingi tsarā i wuna yi."

Aku a wushuki, "Nɗya i birika tsu? Ukuna u wunu u ḍa nala vi."

⁵ Yahuza wacangi ikebe yi pini a Kuwa ku Kashilā ki, aku u lazai u ba u vuruki kaci ka ne a maḡanga hal u kuwāi.

⁶ Adarākpī a pige yi a t̄asai ikebe yi a danai, "U wusha t̄a ikebe i na yi adama a mpasa n vuma. Mele ma dana t̄a t̄sa ḡolomgbono i'ya n ikebe i Kuwa ku Kashilā wa."

⁷ Aku a ba a tsilai uyamba u vuma roku kamai ka mgbodo tsarā a ciḡangusu amoci a ḍa a ka kuwusā a Urishelima.

⁸ Ili i'ya i zuwai a ka isā asu vi "Uyamba u Mpasa" ḍa gai la vi hal utuwā a'ayin a tagarāḍa na vi.

⁹ Ili i'ya Irimiya matsumate u danai vi i shadangu t̄a:

"A bidyai ikebe i azurufa kamankupa, ikebe i'ya aza a Isara'ila a wushuki a ka tsupa yi i'ya gai la vi.

¹⁰ A tsilai uyamba u kamai ka mgbodo n ikebe yi, tyoku ḍa Magono ma Zuba ma tonuko mu." ◇

*Yesu a kapala ka Bilatu**(Marku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yahaya 18:33-38)*

¹¹ A a'ayin a nala yi, Yesu shamgbai a kapala ka Bilatu gomuna, aku gomuna vi u wece yi, "Ada magono ma aza a Yahuda mi?"

Yesu wushunku yi, "Nala wari tyoku da vu danai vi."

¹² Shegai an adararki pi a pige na nkoshi aza da a ka zama yi n unyushi vi a ka dansa n eyi, u padai bini.

¹³ Gomuna vi u tonoku yi, "Avu pana ili i'ya a ka dansa a kaci ka vunu ki wa?"

¹⁴ Shegai Yesu dana ili wa, aku gomuna vi u yain majiyan cika.

*A kidagai Yesu ugana u ukpa**(Marku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)*

¹⁵ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, gomuna vi u tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali, uza da ama yi a dangasai.

¹⁶ A'ayin a nala yi, vuma roku u da pini a kuwa ku a'ali ki uza da a ka isa Baraba. Ya dem u reve ta vuma vi vuma u cingi u da.

¹⁷ An kakuma ka ama ki ka bolomgbonoi, aku gomuna vi u wece le, "Vuma u eni u da ya ciga a asanka da a asuvu a kuwa ku a'ali? Ya ciga a asanka da Baraba da, ko gai Yesu uza da a ka isa Kawauwi."

¹⁸ Gomuna vi u reve ta ama yi a tuko ta Yesu ara ne adama a malyon.

¹⁹ Gomuna vi pini ndishi a asu u afada, aku uka u ne sukunku yi akani, u danai: "Kotsu vu yanka vuma u nala vi ili wa, kpaci u yan ili i roku i cingi wa. N yan ta alavutanshi a kaci ka ne ara, kpam a da a foro mu ta cika."

²⁰ Shegai adararki pi a pige na nkoshi a leshei kakuma ka ama ki a da a dana u asanka le Baraba aku a dana a wuna Yesu.

²¹ Gomuna vi u doku u wecei kakuma ki, "A asuvu a ama a re a na yi, ya ya ciga n asanka da?"

A wushuki, "Baraba."

²² U wece le kpam, "Nida ma yan n Yesu, uza da a ka isa Kawauwi ki?"

A wushuki, "A wandamgbana yi."

²³ U wecikei, "Nda ya zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain?"

A worukpoi cika, "Wandamgbana ni."

²⁴ An u wenei ili i'a la i'ya wa yan kpam wa, kpam ama a ka ciga de a gita u'yangasa atakasuvu a ama. Pini nala, u bidyai mini u sawai akere a ne a kapala ka le u danai, "Kabirika mu n uwuna vuma u na wa, eda ya yan u da."

²⁵ Ya dem u wushuki, "Atsa na mmuku n tsunu a ka kana n unyushi u ukpa u ne."

²⁶ Aku Bilatu asanka le Baraba. U zuwai asoje a bawin Yesu, aku u naka le n eyi a ba a wandamgbana.

*Asoje a yankai Yesu majari**(Marku 15:16-20; Yahaya 19:2-3)*

²⁷ Pini nala, asoje a gomuna yi a bankai Yesu a asuvu a kebile ku tsugono ku gomuna vi, aku a kyawan yi gba le.

²⁸ A mondo yi aminya a ne a uka yi kunya ku san kpayaya.

²⁹ A yain funi† u awana a ukunka yi a kaci. A zuwuka yi kalangu ka tsugono a kukere ku ulyaki ku ne. A kudangi a kapala ka ne a ka yanka yi majari n dansi, "Tsu naka vu ta tsupige Magono ma aza a Yahuda."

³⁰ Pini nala, a cikpunka yi atatsa. A bidyai kalangu ki a lapusa yi n ka a kaci.

³¹ An a wowo yi uyanka majari, aku a takpa yi kunya ku san ka a uka yi vi a gonoi a uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a laza i n eyi ubana a asu u da a ka wandamgbana yi.

*A wandamgbana i Yesu**(Marku 15:22-32; Luka 23:27-43; Yahaya 19:17-27)*

³² Ele n a wuti, aku a gawunsai n vuma u Sirani roku uza u kala Simo. Asoje a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu.

³³ Gba le a rawai a asu u da a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci).

³⁴ Asoje yi a naka yi mini ma cinwi ma a satarai n aguma a akoni.* An u pedei ma, aku u yuwain ma uso.

³⁵ A'ayin a da a kotsu yi uwandamgbana, aku asoje yi a yankai aminya a ne uruta.

³⁶ Asoje a dusuki pini a asu vi a rongo yi a uwundya.

* 27:34 Aguma a akoni a da a ka dansaka pini na vi, n avuku a da a tsu yan a da tsara u jebe mballa ma ikymba.

³⁷ Zuba n kaci ka ne, a zuwa ta iryoci i ili i'ya i zuwai a wandamgbana yi. Ili i'ya a korongi i'ya na: "YESU DA NA VI, MAGONO MA AZA A YAHUDA."

³⁸ Asoje yi a wandamgbana ta dem aza a magalaka a roku ama a re, uza u te a kukere ku ulyaki ku ne uza u te tani a ku ugula ku ne.

³⁹ Ama da a ka wura pini a asu vi a rongo yi ucirakpusa adama a magori.

⁴⁰ A rongoi udansa, "Vu da wa wasa Kuwa ku Kashila, aku vu doku vu mai ka a asuvu a a'ayin a tatsu. Adama a nala, wauwa kaci ka vunu! Avu Maku ma Kashila ma baci, cipa pini a mawandamgbani mi!"

⁴¹ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a yanka yi ta dem majari.

⁴² A da, "U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa! U da aya magono ma aza a Isara'ila! Aya baci magono mi, u cipa pini a mawandamgbani mi wa wa, tsara tsu pityanangu n eyi.

⁴³ U pityanangu ta n Kashila, adama a nala asaka Kashila ka wauwa yi, wa ciga yi baci. U dana ta dem, 'Mpa Maku ma Kashila ma.' "

⁴⁴ Aza a magalaka a da a wandamgbana ka'olo n eyi vi ele dem a yanka yi ta kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Marku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

⁴⁵ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu.

⁴⁶ Pini nala, Yesu salai, "Eloyi, Eloyi, lama sabakantani?" Wata, "Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?"

⁴⁷ Aza da a'ari pini a asu vi kushani a panaka yi, aku a danai, "Iliya da wa isa!"

⁴⁸ Kute-kute, uza u te u le u sumai u ba u bidyai kashaku, u ukai ka a asuvu a mini ma kalam, aku u sirai ka a kalangu u nakai Yesu tsara u soi. ⁴⁹ Shegai aza da a buwai vi a danai, "Shamgba ve tsu wene ko Iliya vi wa tuwa u wauwa yi!"

⁵⁰ Pini nala, u salai, aku uma u ne u wutai.

⁵¹ Kute-kute, kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ku karamgbana kure, ili i'ya i bidyai a zuba utuwa a iyamba.† Aku likimba u gada, atali a fatsasai.

⁵² Asaun kpm a kukpusai, ama a Kashila ushani aza da a kuwusai a 'yangasai.

⁵³ A wutai a asaun yi. An Yesu 'yangai a ukpa, a banai a Urishelima ilyuci i uwulukpi, a wenikei kaci ka le a asu u ama ushani.

⁵⁴ An katigi ka asoje n asoje a da a'ari ka'olo n eyi a wenei iyamba i gada n ili i'ya i gitasai, aku a panai uwonwo, a danai, "Mayun da, Vuma u na Maku ma Kashila ma!"

⁵⁵ Aka ushani aza da a wutai a Galili a tonoi Yesu tsara a banga yi a shamgbusai m'ari a ka wundya mawandamgbani mi.

⁵⁶ Asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Meri (mma u Yakubu n Isuhu), na mma u Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi.

Kacida ka Yesu

(Marku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁵⁷ Vuma roku u da pini uza da wari n utsari cika uza u kala Isuhu u Arimatiya. Eyi katoni ka Yesu ka. N kuvuli ku nala ki ka u tuwai a Urishelima.

⁵⁸ U banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. Bilatu tonukoi asoje a ne a naka yi.

⁵⁹ U cangai ikyamba yi u katalai i'ya n kunya ku shinga.

⁶⁰ U ukai ikyamba yi a kasaun ka savu ka ne ka a sadarai a katali. U gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi, aku u lazai.

⁶¹ Meri Magadaliya n Meri ire vi a dusuki evu n kasaun ki a'ari uwundya.

Asoje aza a uwundya a kasaun

⁶² An kain ka wansai; wata, kain ka Ashibi ka la vi, adarakpi a pige n Afarishi a banai ara Bilatu.

⁶³ A danai, "Uzapige, tsu cifa ta a'ayin a da uza u ka'an u nala vi wari n uma u dana ta, 'A yan baci a'ayin a tatsu, ma 'yanga ta a ukpa.'

⁶⁴ Tonuko aza a uwundya kasaun yi a wundi ka mai hal a'ayin a tatsu. A yan baci nala wa, atoni a ne a ka tuwa ta a boko ikyamba yi, aku a tonuko ama u 'yanga de. Ka'an ka nala ki tani ka la ta ka kagita ugbonguro."

⁶⁵ Bilatu danai, "Bidiya asoje ubana a asu u kasaun vi tyoku da ya fuda i zuwa a wundi ka mai."

⁶⁶ Aku a lazai a ba a kpadai kasaun ki, a padarai pini cirakpa† tsu iryoci i magono a katali ki, kpm a zuwai asoje yi a wundi ka.

† 27:51 Kunya ku na ki pece da ku pecei Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lai Uwulukpi a Kuwa ku Kashila.

28

*Uyanga u Yesu a ukpa**(Marku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)*

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, Meri Magadaliya n Meri ire vi a banai a kasaun ki tsara a wene ka.

² A'ayin a nala yi, iyamba i gbadai n ucira. Pini nala, katsumate ka Magono ma Zuba ka wutai a zuba, ka banai pini a kasaun ki ka gindalakpai katali ka kari a utsutsu u kasaun vi. U dusuki a zuba u katali vi. ³ Wa lada yavu ulada u zuba, aminya a ne kpm pun cika.

⁴ Asoje a da ka kasaun ki a giruwa ta cika hal a ka jeke ikyamba adama a uwonvo u katsumate ka zuba ki, hal a wokoi yavu akushe.

⁵ Katsumate ki ka tonukoi aka yi, "Kotsu i pana uwonvo wa. N reve ta Yesu da a wandamghanai da ya bolo.

⁶ Wa pini na wa, u 'yanga de tyoku da u tonuko da. Tuwai i wene asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne.

⁷ Walai gogo i ba i tonuko atoni a ne, 'Yesu 'yanga de a kukpa. U laza de ubana a Galili kpm wa lasa da ta urawa de, nte ya wene yi de.' Ili i'ya gai n tuwai n tonuko da i'ya la vi."

⁸ Pini nala, aka yi a asakai kasaun ki n uwonvo gogo, kpm n a yanyi ipeli cika. A sumai tsara a ba a tonuko atoni yi ili i'ya i gitai.

⁹ Kute-kute, Yesu gawunsai n ele aku u dana le. A ra'ai evu n eyi, a wambatsa yi a a'ene a lyaka yi kayala.

¹⁰ Aku u danai, "Kotsu i pana uwonvo wa, tonukoi atoni a va a bana a Galili, nte a ka wene mu de."

Awundi a kasaun yi a yain kaban

¹¹ A'ayin a da aka yi a lazai, aku a asoje a roku aza da a ka wundya kasaun ki a gonoi a ilyuci a tonukoi adarakpai a pige gba ili i'ya i gitai.

¹² Adarakpai a pige a ba a cinai nkoshi a sheshei tyoku da a ka yan. Pini nala, a nakai asoje yi ikebe ushani.

¹³ A tonuko le, "Tonukoi ama i dana atoni a Yesu a da a tuwai a bokoi ikyamba i ne yi n kayin cina eda alavu.

¹⁴ Gomuna u pana baci ukuna vi, tsa dansa ta n eyi, tsu wauwa da a upana u ikyamba."

¹⁵ Asoje yi a wushai ikebe yi, aku a yain tyoku da a tonuko le a yain. Kadyanshi ka kyawan ta gba uyamba u Yahuda, kpm hal n gogo-na a ka a tonusuko ta ama alabari a na yi.

*Yesu dansai n atoni a ne**(Marku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)*

¹⁶ An atoni kupa n uza u te vi a lazai, a bana ta karara she a masasa a Galili a asu u da Yesu tonuko le a bana.

¹⁷ An a rawai a wene yi, aku a lyaka yi kayala, shegai aza roku a le a yan ta malala.

¹⁸ Pini nala, u banai a asu u da a'ari, u danai, "Kashila ka naka mu de gba ucira u da wari a zuba n likimba.

¹⁹ Adama a nala walai i ba i tonuko gba ama a likimba kadyanshi ka va tsara a woko Atoni a va. I lyubugu le a asuvu a kala ka Tata, n ka Maku, n ka Kulu Keri.

²⁰ I wenishike le a yain gba i'ya n tonuko da. Ma rongo ta n ada kain dem hal ubana a makorishi ma likimba."

Kadyanshi ka Shinga ka Marku

Ukukpa u kadyanshi

Marku, uza da u korongi tagarada u na vi, u reve ta asuki. U rongo ta evu n Bituru cika, a'ayin a ukpa n u'yang'a u Yesu. Marku yansa ta nwalu asu asu n Baranaba, uza roku uza da u tsu tono n ama a asuvu a Atoni. A yansa ta manyan kabolo a 'yangasai a'uwa a atoni a asu u da dem a rongoi.

Marku dana ta alabari a Yesu n u ucira. Yesu kotso baci uyan ukunosavu u tsu laza ta ubana a asu u roku u ba u yain kpam u roku de. Marku wenike ta an Yesu yansai ili ushani tsara u banga ama. U wenike tsu ta tyoku da Yesu wari kagbashi. A'ayin a nala yi, ama a rongo ta a uvana uza da wari magono ma ucira a likimba uza da a ka isa Kawauwi. Shagai an Yesu tuwai a wene yi tyoku da a zuwai uma a ka wene Kawauwi wa, kpaci Yesu lya ta tsugono tsu ne n ucira u zuba. Ama roku a kovo ta Yesu, aku a fobusoi tsara a wuna yi. Marku wenike ta tyoku da na vi wari a kapashi ka manyan ma Yesu, nala u yain manyan ma ne ma uwauwa ama.

Tagarada u na wa tonuko ta Atoni a gogo-na u da tsu woko agbashi a atoku; wata, tsu bangamganai. U wenike ta kpam Yesu pana ta ikyamba adama a da nala Kashila ka ciga yi u gbashika ama. Nala Kashila ka panai kayanyan n ili i'ya Yesu yain, kpam gogo-na wa ta a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku Kashila. Tsu pana baci ikyamba gogo-na adama a uyan ili i shinga an tsa tono Kashila, Kashila ka pana ta dem kayanyan ka tsunu.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Akani a Yahaya kalyubugi (1:1-8)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (1:9-13)

Yesu a Galili (1:14-9:50)

Yesu banai a Galili n Urishelima (10:1-52)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne (11:1-15:47)

Yesu wa ta n uma (16:1-8)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (16:9-20)

Kubari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ Ukuna u Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi Maku ma Kashila u da na.

² U gita ta tyoku da wari ukorongu a tagarada u Ishaya matsumate, "Kashila ka danai, 'Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, kotsu u lapuluka vu ure.'"

³ Uza roku wa salasa a kakamba,

'Lapulalai ure adama a Asheku, i shamkpa ure vi mai tsara u wala.' " [◇]

⁴ Katsumate ki Yahaya Kalyubugi da uza da wa lyubugusu ama n mini. Wa rongo a kakamba n u yanyi kubari, "Kpatalai i gono a asu u Kashila, i asaka tsicingi tsu de. A lyubugu da, kotsu Kashila ka cimbusa unyushi u de."

⁵ Kakuma ka ama ushani ka uyamba u Yahuda n aza a Urishelima a wutai a banai ara Yahaya a dansai unyushi u le, aku u lyubugusu le a mini ma Agata a Urudu.

⁶ Yahaya u ukai aminya a tsileme tsu karakuma, u sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne. Kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi.

⁷ U tonusukoi ama u danai, "Vuma da wa tuwa a kucina ku va u la mu ta cika. Mpa n ratsa n bana n kudangu n surukpa isirikatsu i akpata i a a'ene a ne wa.

⁸ Mpa n mini ma n lyubugusu da, shagai eyi n Kulu Keri ka wa lyubugu da."

Ulyubugu n ukondo u Yesu

(Matiyu 3:13-17; Luka 3:21-22)

⁹ A'ayin a nala yi, Yesu wutai a Nazara u uyamba u Galili u tuwai ara Yahaya. An u rawai a Agata a Urudu, aku Yahaya lyubugu yi.

¹⁰ Yesu n u wuti a asuvu a mini mi, kute-kute u wenei zuba u kukpai, aku Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya.

¹¹ Aku a panai kalagatsu a zuba, ka danai, "Ada Maku ma va ma n lai uciga, n avu da ma pana kayanyan cika."

¹² Kute-kute Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba,

¹³ asu u da u rongoi a'ayin a amangare, Kanangasi* n ka kondusi yi. Nnama n mete n da dem pini asu vi, shegai atsumate a zuba a bana ta n a yanki yi aganda.

Yesu gitai u'isa atoni a kagita

(Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; Luka 5:1-11)

¹⁴ An nala wurai, a kanaɗi Yahaya a ukai a kuwa ku a'ali.† Pini nala, Yesu tuwai a Galili wa dansa Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁵ U danai, "A'ayin yi a shadangu de, kpm tsgono tsu Kashila tsu yan de evu. Kpatalai a asaka unyushi u de, aku i wushuku n kadyanshi ka Kashila."

¹⁶ Yesu n u wali a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei akani a adan ama a re, Simo n Andurawu uza n uvangu, n a kanaɗi adan n ibilili.

¹⁷ Yesu tonuko le, "Tono numu, ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama."

¹⁸ Kute-kute a asaka ibilili i le, a tono yi.

¹⁹ An u walai kenu, u wenei uza n u vangu; wata, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a kpatu n a lapulusi ibilili i le.

²⁰ Kute-kute u isa le, aku a asaka tata u le n azamaninga, a tono yi.

Uza u ityoni i cingi

(Matiyu 7:28-29; Luka 4:31-37)

²¹ Yesu n atoni a ne a banai a ilyuci i Kafarnahum. Kain ka Ashibi, u uwai a kagata ka Kashila, aku u gitai uwenishike.

²² Ama a yan ta majiyan, kpaci tyoku u uza u ucira u da wa wenishike le, kpm tyoku u awenishiki a Mele da wari wa.

²³ A'ari pini asuvu a kagata ka Kashila ka le ki, aku uza u ityoni i cingi u tuwai wa salasa n ucira,

²⁴ "Nda wa ciga n atsua, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wacinsa tsu? N reve ta ko ya wari, Uza u Uwulukpi u Kashila u da."

²⁵ Yesu banai ityoni i cingi yi, u danai, "Pada! Vu wuta asuvu a ne."

²⁶ Ityoni i cingi yi i gada yi n ucira, aku i wurangi yi n ucira i wuta asuvu a vuma vi.

²⁷ Gba ama a yan ta majiyan, hal a kanaɗi uwecemgbenishe, "Nda naha? Uwenishike u savu u da? U ucira? Hal u tsu barana ityoni i cingi kpm i panaka yi!"

²⁸ Kute-kute kadyanshi ka ne ka tamburai gba uyamba u Galili.

Yesu tansaɗi ama ushani

(Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41)

²⁹ Yesu kaɓolo n Yakubu n Yahaya n atoni a da a buwai, a asaka kagata ka Kashila ki a lazi karara she a kuwa ku an Simo n Andurawu.

³⁰ Mma u uka u Simo wari nvain n usudugbi u ikyamba, an Yesu rawai, kute-kute a laza a tonuko yi ukuna u ne.

³¹ U banai ara ne u kana yi kukere u 'yangasa yi, aku mɓala mi n asaka yi. U gita le upecishike ilikulya.

³² N kuvuli, an kaara ka rukpai, ama a tukoi Yesu gba aza a mɓala n aza a ityoni i cingi.

³³ Gba ama a ilyuci yi a ɓolomghonoi a utsutsu u kuwa vi.

³⁴ Yesu tansaɗi aza a mɓala icun kau-kau ushani, kpm u lokoi ityoni i cingi ushani. U asaka ityoni i cingi yi i dana ukuna wa, an a revei uza da wari.

Yesu yain kuɓari a Galili

(Luka 4:42-44)

³⁵ N kpasani, Yesu 'yangai u asaka kuwa ki u wuta i ilyuci yi u banai asu u da bawu ama a'ari, u yain pini kvasu.

³⁶ Simo n aza da a'ari n eyi a wuta yi ubolo.

³⁷ An a wene yi a tonuko yi, "Gba ama da pini a ka bolo vu."

³⁸ U wushuki, "Asaka tsu banai ilyuci ilyuci i roku i'ya i'ari evu evu, kotsu dem n yanka le kuɓari ki, kpaci ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya la vi."

³⁹ U tambai a Galili gba n u yanki le kuɓari a agata a Kashila a le n u wutukpusi ityoni i cingi.

Yesu tansaɗi makutu

(Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Makutu ma roku ma tuwai ara Yesu. U kuɗangi u folo yi, u danai, "Vu wushuku baci, va fuda ta vu tansaɗi mu."

* 1:13 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † 1:14 Hiridu Antiba aya magono ma aza a Yahuda a'ayin a da a kanaɗi Yahaya a uka yi a kuwa ku a'ali. Aya u zuwai a kanaɗi yi.

⁴¹ U pana yi asuvayali, aku u b̄ar̄ak̄p̄ai kukere ku ne u sawa yi. U danai, “N wushuku t̄a. Tana!”

⁴² Kute-kute tsukutu tsi tsu ās̄ak̄a yi, aku u tānai.

⁴³⁻⁴⁴ Yesu rono yi atsuva cika, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kaḍar̄ak̄pi. Vu nākā kune ku Musa danai a nākā adama a ḍa vu tānai, kpm̄a katsu a reve n u ḍa.” [◊] Aku u ās̄ak̄a yi u lazai.

⁴⁵ Shegai vuma vi u git̄ai uyan kadyanshi ki, hal u rawai asu u ḍa Yesu kpaḍai u uwa asuvu a ilyuci a kateshe. U ba wa rongo a asu u ḍa bawu uza w̄ari, shegai ko n nala ama a ka wutusā t̄a a asu kau-kau n a bansi ara ne.

2

Yesu tānas̄ai kawunu

(*Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26*)

¹ An a yain a'ayin a kenu, Yesu doku u gonoi a Kafarnahum. Ama a tsar̄ai alabari a ḍa w̄ari a kuwa.

² A 6olomgbonoi cika hal a nambai kabala a kunu hal kapala ka utsutsu dem. Aku u yanka le kadyanshi.

³ Ama roku, ama a nishi, a cangai kawunu a tuko yi ara ne. (Uza ḍa bawu wa fuḍa wa wala ko u gbaḍā a'ene a ne.)

⁴ An a nambai ure u ḍa a ka banka yi ara Yesu adama a kakumā ka ama, a ḍapai kukpa derere a asu u ḍa w̄ari. Aku a zuralak̄pai kajiba ka kawunu kari nvain mi.

⁵ An Yesu wenei tyoku ḍa a pityanangi n eyi, u tonukoi kawunu ki, “Maku ma va, a cimbusukā vu ḍe unyushi u cingi u vunu.”

⁶ Awenishiki a Mele a ḍa a'ari pini ndishi asu vi, a ka yawunsa a atakasuvu a le.

⁷ “Nḍya i zuwai vuma u na u danai nala? U nusuka t̄a Kashilā. Ya w̄ari n ucira u ḍa wa cimbusā unyushi u cingi bamu n Kashilā?”

⁸ Kute-kute katakasuvu ka ne ka wenike yi ili i'ya a ka yawunsa a atakasuvu a le i'ya na. U tonuko le, “Nḍya i zuwai ya yawunsa nala?”

⁹ Nḍya i lai shana: Va tonuko kawunu, ‘A cimbusā ḍe unyushi u cingi u vunu.’ Ko gai a dana, “Yangā vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala.”

¹⁰ Adama i reve an Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u ḍa wa cimbusā unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki,

¹¹ “N tonuko vu, 'yangā vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala a kuwa.”

¹² U 'yangāi u bidyai kajiba ka ne u wutai u lazai a'eshi a le gba. Ya dem yan t̄a majiyan, aku a cikpalai Kashilā, a danai, “Tsu taḍa uwene ukuna naha wa!”

Yesu isqi Levi

(*Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-32*)

¹³ U doku u wutai u banai un̄a u kushiva. Kakumā ka ama ka banai ara ne. Aku u git̄a le uwenishike.

¹⁴ Eyi n u wali, u wenei Levi maku ma Halfa ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Yesu tonuko yi, “Tono mu.” Aku u 'yangāi u tono yi.

¹⁵ Pini nala, Yesu tuwai wa lya ilikulya i kuvuli a kuwa ku Levi.† Awushi a utafa† ushani n aza a unyushi u cingi, a ka lya kaḅolo n eyi, n atoni a ne. Kpaci ama ḍa pini ushani aza ḍa a tono yi.

¹⁶ An awenishiki a Mele n Afarishi a wene yi n u lyayi n aza a unyushi u cingi n awushi a utafa, a wecei atoni a ne, “Nḍya i zuwai wa lya n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

¹⁷ An Yesu panai nala, u tonuko le, “Aza ḍa a'ari n alafiya a ka ciga uza u agumā wa, she aza a m̄aḷā. N tuwai adama a ḍa ma isā aza a maci wa, she aza a unyushi u cingi.”

Keci a kaci ka kakuli

(*Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39*)

¹⁸ Atoni a Yahaya gba n a Afarishi a ka yan kakuli. Ama roku a tuwai a wecei Yesu, “Nida atoni a Yahaya n atoni a Afarishi a ka yan kakuli, shegai atoni a vunu a ka yan wa?”

¹⁹ U wushuki, “Ya ciga amoci a asu u iyolo a rongo bawu ilikulya? A'a. Wa yan wa! Valisavu w̄a baci gai n ele a ka yan nala wa.

²⁰ Kain ka a ka bidya yi a mere ma le ka t̄a a utuwa, kain ka nala ki ka a ka yan kakuli.

²¹ “Vuma wa paḍara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki, ka paḍā t̄a ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara cika.

◊ 1:43-44 Adkp. 14:1-32.

²² Kpam vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma taşa ta kadele ki, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka namba le ta. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu.”

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wala a mere ma ashina a ilya. Tyoku da atoni a ne a ka wala n eyi a gitai ukodusu aratu a ilya yi n a yuruwi n a takumi.

²⁴ Afarishi a roku a tonuko yi, “Webele, ndya i zuwai a ka yan ili i'ya i nangasai mele ma tsunu ma Ashibi?”

²⁵ U wushuki, “I yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, an eyi n aje a nwalu a ne a nambai, kpam a ka pana kambulu wa?”

²⁶ A'ayin a Abiyata Magono ma Adarakpi, Dawuda uwai a Kuwa ku Kashila,† u takumai iburodi i uwulupki i'ya a nakai Kashila. Ili i'ya Magono ma Adarakpi ma koshi a wushunki u takuma. Kpam u nakai aje a nwalu a ne i roku.”[◇]

²⁷ Aku u tonuko le, “Kashila ka yan ta Ashibi adama a vuma, shegai vuma adama a Ashibi wa.”

²⁸ Adama a nala, Maku ma Vuma Asheku a da, hal a kain ka Ashibi dem.”

3

Yesu tanasai uza da ili i soi kukere
(Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Yesu gonoi a kagata ka Kashila, kpam vuma da ili i soi kukere aya pini a asuvu.

² Aza roku a da pini aza da a ka ciga a tsara ili i'ya a ka sapula yi. A zuwuka yi a'eshi a wene ko wa tanasa vuma vi n kain ka Ashibi.

³ Yesu tonukoi vuma vi, “Yanga vu wuta na a kateshe.”

⁴ Aku u wece le, “Ndya i'ari dere a kain ka Ashibi? Uza u yain ili i shinga ko i cingi? U wauwa uma ko u wuna?” Shegai a padai bini.

⁵ U lingana le na asuvu a upan, u namgbai asuvu adama a ugbami u asuvu u le. U tonukoi vuma vi, “Radagba kukere ku vunu.” An u radagbai ka, aku ku tanai.

⁶ Pini nala, Afarishi a wutai n ama a Hiridu a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kakuma a una u Kushiva ku Galili

⁷ Yesu kaβolo n atoni a ne a asakai ilyuci yi a banai a una u Kushiva ku Galili. Aku kakuma ka pige ka wutai a kaβon ka Galili, n uyamba u Yahuda ka tono yi,

⁸ n Idumiya n ilyuci i Urishelima, n upashi u Urudu hal n ama a kaβon ka Taya n Sida. Kakuma ka pige ka tuwai ara ne an a panai ili i'ya wa yansa.

⁹ Adama a kakuma ki u zuwai atoni a ne a lapuluka yi kpatsu ku kenu, kotsu kakuma ki ka gbaβaryangu yi wa.

¹⁰ Kpaci u tanasa ta ama ushani, aku aza a mβala a ka raβa evu n eyi, kotsu a tsara a sawa yi.

¹¹ A'ayin a da baci ityoni i cingi i wene yi she i rukpa iyamba, a kapala ka ne, i sala, “Avu Maku ma Kashila ma.”

¹² Shegai she u βarana le kotsu a tonuko uza ko ya wari wa.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yesu yuwai a zuba u kagalala, u dangasai aza da eyi wa ciga, a tuwai ara ne.

¹⁴ U dangasai ama kupa n ama a re, u zuwa le a rongo n eyi, kotsu u suku le a wenishike,

¹⁵ kpam a tsara ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi.

¹⁶ Atoni a da u dangasai vi a da: Simo (uza da u nakai kala Bituru),

¹⁷ Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya (aza da u nakai kala Buwanaji; wata, mmuku m makpankashila).

¹⁸ U dangasai kpam Andurawu, n Filibu, n Balamawu, n Matiyo, n Toma. U dangasa ta dem Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu n Simo Ziloti,

¹⁹ n Yahuza Isikariyoti, uza da u tuwai u neke yi.

Yesu n Ba'alzabu

(Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; Luka 12:10)

²⁰ Yesu uwai a kuwa, kakuma ka doki ka βolomβonoi, hal eyi n atoni a ne a kpadai ulya ilikulya.

²¹ An aza a kuwa a ne a panai nala a banai kotsu a kana yi, an a danai aya pini wa gita ufulukpa.

◇ 2:26 1 Sam. 21:1-6.

²² Aku awenishiki a Mele a da a wutaɪ a Urishelima a danai, “Wā t̄a n Ba'alzabu magono mi ityoni i cingi, kpam n ucira u ne u da wa wutukpusa ityoni i cingi.”

²³ Yesu isa le u yain kadyanshi n ele n agisani, “Niɗa Kanangasi ka loko Kanangasi?”*

²⁴ Tsugono tsa baci tsu pecei n tsu shilakani, tsa tsa fuda tsa shamgba wa.

²⁵ Kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, kuwa ku nala ka shamgba wa.

²⁶ Kanangasi ka kovo baci kaci ka ne, aku u pecei kure, wa fuda wa shamgba wa, makorishi ma ne ma la vi.

²⁷ Uza wa la wa fuda u bana a kuwa ku uza u ucira u pura yi ucanga wa, she u git̄a u sira yi ve, aku u pura yi ucanga vi.

²⁸ “Mayun n tonuko da, gba unyushi u cingi, n unyushi u cingi u pige u da ama a ka yansa, a ka cimbusuka le ta u da.

²⁹ Shegai uza da baci dem u nusukai Kulu Keri a ka taɓa yi ucimbusuka wa, u yan de la vi unyushi u da bawu wari n utyoku.”

³⁰ Dana da u danai nala, an a ka dansa, “Wā t̄a n ityoni i cingi.”

Mma n a'angu a Yesu

(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Mma n a'angu a Yesu a rawai. A shamgbai a uwotsu, a suki uza roku a asuvu u isa yi.

³² Kakuma ka ama ka dusuki ka kyawan yi, aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu a da de a kateshe a ka bolo vu.”

³³ U wecekei, “An ya mma u va n a'angu a va?”

³⁴ Aku u webelele aza da a dusuki a kyawan yi vi, u danai, “Mma u va n a'angu a va a da na.”

³⁵ Uza da baci dem wa yan ili i'ya Kashila ka ciga aya utoku u va; vangu n utaku na mma u va.

4

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yesu doku u gitai uwenishike a kaɓon ka kushiva. Kakuma ka ka ɓolomgbonoi ka ka kyawan yi ka ka wa wa, hal ka zuwai u uwai a kpatsu u dusuki. Kpatsu ki a ikengi i mini i'ya kari, ama yi tani a shamgbai a kagida.

² U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

³ “Panai. Vuma roku da u banai uwacangusu u icun.

⁴ Tyoku da wari uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure. Nnu n wutaɪ n kaɗasai i'ya.

⁵ I roku tani i rukpai a iyamba i atali bawu kayala ka maci. I lazai i binyai adama a unambi u kayala ushani.

⁶ An kaara ka yain, ka runukpai i'ya, aku i lazai i ekpei adama a ukpaɗa u'uwa u alu a iyamba.

⁷ I roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapsai i'ya hal i kpaɗai ilimaci.

⁸ I roku tani i rukpai a iyamba i shinga i wutaɪ, i gbonguroi, i matsai cika. I roku i'a ta n kamankupa-kamankupa, i roku amangatatsu-amangatatsu, i roku tani aman-gatawun-amangatawun.”

⁹ Yesu korusoi, “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ An u wokoi utyoku u ne, ama roku a da a'ari pini a asu vi kaɓolo n atoni a ne Kupanamere,† a wece yi u wutumkpa le agisani yi a kateshe.

¹¹ U tonuko le, “Ili i'ya a sokongi i tsugono tsu Kashila a wenike da i'ya de. Shegai aza da bawu a'ari a asuvu a de n agisani a da a ka pana ko ndya wa,

¹² adama

‘A uwene n a'eshi a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei wa. A upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve wa, ka wa a ka yiralakpa ta Kashila ka cimbusuka le unyushi u le.’” ◊

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Yesu wece le, “I reve agisani a naha yi wa, nida ya yansa i reve agisani a roku?”

* 3:23 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◊ 4:12 Isha. 6:9-10.

¹⁴ Kacimbi ka nala ki ukuna u Kashilā u da u wacangusi.

¹⁵ Ama roku tyoku u icun i'ya i'ari a ure a asu u da a cei ukuna vi da a'ari. N upana u le, aku Kanangasi* ka bidyai ukuna u da a cei a asuvu a le yi.

¹⁶ Aza roku tyoku u icun i'ya i rukpai a asu u atali da a'ari. N upana ukuna vi a wushai u da n ipeli.

¹⁷ Shegai u uwa asuvu a le wa, kpm a ɓarākpā wa. An a'ayin a upana u ikyamba n a mavura adama a ukuna vi a rawai, a laza a rukpai.

¹⁸ Ama roku tani tyoku u icun i'ya a wacangusi asu u awana da a'ari. Ama a na yi alyaya aza da a panai ukuna vi.

¹⁹ Shegai kadambula ka uma n uciga u udukuyan n maluwa ma ili i'ya i buwai ma gbāgbalai ukuna vi a kpadaɗi unaka mmuku.

²⁰ Aza da a buwai tyoku u icun i'ya a wacangusi a iyamba i shinga da a'ari. A panai ukuna vi, a wushai u da, aku a nakaɗi mmuku. Aza roku a nakaɗi kamankupa kamankupa, aza roku kpm amangataɗu amangataɗu, aza roku tani amangatawun amangatawun."

Macikalu ukimbi n kabelu

(Luka 8:16-18)

²¹ Yesu lyai kapala, u wece le, "Vuma wa la u taɓai u sapa macikalu, aku u kimbai ma n kabelu ko u ukai a kere ka ivamkpatsu? A kashamkpatsu ka ne ka wa zuwa ma wa?" ²² Ko ndya baci a sokongi a ka wutukpa ta i'ya a kateshe, kpm ko ndya baci a kimbai a ka kukpa ta i'ya.

²³ Adama a nala uza da baci wari n atsuva u upana, u pana."

²⁴ U tonuko le kpm, "Kiranai n ili i'ya i panai. Ciɓai, kakundatsu ka i kundunki ama ili, ka dem Kashilā ka kundunku da ili, hal she u pasaka.

²⁵ Aza da baci a'ari n ili, alyaya a ka naka. Aza da baci bawu a'ari n ili, i kenu i'ya a'ari n i'ya vi, a ka wusa le ta i'ya."

Agisani a icun i'ya ya gbonguro

²⁶ Yesu lyai kapala u danai, "Naha da tsugono tsu Kashilā tsari. Vuma roku da u cei icun a kashina.

²⁷ U vaki u 'yangai kaara n kayin, gba n nala icun yi i'ari uwuta n i gbonguri, u reve tyoku da ya gbonguro wa.

²⁸ Iyamba yi n kaci ka ne i zuwai i'ya yi i gbonguroi, aku i nakaɗi mmuku. I gitai n asungu, aku aratu aku mmuku pini aratu yi.

²⁹ An i'ya yi i kuwai u kapai i'ya, kpaci a'ayin a ukapa a rawa de."

Agisani a ucun u musta

(Matiyu 13:31-34; Luka 13:18-19)

³⁰ Yesu wece le, "Nida tsa dana tsugono tsu Kashilā tsari? Agisani a eni a da tsa yan tsu ratsanaka tyoku da tsari?"

³¹ Tyoku ucun u musta da tsari, ucun u kenu gbende u da a tsu ce a iyamba.

³² A ce baci u da u tsu gbonguro ta u lai gba iceshi. U yain nsaɓu n pige n pige a asu u da nnu n tsu rukpa pini a kulu ku ne."

³³ N agisani ushani icun i na da Yesu tsu tonusuko ama akani a ne tyoku da a ka reve.

³⁴ U tsu dansa n ele u bawu agisani wa, shegai u woko baci n atoni a ne koshi, aku u wutumkpa le a da a kateshe.

Yesu vakunki abali

(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵ Kain ki n kuvuli, Yesu n atoni a ne pini a ikengi i Kushiva ku Galili ki, u tonuko le, "Tsu pasamgbanai tsu gonoi upashi u nide."

³⁶ Atoni a ne a uwai a kpatsu ku wari, a asakaɗi kakuma ka ama, a lazai n eyi. A'atsu a roku a tono le.

³⁷ A ɓarākpā wa, uwule u ucira u lapanai, aku abali a ka gbada kpatsu ki, hal ka ciga ushumbugu.

³⁸ Yesu wari a kucina ku kpatsu nvain n kaci ka ne a ili i utadanku kaci wa lavuta. Atoni a ne a 'yangasa yi, a danai, "Kawenishiki, tsa shumbugu de, vu dambula wa?"

³⁹ Yesu 'yangai u ɓaranai uwule vi, "Shamgba!" U tonukoi kpm abali yi, "Shamgba shiriri!" Uwule vi u vaki, aku a asu vi u woko shiriri.

⁴⁰ Aku u tonukoi atoni a ne yi, "Ndya i zuwai i giruwa? Hal n ara i pityanangu wa?"

⁴¹ Uwonvo u kana le cika, aku a gitai uwecembene, "Ucun u vuma u eni u da u na vi? Hal uwule n abali dem a ka panaka yi."

* 4:15 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

5

*Yesu tanqasai uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)*

- ¹ Yesu n atoni a ne a rawai a upashi u Kushivā ku Galili u uyamba u Garasa.
² An Yesu wutai a kpatu, vuma u ityoni i cingi u wutai a asu u asaun kotsu u cina yi.
³ Asu u asaun u da u tsu ronguso. Kpam ko uza wa fuda wa sira yi wa, ko n ikani.
⁴ Kpaci a so yi ta usirasa akere n a'ene, shegai u kidasai ikani yi u kodusoi irim i'ya i'ari a'ene a ne, kpam ko uza wa u ucira u da wa goso yi wa.
⁵ Kaara n kayin nte wa genge pini a asu u asaun vi n kagalala, aku u rongo isali n u kaarasi ikyamba i ne n atali.
⁶ Eyi a mbari, an u wenei Yesu u sumai u ba u kudangi a kapala ka ne.
⁷⁻⁸ Aku Yesu tonuko yi, "Wutai pini a asu u vuma vi, ityoni i cingi." Vuma vi u salai cika, "Yesu, Maku ma Kashila ka pige, ndya va ciga na mpa? Tsina n Kashila an va kpada mu uyan mavura."
⁹ Pini nala, Yesu wece yi, "Ndya kala ka vunu?" U danai, "Kala ka va ka Katam, kpaci tsa ta ushani."
¹⁰ U foloi Yesu cika kotsu u loko le pini a uyamba vi wa.
¹¹ Ushiga u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa ma mari evu n a asu vi.
¹² Ityoni i cingi yi i foloi Yesu, "Asaka tsu tsu bana a asu u mburusunu, kpam vu asaka tsu tsu uwa le."
¹³ U wushunku le, aku a wutai a ba a uwai a asuvu a mburusunu. Ushiga vi, evu na mburusunu azu a re (2,000) da. A wuranai she a kushiva u uwai pini a shumbugi.
¹⁴ Aza da a ka linaka mburusunu mi a sumai a ba danai a ilyuci n une. Aku ama a wutai a wene ili i'ya i gitai.
¹⁵ An a tuwai ara Yesu a wenei vuma da wari n katam ka ityoni i cingi, ndishi n aminya kpam n ugboji u ne, aku uwonvo u kana le.
¹⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonuko ama ili i'ya i gitai n vuma da wari n ityoni i cingi na mburusunu mi dem.
¹⁷ Aku a foloi Yesu u asaka uyamba vi.
¹⁸ An Yesu wa uwa a kpatu uza da wari n ityoni i cingi caupa vi u foloi kotsu u toni yi.
¹⁹ Yesu asaka yi u toni yi wa, shegai u tonuko yi, "Bana a kuwa asu u ama a vunu vu tonuko le tyoku da Asheku a yanka vu, n tyoku da u pana vu asuvayali."
²⁰ Vuma vi u kyawunsa gba uyamba u Dikafoli, n u tonusuko le ili i'ya Yesu yanka yi. Aza da a panai vi gba a yan ta majiyan.

*Jayiru banai ara Yesu
(Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)*

- ²¹ An Yesu doki u pasamgbanai a kushiva ki a kpatu u gonoi upashi u nide, kakuma ka ama ka bolomgbonoi ka kyawan yi eyi pini a asu u kushiva vi.
²² Uza u te a asuvu a azapige a kagata ka Kashila uza u kala Jayiru u tuwai pini. N u wenei Yesu, u kudangi a kapala ka ne.
²³ U folo yi cika u da, "Maku ma va makere ma pini a una u ukpa, kana asuvu vu tuwa vu sawa yi kotsu u tana u yain uma."
²⁴ Yesu tono yi, kakuma ka ama ushani ka tono yi n ka gbaaryangusu yi.

Uka u da u sawai Yesu kunya

- ²⁵ Uka da pini uza da wa pana ikyamba cika a asu u ulala u mpasa hal ayen kupa n a re.
²⁶ U pana ta ikyamba cika a kukere ku aza a aguma kpam u wunai gba ili i'ya wari n i'ya. Da wa yan yi shana, maqala mi she kapala ka mari ulya.
²⁷ An u panai ukuna u Yesu, u banai a kucina ku ne a asuvu a kakuma ki, aku u sawa yi kunya.
²⁸ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, "N sawa baci kunya ku ne koshi ma tana ta."
²⁹ Kute-kute ulala u mpasa u ne u shamgbai kpam u panai a asuvu a ikyamba i ne u tana, da u wunvugai n upana u ikyamba.
³⁰ Aku Yesu laza u revei ucira u wutai a asuvu a ikyamba i ne. U kpatalai a asuvu a kakuma ki, u danai, "Ya sawai kunya ku va?"
³¹ Atoni a ne a wushuki, a danai, "Vu wenei dem kakuma ka gbaaryangu vu, aku vu dana ya sawa vu?"
³² Shegai Yesu lyai kapala n uwefelishe ko wa wene uza da u yain nala vi.
³³ Uka vi an u revei ili i'ya i gitai n eyi, u wutai u kudangi a kapala ka ne, n uwonvo n u jeki ikyamba. Aku u tonuko yi gba ili i'ya i gitai.

³⁴ U tonuko yi, “Maku ma *va*, upityanangu u vunu u *taṅaṣa* vu *de*. Wala ili vunu, kpmam upana u *ikyamba* u nala vi u *pecembene* n *avu*.”

Yesu 'yaṅaṣai maku ma Jayiru a ukpa

³⁵ An Yesu *wa*ri a kadyanshi, ama roku a *wutai* a kuwa ku Jayiru, uzapige u kagata ka *Kashila*. A danai, “Maku ma vunu ma kuwa *de*. Ugan kpmam vu *damgbaraṣa* kawenishiki ki wa?”

³⁶ Yesu *dambula* *gbam* n ili *i'ya* a ka *tono* wa, u tonukoi uzapige vi, “Pana uwonvo wa, *avu* gai *pityanangu*.”

³⁷ U *aṣaka* ko *uza* u *toni* yi wa, she *Bituru*, n *Yakubu* n *utoku* u ne *Yahaya*.

³⁸ An a *rawai* a kuwa ku uzapige ki, Yesu *panai* ama *a'ari* *kacan*, *a'ari* *kushen* n *isali* *cika*.

³⁹ U *uwai* a *asuvu*, u *wece* le, “*Ndya* i *tukoi* *kacan* n *isali* *naha*? *Makere* mi ma *kuwa* wa, *alavu* a *da* yi.”

⁴⁰ *Shegai* a *doso* yi *idyoshi* i *magori*.

Pini *nala*, u *wutukpa* le *gba* le, u *bidyai* *tata* na *mma* *makere* vi n *atoni* a ne a *da* *a'ari* n *eyi*, a *uwai* *ubana* a *asu* u *da* *makere* mi *ma*ri.

⁴¹ U *kanai* *kukere* ku *makere* ki u tonuko yi n *kaletsu* ka ne, “*Talita* *kumi*.” (“*Maku* ma *makere*, n *da* vu *'yanga*.”) ⁴² *Kute-kute* *makere* mi ma *'yanga* ma *gitai* *nwalu*, *kpaci* *ayen* a ne *kupa* n a *re* *da*. N *uwene* *naha* *aku* a *yain* *majiiyan* *cika*.

⁴³ U *barana* le, *kotsu* *uza* u *reve* *ukuna* vi wa, *aku* u tonuko le a *nei* *makere* mi *ilikulya* u *lyai*.

6

Unamba u tsupige u matsumate

(*Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30*)

¹ Yesu n *atoni* a ne a *aṣakai* a *asu* vi a *lazai* *ubana* a *ilyuci* i ne *Nazara*.

² An *Ashibi* a *yain* u *gitai* *uwenishike* a *kagata* ka *Kashila*. Ama *ushani* a *panaka* yi *aku* a *yain* *majiiyan*. A danai, “*Nte* *vuma* u *naha* *tsarai* ili i na *gba*? *Ucun* u *kakiri* ka *eni* ka a *naka* yi *naha*? *Wefelei* *ukunosavu* u *da* *a'ari* a *uyansa* a *akere* a *ne*!”

³ *Kashei* ka *nala* ka *naha* vi wa, *maku* ma *Meri*. *Atoku* a ne *kpmam* *alya* an *Yakubu*, n *Isuhu*, n *Yahuza*, n *Simo* wa? *Ataku* a ne a *da* *naha* *kaḅolo* n *aṣu* vi wa?” *Adama* a *nala* a *'yuwan* yi.

⁴ U tonuko le, “*Matsumate* ma *tsu* *namba* *tsupige* wa, she a *ilyuci* i ne, n *asu* u *ama* a ne, n *asuvu* a *kuwa* ku ne.”

⁵ U *fuda* u *yan* *ukunosavu* wa, *shegai* u *tsarai* u *sawusai* *aza* a *mḅala* *kenu* u *taṅaṣa* le.

⁶ U *yain* *majiiyan* *cika*, *adama* a *ukpaḅa* u *upityanangu* u le.

Yesu suki Kupanamere

(*Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6*)

Yesu *kyawain* *une*, n u *wenishiki* *ama*.

⁷ U *isai* *asuki* *Kupanamere* * vi u *suku* le *ama* a *re* *ama* a *re*, u *naka* le *ucira* a *kaci* ka *ityoni* i *cingi*.

⁸ U tonuko le, “*Kotsu* i *bidya* ili *adama* a *nwalu* mi wa, she *kalangu* *koshi*. *Kotsu* i *bidya* *ilikulya*, ko *katsan*, ko *kpmam* *ikebe* a *ijubu* i *de* wa.

⁹ I *uka* *akpata* a *a'ene*, *shegai* *kotsu* i *uka* *ntogo* n *re* wa.

¹⁰ *Kuwa* ka *baci* *dem* i *uwai*, *rongoi* *pini* she *kain* ka *ya* *aṣaka* *ilyuci* yi.

¹¹ *Gba* ko *nte* *baci* a *'yuwan* *da* ko a *kpada* *da* *upanaka*, *ya* *wutai* *baci*, i *kapatsa* *kabuta* ka *a'ene* a *de*, *adama* a *iryoci* a *mere* ma le an i *wutai* *uwule* u le.”

¹² A *wutai* a *ba* a *yankai* *ama* *kuḅari* ki, a *kpatala* a *gono* a *asu* u *Kashila* a *aṣaka* *tsicingi* *tsu* le.

¹³ A *wutukpusai* *ityoni* i *cingi* *ushani*, a *sugburukai* *aza* a *mḅala* *ushani* *manivi* *kpmam* a *taṅaṣa* le.

Ukpa u Yahaya Kalyuḅugi

(*Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9*)

¹⁴ *Hiridu* *magono* u *panai* *kadyanshi* ka *Yesu*, *kpaci* *kala* ka ne ka *tambura* *ta* ko *nte* wa. *Aza* *roku* a ka *dansa* *Yahaya* *kalyuḅugi* *aya* u *'yanga* a *ukpa*, ili *i'ya* i *zuwai* wa *yansa* *ukunosavu* *da* la vi.

¹⁵ *Aza* *roku* a danai, “*Iliya* *da*.” *Aza* *roku* *tani* a danai, “*Matsumate* ma *yavu* *ntsumate* n *cau*.”

¹⁶ *Shegai* an *Hiridu* *panai* *nala*, u danai, “*Yahaya* *vuma* *da* n *kidai* *kaci* u *'yanga* *de* a *ukpa*!”

* **6:7** A *asuvu* a *atoni* a ne *gba*, *aza* *roku* a *da* *pini* *kupa* n *ama* a *re* *aza* *da* *a'ari* *evu* n *eyi* *cika*, *alya* *dem* u *isai* “*asuki*.”

¹⁷ Kpaci aya u zuwai a *kanā* yi, aku u zuwai a sira yi, a uka yi a kuwa ku a'ali. Yan da u yain nala adama a Hiridiya uka u vangu u ne Filibu, u da u zuwai.

¹⁸ An Yahaya tonuko yi, “U gan vu zuwa uka u vangu u wunu wa.”

¹⁹ Hiridiya tani u *kanā* Yahaya a katsuma, hal wa ciga u wuna yi, shegai u reve tyoku da wa yan wa.

²⁰ Hiridu wa pana *tā* uwonvo u Yahaya, an u revei vuma u maci da *kpam* uza u uwulukupi, da i zuwai wa kirana n eyi. U tsu dambula *tā* cika wa panaka baci Yahaya, shegai ko n nala u tsu ciga *tā* u panaka yi.

²¹ A makorishi, Hiridiya tuwai u gawunkai. An kain ka ilimaci ka Hiridu ka kyawain, u libanai ngono m iyamba, n azapige a asoje, n azapige a Galili abiki yi.

²² An makere ma Hiridiya ma uwai ma jei, Hiridu n amoci a ne a panai kayanyan. Pini nala, magono ma tonukoi makere mi, “Folo mu gba ili i'ya va ciga, ma naka vu *tā* i'ya.”

²³ U tsinai u danai, “Ko ndya baci vu wecikei ma naka vu *tā*, ko kaƙon ka tsugono tsu va tsa baci.”

²⁴ U wutai u ba u wecei mma u ne, “Ndya ma folo?”

Mma u ne danai, “Kaci ka Yahaya kalyuɓugi.”

²⁵ Kute-kute u uwai asu u magono n maloko u danai, “Ma ciga *tā* vu naka mu gogo-na-na kaci ka Yahaya kalyuɓugi a mabaluwa.”

²⁶ Asuvu a magono a namgbai cika, shegai adama a utsina u da u tsinai a kapala ka amoci a da a'ari pini vi, wa ciga u ɓishinka yi wa.

²⁷ Kute-kute u zuwai kazoli ka ne ka bana a kuwa ku a'ali u ba u kiɗa kaci ka Yahaya ki. Vuma vi u ba u kiɗa yi kaci ki.

²⁸ U tukoi ka a mabaluwa u naka makere mi, makere mi ma bankai mma u ne.

²⁹ An atoni a Yahaya a panai nala, a ba bidyai ikyamba yi a ciɗangi.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

³⁰ Asuki a Yesu yi a gonoi ara ne, a tonuko yi gba ili i'ya a yain n i'ya a wenishikei.

³¹ An u wokoi ama a yan le ushani, hal Yesu n asuki a ne a tsara kabala ka a ka lya ilikulya wa. Pini nala, u tonuko le, “Tuwai tsu banai a asu u da bawu uza wari tsara i wunvugusa.”

³² Aku a lazai utyoku u le a asuvu a kpatsu ubana a asu u da bawu uza wari.

³³ Ama da a wene le n a lazi vi a reve le, aku a wutai gba a ilyuci a walai n ilyadi a lasa le urawa.

³⁴ N ucipa u Yesu a kpatsu u wenei kakuma ka ama, a yanka yi iyali, kpaci tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. U gita le uwenishike ili ushani.

³⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a banai ara ne, a tonuko yi, “Asu u na da na wa n uza wa, kpam kaara ka na ka yan de evu n urukpa.

³⁶ Tutsuku le ubana ashina n une une i'ya i'ari evu evu a ba a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

³⁷ U wushunku le, “Eda ne le ilikulya a lyai wawa.”

³⁸ Aku a tonuko yi, “Ciga da wa ciga tsu ba tsu bidya ikebe i manyan ma uwoto kulla[†] tsu tsilaka ilikulya tsu naka le a lyai?”

³⁸ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya? Walai i ba i kondo.”

An a ba a kondoi, a danai, “I tawun i'ya n adan a re.”

³⁹ Aku u tonuko le a zuwa ama yi dusukusu aƙolo aƙolo a zuba u mete ma taku.

⁴⁰ Ama yi a dusuki n a tonomgboni, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangarenkupa-amangarenkupa.

⁴¹ An u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gaɗigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya n u naki atoni a ne a naka ama, kpam u pecike le dem adan yi. ⁴² Gba le a lyai hal a cuwai.

⁴³ Aku atoni yi a cirangi abuwai a iburodi n adan yi hal mbana kupa na n re.

⁴⁴ Asuvu a ama da a takumai iburodi yi, a'ali ama azu a tawun (5,000) a da.

Yesu walai a zuba u mini

(Matiyu 14:22-33; Yahaya 6:15-21)

⁴⁵ A ɓaraka wa, aku Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a lasa yi upasamgbana ubana a Besaida, hal n u wacinsi kakuma ki.

⁴⁶ An u wacinsa le, u banai a masasa kotsu u yain kavas.

⁴⁷ An kuvuli ku yain, kpatsu kari a mere ma kushiva, Yesu wari a kagida utyoku u ne.

⁴⁸ An u wene le a'ari umodono n uwantika kpatsu, kpaci uwule u yangasaka le. N kpani cika, u tuwai ara le wa wala a zuba u mini ma kushiva. U yain yavu wa wura le.

[†] 6:37 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a idani i Uɓanga.

⁴⁹ Shegai an a wene yi wa tuwā a zuba u mini, a bidyai ko kafofu ka, a salai.

⁵⁰ Gbā uwonvo u kaṅa le an a wene yi vi.

Kute-kute, u yanka le kadyanshi, u danai, “Gbamai asuvu, ko ili i'ā la wa, mpa. Panai uwonvo wa.”

⁵¹ Aku u uwai a kpatsu ku a'ari vi, pini nala, uwule vi u vaki. Atoni yi a yan tā majiyan,

⁵² Kpaci a reve kalen ka burodi ki wa, an atakasuvu a le a gbamai.

Yesu tanasai ama a Janisara

(Matiyu 14:34-36)

⁵³ An a pasamgbana i rawai a Janisara, a sirai kpatsu ki a unā u mini.

⁵⁴ N uwutā u le a kpatsu ama a laza a reve yi.

⁵⁵ A kotsoi gbā kaḅon ki n ilyadi, a cangasai gbā aza a mḅalā nvain a ajiba a le ubana a asu u da baci dem a panai wari.

⁵⁶ Gbā ko nte baci u banai ilyuci ko a une, she a vakunku aza a mḅalā a kuden, aku a folo yi u asakā a sawa ko unā u kunya ku ne. Aza da a sawa yi a tanā tā.

7

Agadu a nkoshi n cau

(Matiyu 15:1-9)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a da a wuta i Urishelima, a bolomgbonoi ara Yesu.

² A wenei atoni a ne a roku a ka lya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain.

³ (Kpaci Afarishi n aza a Yahuda a tsu lya ilikulya bawu a sawai akere a le wa, adama a utono u agadu a nkoshi n cau n le.

⁴ A wuta baci a kuden, a tsu lya ilikulya wa, she a ɓacangusu ve kaci ka le. Agadu a roku a da pini ushani a da a ka kirana n a da, tyoku u uza u nko, na njuju, n adele a irim.)

⁵ Afarishi n awenishiki a Mele a wece yi, “Nɗya i zuwai bawu atoni a vunu a ka tono agadu a nkoshi n cau, aku a tsu rongo ulya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain?”

⁶ U wushunku le, “Dere da Ishaya matsumate u danai a kaci ka de, ‘Eḁa aza a maci a kaḅan!’ Tyoku da wari ukorongi,

‘Ama na yi n unā u da a ka naḁa mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a yan de mḅari na mpa.

⁷ Ugbashika u da a ka gbashika mu vi u gbani u da, kpaci mele ma a ka wenishike udani u vuma u da.’” ◊

⁸ Yesu danai, “I varangi udani u Kashilā, aku ya tonu uwenishike u ama.”

⁹ Aku u tonuko le, “Mayun, i reve tā uvarangu udani u Kashilā adama i toni agadu a de!

¹⁰ Kpaci Musa dana tā, ‘Naḁa tata na mma u vunu tsupige; kpam uza da baci dem u wishai tata u ne ko mma u ne, a ka wuna yi tā.’ ◊

¹¹ Shegai i tsu wenishike tā ama a de naha, vuma wa fuda tā u bidya ikebe i'ya i gain u ɓanga tata u ne na mma u ne, aku u tonuko le ikebe i na yi Korba* da; (wata, kune ubana asu u Kashilā).

¹² I buwa yi kpam u'asakā u naḁa tata u ne ko mma u ne ili i roku wa.

¹³ N ucun u uwenishike u na vi u da i tsu wuna udani u Kashilā. Kpam ili i'ya pini icun i na yi ushani i'ya i tsu yansa.”

Ili i'ya i tsu nangasa vuma

(Matiyu 15:10-20)

¹⁴ U doku u isai ama, u tonuko le, “Panaka numu gbā de kpam i reve.

¹⁵ Ili i'ā la a kateshe i'ya ya uwa a asuvu a ikyamba i vuma i nangasa yi wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a ne i'ya ya nangasa yi.

¹⁶ [Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.]”†

¹⁷ An u pecenei n kaḅolo ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a wece yi kalen ka agisani ki.

¹⁸ U tonuko le, “I'ā n ubidya u ukuna wa? Ili i'ā la a kateshe ya uwa vuma i nangasa yi wa vi.

¹⁹ Kpaci i bana a asuvu a katakasuvu ka ne wa, shegai a katsuma ka i banai, aku i wuta yi.” Nala Yesu gonukoi gbā ilikulya i woko ili i ulya.

²⁰ U danai kpam, “Ili i'ya i tsu wuta a katakasuvu ka uza i'ya i tsu nangasa yi.

◊ 7:7 Isha. 29:13. ◊ 7:10 Uwt. 20:12; U.Ml. 5:16; Uwt. 21:17; Adkp. 20:9. * 7:11 Korba agadu a da a da ama a tsu wenike ikebe i le i ushani tyoku u kune adama a manyan ma Kashilā. Nala zuwa le tā a wokoī faa a asu u manyan ma le ma uyanka ikebe i le manyan a kirana na nkoshi n le; shegai a unā u da a ka naḁa i'ya Kashilā, aku a gonoi a zuwai i'ya adama a manyan ma kaci ma le. † 7:16 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarāda u Marku a kalatsa tā makpanda ma 16.

²¹ Kpaci a katakasuvu ka ukuna u cingi u tsu wuta, tyoku uyawunsa u cingi, n tsishankala, n uboki. Ka tsu tuko ta dem ukuna u mawunuka, na nvain n aka kabarikete.

²² Kurura n tsicingi dem nte a tsu wuta pini. Katakasuvu ka tsu zuwa ta dem ulapanasa n ukuna u cingi. Malyon dem n kunangasu, n aradi n utengeshi a tsu wuta dem pini.

²³ Gba ili i cingi i na yi asuvu a da i tsu wuta, kpam i tsu nangasa ta vuma."

Upityanangu u uka da wari Kawulawa

(Matiyu 15:21-28)

²⁴ Pini nala, Yesu 'yangai u banai evu n Taya n Sida. U uwai a kuwa ku roku, kpam wa ciga ko uza u reve wa, shegai wari ukpawan wa.

²⁵ Kute-kute uka roku, uza da makere ma ne mari n ityoni i cingi, u panai ukuna u ne, u tuwai u kudangi a kapala ka ne. ²⁶ Uka vi Kawulawa† ka, kagali ka ne kpam Kasurofiniki ka. U foloi Yesu wutukpa maku ma ne mi ityoni yi.

²⁷ Yesu tonuko yi, "Asaka ve mmuku n cuwa. Kpaci ugan a varanku nshe ilikulya yi mmuku wa."

²⁸ Shegai u wushunki yi, "Eye nala Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a mmuku."

²⁹ Aku u tonuko yi, "Adama a kadyanshi ka vunu, gono a kuwa. Ityoni yi i pecembene de n maku ma vunu."

³⁰ U gonoi a kuwa u cinai maku mi nvain. Ityoni yi i wuta de a asuvu a ne mayun.

Yesu tanqasi kabebe

³¹ Yesu asakai kaƆon ka Taya, u tonoi a ilyuci i Sida u banai a Kushiva ku Galili ku uyamba u Dikafoli.

³² Ama roku a tuko yi kabebe kpam kagulani ka dem, aku a folo yi u taƆanku yi akere.

³³ U bidya yi a banai kapashi ka te dangi n kakuma ki, aku u ukai ajubu a ne a atsuvu a vuma yi, u cikpai atatsa, aku u sawai kpam kaletsu ka vuma ki.

³⁴ U gadiƆbai kaci ka ne a zuba, u tsukpai kuvi ku pige, aku u tonukoi vuma vi, "Ifata!" (Wata, "Kukpa!")

³⁵ Kute-kute atsuvu a ne a kukpai, a surukpa yi ili i'ya i sira yi kaletsu, u kanai kadyanshi mai.

³⁶ Aku Yesu Ɔarana le kotsu a tonuko uza ukuna vi wa, shegai uƆarana vi u wokoi yavu kakana da u kakana le a ba a dansa kadyanshi ki.

³⁷ Gba aza da a panai nala, a yain majiyan cika. A danai, "Ko ndya wa u yan ta i'ya mai! Hal n kagulani ka u zuwai ka panai, kabebe kpam ka yain kadyanshi."

8

Yesu lyatangi ama azu a nishi

(Matiyu 15:32-39)

¹ A'ayin a nala yi, an kakuma ka doki ka ƆolomƆonoi, a'a tani n ilikulya wa. Aku Yesu isai atoni a ne, u tonuko le,

² "Ma pana ta asuvayali i kakuma ka na ki, kpaci a'ayin a le a tatsu a da pa vi kaƆolo na mpa bawu ilikulya.

³ N wacinsa le baci a gono a kuwa n kambulu, a ka kpaƆa ta ure, aza roku tani a mƆari n da a wuta."

⁴ Aku atoni a ne a danai, "Nte vuma wa tsara ilikulya i'ya wa lyatangu ama a na a kakamba ka na?"

⁵ U wece le, "Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?"

A danai, "I shindere i'ya."

⁶ Aku u zuwai kakuma ki ka dusuki a iyamba. An u bidyai iburodi yi, u cikpai Kashila, u jibamƆbanasai n u naksi atoni a ne a bansaka le, a bansaka le tani.

⁷ A'a ta tani n adan a shawu kenu. An u cikpai Kashila, u zuwai a bansaka le a da dem.

⁸ A lyai, a cuwai hal atoni yi a purai abuwai a iburodi yi mbana n shindere.

⁹ Ama yi tani a ka rawa ta evu n azu a nishi. Aku u wacinsa le.

¹⁰ Kute-kute u uwai a kpatsu n atoni a ne a banai uyamba u Dalmanuta.

Afarishi a weckei iryoci

(Matiyu 16:1-4; Luka 12:54-56)

¹¹ Afarishi a tuwai a gitai uwecishe Yesu kotsu a kondo yi, a da u wenike le iryoci i zuba.

¹² U tsukpai kuvi ku pige, u danai, "Ndyai u zuwai ama a gogo-na a lai uciga uwene iryoci? N tonuko da, iryoci i'a la a ka wenike ama a gogo-na wa."

¹³ Pini nala, u doku u uwai a kpatsu u pasai upashi u nide u asaka le.

Kiranai n yisti u Afarishi

(Matiyu 16:5-12)

- ¹⁴ Atoni a Yesu a cifa a bidya burodi wa, she u te u da a'ari n u da a kpatsu ki.
¹⁵ U rono le atsuvu u danai, "I kirana n yisti u Afarishi n u Hiridu."
¹⁶ A yamgbanai kadyanshi utyoku u le, "An bawu tsari n burodi da u zuwai u danai nala."
¹⁷ An Yesu revei nala aku u tonuko le, "Ndy a i zuwai i'ari a kadyanshi i'ari n burodi wa? Dana hal n ara i wene wa, kpam i reve wa? Atakasuvu a de ugbami u de da a'ari?"
¹⁸ Eda la n a'eshi, ya wene wa da? I'a ta n atsuvu, ya pana wa da? Kpam i tsu cifa wa da?
¹⁹ An n jibamgbanasakai ama azu a tawun iburodi i tawun, mbana n yain n da i cirangi tipi tipi n abuwu a iburodi?"
 A danai, "Kupa na re."
²⁰ "Iburodi i shindere i'ya tani n jibamgbanasakai ama azu a nishi tani, mbana tipi tipi n yain n da i tasai n abuwu a iburodi?"
 A danai, "N shindere."
²¹ Aku u wece le, "Hal n gogo-na i reve wa da?"

Utansaq u karumba a Besaida

- ²² A rawai a ilyuci i Besaida. Ama roku a tukoi Yesu karumba, a folo yi u sawa yi.
²³ U kanai kukere ku karumba ki, u banka yi a uroto u ilyuci. U cikpai atatsa a a'eshi a karumba yi, u tadanki yi akere, aku u wece yi, "Fuda vu wene ili?"
²⁴ Karumba ki ka gadigbai kaci u danai, "Ma wundya ta ama, shegai tyoku u ndanga u da ma wundya le a ka tamba."
²⁵ Aku u doki u tadanki yi akere a a'eshi a ne. A'eshi yi a kukpai u tanai, u wenei ko ndya wa mai. ²⁶ Yesu tonuko yi, "Wala vu gono a kuwa, kotsu vu uwa a une wa."

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu

(Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

- ²⁷ Yesu n atoni a ne a 'yangai a uwusai a une une u ilyuci i Kasariya Filibi. A ure u wecei atoni a ne, "Ya ama a ka dansa mari?"
²⁸ A tonuko yi, "Aza roku a danai ada Yahaya Kalyubugi, aza roku tani Iliya, aza roku tani, uza roku asuvu nsumate."
²⁹ Aku u wece le, "Eda tani ya ya dansa mari?"
 Bituru wushunki yi, "Avu Kawauwi ka."
³⁰ Aku u rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u ne wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa

(Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

- ³¹ Yesu gita le uwenishike, "U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba cika. Nkoshi n adarakpi a pige n awenishiki a Mele a 'yuwan yi, hal a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga n uma."
³² U danai kadyanshi ka nala tani a kateshe. Aku Bituru rono yi a ikengi, u gita yi ubara.
³³ Shegai an Yesu kondono i u wenei atoni a ne, u gitai ubara Bituru, "Yan mbari na mpa, Kanangasi!* Vu yan ukuna u Kashila wa, she u ama."
³⁴ U isai kakuma ki kaolo n atoni a ne, u danai, "Gbā uza da baci wa ciga u tono mu she u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne u tono mu.
³⁵ Gbā uza da baci dem wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Uza da tani baci u namba uma u ne adama a Kadyanshi ka Shinga ka va, wa wauwa ta u da.
³⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gbā, aku u namba uma u ne?
³⁷ Ndy a kpam vuma wa fuda wa naka a unā u uma u ne?
³⁸ Ama a gogo-na aza a unyushi u cingi a da aza da kpatalakai Kashila kucina. Adama a nala, uza da baci dem wa pana uwono u da wa yan kadyanshi ka va a'ayin a na, Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne a'ayin a da baci ma tuwa n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri."

9

- ¹ Aku u tonuko le, "Mayun n tonuko da, aza roku a da pini kushani asu naha vi, a ka kuwa wa, she a wene utuwa u tsugono tsu Kashila n ucira."

Uyansaka u Yesu

(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)

- ² An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru, n Yakubu, n Yahaya, kaolo n eyi a banai a masasa ma roku ma ugadi, utyoku u le. Aku u yansakai a kapala ka le.
³ Aminya a ne a waramai pun a ka lafa, kazai ka la a likimba ka ka fuda ka zuwa a woko nala wa.

* 8:33 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

4 Aku atoni a ne ama a tatsu yi a wenei Musa n Iliya a tuwaj ara Yesu a ka yanka yi kadyanshi.

5 Bituru kukpai unaj u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, u lobono taj tsari pini na. Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa ka te kpmam ka Iliya.”

6 Uwonvo u da u kaja le cika, da u nambai ili i'ya wa dana.

7 Aku kalishi ka roku ka wutaj ka kimba le. A panai kpmam kalagatsu ka wutaj pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma vaj ma na vi, uza da ma ciga cika, panaka ni.”

8 Kute-kute a webelele n maloko, a doku a wene kpmam uza wa, Yesu da a wenei koshi ka'bolo n ele.

9 A'ari ugida la a masasa mi, aku Yesu rono le atsuvo u danai, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei vi wa, she a'ayin a da mpa Maku ma Vuma n 'yangai a ukpa.”

10 A asakai ukuna vi a atakasuvu a le, a ka wecemgbene kalen ka u'yangai a ukpa.

11 A wece yi, “Nda i zuwai awenishiki a Mele a danai Iliya da wa gita utuwa?”

12 Aku u tonuko le, “Mayun da Iliya wa gita utuwa u lapula ili. Ko n nala nda i zuwai kadyanshi ka Kashila ka danai, Maku ma Vuma ma pana taj ikyamba cika, aku a 'yuwan yi?”

13 N tonuko da, Iliya tuwaj de, kpmam a yanka yi de gba ili i'ya i yan le tyoku da u luwa le, tyoku da wari ukorongi a tagarada u Kashila.”

*A tanasai maku uza u ityoni i cingi i tsubebe
(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)*

14 An a gonoi a asu u atoni a Yesu a da buwai vi, a wenei kakuma ka pige ka kyawan le. Awenishiki a Mele a'ari kananamgbani n ele.

15 N uwene Yesu, kakuma ki gba ka yain majiyan cika, a bosoi n ilyadi she ara ne, a danasa yi.

16 U wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari a uyan n ele?”

17 Aku vuma roku a asuvu a kakuma ki u wushunki yi, “Kawenishiki, maku ma vaj ma n tuko vu, kpaci waj taj n ityoni i cingi i tsubebe.

18 A'ayin a da baci dem i yuwa yi she i varangi yi a iyamba, unaj u ne u rongo kapufu, n u gbori a'anga a ne. Kpmam she ugbama ko nte wa. N foloi atoni a vunu a wutukpa yi i'ya, shegai a kpadai.”

19 U wushunku le, “Eda nida ukpada u upityanangu u de wari! Hal ubana nwere da ma dusuku n ada kahu i wushuku? Kpmam hal ubana nwere da ma fuda n kawunku n ada? Tuko numu n eyi.”

20 A tuko yi maku mi.

An ityoni i cingi yi i wene yi, kute-kute i gbashangi maku mi, ikyamba i ne n i jeyi, u rukpai u rongoi uganda, unaj u ne wari kapufu.

21 Yesu wecele tataru u maku vi, “A'ayin a eni a da ili yi i gita yi?”

U danai, “Tun eyi kenu.

22 I so yi taj uvarangusu a asuvu akina n mini kotsu i wuna yi. Shegai va fuda baci, pana asuvayali a tsunu vu banga tsu.”

23 Yesu tonuko yi, “Vu da ma fuda baci? Uza da baci dem u wushuki, a ka yanka yi taj ko nda wa.”

24 Kute-kute tataru u maku vi u 'yangasai kalagatsu, u danai, “N wushuku taj. Banga mu n ukpada u uwushuku u vaj.”

25 An Yesu wenei kakuma ki kari utuwa n ilyadi a asu vi, u bananai ityoni i cingi yi u tonuko yi, “Avu ityoni i cingi i tsubebe, n tonuko vu pecemgbene n eyi, kotsu vu doku vu uwa yi wa.”

26 Aku ityoni yi i salai, i gbashangi maku mi cika, ikyamba i ne ya je, pini nala i pecemgbene n eyi. Maku mi ma wokoi yavu kakushe, hal gbam ama ushani a danai, “U kuwa de.”

27 Shegai Yesu kanai kukere ku ne u 'yangasa yi, u 'yangai tani n kushani.

28 An Yesu tuwaj u uwai a kuwa, atoni a ne a wece yi ukpawunsi, “Nda i zuwai atsu tsu kpadai i'ya uwutukpa?”

29 Aku u tonuko le, “Ucun u nala u tsu wuta wa, she n kavasuu.”

*Yesu doku u danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)*

30 Pini nala, Yesu n atoni a ne a 'yangai a batsamgbana i u yamba u Galili, wa ciga tani uza u reve wa.

31 Kpaci atoni a ne a da wa wenishike, wa tonusuko le, “A ka neke taj Maku ma Vuma akere a ama a wuna yi. A wuna yi baci, a'ayin a tatsu a wurai, wa 'yanga taj.”

32 Shegai a reve ili i'ya kadyanshi ki ka tono wa, kpmam a panai uwonvo u da a ka wece yi.

Ya lai tsupige?

(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ A tuwai a Kafarnahum. An u uwai a kuwa, u wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari uyan a ure?”

³⁴ A padai bini, kpaci a ure vi a nanamgbana ta ko ya uzapige u le.

³⁵ Aku u dusuki u isai Kupanamere vi, u tonuko le, “Uza da baci dem wa ciga u woko uza u kapala, u kana ta she u woko uza u makorishi a asuvu a ama gba. Kpam u gbashika ko ya wa.”

³⁶ Aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a mere ma le, u wofo yi u tonuko le,

³⁷ “Uza da baci dem u wushai maku ma kenu ucun u na adama a kala ka va, mpa u wushai. Uza da kpam u wusha mu, mpa koshi u wushai wa, hal n uza da suku mu da u wushai.”

Ukpa da u tsilala n Yesu

(Luka 9:49-50)

³⁸ Aku Yahaya tonuko yi, “Kawenishiki, tsu wene ta vuma roku wa wutukpusa itiyoni i cingi n kala ka vunu, aku tsu bishinka yi kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

³⁹ Shegai Yesu danai, “Bishinka ni wa. Vuma wa la wa yan ukunosavu n kala ka va, aku u laza kute-kute u dana ukuna u gbani kaci ka va wa.

⁴⁰ “Gba uza da baci dem bawu wa yan tsilala n atsu, uza u tsunu u da.

⁴¹ Uza da baci dem u ne da mini ma uso a mako adama a da i'ari aza a Kawauwi, n tonuko da, maken ma la wa, wa kpa da utsara katsupi ka malen ma manyan ma ne wa.

Panai uwonvo u uyan unyushi

(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)

⁴² Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Da vuma roku wa zuwa maku ma te a asuvu a mmuku n kenu n na aza da a pityanangi na mpa u nusa, wa laka ta a siraka yi katali ka kira ka pige a udyoku u ne, a varangi yi a asuvu a kushiva.

⁴³ Kukere ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kida ka. Wa laka vu ta shana vu tsara uma n kukere ku te, n u da va uwa akina n akere a re, akina a da bawu a'ari ucimba.

⁴⁴ [Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.]

⁴⁵ Kune ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kida ka. Wa laka vu ta shana vu tsara uma n kune ku te, n u da a ka varangu vu akina n a'ene a vunu a re.

⁴⁶ [Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.]

⁴⁷ Keshi ka vunu ka zuwusa vu baci unyushi, fodo ka. Wa laka vu ta vu uwa a tsugono tsu Kashila n keshi ka te, n u da a ka varangu vu akina n a'eshi a re.

⁴⁸ Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.

⁴⁹ “N akina a da a ka wulukpe ya dem, tyoku da a tsu wulukpe ufarakpa na mkpadi.

⁵⁰ “Mkpadi ili i'ya i shinga, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n da?

“I rongo tyoku u mkpadi a asuvu a de, i dusuku ndishi n shinga n atoku a de.”

10

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

¹ Yesu 'yangai pini a asu vi, u banai a uongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. Aku kakuma ka ama ka doki ka bolomgbonoi a asu u ne, u wenishike le tyoku da u cuwanakai.

² Afarishi a roku a tuwai ara ne a ka ciga a wandi yi, a wece yi, “U gan vuma u asaka uka u ne?”

³ U wushunku le, “Ndyu Musa tonuko da i yain?”

⁴ A danai, “Musa wushuku ta vali wa fuda ta u korongu tagarada u upece iyolo u asaka uka u ne.” ◊

⁵ Yesu wushunku le, “Adama a uryagbaji u de da i zuwai Musa koronku da mele ma nala mi.

⁶ Shegai a kagita Kashila ka yan le ta vali n uka. ◊

⁷ Adama a nala, vali u asaka tata u ne na mma u ne, u padara n uka u ne.

⁸ Kpam ama a re a le gba a woko ikyamba i te. A buwa kpam ama a re wa, shegai uza u te. ◊

⁹ Adama a nala ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu vuma u peci i'ya wa.”

¹⁰ An a gonoi a kuwa, atoni a ne a doku a wece yi ukuna u nala vi.

¹¹ U wushunku le, “Uza da baci dem u asakai uka u ne u zuwai u roku, tsishankala tsa wa yan n eyi.

¹² Uka u asakā baci tani vali u ne, aku u banai uza roku iyolo, tsishankala tsa dem wa yan.”

*Yesu na mmuku n kenu
(Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)*

¹³ Ama a ka tukuso mmuku n kenu ara Yesu kotsu u sawa le, aku atoni a ne a barana le.

¹⁴ An Yesu wenei nala, u panai upan. U tonuko le, “Asakāi mmuku n kenu-kenu n tuwā ara va, bishinka le wa, kpaci tsugono tsu Kashilā tsu icun i le tsa.

¹⁵ Mayun n tonuko da, uza da baci dem bawu u wushai tsugono tsu Kashilā tyoku da maku ma kenu ma tsu yan, wa u'uwa tsa wa.”

¹⁶ Aku u wobuso le u tadanku le akere, u zuwusuka le unā u shinga.

*Kalobo ka utsari
(Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)*

¹⁷ Gitā da u gitāi nwalu, aku vuma roku u wuranai n ilyadi, u kudangi a kapala ka ne u danai, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsarā uma u da bawu wari n utyoku?”

¹⁸ Yesu wece yi, “Ndyā i zuwai vu isā mu uza u shinga? Uza u shinga wā la wa, she Kashilā koshi.

¹⁹ Vu reve tā gai mele mi. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka da bawu wari u vunū wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu sirāka kaβan kaβetsu wa. Kotsu vu ryafa uza wa. Vu naka tata na mma u vunū tsupige.”[◇]

²⁰ U danai, “Kawenishiki, tun mpa kenu da ma tonu ili i nala yi.”

²¹ Yesu webele yi n a'eshi a uciga, u danai, “Ili i te i'ya i buwa vu koshi, ba vu denge gbā ili i'ya wari n i'ya, vu βangā aza a unambi, tsarā vu yain n utsari a zuba. Aku vu tuwā vu tonu mu.”

²² N upana kadyanshi ka nala ki, katakasuvu ka ne ka rukpai, aku u lazai n unamgbi u asuvu, kpaci wā tā n utsari cika.

²³ Yesu webelele atoni a ne, u tonuko le, “U wuyana tani n ni, uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashilā?”

²⁴ Atoni a ne yi a yain majiyan ma kadyanshi ka ne. Aku Yesu doku u tonuko le, “Mmuku n va, u wuyana tani n ni uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashilā?”

²⁵ Wa la tā shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashilā.”

²⁶ Atoni yi a lapulai a yain majiyan cika, aku a ka wecemgbene, “Nala baci ya wā la vi wa tsarā iwauwi?”

²⁷ U wundyana le, u danai, “A asu u ama ili i uyan i'ya wa, shegai a asu u Kashilā ili dem i uyan i'ya.”

²⁸ Bituru tonuko yi, “A tsu wā tani na, aza da tsu asakāi gbā ili i tsunu tsu tonu vu?”

²⁹⁻³⁰ U wushuki, “Mayun n tonuko da, uza da baci dem u asakāi kuwa n kashina ka ne adama a va n kadyanshi ka va, wa wusha tā ili i'ya i lai i'ya u asakāi vi kakuma a'ayin a gogo-na. Wa tsā tā a'uwa amangatawun (100), hal n ashina dem kaβolo n mavura. Nala kpam dem uza da baci u asakāi atoku n amaku na mma n tata na mmuku n ne adama a va, wa tsā tā amangatawun u atoku n amaku na mma n tata na mmuku kaβolo n mavura. Kpam a'ayin a da a ka tuwā wa tsā tā uma u da bawu wari n utyoku.

³¹ Shegai aza da a'ari a kapala ushani a ka woko tā makorishi, aza a makorishi tani a kapala.”

*Yesu doku u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)*

³² Yesu n atoni a ne a lyai kelime na nwalu ubana a Urishelima, kpam aya a kapala. Atoni yi a yain majiyan, aza da a ka tonu yi kpam a panai uwonvo. U doku u purai Kupanamere vi paki, u tonuko le ili i'ya ya ba i rukpa a kaci ka ne.

³³ U danai, “A tsa na tsa bana a Urishelima. A ka neke tā Maku ma Vuma a akere adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi tā ugana u ukpa, aku a neke yi a akere a Awulawa.

³⁴ A ka yanka yi tā majari, a cikpunka yi atātsa, a bawan yi, aku a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga.”

*Ufolu u Yakubu n Yahaya
(Matiyu 20:20-28)*

³⁵ Aku Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga tā vu yanka tsu ukuna u roku tsu folo vu baci.”

³⁶ U wece le, “Ndyā ya ciga n yanka da?”

³⁷ A wushuki, “Kain ka va dusuku a tsugono tsu pige tsu vunu, asaka uza u te u tsunu u dusuku a ulyaki u vunu, uza u ire tani a ugula.”

³⁸ U danai, “I reve ili i'ya ya folo vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana ikyamba tyoku da mpa ma tuwa n soi ko a lyubugu da tyoku da a ka lyubugu mu?”

³⁹ A danai, “Tsa fuda ta.”

U tonuko le, “Ya fuda ta ya so mako ma upana ikyamba tyoku da ma so, a lyubugu da tyoku da a ka lyubugu mu.

⁴⁰ Shegai ndishi a ulyaki ko a ugula u va, mpa ma naka wa. U aza da Kashila ka fobusukoi u da.”

⁴¹ An atoni a ne kupa da a buwai a panai nala, a gitai upana upan u Yakubu n Yahaya.

⁴² Yesu isa le gba a asu u te, u danai, “Aza da a revei n tsugono tsu Awulawa, a tsu wenike le ta ucira, kpm ngono n pige n tsu wenike le ta ucira cika.

⁴³ Shegai ara de nala wa, uza da baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana ta u woko kagbashi ka de.

⁴⁴ Kpm ko ya baci wa ciga u woko a kapala, u kana ta u woko kagbashi ka ama gba.

⁴⁵ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa adama a da a ka gbashika yi wa, shegai u gbasha, u naka kpm uma u ne katsupi adama a ama ushani.”

Batimawu karumba u wenei

(Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Yesu n atoni a ne a rawai a ilyuci i Jeriko ka6olo n kakuma ka ama ushani. An a ka wuta a ilyuci yi, karumba ka roku ndishi a ikengi i ure wa folo. Kala ka ne ka Batimawu maku ma Timawu.

⁴⁷ An u panai Yesu uza u Nazara da, u gitai isali, “Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁸ Ama ushani a barana yi a tonuko yi u pada, shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁹ Yesu shamgbai, u danai, “Isa ni.” Aku a ba a isa yi, a tonuko yi, “Pana kayanyan! 'Yanga! Wa isa vu.”

⁵⁰ Aku u varangi kunya ku uwambana ku ne, u 'yangai n ucira she ara Yesu.

⁵¹ Yesu wece yi, “Ndy a viga n yanka vu?”

U danai, “Kawenishiki, ma ciga n wene asu.”

⁵² Yesu danai, “Wala, upityanangu u vun u tansa vu de.”

Kute-kute u lazai u wenei asu, aku u tonoi Yesu a lazai.

11

Aza Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

¹ An Yesu n atoni a ne a yain evu n Urishelima, n Betafaji, n Batani a asu u Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne a re.

² U tonuko le, “Uwai a une u da wari a kapala ka de nala vi, n u'uwa u de ya wene ta maku ma makparyagi ma bawu a ta'ai uyuwa usiri. I surukpa ma i tuko.

³ Uza da baci dem u wece da ili i'ya i zuwai ya tatsukpa ma, i tonuko yi, ‘Asheku a da a ka ciga ma, kpm wa gonuko ta ma gogo-na.’”

⁴ Aku a lazai a ba a cinai maku ma makparyagi mi usiri a uwotsu u kuwa evu n ure. An a ka surukpa ma,

⁵ ama da a'ari pini kushani a asu vi a wece le, “Ndy a zuwai ya surukpa ma?”

⁶ A wushunku le tyoku da Yesu tonuko le, aku ama yi a asaka le a lazai.

⁷ An a tuko yi maku ma makparyagi mi, a polusoi aminya a upalaka a le a zuba u ne, aku u yuwai.

⁸ Ama ushani a polusoi aminya a upalaka a le a ure, aza roku tani a polusoi avuku a da a satasai a agbaji.

⁹ Aza a kapala n aza a kucina a rongoi isali n a dansi, “Hosana,* cikpalai Kashila! Kashila ka zuwuka uza da u tuwai n kala ka Magono ma Zuba un a shinga! ◇

¹⁰ Kashila ka zuwuka tsugono tsu tata u tsunu Dawuda tsa tsa tuwa na vi un a shinga! Hosana, cikpalai Kashila!”

¹¹ Aku u uwai a Urishelima u uwai a Kuwa ku Kashila. An u webelishesi ko ndya wa, u wenei kaara ka kotsoi, aku u wuta u banai a Batani ka6olo n Kupanamere vi.

* 11:9 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpm “A cikpala yi.” ◇ 11:9 Ishp. 118:25-26.

Yesu yankai maḍanga ma kapopi unā
(*Matiyu 21:18-19*)

¹² An kain ka wansai, a ʼsakaʼi Batani, Yesu panai kambulu.

¹³ An u wenei maḍanga ma kapopi ma mari n avuku a mɔgari, u ba u wefelei ko ma matsa. An u rawai a asu vi, u wene ili wa she avuku, kpaci a'ayin a ilimaci a kapopi a ḍa wa.

¹⁴ Aku u tonukoi kapopi ki, "Uza wa doku ma lya kpam ilimaci i kapopi ara vunu wa." Kpam atoni a ne a panaḳa yi t̄a u danai nala.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila
(*Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22*)

¹⁵ N urawa a Urishelima, Yesu uwai a Kuwa ku Kashila, aku u gitai uloko aza ḍa a ka tsila n a dengi pini. U mutsukupusai iteburu i aza a usavaḍasa ikebe n ikirika i adengi ntambara.

¹⁶ Kpam u ʼsakaʼi uza ḍa u cangai ili i roku u wura pini a ulanga u Kuwa ku Kashila ki wa. ¹⁷ Aku u wenihsike le u danai, "A korongu wa, a ḍa 'A ka isa kuwa ku va kuwa ku kvasu ka ama a iyamba gba wa." ¹⁸ Shegai eḍa i gonukoi ka kaaḍuru ka aza a magalaka."

¹⁸ An aḍaraki a pige n awenishiki a Mele a panai, a gitai ubolo ure u ḍa a ka wuna yi, kpaci a ka pana t̄a uwonvo u ne an ama gba a yain majiyan n uwenishike u ne.

¹⁹ An kuvuli ku yain, aku a ʼsakaʼi ilyuci yi.

Uwenishike a kaci ka u'ekpe u kapopi
(*Matiyu 21:20-22*)

²⁰ An a ka wura n usana, aku a wenei maḍanga mi ma ekpei hal n alu.

²¹ Bituru ciḍai, aku u tonukoi Yesu, "Kawenishiki, webele, maḍanga ma vu yankai unā vi ma ekpe ḍe."

²² U wushunku le, "Pityanangi n Kashila.

²³ Mayun n tonuko ḍa, vuma ḍa baci dem u tonukoi masasa ma na, 'Muḍa ba vu rukpa a kushiva,' kpam bawu u yain malaḷa a katakasuvu ka ne, shegai u pityanangi ili i'ya u danai, a ka yanka yi t̄a i'ya.

²⁴ Adama a nala n tonuko ḍa, ili i'ya baci dem i foloi n kvasu, wushuki i tsara i'ya ḍe, kpam ya woko t̄a i ḍe.

²⁵ A'ayin a ḍa baci dem i shamgbai uyan kvasu, i'a baci n uza ḍa ya pana upan, cimbusuka ni. Tata u ḍe uza ḍa wari a zuba wa cimbusuka ḍa t̄a dem unyushi u cingi u ḍe.

²⁶ [Shegai i cimbusuka baci ama wa, nala dem Tata u ḍe uza ḍa wari a zuba wa cimbusuka ḍa unyushi u cingi u ḍe wa.]"

Keci a kaci ka ucira u Yesu
(*Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8*)

²⁷ A doki a gonoi a Urishelima, tyoku ḍa Yesu wari nwalu a asuvu a Kuwa ku Kashila, aḍaraki a pige n awenishiki a Mele na nkoshi n pige a tuwai ara ne.

²⁸ A wece yi, "N ucira u eni u ḍa va yansa ili i naha gba? Kpam ya naka vu ucira u ḍa va yansa i'ya?"

²⁹ U wushunku le, "Ma yan ḍa t̄a dem keci. I wushunku mu baci, mpa dem ma tonuko ḍa t̄a ucira u ḍa ma yansa ili i na yi.

³⁰ Tonuko numu: Ucira u ulyubugusu u Yahaya a zuba ḍa u wutai ko a asu u ama?"

³¹ A dansai utyoku u le a danai, "Tsu dana baci a zuba ḍa u wutai, wa dana t̄a ndya i gishinka tsu uwushuku n eyi?"

³² Kpam tsu dana baci a asu u ama ḍa u wutai, kakuma ka na ka pana t̄a upan u tsunu." A panai uwonvo u kakuma ki, kpaci ya dem u bidya t̄a Yahaya matsumate ma.

³³ Aku a wushunki yi a danai, "Tsu reve wa."

Aku u tonuko le, "Mpa dem ma tonuko ḍa ko ucira u eni u ḍa ma yansa ili i na yi wa."

12

Agisani a azamaninga a cingi
(*Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19*)

¹ Yesu gitai le uyanka kadyanshi n agisani u danai, "Vuma roku u ḍa u yain kashina ka cinwi, u kanzai ka u gavai kaḍaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u naka acimbi a roku haya u lazai nwalu.

² An a'ayin a uta a yain, u suk kagbashi ka ne ka te a asu u aza a haya yi u wushika yi a asuvu ucanga u kashina vi.

³ Acimbi yi a kana yi a lapai, aku a loko yi akere a de.

⁴ Aku u doku u sukunku le kagbashi ka roku, eyi kpm a gbasha yi a kaci, a yanka yi uwono.

⁵ U doki u suki kpm uza roku, eyi tani a wuna yi. Nala u sukusi ama ushani, a lapusai aza roku, aza roku tani a wunusa le.

⁶ U buwai n uza u te, maku ma ne ma wa ciga cika. A makorishi u suki yi, u danai, 'A ka wene ta karinga ka maku ma va!'

⁷ Shegai aza a haya yi a sheshei utyoku u le, 'Maku ma kagitā ma ne ma gai pa vi. Tuwai tsu wuna ni, tsarā agadu yi a woko a tsunu.'

⁸ Aku a kaṅa yi a wunai, a varangi yi a uroto u kashina vi.

⁹ "Nɗya uza u kashina vi wa yan? Wa tuwā tā u wuna aza a haya yi, u naḳa ka aza roku.

¹⁰ I taḅa uyan kaṅeshi a tagarāda u Kashilā naha wa?

'Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.

¹¹ Manyan ma Asheku ma la vi, ara tsunu tani ili i majiyan i'ya.' " ♦

¹² Azapige a aza a Yahuda yi a bolo tā kotsu a kaṅa yi, kpaci a reve tā a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a ka pana tā uwonvo u ama, adama a nala a aṣaka yi u lazai.

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono

(Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

¹³ An nala wurai, azapige a aza a Yahuda yi a sukunki Yesu Afarishi a roku n ama a Hiridu a wandi yi n keci.

¹⁴ An a rawai ara ne, a tonuko yi, "Kawenishiki, tsu reve tā vu tsu dansa tā ukuna u mayun, kpm ya dem unā u te da vu bidya yi. A'ayin a da dem va wenishike ukuna u Kashilā, vu tsu dansa tā ukuna u mayun, vu tsu dambula n ukuna u da azapige a tsu dansa a kaci ka vunu wa. Tonuko tsu, ugan tsu tsupa Kaisa magono utafa?"

¹⁵ Tsu tsupa ko tsu kpada utsupa?

Eyi tani an u revei wanda da a ka wanda yi, u tonuko le, "Nɗya i zuwai ya kondo mu? Tuko numu ukebe u azurufa* n wene."

¹⁶ A tuko yi. Aku u wece le, "Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?"

A danai, "Ku Kaisa ka."

¹⁷ Aku u tonuko le, "Naḳai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa; Kashilā kpm i naḳa yi ili i'ya i'ari i Kashilā."

A yain majiyan cika.

Keci a kaci ka u'yangā u ukpa

(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

¹⁸ Aku aza a Sadusi† (aza da bawu a wushuki n u'yangā u ukpa) a tuwai ara Yesu, a wece yi,

¹⁹ "Kawenishiki, Musa koronku tsu tā a kaci ka tsirāṅa. U da uza u kuwā baci u aṣakai uka bawu mmuku, u kaṅa tā utoku u ne u sotoku uka vi u matsaka yi mmuku.

²⁰ A yan tā a'ali a roku ama a shindere, uza n utoku u ne. Uza u kagitā u zuwai uka, u kuwā u aṣaka maku wa.

²¹ Uza u ire (uza da u tono yi) u sotuki maraṅa mi, eyi dem u kuwā u aṣaka maku wa. Nala dem n uza u tatsu.

²² Gbā le gai uza wā la u aṣakai maku wa. A makorishi uka vi dem u kuwā.

²³ Kain ka u'yangā a ukpa, uka u yai u da wa woko, cinda gbā le a zuwusa yi?"

²⁴ Yesu wushuki, "An bawu i revei Tagarāda u Kashilā,† kpm i reve ucira u Kashilā wa, da i zuwai i puwain.

²⁵ Kpaci a 'yangā baci a ukpa a ka yan iyolo wa, kpm a ka wutukpa iyolo wa. Shegai tyoku u atsumate a zuba a da a ka woko.

²⁶ A ukuna u u'yangā u akushe, i taḅa ukaṅeshi a tagarāda Musa a asu u alabari a maku ma maḅanga ma ma tasa akina wa, an Kashilā ka danai, 'Mpa Kashilā ka Ibrahi, Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu?' ♦

²⁷ Eyi Kashilā ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma. Mayun da i puwain."

Mele ma ma lai ugbonguro

(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ Aku kawenishiki ka Mele ka roku ka tuwai ka panaka le a'ari kananamgbani. An u wenei Yesu wushunku le mai, aku u wece yi, "Gbā a asuvu a mele, ma eni ma ma lai ugbonguro?"

²⁹ U wushunku yi, "Ma ma lai ugbonguro ma, 'Panai, aza a Isara'ila! Magono ma Zuba Kashilā ka tsunu, aya koshi Magono ma Zuba.

♦ 12:11 Ishp. 118:22-23. * 12:15 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. ♦ 12:26 Uwt. 3:6.

³⁰ Ciga Magono ma Zuba Kashilā ka vunu n katakasuvu ka vunu n uma u vunu gbā. Vu cigi yi kpm n kakiri ka vunu n ucira u vunu gbā.' [◇]

³¹ Ma ma tono yi tani ma, 'Ciga uza u karen u vunu tyoku ḏa va ciga kaci ka vunu.' [◇] Mele ma roku mā la ma ma lai ma nala mi wa."

³² Aku kawenishiki ka Mele ka danai, "Mayun ḏa vu, Kashilā ka te ka, uza roku wā tani la wa, she eyi. [◇]

³³ A cigi yi gbā n katakasuvu, gbā n kakiri, gbā n ucira. Kpm vu cigi uza u karen u vunu tyoku ḏa va ciga kaci ka vunu, ili i na yi i la tā uḏarākpā u urunukpā n ukidāsa a mḡari." [◇]

³⁴ An Yesu wenei u wushunki yi mai, u tonuko yi, "Vā mḡari n tsugono tsu Kashilā wa." Pini nala, uza u doku kawan kpm u wece yi wa.

Keci a kaci ka maku ma Dawuda
(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)

³⁵ An Yesu wa wenishike a Kuwa ku Kashilā, u wecikei, "Nida awenishiki a Mele a ka dana Kirisiti Kawauwi maku ma Dawuda magono ma?"

³⁶ Kulu Keri ku zuwai Dawuda danai, 'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a vā, dusuku a ulyaki u vā, hal she n taḏangu vu a zuba u atokulalu a vunu.' [◇]

³⁷ "Dawuda n kaci ka ne u isaḡ baci Kawauwi Asheku, nida wa yansa u woko maku ma Dawuda?" Kakumā ka panāka yi n ipeli.

Yesu toḏugboi awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)

³⁸ Tyoku ḏa wa wenishike le, u danai, "Kiranai n awenishiki a Mele aza ḏa a ka ciga kutambu n aminya a pige. A tsu la tā uciga a danāsa le a kuden n tsupige.

³⁹ Kpm a lai n uciga a asu u ndishi u ḏa u lai tsulobo a agata a Kashilā, n a asu u shinga a asu u abiki.

⁴⁰ Shegai a tsu lyasa tā ucanga u nrāṅa, a rongo kpm uyansa kavasu ka ugadī adama a ukimbusā u a'eshi. Icu n ama a nala a ka yan le tā mavura cika."

Kune ku marāṅa
(Luka 21:1-4)

⁴¹ Yesu dusuki evu a asu u uzuwusa u ikebe u Kuwa ku Kashilā, wa wundya tyoku ḏa ama a ka zuwusa ikebe a asu u uzuwusa u ikebe vi. Aza a utsari ushani a tsungi pini ikebe ushani.

⁴² Aku marāṅa ma roku uza u unambi u tuwā u zuwai irim i re i kenu. [†] ⁴³ Aku u isaḡ atoni a ne u tonuko le, "Mayun n tonuko ḏa, marāṅa ma nala ma la tā gbā aza ḏa a zuwai ikebe i le a asu u uzuwusa u ikebe u nala vi.

⁴⁴ Kpaci ele a asuvu a utsari u le u ḏa a zuwusai, shegai eyi asuvu a unambi u ne u ḏa u bidyai gbā, u zuwai ikebe i ulyaka ilikulya i ne."

13

Kadyanshi ka uwāṣa u Kuwa ku Kashilā
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ N uwutā u Yesu a Kuwa ku Kashilā, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, "Kawenishiki, kondo ve icun i atali a nala yi! N icun i kuma ku nala ki!"

² Yesu wushunki yi, "Vu wene kuma ku pige ku nala? Katali kā la ka a ka aṣakā uḏaṅgi a zuba u utoku u ne bawu a wāṣai ka wa."

Kagitā ka upana u ikyamba
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Tyoku ḏa Yesu wari ndishi a Masasa ma Zayitum ma ma wundyamgbana n Kuwa ku Kashilā, Bituru n Yakubu n Yahaya n Andurawu a wece yi a ikengi,

⁴ "Tonuko tsu, nwere ḏa a ka yan ili i nala yi? Kpm icun i iryoci i eni i'ya a ka wene ya ciga baci i gita?"

⁵ U tonuko le, "Kiranai kotsu uza roku u puwunsā ḏa wa.

⁶ Ama ushani a ka tuwā tā n kala ka vā, a dana alyā Kirisiti Kawauwi, hal a puwunsā ama ushani.

⁷ I pana baci ukuna u kuvon n alabari a kuvon, kotsu asuvu a ḏe a 'yāṅa wa. U kṅāṅa tā u gitaḡ nala, shegai makorishi ma kotsu wa.

[◇] 12:30 U.Ml. 6:4-5. [◇] 12:31 Adkp. 19:18. [◇] 12:32 U.Ml. 4:35. [◇] 12:33 Hos. 6:6. [◇] 12:36 Ishp. 110:1. [†] 12:42 Kondo "Irim i kenu" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Uḡaṅga.

⁸ Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama roku. Tsugono kpmam tsu 'yangasaka tsugono. Iyamba ya gbadā ta a asu kau-kau, kpmam a ka yan ta kambulu. Shegai gbā nala vi kagita ka upana u ikyamba ka ve.

⁹ "Shegai edā she i kirana. A ka kana dā ta a banka a asu u Asheshi a Pige, a bawan dā a asuvu a agata a Kashila. A neke dā akere a aza a tsugono na ngono adama a kala ka va, an i tonuko le ukuna u va.

¹⁰ Shegai kahu makorishi ma tuwa, she a yanka aletsu a ama gbā Kadyanshi ka Shinga ka va.

¹¹ A'ayin a da baci dem a banka dā a asu u afada a neke dā, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana wa. Shegai gbā ili i'ya baci dem a naka dā i'ya ya dana. Kpaci edā ya dansa wa, Kulu Keri ka.

¹² Vuma wa neke ta utoku u ne a wuna yi, tata kpmam dem nala wa yanka maku ma ne. Mmuku kpmam n' yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le.

¹³ Ama gbā a ka 'yuwan dā ta adama a kala ka va. Shegai gbā uza da baci dem u kawunki hal ubana a makorishi, a ka wauwa yi ta.

Upana u ikyamba u pige

(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ "A'ayin a'a ta a utuwa, ada ya wene ili i icadi i shamgba a asu u da bawu i gain i shamgba." (Uza da wa yan kaneshi, u reve ili i'ya asu u na wa tonu!) "Aza da a'ari a uyamba u Yahuda she a bana a nsasa.

¹⁵ Uza da baci dem wari a zuba u kukpa ku kunu ku ne, kotsu u cipa u uwa a kuwa u bidya ili i roku wa.

¹⁶ Uza da wari a kashina, kotsu u gono a ilyuci u bidya kunya ku upalaka ku ne wa.

¹⁷ Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi!

¹⁸ Yanyi kvasu kotsu ukuna u nala vi u gitā n ilyushi wa.

¹⁹ A'ayin a nala yi a ka yan ta upana u ikyamba u pige, u da bawu a tabai uyan tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba hal utuwa ara. A ka doku a ka yan a da kpmam wa hal ubana a makorishi.

²⁰ U woko baci Magono ma Zuba ma jebei a'ayin yi wa, uma wa la wari wa la wa. Shegai adama a aza da dangasai vi da i zuwai u jebei a'ayin yi.

²¹ "A'ayin a nala yi ko ya baci tonuko da webelei Kawauwi ka na, ko webelei aya de! Kotsu i wushuku wa.

²² Kpaci awauwi a ka ban na nsumate n ka ban a ka tuwa ta a yain iryoci n ikunesavu kotsu a puwunsa aza da a dangasai, wa yan baci.

²³ Kiranai, kpaci n tonuko da ta ko ndya wa gampa.

Utuwa u Maku ma Vuma

(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ "Shegai a'ayin a upana u ikyamba a nala a wura baci, kaara ka limana ta, uwoto tani wa naka katyashi wa.

²⁵ Atala a ka rukpusa ta, kpmam a gbadā ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁶ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma ma tuwa a asuvu a alishi, n ucira u pige u tsugono.

²⁷ Aku u suku atsumate a zuba a bolomgbono aza da a dangasai a a non a nishi a likimba; wata, ili i'ya i bidyai a mbari n likimba n naha ubana a utyoku u zuba u nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi

(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ "Rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi. A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limana, aku a gitai utopo avuku, i reve ta an ilyushi i yain evu.

²⁹ Nala kpmam dem a'ayin a da baci dem i wenei ili i nala yi ya gitasa, ya reve ta an a'ayin a yain evu n uyan.

³⁰ Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi gbā.

³¹ Zuba n likimba wa cimba ta, shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.

Kain ka ugono u Kawauwi

(Matiyu 24:36-44; Luka 17:26-30, 6)

³² "Shegai ukuna u kain ka nala ki ko ulapa u uwule vi, uza wa la u revei ka wa. Atsumate a zuba ko Maku, a reve ka wa. Tata da koshi u revei ka.

³³ Kiranai i rongo n afofi n i yanyi kvasu. Kpaci i reve a'ayin a da ulapa u uwule vi wa yan wa.

³⁴ "Utuwa u Maku ma Vuma wa ta tyoku u vuma da u yain nwalu, u asankai agbashi a ne manyan ma ya dem wa yan, aku u tonukoi uza u uwundya u utsutsu u rongo n afofi.

³⁵ Rongoi n afofi, kpaci i reve kain ka uza u kuwa wa gono wa, wa fuda ta u gono n kuvuli, ko a mere ma kayin, ko n kpasani, ko n usana.

³⁶ Kotsu u tuwa u danda da n i lavuti wa.

³⁷ Ili i'ya n tonuko da kpm ma tonuko ya dem i'ya, i rongo n afofi.”

14

A boloi ure u da a ka wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a re a da a wokoi, a yain Abiki a Upasamgbana n Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti. Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a boloi ure u da a ka kana Yesu usokongi kotsu a wuna.

² A danai, “Shegai tsa kawan tsa yan u da a a'ayin a abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangasaka tsu ta.”

A tsunki Yesu manivi ma magulani

(Matiyu 26:6-13; Yahaya 12:1-8)

³ A'ari pini Yesu wari a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu. Eyi pini n u lyayi ilikulya, uka roku u tuwai n majuju ma manivi. Manivi mi ma magulani* ma kpm ma ta n ikebe cika. U kukpai una u majuju mi, u tsalai manivi mi gba a kaci ka Yesu.

⁴ Ama roku a da a'ari pini a asu vi a panai upan. A yangbanai kadyanshi, “Ndy a kalen ka koli ka manivi naha?”

⁵ Ma ratsa ta a denge ma ikebe i'ya i lai i'ya uza wa yan manyan ma uwoto kupa n u re,† aku a pecike aza a unambi.” A kana yi uyanka tsali n asuvu a shen.

⁶ Shegai Yesu danai, “Asaka ni shiriri! Ndy a zuwai ya damgarasa yi? Ili i shinga i pige i'ya u yanka mu.

⁷ Kain dem i'a ta kaolo n aza a unambi, kain ka baci dem, ya ciga ya fuda ta i yanka le ili i shinga. Shegai mpa ma kaolo n ada kain dem wa.

⁸ Eyi gbam u daraka ta hal u tsunki ikyamba i va n manivi kahu kacida ka va.

⁹ Mayun n tonuko da, gba ko nte baci a ka yan Kadyanshi ka Shinga a likimba, she a yan kadyanshi ka ili i shinga i'ya uka u naha vi u yain, kpm a ka rongo yi ta ucifusa.”

Yahuza Isikariyoti u wushuki u neke Yesu

(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Yahuza Isikariyoti uza u te a asuvu Kupanamere yi, u banai a asu u adarakpi a pige kotsu u neke Yesu ara le.

¹¹ An a panai nala a yain mazanga hal a zuwamgbanai a ka naka yi ikebe. Eyi tani u gitai uzama tyoku da wa yan u neke yi.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Luka 22:21-23; Yahaya 13:21-30)

¹² Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, kain ka a cuwanakai ukidasa mmuku ma a'ondom, kain ka Abiki a Upasamgbana ka la vi. Atoni a ne a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu foosuko vu a asu u da wa lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹³ Aku u suki atoni a ne a re. U tonuko le, “Uwai a ilyuci, ya bana ta i gawunsa n vuma roku u cangai malanda ma mini, i toni yi,

¹⁴ kuwa ka baci dem u uwai, i tonuko uzakuwa vi, kawenishiki ka danai, nte kunu ka wa lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana n atoni a ne kari?”

¹⁵ Wa wenike da ta kunukuzuba ka a foosoi ucanga, nte ya foosuko tsu pini.”

¹⁶ Atoni yi a 'yangai a uwai a ilyuci. A cinai tani tyoku da u tonuko le. Aku a foosoi Abiki a Upasamgbana.

¹⁷ An kuvuli ku yain, aku u tuwai kaolo n Kupanamere vi.

¹⁸ A'ari ulya ilikulya, Yesu danai, “Mayun n tonuko da, vuma u te a asuvu a de wa neke mu ta, kpm uza da tsa lya kaolo n eyi.”

¹⁹ A namgba ta katsuma cika, aku a gitai yi uwecishe maten-maten, “Mpa wa?”

²⁰ U wushunku le, “Uza u te da gai a asuvu a Kupanamere, uza da tsa lya kaolo a kapara ka te.

²¹ Maku ma Vuma ma kuwa ta tyoku da a korongi ukuna u ne. Ter! Vuma da wa neke Maku ma Vuma mi, a'ari a matsa yi baci wa, wari u laka yi ta.”

* **14:3** A yan ta majuju mi n katali ka a ka isa alabasta. Manivi mi kpm a yan ta ma n ili i'ya a ka isa naradi. † **14:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta ikebe i azurufa 300.” Kondo ikebe i azurufa a kaci ka idani ka ikebe a idani i Ugangga.

Yesu n atoni a ne a lyai ilikulya

(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)

²² A'ari pini ulya ilikulya yi, Yesu bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibamgbanasai u da. U nakai atoni a ne u danai, "Wushai na vi ikyamba i va i'ya."

²³ U bidyai mako ma mini ma cinwi u cikpai Kashila. U naka le a soi.

²⁴ Aku u danai, "Naha vi mpasa n va n da n da a wotsongi a adama a ama ushani. Kashila ka yan ta manyan na mpasa n na mi tsara u yain kazuwamgbani ka savu n ama a ne. ²⁵ Mayun da an bawu ma doku ma so mini ma cinwi she kain ka ma so ma savu a tsugono tsu Kashila.

²⁶ An a kotsoi ulya ilikulya yi, a shipai ushipa a cikpalai Kashila. Pini nala, a laza ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

²⁷ Yesu tonuko le, "Gbā de ya suma ta i asaka mu, kpaci nala wari ukorongi a tagarada u Kashila,

'Ma gala ta kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa ta.' [◇]

²⁸ Shegai a 'yangasa mu baci, ma lasa da ta ubana a asuvu a Galili."

²⁹ Bituru tonuko yi, "Ko atoku a va a suma baci gbā le, mpa ma suma wa."

³⁰ U danai, "Mayun n tonuko vu, n kayin ka na kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu."

³¹ Shegai Bituru lapulai u wushuki n ucira, "Ko wuna da baci a ka wuna mu kaḅolo n avu, ma nana an n reve vu wa." Gbā le dem nala a dansai.

Yesu yain kvasu a Getisimani

(Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum asu u da a ka isa Getisimani. Yesu tonuko atoni a ne, "Dusuki ve pini na hal n ba n yain kvasu."

³³ Aku u bidyai Bituru n Yakubu n Yahaya. Kpam u gita de upana ikyamba cika n kadambula ushani.

³⁴ Aku u tonuko le, "Uma u va wa pana ta ikyamba cika, yavu ma kuwa. Rongoi na n afofi."

³⁵ An u lyai kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci a iyamba u yain kvasu, ko wa yan a takpa yi ulapa u uwule vi.

³⁶ Aku u danai, "Tata, ili dem i uyan i'ya ara vunu. Takpa mu mako ma mḅala mi. Ko n nala ukuna u va u da a ka tono wa, she u vunu."

³⁷ Aku u gonoi a asu u atoni a ne yi u cina le n a lavuti. U tonukoi Bituru, "Bituru alavu a da vari? Va fuda va rongo n vu wundi ulapa u uwule u te wa?"

³⁸ Rongoi n afofi n kvasu, kotsu i tuwa i rukpa a asuvu a ukondo wa. Kulu ku de ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa."

³⁹ Aku u doku u gonoi uyan kvasu, u rongoi utonusuko kadyanshi ka baci ki.

⁴⁰ An u gonoi u doku u cina le alavu, kpaci alavu a shadangu le de a'eshi cika, ele tani a nambai ili i'ya a ka tonuko yi.

⁴¹ An u gonoi u tatsu, u wece le, "Hal n gogo-na alavu a da i buwai n i wunvugusi? U rasta ta nala ulapa u uwule u yan de. A neke de Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi.

⁴² 'Yangai tsu walai. Kaneki ka va ka la ka tuwa."

A kanai Yesu

(Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

⁴³ U kimbā gbam unā wa, aku a wenei Yahuza uza u te a asuvu a Kupanamere yi, n kakuma ka ama, n iburundu na mkpaukpau a akere a le. Adaraki a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a lya a tutsuku le.

⁴⁴ Kaneki ki ka sheshike le ta kahu a tuwa, u danai, "Uza da baci n wambatsai, aya, i kana yi, i laza n eyi."

⁴⁵ N urawa u ne, u banai ara Yesu u danai, "Kawenishiki." Aku u woḅo yi.

⁴⁶ Ele tani a kana yi.

⁴⁷ Shegai uza u te a asuvu aza da a'ari kushani ki, u talai burundu u ne, aku u kapamgbani kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adaraki a takpamgbani ka.

⁴⁸ Yesu wece le, "Tuwa da i tuwai n iburundu na mkpaukpau i kana mu, yavu uza u magalaka?"

⁴⁹ Kain dem ma ta kaḅolo n ada a Kuwa ku Kashila na n wenishiki, kpam i kana mu wa. Shegai yan da a yain nala tsara a shadangu udani u tagarada u Kashila."

⁵⁰ Pini nala, atoni a ne a sumai a aṣaka yi.

⁵¹ Kalobo ka roku kṣam n kunya ku uwambana ku ne koshi, u tono yi. An a zaṙari kotsu a kana yi,

⁵² u aṣankā le kunya ki, u sumai katafa.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(*Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-71; Yahaya 18:13-24*)

⁵³ Pini nala, a bankai Yesu a asu u Magono ma Adaraṙkpi. Gbā adaraṙkpi a pige na nkoshi n awenishiki a Mele a bolomgbonoi ara ne. ⁵⁴ Bituru tani wa tono yi mḡari mḡari, hal she a ulanga u kuwa ku Magono ma Adaraṙkpi mi. U dusuki a asuvu adagari a Kuwa ku Kashila ki, wa lyashuku akina.

⁵⁵ Adaraṙkpi a pige gbā n Asheshi a Pige a boloi unyushi a kaci ka Yesu, kotsu a wuna yi. Shegai a tsara wa.

⁵⁶ Ama ushani a shamkpai kadyanshi ka kaḡan a kaci ka ne, shegai unā u le u tuwā u te wa.

⁵⁷ Aza roku kṣam a 'yangaṙi a shamkpai kadyanshi ka kaḡan a danai,

⁵⁸ "Tsu panaṙa yi ta u danai wa waṣa ta Kuwa ku Kashila ka ama a mai, aku u mai ku roku a asuvu a a'ayin a tatsu. Kṣam kuma ku uza ka wa."

⁵⁹ Gbā n nala ushamkpa u kaḡan u le u tonomgbono wa.

⁶⁰ Magono ma Adaraṙkpi ma shamgbai a mere ma le, u wece yi, "Va n ili i'ya va wushuku a kaci ka kadyanshi ka ama a ka tukuso a kaci ka vunu wa? Pada da va pada bini?"

⁶¹ Shegai u padaṙi ili i ne, u wushuku ko i te wa. Aku Magono ma Adaraṙkpi ma doku ma wece yi, "Ada Kirisiti Maku ma Kashila Uza u Tsupige vi?"

⁶² U wushuki u danai, "Mpa. Ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gbā, kṣam i wene yi utuwā a asuvu a alishi."

⁶³ Aku Magono ma Adaraṙkpi ma karaṣai aminya a ne, u danai, "Iryoci i eni i'ya kṣam tsa bolo?"

⁶⁴ I pana ta gai u yankai Kashila kadyanshi ka cingi. Ndiya i wenei?"

Gbā le a wushuki, "U nusa ta, a wuna yi."

⁶⁵ Aza roku gbām a laza a gita yi ucikpusuka atatsa. A sira yi a'eshi a sugbasa yi n a tonusuki yi, "Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya sugba vu." Adagari a Kuwa ku Kashila tani a rongu yi ubasaṣa.

Bituru nanai an u revei Yesu

(*Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-27*)

⁶⁶ Bituru waṙi a iyamba a ulanga u kuwa vi, kagbashi ka kaṙi makere ka Magono ma Adaraṙkpi ka tuwāi.

⁶⁷ An u wenei Bituru wa lyashuku a akina aku u vara yi a'eshi, u danai, "Avu dem kaḡolo ka waṙi n Yesu uza u Nazara nala vi!"

⁶⁸ U nanai u danai, "Mpa n reve gbām i'ya va tono wa." Aku u wutaṙi a kefile ki, kute-kute kapen ka salai.

⁶⁹ An kagbashi ka kaṙi makere mi u wene yi pini, aku u tonukoi aza da a'ari pini a asu vi kushani, "Eyi na dem uza u le u da."

⁷⁰ Aku u doku u nanai kṣam.

An a baṙaṙpai kenu, aza da a'ari kushani a tonukoi Bituru, "Malala ma la wa, avu dem uza u te u da a asuvu a le, kpaci avu uza u Galili u da."

⁷¹ Aku u kanaṙi uyansaṙa kaci ka ne unā n u tsinaṣi n u dansi, "N reve ve gbām vuma da ya dansaṙa vi wa."

⁷² Kute-kute, kapen ka salai isali i ire. Aku Bituru ciḡai kadyanshi ka Yesu tonuko yi, "Kahu kapen ka sala isali i ire, wa nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu." An u ciḡai nala, aku u taṣai n kushen.

15

A bankai Yesu ara Bilatu

(*Matiyu 27:1-2, 4; Luka 23:1-5; Yahaya 18:28-38*)

¹ Kain n ka wansi n kṣasani ku de, adaraṙkpi a pige na nkoshi n awenishiki a Mele n Asheshi a Pige gbā a sheshei, aku a sirai Yesu a lazaṙi n eyi ubana ara Bilatu gomuna.

² An a rawai, Bilatu wece yi, "Avu magono ma aza a Yahuda ma?"

U wushunki yi u danai, "Nala waṙi tyoku da vu danai vi."

³ Adaraṙkpi a pige a lyai kapala n utonusuko Bilatu ukuna u Yesu.

⁴ U doku u wece yi, "Va n ili i uwushuku wa, vu pana gbām ili i'ya ama a na a'ari utono a kaci ka vunu?"

⁵ Shegai Yesu doku u dana ili wa. Bilatu wenei nala, hal u yain majiyan.

*A kidāgai Yesu ugana u ukpa**(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)*

⁶ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, Bilatu cuwanaka ta u asanka le vuma u te u da ama a foloi u asanka le a asuvu ama da a ukai a kuwa ku a'ali.

⁷ Vuma roku da pini uza u kala Baraba. Wa ta usiri adama a u'yangasasa atakasuvu a ama kabolo n atoku a ne aza da a wunai ama, a kain ka a 'yangasai atakasuvu a ama.

⁸ Ama a banai ara Bilatu a folo yi u yanka le ili i'ya u cuwanakai.

⁹ U wushunku le u danai, "Gogo-na ciga da ya ciga n asanka da magono ma aza a Yahuda mi?"

¹⁰ Kpaci u reve ta adama a malyon a da adarakpi a pige a bankai Yesu ara ne.

¹¹ Adarakpi a pige a matsai ama a dana a wutumkpa le Baraba.

¹² Aku Bilatu danai, "Ndya ma yan n uza da ya isa magono ma aza a Yahuda mi?"

¹³ Ama a worukpoi a danai, "A wandamgbana yi."

¹⁴ U wece le, "Adama a iyen, ili i cingi i eni i'ya u yain?"

Shegai ama yi a lapulai a worukpoi, a danai, "A wandamgbana yi."

¹⁵ An Bilatu wa ciga ama a pana kayanyan ka ne, aku u wutumkpa le Baraba. U zuwai a bawain Yesu, aku u naka le a ba a wandamgbana yi.

*Asoje a yankai Yesu majari**(Matiyu 27:27-31; Yahaya 19:2-3)*

¹⁶ Asoje a banai n Yesu a asuvu a kefile ku tsugono, aku a bolomgonoi gba kakuma ka asoje.

¹⁷ A ukunka yi aminya a ngono a mini ma galura. Aku a yain funi u awana, a zuwuka yi u da a kaci. ¹⁸ A gita yi idyani, "Uzapige, uzapige, magono ma aza a Yahuda."

¹⁹ A rongo yi ukudusa a kaci n kalangu, n a cikpusuki yi atatsa. Aku a kudangi a da a ka naka yi tsupige.

²⁰ An a kotso yi uyanka majari, a mondo yi aminya a ngono yi. A uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutumkpa yi a kateshe, kotsu a wandamgbana yi.

*A wandamgbana Yesu**(Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yahaya 19:17-27)*

²¹ Vuma roku da pini uza u kala Simo uza u Sirani, tata u Alizanda n Rafu, u wutai a une wa wura. Asoje a shamkpa yi a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu.

²² A bankai Yesu a asu u da a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci).

²³ A naka yi mini ma cinwi kabolo n aguma a da a ka isa mar, shegai u 'yuwain ma uso.

²⁴ Aku a wandamgbana yi. A pecishei aminya a ne utyoku u le. A varangi uruta, tsara a wene ili i'ya ya dem wa tsara.

²⁵ N ulapa uwule u kuci u usana u da a wandamgbana yi.

²⁶ Uza da baci a wandamgbana, a tsu korongu ta unyushi u ne zuba n kaci ka ne. Ili i'ya a koronki Yesu i'ya na: MAGONO MA AZA A YAHUDA.

²⁷ A wandamgbana kpam dem aza a magalaka ama a re. Uza u te a ulyaki u ne, uza u te tani a ugula. [

²⁸ Nala a shadangi udani u da u danai, "A kece yi a asuvu a aza a unyushi."*]

²⁹ Aza da a ka wurusa, a rongo yi uyansaka kadyanshi ka gbani, n a gba di a'aci a le. "Mhm! Avu uza da vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu mai ka a asuvu a'ayin a tatsu.

³⁰ Cipa wawa! Vu wauwa kaci ka vunu."

³¹ Nala tani kpam dem adarakpi a pige n awenishiki a Mele a rongo yi uyanka majari. A danai, "U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa.

³² Kawauwi ka na ki, magono ma aza a Isara'ila, u cipa pini a mawandamgbani mi tsu wene wawa tsara tsu pityanangu n eyi."

Hal n aza a magalaka a da a wandamgbana kabolo n eyi dem a yanka yi kadyanshi ka gbani.

*Ukpa u Yesu**(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)*

³³ N kaara a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu.

³⁴ N ulapa uwule u tatsu vi, Yesu salai, "Eloyi, Eloyi, lama sabakatani." (Wata, "Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?")

³⁵ An ama da a'gari pini kushani a panai nala, a danai, "Panai, wa isa Iliya."

* 15:28 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 28.

³⁶ Aku vuma u te u sumai u ba u reki kashaku n mini ma kalam, u sapai ka a kalangu, u sakunki yi kotsu u soi. Aku u danai, “Asakai tsu wene ko Iliya wa tuwa u cipuka yi.”

³⁷ Yesu salai cika, aku u uma u ne u wutai.

³⁸ Kute-kute kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ki ku pecembenei kure. Ili i'ya i kana'i a zuba hal ubana a iyamba. ³⁹ An katigi ka ka shamgbai ka wundya Yesu, u wenei tyoku da u kuwai. U danai, “Mayun vuma u naha vi, Maku ma Kashila ma.”

⁴⁰ Aka a roku a da pini a shamgbai a ka yan akalu a mbari. A asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Solomi, n Meri (mma u Yakubu u kenu n Isuhu).

⁴¹ Alya a tonu yi, tun a Galili n a yanki yi manyan. N aka a da a tuwai kabolo n eyi a Urishelima alya dem pini.

Kacida ka Yesu

(*Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42*)

⁴² Gba ukuna u na vi u gitai ta a Kain ka Afofi; wata, kain ka wansa baci aku Ashibi. An kuvuli ka yan,

⁴³ aku Isuhu u Arimatiya u gbamai asuvu u banai ara Bilatu, u folo yi u naka yi ikyamba i Yesu u cidangu. (Isuhu vuma da uza da ka pana n eyi a asuvu a Asheshi a Pige yi, uza da wa vana utuwa u tsugono tsu Kashila tsu rawa.)

⁴⁴ Bilatu yan ta majiyan an u panai a da Yesu kuwa de. U isai katigi ka ka wundya Yesu vi. Aku u wece yi ko u barakpa de n ukpa.

⁴⁵ An katigi ki ka tonuko yi u kuwa de, aku u nakai Isuhu ikyamba yi.

⁴⁶ Pini nala, u ba u tsilai kunya, aku u katilai pini ikyamba yi, u ba u ukai i'ya a kasaun ka a safarai a katali. An u kotsoi, aku u gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi.

⁴⁷ Meri Magadaliya n Meri mma u Isuhu a wene ta a asu u da a cidangi ikyamba i Yesu yi.

16

U'yangga u Yesu a ukpa

(*Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10*)

¹ An Ashibi a wurai, Meri Magadaliya, n Meri mma u Yakubu, n Solomi a tsilai ucanga u magulani, kotsu a ba a tsunku ikyamba i Yesu.

²⁻³ N kpasani ku kain ka kagita ka a a'ayin a shindere a kana'i ure. Ele a nwalu a ka yawunsa uza da wa ba u gindalakpuka le katali ka a kimbugai utsutsu u kasaun vi. Kaara n ka gatsi ele n a rawi pini a utsutsu u kasaun vi.

⁴ A webelele na a wenei katali ki a gindalakpa ka de, ka la a ikengi ka pige ka tani.

⁵ An a uwai a wenei kalobo ka roku n aminya a eri ndishi a ulyaki, aku uwonvo u kana le.

⁶ Pini nala, kalobo ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa. N reve ta Yesu uza u Nazara, uza da a wandamgbani vi aya ya bolo. Webelele asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne da na, wa kpam pini wa, u 'yanga de.

⁷ Walai i ba i tonuko Bituru n atoni a ne a da a buwai, i tonuko le wa lasa da ta ubana a uyamba u Galili. Nte ya ba i wene yi de tyoku da u tonuko da a'ayin a da wari n ada.”

⁸ Aku a wutai a wuranai n ilyadi ikyamba n i jeyi, kpam alya la ulapani a dana uza ukuna wa adama a uwonvo.

Meri Magadaliya wenei Yesu

⁹ [N kpasani ku kain ka kagita ka a'ayin a shindere ka Yesu 'yanga'i. Vuma da u gitai yi uwene, Meri Magadaliya da, uka da u wutukpai ityoni i cingi i shindere ara ne.

¹⁰ U ba u tonukoi atoni a Yesu, u cina le atumam unamgbi n a sayi.

¹¹ Shegai an u tonuko le Yesu 'yanga de, hal gbam u wene yi ta, a 'yuwain uwushuku.

Yesu wenikei kaci ka a asu u atoni a re

(*Luka 24:13-35*)

¹² Yesu yansakai tyoku u roku, aku u asakai atoni a ne ama a re aza da a ka bana a ilyuci a wene yi.

¹³ Aku a gonoi a ba a tonukoi atoku a le. Atoku yi a 'yuwain uwushuku n ili a danai.

Yesu asakai kupa n uza u te vi a wene yi

(*Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8*)

¹⁴ Pini nala, u asakai atoni a ne kupa n uza u te vi a wene yi, a'ayin a da a ka lya ilikulya. Aku u bongo le adama a ugbama a asuvu a le n ukpada u uwushuku n ili i'ya ama da a wene yi a tonuko le.

¹⁵ Aku u tonuko le, “Walai i bana a asuvu a likimba i yanka ama Kadyanshi ka Shinga ka va.

¹⁶ Gb̄a uza ɗa baci dem u wushuki n kadyanshi ki hal a lyuɓugi yi, a ka wauwa yi t̄a. Kpam uza ɗa baci u 'yuwain ka, a ka varangu yi t̄a.

¹⁷ Iryoci i na ya tonon t̄a aza ɗa a wushuki: asuvu a kala ka va a ka wutukpa t̄a ityoni i cingi a asuvu a ama. A ka yan t̄a dem kadyanshi n aletsu a roku.

¹⁸ A ka bidya t̄a a'ali n akere a le, kpam a ka yanka le ili wa. Uza u so baci tsukonu, tsa tsa yan yi ili wa ko kenu. Kpam a ka sawa t̄a aza a m̄ɓɓa a t̄anasa le.”

*A cangai Yesu ubana a zuba
(Luka 24:50-53; Asuki 1:9-11)*

¹⁹ An Yesu kotso le uyanka kadyanshi, aku a canga yi ubana a zuba. U ba u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila. ²⁰ Atoni a ne tani a lazaɓ, a rongoi uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, ko nte wa a asuvu a likimba. Asheku n a ɓanga le asu u ɗa u asaka le a ka yansa ikunesavu n i weniki kadyanshi ki mayun ɗa.]

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukukpa u kadyanshi

Luka, uza da u korongi tagarada u na vi, kanaƙi ka aguma ka kahu u woko katoni ka Yesu. Adama a nala, u korongu ta n kakiri kpm u naka ta ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kpm dem u korongi Tagarada u Asuki. Itagarada i nala yi i walamgbana ta tsara i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarada u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagita u da uciga u Kashila a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u da Yesu tuwa ta a likimba u woko Kawauwi ka ama gba. Luka korongu ta iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike ta kpm kavasu ka ta n kalen ara Yesu. U korongu ta idani i Yesu an u vasai. U wenike ta kpm tyoku da Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a da Yesu wari pini naha a likimba. Adama a da wari kanaƙi ka aguma, a yinsa yi a a'ayin a ukpa a Kawauwi wa hal dem n u'yanga u ne a ukpa. U tonuko tsu Yesu takuma ta kadan a'ayin a da u'yangai a ukpa. Nala u wenike ta an mayun da Kashila ka 'yangasai Yesu a ukpa.

Tagarada u na u naka ta Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tono, iryoci i Yesu tyoku da u rongoi n ama. U wenike ta tyoku da tsa banga aza a unambi, n tyoku da tsa yan kavasu. Kpm dem u zuwa ta upityanangu u tsunu u gbama kpaci Luka wushuku ta n eyi u wene ta gba ili i'ya Yesu yansai, kpm u wenike tsu ta an Yesu 'yangai a ukpa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarada u na vi (1:1-4)

Ilimaci i Yahaya kalyubugi n Yesu (1:5-2:52)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-20)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:21-4:13)

Manyan ma Yesu a Galili (4:14-9:50)

Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51-19:27)

Ukana u ukpa u Yesu (19:28-23:56)

Yesu wa ta n uma (24:1-12)

Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku da kpm a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

¹ Uzapige Tiyoofilu: Ama ushani a bidya ta a korongu ukuna u da u gitai a mere ma tsunu.

² Ama yi a korongu ta dere tyoku u aza da a yain ukuna vi a a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kpm a tonuko tsu.

³ Adama a nala, an u wokoi mpa n kaci ka va n vecei ukuna vi a kagita ben, n wenei u lobono ta n koronku vu ukuna vi tyoku da u tonomgbonoi.

⁴ Tsara vu reve ukuna u da a wenishike vu vi mayun da u gitai.

Ilimaci i Yahaya

⁵ A'ayin a Hiridu† Magono ma Yahuda, a yan ta kadamkpi† ka roku, uza u kala Zakariya, uza da wari a kaƙon ka kaƙolo ka adarakpi ka Abija. Uka u ne Alisabatu uza u kagali ka Haruna† kadamkpi ka.

⁶ Ama a re le a ka wala ta dere a a'eshi a Kashila, kpm a ka kirana n udani u Kashila.

⁷ Shegai a'ari n maku wa, kpaci Alisabatu madari ma, kpm gba le a kutsa de.

⁸ Kain ka kaƙon ka adarakpi ka Zakariya kari a manyan a Kuwa ku Kashila, * wari a uyan tsadarakpi a kapala ka Kashila.

⁹ Uruta u rukpai a kaci ka ne tyoku u agadu a adarakpi, u woko uza da wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magulani. ¹⁰ An a'ayin a urunukpa a ili i magulani† a yain, kakuma ka ama ka ka lya kayala kari a ulanga a uyan kavasu.

¹¹ Aku katsumate ka zuba ka Kashila ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asadarakpa u ili i magulani vi.

¹² An u wenei nala, u giruwai, uwonvo u kana yi cika.

¹³ Aku katsumate ki ka tonuko yi, "Zakariya, pana uwonvo wa, kpaci a pana de kavasu ka vunu. Uka u vunu Alisabatu wa matsaka vu ta maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya.

¹⁴ Wa woko ta ili i ipeli n i kayanyan ara vunu. Ama ushani a ka pele ta adama a ilimaci i ne.

* 1:8 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makupki ma XX.

¹⁵ Kpaci wa woko tã uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuwã u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpam a ka shadãngu yi tã n Kulu Keri, eyi pini a katsumã ka mma u ne.

¹⁶ Wa gonuko tã aza a Isara'ila ushani a asu u Magono ma Zuba Kashilã ka le.

¹⁷ Kpam wa lasa tã Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiralãkpa atakasuvu a asheku ubana a asu u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa u ama a maci. U fo6uso atakasuvu a ama adama a utuwã u Asheku."

¹⁸ Zakariya wece yi, "Nidã ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan dẽ makoshi, kpam uka u vã dem u yan dẽ mamici."

¹⁹ Katsumate ki ka wushunku yi, "Mpa Jibura'ilu, uza dã wari kushani a kapala ka Kashilã. Suku dã a suku mu n tuwã n danãsa vu, kpam n tonuko vu ukuna u shinga u na vi.

²⁰ Gogo-na, adama a ukpađã u upityanangu u vunuu, va woko tã kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a dã a shadãngi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u dã. Kpam nala wa woko."

²¹ Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u bãrakpa i asuvu a Asu u Uwulukpi vi.

²² An u wutã, u fuđã u dana ukuna wa. Ama a revei u wene tã pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u rađãgbusi akere.

²³ An a'ayin a manyan a ne a shadãngi, u lazai u gonoi a kuwa.

²⁴ An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsumã, u kanã uronguso a kuwa bawu u wutã hal uwoto u tawun.

²⁵ U danai, "Webelele ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a dã a yan yi, dã u takpa mu uwono a a'eshi a ama."

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

²⁶ A uwoto u teli u katsumã ka Alisabatu, Kashilã ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili.

²⁷ U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza dã vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala ka makere mi ka Meri.

²⁸ Katsumate ka banai ara ne, u danai, "A danãsa vu Meri, macigi ma Kashilã. Magono ma Zuba ma tã n avu."

²⁹ Shegai Meri dambula tã cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala.

³⁰ Katsumate ka tonuko yi, "Pana uwonwo wa, Meri, kpaci Kashilã ka bidya tã ka zuwuka vu unã u shinga.

³¹ Va yan tã katsumã, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu.

³² Wa woko tã uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashilã ka Zuba. Magono ma Zuba Kashilã wa nađã yi tã tsugono tsu akaya a ne Dawuda.

³³ Wa lya tã tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani tsã tã pini hal ubana bawu utyoku."

³⁴ Meri wece yi, "Nidã ukuna u na wa gitã, an u wokoi mpa n reve vali wa?"

³⁵ Katsumate ka wushunku yi, "Kulu Keri ka cipã tã ara vunuu, ucira u Kashilã ka Zuba wa palasa vu tã. Adama a nala uza u uwulukpi u dã va matsa vi, a ka isa yi tã Maku ma Kashilã.

³⁶ Alisabatu dem, kumaci ku vunuu wã tã n katsumã n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u dã yi pa vi. Eyi uza dã a danai madari ma.

³⁷ Ili i'ã la i'ya Kashilã ka kpađã uyan wa."

³⁸ Meri danai, "Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku dã vu danai." Aku katsumate ki ka lazai ka așãkã yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

³⁹ A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u fo6usoi u banai a uyamba u Yahuda, a ilyuci i roku, a ka6on ka nsasa.

⁴⁰ U uwai a kuwa ku Zakariya u danãsai Alisabatu.

⁴¹ An u panai idyani i ne, aku maku ma mãri a katsumã ka ne ma gbãđã i ucira. Pini nala, a shadãngi Alisabatu n Kulu Keri.

⁴² U 'yangasã kalagãtsu ka ne n ucira, u danai, "Avu uza u unã u shinga u dã a asuvu a aka gbã. Maku ma kpam wa matsa vi, uza u unã u shinga u dã.

⁴³ Nidã ukuna u shinga u na u tsarã mu, hal anuku a Asheku a vã u tuwã ara vã?"

⁴⁴ An n panai kalagãtsu ka idyani i vunuu, aku maku ma mãri a katsumã ka vã ma gbãđã i n ucira adama a ipeli.

⁴⁵ Uza u unã u shinga u dã wari Meri, avu uza dã vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko vu ya shadãngu."

Ushipa u Meri

⁴⁶ Aku Meri danai, “Katakasuvu ka va ka naka ta Magono ma Zuba tsupige.

⁴⁷ N Kashila Kawauwi ka va ka uma u va wari a ipeli.

⁴⁸ Kpaci u wefelele uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U da na gba ama a ka tuwa a ka isa mu uza u una u shinga.

⁴⁹ Kpaci Uza u Ucira Gba u yanka mu ta ili i pige. Uwulukpi u da kala ka ne kari.

⁵⁰ Upasamgbanasa u da upana u iyali u ne u tsu pasamgbanasa a agali a da a ka pana uwonvo u Kashila ubana.

⁵¹ U yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a aradi n uyawunsa u atakasuvu a le.

⁵² U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u nakai aza da a vakunki kaci ka le tsupige.

⁵³ U cuwatangi aza a kambulu n ili i shinga, aza a utsari tani u tutsuku le akere a de.

⁵⁴ U gangai kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci wa cigusa ta n asuvayali a ne.

⁵⁵ Tyoku da u zuwamgbana wa pana iyali i isheku i tsunu, Ibirahi n kagali ka ne ubana.”

⁵⁶ Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kabyubugi

⁵⁷ An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali.

⁵⁸ Aza a karen n amaci a ne, a panai tyoku da Magono ma Zuba ma panai iyali i ne, hal a ganga yi ipeli.

⁵⁹ Kain ka kulla, a tuwai kotsu a kida maku mi kacombi.† A'ari a ka ciga a neke yi kala ka asheku a ne Zakariya.

⁶⁰ Shegai mma u ne u danai, “Nala wa, kala ka ne ka Yahaya.”

⁶¹ Aku a danai, “Iyen! A kumaci ku vunu uza roku wa la n kala ka nala wa.”

⁶² A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a isa maku mi.

⁶³ U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, “Kala ka ne ka Yahaya.” Gba le a yain majiyan.

⁶⁴ Kute-kute, una u ne u kukpai, kaletsu ka ne kpam ka tatsukpai. Aku u gitai kadyanshi u rongoi ucikpala Kashila.

⁶⁵ Uwonvo u kanai aza a karen yi gba. A rongoi utambura kadyanshi ka ukuna vi gba a kaon ka nsasa ka uyamba u Yahuda.

⁶⁶ Gba aza da a panai ukuna vi a kanai u da a atakasuvu a le, a ka tono, “Ndyu maku ma na ma tuwa ma woko?” Kpaci ucira u Magono ma Zuba ma ta n eyi.

Ushipa u Zakariya

⁶⁷ Aku a shadangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka ukuna u Kashila, u da,

⁶⁸ “A cikpala Magono ma Zuba, Kashila ka Isara'ila, kpaci u tuwa ta a asu u ama a ne u wutukpa le.

⁶⁹ U 'yangasaka tsu Kawauwi ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda.

⁷⁰ (Tyoku da caupa u danai a una u ntsumate n ne n da a wulukpei.)

⁷¹ U wauwa tsu a akere a atokulalu a tsunu, hal gba n aza da a 'yuwan tsu.

⁷² Tsara u wenike asuvayali a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U ciba kpam kazuwamgbani ka uwulukpi ka ne.

⁷³ Kazuwamgbani ka u tsinakai asheku a tsunu Ibirahi ka la vi.

⁷⁴ Kpaci u wauwa tsu ta a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu upana uwonvo.

⁷⁵ Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka ne, gba a'ayin a tsunu.

⁷⁶ Avu kpam maku ma va, a ka isa vu ta matsumate ma Kashila Uza u Ucira Gba, kpaci va lasa ta Asheku, tsara vu fobusuko yi ure.

⁷⁷ Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsara ucimbusa u unyushi u le.

⁷⁸ Adama a asuvayali a maci a Kashila ka tsunu, a zuba da katyashi ka kpasani ka wuta tsu.

⁷⁹ Tsara u wakana aza da a'ari ndishi a karimbi, n aza da a ka tuwa a kuwa. U toni n aatsu a ure u ndishi n shinga.”

⁸⁰ Aku maku ma gbonguroi a ikymba n kulu cika. U dusuki a kakamba hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu

(Matiyu 1:18-25)

¹ A'ayin a nala, Kaisa Agusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci gba ama da a'ari a uyamba† vi.

² (Makeci ma a gitai uyan ma la vi, a'ayin a tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.)

³ Ya dem gonoi a ilyuci i ne tsarą a korongu yi.

⁴ Isuhu dem 'yangai a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banai a uyamba u Yahuda. U banai a ilyuci i Dawuda i'ya a ka isa Batalami, kpaci eyi uza u kagali ka Dawuda da.

⁵ Tsarą a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza da kpm wari n katsuma.

⁶ Ele pini de, a'ayin a ilimaci a Meri a yain.

⁷ Aku u matsai maku ma vali ma kapala ma ne, u palasa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsarą kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

⁸ N kayin ka nala ki, aliniki a roku a da pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya ishiga i nlala n le.

⁹ Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi, hal uwonvo u kana le.

¹⁰ Shegai katsumate ki ka tonuko le, "Panai uwonvo wa, ukuna u shinga u ipeli u da n tuko da, u da wa woko u ama gba.

¹¹ Ara na a matsaka da ta Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku.

¹² Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina ta a vakunki maku a asu u uneshe kuzuwate ilikulya, upalasi n kunya."

¹³ Kute-kute, kabolo ka aza a kuvon a zuba a folomgbonoi n katsumate ki, a ka cikpala Kashila n a dansi,

¹⁴ "Unaka u tsupige ubana a asu u Kashila u shamgba ta a asuvu a zuba a asu u da u lai tsupige. A likimba tani ndishi n shinga n shamgba ta a asu u ama da wa pana kayanyan ka le cika."

¹⁵ An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, "Tsu banai a Batalami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitai vi."

¹⁶ A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. ¹⁷ Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitai n i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi.

¹⁸ Gba ama da a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u da aliniki yi a tonuko le.

¹⁹ Shegai Meri kana ukuna vi n kabini a katsuma ka ne, aku u rongoi u cifusa u da.

²⁰ Aliniki yi a gonoi, a rongoi unaka Kashila tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpm n adama a da a wenei maku mi tyoku da katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashila

²¹ An kain ka kulla ka kyawain, kain ka a ka kida yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka naka yi, kahu a yain katsuma ka ne.

²² An a'ayin a uwulukepe a le a yain, tyoku da u wari a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a naka yi a asu u Magono ma Zuba.

²³ (Tyoku da wari ukorongi, Mele ma Kashila ma danai, "Maku ma uka u gitai u matsa kalobo ka baci, u kana ta a naka yi a asu u Magono ma Zuba.")

²⁴ A yain u'arakpa tyoku da Mele ma Kashila ma danai, "A'adya a re ko tani mmuku ma ntambara n re." ◇

²⁵ Vuma roku u da pini a Urishelima a ka isa Saminu, vuma u maci kpm uza da wa gbashika Kashila. Wa ta n Kulu Keri, kpm u barakpai wa vana utuwa u Kirisiti Kawauwi u tuwa u wauwa aza a Isara'ila.

²⁶ Kulu Keri ku wenike yi wa kuwa wa, she a'ayin a da u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba.

²⁷ Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u uwai a Kuwa ku Kashila. Meri n Isuhu a tuwai, kotsu a naka Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku da Mele ma da a yain.

²⁸ Aku Saminu wofo yi, u cikpai Kashila, u danai,

²⁹ "Gogo-na, Ashekapige, she vu asaka kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku da vu danai.

³⁰ Kpaci n wene de iwauwi i vunu

³¹ i'ya vu fo'usoi a kapala ka ama gba.

³² Aya katyashi ka ka wenike Awulawa ure u vunu, aya kpm tsupige tsu ama a vunu Isara'ila."

³³ Tata na mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne.

³⁴ Aku Saminu zuwuka le uną u shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, "Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpa u aza roku n u u'yangą u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila. Kpm Kashila ka suku yi ta u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi ta.

³⁵ Kotsu a wutukpa uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa batsamgbana ta katakasuvu ka vunuu.”

³⁶ Matsumate ma mari uka, uza u kala Hanatu, wa ta dem pini a Kuwa ku Kashila ki, ukere u Fanuyila u da, uza u kagali ka Ashiru. Marana ma, kpam u kutsa ta cika. Iyolo i ayen a shindere a da u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere.

³⁷ Gba ayen a ne hal n a da a tsirana tsu ne dem a da yi amanganishi n a nishi.* U asaka Kuwa ku Kashila wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kavasu.

³⁸ Tyoku da Saminu wari a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwai evu n ele, u cikpai Kashila. U kana kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama da a ka vana uwutukpa u Urishelima.

³⁹ An a kotsoi gba ili i'ya Mele ma Kashila ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.

⁴⁰ Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shadangu yi n ugboji u da u wurai a'ayin a ne. Kpam Kashila ka zuwuka yi una u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashila

⁴¹ Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana ta u Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana.

⁴² An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku da a cuwanakai.

⁴³ An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kana ure u ugonon. Yesu shamgbai a Urishelima, bawu a revei.

⁴⁴ A yain nwalu ma uliva, a ka wundya ko wa pini a asuvu a kabolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kana yi uzama a asu a amaci† n aje a le.

⁴⁵ An a kpa da yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne.

⁴⁶ An a'ayin a tatsu a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashila a mere ma awenishiki. Wa pana ka le n u yansi le keci.

⁴⁷ Gba ama da a pana ka yi a yain majiyan n ureve u ne, n tyoku da wa wushukusu.

⁴⁸ An isheku i ne i wene yi, a yain majiyan, aku mma u ne danai, “Maku ma va, ndya i zuwai vu yanka tsu naha? Mpa n asheku a vunuu tsari vu uzama n katsuma unamgbi.”

⁴⁹ Aku u wece le, “Nda i zuwai ya zama mu? I reve u kana n rongo a asu u Tata u wa wa?”

⁵⁰ Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.

⁵¹ Aku u gonoi a Nazara kabolo n ele, u rongo le unaka tsupige. Mma u ne tani u kana ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne.

⁵² Yesu gbonguroi a ikyamba n kakiri, kpam Kashila n ama da a reve yi a ciga yi.

3

Kubari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

¹ A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige ma Roma, a yan ta ngono n nishi aza da a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila a kere ka ne, alya: Bontu Bilatu wari gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wari magono ma Galili, vantu u ne Filibu wari magono ma Ituriya n Tarakunita, Lisaniya wari magono ma Abiliya.

² A'ayin a Hanana n Kayafa ngono m adarakpi, kadyanshi ka Kashila ka tuwai ara Yahaya maku ma Zakariya a kakamba.

³ U banai gba a iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata u Urudu n u yanyi kubari: ama a kpatala ubana a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le, aku a lyubugu le tsara u wenike an a cimbusuka le.

⁴ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyubugi: “Kalagatsu ka uza roku ka salasa a kakamba, Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa u da mai tsara u wala.

⁵ A ka shadangu ta gba arara, kpam a betelikpe gba nsasa n agalala. A shamkpa ire i'ya i kotolusoi, aku a gbandala i'ya i'ari n adaka.

⁶ Kpam ama gba a ka wene ta iwauwi i Kashila.” †

⁷ Yahaya tonukoi kakuma ka ama ka ka tuwusa tsara u lyubugusu le vi, “Eda a'eku! Ya barana da i suma unamgbukatsuma u Kashila u da wa tuwa?”

⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u de. Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de Ibrahi da asheku a de wa, nala wa banga da wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka 'yangasaka Ibrahi mmuku a asuvu a atali a na yi.

⁹ N gogo-na naha a tadangu de kagovu a ami a ndanga. Madanga ma baci dem ma kpa da i u naka ilimaci i maci, a ka kapa ta ma, a varangu a asuvu a akina.”

* 2:37 Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a da a wurai, an vali u ne u kuwai. † 3:6 Isha. 40:3-5.

¹⁰ Kakumã ka ama ka wece yi, “Nɔya wã tsa yan gogo-na?”

¹¹ U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza ða bawu wari n ma. Uza u ilikulya kɔam dem u yain nala.”

¹² Awushi a utafa a roku a tuwã tsarã a lyuɓugu le, a wece yi, “Kawenishiki, ndya tsa yan?”

¹³ U tonuko le, “Kotsu i pasãka a ili i'ya a ða i wushi wa.”

¹⁴ Aku asoje a roku a wece yi, “Ātsu tani, ndya tsa yan?”

U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa tã, kɔam u nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka ðe.”

¹⁵ Ama gbā a'ari a ka vana tã utuwã u Kirisiti Kawauwi, aku a'ari a uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya ða Kawauwi ki.

¹⁶ Yahaya wushunku le gbā, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyuɓugusu ða, shegai uza ða u la mu wa tuwã tã. Uza ða mpa n rātsa n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa. Aya wa lyuɓugu ða n Kulu Keri n akina.”

¹⁷ Kasasu ka uwelimkpe ka ne kā tã a kukere ku ne, wa wujumã tã asu u ulapa ilya vi, aku u cirangu ilya yi u tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa tã kopo ki n akina† a ða bawu a ka cimbã.”

¹⁸ N̄icun i kuɓari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁹ Shegai Yahaya ɓaranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u vangu u ne u ða u zuwai, n ukuna u cingi u roku u ða u yain.

²⁰ Adama a nala u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u na vi.

A lyuɓugi Yesu

(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

²¹ An a lyuɓugusi ama gbā, a lyuɓugi dem Yesu. Tyoku ða Yesu wari a kvasu, zuba u kukpai.

²² Pini nala, Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. A panai kalagãtsu ka wutai a zuba, ka danai, “Aɗa Maku ma wã ma ma ciga. Ma pana tã kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu

(Matiyu 1:1-17)

²³ A'ayin a ða Yesu gitai manyan ma ne, wã tã n ayen evu n kamankupa. Tyoku ða kɔam ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Heli ma.

²⁴ Heli maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

Levi maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Yana ma.

Yana maku Isuhu ma.

²⁵ Isuhu maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Emos ma.

Emos maku ma Nahum ma.

Nahum maku ma Hasali ma.

Hasali maku ma Najaya ma.

²⁶ Najaya maku ma Ma'ata ma.

Ma'ata maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Shimeya ma.

Shimeya maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Yahuda ma.

²⁷ Yahuda maku ma Yowana ma.

Yowana maku ma Risa ma.

Risa maku ma Zerubabe ma.

Zerubabe maku ma Shayalatiya ma.

Shayalatiya maku ma Niri ma.

²⁸ Niri maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Adi ma.

Adi maku ma Kosuma ma.

Kosuma maku ma Alumadama ma.

Alumadama maku ma Iri ma.

²⁹ Iri maku ma Yosi ma.

Yosi maku ma Eliyaza ma.

Eliyaza maku ma Yorima ma.

Yorima maku ma Matat ma.
 Matat maku ma Levi ma.
³⁰ Levi maku ma Saminu ma.
 Saminu maku ma Yahuza ma.
 Yahuza maku ma Isuhu ma.
 Isuhu maku ma Yunam ma.
 Yunam maku ma Eliyakim ma.
³¹ Eliyakim maku ma Malaya ma.
 Malaya maku ma Mainana ma.
 Mainana maku ma Matata ma.
 Matata maku ma Natan ma.
 Natan maku ma Dawuda ma.
³² Dawuda maku ma Yese ma.
 Yese maku ma Ubida ma.
 Ubida maku ma Boza ma.
 Boza maku ma Salumuna ma.
 Salumuna maku ma Nashon ma.
³³ Nashon maku ma Aminadabu ma.
 Aminadabu maku ma Aram ma.
 Aram maku ma Hesuruna ma.
 Hesuruna maku ma Farisa ma.
 Farisa maku ma Yahuza ma.
³⁴ Yahuza maku ma Yakubu ma.
 Yakubu maku ma Ishaku ma.
 Ishaku maku ma Ibirahi ma.
 Ibirahi maku ma Tera ma.
 Tera maku ma Naho ma.
³⁵ Naho maku ma Seru ma.
 Seru maku ma Reyu ma.
 Reyu maku ma Fele ma.
 Fele maku ma Eba ma.
 Eba maku ma Shela ma.
³⁶ Shela maku ma Kenan ma.
 Kenan maku ma Afakasha ma.
 Afakasha maku ma Shem ma.
 Shem maku ma Nuhu ma.
 Nuhu maku ma Lame ma.
³⁷ Lame maku ma Metusela ma.
 Metusela maku ma Anuhu ma.
 Anuhu maku ma Jare ma.
 Jare maku ma Mahalalel ma.
 Mahalalel maku ma Kenan ma.
³⁸ Kenan maku ma Enos ma.
 Enos maku ma Shitu ma.
 Shitu maku ma Adamu† ma.
 Adamu kpmam uza da u wutai a asu u Kashila da.

4

Ukondo u Yesu

(Matiyu 4:1-11; Marku 1:12-13)

¹ Pini nala, Yesu asakai Agata a Urudu ushafangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba.

² U yan ta a'ayin a amangare, Kalapansi kari yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, "Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka katali ka na kadyanshi ka gono burodi."

⁴ Yesu wushunku yi, "Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, 'N burodi da koshi vuma wa yan uma wa.'" [◇]

⁵ Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu.

⁶ U tonukoi Yesu, “Ma naḱa vu ta gbā tsupige n ucira u le, kpaci mpa a naḱai. Ma ta n ucira u da ma naḱa uza da ma ciga.

⁷ Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gbā.”

⁸ Yesu wushunku yi, “Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘Lyaka Magono ma Zuba Kashila ka vunu kayala, aya koshi va gbashika.’” ◇

⁹ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shamgbai a zuba u Kuwa ku Kashila ku ugadi bilibili. U tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a utuwa a iyamba.

¹⁰ Kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunu, a kirana n avu.

¹¹ Kpam a ka kebe vu ta a akere a le, adama a da va gbasha kune a katali.*”

¹² Yesu wushunku yi, “A korongu ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’” ◇

¹³ An Kalapansi ka kotsoi ukonduso u ne gbā, aku u asaka yi ve.

Yesu gitai manyan a Galili

(Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)

¹⁴ Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wa ta kabolo n eyi. Ukuna u ne u kyawain gbā a uyamba vi.

¹⁵ U rongoi a uwenishike a agata a Kashila a le, gbā ama n a naḱi yi tsupige.

A yuwain Yesu a Nazara

(Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)

¹⁶ An Yesu tuwai a Nazara (asu u da a wo yi), aku u uwai a kagata ka Kashila kain ka Ashibi, tyoku da u cuwanakai. U yangai kushani, kotsu u yain kaneshi.

¹⁷ A naḱa yi tagarada u Ishaya matsumate, u batakpai tagarada vi, u cinai a asu u da a korongi: ¹⁸ “Kulu ku Magono ma Zuba ka ta kabolo na mpa, u dangasa mu n yanka aza a unambi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. U suku mu n tuwa n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza da a sirai, n kukpa a'eshi a arumba, n wauwa aza da a 'yanki,

¹⁹ n yain kadyanshi ka kayen ka Magono ma Zuba ma yan ili i shinga.” ◇

²⁰ U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara u wenishike. Gbā aza da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a gitai yi akalu.

²¹ Aku u gitai le utonusuko, “Ara, udani naha u shadangu de a atsuvu a de.”

²² Gbā le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain, hal a danai, “Eyi na maku ma Isuhu ma wa?”

²³ U tonuko le, “Ya yanka mu ta tsizagadi tsu na tsi, ‘Kanaḱi ka aguma, tanaḱa kaci ka vunu.’ Wata, ‘Gbā ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunu.’

²⁴ Mayun da n tonuko da, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.

²⁵ “Shegai mayun n tonuko da, a'ayin a Iliya, nraḱa n da pini ushani a Isara'ila. A'ayin a da a shamkpai mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli, a'ayin a da kambulu ka pige ka kimbai gbā uyamba vi.

²⁶ Gbā n nala, a suku Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu u maraḱa ma mari a Zarafatu a uyamba u Sida. ◇

²⁷ A'ayin a Elisha matsumate, a yan ta nkutu ushani a uyamba u Isara'ila. Uza wa tani la uza da a tanaḱai wa, she Na'aman† koshi, vuma u uyamba u Suriya.” ◇

²⁸ Ama da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a panai upan, an a panai nala vi.

²⁹ Aku a 'yangai a wutukpa yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma mari evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba.

³⁰ Shegai u wurai a mere ma le, u yain nwalu n ne.

Yesu wutukpai ityoni i cingi

(Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28)

³¹ Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wari le a uwenishike kain ka Ashibi.

³² A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci kadyanshi ka ne n ucira u da kari.

³³ A kagata ka Kashila ki tani, uza u ityoni i cingi u da pini. Aku u yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u salai,

◇ 4:8 U.M.L. 6:13. * 4:11 Wanda da Kalapansi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashila ka suku ta atsumate a zuba a ne a kebe vu kotsu vu ta datsa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu radugi asu u bilibili. ◇ 4:12 U.M.L. 6:16. ◇ 4:19 Isha. 61:1-2. ◇ 4:26 1 Ngo. 17:1-16. ◇ 4:27 2 Ngo. 5:1-14.

³⁴ “Wayai! Ndaya i birika vu n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwā da vu tuwāi vu wuna tsu? N reve tā uza da vāri. Uza u uwulukpi u nala vi u da u Kashilā.”

³⁵ Aku Yesu barana yi, u da, “Pada bini! Pecembene n eyi!” Aku ityoni i cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecembenei n eyi. U yanka yi tani ukuna u cingi wa.

³⁶ A yain majiyan gbā le, a ka dansa utyoku u le, “Icun i kadyanshi i eni i'ya na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu barana ityoni i cingi, aku a wuta?”

³⁷ Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

Yesu tanasai koku u Bituru

(Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34)

³⁸ Aku Yesu asakai kagata ka Kashilā ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u uka u Bituru tani wa tā n usudugbi u ikyamba, aku a folo yi u tanasa yi.

³⁹ U shamgbai evu n kaci ka ne, u barana maḅala mi, aku ma asaka yi. Kute-kute, u 'yangai u gita le uyanka manyan.

⁴⁰ An kaara ka rukpai, gbā aza da a'ari n aza a mḅala icun kau-kau, a tuwusuka le a asu u ne. Aku u taḅangusuku le akere a a'aci a le, u tanasa le.

⁴¹ Ityoni i cingi kpm i wuta a asu u ama ushani, a'ari iyoroli n a dansi, “Avu Maku ma Kashilā ma!”

Shegai u barana le, u bishinka le kadyanshi, kpaci a reve tā eyi Kirisiti Kawauwi da.

Yesu yain kuḅari a Galili

(Marku 1:35-39)

⁴² An kain ka wansai, Yesu wuta u banai a asu u da bawu uza wari pini. Aku kakuma ka ama kari yi uzama, a banai a asu u da wari. Uciga u le u da a shamkpa yi, kotsu u asaka le wa.

⁴³ Shegai u tonuko le, “U kana tā n yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashilā a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a nala a da a suku mu.”

⁴⁴ Aku u lyai kapala n u yanyi kuḅari a agata a Kashilā a uyamba u Yahuda.†

5

Yesu isaḅi atoni a kagita

(Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20)

¹ Kain ka te, Yesu wari kushani a ikengi i Kushiva ku Galili,* kakuma ka ama ka gbafaryangu yi, a'ari upana kadyanshi ka Kashilā.

² U wenei a'atsu a re a da akani a adan a asakai ikengi i kushiva yi. A'ari uḅacangusu ibilili i le.

³ Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi Simo jebe u vinga kpatsu ki kenu u asaka ikengi i kushiva yi. Aku u dusuki u kanaḅi uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.

⁴ An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, “Uka kpatsu ki a asu u da wari n kadaḅa, kotsu i vutalaḅi ibilili i de i kanaḅi adan.”

⁵ Simo wushunku yi, “Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsari uyan manyan, kpm ko i te tsu kana wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma vutalaḅi tā ibilili yi.”

⁶ An a yain nala, a kanaḅi adan ushani, hal ibilili i le i kanaḅi ukidasa.

⁷ Adama a nala, a isaḅi atoku a le a da a'ari a kpatsu ku ire ki a tuwa a banga le. A tuwai a shaḅangusi a'atsu yi a re gbā n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.

⁸ Pini nala, an Simo uza da a ka isaḅi Bituru wenei nala, u kuḅangi a kapala ka Yesu, u danai, “Asheku, baḅsa pini dan na mpa, kpaci mpa uza u unyushi u cingi u da.”

⁹ Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan tā majiyan, an a kanaḅi adan nala.

¹⁰ Nala tani kpm dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi, atoku a manyan a Simo.

Yesu tonukoi Simo, “Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana a kapala, ma gonuko vu tā uza da wa tukuso ama.”

¹¹ A wutukpai a'atsu a le a kagida, aku a asakai gbā ili i'ya a'ari n i'ya, a tono yi.

Yesu tanasai makutu

(Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45)

¹² Kain ka te, Yesu wari a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku, uza u mḅala n tsukutu, u tuwai ara ne. An u wenei Yesu, u kuḅangi a kapala ka ne, u folo yi u da, “Asheku, vu wushuku baci, va tā n ucira u da va tanasa mu.”

† 4:44 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu tā “Galili.”

* 5:1 N Tsiheline, a korongu tā

“Kushiva ku Janisara” a tsu isaḅi tā dem ka “Kushiva ku Galili.”

¹³ Yesu b̄ar̄akp̄ai kukere, u sawa yi, u da, “N wushuku t̄a, t̄ana.” Kute-kute, tsukutu tsi tsu as̄aka yi.

¹⁴ U ronoi vuma vi atsvu, u da, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu ba vu wenike kaci ka vunu a asu u k̄adar̄akpi. Kpam vu n̄aka kune tyoku d̄a Musa danai a yain, adama a d̄a vu t̄ana, tsar̄a ama a reve n u d̄a.”[◊]

¹⁵ Shegai gb̄a n nala, kadyanshi ka Yesu k̄ari a utambura, hal kakum̄a ka ama ushani ka tuwus̄ai ka pan̄aka yi, tsar̄a a t̄anas̄a m̄b̄ala n le.

¹⁶ Shegai u tsu bana t̄a a asu u d̄a bawu ama a'ari, n u yanyi kavas̄u.

Yesu t̄anas̄ai kawunu

(Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12)

¹⁷ Kain ka te, an Yesu w̄ari a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a roku a'a t̄a pini ndishi. Aza d̄a a wut̄ai gb̄a a ilyuci i uyamba u Galili n aza a Yahuda n Urishelima. Kpam ucira u Magono ma Zuba u ut̄anas̄a u m̄b̄ala w̄a t̄a n eyi.

¹⁸ Ama roku a tuw̄ai n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka yi a kunu, tsar̄a a zuwa yi a kapala ka Yesu.

¹⁹ An a kp̄ad̄ai utsar̄a ure u d̄a a ka uka yi, adama a kakum̄a ka ama, a yuw̄ai a zuba u kukp̄a. A d̄apai kukp̄a ki, aku a zural̄akp̄ai vuma vi a mere ma kakum̄a ki, pini a kapala ka Yesu.

²⁰ An Yesu wenei upityanangu u le, u da, “Uza u va, a cimbusuka vu d̄e unyushi u cingi u vunu.”

²¹ Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a git̄ai uyawunsa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u d̄a na n uyans̄aka Kashil̄a kadyanshi ka cingi naha? Ya wa fuda u cimbus̄a unyushi u cingi? She Kashil̄a koshi.”

²² Shegai an Yesu revei tyoku d̄a a ka yawunsa, u wece le, “Ndy a zuwai ya yawunsa naha a atakasuvu a d̄e?”

²³ Ndy a lai shana u d̄a a ka dana, ‘A cimbus̄a d̄e unyushi u cingi u vunu,’ ko, ‘Yanḡa vu wala?’

²⁴ Kondoi na, kotsu i reve an mpa Maku ma Vuma m̄ari n ucira u d̄a ma cimbus̄a unyushi u cingi a likimba.” U tonokoi kawunu ki, “N tonuko vu, 'yanḡa vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.”²⁵ Kute-kute a kapala ka le, u 'yanḡai u bidyai kajiba ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashil̄a.

²⁶ A yain majiyan cika, gb̄a kakum̄a ki ka rongoi ucikpal̄asa Kashil̄a, uwonvo kpam u k̄ana le, a danai, “Ara tsu wene t̄a ukuna u savu.”

U'isq u Levi

(Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17)

²⁷ An nala u wurai, aku Yesu wutai. Pini nala, u wenei kawushi ka utafa ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne. Aku u tonuko yi, “Tono mu.”

²⁸ U as̄akai ko ndya wa, u 'yanḡai u tono yi.

²⁹ Levi fōbusuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku a d̄a dem pini ushani n ama roku a ka lya kabolo n ele.

³⁰ Aku Afarishi n awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, “Ndy a zuwai ya lya kabolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”

³¹ Yesu wushunku le, “Aza d̄a a'ari n alafiya a ka ciga uza u agum̄a wa, she aza a m̄b̄ala.

³² N tuw̄a adama a d̄a ma is̄a aza a maci wa, shegai adama a aza a unyushi u cingi, tsar̄a a kpatala.”

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22)

³³ A tonokoi Yesu, “Atoni a Yahaya a tsu yansa t̄a kakuli n kavas̄u, nala dem atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?”

³⁴ U wece le, “Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci abiki kabolo n valisavu vi?”

³⁵ A'ayin a'a t̄a a utuw̄a a d̄a a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a d̄a a ka yan kakuli.”

³⁶ U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, “Uza wa kara kakashi a kunya ku savu, aku u padara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa t̄a ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a padarai a kunya ku cau ki ka rotso ka wa.

³⁷ “Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. U yan baci nala, ma t̄as̄a t̄a kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka namgba.

³⁸ Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka savu.

◊ 5:14 Adkp. 14:1-32.

³⁹ Kpam uza wā la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga ma savu wa. Kpaci wa dana tā, ‘Ma cau mi ma la tā ma savu mi tsulobo.’”

6

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi

(Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kaḅolo n atoni a ne, pini nala, atoni yi a gitai ukoḁuso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi.

² Afarishi a roku a danai, “Ndya i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma Ashibi?”

³ Yesu wushunku le, “Edā kotsu i yan kaḅeshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin a da u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa?”

⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila, u bidyai iburodi i uwulukpi n takumai. Ili i'ya adarakpi a da koshi a wushunki a takuma. Kpam u nakai aje nwalu n ne i roku.”[◇]

⁵ Pini nala, u tonuko le, “Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi.”

Uza da ili i soi kukere

(Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6)

⁶ Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashila wari a uwenishike. Pini a asuvu yi, uza roku u da pini uza da ili i soi kukere ku ulyaki ku ne.

⁷ Aku awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsai yi ko wa tanasa yi n kain ka Ashibi ki, kotsu a tsara unyushi u da a ka ba a sapula yi.

⁸ Eyi tani u revei uyawunsa u le, aku u tonukoi vuma vi, “Yanga vu shamgba a mere.” Aku u 'yangai u shamgbai.

⁹ U tonuko le, “Ma wece da, ndya i'ari dere kain ka Ashibi? A yain ili i shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u da?”

¹⁰ Aku u lingana le gba le, u tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunuu.” U barakpai kukere ki, aku ku tanai.

¹¹ A panai upan cika, a gitai usheshe tyoku da a ka yan n Yesu.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re

(Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19)

¹² A'ayin a nala yi, Yesu wutai u yuwai masasa tsara u yain kavasu. U rongoi uyan kavasu ubana a asu u Kashila hal kain ka wansai.

¹³ An kain ka wansai, u isa'i atoni a ne, aku u dangasai kupa n ama a re a asuvu a le, u isa'i le asuki.

¹⁴ Alya Simo (uza da u isa'i Bituru) n utoku u ne Andurawu n Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Batalamawu.

¹⁵ U dangasa ta dem Matiyo, n Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa'i Ziloti.

¹⁶ U dangasai kpam Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

Yesu yanka ta ama ushani manyan

(Matiyu 4:23-25)

¹⁷ Aku u gidalai kaḅolo n ele, u shamgbai a asu u da wari kateshe. Kakuma ka atoni a ne, n kakuma ka ama ushani a tuwai a panaka yi, tsara a tanasa le. A wutusai a uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza da a'ari a Taya n Sida u unu a kushiva.

¹⁸ N aza da ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tanasa le.

¹⁹ Gba ama yi a ka ciga a sawusa yi, kpaci ucira wa wutusa ta a asuvu a ne, u tanasa le gba le.

Unu u shinga n u cingi

(Matiyu 5:1-12)

²⁰ Aku Yesu gadigbai kaci ka ne, u wefelei atoni a ne, u danai: “Eda aza a unu u shinga a da, eda aza a unambi, kpaci tsugono tsu Kashila tsu de tsa.

²¹ Eda aza a unu u shinga a da, eda aza da ya yan kambulu gogo-na, kpaci a ka cuwatangu da ta. Eda aza a unu u shinga a da, eda aza da ya sa gogo-na, kpaci ya dosuso ta.

²² Eda aza a unu u shinga da, a'ayin a da ama a 'yuwan da, a wutukpa da a asuvu a le, a wisha da, a panai icadi i de adama a va Maku ma Vuma.

²³ “Pelei a kain ki, i radugusu n mazanga, kpaci katsupi ka malen ma manyan ma de ka ta ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai ntsumate.

²⁴ “Shegai ter de eda aza a utsari, kpaci i wusha de upana u kayanyan u de.

[◇] 6:4 1 Sam. 21:6.

²⁵ Ter *de*, e*da* aza *da* i'ari n ucuwi gogo-na, kpaci ya tuwa *ta* i yain kambulu. Ter *de*, e*da* aza *da* ya dosuso gogo-na, kpaci ya namgba *ta* katsuma, kpam i sai.

²⁶ Ter *de*, e*da* aza *da* ama a ka cikpalasa, kpaci nala dem akaya a le a cikpalasai ntsumate n ka*ban*."

Ciga atokulalu a vunu

(*Matiyu 5:38-48; Matiyyu 7:12*)

²⁷ Yesu doki u danai, "Shegai n tonuko *da*, e*da* aza *da* ya panaka mu, i cigi atokulalu a *de*, i yanka aza *da* a 'yuwan *da* ukuna u shinga.

²⁸ I zuwuka aza *da* a ka wishisa *da* un*a* u shinga. Aza *da* a ka kovo *da* kpam i yanka le kavasu.

²⁹ Uza *da* u basa vu a kagbaguzu ka te, kpatalaka yi ka ire ki. Uza *da* u wusa vu kunya, kotsu vu bishinka yi matogo ma vunu wa.

³⁰ Gba uza *da* baci u folo vu ili, vu naka yi. Uza *da* baci kpam u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa.

³¹ Yankai ama tyoku *da* ya ciga a yanka *da*.

³² "Aza *da* a ka ciga *da* alya baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka ya tsara? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga *ta* aza *da* a ka ciga le.

³³ Aza *da* baci a ka yanska *da* ukuna u shinga a *da* baci ya yanka ukuna u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem nala a ka yansa.

³⁴ Kpam aza *da* baci i wenei a ka tuwa a tsupa *da* a *da* baci ya naka akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu naka *ta* aza a unyushi u cingi akopi, tsara a tsupa le dere.

³⁵ Shegai i cigi atokulalu a *de*, i yanka le ukuna u shinga. Naka akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa *da* wa. Katsupi ka malen ma manyan ma *de* kpam ka yan *ta* ushani. Ya woko *ta* kpam mmuku n Kashila ka Zuba, kpaci eyi uza u ukuna u shinga u *da* a asu u aza *da* bawu a tsu cikpa n aza a cingi.

³⁶ I woko aza a asuvayali, tyoku *da* Tata u *de* wari uza u asuvayali."

Kotsu i tadanku ko uza u unyushi wa

(*Matiyyu 7:1-5*)

³⁷ Yesu doki u danai, "Kotsu i tadanku uza unyushi wa, adama a *da* a ka tadanku *da* dem. I kidaga uza ugana wa, adama a *da* a ka kidaga *da* dem. I cimbusa unyushi u *da* a yanka *da*, kotsu a cimbusuka *da* dem.

³⁸ Naka, kotsu a naka *da* dem: kakundatsu ka shinga ka a shadangi, a sovonoi, a colukpoi hal ka wotsongusu. Aku a tsunku *da* a matogo. Kakundatsu ka i kundunki ka a ka kundunku *da*."

³⁹ U yanka le agisani a roku u danai, "Karumba ka fuda ka rono utoku u ne karumba? Ama a re a le gba she a rukpa a kadaka wa?

⁴⁰ Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza *da* baci a wenishikei mai, she u woko tyoku u kawenishiki ka ne.

⁴¹ "Nda i zuwai va wundya macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku vu kpa*da*i ukirana n kagbukulu ka kari a keshi ka vunu?

⁴² Nida va fuda vu tonuko utoku vunu, 'Utoku u va, asa*ka* n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,' avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? Avu uza maci u ka*ban*, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu, aku vu wene mai tyoku *da* va takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu."

Madanga n ilimaci i ne

(*Matiyu 7:16-20; Matiyyu 12:33-35*)

⁴³ Yesu doki u danai, "Madanga ma shinga ma la ma ma matsa ilimaci i cingi wa, madanga ma cingi ma tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa.

⁴⁴ Kpaci madanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa.

⁴⁵ Vuma u maci u tsu wutukpa *ta* ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpa ili i cingi. Kpaci ili i ushani i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa."

Amai a a'uwa ama a re

(*Matiyyu 7:24-27*)

⁴⁶ Yesu doki u danai, "Adama a iyen a *da* ya isa mu 'Asheku, Asheku,' kpam ya yan tani ili i'ya n tonuko *da* i yain wa?

⁴⁷ Gbā uza da baci u tuwai ara va, wa panaka mu, aku wa tono udani u va, ma wenike da ta ucun u ne.

⁴⁸ Wa ta tyoku u uza da wa ma kuwa, u gawai lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi a katali ka upeti. An agata a wayai, mini ma agata ma lapai ubana a kuwa ki. Shegai ma gbada ka wa, kpaci a ma ta ka mai.

⁴⁹ Shegai uza da u panai kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku u uza da u mai kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a da mini ma agata ma lapai ka, kute-kute aku ku rukpai ku yuruwai yukuyuku."

7

Upityanangu u katigi (Matiyu 8:5-13)

¹ An Yesu kotsoi udansa ukuna u da wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u uwai a Kafarnahum.

² A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza da kagbashi ka ne kari a una u ukpa, kpam wa ciga yi wa wa.

³ An u panai ukuna u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwa u tanasaka yi kagbashi ka ne.

⁴ A'ayin a da a rawai ara ne, a folo yi cika, a da, "Vuma u na u rawa ta vu yanka yi ili i na yi.

⁵ Kpaci wa ciga ta ukuna u tsunu, hal u maka tsu kagata ka Kashila."

⁶ An u panai nala, u lazai kaolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko yi, "Asheku, dambula kaci ka vunuu vu tuwa a kuwa ku va wa. Kpaci n rawa va uwa a kuwa ku va wa.

⁷ Nala kpam n wenei n ratsa n tuwa a asu u da vari wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka va ka tana ta.

⁸ N reve ta nala kpaci mpa vuma da wari a kere ka ucira ka, kpam ma ta n asoje a kere ka va. N tsu tonuko ta uza u na, 'Wala,' aku tani u wala. N tonuko uza u nide, 'Tuwa,' aku tani u tuwa. N tonuko kagbashi ka va, 'Yan naha,' aku tani u yain."

⁹ An Yesu panai nala, u yain majjiyan a kaci ka ne. Aku u yiralakpai u kondoi kakuma ka ama ka ka tono yi vi, aku u tonuko le, "Mayun n tonuko da, ko a asuvu a Isara'ila n wene ucun u upityanangu u pige naha wa."

¹⁰ An aza da a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka tana de.

Yesu yangasai maku ma marana

¹¹ An a tsarai a barakpai kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim. Aku atoni a ne n kakuma ka ama ka banai kaolo n eyi.

¹² An u yain evu n utsutsu u ilyuci vi, u wenei a cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpam marana ma. Ama a ilyuci yi ushani a'ga ta kaolo n marana mi.

¹³ An Asheku a wene yi, asuvayali a kana yi, u tonuko yi, "Sa wa."

¹⁴ Aku u ra'ai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza da a cangai i'ya vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, "Kalobo, n da vu 'yanga."

¹⁵ Kakushe ki ka 'yangai ka dusuki ka kana kadyanshi. Aku Yesu naka yi mma u ne.

¹⁶ Gba le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashila a ka dansa, "Matsumate ma pige ma wuta de a asuvu a tsunu. Kpam Kashila ka tuwa de ka banga ama a ne."

¹⁷ Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gba uyamba u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u da.

Yesu n Yahaya Kalyubugi (Matiyu 11:2-19)

¹⁸ A'ari pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gba ukuna u Yesu.

¹⁹ Aku Yahaya isai atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, "Ada uza da wa tuwa vi, ko tsu vana uza roku?"

²⁰ An ama yi a tuwai ara Yesu, a tonuko yi, "Yahaya Kalyubugi da u suku tsu ara vunuu, u da, 'Ada va tuwa vi, ko tsu vana uza roku?'"

²¹ A'ayin a nala yi tani, Yesu tanasa ta ama ushani aza a m'ala icun kau-kau n aza a ityoni i cingi. Kpam arumbga ushani a wene ta asu.

²² Yesu wushunku le, "Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumbga a wene ta asu, awunu a wala ta, nkutu n tana ta, agulani a pana ta, akushe a 'yanga ta n uma. A yanka ta aza a unambi ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga.

²³ I tonuko yi kpam, 'Uza da baci bawu u tadsatsai adama a va, uza u una u shinga u da.' "

²⁴ An atsumate a Yahaya yi a lazai, Yesu kanai uyanka ama kadyanshi ka Yahaya, “An i banai a kakamba ki, ndya ya ciga i wene? Asomini a da uwule u tsu purusa a asu u da baci dem u lapanai, ko iyen?”

²⁵ Ko vuma da u ukai aminya a ikebe, aya ya ciga i wene? A'a. A a'e6ile a ngono a da aza da a ka ukusa aminya a shinga, n a pani kayanyan a'ari, shegai a kakamba wa.

²⁶ Matsumate ma ya bolo uwene? Eye, kpm u la ta matsumate.

²⁷ Yahaya da gai Tagarada u Kashila wa dansaka vi, an a danai, 'Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, uza da wa lapuluka vu ure.' ^o

²⁸ N tonuko da gba a asuvu a ama da aka a matsai, uza wa la u la yi wa. Shegai gba n nala, uza u kenukulu gba a asuvu a tsugono tsu Kashila u la yi ta.”

²⁹ (An ama, hal gban n awushi a utafa a da a'ari pini a panai nala, a wushuki an uyan u ukuna u Kashila u da ili i maci. An u wokoi a wushuki Yahaya lyu6ugusu le.

³⁰ Shegai Afarishi n arevi a Mele a 'yuwain ili i'ya Kashila ka ciga le n i'ya; an a 'yuwain u lyu6ugusu le.)

³¹ Yesu danai, “N iyen i'ya ma ratsanaka ama a gogo-na? N dya wa a rotsoi?”

³² Icun yi mmuku n da mari a kuden ndishi, n a ikambani da a'ari. N a dani, 'Tsu fulaka da ta ugbali u mazanga, shegai i 'yuwain kuje. Tsu shipai ushipa u ukpa, shegai i sa wa.'

³³ “Kpaci Yahaya Kalyu6ugi tuwai u lafa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, 'Wa ta n ityoni i cingi.'

³⁴ An mpa Maku ma Vuma† ma lya na n soyi, aku i danai, 'Kalyai ka n kasoi, kpm kaje ka aza a uwusha utafa n aza a unyushi u cingi ka.'

³⁵ Shegai ama a ka wene ta tyoku da ugboji u Kashila wari mai a asu u aza da a ka tono yi.”

Yesu a kuwa ku Simo Kafarishi

³⁶ Kafarishi ka roku uza u kala Simo, u libanai Yesu ulya ilikulya. Aku u banai a dusuki ulya u ilikulya vi.

³⁷ Uka roku, uza u unyushi a ilyuci yi, u panai a da aya pini de wa lya ilikulya a kuwa ku Kafarishi ki. Aku u tukoi majuju ma shinga ma a shadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika.

³⁸ U kudangi a a'ene a Yesu wa sa, aku u rekpishei a'ene yi n meshi, u yansasai ma n kenji ka ne. U rongoi a uwofuso a'ene yi, aku u tsunki a da manivi mi.

³⁹ Pini nala, an Kafarishi ka ka libanai Yesu ulya u ilikulya vi u wenei nala, u danai a katakasuvu ka ne, “A da baci vuma u na matsumate ma, wari wa reve ta ko ucun u uka u eni u da wa sawusa yi vi; kpaci uza u unyushi u cingi u da.”

⁴⁰ Yesu wushunku yi, “Simo, ma ta n ili i'ya ma tonuko vu.”

U wushuki, “Kawenishiki, tonuko mu.”

⁴¹ Yesu danai, “Vuma roku u da u kopuki ama roku ama a re ikebe, uza u te ikebe i'ya uza wa yan manyan ma uwoto* kamanga, uza u te tani amangarenkupa.

⁴² Ama a re a le gba a tsara ikebe i utsupuka wa. Adama a nala u tonuko le a asansa n i'ya. Asuvu a le ya wa laka uciga vuma vi?”

⁴³ U wushuki, “A uwene u va, uza da kutan ku ne ku lai ushani.”

Yesu danai, “Vu wushuku ta mai.”

⁴⁴ U yiralakpai a asu u uka vi, aku u tonukoi Simo, “Vu wene ili i'ya uka u na vi wa yanka mu? An n uwai a kuwa ku vunu, vu ne mu mini ma ma 6acangusu a'ene a va wa, shegai eyi 6acangusu mu a da de n meshi ma ne. U yansasai a da kpm n kenji ka ne.

⁴⁵ Vu ryabusa mu n uwambatsa wa, shegai uka u na an n uwai a kuwa ku vunu, u asaka uwofuso a'ene a va wa.

⁴⁶ Vu tsunku kaci ka va manivi wa, shegai eyi tani manivi ma magulani ma u tsunki a'ene a va.

⁴⁷ Adama a nala, n tonuko vu, a cimbusuka yi de unyushi u cingi u ushani u ne, kpaci u wenike ta uciga u pige. Uza da baci a cimbusukai kenu, uciga u kenu u da u wenikei.”

⁴⁸ Aku Yesu tonukoi uka vi, “A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

⁴⁹ Aza da a'ari pini a asu u ulya ilikulya ka6olo n eyi vi, a gitai udansa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da naha, hal wa cimbusuka uza unyushi u cingi?”

⁵⁰ U tonukoi uka vi, “Upityanangu u vunu, u wauwa vu de. Wala ili i vunu.”

8

Aka a roku a da a tonoi Yesu

^o 7:27 Mal. 3:1. * 7:41 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 500.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

¹ A ɓarɓkpa wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi kuɓari. Wa yan kadyanshi ka tsugono tsu Kashila. Kupanamere† vi a'a ta kaɓolo n eyi,

² n aka a roku aza da a pecei n ityoni i cingi na m6ala n le kpam. Asuvu a le alya Meri, uza da a ka isa Magadaliya, uza da a wutukpai ityoni i cingi i shindere a asuvu a ne.

³ Yuwana uka u Kuza (uza da wari kaɓangi ka Hiridu), n Suzana dem a tono yi ta, kaɓolo pini n aka a roku ushani. Gba aka a na yi a ɓanga le ta n ili i kukere i le.

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)

⁴ An kakuma ka ama ka ɓolongi, ama a'ari u tuwusa ara Yesu ilyuci ilyuci. Aku u tonuko le agisani,

⁵ “Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a da wari a wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusai a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpam n kaɗasai.

⁶ I roku kpam i rukpai a atali. An i wuta aku i ekpei, kpaci kutanu ka pini wa.

⁷ I roku kpam i rukpai a awana. An a gbonguroi kaɓolo, awana yi a sapusai i'ya.

⁸ I roku kpam i rukpai a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain mmuku aman-gatawun-aman-gatawun hal i lai tyoku da a cei.”

An u danai nala, aku u 'yangasai kalagatsu, u danai, “Gba uza da wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)

⁹ Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki.

¹⁰ Aku u danai, “Eda a wushunku da ta i reve ukuna u da wari a asuvu a tsugono tsu Kashila. Shegai aza da a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku da wari ukorongi, [◊] A uwene a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.”

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)

¹¹ “Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashila u da.

¹² Icun i'ya i rukpai a ure, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. Aku Kalapansi ka wusai u da a atakasuvu a le, tsara a pityanangu n Kashila a tsara iwauwi wa.

¹³ I atali yi tani, alya aza da a pana baci ukuna vi, aku a wushi u da n ipeli, shegai a'a n alu wa. A ɓarɓkpa n uwushuku wa, an a'ayin a ukondo a tuwai, aku a lazai a rukpai.

¹⁴ I'ya i rukpai a asuvu a awana tani, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. An a yain a'ayin kenu, aku kadambula ka likimba, n utsari, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala le, hal a kpaɗai uyan ili i maci.

¹⁵ I'ya a cei a uyamba u shinga, alya ama a maci, aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. A kana i u da gbam-gbam a atakasuvu a le, a kawunki n u da pini, a gbonguroi, a naka mmuku.”

Macikalu ukimbi n kabelu

(Marku 4:21-25)

¹⁶ Yesu doki u danai, “Uza wa la wa sapa macikalu aku u kimba ma n kabelu wa, ko kpam u zuwa ma a kere ka ivamkpatu wa. Shegai u zuwa ma a kashamkpatu ka ne, adama a aza da a ka uwa a wene katyashi.

¹⁷ I'ya baci dem i'ari usokongi, a ka kpaɗa i'ya uwutukpa wa. Ukuna wa kpam la u da wa kpaɗa u wuta a kateshe wa.

¹⁸ Kiranai n i'ya ya pana. Uza da wari n ili, aya a tsu doku. Uza da bawu wari n ili, maku ma ili ma wa wundya wari n ma vi, a ka wusa yi ta i'ya.”

Mma n a'angu Yesu

(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)

¹⁹ Mma n a'angu Yesu a tuwai a asu u ne, shegai a fuda a rawa a asu u ne wa, adama a kakuma.

²⁰ Aku a tonuko yi, “Mma u wunu n a'angu a wunu alya de kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu.”

²¹ U wushunku le, “Aza da a tsu pana kadyanshi ka Kashila a kirana n ka, alya mma u wa n a'angu a va.”

Yesu vakunki abali

(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)

◊ 8:10 Isha. 6:9.

²² Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, “Tsu pasamgbanai upashi u nide.” Aku a uwai a kpatsu ki a lazi.

²³ A'ari a asuvu a nwalu, aku alavu a purā yi. Uwule n a'ali a 'yangai a kushiva ki. Kpatsu ku le ku gitai ushadangu n mini, hal ka shumbugu.

²⁴ A banai a ba a 'yangasa yi a danai, “Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu de!”

U 'yangai, u bananai uwule vi n a'ali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri. ²⁵ Pini nala, u wece le, “Nte upityanangu u de?”

A panai uwonvo a yain majjiyan, aku a dansai utyoku u le, “Ya kumbu na vi, hal u tsu barana uwule n a'ali, hal a panaka yi?”

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi

(Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20)

²⁶ Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u da wari a upashi u Kushiva ku Galili.

²⁷ N uwuta u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku, uza u ilyuci vi, u tuwai u gawunsai n eyi. U baraka ta u uka aminya wa kpam u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asan.

²⁸ An u wenei Yesu, u rukpai a kapala ka ne, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Ndyi i birika vu na mpa, Yesu Maku ma Kashila ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa.”

²⁹ Dana da u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu barana ta ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi ta a'ayin ushani. A tsu kana yi ta a sira n ikani n irim, aku u kidasa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.

³⁰ Yesu wece yi, “Ndyi kala ka vunu?”

U danai, “Katam,” kpaci ityoni i cingi i'a ta ushani a asuvu a ne.

³¹ Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kadaka ka bawu kari n utyoku wa.

³² A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa. Aku a folo yi u asaka le a uwa a asuvu a le, aku u asaka le tani a uwa.

³³ Ityoni i cingi yi i wutai a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidalai n ilyadi she a kushiva, a kuwai pini a mini mi.

³⁴ An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitai, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une.

³⁵ Ama ushani a tuwai a wene ukuna u da u gitai. An a tuwai a asu u Yesu, aku a cinai uza da ityoni i cingi i wutai ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka ta aminya, kpam n ugboji u ne. Aku a panai uwonvo.

³⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku da a tanasai uza u ityoni i cingi vi.

³⁷ Gba aza a ubongu u uyamba u Garasa a folo Yesu u asanka le a asu vi. Kpaci uwonvo u kana le ta cika.

An u uwai a kpatsu ki wa laza,

³⁸ uza da ityoni i cingi i wuta yi vi, u folo yi u asaka yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai,

³⁹ “Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u da Kashila ka yanka vu.” Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

Utanasu a makere ma Jayiru n uka u mpasa

(Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)

⁴⁰ An Yesu kpatalai u gonoi a upashi u kushiva vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'ari a uvana.

⁴¹ Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. U kudangi a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne,

⁴² adama a maku ma makere ma ne ma mari a una u ukpa. Aya utyoku u ne a asu u asheku a ne, wa ta n ayen evu n kupa n a re.

An Yesu wari a nwalu, shegai kakuma ka ama kari yi a umatsa.

⁴³ Aku uka roku, uza da u yain ayen kupa n a re n ma'ala ma ulala u mpasa. [U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.]* Shegai ko uza u fuda u tanasa yi wa.

⁴⁴ U rafai a kucina ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n asakai ulala.

⁴⁵ Aku Yesu danai, “Ya sawa mu?”

An ama yi gba a nanai, Bituru danai, “Uzakuwa, kakuma ka ama ka ka yain ushani ka gebishe vu.”

* **8:43** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta udani u “U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.”

⁴⁶ Shegai u danai, “A sawa mu t̄a. Kpaci n pana t̄a ucira u wut̄ai a asuvu a va.”

⁴⁷ An uka vi u wenei w̄ari n tyoku d̄a wa kpawan wa, aku u rābai evu, n u jeki ikyamba. U kud̄angi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gb̄a ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku d̄a kpam u t̄an̄ai kute-kute.

⁴⁸ Yesu tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u t̄an̄asa vu d̄e, wala ili i vunu mai.”

⁴⁹ Eyi pini a kadyanshi, aku uza roku u wut̄ai a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashil̄a ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuw̄a d̄e, kotsu vu damgbar̄asa kawenishiki ki kpam wa.”

⁵⁰ An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa t̄an̄a t̄a.”

⁵¹ An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kābolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi n̄a mma u ne.

⁵² Shegai gb̄a a'ari a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpa u makere mi. Yesu danai, “Asakāi kushen, kuw̄a d̄a u kuw̄ai wa, alavu a d̄a yi.”

⁵³ Aku a ka dosuso yi idyoshi i magari, an a revei u kuw̄a d̄e.

⁵⁴ U kān̄ai kukere ku makere ki, u 'yanḡasai kalagatsu, u danai, “Makere, 'yanḡa.”

⁵⁵ Uma u ne u gonoi, kute-kute u 'yanḡai. Aku u danai a ne yi ilikulya.

⁵⁶ Tata u ne n̄a mma u ne a yain majiyan. Shegai u barana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitai wa.

9

Yesu suki Kupanamere vi

(Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)

¹ Kain ka te, Yesu isāi Kupanamere vi, aku u nāka le gb̄a ucira u d̄a a ka fud̄a a wutukpa ityoni i cingi, a t̄an̄asa kpam m̄bala icun kau-kau.

² Aku u suku le a ba a yain kūbari ku tsugono tsu Kashil̄a, a t̄an̄asa kpam aza a m̄bala.

³ U tonuko le kpam, “I bidya ili adama a nwalu n d̄e wa, ko kalangu, ko kats̄an, ko ilikulya wa. Kpam i bidya ikebe ko ntogo n re wa.

⁴ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a d̄a ya asāka ilyuci yi.

⁵ Ama yi a wusha d̄a baci wa, a'ayin a d̄a baci ya wut̄a a ilyuci yi i kapats̄a kabut̄a ka a'ene a d̄e,* kotsu u woko iryoci i'ya i wut̄ai uwule u le.”

⁶ A 'yanḡai a uwai a ilyuci i pige n une n a yanyi kūbari n a t̄an̄asi ama ko nte wa.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29)

⁷ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambulai cika. Aza roku a danai Yahaya d̄a 'yanḡai a ukpa.

⁸ Aza roku a danai Iliya d̄a gonoi. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yanḡai a ukpa.

⁹ Hiridu danai, “N kīd̄a t̄a kaci ka Yahaya. Ya kumbu māri a upana ukuna u ne vi?” U zama yi uwene.

Yesu lyatanḡi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14)

¹⁰ An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gb̄a ili i'ya a yain. Aku u bidya le a lazai ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isā Besaida.

¹¹ Shegai an kakuma ka ama ki ka revei a asu u d̄a wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanshi ka tsugono tsu Kashil̄a, u t̄an̄asa aza a m̄bala.

¹² An kaara ka ciga urukpa, aku Kupanamere vi a tuwai ara ne a danai, “Tutsuku kakuma ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u d̄a tsari vi uza w̄a pini wa.”

¹³ U tonuko le, “Ed̄a nāka le ili i'ya a ka lya.”

Aku a wushuki, “Ili i'ya tsari n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsil̄aka le ilikulya.”

¹⁴ (Kpaci ama evu n azu a tawun a d̄a a'ari a asu vi a'ali.)

U tonukoi atoni a ne yi, “Tonuko le a dusukusu ābolo ābolo, kābolo dem evu n ama amangarenkupa.”

¹⁵ A yain tani nala, a zuwai ama yi gb̄a a dusukusi.

¹⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gad̄igbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashil̄a. Pini nala, u jib̄amgb̄an̄asāi i'ya u nākāi atoni a ne a pecike kakuma ka ama ki.

* 9:5 Kapats̄a d̄a a kapats̄ai kabut̄a ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gb̄a ili i asu yi, hal n kabut̄a ki dem.

¹⁷ Gbà le a cuwusai, aku a cirangi abuwu a iburodi yi hal mbana kupa na n re.

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu

(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)

¹⁸ Kain ka te, an Yesu wa yan kvasu utyoku u ne, atoni a ne a'ari evu n eyi, aku u wece le, "Ya ama a ka dansa mari?"

¹⁹ A wushuki, "Aza roku a danai avu Yahaya Kalyuɔugi da, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangai a ukpa."

²⁰ U wece le, "Eda tani ya ya dansa mari?"

Aku Bituru wushuki, "Avu Kawauwi ka, uza da Kashila ka suki."

²¹ U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa

(Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1)

²² Pini nala, Yesu lyai kapala n kadyanshi, "U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpa u 'yanga a ukpa."

²³ U tonuko le gbà, "Uza da baci wa ciga u tono mu, u kana ta u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandambhani ma ne kain dem u tono mu.

²⁴ Uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Shegai uza da baci u nakai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u da.

²⁵ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gbà, aku u namba uma u ne?

²⁶ Gbà uza da baci u panai uwono u va n kadyanshi ka va, mpa Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu va n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba."

²⁷ Aku u tonuko le, "Mayun n tonuko da, aza roku a da pini na vi kushani aza da bawu a ka kuwa, she a wene tsugono tsu Kashila."

Uyansaka u Yesu

(Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8)

²⁸ Evu n a'ayin kulla a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kaɓolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kvasu.

²⁹ Wari a uyan kvasu, aku upetiwa'eshi u ne u yansakai. Aminya a ne a waramai pun a ka lada.

³⁰ Pini nala, ama a re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi.

³¹ Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpa u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suku yi i'ya la vi.

³² Bituru n aza da a'ari kaɓolo n eyi, alavu a pura le. An a rikpanakai a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a da a'ari kaɓolo n eyi vi.

³³ An ama yi a ka laza a asaka yi, aku Bituru tonuko yi, "Uzakuwa, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a kvasu a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpa ka Iliya." U reve tani ili i'ya wa tono wa.

³⁴ Tyoku da wari a kadyanshi, kalishi ka kimbà le, aku uwonvo u kana le cika.

³⁵ Kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, "Maku ma va ma n dangasai ma na vi, panaka ni."

³⁶ An kalagatsu ki ka kotsoi kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u ne. A'ayin a da a wenei ukuna u nala vi, a pada ta bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi

(Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27)

³⁷ An kain ka wansai, cina a cipa de a masasa mi, kakuma ka ama ka cina yi.

³⁸ Uza roku u isa yi pini a kakuma ki, u danai, "Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma va n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi.

³⁹ Ityoni i cingi i tsu kumba yi ta, aku u sala bawu kagita. I tsu zuwa ta ikyamba i ne i rongo uje hal unu u ne u rongo kapufu. I tsu asaka yi wa, she a'ayin a da i kparasa yi cika.

⁴⁰ N foloi atoni a vunu a wutukpa i'ya, shegai a kpadai."

⁴¹ Yesu wushuki, "Eda ama a a'ayin a na, aza a ukpada u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere da ma rongo n ada na n kawunki n ada?" U tonuko vuma vi, "Tuko maku mi na."

⁴² An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu bananai ityoni i cingi yi, aku u tanasai maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne.

⁴³ Gbà le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashila.

Yesu doku danai ukuna u ukpa u ne

(Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32)

An ama a'ari a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne,

⁴⁴ "Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko da: a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a ama a cingi."

⁴⁵ Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u da, tsara a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u da a ka wece yi ukuna vi.

Ya wa woko uzapige?

(Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40)

⁴⁶ Kananamgbani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza da wa woko uzapige a mere ma le.

⁴⁷ Shegai an Yesu revei ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a kaƙon ka ne.

⁴⁸ U tonuko le, "Gbā uza da baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka va, mpa u wushai. Kpam uza da baci dem u wusha mu, uza da u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a de gba, aya uzapige."

⁴⁹ Yahaya danai, "Uzapige, tsu wene ta uza roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunu, ats u tani tsu bishinka yi, kpaci wa a asuvu a tsunu wa."

⁵⁰ Shegai Yesu tonuko yi, "Bishinka ni wa. Gbā uza da baci bawu wa yan tsilala n afa, uza u de u da."

Ama a Samariya a 'yuwain Yesu

⁵¹ An a'ayin a da a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima.

⁵² U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza da a lazai a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsara a fobuso urawa u ne.

⁵³ Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima da wa bana vi.

⁵⁴ An atoni a ne aza da a ka isa Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, "Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a tuwa a lya le?"

⁵⁵ Shegai u yiralakpai u barana le.

⁵⁶ Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

Aza da a ka ciga a toni Yesu

(Matiyu 8:19-22)

⁵⁷ Tyoku da a'ari a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, "Ma tono vu ta a asu u da dem va bana."

⁵⁸ U tonuko yi, "Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpam ma ta n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma ma n asu u nvain wa."

⁵⁹ U tonukoi vuma roku, "Tono mu."

Vuma vi u tonuko yi, "Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va."

⁶⁰ Yesu tonuko yi, "Asaka akushe a cidangu atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila."

⁶¹ Uza roku kpam u tonuko yi, "Asheku, ma tono vu ta, shegai asaka ve n ba n tonuko aza a kuwa a va."

⁶² Yesu tonuko yi, "Uza da baci dem u kana maberu ma anaka, aku u webelele kucina, u ratsa u yain manyan a tsugono tsu Kashila wa."

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

¹ An nala u wurai, Yesu dangasai ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re. * A lasa yi urawa a asu u da dem wa ciga u bana.

² U tonuko le, "Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi.

³ Walai, n suku da ta tyoku u mmuku ma ncon a mere ma nleweni.

⁴ Kotsu i bidya makpakata ma ikebe wa, ko katsan, ko akpata a roku wa. Kpam kotsu i shamgba idyani i bululu n uza a ure wa.

⁵ "Kuwa ka baci dem i uwai i gita i dana, 'Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.'

⁶ Uza u ndishi n shinga wa baci pini a kuwa ki, wa wusha ta n da. Wa tani baci pini wa, ma gono ta ara de.

⁷ I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i ilikulya i'ya baci dem a naka da, kpaci kayain ka manyan ka gan ta ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a usavadasa a'uwa wa.

⁸ "Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha da, i lyai i soi i'ya a naka da.

* **10:1** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta "70."

⁹ I tanasa aza a mɓala a da a'ari pini. I tonuko le, "Tsugono tsu Kashila tsa ta evu n a da."
¹⁰ Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha da, i kyawan a ure dem n i dansi,
¹¹ "Ko kabuta ka ilyuci i de ka ka padarai a a'ene a tsunu, tsu kapatsaka da ka de. Shegai gba n nala, i reve tsugono tsu Kashila tsu yan de evu."
¹² N tonuko da, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom gban ya yan ta shana n ilyuci i nala yi."

Ilyuci i'ya i yuwain uwusha kadyanshi ki
(Matiyu 11:20-24)

¹³ Yesu doki u danai, "Ter de aza a Korasinu, ter de aza a Besaida. A'ari a da baci ukunosavu u da a yain a asuvu a de u da a yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A rongo ta n akashi u'uki n a polusi kakomo, adama a katsuma ka lima.

¹⁴ Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka ta utsara ajebigi kapala n a da.

¹⁵ A da kpam aza a Kafarnahum 'yangasa da a ka 'yangasa da hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko da hal ubana a asu u ukpa u ama a cingi.

¹⁶ "Uza da panaka da, mpa u panakai. Uza da kpam u 'yuwan da, mpa u 'yuwain. Uza da u 'yuwan mu, mpa u 'yuwain wa. Uza da u suku mu, aya u 'yuwain."
 Pini nala, aku a lazai.

Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re
(Matiyu 11:25-27; Matiyo 13:16-17)

¹⁷ Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, "Asheku, hal ityoni i cingi dem i panaka tsu, adama a kala ka vunu."

¹⁸ U tonuko le, "N wene ta Kanangasi† ka wuta a zuba ka rukpai tyoku u ulada.

¹⁹ U da na n naka da ucira u udeshe a'ali n ada bu, kpam i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'a la i'ya ya ne da usan wa.

²⁰ Gba n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i panaka da wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a de a zuba."

²¹ A'ayin a nala yi, Yesu yan ta ipeli cika n Kulu Keri, u danai, "N cikpa vu ta, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpaci vu sokongu ta ukuna u na vi a asu u arevi n aza da a rotsongusi. Vu todugboi u da a asu u aza da bawu a revei ili. Kpaci nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

²² "Gba ili, Tata u va naka mu i'ya de. Uza wa tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza wa kpam la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpam aza da Maku mi ma cigai u wenike."

²³ Aku u kpatalai u wefelei atoni a ne u tonuko le usokongi, "Aza a unu a shinga a da a'eshi a da a wenei ili i shinga i'ya i wenei.

²⁴ N tonuko da, ntsumate na ngonu ushani aza da a cigai a wene ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpam ili i'ya i panai, shegai a pana wa."

Uza u Samariya u yain ili i shinga

²⁵ Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yangai kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, "Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsara uma u da bawu wari n utyoku?"

²⁶ Yesu tonuko yi, "Ndy a i'ari a asuvu a Mele? Nida vu tsu yan i'ya Kaneshi?"

²⁷ Aku u danai, "Vu cigi Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu, n uma u vunu gba. Vu cigi yi n ucira u vunu n kakiri ka vunu gba. Vu cigi kpam uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu." ♦

²⁸ Yesu tonuko yi, "Vu wushuku ta mai. Yansa nala, va tsara ta uma." ♦

²⁹ Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, "Ya uza u karen u va?"

³⁰ Yesu wushunku yi n agisani, "Vuma roku u da u 'yangai a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magalaka a kangu yi, a monduso yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a asaka yi a unu u ukpa.

³¹ Pini nala, kafarakpi ka roku ka tono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi u lazai ili i ne.

³² Nala kpam uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi u lazai u asaka yi.

³³ A'ari pini uza u Samariya u roku u wuta nwalu u rawai pini a asu u da wari vi, an u wene yi, aku asuvayali a kana yi.

³⁴ U banai pini a asu u vuma vi, u sirasa yi a asu u da u tsarasa usan vi, u tsungusu yi manivi n mini ma aguma. Aku u tadangu yi a zuba u makparyagi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kiranai n eyi.

† 10:18 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ♦ 10:27 U.M.L. 6:5; Adkp. 19:18. ♦ 10:28 Adkp. 18:5.

³⁵ An kain ka wansai, u bidyai ikebe i azurufa i re,[‡] u naḳai uza u kuwa vi. U danai, 'Vu kirana n eyi, gbā i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu ta.'

³⁶ "A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei wari uza u karen u vuma da aza a magalaka a lapai vi?"

³⁷ Aku u danai, "Uza da u yanka yi ili i shinga."

Yesu tonuko yi, "Bana dem vu yansa nala."

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

³⁸ An Yesu n atoni a ne a'ari a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipuka yi a kuwa ku ne.

³⁹ Wa ta n utaku, uza u kala Meri uza da u dusuki a kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne.

⁴⁰ Shegai Marta afofi a pura yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, "Asheku, avu wene utaku u va u asaka mu ma yan manyan utyoku u va wa? Tonuko yi u tuwa u banga mu wawa."

⁴¹ Shegai Asheku a wushunku yi, "Marta, Marta, vu dambula ta, kpam va dambula a kaci ka ili ushani.

⁴² Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri dangasa ta ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa."

11

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasu

(Matiyu 6:9-13; Matiyo 7:7-11)

¹ Kain ka te, Yesu wa yan kvasu a asu u roku. An u kotsoi, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, "Asheku, wenishike tsu kvasu tyoku da Yahaya wenishikei atoni a ne."

² U tonuko le, "Ya yan baci kvasu, i dana, 'Tata, a naka kala ka vunu tsupige, tsugono tsu vunu tsu tuwa.

³ Ne tsu kain dem ilikulya.

⁴ Cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu, kpaci atsu n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusuka ta aza da a nusuka tsu. Kpam kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.'"

⁵ U doki u tonuko le, "A dana uza u te de wa n kaje, aku u banai ara ne n kayin ka pige, u tonuko yi, 'Kaje ka va, kopuku mu iburodi i tatsu.

⁶ Kaje ka va ka ka cipai nwalu gogo-na, kpam ma n ili i'ya ma naka yi u lyai wa.'

⁷ "Aku u wushuku eyi pini de a asuvu, u dana, 'Kotsu vu damgbarasa mu wa, n gbagirya de utsutsu u kuwa vi. Mpa na mmuku n va tsu vaku de, ma fuda ma 'yanga ma naka vu ili wa.'

⁸ Asaka n tonuko da, ko wa 'yanga baci wa naka yi ili an wari kaje ka ne wa, wa 'yanga ta wa naka yi gbā ili i'ya wa ciga, adama a umatsa u da u matsai.

⁹ "Kpam n tonuko da, rongoi ufolo, a ka ne da ta. Rongoi ubolo, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, a ka giduwunka da ta.

¹⁰ Uza da baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Kpam uza da baci dem u boloi, u tsu tsara ta. A tsu giduwunka ta uza da baci dem u kudai utsutsu.

¹¹ "Tata u eni u da a asuvu a de maku ma ne ma [folo yi burodi aku u naka yi katali?]" Ko kpam u foli yi kadan, aku u bidya kali u naka yi?

¹² Ko kpam u foli yi kako, aku u bidya kuda u naka yi?

¹³ Eda ama a cingi i reve baci unaka mmuku n de ili i shinga, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa naka aza da a folo yi Kulu Keri."

Yesu n Ba'alzabu

(Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27)

¹⁴ Kain ka te, Yesu wa wutukpa ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi i wutai, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpam a yain majiyan.

¹⁵ Shegai ama roku a danai, "N ucira u Ba'alzabu magono ma ityoni i cingi u da wa wutukpusa ityoni i cingi."

¹⁶ Kpam aza roku a ka konduso yi, aku a boloi u wenike le iryoci i roku i zuba.

¹⁷ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, "Tsugono tsa baci dem tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilakani, tsugono tsu nala tsa wacuwa ta. Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilakani, ka wacuwa ta.

¹⁸ Kanangasi ka pece baci kaci ka ne kure n u shilakani, nida tsugono tsu ne tsa yan tsu shamgba? N dana ta nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u da ma wutukpusa ityoni i cingi.

[‡] **10:35** Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. * **11:4** Kvasu ka tagarada u Matiyo ka la ta ugadi. † **11:11** Akorongi a cau a ushani aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta, "U folo yi burodi, aku u naka yi katali?" ‡ **11:18** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁹ N ucira u Ba'alzabu u da baci ma wutukpusa itiyoni i cingi, n ucira u eni u da wa kpmam atoni a de a ka wutukpusa le? Adama a nala a ka woko ta aza a afada a de.

²⁰ N ucira u Kashila u da baci ma wutukpusa itiyoni i cingi, tsugono tsu Kashila tsu tuwa ta la vi ara de.

²¹ "Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya tsara udukuyan u ne wa.

²² Shegai uza roku uza da u la yi ucira u 'yangasaka yi baci, hal u fudai u wusha yi iwunukatsu i'ya u pitanangi n i'ya vi, aku u pecike udukuyan u ne.

²³ "Uza da baci dem bawu wari ka'olo na mpa, tsilala tsa wa yan na mpa. Uza da baci bawu u banga mu ucirangusu, uwacinsa u da yi.

Ugono u itiyoni i cingi

(Matiyu 12:43-45)

²⁴ "Itiyoni i cingi i wuta baci a asu u uza, i tsu tono ta a asu u da bawu mini mari ubolo u asu uwunvuga. I tsara baci wa, aku i dana, 'Ma gono ta a asu u da n wutai.'

²⁵ I gono baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpmam a kalai ka,

²⁶ aku i ba i bidya itiyoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la ta n kagita unamgba."

²⁷ Tyoku da wari a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a ka'olo ki u 'yangasai kalagatsu u danai, "Uza da u matsa vu kpmam u comuko vu uza u unu u shinga da."

²⁸ U danai, "Unu u shinga u la ta uwoko a asu u aza da a panai kadyanshi ka Kashila a yankai ka manyan."

Iryoci i Inusa

(Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12)

²⁹ An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, "Ama a a'ayin a na ama a cingi a da. A ka bolu ta iryoci, shegai iryoci i'a la a ka wenike wa, she iryoci i Inusa.

³⁰ Wata, tyoku da Inusa wokoi iryoci i aza a Niniba, nala dem Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi.

³¹ Magono ma Sheba ma mari uka ma 'yanga ta kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci a m'ari n likimba n da u wutai u panakai ugboji u Solomo. Shegai uza da u lai Solomo aya naha.

³² Ama a Niniba a ka 'yanga ta kain ka afada n a sapunki unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a ku'ari ku Inusa. Gogo-na uza da u lai Inusa aya naha.

Macikalum ma ikyamba

(Matiyu 5:15; Matiyo 6:22-23)

³³ "Uza wa sapa macikalum u sokongu ma a asu u da a tsu sokongu ili wa, ko u kimba ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashamkpatsu ka ne, tsara ama da a ka uwa a wene katyashi.

³⁴ A'eshi a da macikalum ma ikyamba i vunuu. A'eshi a vunuu a lobono baci, ikyamba i vunuu ya shadangu ta n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunuu ya shadangu ta n karimbi.

³⁵ Webele ko katyashi ka wari n ka vi karimbi ka.

³⁶ Adama a nala, ikyamba i vunuu i shadangu baci n katyashi gba, bawu ka'on ka ka kari n karimbi. Gba ya woko ta katyashi, tyoku da macikalum ma tsu naka vu katyashi."

Unu u cingi u teli

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

³⁷ An Yesu kotsi kadyanshi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya.

³⁸ An Kafarishi ka wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.

³⁹ Asheku kpmam a tonuko yi, "Eda Afarishi i tsu za ta kucina ku mako n ku kapara, shegai a asuvu a de i shadangu ta n kurura n tsicingi.

⁴⁰ Eda atengeshi! Uza da u yain kucina ki, aya dem u yain asuvu yi wa?

⁴¹ Adama a nala, zayi asuvu yi a asu u uneshe aza a unambi ili i'ya i'ari n i'ya, kotsu a wulukpe da gba.

⁴² "Ter de Afarishi, kpaci i tsu naka ta Kashila u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuan kau-kau, shegai i kpa'ayi uyanka ama ili i'ya i'ari dere, kpmam i ciga Kashila wa. U laka ta i'ari i yain u makorishi vi n u kagita vi dem.

⁴³ "Ter de Afarishi, kpaci i la ta uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashila. Kpmam ya ciga ama a rongo da udanasa a asuvu a kuden.

⁴⁴ "Ter de Afarishi, kpaci tyoku u asaun a da a yain bawu uza wa wene a da i'ari, a da ama a ka kpatsa bawu a revei."

⁴⁵ Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, “Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya.”

⁴⁶ Yesu wushuki, “Ter de arevi a Mele, kpaci i tsu tadangusuku ta ama ucanga u araji, kpm i tsu zuwa ko majubu i dana ya ɓanga le wa.

⁴⁷ “Ter de, kpaci asaun a ntsumate n da isheku i de i wunusai a da ya masaka ikali.

⁴⁸ U woko la vi de an i wushuki i manyan ma isheku i de. Kpaci alya a wunusa le, eda kpm ya masa ikali a asaun a le.

⁴⁹ Ili i'ya i zuwai Kashila a asuvu a ugboji u ne, u danai, ‘Ma sukunku le ta ntsumate n asuki. A ka wuna ta aza roku, aza roku tani a yan le mavura.’

⁵⁰ Adama a nala a ka wecike ta mpasa ma ntsumate n da a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagita ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵¹ Ili i'ya i kana i mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza da a wunai a mere ma asudarakpa n Asu u Uwulukpi.† Mayun n tonuko da, a ka kece ta n da a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵² “Ter de arevi a Mele, kpaci i bidyai makukpunku ma ureve. Eda i uwa wa, kpm i bishinkai aza da a ka ciga u'uwa a uwa.”

⁵³ An u wuta pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gita yi uraga, tsara u dansa ili ushani.

⁵⁴ Kpm a ka ciga a kana yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

Kuɓari a kaci ka aza a maci a kaɓan

(Matiyu 10:26-27)

¹ Pini nala, an kakuma ka ama ka ɓolomɓonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gita i kpatalai a asu u atoni a ne, u ɓarana le u danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wa ta n kusokongi ku gbani.

² Ili i'a la a kimbai i'ya a ka kpaɗa ukukpa wa, ili i'a la i'ya a sokonki i'ya a ka kpaɗa utodugbo wa.

³ Adama a nala i'ya baci i danai a karimbi a ka pana ta i'ya a katyashi. Kpm ili i'ya baci i danai n kabini a kunu ku asuvu, a ka dansa ta dem i'ya a kateshe.

Uza da u gain a pana uwonvo

(Matiyu 10:28-31)

⁴ “Eda aje a va, n tonuko da ta, kotsu i pana uwonvo u ama da a ka wuna ikyamba wa. A wuna baci a'a n ili i'ya a ka yan kpm wa.

⁵ Shegai ma wenike da ta uza da u gain i pana uwonvo. I pana uwonvo u uza da u wuna baci, wa fuda wa vutala a asuvu a kadaka ka akina. Mayun n tonuko da, i pana yi uwonvo.

⁶ Ma wundya mberikele n tawun n da a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala, Kashila ka asansa ko n ma te wa.

⁷ Gba kenji ka kaci ka de, ka ta a ukece, adama a nala, panai uwonvo wa. Tsupige tsu de ubana a asu u Kashila tsu la ta tsu mberikele ushani.

Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu

(Matiyu 10:32-33; Matiyo 12:32; Matiyo 10:19-20)

⁸ “N tonuko da, gba uza da baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana ta dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashila eyi na katoni ka va ka.

⁹ Shegai uza da baci u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan yi ta a kapala ka atsumate a zuba a Kashila.

¹⁰ Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma Vuma, a ka cimbusuka yi ta. Shegai uza da baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusuka yi unyushi u ne wa.

¹¹ “Kpm a banka da baci a agata a Kashila, ko a asu u ngono, ko asu u ukida u ugana, she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i ɓanga kaci ka de wa.

¹² Kpaci Kulu Keri ka wenishike da ta ili i'ya ya dana pini a asu vi.”

Uza u utsari u da bawu wari n ugboji

¹³ Vuma roku a asuvu a kakuma ka ama ki u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u va u peci ucanga u da tata u tsunu u kuwai u asakai vi na mpa.”

¹⁴ Yesu wushunku yi, “Uza va, ya naka mu ucira u da ma woko da uza u afada?”

† 11:51 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makukpi ma XX. * 12:1 Udani “kakuma ka ama ka wura ta azu a re (2,000)” u da Luka yankai manyan. † 12:6 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓanga.

¹⁵ Aku u tonuko le, “Kiranai, i pecemgbene n kurura ku gbani, kpaci kakumā ka ucanga ka uma wa.”

¹⁶ U yanka le agisani a na yi, u danai, “Kashina ka uza u utsari u roku ka matsai cika.

¹⁷ U danai a katakasuvu ka ne, ‘Nda ma yan? Mpa na mā n asu u da ma zuwa ucanga u kashina u va wa.

¹⁸ Ili i'ya ma yan i'ya, she n taṣa mpon n va n mai n pige n pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina u va n utsari u va pini gba.

¹⁹ Pini nala, n tonuko kaci ka va, “Uma u va, va ta n utsari ushani uzuwi u da wa rawa vu ayen ushani. Wunvuga ili i vunu, vu lyai, vu soi, vu pana kayanyan.”

²⁰ “Shegai Kashila ka tonuko yi, ‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga ta uma u vunu. Ucanga u da vu tsarai vi, u yai u da wa woko?’

²¹ “Nala wa woko n uza da u ciranki kaci ka ne udukuyan, shegai wa n udukuyan a asu u Kashila wa.”

Dambulai wa

(Matiyu 6:25-34)

²² Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko da, yanyi kadambula ka uma u de a ili i'ya ya lya ko kpm ya uka a ikyamba wa.

²³ Kpaci uma u la ta ilikulya, ikyamba kpm i la ta aminya.

²⁴ Webelei agawun: a tsu ce wa, a tsu kapa tani wa, a'a kpm na mpon n kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala Kashila ka tsu lyatangu le ta. Eda i la ta nnu cika tani.

²⁵ A asuvu a de, ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a kadambula?

²⁶ Cinda bawu ya fuda ya yan ili i kenu i na, ndya i banka da kadambula ka ili i'ya i buwai?

²⁷ “Webelei tyoku da apalu a tsu gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilaka kaci ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi tyoku u a le wa.

²⁸ Kashila ka guba baci apalu a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Aminya a da Kashila ka naka da a ka la a naha wa? Eda aza da upityanangu u de u gusai.

²⁹ Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpm kotsu i asaka atakasuvu a de a 'yanga wa.

³⁰ Uyawunsa u ama a likimba nte wari pini a icun i nala yi, shegai eda Tata u reve ta ya ciga i'ya.

³¹ I gita i zami ve tsugono tsu Kashila, a ka doku da ta ili i nala yi.

Kuzuwate ku ucanga a zuba

(Matiyu 6:19-21)

³² “Eda ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u de wa pana ta kayanyan ka wa naka da tsugono tsu ne.

³³ Dengei utsari u de, aku i banga aza a unambi. I zamuka kaci ka de atsan a ikebe a da bawu a ka kutsa; wata, utsari u da bawu wa kotso a zuba, a asu u da bawu aboki a ka rafa evu. Ko karan ka la ka ka nangasa u da wa.

³⁴ Kpaci a asu u da utsari u vunu wari, nte dem katakasuvu ka vunu ka yan pini de.”

Fobusoi adama a utuwu a Asheku

³⁵ Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a de adama a manyan, kpm i asaka ncikalun de usapi.

³⁶ I rongo tyoku u ama da a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunka yi utsutsu n ukuda u utsutsu u ne.

³⁷ Agbashi a da baci uzakuwa u le u cinai n a vani yi a ka pana ta kayanyan. Mayun n tonuko da, wa sira ta kunya a cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi.

³⁸ Agbashi a da baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kpm ubana kpasani u cina le ufobusi, a ka pana ta kayanyan.

³⁹ Ma ciga ta i reve, a da baci uza u kuwa u revei a'ayin a da kaboki ka tuwa, wari wa asaka kaboki ka uwa yi a kuwa wa.

⁴⁰ Eda dem i gan ta i rongo n afobi a da ya wusha Maku ma Vuma, kpaci wa tuwa ta a'ayin a da bawu i zuwai uma wa tuwa.”

Kagbashi ka shinga

(Matiyu 24:45-51)

⁴¹ Aku Bituru wece yi, “Asheku, atsa va yanka agisani a na yi, ko gai ya dem da?”

⁴² Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kpm uza u ugboji? Uza da uzakuwa u ne u naka yi u kirana n kuwa ku ne u nakasa le ilikulya.

⁴³ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana ta kayanyan.

⁴⁴ Mayun n tonuko da, uzakuwa vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gba.

⁴⁵ Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, 'Uzakuwa u va da na u gono gogo wa,' aku u gitai ulapusa agbashi yi aka n a'ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa.

⁴⁶ Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono ta a kain n ulapa u uwule u da bawu a zuwai uma wa tuwa. Kpam wa yanyi ta mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama da a 'yuwain uwushuku.

⁴⁷ "Kagbashi ka baci dem ka revei ili i'ya uzakuwa u ne wa ciga, aku u 'yuwain i'ya uyan, wa so ta malapa cika.

⁴⁸ Shegai uza da baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi ta kenu. Uza da baci a nakai ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne. Uza da kpam a nakai uganu u ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne."

*Yesu tukoi upecene
(Matiyu 10:34-36)*

⁴⁹ Yesu doki u danai, "Tuwa da n tuwai n tsungu akina a likimba, uciga u va u da, a dana naha dem a ka tasa de.

⁵⁰ Shegai ma ta n uyubugu u da a ka lyubugu mu, katakasuvu ka va ka dusuku wa, she a'ayin a da a kotsoi.

⁵¹ Ya wundya tuwa da n tuwai n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u da n tuko da.

⁵² Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece ta kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kpam a yain tsilala n ama a tatsu.

⁵³ Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kpam ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kpam ma yain tsilala na mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kpam a yain tsilala n kajene ka ne."

*Ureve u iryoci i a'ayin
(Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13)*

⁵⁴ Aku Yesu tonukoi kakuma ka ama ki, "I wene baci alishi a 'yangai a kalivi,[‡] kute-kute she i dana, 'A ka ro ta,' nala tani u tsu woko.

⁵⁵ I wene baci uwule u 'yangai a daka, she i dana, 'Wa sudugba ta,' kpam nala.

⁵⁶ Aza a maci a ka ban, ya fuda ta ya reve iryoci i'ya iyamba n kubain ku zuba a ka wenike, shegai ndya i bishinka da i reve iryoci i a'ayin a naha?

*Sheshei kananamgbani ka de
(Matiyu 5:25-26)*

⁵⁷ "Ndya i bishinka da ya bidiga kaci ka de ili i shinga?

⁵⁸ Ya bana baci a asu u afada n uza da u banka vu, daraka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukida u ugana. Uza u ukida u ugana vi wa nakangu vu ta a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu ta a kuwa ku a'ali.

⁵⁹ N tonuko vu va wuta wa, she vu tsupa gba ili i'ya a ka tono vu."

13

A sakai tsicingi tsu de ko a wuna da

¹ Pini nala, aza da a'ari pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza da Bilatu wunai a Kuwa ku Kashila, hal mpasa n le n bolomgbonoi na n da ma udarakpa u da a yain.

² Yesu wushunku le, "Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a da a buwai vi unyushi u cingi da, an a panai ikyamba i nala yi?

³ N tonuko da, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu de wa, gba de dem nala ya kuwa.

⁴ Ko kpam ya wundya ama kupa n kulla aza da a kuwai an kasaga ka ugadi ka Silawamu ka rukpai ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi u cingi da?

⁵ N tonuko da, nala wa. I asaka baci tsicingi tsu de wa, ya kuwa ta gba de tyoku u le."

⁶ U tonuko le agisani a na yi, "Vuma roku u da u wari n madanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwai n u boli ilimaci i ne, shegai u tsara wa.

⁷ Aku u tonukoi uza da wa gufa kashina ki, 'Ayen a tatsu a da pa vi ma tuwa na n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsara tani wa. Kapa ma, nida ma kangu asu gbani?'

⁸ "U wushunku yi, 'Uzakuwa, asaka ve ma ma kyawan kayen ka lalu, n zadagba kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishinda.

⁹ Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugoni, aku a asaka ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma. "

A tanasqi uka u ukeliki kain ka Ashibi

¹⁰ Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashila ka roku.

[‡] 12:54 A uyamba u da Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira ka bolaro na mpankashila n mini a tsu 'yanga.

¹¹ Aku uka roku u da wari n ityoni i cingi i maɓala ma ukeliki hal ayen kupa n kulla, uza da u kelikei gba wa fuda wa gaɗigba kpam wa.

¹² An Yesu wene yi, u isa yi u tonuko yi, “Uka, a pecemgbene vu de n maɓala ma vunu.”

¹³ U taɗanku yi kukere, kute-kute u gaɗigbai u cikpai Kashila.

¹⁴ Shegai uzapige u kagata ka Kashila vi u panai upan, an Yesu taɗasa yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, “A'ayin a da pini ushani hal a teli a da a gain a yain manyan, tuwai a taɗasa da, shegai bamu n kain ka Ashibi.”

¹⁵ Asheku a wushunku yi, “Eda aza a maci a kaɓan, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa?”

¹⁶ U gan uka u naha, kumaci ku Ibirahi, uza da Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kulla a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?”

¹⁷ An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gba kakuma ka ama ka rongoi ipeli adama a ili i shinga i'ya Yesu wa yansa.

Agisani a ucun u musta n yisti

(Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32)

¹⁸ Yesu danai, “Ni da tsugono tsu Kashila tsari? Nda ma ratsanaka tsa n i'ya?”

¹⁹ Tyoku u ucun u musta da tsari, u da vuma roku u ba u cei a kashina ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsabu n ne.”

²⁰ U doki u danai, “N iyen i'ya ma ratsanaka tsugono tsu Kashila?”

²¹ Tyoku u yisti u da tsari, u da uka u roku u bidyai u vurai u da a akundatsu a pige a tatsu a kira hal ku vurai n yisti vi gba.”

Utsutsu u kenu

(Matiyu 7:13-23)

²² Yesu kanaɗi nwalu n u wenishike a ilyuci n une i'ya u wurusai, hal wa rawa a Urishelima.

²³ Uza roku u wece yi, “Asheku, ama a da a ka tsara iwauwiɗ a'ga gban ushani?”

U tonuko le,

²⁴ “Modonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko da, ama ushani a ka zama ta a uwa, shegai a ka fuda wa.

²⁵ Uza u kuwa u 'yanga baci u gidaɗi utsutsu vi, i gita de la vi kushani a uwotsu n i kuɗusi utsutsu, n i dansi, 'Uza u kuwa, giduwuka tsu.'

“Eyi kpam u wushuku, 'N reve a asu u da i wutai wa.'

²⁶ “Aku i dana, 'Tsu lya ta tsu soi kpam n avu, hal vu wenishikei a ire i tsunu.'

²⁷ “Eyi kpam u dana, 'N tonuko da n reve a asu u da i wutai wa. Banka numu dan aza a unyushi u cingi.'

²⁸ “A'ayin a nala yi ya wene ta Ibirahi n Ishaku n Yakubu na ntsumate a tsugono tsu Kashila, eda kpam she a loko da, nte ya sa pini hal n i lumusi a'anga.

²⁹ Ama a ka tuwa ta a kasana n kalivi n gaɗi n daka, a dusuku a asu u le a tsugono tsu Kashila.

³⁰ Gogo-na aza a kucina a ka woko ta aza a kapala, aza a kapala kpam a woko aza a kucina.”

Yesu panai iyali i Urishelima

(Matiyu 23:37-39)

³¹ Pini nala, Afarishi a roku a tuwai a tonuko yi, “'Yanga vu wuta pini na vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga ta u wuna vu.”

³² U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, 'Ara ma wutukpa ta ityoni i cingi, n taɗasa kpam ama. Nakpan kpam nala. Kain ka tatsu, aku n kotso manyan ma va.'

³³ Gba n nala ma lya ta kapala na nwalu n va, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u roku wa, she a Urishelima.

³⁴ “Eda aza a Urishelima, aza a Urishelima, awuni a ntsumate, aza a uvarasa aza da a suki ara de. N tsu ciga ta n bolongu da tyoku da matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain.

³⁵ Wundyai, kuwa ku de ka la a asanka da uvarangi. N tonuko da ya doku ya wene mu wa, she kain ka ya tuwa ya dana, 'Kashila ka zuwuka uza da wa tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba un a shinga.' ”

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

* 13:16 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

¹ Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya ilikulya, ama kpm a zuwuka yi a'eshi.

² A kapala ka ne tani vuma roku u da pini uza da akere a ne n a'ene a ne a shitasai.

³ Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, "U gan a tanaṣa maḡala n kain ka Ashibi, ko u gan wa?"

⁴ Shegai a paḡai bini bini. Aku u kaṇai vuma vi u tanaṣa yi, u tonuko yi u wala.

⁵ U wece le, "A asuvu a de, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpa a ilyukoi kain ka Ashibi, aku u kpaḡa ku uwutukpa n maloko?"

⁶ A fuda a wushuku keci ku ne wa.

⁷ An u wenei tyoku da aza da a libanai vi a dangasa asu u ndishi u shinga u shinga, u wenshike le uwenishike u na vi:

⁸ "Kain ka baci uza roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana ta uza da u la vu tsupige.

⁹ Nala baci uza da u libana da ama a re a de yi, wa tuwa ta u tonuko vu, 'Naka vuma u na a asu u ndishi u vunuu.' Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu.

¹⁰ Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsara uza da u libana vu vi, u tuwa baci u tonuko vu, 'Kaje ka va, 'yanga vu gono a asu u shinga.' She vu tsara tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunuu amoci.

¹¹ Gba uza da baci u raḡaḡbai kaci ka ne, a ka vakunku yi ta. Uza da kpm u vakunki kaci ka ne, a ka raḡaḡba yi ta."

¹² Yesu tonukoi uza da u libana yi vi, "Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunuu, ko atoku a vunuu, ko aza a kuwa a vunuu, ko aza a karen a vunuu aza a utsari wa. Kawa ele dem a ka libana vu ta, a tsupa vu.

¹³ Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya, vu libana aza da bawu a'ari n ili, n aza a mḡala ma ukeliki, n awunuu, n arumba.

¹⁴ Kpm a ka zuwuka vu ta unḡ u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsara ta katsupi ka malen ka manyan ma vunuu kain ka aza a maci a ka 'yanga a ukpa."

Agisani a abiki a pige

(Matiyu 22:1-10)

¹⁵ An uza u te a asuvu a aza da a ka lya kaḡolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, "Uza da wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashila uza u unḡ u shinga u da."

¹⁶ Yesu wushunku yi, "Vuma roku u da u fobusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani.

¹⁷ An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a da u libanai vi, 'Tuwai, kpaci a fobuso de ko ndya wa.'

¹⁸ "Shegai gba le a gitai utukuso kadambula. Uza u kagita u danai, 'N tsila ta kashina, kpm u kana ta n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.'

¹⁹ "Uza roku kpm u danai, 'N tsila ta anaka a kulima kupa, gogo-na kpm ma ciga ta n ba n kondo a da. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.'

²⁰ "Uza roku kpm u danai, 'Gogo-na-na da n yain iyolo, adama a nala ma fuda ma bana wa.'

²¹ "Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uzakuwa vi. Katsuma ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, 'Wuta gogo a ire na mḡakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mḡala ma ukeliki, n arumba, n awunuu.'

²² "Kagbashi ka danai, 'N yan de i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u da pini u buwai.'

²³ "Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, 'Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama da a'ari pini a tuwa a uwa a kuwa ku va, tsara ku shadangu.

²⁴ N tonuko da, uza wa la a asuvu a aza da n libanai n kagita, wa peḡe ilikulya i abiki a va wa.'"

Upana u ikyamba u utono u Yesu

(Matiyu 10:37-38)

²⁵ Pini nala, kakuma ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le,

²⁶ "Uza da baci wa ciga u tuwa ara va, u kana ta she u ciga mu kapala n tata u ne, na mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpm kapala na mmuku n ne, n atoku a ne aka n a'ali. U kana ta dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u ratsa u woko katonai ka va wa.

²⁷ Vu ratsa vu woko katonai ka va wa, vu canga baci mawandambani ma vunuu vu tonoo mu wa.

* **14:5** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta "makparyagi" kpaci n Tsiheline "makparyagi" n "maku" u isa u le u rotsono ta.

²⁸ “A asuvu a de, ya wa gitā kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa wuna, u wene ko wa n ikebe i'ya wa kotso kuma ki?”

²⁹ Kawa u gitā baci aku u kpađai ka usalākpa, gbā uza da baci dem u wenei wa dosuso yi ta.

³⁰ A dana, ‘Vuma u na u gitai kuma, shegai u kpađai ka usalākpa.’

³¹ “Ko kpm magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u kpađai u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuda wa yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga?”

³² U wene baci ufuda wa, she u suku atsumate a ba a cina uza nide vi a folo yi ndishi n shinga, cina u buwai ve a mbari.

³³ Nala dem gbā de, uza da baci bawu u fudai u asakai gbā ili i'ya wari n i'ya, u ratsa u woko katonu ka va wa.

Mkpađi n da n namgbai

(Matiyu 5:13; Marku 9:50)

³⁴ “Mkpađi ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpm, n iyen i'ya a ka yankpusa n da?”

³⁵ N da ma n kalen a iyamba wa, ma tani n kalen a ili i tsishinda wa. Wotsongu da a ka wotsongu n da.

“Uza u atsuva u upana, u pana.”

15

Agisani a macon ma ma puwain

(Matiyu 18:12-14)

¹ Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka rafusa evu n Yesu tsara a pana ka yi.

² Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'ari uyan tsali a ka dansa, “Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kabolo n ele.”

³ U tonuko le agisani a na yi,

⁴ “Ya asuvu a de wa yan na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain bawu wa asaka amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma ma puwain vi hal she u wene ma?”

⁵ U wene baci ma, wa canga ta ma a kutanga n u peli.

⁶ U rawa baci a kuwa, wa bolongu ta aje a ne n aza a karen a ne. U tonuko le, “Banga numu ipeli, n wene de macon ma ma puwan mu vi.”

⁷ N tonuko da, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u te da baci u asakai tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa n kuci da bawu a'ari n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u da u puwain

⁸ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A dana uka roku wa n ikebe i azurufa kupa.* Aku u te u puwan yi. Nya wa yan? She u sapa macikaluu, u wujuma kuwa ki, u zami u da sawu hal u ba u wene u da. ⁹ U wene baci u da, she u bolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana, “Banga numu ipeli, n wene de ukebe u da u puwan mu vi.”

¹⁰ N tonuko da, ili i ipeli i'ya a asu u atsumate a zuba a Kashila a kaci ka uza u unyushi u da baci dem u asakai unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwain

¹¹ Yesu doki u danai, “A yan ta vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re.

¹² Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, ‘Tata, naka mu ucanga u agadu u va.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.

¹³ “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purai utsari u ne vi gba u kanai ure ubana a uyamba u roku u mbari. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani.

¹⁴ An ucanga u ne u kotsoi gba, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu.

¹⁵ U ba u bolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu.

¹⁶ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa naka yi ili wa.

¹⁷ “U tuwai u yawunsai, u danai, ‘Agbashi a tata u va a da de a'a ta n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mbari a ukuwa n kambulu.

¹⁸ Asaka n 'yanga n bana a asu u tata u va n dana, “Tata, n nusuka ta Kashila kpm n nusuka vu ta.”

* 15:8 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

¹⁹ U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuvu a agbashi a vunu.”

²⁰ Aku u 'yangai u banai a asu u tata u ne.

“Eyi ubuwi a m̄ari, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kana yi, u sumai u wambatsa yi wari yi a upapurusa.

²¹ “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka ta Kashila unyushi, kpam n nusuka vu ta. U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa.’

²² “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata.

²³ Tuko madyondyom ma pige ma nala mi i kida ma, tsu takumai, tsu yain ipeli.

²⁴ Kpaci maku ma na mari ma kuwa ta, shegai gogo-na u gono de n uma. Wari u puwan ta, shegai gogo-na a wene yi de.’ Pini nala, a gitai uyan mazanga.

²⁵ “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana ta a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi.

²⁶ U isa kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala yi.

²⁷ U tonuko yi, ‘Vangu u vunu u da u gonoi. Tata u de kpam u kidai madyondyom ma pige ma nala mi adama a da u tsara yi bawu usan u roku.’

²⁸ Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wuta u rongo yi uleshe.

²⁹ U wushunki tata u ne u danai, ‘Wundya ve ayen a ushani a da n gbashika vu, n kpa da tani ugorimuko udani u vunu wa. Gba n nala, kain ka la ka vu naka mu maku ma malala ma ma yan mazanga n aje a va wa.

³⁰ Shegai an maku ma vunu ma tuwai uza da u puwunsa utsari u vunu a asu u ashankala, aku vu kidaga yi madyondyom ma pige ma nala mi.’

³¹ Aku tata u ne u tonuko yi, ‘Maku ma va, kain dem va ta kabolo na mpa, kpam i'ya baci dem i'ari i va, i vunu i'ya dem.

³² Dere da a yain mazanga n ipeli adama a vangu u vunu da wari u kuwai, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wari u puwain, a wene yi kpam.’”

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

¹ Yesu doku u tonukoi atoni a ne, “A yan ta uza u utsari u roku uza da wari n uza da wa gubuga yi utsari u ne. A tonukoi uza u utsari vi, uza da wa gubuga yi utsari vi wa nangasa yi ta u da.

² Pini nala, u isa yi u danai, ‘Nda n panai na a kaci ka vunu? Naka mu tyoku da va tono n utsari u va, kpaci va lya kapala n ukirana n utsari u va wa.’

³ “Uza da wa guba utsari vi u tonukoi kaci ka ne, ‘Uzakuwa u va u da na wa loko mu a asu u manyan ma va. Nda ma yan? Ma n ucira u da ma cimba wa, kpam ma pana ta uwono u ufolu.

⁴ N reve ta ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsara ama da ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma va ma kotso baci.’

⁵ “Adama a nala u isa gbā ama da uzakuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagita, ‘I yain i'ya uzakuwa u va wa tono vu?’

⁶ “U wushuki, ‘Adele a pige a manivi a amangatawun.’*

“U tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na, dusuku vu shadangu amangarenkupa.’

⁷ “U wecei kpam uza roku, ‘Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?’

“U wushuki u da, ‘Akpaka a ilya amangatawun.’†

“Uza da wa guba utsari vi u tonuko yi, ‘Tagarada u vunu u da na korongu amanganishi.’

⁸ “Adama a nala uzakuwa u uza da wa guba utsari vi, u cikpala yi adama a ugboji u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la ta ama a katyashi ugboji cika.”

⁹ Yesu lya kapala u danai, “Adama a nala n tonuko da, yankai utsari u likimba u de manyan i banga aza roku n u da tsara i yain aje, pini nala, a'ayin a da baci utsari vi u kotsoi, a wushi da a a'uwa a da bawu a ka kotso.

¹⁰ “Uza da baci wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan ta n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza da baci bawu wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa.

* **16:6** Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpam ka wenike ta kakuma ka manivi ki derere da kari n adele amangatawunkulla (800). † **16:7** Kakuma ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa ta i'ya kayain ka manyan ka tsara a kayen.

¹¹ I yan baci ukuna u maci a asu u ubana u icanga i likimba wa, nida a ka yan a naka da icanga i maci i zuba?

¹² Kpam i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, ya wa naka da ili i'ya i'ari i de?

¹³ "Kagbashi ka la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Uacun u kagbashi u nala wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kafole n utsari wa."

Yesu doki u wenishikei

(Matiyu 11:12-13; Matiye 5:31-32; Marku 10:11-12)

¹⁴ An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a da, aku a cirakpa yi.

¹⁵ U tonuko le, "Eda i tsu gonuko ta kaci ka de ama a da a'ari dere a a'eshi a ama. Shegai Kashila ka reve ta atakasuvu a de. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icadi i'ya a kapala ka Kashila."

¹⁶ Yesu doki u danai, "Mele ma Musa n itagarada i Ntsumate, i'ya awenishiki a de hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a da a gitai uyan ku'ari ku tsugono tsu Kashila, kpam ya dem wa modono tsara u uwa pini.

¹⁷ Gba n nala, wa laka ta shana zuba n iyamba a cimba, n u da ufyani u te u kenu u tagarada u Mele wa gusa.

¹⁸ "Uza da baci u asaka uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza da kpam u zuwai uka u da uza roku u asaka, tsishankala tsa wa yan."

Uza u utsari n Li'azaru

¹⁹ Yesu doki u danai, "A yan ta uza u utsari u roku, uza da u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a da a ka lada a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem.

²⁰ A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba i ne gba a'utsu a da.

²¹ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpusa vuma vi wa lya baci ilikulya. Hal gbam nshe n tsu tuwusa ta na n pedishi yi a'utsu yi.

²² "Kain ka te kafoloni ki ka kuwai, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibrahi. Uza u utsari vi dem u tuwai u kuwai, aku cidangu yi.

²³ Eyi a asuvu a akina a tsukonu wari a upana ikyamba, u gadigbai kaci ka ne u wenei Ibrahi m'ari n Li'azaru a asu u ne.

²⁴ U isa yi u danai, "Tata Ibrahi, pana asuvayali a va. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuwa u dakanku mu a kaletsu ka va. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi."

²⁵ "Shegai Ibrahi danai, 'Maku ma va, cifa ndishi n vunu a likimba, vu soi kayanyan ka utsari u vunu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba.

²⁶ Bamu n u nala, a mere ma tsunu n ada, kadaka ka pini ka pige ka ka gishinka aza da a'ari a asu u de utuwa ara tsunu. Nala kpam aza da a'ari ara tsunu a ka pasamgbana utuwa ara de wa.'

²⁷ "Uza u utsari vi u danai, 'Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u va,

²⁸ kpaci ma ta n atoku a'ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvu, kotsu ele dem a tuwa a asu u upana u ikyamba u na vi wa.'

²⁹ "Shegai Ibrahi tonuko yi, 'A'a ta n itagarada i Musa na i Ntsumate, asaka a panaka le.'

³⁰ "Aku u danai, 'Nala wa, tata Ibrahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala ta a asaka tsicingi tsu le.'

³¹ "Ibrahi tonuko yi, 'A panaka baci itagarada i Musa na i Ntsumate wa, ko uza roku u 'yanga baci a asuvu a akushe wa fuda wa zuwa le a asaka tsicingi tsu le wa.'"

17

Pana uwonvo u uyan unyushi

(Matiyu 18:6-7; Matiye 18:21-22; Marku 9:42)

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, "U kana ta ili i'ya ya zuwa uza u rukpa i tuwa, shegai ter n u uza da wa zuwa i tuwa.

² Wa laka ta shana a siraka yi katali ka kira a udyoku u ne a varangu yi a kushiva, n u da wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa.

³ Adama a nala, kiranai n kaci ka de.

"Utoku u vunu u nusuka vu baci, farana yi. U folo vu baci, vu cimbusuka yi unyushi u ne.

⁴ U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku kpam u tuwai ara vunu kushindere u folo, vu cimbusuka yi."

⁵ Atoni a ne a tonuko yi, "Doku upityanangu u tsunu!"

⁶U tonuko le, “A da baci i'ari n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, ‘Mudā vu ba vu shigbā kaci ka vunū a kushivā.’ She tani u toni udani u de.

⁷“A dana a asuvu a de, uza roku wā n kagbashi ka ka limusuka yi ko kpam wa lināsaka yi ncon. U wutā baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, ‘Tuwā vu dusuku vu lyai ilikulya.’? Wa yan nala wa.

⁸Shegai wa tonuko tā kagbashi ki, ‘Fo6usuko mu ilikulya, aku vu fo6uso kaci ka vunū tsarā vu tuko mu ilikulya. N kotsu baci ulya n uso, aku avu lyai.’

⁹Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i'ya u tonuko yi u yain? Ko kenu.

¹⁰Edā dem nala, i yan baci i'ya a da i yain, she i dana, ‘Atsu agbashi a da gai gbani, kpaci i'ya i gain tsu yain i'ya tsu yain koshi.’ ”

Utānāsā u nkutu kupa

¹¹Kain ka te, Yesu wa bana a Urishelima, wa wala a karen ka Samariya n Galili.

¹²Tyoku da wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai a m6ari,

¹³aku 'yāngāsai alagatsa a le tsarā a shamkpa yi, a danai, “Yesu Asheku, pana asuvayali a tsunu.”

¹⁴An u wene le, u tonuko le, “Walai i ba i wenike kaci ka de a asu u adarākpki.” Tyoku da a'ari a nwalu, aku a tānāi.

¹⁵An uza u te a asuvu a le u wenei a tānāsā yi, aku u kpatalai u gonoi n u cikpali Kashilā n ucira.

¹⁶U kudāngi a kapala ka Yesu wari a ucikpa. Vuma vi tani uza u Samariya u da.

¹⁷Yesu wece yi, “Ma wundya eda ama kupa aza da a tānāsai vi, ama kuci vi alya te?”

¹⁸A tsarā uza da wa gono u cikpala Kashilā wa, she kamoci ka na koshi.”

¹⁹Yesu tonuko yi, “Yāngā vu yain nwalu n vunū, upityanangu u vunū u tānāsā vu de.”

Utuwā u tsugono tsu Kashilā

(Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

²⁰Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashilā tsa tuwā. U wushunku le, “Utuwā u tsugono tsu Kashilā n a'eshi a da a ka wene tsa wa.

²¹Kpam a ka dana, ‘Tsa naha,’ ko ‘Tsa nide,’ wa. Kpaci a asuvu a de a da tsugono tsu Kashilā tsari.”

²²U tonukoi atoni a ne, “A'ayin a'a tā a utuwā a da ya bolo uwene kain ka te a asuvu a a'ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa.

²³Ama a ka tonuko da tā, ‘Aya de,’ ko ‘Aya na.’ Kotsu i bana wa, kpam i tono le wa.

²⁴Kpaci tyoku da ulada u tsu wutā walu a zuba aku u lafai a ka6on ka na ubana a ka nide, nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne.

²⁵Shegai u kanā tā u pana ve ikyamba icun kau-kau, ama a a'ayin a na kpam a 'yuwan yi.

²⁶“Tyoku da wari a a'ayin a Nuhu, [◇] nala dem wa woko a a'ayin a Maku ma Vuma.

²⁷A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo, hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwai ma kaduwan le gbā.

²⁸“Nala dem a yain a a'ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a utsilāsa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi.

²⁹Shegai kain ka Lutu wutai pini a Sodom vi, a roi akina n kanga ka akina a eri. A kaduwan le gbā. [◇]

³⁰“Nala dem wa woko a kain ka utuwā u Maku ma Vuma.

³¹Kain ka nala ki, uza da baci wari a asu u uwunvugusa,* aku ucanga u ne a asuvu a kuwa, she u dana wa ba wa bidya u da wa. Nala dem uza da wari a kashina, u gono a kuwa wa.

³²Ci6ai n uka u Lutu! [◇]

³³Uza da baci dem wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba tā u da. Shegai uza da baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa tā u da.

³⁴N tonuko da, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku tā a ivamkpatsu i te, a ka a bidya tā uza u te a asaka uza u te.

³⁵Aka a re a ka wurya tā a katali ka kira ka te, a ka bidya tā uza u te, a asaka uza u te. [

³⁶Ama a re a ka bana tā a kashina ka te, a bidya uza u te a asaka uza u te.]†

³⁷A wece yi, “Asheku, nte wa la vi?”

U wushunku le, “A asu u da kakushe kari, nte asakali a tsu 6olomghono pini.”

[◇] 17:26 Kag. 6:5-8. [◇] 17:29 Kag. 18:20-19:25. * 17:31 Luka korongi, “ama a zuba ukukpa.” Asu u da Yesu rongoi, ma da a tsu ma tyoku da uza wa kumba a zuba u kukpa u rongo ko u wunvugusa pini. [◇] 17:32 Kag. 19:26. † 17:36 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa tā makpanda ma 36.

18

Agisani a maraṅa n uza u afada

¹ A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsara u wenike an u gain a rongo a uyanasa kavasuu bawu ubula.

² U danai, "A ilyuci i roku a yan ta uza u afada u roku uza da bawu wa pana uwonvo u Kashila, kpm u wula uza wa.

³ A ilyuci yi tani, maraṅa ma roku ma pini uza da u rongoi ubansa ara ne n u foli u yanka le afada a da a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.

⁴ "Wari u 'yuwan ta, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, 'Ko u wokoi bawu ma pana uwonvo u Kashila, kpm ko bawu n wulai uza,

⁵ tyoku da maraṅa ma na ma damgarasa mu ma yanka le ta afada a da a'ari dere. Kute wa, wa togboluso mu ta n utuwusa kure kure.' "

⁶ Aku Asheku a danai, "Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai.

⁷ Ya wundya Kashila ka yanka afangi a ne a da ka saka yi kaara n kayin ukuna u da wari dere wa? Wa barakpa a asu u uwshunku le da?

⁸ N tonuko da, wa yanka le ta ukuna u da wari dere gogo. Shegai, a'ayin a da baci mpa Maku ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?"

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

⁹ Yesu yanka le agisani a aza roku aza da a bidyai kaci ka le ama a maci a da, aku a goroi aza da a buwai. U da,

¹⁰ "Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa ku Kashila uyan kavasuu. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa.

¹¹ Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgbai ka yanka kaci ka ne kavasuu ka na ki, u da, 'Kashila, n cikpa vu ta an u wokoi mpa ma tyoku u ama da a buwai wa. Wata, aza a magalaka, aza da bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpm tyoku u kawushi ka utafa ka na ki.

¹² N tsu yan ta kakuli kure a asuvu a a'ayin a shindere. Kpm n tsu wutukpa ta u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n tsarai.'

¹³ "Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gadigba kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgbai wa lapa makamba ma ne adama a katsuma ka lima, n u dansi, 'Kashila, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi u cingi u da.'

¹⁴ "N tonuko da, kawushi ka utafa ka na ka gono ta a kuwa n katakasuvu ka ne dere a kapala ka Kashila. Tyoku uza nide u da wa. Kpaci uza da baci u bidyai kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi ta. Uza da baci kpm u vakunki kaci ka ne, a ka 'yangasa yi ta.'

Yesu na mmuku n kenu

(Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16)

¹⁵ A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le. An atoni a ne a wenei nala, a barana le.

¹⁶ Shegai u isa mmuku ara ne u danai, "Asakai mmuku n tuwa ara va, bishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa.

¹⁷ Mayun n tonuko da, gba uza da baci bawu u wushai tsugono tsu Kashila tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa."

Uzapige uza u utsari

(Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31)

¹⁸ Uzapige u roku u wecei Yesu, "Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u da bawu wari n utyoku?"

¹⁹ U wushunku yi, "Nda i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa la wa, she Kashila koshi.

²⁰ Vu reve ta gai Mele ma na mi: 'Kotsu vu vaku n uka da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaan kabetsu wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.' "

²¹ Aku uzapige vi u danai, "Tun mpa kenu da mari a utono ili i na yi."

²² An Yesu panai nala, u tonuko yi, "Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusa vu. Denge gba ili i'ya wari n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan ta n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu."

²³ An u panai nala, ukuna u gala yi cika, kpaci uza u utsari u da cika.

²⁴ Yesu wundyana yi u danai, "U wuyana tani n ni uza u utsari u uwa a tsugono tsu Kashila!

²⁵ U la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila."

²⁶ Aza da a panai kadyanshi ki a danai, “Nala baci, ya wa la vi wa tsara iwauwi?”

²⁷ Shegai Yesu danai, “Ili i'ya baci bawu vuma wa fuda wa yan, Kashila ka fuda ta ka yan i'ya.”

²⁸ Bituru danai, “Atsa na tsu asaka de gba i'ya tsari n i'ya, tsu tono vu.”

²⁹ Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko da, uza u fuda baci u asakai kuwa ku ne, u asakai uka u ne, u asakai atoku a ne, u asakai kpam isheku i ne, wa ta n katsupi. Uza u fuda baci dem u asakai mmuku n ne gba adama a tsugono tsu Kashila,

³⁰ wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai a'ayin a gogo-na. Kpam n a'ayin a da a ka tuwa, wa wusha ta uma u da bawu wari n utyoku.”

*Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)*

³¹ Yesu isa'i Kupanamere yi paki, u tonuko le, “Atsa na tsa bana a Urishelima. Gba ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a ntsumate ya shadangu ta.

³² Kpaci a ka neke yi ta a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunka yi atatsa.

³³ A ka bawan yi ta, a wuna yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.”

³⁴ Shegai ko ukuna u te a fuda a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu da a sokongi u da, a reve ili i'ya u danai wa.

*A kukpai a'eshi a karumba
(Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52)*

³⁵ An Yesu yain evu n Jeriko, karumba ka roku kari a ikengi i ure wa folo.

³⁶ An u panai kakuma ka ama a ka wura, aku u wecekei ko ndya a ka yan.

³⁷ A tonuko yi, “Yesu uza u Nazara da wa wura.”

³⁸ U 'yangasai kalagatsu u danai, “Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

³⁹ Aku aza da a'ari a kapala a barana yi u pada. Shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁰ Aku Yesu shamgbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u ra'bai evu n eyi, u wece yi,

⁴¹ “Ndy a va ciga n yanka vu?”

U danai, “Asheku, ma ciga n wene asu.”

⁴² Yesu tonuko yi, “Wene asu, upityanangu u vunu u tansasa vu de.”

⁴³ Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpalasi Kashila. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashila.

19

Zaka kawushi ka utafa

¹ Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini.

² Aku uza roku uza u kala Zaka, uzapige u da a asuvu a aza da a ka wusha utafa, kpam uza u utsari da.

³ Wa ciga u wene Yesu, shegai u fuda u wene yi wa, adama a kakuma ka ama, kpaci eyi magbidi ma.

⁴ Aku u sumai u yuwai makuli, kotsu u wene yi kpaci nte wa tono pini.

⁵ An Yesu rawai pini a asu vi, u gadigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipa gogo! Ara a kuwa ku vunu ka ma cipa.”

⁶ U yain maloko u cipai, u wusha yi n ipeli.

⁷ An a wenei nala, gba le a gitai tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u cingi u da u cipai.”

⁸ Zaka 'yangai kushani, u tonokoi Asheku, “Asheku, ma pece ta utsari u va kure, ma naka ta aza a unambi kapashi ka te. Uza da baci dem n wusai ili, ma gonuko yi ta i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”

⁹ Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwa ta a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na dem maku ma Ibrahi ma.

¹⁰ Mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n zami i'ya i puwain, n wauwa kpam i'ya.”

*Agisani a ikebe i irim kupa
(Matiyu 25:14-30)*

¹¹ Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusuko le agisani, kpaci wa ta evu n Urishelima. Kpam a ka wundya yavu tsugono tsu Kashila tsa tuwa kute-kute.

¹² U danai, “Vuma roku u da uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku i mbari, u wushi tsugono aku u gono.

¹³ U isai agbashi a ne kupa u naka le ikebe i zinariya i te i te.* U tonuko le, 'Yankai i'ya tsilaga hal na n goni.'

¹⁴ "Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.

¹⁵ "Gbā n nala, an u tsarai tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isaka yi agbashi a da u nakai ikebe yi u wene ili i'ya a tsarai a asu u tsilaga tsu le.

¹⁶ "Pini nala, uza u kagita u tuwai ara ne u danai, 'Ukebe u te u vunu u tuko ta ikebe kupa.'

¹⁷ "U tonuko yi, 'A danasa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka malen ma manyan ma vunu.'

¹⁸ "Uza ire u tuwai u tonuko yi, 'Ukebe u te u vunu u tuko ta ikebe i tawun.'

¹⁹ "Eyi dem u tonuko yi, 'A naka vu ta tsugono tsu ilyuci i tawun.'

²⁰ "Uza roku kpm u tuwai u danai, 'Uzapige, ukebe u te u vunu u da na, a makashi ma n sirai u da n sokongi.

²¹ Kpaci ma pana ta uwonvo u vunu, adama a da bawu vari yuwu. Vu tsu bidya ta ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai kpm ili i'ya bawu vu cei.'

²² "U tonuko yi, 'Kagbashi ka cingi, ma kidaga vu ta ugana a kaci ka ili i'ya vu danai n unu u vunu. Dana vu reve ta bawu mari yuwu? Uza da n tsu bidya ili i'ya bawu n zuwai? N cai kpm ili i'ya bawu n cei?'

²³ Ndiya i zuwai bawu vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsara n gono baci n wushi i'ya hal n apashani?'

²⁴ "U tonukoi aza da a'ari pini a asu vi, 'Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i naka uza da wari n ikebe kupa vi.'

²⁵ "A tonuko yi, 'Asheku, wa ta tani n ikebe kupa.'

²⁶ "U da, 'N tonuko da, uza da yankai ili i'ya a naka yi manyan mai, aya a ka doku. Uza da kpm bawu u yain ili, i kenu i'ya wari n i'ya vi, she a wusa yi i'ya.

²⁷ Atokulala a va a nala yi aza da bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka le ki, tuko le na a kapala ka va a wuna le.' "

Aza a Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)

²⁸ An Yesu danai nala, aku u laza i n atoni a ne, wa bana a Urishelima.

²⁹ An u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne ama a re.

³⁰ U tonuko le, "Uwai a une u da wari nala a kapala ka de ki. N u'uwa u de, ya wene ta maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu uza u yuwai. I surukpa ma i tuko.

³¹ Uza da baci dem u wece da 'Ndiya i zuwai ya surukpa ma?' I tonuko yi, 'Asheku a da a ka ciga ma.' "

³² Aku aza da a suki vi a laza i ba a cinai tyoku da u tonuko le vi.

³³ A'ari pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, "Adama a iyen a da ya surukpa makparyagi mi?'"

³⁴ A danai, "Asheku a da a ka ciga ma."

³⁵ Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi mi. A tafangi Yesu pini a zuba.

³⁶ Wari a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi aminya a le a ure.

³⁷ An u rawai evu n kagidali ka Masasa ma Zayitum, gbā kakuma ka atoni a ne a gitai mazanga a ka cikpala Kashila n kalagatsu ka ucira adama a ukunosavu u da a wenei.

³⁸ A danai, "Uza u unu u shinga da Magono ma ma tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishin n shinga a zuba, tsupige kpm a asu u Kashila!" [◇]

³⁹ Afarishi a roku a asuvu a kakuma ki a tonuko yi, "Kawenishiki, farana atoni a vunu!"

⁴⁰ Aku u danai, "N tonuko da, ko ama a pada baci bini, she atali a gitai isali i mazanga."

⁴¹ An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u sakai i'ya.

⁴² U danai, "A'ari a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na i'a ta usokongi ara vunu.

⁴³ A'ayin a ka tuwa ta a da atokulala a vunu a ka maka vu agalala a kasaga ka vunu ukyawan, a kpada vu ko nte wa.

⁴⁴ A ka wasa vu ta hal she a iyamba avu n ama a vunu gbā. A ka asaka katali a zuba u utoku u ne a asuvu a vunu wa, an bawu vu wushai kune ku Kashila a'ayin a da ku tuwa da."

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)

* 19:13 Kondo "Ikebe i zinariya" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. ◇ 19:38 Ishp. 118:26.

⁴⁵ Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashilā u gitai uloko aza a tsilaga.

⁴⁶ U tonuko le, “Ukorongi u da wari, a danai, ‘Kuwa ku va ka woko ta kuwa ku kavasu,’ shegai i gonukoi ka ‘kaḅuru ka aza a magalaka.’”^o

⁴⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashilā, shegai adarakpi a pige, n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi.

⁴⁸ A nambai tyoku da a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka pura ta ama atakasuvu.

20

Keci a kaci ka ucira u Yesu

(*Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33*)

¹ Kain ka te, tyoku da Yesu wari a uwenishike ama a Kuwa ku Kashilā, n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā. Pini nala, adarakpi a pige n awenishiki a Mele kaḅolo na nkoshi n pige, a tuwai ara ne.

² A danai, “Tonuko tsu, n ucira u eni u da va yansa ili i na yi, kpam ya naka vu u da?”

³ U wushunku le, “Mpa dem ma yan da ta keci. Tonuko numu,

⁴ ulyuḅugu u Yahaya, a zuba da u wutai ko a asu u ama?”

⁵ A dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba da,’ wa dana ta, ndya i zuwai tsu kpaḅai uwushuku n eyi?”

⁶ Tsu dana baci, ‘A asu u ama,’ ama yi a ka varasa tsu ta, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma.”

⁷ Aku a wushuki, “Tsu reve a asu u da u wutai wa.”

⁸ Yesu tonuko le, “Nala kpam mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansa ili i na yi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi

(*Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12*)

⁹ Yesu gitai uyanka ama agisani a na yi, u danai, “Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, aku u nakai acimbi a roku haya. U laza i uyamba a roku u ba u barakpai.

¹⁰ An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu u aza a haya yi, tsara a naka yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi yi a lapa yi, a loko yi akere a de.

¹¹ U suki kpam kagbashi ka roku, eyi dem a lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de.

¹² U doki u suki uza u tatsu, eyi tani a zumgbusa yi, aku a loko yi.

¹³ “Uza kashina vi u danai, ‘Ndyā ma yan? Ma suku ta maku ma va ma ma ciga. Gaawan a ka wene ta karinga ka ne.’

¹⁴ “Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, ‘Maku ma kagita ma ne ma na vi. Tsu wuna ni tsara agadu yi a woko a tsunu.

¹⁵ Aku a wutukpa yi a uroto u kashina vi a wuna yi.’

“Ndyā wa uza u kashina vi wa yan?”

¹⁶ Wa tuwa ta u wuna acimbi yi, u naka aza roku kashina ki.”

An ama yi a panai nala, a danai, “Kashilā ka jebige!”

¹⁷ Shegai Yesu webele le, u danai, “Ndyā kalen ka ili i'ya i'ari ukorongi a tagarada u Kashilā? ^o ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’

¹⁸ Uza da baci dem u rukpai a zuba u katali ka nala ki, wa koduso ta. Shegai ka rukpa baci ka varai uza, ka yuruwa yi ta.”

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono

(*Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17*)

¹⁹ Aku awenishiki a Mele n adarakpi a pige a zamai ure u da a ka kana Yesu pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a panai uwonvo u ama.

²⁰ A gita yi uwandasa, a suki aza a akalu, ele tani a yain yavu aza a mayun a da. A ka ciga a kana yi n kadyanshi ka ne, tsara a banka yi a asu u uza u tsugono a yan yi mavura.

²¹ A wece yi, “Kawenishiki, tsu reve ta kadyanshi ka wunu n uwenishike u wunu u maci u da. Ya dem unā u te u da vu bidya yi, kpam ure u Kashilā u da va wenishike mai.

²² U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono, ko tsu kpaḅa utsupa?”

²³ Eyi tani u revei wanda da a ka wanda yi, aku u tonuko le,

²⁴ “Wenike numu ukebe u azurufa.* Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?”

A danai, “Ku Kaisa ka.”

²⁵ Aku u tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa, Kashilā kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashilā.”

^o 19:46 Isha. 56:7; Iri. 7:11.

^o 20:17 Ishp. 118:22.

* 20:24 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

²⁶ A fuda a k̄an̄a yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a majiyan ma uwushuku u ne, a padai bini.

Keci a kaci ka u'yanḡa u ukpa
(*Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27*)

²⁷ Ama a roku a da pini aza a Sadusi,† a tuwai ara Yesu. Ama a na yi alya aza da a danai u'yanḡa u ukpa wa la wa.

²⁸ A wece yi, "Kawenishiki, Musa koronku tsu ta, u danai, 'Uza u kuwa baci u asaka uka bawu mmuku, u k̄an̄a ta utoku u ne u sotoku uka vi, u matsaka yi mmuku.'

²⁹ A yan ta ama roku ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa.

³⁰ Uza u ire u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai bawu maku.

³¹ Uza u tatsu kpam u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai. Nala gba ama a shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusai gba le, uza wa la u asaka maku wa.

³² A makorishi, uka vi dem u kuwai.

³³ An u wokoi gba ama a shindere a le a zuwusa yi vi, uka u yai u da wa woko a a'ayin a u'yanḡa a ukpa?"

³⁴ Yesu wushuki, "Ama a gogo-na a ka yansa ta iyolo n a wutukpi iyolo.

³⁵ Shegai aza da baci a wenei a gain a uwa a'ayin a da a ka tuwa, kpam n u'yanḡa u ukpa vi, a ka yan iyolo ko a wutukpa iyolo wa.

³⁶ A ka doku a ka kuwa wa, kpaci dere da a'ari n atsumate a zuba, kpam mmuku n Kashila n da an a wokoi mmuku ma u'yanḡa u ukpa n da.

³⁷ Ukuna u akushe n u u'yanḡa u ukpa tani, Musa dem dana ta a ukuna u maku ma madanga ma ma tasa akina a asu u da u isa Magono ma Zuba 'Kashila ka Ibirahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.' ◊

³⁸ Eyi Kashila ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka, kpaci ara ne ya dem wa ta n uma."

³⁹ Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, "Kawenishiki, vu wushuku ta dere."

⁴⁰ Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?
(*Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37*)

⁴¹ Aku Yesu wece le, "Nida a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma?

⁴² Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarada u Ishipa,† 'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va,

⁴³ hal she n tadangu vu a zuba u atokulalu a vunu.' ◊

⁴⁴ Dawuda isa yi baci 'Asheku', nida wa yansa u gono u woko maku ma ne?"

Yesu baranai ama a kaci ka awenishiki a Mele
(*Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40*)

⁴⁵ Yesu tonukoi atoni a ne a kapala ka ama gba,

⁴⁶ "Kiranai n awenishiki a Mele aza da a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danasa le a kuden n tsupige. Kpam a lai uciga u asu u ndishi u da u lai tsulobo a agata a Kashila, n asu u shinga u asu u abiki.

⁴⁷ Alya a lyai ucanga u nra, n a yanyi kavasu ka ugadi adama a ukimbusa u a'eshi. Icu n i ama a nala yi, a ka yan le ta mavura cika."

21

Kune ku marana
(*Marku 12:41-44*)

¹ Kain ka te, Yesu wari a Kuwa ku Kashila, aku u gadi gba kaci ka ne u wenei tyoku da aza a utsari a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe.

² U wenei kpam marana ma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i kenu* a asuvu.

³ Pini nala, u da, "Mayn n tonuko da, ili i'ya marana uza u unambi u nala u zuwai, i la ta gba ili i'ya ele a zuwusai.

⁴ Kpaci gba le a asuvu a utsari u le u da a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u da u bidyai gba ikebe i ulyaka ilikulya i ne."

Iryoci i a'ayin a makorishi
(*Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2*)

⁵ Aza roku a asuvu a atoni a ne, a'ari a kadyanshi tyoku da a kalai Kuwa ku Kashila n atalai a shinga, n kune ku a nakai Kashila. Shegai Yesu danai,

◊ 20:37 Uwt. 3:6. ◊ 20:43 Ishp. 110:1. * 21:2 Kondo "Irim i kenu" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

⁶“Gbā ili i'ya i wenei pini na, a'ayin a'ā tā a utuwā a da ko katali ka te a ka aṣākā utadangi a zuba u utoku u ne, bawu a wāṣāi ka wa.”

Upana u ikyamba u pige u da wa tuwā
(*Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13*)

⁷Pini nala, a wece yi, “Kawenishiki, nwere da ukuna u nala vi wa gitā? Icu n i iryoci i eni i'ya a ka wenike ya ciga baci ugita?”

⁸U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. Ama ushani a ka tuwā tā n kala ka va a dana alya Kirisiti Kawauwi. Kpam a dana, 'A'ayin a yan de evu.' Kotsu i toni le wa.

⁹A'ayin a da baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwā wa. U kaṅā tā ukuna u nala u gitā, shegai makorishi ma kotsu wa.”

¹⁰U tonuko le kpam, “Kaletsu ka ama ka 'yangasaka tā kaletsu ka ama, tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono.

¹¹Iyamba ya gbada tā a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan tā ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

¹²“Shegai kahu ukuna u nala u gitā, a ka kaṅā da tā a yan da mavura. A banka da a agata a Kashila n a'uwa a a'ali. A banka da a asu u azapige na ngono adama a kala ka va.

¹³Nala wa woko da tā ure u da ya yanka le kadyanshi ka va.

¹⁴Shegai i vakunku atakasuvu a de, i dambula n tyoku da ya gonuko kadyanshi wa.

¹⁵Kpaci mpa ma naka da tā ucira n ugboji u da bawu atokulalu a de a ka fuda a nanamgbana, ko a nani u da wa.

¹⁶Hal n isheku i de n atoku a de n kumaci ku de, n aje a de a ka neke da tā, hal a wuna gbam aza roku a asuvu a de.

¹⁷Ya dem wa 'yuwan da tā adama a kala ka va.

¹⁸Shegai ko kenji ka kaci ka de ka te ka la ka namgba wa.

¹⁹Akawunki a de a da a ka wauwa da.”

Uwacinsa u Urishelima
(*Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19*)

²⁰Yesu lyai kapala n kadyanshi. “A'ayin a da baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan tā i reve an a yain evu n uwacinsa u da.

²¹Adama a nala, aṣaka aza da a'ari a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza da a'ari a ilyuci a wuta a suma, kpam aza da a'ari a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa.

²²Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a da, tsara a shadangu i'ya i'ari ukorongi. ◇

²³Ter de aka a atsuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan tā upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashila u rukpa a kaci ka ama ki.

²⁴A ka wuna tā aza roku n iburundu, a kanasa kpam aza roku a bansaka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kpam a ka kpatsa tā Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shadangu.

Utuwā u Maku ma Vuma
(*Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27*)

²⁵Yesu doku u danai, “A ka wene tā iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kpam, aletsu a ama a ka dambula tā cika. A dambula cika adama a mawura ma kushiva n a'ali.

²⁶Ama a ka limusa tā adama u uwonvo, n a pani uwonvo u ili i'ya ya gitasa a likimba. Kpaci a ka gbada tā ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁷A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma utuwā a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige.

²⁸A'ayin a da baci ukuna u nala wa gitasa, i gadigba a'aci a de i kondo zuba kpaci uwutukpa u de wa yan de evu.”

Uwenishike a kaci ka kapopi
(*Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31*)

²⁹Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, “Weṣelei maṅanga ma kapopi na ndanga n da n buwai.

³⁰N gitā baci utopo avuku, ya wene tā n kaci ka de kpam i reve an ilyushi i yain evu.

³¹Nala dem, a'ayin a da baci i wenei ukuna u nala wa gitasa, i reve tā an tsugono tsu Kashila tsu yain evu.

³²“Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi.

³³Zuba n likimba wa cimba tā. Shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.”

Uwenishike a kaci ka afofi

³⁴ Pini nala, Yesu danai, “Kiranai n kaci ka ɗe, kotsu uma u ɗe u laka a asu u kulya ku gbani, n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda ɗa tyoku u utyangi wa.

³⁵ Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gba.

³⁶ Kain dem i rongo n afoɓi, n i yanyi kavasu, tsara i tsara i lai a asuvu a ukuna u ɗa wa ciga u gitɔ vi. Kpam tsara i fuda i shamga a kapala ka Maku ma Vuma.”

³⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila. Kaara ka kotso baci aku u wuta u ba u wansa a masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum.

³⁸ Kpam ama a tsu tuwusa ta a Kuwa ku Kashila n usana u de, tsara a pana ka yi.

22

Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a ɗa dem a ka isa Abiki a Upasamgbana a yain evu.

² Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku ɗa a ka wuna Yesu, shegai a ka pana ta uwonvo u ama. ³ Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza ɗa a ka isa Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi.

⁴ U ba u dansai n adarakpi a pige n azapige aza a uwundya Kuwa ku Kashila tyoku ɗa wa neke yi ara le.

⁵ A yain mazanga hal a zuwamgbana i ka tsupa yi n ikebe.

⁶ Eyi kpam u wushuki u gitai uzama tyoku ɗa wa neke yi ara le, kakuma ka ama ka wacuwa baci.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25)

⁷ Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukidasa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana.

⁸ Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, “Walai i ba i foɓusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsara tsu lyai.”

⁹ A wece yi, “Nte ɗa va ciga tsu foɓuso?”

¹⁰ U tonuko le, “N u'uwa u ɗe a ilyuci yi, ya gawunsa ta n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa.

¹¹ I tonuko uza u kuwa vi, ‘Kawenishiki ka danai: Nte ɗa a asu u ɗa ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a va?’

¹² Wa wenike ɗa ta kunukuzuba ku pige ka ucanga u ne wari ufoɓusi. Nte ya foɓusuko tsu pini.”

¹³ Aku a lazai a ba a cinai tyoku ɗa u tonuko le vi. Pini nala, a foɓusoi ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.

¹⁴ An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi.

¹⁵ U tonuko le, “Mari ma ciga ta gban n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n aɗa, kahu n pana ikyamba.

¹⁶ Kpaci n tonuko ɗa, ma doku ma lya i'ya wa, she a'ayin a ɗa a shadangi u ɗa a tsugono tsu Kashila.”

¹⁷ U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashila aku u danai, “Wushai na i soi.

¹⁸ N tonuko ɗa, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma cinwi wa, she a'ayin a ɗa tsugono tsu Kashila tsu tuwai.”

¹⁹ U bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibamgbanasai u ɗa, u naka le. U danai, “Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a ɗe. Rongoi uyansa nala tsara i cifusa na mpa.”

²⁰ An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, “Mako ma na mi, kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpasa n va n ɗa a ka neke adama a ɗe.

²¹ Shegai uza ɗa wa neke mu vi, aya pini na wa lya kaɓolo na mpa.

²² Mayun ɗa mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku ɗa a zuwai, shegai ter n uza ɗa wa neke mu vi.”

²³ A gitai uwecembene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

²⁴ Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le.

²⁵ U tonuko le, “Ngonon ma Awulawa a tsu ciga ta a wenike le ucira. Akidi a ugana a le kpam a tsu zama ta a isa le Abangi a Ama.

* 22:3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁶ Shegai ara de nala wa. Uza da wari uzapige a asuvu a de, u woko tyoku u uza u kenu. Uza da wa tono n ada, u woko tyoku u kagbashi.

²⁷ Ya lai tsupige, uza da u dusuki wa lya ilikulya ko gai kagbashi? Uza da u dusuki wa lya ilikulya da wa? Mpa tyoku u kagbashi da mari a asuvu a de.

²⁸ Efa i shamgbai ara va a ukonduso u da n soi.

²⁹ Tyoku da Tata u va u naka mu tsugono, nala mpa dem ma naka da ucira,

³⁰ tsara i lyai i soi na mpa a tsugono tsu va. I dusuku kpmam a aratsu a tsugono, n i lyayi tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)

³¹ Ele pini n a lyayi, aku u danai, "Simo, Simo, Kanangasi† ka folo ta u welikpe da tyoku u ilya.

³² Shegai ma yanka vu ta kvasu, tsara upityanangu u vunu u gusa wa. Avu kpmam a'ayin a da vu gonoi, vu gbamatangu aza a vunu."

³³ Bituru wushunku yi, "Asheku, ufofusi u da mari n bana n avu a kuwa ku a'ali, ko a ukpa."

³⁴ Yesu danai, "N tonuko vu Bituru, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu."

³⁵ Yesu wece le, "A'ayin a da n suku da bawu makpakata, bawu katsan, bawu akpata, ili i'a la i'ya i nambai?"

A danai, "Ko i te tsu namba wa."

³⁶ U da, "Gogo-na uza da baci wari n makpakata u bidya, nala kpmam uza da wari n katsan. Uza da bawu wari n burundu, u denge kunya ku ne u tsila.

³⁷ N tonuko da, mayun da ukuna u da a korongi a kaci ka va u kana ta u shadangu, 'A kece yi ta a asuvu a aza da a 'yangasakai tsugono.' † Kpaci ili i'ya a danai a kaci ka va, ushadangu u ne u rawa de."

³⁸ Aku a tonuko yi, "Asheku, iburundu i'ya na i re."

U tonuko le, "U rawa ta."

Yesu yain kvasu a Masasa ma Zayitum

(Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)

³⁹ Yesu wutai u banai a Masasa ma Zayitum tyoku da u cuwanakai, atoni a ne dem a tono yi.

⁴⁰ An u rawai a asu vi, u tonuko le, "Yanyi kvasu kotsu i rukpa a ukondo wa."

⁴¹ U asaka le kenu, tyoku u mbari ma uvutala katali, u kudangi u yain kvasu.

⁴² U danai, "Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u va u da a ka tono wa, she u vunu."

⁴³ [Aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wari yi a ugbamatangu asuvu.

⁴⁴ Kpaci wa pana ta ikyamba cika. U matsai kvasu cika, hal malen ma ne ma daka yavu mpasa.]

⁴⁵ An u 'yangai a asu u kvasu vi, u gonoi a asu u atoni a ne. U cina le n a lavuti adama a uwowi u unambukatsuma.

⁴⁶ U wece le, "Ndya i zuwai ya lavuta? 'Yangai i yain kvasu, kotsu i rukpa a ukondo wa."

A kana Yesu

(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku u wenei kakuma ka ama ka tuwa yi. Uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tono n ele kapala. U rabai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi.

⁴⁸ Aku Yesu wece yi, "Yahuza, n uwambatsa u da va neke Maku ma Vuma?"

⁴⁹ Aza da a'ari evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gita, a wece yi, "Asheku, tsu kapusa n iburundu da?"

⁵⁰ Aku uza u te u le u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarakpi.

⁵¹ Yesu danai, "Kotsu i doku wa." U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tansa yi.

⁵² U tonukoi aza da a 'yangasaka yi vi; wata, adarakpi a pige, n azapige a awundi a Kuwa ku Kashila, na nkoshi, "I tuwai n iburundu na mkpaukpau yavu aza a ukana aza a magalaka? ⁵³ A'ayin a da mari n ada kain dem a asuvu a Kuwa ku Kashila, i barakpa akere a de i dana ya kana mu wa. Shegai a'ayin a de a da na vi, n a'ayin a ucira u karimbi."

† 22:31 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 22:37 Isha. 53:12.

*Bituru nanai an u revei Yesu**(Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya 18:12-27)*

⁵⁴ Pini nala, a kaṅai Yesu a lazai n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma Adarākpī. Bituru wari le a utono m̄gari m̄gari.

⁵⁵ A tasuki akina a mere ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki kaḅolo n ele.

⁵⁶ Aku kagbashi ka ƙari makere ka wene yi a'ayin a da katyashi ka akina ka wakanai, pini nala, kagbashi ki ka danai, "Vuma u na dem kaḅolo n eyi da wari."

⁵⁷ Shegai u nanai u danai, "Mpa n reve yi wa."

⁵⁸ An a ƙarākpai kenu, aku uza roku u wene yi u danai, "Avu dem uza u te u le u da."

Bituru danai, "Uza u va, mpa n reve yi wa."

⁵⁹ A doki a ƙarākpai hal ulapa u uwule u te, uza roku u matsa yi, u danai, "Malala ma la wa, vuma u na kaḅolo ka a'ari, kpaci uza u Galili u da."

⁶⁰ Bituru danai, "Uza u va, n reve gbam i'ya va tono wa." Kute-kute kahu u kimbā unā u ne, kapen ka salai.

⁶¹ Asheku a kpatalai a kondonoī Bituru. Aku u ciḅai n kadyanshi ka Asheku, u da, "Ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu."

⁶² Aku u wutaī a ulanga u sai cika.

*Asoje a yankai Yesu majari**(Matiyu 26:67-68; Marku 14:65)*

⁶³ Ama da a ka wundya Yesu vi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi.

⁶⁴ A sira yi a'eshi, aku a danai, "Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya lapa vu?"

⁶⁵ A rongo yi a uyansaƙa kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

*A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige**(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya 18:19-24)*

⁶⁶ An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige,† (asuvu a adarākpī a pige, n awenishiki a Mele) a ƙolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige a le, a tonuko yi,

⁶⁷ "Avu Kirisiti Kawauwi da baci, tonuko tsu."

U danai, "Ko n tonuko da baci, ya wushuku wa.

⁶⁸ N yan da baci kpm keci, ya wushunku mu wa.

⁶⁹ Shegai ili i'ya i bidyayi gogo-na ubana a kapala, Maku ma Vuma ma dusuku ta a ulyaki u Kashila Uza u Ucira."

⁷⁰ Gba le a danai, "Dana, avu Maku ma Kashila ma?"

U tonuko le, "I dana ta dere, mpa."

⁷¹ Aku a danai, "Iryoci i eni i'ya kpm tsa bolo? Tsu pana ta n kaci ka tsunu a unā u ne."

23*A bankai Yesu ara Bilatu**(Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-38)*

¹ Pini nala, gba kaḅolo ka Asheshi a Pige yi a 'yangaī a bankai Yesu ara Bilatu gomuna u Yahuda.

² A sapula yi, a danai, "Tsu cina ta vuma u na vi wa puwunsa a ama a tsunu. Kpm n u fishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa. N u dansi kpm aya Kirisiti Kawauwi Magono."

³ Bilatu wece yi, "Avu magono ma aza a Yahuda ma?"

Aku u wushunku yi, "Nala wari tyoku da vu danai vi."

⁴ Bilatu tonukoī adarākpī a pige yi n kakuma ka ama ki, "N tsara vuma u na vi n unyushi wa."

⁵ A doki a matsa yi n a dansi, "Wa 'yangaśasa ta atakasuvu a ama n uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitai ukuna u nala vi a Galili hal utuwa na."

A bankai Yesu ara Hiridu

⁶ An Bilatu panai nala, u wecei ko vuma vi uza u Galili u da.

⁷ An u revei Yesu a kaḅon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wutaī, u gefengu yi ara Hiridu uza da wari dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

⁸ An Hiridu wenei Yesu, u yain mazanga cika kpaci wa ciga ta u wene yi caupa. An u panai ukuna u ne, kpm wa ciga ta u wene ukunosavu u da Yesu wa yansa.

⁹ U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa.

¹⁰ Adarākpī a pige n awenishiki a Mele a da pini kushani a rongo yi usapulusa ushani.

¹¹ Hiridu n asoje a ne a yanka yi magori, a yanka yi kpm majari. A uka yi aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu.

¹² Kain ka nala ka tsije tsu Hiridu n Bilatu tsu gitai. Kpaci caupa atokulalu a da.

A kidagai Yesu ugana u ukpa
(*Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16*)

¹³ Bilatu 6olomgbonoi adarakpi a pige, n aza a tsugono, n ama.

¹⁴ U tonuko le, "I tuko ta vuma u na i da wa puwunsa ta ama. Kpam an n vece yi a kapala ka de, n tsara yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa.

¹⁵ Nala dem Hiridu u tsara yi n unyushi wa, kpaci aya a gonuko yi ara tsunu. U yan ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa.

¹⁶ Adama a nala, ma bawan yi ta n asaka yi." [

¹⁷ U tsu asanka le ta vuma u te a asuvu a ama da a'ari a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.]

¹⁸ Gba ama a yangasai alagatsu a le, a danai, "Rawuka vuma u na vi! Asanka tsu Baraba!"

¹⁹ (Baraba aya uza da a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u yangasa u atakasuvu a ama u da a yain n mawunuka a ilyuci yi.)

²⁰ Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga ta u asaka Yesu.

²¹ Shegai a worukpoi n a dansi, "Wandamgbana yi! Wandamgbana yi!"

²² U doki u tonuko le u tatsu, "Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsara yi n ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi ta n asaka yi."

²³ Shegai a rongu yi a umatsa, a yangasai alagatsu a le a danai a wandamgbana yi, hal isali i le i fudai Bilatu.

²⁴ Aku Bilatu kidaga yi ugana, tsara a yanka le i'ya a ka ciga.

²⁵ U asanka le uza da a foloi vi; wata, uza da a zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u yangasa atakasuvu a ama n mawunuka. U naka le Yesu tyoku da a ka ciga.

A wandamgbana Yesu
(*Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27*)

²⁶ A'ari pini a nwalu n eyi, aku a kana vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wutai a une. A tadanku yi mawandamgbani mi u canga u toni Yesu.

²⁷ Kakuma ka ama ushani ka tono yi hal n aka a roku aza da a rongoi kushen n a pani m6ala ma ulaza u ne.

²⁸ Yesu kpatalai ara le u danai, "Aka a Urishelima, asakai kushen adama a va. Shegai, i saka kaci ka de na mmuku n de.

²⁹ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ya dana, 'Aza a una u shinga a da ndari, n atsuma a da bawu a matsai mmuku, kpam n mani ma bawu ma comukai maku.'

³⁰ A'ayin a nala a da a ka gitau ufolo nsasa n pige n pige, 'Rukpai a kaci ka tsunu.' A foli kpam agalala a dana, 'Cidangu tsu.' ◊

³¹ A yanka baci madanga ma taku ukuna u naha, ndya ya gitau ma ekpe baci?*"

³² A banka ta dem ama roku ama a re aza a magalaka, tsara a wuna le kabolo n eyi.

³³ An a rawai a asu u da a ka isa Mako ma Kaci, nte a wandamgbana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugula.

³⁴ Yesu danai, "Tata, cimbusuka le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa." A varangi uruta a pecishei aminya a ne.

³⁵ Ama a shamgbai a'ari a akalu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, "U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wawa, aya baci uza da Kashila ka dangasai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashila."

³⁶ Asoje dem a yansaka yi ta majari. A banai ara ne a naka yi mini ma kalam.

³⁷ A danai, "Ada baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka vunu."

³⁸ Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.

³⁹ Uza u te a asuvu a aza da a wandamgbana kabolo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, "Ma wundya a da Kawauwi ki. Wauwa kaci ka vunu n atsu."

⁴⁰ Shegai uza u te vi a barana yi u da, "Avu ko uwonvo u Kashila va pana an gba tsunu a kidaga tsu ugana u ukpa wa?"

⁴¹ Atsu tani dere da tsa wusha katsupi ka manyan ma tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa."

⁴² U danai, "Yesu, kotsu vu ciba na mpa a'ayin a da baci vu uwai a tsugono tsu vunu."

⁴³ Yesu tonuko yi, "N tonuko vu, ko ara va ta kabolo na mpa a asu u uwunvugusa a zuba."

Ukpa u Yesu
(*Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30*)

⁴⁴ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa u uwule u tatsu.

⁴⁵ Kaara ka naka kpam katyashi wa. Aku kunya ka a barakpai a Kuwa ku Kashila ku pecembenei kure.

◊ 23:30 Hos. 10:8. * 23:31 Kalen ka tsizagadi tsu Yesu tsa, "A yanka mu baci ili i na gogo-na, nida wa la vi n ada?"

⁴⁶ Yesu 'yangasai kalagatsu n ucira u danai, "Tata, a akere a vunū a ḍa ma naḱa kulu ku va." An u danai nala, aku u uma u ne u wutaɪ.

⁴⁷ An katigi ka wenei ili i'ya i gitai u cikpalai Kashila, u ḍa, "Vuma u na, mayun ili i birika yi wa."

⁴⁸ Kakuma ka ama ka ka banai akaḷu a wenei ili i'ya i gitai, a lazai n a lapi akamba a le adama a unangbi u asuvu.

⁴⁹ Shegai gbā ama ḍa a reve yi, kaḅolo n aka a ḍa a gitai yi utono tun a Galili, a shamgbai a mḅari a'ari a uwundya ukuna u nala vi.

Kacidā ka Yesu

(*Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42*)

⁵⁰ Vuma roku uza ḍa wari a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci ḍa.

⁵¹ U wushuku n tyoku ḍa a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwā u tsugono tsu Kashila u ḍa wa vana.

⁵² Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a naḱa yi ikyamba i Yesu.

⁵³ U cipuka yi u palasa yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a asu u ḍa bawu kotsu a vakunki uza.

⁵⁴ Kain ka nala ki Kain ka Afoḅi ka, kpaci Ashibi a yan ḍe evu n uyan.

⁵⁵ Aka a ḍa a wutaɪ a Galili kaḅolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucina. A wenei kasaun ki n tyoku ḍa a zuwai ikyamba i ne.

⁵⁶ Aku a gonoi a kuwa a ba a foḅusoi ucanga u awanli n u magulani n manivi. Aku a wunvugai kain ka Ashibi ki tyoku ḍa Mele ma danai a yain.

24

Uyanga u Yesu a ukpa

(*Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10*)

¹ Kain ka kagitai ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpani, aka a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulani u ḍa a foḅusoi.

² A cinai a gindalaka ḍe katali ka kasaun ki, ³ shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu Asheku wa.

⁴ A'ari a uyan majiyan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a ḍa ka laḍa a shamgbai evu n ele.

⁵ Adama a uwonvo, aka yi a varai a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, "Nɗya i zuwai ya bolo uza u uma a asuvu a akushe?"

⁶ Wa pini na wa; u 'yanga ḍe! Ciḅai ili i'ya u tonuko ḍa, a'ayin a ḍa wari kaḅolo n aḍa a Galili.

⁷ 'U kana ta a neke Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi, a wandamgbana yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.' "

⁸ Aku a ciḅai n kadyanshi ka ne.

⁹ An a wutaɪ a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n ama ḍa a buwai gbā ukuna vi.

¹⁰ (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma u Yakubu n aka a roku a ḍa a'ari kaḅolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna u na vi.)

¹¹ Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u ḍa yavu ukuna u gbani u ḍa.

¹² Bituru 'yangai u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u weḅelei, aku u wenei kunya ka a palaka yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wari uyan majiyan ma ukuna vi.

Ama a re a ure u Imawu

(*Marku 16:12-13*)

¹³ Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u ḍa a ka isa Imawu. Mḅari n ne n ubana a Urishelima, evu na nwalu m ulapa u uwule u re n ḍa.*

¹⁴ A'ari a kadyanshi ka ili i'ya i gitai vi.

¹⁵ Ele pini a kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku ḍa ukuna vi u gitai, aku Yesu n kaci ka ne u raḅa le, a lazai kaḅolo.

¹⁶ Shegai a'eshi a le a kukpa a ka reve yi wa.

¹⁷ Yesu wece le, "Ukuna u iyen u ḍa i'ari a udansa an ya wala vi?"

A shamgbusai, n a ḅali asuvu n katsuma ka lima.

¹⁸ Uza ḍa a ka isa Kiliyoba wushunku yi, "Avu kamoci ka a Urishelima? Va ciga vu dana vu reve i'ya i gitai a asuvu a a'ayin a na yi wa?"

¹⁹ U wece le, "Ukuna u eni u ḍa la vi?"

* **24:13** Mḅari m mel u shindere ḍa a ka dansaka pini na dere ḍa u wari n kilomita kupa n u te.

A tonuko yi, “Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashilā n ama.

²⁰ Aɗaraƙpi a pige nā ngono a neke yi, a kidāga yi ugana u ukpa a wandamgbana yi.

²¹ Tsarā tsu zuwuka yi tani tā a'eshi tsu da aya wa wutukpa Isara'ila. Ara kain tatsu da pa vi an ukuna u na vi u gitai.

²² Ara aka a roku a asuvu a tsunu a yanka tsu tā ukuna u majiyan, a banai pini a kasaun ki n usana u de.

²³ An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene tā kuwene ku atsumate a zuba aza da a tonuko le wā tā n uma.

²⁴ Aza roku a tsunu a banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku da aka yi a danai vi nala. Shegai eyi kaci ka ne a wene yi wa.”

²⁵ Yesu tonuko le, “Eɗa aza da bawu i'ari n ugboji. Aza da atakasuvu a de a ražugbai bawu i wushuki gba n ikorongi n tsumate.

²⁶ U kana Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsarā tsupige tsu ne wa?”

²⁷ U gitai n tagarāda u Musa hal ubana a itagarāda i Ntsumate, wa wutumkpusukā le ukuna u da wari a kaci ka ne a asuvu a itagarāda yi.

²⁸ A yain evu n une u da a ka bana vi. U yain yavu wa wura le.

²⁹ A matsa yi a danai, “Tuwa vu cipa ara tsunu, kpaci kaara ka kotso de, kayin kpam ka yan de.” U wushuki u cipai ara le.

³⁰ An wari a ulya ilikulya kaɓolo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashilā, u jibai u naka le.

³¹ A'eshi a le a kukpai aku a reve yi. Pini nala, u puwunka le.

³² A dansai utyoku u le, “Ipeli i tuwa tā a atakasuvu a tsunu a'ayin a da wa dansa n aitsu a ure vi, wa wutumkpusukā tsu itagarāda.”

³³ Kute-kute a 'yangai a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi a asu u te kaɓolo n aza da a'ari n ele.

³⁴ Atoni yi a danai, “Mayun da! Asheku a 'yanga tā, hal gbam u wenike tā kaci ka ne ara Bituru.”

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni

(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

³⁵ Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitai n ele a ure, hal n tyoku da a reve yi a asu u da u jibai burodi.

³⁶ An a'ari pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le u danaɗa le, “Ndishi n shinga ara de.”

³⁷ Shegai a giruwai cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

³⁸ U tonuko le, “Nɗya i zuwai i giruwai? Nɗya i zuwai ya yan maɗaɗa a atakasuvu a de?”

³⁹ Weɓelei akere a va n a'ene a va. Mpa n kaci ka va, sawa numu i pana. Kafofu ka n inyama ko atele tyoku da i wenei mari n i'ya wa.”

⁴⁰ An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne.

⁴¹ Shegai adama a mazanga n majiyan, a fuda a wushuku gogo wa. U wece le, “T'a pini na n ilikulya?”

⁴² A naka yi kaɓirisa ka kadan ka a zungi.

⁴³ U wushai ka u takumai a kapala ka le.

⁴⁴ U doki u tonuko le, “Kadyanshi ka va ka pa vi ka n tonuko da a'ayin a da tsari kaɓolo, “U kana tā a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka va a asuvu a itagarāda i Mele ma Musa, n i'ya i Ntsumate hal n Tagarāda u Ishipa.”

⁴⁵ Aku u kukpai atakasuvu a le tsarā a reve itagarāda yi.

⁴⁶ U tonuko le, “Nala wari ukorongi, u kana tā Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain ka tatsu aku u 'yanga a ukpa.

⁴⁷ Kpam a ka yan tā kuɓari ku ukpatala n ku ucimbusa u unyushi u cingi a asuvu a kala ka ne. A ka gitā tā a Urishelima ubana a aletsu a da a buwai.

⁴⁸ Eɗa aza da i wenei ili i nala yi, kpam i dana i'ya.

⁴⁹ Ma sukunku da tā Kulu Keri ka Tata u va u yain kazuwamgbani n aɗa. Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku da ka kpam ku shadangu da n ucira u da wa wuta a zuba.”

A cangai Yesu ubana a zuba

(Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

⁵⁰ U wutai n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yangaɗa akere a ne u zuwuka le unā u shinga. ⁵¹ Eyi pini a uzuwusuka le unā u shinga vi, aku u pecenei n ele a canga yi ubana a zuba.

⁵² A lyaka yi kayala, a gonoi a Urishelima n katsuma ka eri cika.

⁵³ A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashilā kain dem, n a cikpalasi Kashilā.

Kadyanshi ka Shinga ka Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya, uza da korongi tagarada u na vi u rongo ta evu n Yesu a'ayin a da Yesu yain manyan ma ne pini na a likimba. An nala u wurai, Yahaya tuwa ta u wokoi uzapige a asuvu a atoni a Yesu. A tagarada u na vi, u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai an wari ka6olo n Yesu.

A tagarada u na vi tsa wene ta ili i'ya Yesu dansai n i'ya u yansai an wari ka6olo n ama. Tsa wene ta alabari a uka u aza a Samariya uza da u wushai mini ma unaka uma ma Yesu, uka da a kanai n unyushi u cingi, kaje ka ne Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa, n ili i roku ushani i'ya u yansai. Yesu isa ta kaci ka ne "Mpa" kala ka lakai uwulukpi ka Kashiḷa a kaletsu ka aza a Yahuda. U wenike ta iryoci ushani i'ya ya wenike an eyi kaliniki ka shinga ka, kpam aya katyaci ka mayun. Yahaya wenike ta ikunesavu i shindere i'ya Yesu yain i'ya i wenikei tyoku da Yesu wari. U te a asuvu a le u da, an Yesu tanaasai kawunu, wa ta tyoku u tata u ne, uza da bawu wa asaka manyan ma ne.

Yahaya korongu ta ili i na yi tsara ama a pityanangu n Yesu, kpaci aya Kawauwi. A masala ma 3 makpanda ma 16, tsa wene ta kadyanshi ka ucira ka ka wenike tyoku da Kashiḷa ka ciga ama a asuvu a likimba u na. Cinda Yahaya wenei ili i na yi n a'eshi a ne, u gan ta tsu wushuku n ili i'ya u danai vi mayun da.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ushipa adama a ucikpala udani vi (1:1-18)

Akani a Yahaya Kalyu6ugi (1:19-34)

Yesu dangasai atoni a ne a kagita (1:35-51)

Ikunesavu i shindere i Yesu (2:1-12:50)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo u ne n ukpa u ne (13:1-19:42)

Yesu wa ta n uma (20:1-10)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (20:11-21:25)

Udani u da u tsu naka uma

¹ Kahu a yain likimba, Udani* wa ta pini. Wa ta ka6olo n Kashiḷa, kpam dem Kashiḷa ka.

² A kagita wa ta ka6olo n Kashiḷa.

³ U yan ta ili i'ya i'ari pini gba, ili i'a la i'ya bawu u yain wa.

⁴ Aya kami ka uma, kpam uma u nala vi u tuko ta ama katyashi.

⁵ Katyashi ki ka wakana ta a asuvu a karimbi, kpam karimbi ki ka fuda ka cimbusa ka wa.

⁶ Kashiḷa ka suku ta vuma roku, uza da a ka isa Yahaya,† n kadyanshi.

⁷ U tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi, tsara ya dem u pityanangu adama a ili i'ya u danai vi.

⁸ Aya katyashi ki wa, shegai u tuwa ta u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi.

⁹ A'ayin a da baci katyashi ka mayun ki ka tuwai a likimba, ka naka ta ama gba katyashi.

¹⁰ Udani vi wari ta a likimba, kpam Kashiḷa ka yan ta manyan n eyi an u yain likimba, kpam gba n nala ama a likimba a reve yi wa.

¹¹ U tuwa ta a uyamba u ne, shegai ama a ne a wusha yi wa.

¹² Ama roku a wusha yi ta, kpam a wushuki n eyi. Adama a nala u zuwa le a wokoi mmuku n Kashiḷa.

¹³ A'ayin a da isheku i le i matsa le a likimba, ilimaci i nala i zuwa le a woko mmuku n Kashiḷa wa. Kashiḷa ka ka zuwa le a wokoi mmuku n ne.

¹⁴ Udani vi u woko ta vuma, kpam u rongoi n atsu. Wa ta ushadangi n ukuna n shinga n u mayun. Tsu wene ta tsupige tsu ne; wata, tsupige tsa u wushai vi, kpaci aya koshi Maku ma Tata.

¹⁵ Yahaya dana ta ukuna u mayun a kaci ka Udani vi, kpam u tonukoi ama, "Uza da n yanka da kadyanshi a kaci ka ne aya gai na vi, 'Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.'"

¹⁶ Adama a nala, uciga u da wa ciga tsu cika da u tsu yansa ka tsu ukuna u shinga,† kpam u tsu zuwusuka tsu ta unu u shinga maco.

* 1:1 Aza a Yahuda a bidya ta Udani vi Kashiḷa ka, kpaci caupa de a tsu isa kala ka Kashiḷa karara wa, shegai "Udani" ko "Tata." A mkpanda n 10 n 14 n wenike tsu ta an Yahaya wa dansa a kaci ka Yesu an u yankai "Udani" manyan. † 1:6 Yahaya u makpanda ma na mi Yahaya Kalyu6ugi da, Yahaya kasuki uza da korongi tagarada u na vi u da wa.

¹⁷ Musa da tukoi ama Mele, Yesu Kawauwi kpam u tukoi ama ukuna u shinga n u mayun.
¹⁸ Kotsu uza wa la u wenei Kashila wa. Shegai Maku mi ma zuwa ta ama a revei tyoku da Kashila kari, kpaci aya koshi Maku ma mari ili i te n Kashila ki, kpam wari evu n Tata.

*Yahaya Kalyubugi danai ukuna u Yesu
 (Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Luka 3:1-18)*

¹⁹ Azapige a aza a Yahuda a Urishelima a suki adarakpi n aza a Levi ubana ara Yahaya a weci yo ko ya wari.

²⁰ Mpa Yahaya kpaɗa le uwushunku wa, shegai u dansai n ele karara, "Mpa Kawauwi ki wa."

²¹ Aku a wece yi, "Ada baci Kawauwi ki wa, ada yai? Ada Iliya[‡] vi?"

U wushunku le, "A'a, mpa wa."

A doku a wece yi, "Avu Matsumate[§] ma a dangasai vi ma?"

U wushuki, "A'a, mpa wa."

²² Aku a doku a wece yi, "Ada yai? Wushunku tsu tyoku da tsa ba tsa tonuko aza da a suku tsu. Ya vu bidyai kaci ka vunu?"

²³ Yahaya wushunku le n kadyanshi ka Ishaya matsumate:

"Mpa kalagatsu ka ka salasa a kakamba, n ka dansi,
 'Lapulai ure adama a Asheku a da a ka tuwa!' " [◇]

²⁴ Afarishi a da a suki atsumate yi.

²⁵ A wece yi, "Ada baci Kawauwi, ko Iliya, ko Matsumate ma a dangasai vi wa, niɗa va lyuɓugusu ama naha?"

²⁶ Yahaya wushunku le, "Mpa n mini ma ma lyuɓugusu, shegai n gogo-na naha uza roku da pini a asuvu a kakuma ka ama uza da bawu i revei.

²⁷ Aya uza da wa tuwa a kucina ku va. Mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata a ne wa."

²⁸ Yahaya wa lyuɓugusu ama a ilyuci i Batani, kasana n Agata a Urudu nte ili i na yi i gitai pini gba.

Yesu da Maku ma Kondom ma Kashila

²⁹ An kain ka wansai, Yahaya wenei Yesu, an wa gawunsa n eyi, aku u tonukoi ama, "Maku ma Kondom ma Kashila[†] ka yankai manyan tsara u cimbusuka ama a likimba unyushi u cingi u le ma na.

³⁰ Aya gai ma dansaka an n danai, 'Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.'

³¹ Mari n reve an aya wa, shegai mari ulyuɓugusu n mini tsara n zuwa aza a Yahuda a reve ko aya yai."

³² Aku Yahaya danai, "N wene ta Kulu Keri ku wuta a zuba ku cipai ara ne yavu kaɗya ku woko yi pini.

³³ Mari n reve an aya wa, shegai an Kashila ka suku mu n lyuɓugu ama n mini, da u tonuko mu, 'Vu wene baci Kulu Keri ku cipai ara uza roku aku ku woko yi pini, vuma u nala vi aya ya vana vi. Aya wa lyuɓugu ama n Kulu Keri.'

³⁴ N wene ta ili i nala yi i gitai n Yesu. Adama a nala, n tonuko da ukuna u mayun, aya Maku ma Kashila mi."

Atoni a Yesu a kagit

³⁵ An kain ka wansai, Yahaya pini n u lyuɓugusi ama kaɓolo n ama a re a asuvu a atoni a ne,

³⁶ aku u wenei Yesu wa wala, u danai, "Maku ma Kondom ma Kashila ma gai na vi!"

³⁷ An atoni a re yi a panai Yahaya danai nala, a tonoi Yesu.

³⁸ An Yesu kpatalai u wenei a ka tono yi, u wece le, "Nɗya ya bolo?"

Aku a wushuki, "Rabbi,[†] nte va rongo?" ("Rabbi;" wata, "Kawenishiki.")

³⁹ U wushunku le, "Tuwa i wene." (A'ayin a nala yi evu n ulapa u uwule u nishi u da u kaara.) Aku a lazai n eyi a wenei asu vi, a rongoi pini hal kaara ka rukpai.

⁴⁰ Uza te a asuvu a atoni a re yi aya Andurawu utoku u Simo Bituru uza da a'ari tata u te.

⁴¹ Ili i'ya Andurawu gitai uyan i'ya u zamai utoku u ne vi u tonuko yi, "Tsu wene ta Kawauwi ka a yanka tsu kazuwamgbani ki!" (N Tsiyahuda a yanka ta manyan n "Kawauwi" kpam ili i'ya i te n udani u "Kirisiti" n Tsiheline.)

⁴² Aku Andurawu bidyai utoku u ne vi ubana ara Yesu.

Yesu kondono yi u danai, "Ada Simo, kala ka tata u vunu ka Yahaya. A ka isa vu ta Kefa." ("Kefa" ili i te i'ya n "Bituru.")^{*}

[‡] 1:21 Adama a da Kashila ka bidyai Iliya ubana a zuba n uma u ne, da aza a Yahuda a'ari a uvana ugonu u ne. [§] 1:21 Musa yan ta kazuwamgbani n aza a Isara'ila u da Kashila ka sukunku le ta Matsumate tyoku u ne. Pini nala, aza a Yahuda a'ari a uvana Matsumate mi. [◇] 1:23 Isha. 40:3. ^{*} 1:42 Kalen ka a'ala a Kefa n Bituru ka "katali."

Yesu dangasai Filibu n Nataniya

⁴³ An kain ka wansai, Yesu yawunsai u bana a Galili. Aku u ba u cinai Filibu, u tonuko yi, “Tono mu.”

⁴⁴ Besaida da ilyuci i Filibu, n ilyuci i Andurawu n Bituru.

⁴⁵ Filibu ba u boloi Nataniya, aku u tonuko yi, “Tsu wene ta vuma da Musa korongi ukuna u ne a Mele mi. Kpam dem ntsumate n korongi ta ukuna u ne. Aya Yesu maku ma Isuhu, kpam ilyuci i ne i'ya Nazara.”

⁴⁶ Shegai Nataniya wece yi, “Ili i shinga i'a la ya wuta a Nazara?”

Filibu wushunku yi, “Tuwa vu wene.”

⁴⁷ An Yesu wenei Nataniya wa ra'a evu n eyi, aku u danai, “Eyi na matsikaya ma aza a Yahuda ma mayun ma. Uza maryafuka da wa.”

⁴⁸ Nataniya wece yi, “Nida vu yansai vu reve mu?”

U wushunku yi, “Kahu Filibu isa vu, n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi.”

⁴⁹ Aku Nataniya tonuko yi, “Kawenishiki, avu Maku ma Kashila ma. Ada Magono ma aza a Yahuda.”

⁵⁰ Yesu danai, “Wushuku da vu wushuki na mpa an n tonuko vu n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi? Va wene ta ili i'ya i lai i naha ugbunguro.”

⁵¹ U tonuko le kpam, “Mayun n tonuko da, Ya wene ta zuba u kukpa kpam atsumate a zuba a Kashila n a yuwi n a cipi a zuba u Maku ma Vuma.”

2*Yesu zuwai mini ma wokoi mini ma cinwi*

¹ Pini nala, a kain ka tatsu, a ka yan abiki a iyolo a ilyuci i Kanan u Galili. Mma u Yesu wa ta dem pini a asu vi.

² A libana ta dem Yesu n atoni a ne.

³ An mini ma cinwi mi ma kotsoi, aku mma u Yesu u tonuko yi, “Mini ma cinwi mi ma kotso de.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Mma, ndya i zuwai va damgbarasa mu naha? Kotsu a'ayin a va a yan wa.”

⁵ Mma u ne u tonukoi agbashi yi, “Yanyi gba ili i'ya u tonuko da i yain.”

⁶ Caupa, Kashila ka naka ta aza a Yahuda mele tyoku da a ka yansa kuzi. Adama a nala, aza a kuwa yi a'a ta na mmuru n mini n teli n da a shei a atali. Maru dem ma gbunguro ta hal ma fuda ta ma bidya evu na nlanda n mini n teli.

⁷ Yesu tonukoi agbashi yi, “Shadangi mmuru mi n mini.” Aku a shadangi n da tipi-tipi.

⁸ U tonuko le, “Gogo-na kenei i banka uzapige u abiki vi.”

Aku a yain tyoku da u tonuko le a yain.

⁹ An uzapige vi u pedei, aku u wenei ma gono de mini ma cinwi. U reve tani asu u da mini ma cinwi mi ma wutai wa, shegai agbashi a da a tukoi ma vi a reve ta. Aku u isa valisavu vi,

¹⁰ u tonuko yi, “Mini ma cinwi ma shinga ma a tsu gita a tuko, a'ayin a da baci ama a sosoi, aku a tuko ma bawu ma cinai ma kagita kayanyan. Shegai avu vu sokongu ta mini ma cinwi ma shinga mi she gogo-na!”

¹¹ A Kanan u Galili da Yesu yain ukunosavu u kagita u ne. Nte da u wenikei pini tsupige tsu ne, kpam atoni a ne a wushuki n eyi.

¹² An nala wurai, aku u lazai ubana a ilyuci i Kafarnahum ka'bolo na mma u ne, n atoku a ne, n atoni a ne. A rongo ta pini a'ayin kenu.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-13; Marku 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Yesu banai a Urishelima, kpaci a'ayin a Abiki a Upasamgbana a yan de evu.

¹⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila ki, aku u cinai aza a udengishe anaka, na nlala, na ntambara. U wenei aza da a tsu dusukusu a asu u iteburu i le n a savadasi ikebe icun kau-kau.

¹⁵ U zamai a'awun u cai kaban u yain kaja'u. U lokoi ama yi pini a Kuwa ku Kashila ki, ka'bolo na nlala n le n anaka a le dem. U mutsupusai iteburu i aza da a ka savadasi ikebe u wacinsai ikebe yi.

¹⁶ U tonukoi aza da a ka dengishe ntambara, “Takpai ili i na yi pini na! Kotsu i gonuko kuwa ku Tata u va kuden wa!”

¹⁷ An nala gitai, aku atoni yi a cikai n ili i'ya a korongi caupa a asuvu a Tagarada u Kashila: “Adama a uciga u da ma ciga kuwa ku vununa cika, u da wa zuwa mu n kuwa.” ◇

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wecei Yesu, “Ukunosavu u eni u da va yan tsarā u wenike tsu tyoku da vu tsarai ucira u uyan ili i na yi?”

¹⁹ U wushunku le, “Wasai kuwa ku Kashila ku na ki, ma ma ta ka kpam a asuvu a a'ayin a tatsu.”

²⁰ A wushunku yi, “An a gitai kuma ku Kuwa ku Kashila ku na ki, a yan ta ayen amangare n a teli kahu a kotso ka! Nida va fuda va ma ka a asuvu a a'ayin a tatsu?”

²¹ Shegai an Yesu danai “kuwa ku Kashila ki,” ikyamba i ne i'ya wa dansaka.

²² A'ayin a da u tuwai u yangai a ukpa, da atoni yi a cibai u tonuko le ta ukuna vi. Aku a wushuki gba ili i'ya Yesu dansai n i'ya a korongusi a Tagarada u Kashila.

Yesu reve ta tyoku da ama a'ari

²³ An Yesu wari a Urishelima adama a Abiki a Upasamgbana yi, ama ushani a wushuku ta n eyi kpaci a wene ta ikunesavu i'ya u yansai.

²⁴ Yesu reve ta tyoku da atakasuvu a ama a'ari, adama a nala u wushuku u asanka le kaci wa.

²⁵ Adama a da u revei atakasuvu a ama gba, she kpam uza u tonuko yi ukuna u roku a kaci ka uza wa, kpaci eyi n kaci ka ne u reve ta ili i'ya i'ari a asuvu a vuma.

3

Nikodimu tuwai ara Yesu

¹ A asuvu a Asheshi a Pige yi, uza roku da pini uza da a ka isa Nikodimu, Kafarishi ka.

² Kain ka te n kayin, u banai ara Yesu, u danai, “Uzapige, tsu reve ta Kashila ka ka suku vu ara tsunu vu wenishike tsu. Kpaci ko uza wa fuda wa yan ikunesavu tyoku da va yansa wa, shegai Kashila ka baci n eyi.”

³ Yesu wushuki, “Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a doku a matsa yi ilimaci i ire.”

⁴ Nikodimu wece yi, “Vuma u kutsa baci, nida wa kpam a ka doku a matsa yi? Wa doku kpam wa uwa a katsuma ka mma u ne wa. Nida a ka yan a matsa vuma ilimaci i ire?”

⁵ Shegai u wushunku yi, “Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a matsa yi ilimaci i ire n mini n Kulu Keri.

⁶ Isheku i vuma alya a tsu zuwa ikyamba i vuma i tsara uma, shegai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu zuwa kulu ku vuma ku tsara uma.

⁷ Kotsu vu yain majiyan an n tonuko vu, ‘She a doku a matsa da ilimaci i ire wa.’

⁸ Uwule u tsu lapana ta a asu u da dem wa ciga, kpam vu tsu pana ta mawura ma ne, shegai vu tsu reve asu u da u gitai ko kpam a asu u da wa bana wa. Nala dem wari Kulu Keri ku matsa baci vuma.”

⁹ Nikodimu wece yi, “Nida wa yan u gitai nala?”

¹⁰ U wushunku yi, “Avu kawenishiki ka ka pige a asuvu a Isara'ila. Nida vu yansai vu kpadai ureve ukuna u na?”

¹¹ Mayun n tonuko vu, ukuna u da tsu revei u da tsa dansa, kpam tsu yain kadyanshi ka ili i'ya tsu wenei. Shegai i wushuku n ili i'ya tsu tonuko da wa.

¹² N tonuko da ta ukuna u likimba naha, shegai i wushuku n kadyanshi ka va wa. Adama a nala, ya fuda ya wushuku na mpa n tonuko da baci ili i'ya i'ari a zuba wa.

¹³ Mpa Maku ma Vuma, mpa koshi n wutai a zuba n tuwai a likimba, kpam ma doku ma gono a zuba.

¹⁴ Tyoku da Musa saki kali ka urim u shili a kakamba, nala dem a ka saku Maku ma Vuma.

¹⁵ Adama a nala, uza da baci dem u wushuki n Maku ma Vuma, wa tsara ta uma u da bawu wa kotso.

¹⁶ “Tyoku da Kashila ka cigai ama a likimba cika u da na: u neke ta Maku ma te ma ne koshi tsara uza da baci dem u wushuki n eyi kotsu u kuwa wa, shegai u tsara uma u da bawu wari n utyoku.

¹⁷ Kashila ka suku Maku ma ne a likimba tsara u kidaga ama ugana u ukpa wa. Shegai u suku yi ta tsara u wauwa le.

¹⁸ A ka kidaga aza da a wushuki n Maku mi ugana wa. Shegai a kidaga de aza da bawu a wushuki vi ugana, kpaci a wushuku n Maku ma te ma Kashila mi wa.

¹⁹ Ili i'ya i zuwai a ka kidaga le ugana i'ya na: Katyashi ka tuwa ta a likimba. Shegai a ciga katyashi ki wa, aku a gono i a ciga karimbi, kpaci manyan ma cingi ma a ka yansa.

²⁰ Aza da a ka yansa ukuna u cingi a tsu ciga katyashi wa, kpam a ka tuwa evu n ka wa, kpaci a ka ciga uza u wene manyan ma cingi ma a ka yansa wa.

²¹ Shegai aza da a ka tono ure u mayun a ka tono ta katyashi, ya dem wa wene ta a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga le a yain.”

Yahaya Kalyubugi cikpalai Yesu

²² An a yain a'ayin kenu, Yesu n atoni a ne a banai uɓongu u Yahuda, a tsā tā a ɓarākpaɪ pini kenu n a lyuɓugusi ama.

²³⁻²⁴ A'ayin a nala yi kotsu a banka Yahaya a kuwa ku a'ali wa. Yahaya rongo tā ulyuɓugusu ama a Ayino evu n Salima, kpaci asu vi mini ma pini ushani. Ama a rongo tā ubansa ara ne cika tsarā u lyuɓugu le.

²⁵ Kananamgbani ka rukpa tā a mere ma atoni a Yahaya n uza u Yahuda a roku a kaci ka uwulukpe u ikyamba.

²⁶ Aku a banai ara Yahaya, a danai, “Kawenishiki, vuma da vu cinai a kapashi ka Agatā a Urudu vi, uza da vu danai Kawauwi ka vi, aya dem pini wa lyuɓugusu ama. Kpam ya dem nte wa bansa de, n u da a ka tuwa ara tsunu.”

²⁷ Aku Yahaya wushunku le, “Ili i'ya Kashila ka nakaɪ vuma i'ya koshi wa tsarā.

²⁸ I panaka mu tā an n danai, ‘Mpa Kawauwi ki wa, shegai mpa Kashila ka suki n tuwa n lapula ure adama a ne.’

²⁹ Ukasavu u tsu bana tā a asu u da vali u ne wari. Kaje ka valisavu ka tsu pana tā kalagatsu ka valisavu ki, u yain kpam mazanga kaɓolo n eyi. Mpa kaje ka valisavu ka, kpam ma pana tā kayanyan cika an u lyai kaci ka ukuna.

³⁰ U kana tā u lyai kapala n uwoko n tsupige, mpa kpam n woko uza u kenu.”

Uza da u wutai a zuba

³¹ Yahaya doki u danai, “Uza da u wutai a zuba u la tā ama gba tsupige. Uza da u wutai a likimba uza u likimba u da, kpam ukuna u likimba u da koshi u tsu rongo udansa. Shegai uza da u wutai a zuba vi u la tā ya dem tsupige.

³² U tsu yan tā kadyanshi a kaci ka ili i'ya u wenei kpam u panai, shegai ko uza u tsu wushuku n i'ya wa tono wa.

³³ Uza da baci dem u wushuki n i'ya u danai, u wenike tā an u wushuku tā la vi n ili i'ya Kashila ka danai mayun da.

³⁴ Uza da Kashila ka suki vi, ukuna u Kashila u da u tsu dansa, kpaci Kashila ka naka yi tā ucira u Kulu Keri gbende.

³⁵ Tata vi u ciga tā Maku mi cika, adama a nala u naka yi tā ucira a kaci ka ili gba.

³⁶ Aza da a wushuki n Maku mi, a'a tā n uma u da bawu wa kotso. Shegai aza da bawu a ka panaka Maku mi, a ka tsarā uma wa. Asuvu a upan a Kashila a'a tā a kaci ka le maco.”

4

Yesu dansai n uka u aza a Samariya

¹ Afarishi a pana tā alabari an Yesu wa tsarasa atoni ushani hal a lai atoni a Yahaya kakuma, kpam n u lyuɓugusi le.

² (Ko an u wokoi aya n kaci ka ne wa lyuɓugusu ama yi wa, atoni a ne a da.)

³ An u revei Afarishi a pana tā ukuna vi, aku u lazai u asakaɪ Yahuda ugono a Galili.

⁴ Ure vi u pasamgbana tā a uyamba u Samariya.

⁵ Eyi pini a nwalu a Samariya vi, aku u rawai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Saika, asu vi u ɓarākpa n kashina ka Yakubu nakaɪ maku ma ne Isuhu wa.

⁶ Ilyukoi i Yakubu i'a tā pini. N kaara a kaci, an Yesu wowoi cika, kpaci u yan tā nwalu ma mɓari, aku u dusuki a ikengi i ilyukoi yi.

⁷⁻⁸ A'ayin a da atoni a ne a banai a asuvu a ilyuci tsarā a tsila ilikulya, aku uka u aza a Samariya u roku u tuwai ukene mini. Yesu folo yi, “Ne mu mini n soi.”

⁹ Uka vi u yan tā majiyan cika, kpaci aza a Yahuda a 'yuwan tā ili i'ya ya gawan le n aza a Samariya. Aku u tonuko yi, “Avu uza u aza a Yahuda da, mpa kpam uka u aza a Samariya da mari. Nɗya i zuwai va folo mu mini?”

¹⁰ U wushunku yi, “Vu reve ili i'ya Kashila ka ciga ka naka vu wa, kpam vu reve uza da wari vu a ufolo mini ma uso mi wa. A da baci wari vu revei, wari va folo mu tā mini ma ma naka uma.”

¹¹ Uka vi u danai, “Uzapige, va gbam n ili i ukenike mini wa, kpam ilyukoi yi i'a tā lyungu-lyungu. Nte wa tsarā mini ma ma naka uma vi?”

¹² Akaya a tsunu Yakubu da gavuga tsu ilyukoi i na yi, eyi n aza a kuwa a ne na nnama n kuwa n le a soso tā pini mini. Avu la Yakubu tsupige da?”

¹³ U wushuki, “Uza da baci dem u soi mini ma na mi, wa doku tā wa pana kakuli.

¹⁴ Shegai aza da a ka so mini ma ma naka le vi, a ka doku a ka pana kakuli wa. Mini ma ma naka le vi ma woko tā tyoku u keshi ka mini a asuvu a le. Mini ma nala mi ma naka le tā uma u da bawu wa kotso.”

¹⁵ Uka vi u tonuko yi, “Uzapige, ne mu mini ma nala mi n soi, tsarā n doku n pana kakuli wa. Kotsu n doku n gono a asu u ilyukoi i na yi ukene u mini wa.”

¹⁶ U tonuko yi, “Wala ba vu isa vali u vunu i tuwa kaɓolo n eyi.”

¹⁷ Uka vi u wushuki, “M̄ari n vali wa.”

U wushunku yi, “Mayun d̄a an vu danai v̄ari n vali wa.

¹⁸ Vu bansa t̄a a'ali a tawun iyolo, kpam uza d̄a v̄ari kaḅolo n eyi gogo-na vi, vu yan iyolo n eyi wa. Ukuna u d̄a vu tonuko mu vi mayun d̄a.”

¹⁹ Uka vi u danai, “Uzapige, n reve t̄a avu matsumate ma.

²⁰ Isheku i v̄a i gbashika t̄a Kashil̄a a Masasa ma Gerizim, shegai ed̄a aza a Yahuda i da Urishelima d̄a koshi asu u ulya kayala.”

²¹ U tonuko yi, “Uka, wushuku n̄a mpa, a'ayin a ka tuw̄a t̄a a d̄a bawu ama a ka lyaka Tata kayala ko a masasa ko kpam a Urishelima.

²² Ed̄a aza a Samariya kenu d̄a i revei a kaci ka uza d̄a ya lyaka kayala. Ātsu kpam aza a Yahuda tsu reve t̄a ukuna ushani a uza d̄a tsa lyaka kayala, kpaci Kashil̄a ka sukunku t̄a ama iwauwi a kukere ku aza a Yahuda.

²³ A'ayin a ka tuw̄a t̄a, mayun gb̄am a d̄a a rawa d̄e, a d̄a Kulu Keri ka zuwa ama a lyaka Tata kayala tyoku d̄a v̄ari mayun. Tyoku d̄a Tata wa ciga ama a lyaka yi kayala d̄a la vi.

²⁴ Kashil̄a kulu ka, kpam u k̄an̄a t̄a ama a lyaka yi kayala a asuvu a kulu ku le ts̄ar̄a a lyaka yi kayala dere.”

²⁵ Uka vi u danai, “N reve t̄a Kawauwi ka tuw̄a t̄a, aya a tsu is̄a Kirisiti. A'ayin a d̄a baci u tuw̄ai, wa toḁugbusuko tsu t̄a ili dem.”

²⁶ U wushunku yi, “Mpa uza d̄a gai ma dansa n avu na vi, mpa vuma u nala vi.”

Atoni a gonoi a asu u ilyukoi

²⁷ Kute-kute, atoni a Yesu yi a gonoi. A yan t̄a majiyan cika an a cina yi wa dansa n uka. Shegai ko uza u wece uka vi, “N̄da va ciga?” wa, ko kpam a weci Yesu, “N̄ida va dansa n eyi?” wa.

²⁸ Uka vi u ās̄ak̄ai malanda ma mini ma ne, u lazai a ubana a ilyuci yi u tonukoi ama ukuna vi, u danai,

²⁹ “Tuw̄ai i wene vuma d̄a u tonuko mu gb̄a ili i'ya n yansai! Ko wa yan aya Kawauwi ki?”

³⁰ Aku a wut̄ai a ilyuci yi a ba a cinai Yesu.

³¹ An a'ari pini uyan nala, aku atoni a ne a tonuko yi, “Kawenishiki, yan ahankuri ts̄a vu lyai ili i roku.”

³² Shegai u tonuko le, “M̄a t̄a n ilikulya i'ya bawu i revei n i'ya.”

³³ Aku atoni yi a ka wecemgbene n a dansi, “Uza roku u tuko yi ilikulya d̄a?”

³⁴ U wushunku le, “Ilikulya i v̄a i'ya n yain manyan ma uza d̄a u suku mu wa ciga mu n yain, kpam n kotso ma.

³⁵ I'̄a t̄a n tsizagadi tsa tsu danai, 'Twoto i nishi i wura baci, d̄a ama a tsu kapa ilya.' Shegai n tonuko d̄a webele mai, ya wene t̄a ilya i gewe d̄e ya ciga ukapa.

³⁶ N gogo-na naha, uza d̄a wa kapa vi wa ts̄ar̄asa d̄e katsupi ka ne, kpam wa cir̄angusu d̄e ili i'ya u kapai vi adama a uma u d̄a bawu wa kotso. Uza d̄a u cei n uza d̄a u kapai vi a ka zangan̄a t̄a kaḅolo.

³⁷ Tsizagadi tsu n tsi mayun d̄a, 'Uza u naha u cei, uza u niḁe kpam u kapai.'

³⁸ N suku d̄a t̄a i kapi ilya i'ya bawu i yain manyan ma le. Ama roku a d̄a a git̄ai manyan mi, aku ed̄a kpam i koruso ma.”

Aza a Samariya ushani a wushuki

³⁹ Aza a Samariya ushani a ilyuci yi a wushuku t̄a n Yesu adama a ukuna u na u d̄a uka vi u tonuko le: “U tonuko mu t̄a gb̄a ili i'ya n yansai.”

⁴⁰ An aza a Samariya a tuw̄ai ara Yesu, a folo yi u cip̄a ara le, aku u doki u dusuki pini a'ayin a re.

⁴¹ Pini nala, aza roku ushani a doku a wushuki adama a ili i'ya u danai.

⁴² A tonukoi uka vi, “A ka git̄a tsu wushuku t̄a n Yesu adama a ili i'ya vu tonuko tsu, shegai gogo-na tsu wushuku t̄a adama a d̄a tsu pan̄aka yi n kaci ka tsunu. Tsu reve t̄a vuma u na vi aya Kawauwi ka likimba.”

Yesu tan̄as̄ai maku ma uzapige

(*Matiyu 8:5-13; Luka 7:1-10*)

⁴³ An a'ayin a re a wurai, aku Yesu lazai ubana a kaḅon ka Galili.

⁴⁴ (W̄ari u dana t̄a caupa ama a tsu wushuku n matsumate a ilyuci i ne wa.)

⁴⁵ An u rawai a Galili, ama yi a ryabusa yi. Adama a d̄a a wene t̄a gb̄a ili i'ya u yansai d̄e a'ayin a Abiki a Upasamgbana a Urishelima, kpaci a'̄a t̄a dem pini a asu vi.

⁴⁶ Yesu pini a Galili, aku u gonoi a ilyuci i Kanan a asu u d̄a u gonukoi mini ma wokoi mini ma cinwi. A ilyuci i Kafarnahum, uzapige u roku d̄a pini uza d̄a maku ma ne m̄ari n maḁala.

⁴⁷ An u panai a da Yesu wuṭaṭa ta a Yahuda u tuwaṭa a Galili, aku u banai ara ne u folo yi u tuwa a Kafarnahum u taṅasa maku ma ne, kpaci maku mi ma ta a una u ukpa.

⁴⁸ Yesu wushunku yi, “Uza wa la a asuvu a de wa wushuku wa, she u wene iryoci n ikunesavu.”

⁴⁹ Uzapige vi u danai, “Kawenishiki, tuwa a kuwa ku va kahu maku ma va ma kuwa.”

⁵⁰ U wushuki, “Wala vu gono a kuwa. Maku ma vunu ma yan ta uma.”

Vuma vi u wushuki n ili i'ya Yesu tonuko yi, aku u lazaṭi ugono a kuwa.

⁵¹ Eyi pini a nwalu a ugono, aku u gawunsai n agbashi a ne a roku, a tonuko yi, “Maku ma vunu ma taṅa de!”

⁵² U wece le a'ayin a da maku mi ma taṅa. A wushunku yi, “Maḅala mi ma asaḅa yi ta nayain dere u ulapa u uwule u iyan u kaara.”

⁵³ Aku tata vi u revei derere u a'ayin a nala yi a da Yesu danai, “Maku ma vunu ma yan ta uma.” Pini nala, vuma vi n ama da a'ari a kuwa ku ne a wushuki n Yesu.

⁵⁴ Ukunosavu u ire u da la vi u da Yesu yain an u asaḅaṭa Yahuda u rawai a Galili.

5

Yesu taṅasaṭi kawunu

¹ An nala wurai, Yesu lazaṭi ubana a Urishelima a asu u abiki a aza a Yahuda.

² A Urishelima vi, kaḅaḅa ka mini ka pini evu n Utsutsu n Ncon u da a ka isa Betesida n Tsi'arama. A kyawan ta ka n afaḅaḅa a tawun.

³ Aza a mḅala ushani a tsu vakusu ta pini evu n mini mi. Aza roku arumba a da, aza roku awunu, n aza da ili i soi. [A'ari a uvana mini mi ma vura,

⁴ kpaci gaawan katsumate ka zuba ka tuwa ta ka vura ma. Uza da baci u gitai pini u'uwa a'ayin a da mini mi ma vuraṭi vi wa taṅa ta.]*

⁵ Vuma roku u da pini nvain a asu vi, uza da u yain ayen kamankupa n kulla n maḅala.

⁶ Yesu wene yi nvain, aku u revei vuma vi u ḅaraḅa ta nvain n maḅala mi. Aku u wece yi, “Va ciga vu taṅa?”

⁷ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, ma n uza da wa banka mu a mini mi wa, a vura baci ma. A'ayin a da baci ma raba evu n mini mi, aku uza roku u lasa mu.”

⁸ Yesu tonuko yi, “Yaṅa vu bidya kajiba ka vunu vu wala.”

⁹ Kute-kute vuma vi u taṅa. U bidyai kajiba ka ne u gitai nwalu.

N kain ka Ashibi ka ukuna vi u gitai.

¹⁰ An azapige a aza a Yahuda a wenei vuma vi u cangaṭi kajiba ka ne, aku a tonuko yi, “Kain ka Ashibi ka! Mele ma ḅishinka ta a canga kajiba n kain ka Ashibi.”

¹¹ U wushunku le, “Vuma da u taṅasa mu vi aya u tonuko mu, 'Bidya kajiba ka vunu vu wala.' ”

¹² A wece yi, “Ya uza da u tonuko vu vu yain nala vi?”

¹³ Shegai u fuda u reve uza da u taṅasa yi vi wa, kpaci ama da pini ushani a asu vi kpmam cina Yesu laza de n kabini.

¹⁴ A'ari pini, aku Yesu cinai vuma vi a Kuwa ku Kashila, u tonuko yi, “Vu taṅa de gogo-na. Asaka uyansa unyushi u cingi kotsu ili i'ya i lai i na i gitai n avu wa.”

¹⁵ Aku vuma vi u lazaṭi u banai u tonukoi azapige yi Yesu da taṅasa yi.

¹⁶ Adama a nala, azapige a aza a Yahuda a gitai uraga Yesu adama a da u yain ili i nala n kain ka Ashibi.

¹⁷ Yesu tonuko le, “Manyan ma Tata u va u tsu rongu uyansa maco, nala dem mpa.”

¹⁸ Adama a nala, azapige yi a matsai tsara a wuna yi adama a da u kpaḅai utono mele ma Ashibi. Hal gai an u korusoi u danai Kashila ka Tata u ne, u da u zuwa yi u wokoi una u te n Kashila.

Tata naḅaṭi Maku mi ucira

¹⁹ Yesu danai, “Mayun n tonuko da, Maku mi ma yan ukuna utyoku u ne wa. Ili i'ya u wenei Tata u ne u yain i'ya koshi u tsu yan. Ili i'ya dem Tata vi u yain i'ya Maku mi dem ma tsu yan.

²⁰ Tata vi u ciga ta Maku mi, kpmam u wenike yi ta gba ili i'ya u tsu yansa. U tsu wenike yi ta ili i pige i pige i'ya i lai i na tsara i yain majiyan gba de.

²¹ Maku mi ma tsu naḅa ta aza da u dangasai uma tyoku da Tata vi 'yangaṅa le a ukpa u naḅa le kpmam uma.

²² Tata vi u tsu kidaga uza ugana wa, shegai u zuwai Maku ma ne ma woko uza da wa kidaga ya dem ugana.

* 5:4 Akorongi a cau ushani aza da a puraṭi a tagarada u Yahaya a kalatsa ta mkpanda n 3a-4.

²³ Tata vi u ciga t̄a ama a n̄ak̄a Maku mi tsupige tyoku ḁa a tsu n̄ak̄a yi tsupige. Uza u 'yuwan baci un̄ak̄a Maku mi tsupige, u 'yuwan dem ḁe la vi un̄ak̄a Tata ḁa u suku yi vi tsupige.

²⁴ "Mayun n tonuko ḁa, uza ḁa baci dem u panai ili i'ya n danai, kpm u wushuki n uza ḁa u suku mu, w̄a t̄a n uma u ḁa bawu wa kotso. Vuma u nala vi a ka kid̄aga yi ugana wa, shegai u pasa ḁe uk̄p̄a ubana uma u ḁa bawu wa kotso.

²⁵ Mayun n tonuko ḁa, a'ayin a ka tuw̄a t̄a hal gb̄am a ḁa a rawa ḁe a ḁa akushe a ka pana kalaḡatsu ka v̄a, mpa Maku ma Kashil̄a, aza ḁa a panai ka vi a ka tsar̄a t̄a uma.

²⁶ Tata vi w̄a t̄a n ucira u ḁa wa n̄ak̄a uma, kpm u n̄ak̄a t̄a dem Maku mi ucun u ucira u nala vi.

²⁷ U n̄ak̄a t̄a dem Maku mi ucira u kid̄aga ya dem ugana, kpaci aya Maku ma Vuma.

²⁸ "Kotsu i yain majjiyan adama a ukuna u na vi wa: A'ayin a ka tuw̄a t̄a a ḁa akushe a ḁa a'ari a asaun a le gb̄a a ka pana kalaḡatsu ka ne.

²⁹ Aku a wut̄a a asuvu a asaun a le. Aza ḁa a yain ili i shinga a ka 'ȳanḡa t̄a a yain uma, aza ḁa kpm a yain tsicingi a ka 'ȳanḡa t̄a aku a kid̄aga le ugana.

Yesu Maku ma Kashil̄a ma

³⁰ "N tsu yan ili adama a kaci ka v̄a wa. Tata u ḁa u suku mu aya u tonuko mu tyoku ḁa ma kid̄a ugana. N tsu kid̄a t̄a ugana derere, kpaci n tsu yan t̄a ili i'ya i tsu zuwa yi u pana kayanyan, n tsu yan ili i'ya ya zuwa mu n pana kayanyan wa.

³¹ "A ḁa baci mpa koshi n tsu dansa ukuna u kaci u v̄a, uza w̄ari wa wushuku n kadyanshi ka v̄a wa.

³² Shegai uza roku u ḁa pini uza ḁa wa dansa ukuna u v̄a, kpm n reve t̄a gb̄a ili i'ya u dansai a kaci ka v̄a mayun ḁa.

³³ I suku t̄a atsumate ara Yahaya, kpm u tonuko le t̄a ukuna u mayun a kaci ka v̄a.

³⁴ Shegai udani u vuma u ḁa n pityanangi n u ḁa wa, ko an u wokoi n cibuga ḁa ukuna u kadyanshi ka Yahaya tsar̄a i tsar̄a iwauwi.

³⁵ Yahaya rongo t̄a n katyashi tyoku u macikalu ma a sapai, kpm i pana t̄a kayanyan ka katyashi ka ne a a'ayin kenu.

³⁶ "Shegai ili i roku i'ya pini i'ya i lai i Yahaya ugbonguro i'ya i wenikei ukuna u maci a kaci ka v̄a. Ili i'ya Tata u n̄ak̄a mu n yain i'ya ma dans̄aka! Ili i na yi i wenike t̄a an Tata u ḁa u suku mu.

³⁷ Tata u ḁa u suku mu vi dem u yan t̄a kadyanshi a kaci ka v̄a, shegai i pana kalaḡatsu ka ne ko kpm i wene yi wa.

³⁸ Udani u ne vi u dusuku a atakasuvu a ḁe wa, kpaci i wushuku n uza ḁa u suki vi wa.

³⁹ I tono t̄a Tagar̄ada u Kashil̄a mai kpaci ya wunya t̄a nte ya tsar̄a pini uma u ḁa bawu wa kotso, kpm Tagar̄ada u nala vi mpa wa dans̄aka!

⁴⁰ Shegai i 'yuwan t̄a utuw̄a ara v̄a tsar̄a n n̄ak̄a ḁa uma u ḁa bawu wa kotso vi.

⁴¹ "Icikpali i ama i'ya ma ciga wa.

⁴² N reve ḁa t̄a, ko uza w̄a la wa ciga Kashil̄a wa.

⁴³ N tuw̄a t̄a a asuvu a kala ka Tata u v̄a, i wusha mu wa. Shegai i gonoi ya wusha ama ḁa a ka tuwusa adama a kaci ka le.

⁴⁴ I tsu ciga t̄a icikpali a asu u atoku a ḁe, shegai i tsu dambula i zami icikpali i Kashil̄a wa. Nida ya wushuku n̄a mpa?

⁴⁵ "Kotsu i wundi yavu mpa ma sapula ḁa a asu u Tata wa, Musa ḁa wa sapula ḁa! Ko an u wokoi aya uza ḁa i zuwai uma wa b̄anḡa ḁa.

⁴⁶ Musa korongu t̄a ukuna u maci a kaci ka v̄a, i wushuku baci n Musa, u gan t̄a dem i wushuku n̄a mpa.

⁴⁷ I wushuku baci n ili i'ya Musa korongi wa, nida ya fuda ya wushuku n ili i'ya n danai?"

6

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(*Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Luka 9:10-17*)

¹ An ukuna u nala u wurai, Yesu lazai ubana a upashi u Kushiv̄a ku Galili (ka dem a ka isa Kushiv̄a ku Tibariya.)

² Kakum̄a ka ama ushani ka tono yi kpaci a wene yi t̄a wa yansa ikunesavu an wa tan̄asaṣa aza a m̄bala.

³⁻⁴ Kpm a'ayin a Abiki a Upasamgbana a aza a Yahuda a yan ḁe evu, aku Yesu banai a masasa n atoni a ne a dusuki.

⁵ An Yesu wenei kakum̄a ka ama ka tuw̄a ara ne, aku u wecei Filibu, "Nte tsa tsar̄a iburodi i'ya tsa lyatangu ama a na yi?"

⁶ (Wece ḁa u wece yi tsar̄a u kondo yi, kpaci u reve t̄a ili i'ya wa ciga u yain.)

⁷ Filibu wushuki, “Ikebe i manyan ma uwoto kullā* ma fuḍa ma tsila iburodi i'ya ya dem wa tsarā kajibi pini na wa.”

⁸ Katoni ka ne ka roku uza ḍa a ka isa Andurawu utoku u Simo Bituru, u danai,

⁹ “Kaloḅo ka roku ka na ka ḅari n iburodi i kenu i kenu† i tawun n adan a re. Shegai a ḍa a ka rawa kakumā ka ama ka na ki wa.”

¹⁰ Yesu danai, “Tonukoi ama yi a dusuku.” Asu vi kpam wā tā n mete ushani, kpam ama evu n azu a tawun (5,000) a'ali a dusuki pini.

¹¹ U bidyai iburodi yi u cikpai Kashilā. Aku u naḅai aza ḍa a'ari pini ndishi evu n eyi. Nala kpam dem u yain n adan yi, hal ya dem cuwai.

¹² An ya dem takumai, aku u tonukoi atoni a ne, “Ciraḅgi abuwai a ḍa a buwai vi. Tsa yanka a ḍa koli wa.”

¹³ A ciraḅgi abuwai a iburodi a ḍa a buwai vi hal mbana kupa nā n re.

¹⁴ An ama yi a wenei ukunosavu u ḍa Yesu yain, aku a danai, “Maken mā la wa, aya gai Matsumate ma a ḍangasai ma tuwā a likimba vi.”

¹⁵ Yesu reve tā ama a foḅuso tā a tuwā a bidya yi n ucira a gonuko yi magono ma le, aku u lazi n kabini u banai a masasa utyoku u ne.

Yesu walai a zuba u mini

(Matiyu 14:22-33; Marku 6:45-52)

¹⁶ An kaara ka rukpai, atoni a Yesu a banai a kushivā.

¹⁷ A uwai a kpatsu a ka pasa kushivā ubana a Kafarnahum. An karimbi ka yain, Yesu tani kotsu u tuwā a asu u le wa.

¹⁸ Kute-kute uwule u ucira wa lapana hal u 'yangaḅai aḅali a pige pini a kushivā ki.

¹⁹ An atoni yi a walāḅai kpatsu ki ubana a mere ma kushivā,[‡] aku a wenei Yesu utuwā a zuba u mini. U gitai uraḅa evu n kpatsu ki, aku a panai uwonvo cika.

²⁰ U tonuko le, “Mpa, kotsu i pana uwonvo wa.”

²¹ Pini nala, a wushuki a uka yi pini a kpatsu ki. Kute-kute kpatsu ki ku rawai a asu u ḍa a ka ciga a bana.

²² An kain ka wansai, aza ḍa a buwai a upashi u kushivā vi, a reve tā kpatsu ku te ki ka koshi ku buwai ḍe. A reve tā kpam Yesu uwa ka u tono atoni a ne wa, atoni yi a ḍa a lazi koshi bawu eyi.

²³ A'atsu ushani a wutā tā a ilyuci i Tibariya a rawai evu n asu u ḍa Asheku a cikpai Kashilā n iburodi i'ya ama yi a takumai vi.

²⁴ An kakumā ki ka wenei Yesu wā kpam pini a asu vi wa, atoni a ne dem a'ā pini wa, aku a uwai a'atsu ubana a Kafarnahum tsarā a boli le.

Yesu ḍa ilikulya i'ya i tsu naḅa uma

²⁵ An a rawai a wene yi, aku a wece yi, “Kawenishiki, nwere ḍa vu tuwāi pini na?”

²⁶ Yesu wushunku le, “Mayun n tonuko ḍā, i'ā mu tā uzama adama a ḍa i takumai burodi i cuwai, shegai adama a kalen ka ukunosavu i vā i'ya i wenei wa.

²⁷ Kotsu i zuwa ucira adama a ḍa ya tsarā ilikulya i'ya ya namgba wa, shegai i zuwa ucira a ilikulya i'ya ya naḅa uma u ḍa bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya Maku ma Vuma ma naḅa ḍā i'ya gai na vi, kpaci aya Kashilā Tata u wushunki u yain nala.

²⁸ Aku a wece yi, “Ndyā Kashilā ka ciga tsu tsu yain?”

²⁹ U wushunku le, “Ili i'ya Kashilā ka ciga ḍā i yain i'ya na: Wushuki n uza ḍa u suki.”

³⁰ Aku a danai, “U kana tā vu wenike tsu ukunosavu, va ciga baci tsu wushuku n avu. Ndyā ya yanka tsu?”

³¹ Isheku i tsunu a takuma tā mana† a kakamba. A korongu tā ukuna u na vi a Tagarāḍa u Kashilā: ‘Musa naḅa le tā ilikulya i'ya i wutāi a zuba tsarā a lyai.’[◇] ”

³² U tonuko le, “Mayun n tonuko ḍā, Musa ḍa naḅa ḍā ilikulya i'ya i wutāi a zuba vi wa. Tata u vā u ḍa uza ḍa wa naḅa ḍā ilikulya i mayun a zuba.

³³ Kpam ilikulya i'ya Kashilā ka tsu naḅa vi i'ya gai i wutāi a zuba i naḅai ama a likimba uma vi.”

³⁴ Ama yi a danai, “Uzapige, naḅasa tsu ilikulya i na yi kain dem.”

³⁵ Aku u danai, “Mpa ilikulya i'ya i tsu naḅa uma. Uza ḍa baci dem u tuwāi ara vā wa pana kambulu wa, uza ḍa kpam u wushuki nā mpa, wa pana kakuli wa.

³⁶ Maḅri n tonuko ḍā ḍe, n ḍa i wene mu tā, shegai i wushuku nā mpa wa.

* **6:7** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu tā “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga. † **6:9** A'ayin a nala yi aza a unambi a tsu yan tā burodi n ilya i'ya i rotsoi ityabi. ‡ **6:19** Tagarāḍa dana tā “mel u tatsu ko u nishi” cinda Kushivā ku Galili ki upeti u ne mel u shindere ḍa ugaḍi kpam mel kupa n u re, atoni yi a mere ma Kushivā ma a'ari. Mel u tatsu ko u nishi, ili i'ya i te n kilomita u tawun ko u teli. ◇ **6:31** Uwt. 16:4, 15.

³⁷ Tata vi u tsu naḳa mu ta ama a va. Ya dem a asuvu a le wa tuwa ta ara va, mpa kpmam loko yi wa, ko kenu.

³⁸ N wuta ta a zuba n tuwai tsara n yain ili i'ya Kashila ka ciga mu n yain, shegai adama a ili i'ya mpa ma ciga wa.

³⁹ Ili i'ya uza da u suku mu vi wa ciga n yain i'ya na: Kotsu ko uza u te a asuvu a aza da u naḳa mu vi u puwan wa, shegai n 'yangasa le gba kain ka makorishi.

⁴⁰ Aza da a wenei Maku mi kpmam a wushuki n eyi, a ka tsara ta uma u da bawu wa kotso, kpmam ma 'yangasa le ta kain ka makorishi. Ili i'ya Tata u va wa ciga i'ya gai la vi."

⁴¹ Ama a gitai tsali a kaci ka ne, an u danai, "Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba."

⁴² A danai, "Yesu da na vi maku ma Isuhu. Tsu reve ta tata na mma u ne. Nida wa dana, 'A zuba u da n wutai?'"

⁴³ U wushuku le, "Asakai uyan tsali.

⁴⁴ Tata da u suku mu. Uza wa la wa tuwa ara va wa, she Tata vi u tuko yi, kpmam ma 'yangasa ta vuma u nala vi kain ka makorishi.

⁴⁵ Ntsumate n korongu ta, 'Kashila ka wenishike le ta gba le.' [◊] Gba uza da baci u panakai Tata kpmam u rotsongusi ili i'ya wa wenishike, wa tuwa ta ara va.

⁴⁶ Uza wa la u wenei Tata vi wa, she mpa uza da Kashila ka suki, mpa koshi n wene yi.

⁴⁷ Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa wa ta n uma u da bawu wari n utyoku.

⁴⁸ Mpa ilikulya i'ya i tsu naḳa uma.

⁴⁹ Isheku i de i takuma ta mana a kakamba, gba n nala a kuwusa.

⁵⁰ Ilikulya i'ya i wutai a zuba i'ya na. Uza da baci dem u lyai ilikulya i na yi wa kuwa wa.

⁵¹ Mpa gai ilikulya i'ya i tsu naḳa uma vi, i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya ma naḳa da vi ikyamba i va i'ya, i'ya ma naḳa ama a likimba a tsara uma."

⁵² Aku aza a Yahuda a gitai kanaanambani utyoku u le, "Nida vuma u na wa naḳa tsu ikyamba i ne tsu takuma?"

⁵³ U tonuko le, "Mayun n tonuko da, i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma kpmam i soi mpasa n ne wa, ya tsara uma vi wa.

⁵⁴ Uza da u takumai ikyamba i va kpmam u soi mpasa n va, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku, kpmam ma 'yangasa yi ta kain ka makorishi.

⁵⁵ Ikyamba i va ilikulya i maci i'ya, mpasa n va kpmam ili i uso i maci i'ya.

⁵⁶ Uza da u takumai ikyamba i va kpmam u soi mpasa n va, wa ta kaḳolo na mpa, mpa kpmam ta kaḳolo n eyi.

⁵⁷ Tata uza u uma, aya u suku mu, kpmam adama a ne a da wari n uma. Uza da baci dem u takumai ikyamba i va, wa tsara ta uma a adama a va.

⁵⁸ Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara ta uma bawu utyoku, kpmam wa kuwa tyoku da isheku i de i kuwai wa, ko an u wokoi a takumai mana."

⁵⁹ Yesu dansa ta ikuna i na yi eyi n u wenishiki a kagata ka Kashila a Kafarnahum.

Atoni ushani a asakai utono Yesu

⁶⁰ An atoni a Yesu a panai nala, aku a danai, "Ukuna u na vi u wuyana ta ureve. Ya wa wushuku n u da?"

⁶¹ Yesu reve ta atoni a ne a ka yan tsali, aku u wece le, "Ukuna u na vi u 6ala da da?"

⁶² Nida ya yawunsa a'ayin a da baci i wenei mpa Maku ma Vuma ugono a zuba?"

⁶³ Kulu ka ku tsu naḳa uma u da bawu wari n utyoku. Uciru u vuma wa fuda wa yan ili wa. Kadyanshi ka n tonuko da ka zuwa da ta i tsara Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu naḳa uma.

⁶⁴ Shegai aza roku a asuvu a de a wushuku wa." (Yesu wari u gitai ta u revei aza da a ka 'yuwan uwushuku n uza da wa neke yi.)

⁶⁵ U danai, "Adama a nala n tonuko da, 'Tata u tuko baci uza ara va wa, wa fuda wa tuwa wa.'"

⁶⁶ Adama a kadyanshi ka Yesu yain, atoni a ne ushani a kpatalaka yi ta kucina a asaka yi utono.

⁶⁷ Aku u wece Kupanamere, u danai, "Eda dem ya laza da?"

⁶⁸ Simo Bituru wushuki, "Asheku, ara yai da tsa laza ubana? Va ta n kadyanshi ka ka naḳa uma u da bawu wari n utyoku.

⁶⁹ Tsu wushuku ta kpmam tsu reve ta ada Uza u Uwulukpi u Kashila."

⁷⁰ U danai, "N dangasa da ta Kupanamere. Shegai uza u te Kalapansi ka!"

⁷¹ Yahuzamaku ma Simo Isikariyoti da wa dansaka. Aya wa tuwa wa neke yi, ko an u wokoi eyi dem wa ta a asuvu a Kupanamere yi.

7

A'angu a Yesu a wushuku n ili i'ya u danai wa

¹ An nala u wurai, Yesu kyawunsai gba kaƙon ka Galili. Wa ciga u wala a kaƙon ka Yahuda wa, kpaci azapige a aza a Yahuda a da pini a ka ciga a wuna yi.

² Evu n a'ayin a Abiki a Atani a aza a Yahuda† a da.

³ Aku a'angu a Yesu a banai ara ne a danai, "Asaka asu u na vi vu bana a Yahuda tsara atoni a vunu a nide yi dem a wene ikunesavu i'ya va yansa.

⁴ Uza da baci dem wa ciga u zuwa ama a reve yi, u tsu sokongu ili i'ya u tsu yansa wa. Ada baci va yansa ili i na yi, wenike kaci ka vunu a likimba."

⁵ Ko a'angu a ne dem a wushuku n eyi wa.

⁶ Yesu wushunku le, "A'ayin a da ma bana vi kotsu a yan wa, shegai eda ya fuda ta ya bana ko nwere da baci.

⁷ Ama a likimba a na a ka kovo da wa, mpa a ka kovo, kpaci n tsu tonuko le ta ikuna i cingi i'ya a ka yansa.

⁸ Walai ubana a asu u abiki vi. Mpa kotsu n fobuso ubana de wa, kpaci a'ayin a da ma bana de kotsu a yan wa."

⁹ An u danai nala, aku u shamgbai pini a Galili.

Yesu wenishikei a Kuwa ku Kashila

¹⁰ An a'angu a Yesu a lazai ubana a asu u abiki vi, aku Yesu banai dem, shegai ukpawunsi u da u banai.

¹¹ Azapige a aza a Yahuda a ka ciga a wene yi pini a asu u abiki vi, a rongoi a uwecishike, "Nte wari?"

¹² Pini a asuvu a kakuma ki, ama ushani a ka dansa n tsubini a kaci ka Yesu, aza roku a danai, "Vuma maci da."

Aza roku kpam a ka dansa, "Kaƙan ka wa yansaƙa ama."

¹³ Shegai ko uza u dansa n a pani wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.

¹⁴ Kain ka nishi ka abiki yi,* Yesu banai a Kuwa ku Kashila ki u gitai uwenishike.

¹⁵ Aza a Yahuda yi a yain majiyan, a danai, "Vuma u na u vi u dusuku a kukere ku kawenishiki wa, nida a yansai u revei ili ushani naha?"

¹⁶ U wushuku le, "Ili i'ya ma wenishike ara va da i wutai wa, shegai Kashila uza da u suku mu, aya u naka mu i'ya.

¹⁷ Ama a dangasa baci a yain ili i'ya Kashila ka ciga, a ka reve ta uwenishike vi a asu u Kashila da u wutai, ara va da wa.

¹⁸ Aza da a tsu wenishike n ucira u kaci u le, icikpali i ama i'ya a tsu bolo. Shegai uza da u tsu ciga a cikpala uza da u suku yi, ukuna u mayun u da u tsu dansa. U tsu yan kaƙan wa.

¹⁹ Musa naka da ta Mele, shegai ko uza u te u de u tono ma wa. Nida ya ciga i wuna mu?"

²⁰ Ama yi a wushuki, "Va ta n ityoni i cingi! An ya a ka ciga a wuna vu?"

²¹ U wushuki, "N yan ta ukunosavu u te, aku i yain majiyan.

²² Musa tonuko da ta i kida mmuku n de acomb. (Shegai isheku i cau i de i'ya i gitai n ukuna vi, Musa da wa.) I tsu kida ta maku kacombi hal n kain ka Ashibi dem.†

²³ Ya kida baci maku kacombi n kain ka Ashibi an Mele ma Musa ma wushunku da nala, nida ya pana mu upan an n tansai uza u mabala gba gba n kain ka Ashibi?

²⁴ Asakai uyan afada adama a tyoku da i bidyay ukuna wari, shegai i yain afada n ukuna u maci."

Yesu da Kawauwi ki?

²⁵ Pini a a'ayin a nala yi, aza a Urishelima a roku a ka dansa utyoku u le, "Vuma da azapige a ka ciga a wuna da gai na vi.

²⁶ Shegai wa wenishike ta a asu u da ya dem wa wene kpam u panaka yi, kpam azapige yi a shamkpa yi wa. Gaawan a reve ta aya Kawauwi ki.

²⁷ Shegai tsu reve ta ilyuci i vuma u na vi. Kawauwi ka mayun ka tuwa baci, ko uza wa reve ilyuci i ne wa."

²⁸ Yesu n u wenishiki pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u 'yangasai kalagatsu, "Eye, i reve mu ta, kpam i reve ta ilyuci i va. Mpa n suki kaci ka va wa, uza da u suku mu vi u dansa ta ukuna u mayun, shegai eda i reve yi wa.

²⁹ Mpa n reve yi ta, kpaci a asu u da wari u da n wutai, kpam aya u suku mu."

³⁰ An u danai nala, aku ama yi a ka ciga a kana yi, shegai uza wa la u fudai u sawa yi wa, kpaci kotsu a'ayin a rawa wa.

* 7:14 A'ayin kulla da a tsu yan Abiki a Katani ka Kavasu. † 7:22 Tun a a'ayin a Ibrahi, aza a Yahuda a tsu kida ta mmuku n le acomb i kain ka kulla. Kagita 17:12.

³¹ Ama ushani a wushuku tã n Yesu. A ka dansa, “Ko Kawauwi ka tuwã baci, wa la gbã̄m vuma u naha vi uyan ikunesavu ushani?”

A suki awundi a Kuwa ku Kashilã a kañã Yesu

³² An Afarishi a panai kakumã ka ama a ka dansa ikuna i na yi a kaci ka Yesu n tsubini, aku a bolomgbonoi kaci n adarãkpi a pige a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashilã a kañã yi.

³³ Yesu danai, “Ma rongo tã kaɓolo n aɗã a'ayin kenu, aku n laza ubana a asu u uza ða u suku mu.

³⁴ A'ayin a nala yi ya zama mu tã, shegai ya wene mu wa. Kpam ya fuɗa ya tuwã a asu u ða mari wa.”

³⁵ Aku aza a Yahuda a gitã uwecishe kaci ka le, “Nte vuma na wa ciga u bana ða bawu tsa fuɗa tsa wene yi? A ilyuci ilyuci i Nheline i'ya wã wa bana a asu u ða ama a tsunu a'ari na ndishi, tsarã u ba u wenishike le ðe?”

³⁶ Nɗya kalen ka kadyanshi ka u yain an u danai, ‘Ya zama mu tã uwene, shegai ya wene mu wa,’ kpam ‘Ya fuɗa ya tuwã a asu u ða mari wa?’”

Mini ma ma tsu nañã uma

³⁷ Kain ka makorishi ka abiki yi; wata, kain ka pige ka la vi, Yesu shamgbai a kapala ka ama ki, u 'yangaŋai kalagãtsu u danai, “Gbã̄ uza ða baci wa pana kakuli, u tuwã ara vã u soi.

³⁸ Tagarãda u Kashilã u dana tã, ‘Uza ða baci dem u pityanangi na mpa, a asuvu a katakasuvu ka ne ka agatã a mini ma ma tsu nañã uma ma rongo uwutusã ushani.’^z”

³⁹ Ukuna u Kulu Keri u ða wa dansaka. Kotsu Kashilã ka nañã Kulu ki wa, kpaci kotsu u raɗagbã Yesu u nañã yi tsupige wa. Shegai ubana a kapala, ama ða a wushuki n Yesu vi a ka wusha tã Kulu Keri.

Ama yi a pecenei

⁴⁰ An ama yi a panãkai Yesu, aku aza roku a danai, “Vuma u na vi Matsumate ma a dangasai vi ma mayun.”

⁴¹ Aza roku a danai, “Kawauwi ka.”

Shegai aza roku a danai, “Kawauwi ka wutã a asuvu a Galili wa.

⁴² Tagarãda u Kashilã u dana tã, Kawauwi ki a kumaci ku Dawuda Magono ka wa wutã, kpam a Batalami ða a ka matsa yi, a ilyuci i'ya Dawuda rongoi.”^o

⁴³ Aku ama yi a pecenei tyoku ða a ka yawunsa a kaci ka ne.

⁴⁴ Aza roku a ka ciga a kañã yi, shegai ko uza u sawa yi wa.

Azapige a 'yuwain uwushuku n Yesu

⁴⁵ Aku aza ða a ka wundya Kuwa ku Kashilã ki a gonoi a asu u adarãkpi a pige n Afarishi yi, aku a wece le, “Nɗya i zuwai i kpaɗai utuko Yesu vi pini na?”

⁴⁶ Aza a uwundya Kuwa ki a wushuki, “Ko uza wã la u dansai tyoku ða vuma u na vi u dansai wa.”

⁴⁷ Afarishi yi a danai, “Eɗã dem u puwunsa ðã ðe!”

⁴⁸ Uza wã la a asuvu a tsunu aɗsu adarãkpi a pige n Afarishi u wushuki n Yesu wa.^s

⁴⁹ Shegai kakumã ka ama ka bawu ka revei n Mele ma Musa mi, Kashilã ka wacinsa le tã.”

⁵⁰ Nikodimu, uza u te a asuvu a Afarishi yi, aya uza ða u banai tsarã u wene Yesu caupa. U tonukoi atoku a ne,

⁵¹ “Mele ma tsunu ma wushunku tsu tsu wuna uza bawu tsu panai ili i'ya wa dana wa. U gan tsu kidãga le uguna bawu tsu revei ili i'ya a yain wa.”

⁵² Aku a wushunku yi, “Avu dem uza u Galili u ða? Tono Tagarãda u Kashilã mai, va wene tã matsumate mã la ma wutã a kaɓon ka Galili wa.”

[

⁵³ Aku ndishi mi n kotsoi, ya dem lazai ugono a kuwa.

8

A kañã kashankala

¹ Pini nala, Yesu lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

² An kain ka wansai n usana u de, aku u lazai ubana a Kuwa ku Kashilã. Ama yi a tuwã̄i a asu u ne, aku u dusuki n ele u gitã le uwenishike.

^z 7:38 Izikel 47:1; Zakariya 14:8. Ire i re i'ya a ka fuɗa a ka yawunsa ko ara yai ða mini ma wutã. 1) Aza ða a pityanangi n 2) ara Yesu, kagitã ka iwauwi. ^o 7:42 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2. ^s 7:48 Uza u Yahuda u isā baci uza 'uza u Samariya' inyashi i'ya. A reve tã an Yesu wutã̄i a Galili, shegai a Samariya wa.

³ Awenishiki a Mele n Afarishi a tukoi uka roku uza da a kɔnɔi n tsishankala, aku a zuwa yi u shamgba a kapala ka kakuma ka ama.

⁴ A danai, “Kawenishiki, a kɔnɔ tɔ uka u na n u yanyi tsishankala.

⁵ Mele ma Musa ma wenishike tsu tɔ, uza da baci dem a kɔnɔi n ucun u ili i na yi a varasa yi n atali a wuna yi. Nɔya vu danai?”

⁶ A dana tɔ ukuna u na vi tsarɔ a wandi Yesu tsarɔ a tsarɔ ili i'ya a ka sapula yi. Shegai Yesu kelikei a iyamba, u gitai uyan ikorongi n majubu ma ne.

⁷ A matsɔ yi n keci a kaci ka uka ki. Aku u tuwai u 'yangai u danai, “Gbɔ uza da bawu wari pini na n unyushi, u gita u fuluku katali u vara yi.”

⁸ Aku Yesu doki u kelikei u yain ikorongi.

⁹ An a panai nala, aku a lazasai maten-maten. Nkoshi n da a gitai a lazasai, aku a asakɔi Yesu n uka vi pini utyoku u le.

¹⁰ Yesu 'yangai u wece yi, “Nte ama yi? Uza wa la u shamgbai u kidaga vu ugana wa?”

¹¹ U wushuki, “Uzapige, ko uza u buwa wa.”

Aku Yesu tonuko yi, “Mpa dem ma kidaga vu ugana wa. Wala ili i vunu, kotsu vu doku vu yain unyushi u cingi wa.”^{*}

Yesu da katyashi ka likimba

¹² Yesu doki u dansai n ele, “Mpa uza da u tsu naka ama a likimba katyashi. Uza da baci dem u tono mu, wa tsarɔ tɔ katyashi ka ka tsu naka uma, kpam wa wala a asuvu a karimbi wa.”

¹³ Afarishi yi a tonuko yi, “Ama a re a dansa baci a kaci ka ukuna, tsa wushuku tɔ.† Shegai a'ayin a da baci va dansaka kaci ka vunu, ada koshi vu tsu bidya kadyanshi ki mayun da, adama a nala, a tsu tsa wushuku n ili i'ya vu danai wa.”

¹⁴ U wushunku le, “Mayun da, a kaci ka va ka ma yan kadyanshi ka na ki, kpam mayun da kari. N reve tɔ asu u da n wutai n asu u da ma bana. Shegai eda i reve asu u da n wutai n asu u da ma bana wa.

¹⁵ Eda aza da i tsu yan afada tyoku da ama a tsu yansa. Mpa ma yanka uza u afada wa.

¹⁶ Shegai ko ma yan baci afada, a da mpa ma yan a maci a da, kpaci mari utyoku u va wa. Tata u da u suku mu wa tɔ kaɓolo na mpa.

¹⁷ Mele ma de ma dana tɔ, ama a re a dana baci ili i te a kaci ka ukuna, u kɔnɔ tɔ i wushuku n ili i'ya a danai.

¹⁸ Ma tɔ a asuvu a aza da a ka yan kadyanshi a kaci ka va, Tata u da u suku mu vi, aya uza u ire vi.”

¹⁹ Aku a wece yi, “Nte tata u vunu vi?”

U wushunku le, “I reve mu wa, kpam i reve Tata u va wa. I reve mu baci, ya reve tɔ dem Tata u va.”

²⁰ U yan tɔ kadyanshi ka na ki a'ayin a da wari a uwenishike a Kuwa ku Kashila, evu n asu u da a ka zuwusa ikebe. Shegai ko uza u kɔnɔ yi wa, kpaci kotsu a'ayin a ne a yan wa.

Ya fuda ya bana a asu u da ma bana wa

²¹ Yesu doki u tonukoi ama yi, “Ma laza tɔ n asaka da, kpam ya zama mu tɔ, shegai i lya baci kapala n unyushi u cingi u de, ya kuwa tɔ. Ya fuda ya bana a asu u da ma bana wa.”

²² Aku azapige a aza a Yahuda a danai, “U da tsa fuda tsa bana a asu u da wa bana wa. Wa ciga u dana wa wuna kaci ka ne da?”

²³ U danai, “Eda aza a likimba u na da a iyamba, shegai mpa a zuba u da n wutai. Eda aza a likimba u na da, shegai mpa uza u likimba u da wa.

²⁴ Da gai i zuwai n danai ya kuwa tɔ kaɓolo n unyushi u cingi u da ya yansa vi. I 'yuwan baci uwushuku an mpa uza da n da mari vi, mayun ya kuwa tɔ a asuvu a unyushi u cingi u de.”

²⁵ Aku a wece yi, “Ada ya?”

U wushunku le, “Mpa gai uza da n tsu tonusuko da mari vi.

²⁶ Ili i'ya pini ushani i'ya ma dansa a kaci ka de, kpam n kidaga da ugana. Shegai uza da u suku mu n tsu dansa tɔ ukuna u maci. Kpam n tonuko aza a likimba ili i'ya u tonuko mu koshi.”

²⁷ Shegai ama yi a fuda a reve an ukuna u Tata u da wari le utonusuko wa.

²⁸ U danai, “A'ayin a da baci i radagbaji Maku ma Vuma a zuba a mawandambani, ya reve tɔ an mpa gai uza da n tonuko da mari vi. Kpam ya reve tɔ an n tsu yan ili adama a kaci ka va wa. Ili i'ya Tata u va u wenishike mu i'ya n tsu dansa.

^{*} 8:11 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa tɔ mkpanda n 7:53-8:11. † 8:13 Udani u na vi ili i te i'ya n u da wari a 8:17.

²⁹ Uza da u suku mu wa ta kabolo na mpa, u asaka mu utyoku u va wa, kpaci n tsu rongo ta uyansa ili i'ya u tsu pana kayanyan."

³⁰ Ama ushani aza da a panakai Yesu n u dansi ikuna i na yi, a wushuku ta n eyi.

Ukuna u mayun wa tuko da ta utsara u kaci

³¹ Yesu tonukoi aza da a wushuki n eyi, "I lya baci kapala n utono uwenishike u va, eda atoni a va a da a mayun.

³² Kpam ya reve ta ukuna u mayun, u tuko da kpam utsara u kaci."

³³ Aku a wushuki, "Atsu mmuku n tsikaya ma Ibirahi n da, kpam kotsu tsu gbashika uza roku wa. Nida va dana a ka tuko tsu utsara u kaci?"

³⁴ U wushunku le, "Mayun n tonuko da, gba uza da baci dem u yain unyushi u cingi, kagbashi ka unyushi u cingi ka.

³⁵ Kagbashi ka tsu rongo a kuwa ku uzapige maco wa, shegai maku ma vuma mi ma tsu rongo ta a kuwa ku tata u ne maco.

³⁶ Adama a nala, Maku mi ma tuko da baci utsara u kaci, ya tsara ta utsara u kaci u mayun.

³⁷ N reve ta eda mmuku ma Ibirahi n da, shegai ya ciga ta i wuna mu adama a da bawu i wushuki n uwenishike u va.

³⁸ Ili i'ya Tata u va u wenike mu i'ya ma tonuko da, shegai ya yansa ili i'ya tata u de u tonuko da."

³⁹ A wushuki, "Ibirahi da tata u tsunu."

U tonuko le, "A da baci eda mmuku ma Ibirahi n da mayun, ya yansa ta ili i'ya Ibirahi yain.

⁴⁰ N tonuko da ta ukuna u mayun u da n panai a asu u Kashila, aku ya ciga i wuna mu. Ibirahi wa yan ucun u ukuna nala wa.

⁴¹ Shegai ya yan derere ili i'ya tata u de wa yansa."

Aku a wushuki, "Atsu ilimaci i kateshe i'ya wa! Kashila n kaci ka ne aya Tata u tsunu u mayun."

⁴² U tonuko le, "Kashila ka baci kari Tata u de, i'ari ya ciga mu ta, kpaci a asu u Kashila da n wuta i tuwai ara de. N tuwa adama a kaci ka va wa, shegai aya u suku mu.

⁴³ I reve ili i'ya n danai wa, kpaci ya wushuku n uwenishike u va wa.

⁴⁴ Kalapansi ka tata u de, kpam ili i'ya u tsu ciga i'ya i tsu yan derere. Eyi uza u nkunu da n uza u ka ban tun a kagita. Ili i'a la i mayun a kaci ka ne wa. Ka ban ka u tsu rongo a uyansa, kpaci eyi uza u ka ban da. Uza u ka ban da gban koshi wa, shegai tata u ka ban u da dem.

⁴⁵ An u wokoi ma tonusuko da ukuna u mayun da i zuwai bawu i wushuki na mpa.

⁴⁶ A asuvu a de ya wa fuda wa wuta karara u dana mpa uza u unyushi u cingi u da? An u wokoi ma tonusuko da ukuna u mayun, ndya i zuwai i kpadai uwushuku na mpa?

⁴⁷ Maku ma Kashila† dem ma tsu pana ta kadyanshi ka Kashila. Shegai eda mmuku n Kashila n da wa, da gai i zuwai bawu i panai vi."

Yesu da uzapige n Ibirahi

⁴⁸ Aza a Yahuda a wushunki Yesu, "Dere da tsu danai avu uza u Samariya u da, kpam va ta n ityoni i cingi!"

⁴⁹ U danai, "Ma n ityoni i cingi a asuvu a va wa. N naka ta Tata u va tsupige, shegai eda i yuwan mu unaka tsupige.

⁵⁰ KumoƆu ka mari tsara n tsaraka kaci ka va tsupige wa, shegai uza roku u da pini uza da wa ciga mu n wushi tsupige. Aya kpam dem wa yan afada.

⁵¹ Mayun n tonuko da, uza da baci dem u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa."

⁵² A danai, "Gogo-na tsu reve ta an vari n ityoni i cingi a asuvu a vunu! Ko Ibirahi na ntsumate a kuwusa ta. Shegai avu vu danai, 'Gba uza da baci u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.'

⁵³ Vu la tata u tsunu Ibirahi tsupige da? U kuwa ta, nala dem ntsumate. Ya vu bidyai kaci ka vunu?"

⁵⁴ U wushunku le, "N naka baci kaci ka va tsupige, tsupige tsu va tsa woko ili i roku wa. Uza da u naka mu tsupige aya Tata u va, eda kpam i danai aya Kashila ka de.

⁵⁵ Eda kotsu i reve yi wa, mpa tani n reve yi ta. N da baci kotsu n reve yi wa, ma woko ta uza u ka ban tyoku u de. Shegai n reve yi ta, kpam n tono ta ili i'ya u danai.

⁵⁶ Tata u de Ibirahi zangana ta u wene utuwa u va, kpam u wene ta u yain kpam mazanga cika."

⁵⁷ Aku a danai, "Nida va dana vu wene Ibirahi, ada tani na kotsu vu rawa ayen amangarenkupa wa?"

⁵⁸ Aku u tonuko le, "Mayun n tonuko da, kahu a matsa Ibirahi, Mpa† pini."‡

‡ 8:58 An Yesu danai "Mpa," aza a Yahuda a nala yi a cifa ta an Kashila ka tonukoi Musa kala ka ne ka "Mpa." Uwuta 3:14.

⁵⁹ An Yesu danai nala, aku ama yi a bidisai atali tsarā a wuna yi. Shegai u puwain, u lazai u asakai Kuwa ku Kashiḷa ki.

9

Yesu tanasai karumba

- ¹ An Yesu wari a nwalu, aku u wenei vuma roku uza da a matsai karumba.
- ² Aku atoni a ne a wece yi, “Kawenishiki, ndya i zuwai a matsai vuma u na karumba? Nusa da u nusai, ko gai isheku i ne i'ya i yain unyushi vi?”
- ³ U wushunku le, “Vuma u na u rumbana adama a unyushi u ne, ko kpam u isheku i ne wa. Matsa da a matsa yi nala tsarā Kashiḷa ka wenike ucira u ne ara ne.
- ⁴ U kana ta tsu yain manyan ma uza da u suku mu n kaara. Kayin ka yan ta da bawu uza wa yan manyan.
- ⁵ A'ayin a da mari pini naha a likimba, mpa n tsu zuwa katyashi a asu u ama a likimba.”
- ⁶ An u danai nala, aku u cikpai atatsa a iyamba, u vurai kalyon n a da, aku u gbarai kalyon ki a a'eshi a vuma yi.
- ⁷ Aku u tonukoi vuma vi, “Wala ba vu sawa a'eshi a vunu a kadaka ka mini ka a ka isa Silawamu.” (Kalen ka “Silawamu” ka “Uza da a Suki.”) Aku vuma vi u banai u sawai a'eshi a ne. U gono ta n u weni.
- ⁸ Ama a da a'ari a asu vi n aza da a revei karumba ki uza da wari u tsu folo vi, a wecikei, “Vuma da u tsu dusukusu pini n u foli u da na vi wa?”
- ⁹ Aza roku a danai, “Aya gai vi.”
- Aza roku kpam a danai, “Aya wa, rotsono da gai a rotsonoi.”
- Karumba ki ka rongoi gai udansa, “Mpa gai na vi!”
- ¹⁰ Aku a wece yi, “Nida vu yansai wa wene gogo-na?”
- ¹¹ U wushunku le, “Vuma da a ka isa Yesu da u vurai kalyon, aku u gbara ka mu a'eshi. Pini nala, u tonuko mu n bana a Kadaka ka Silawamu n sawa a'eshi yi. An n ba n sawai, aku n wenei.”
- ¹² Aku a wece yi, “Nte vuma vi?”
- U danai, “N reve wa.”

Afarishi a matsai uvece tyoku da u tanai

- ¹³ A bidyai vuma da wari karumba caupa vi, a banka yi a asu u Afarishi.
- ¹⁴ Kain ka Yesu vurai kalyon u tanasai vuma vi, kain ka Ashibi ka.
- ¹⁵ Pini nala, Afarishi yi a wecei vuma vi, “Nida a yain vu tsarai a'eshi a vunu?”
- U wushunku le, “Aya u gbara ka mu kalyon a a'eshi, aku n sawai, pini nala, n wenei.”
- ¹⁶ Afarishi a roku a danai, “Yesu na vi a asu u Kashiḷa da u wutai wa, kpaci wa tono mele ma Ashibi wa.”
- Shegai aza roku a danai, “Vuma da wari n unyushi u cingi wa fuda wa yan ikunesavu naha wa.” Aku ka kpadā le utuwa ka te.
- ¹⁷ A doku a wecei vuma vi, “Nda ya dana a kaci ka vuma da u tanasa vu a'eshi yi?”
- U wushunku le, “Matsumate ma.”
- ¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wushuku an vuma vi karumba ka caupa, kpam gogo-na wa fuda wa wene wa, aku a suki a isa isheku i ne.
- ¹⁹ A wece le, “Maku ma de ma na vi? I da nala i matsa yi n urumba, nida a yain aku gogo-na wa wene?”
- ²⁰ Aku a wushuki, “Tsu reve ta gai maku ma tsunu ma, kpam nala tsu matsa yi n urumba.
- ²¹ Shegai tsu reve tyoku da a yain wa wene wa. Kpam dem tsu reve uza da u tanasa yi wa. Wece ni. U ratsa ta u wushunku da n kaci ka ne.”
- ²² A dana ta nala adama a da a ka pana uwonvo u azapige yi. Alya a danai gba uza da baci dem a kana i da Yesu Kawauwi ka, wa doku wa uwa a kagata ka Kashiḷa kpam wa.
- ²³ Da gai i zuwai isheku i ne a danai, “Wece ni, u ratsa ta u wushunku da n kaci ka ne.”
- ²⁴ A doku a isa vuma da a matsai karumba ki, a tonuko yi, “Tsina n Kashiḷa vu tonuko tsu ukuna u mayun! Tsu reve ta vuma da u tanasa vu na vi uza u unyushi u cingi da.”
- ²⁵ U wushuki, “Ko wa n unyushi u cingi, ko wa n u da wa, mpa n reve wa. Ili i'ya gai n revei i'ya: Caupa mari ta n urumba, shegai gogo-na ma wene ta.”
- ²⁶ A wece yi, “Nda u yanka vu? Nida u tanasa vu?”
- ²⁷ U wushunku le, “N tonuko da de, shegai i panaka mu wa. Nida ya ciga i doku i pana ukuna vi kpam? Ya ciga i woko atoni a ne a da dem?”
- ²⁸ Aku a wisha yi a danai, “Ada gai katoni ka ne, atsu atoni a Musa a da.
- ²⁹ Tsu reve ta Kashiḷa ka dansa ta n Musa, shegai tsu reve gbam ilyuci i'ya vuma u na u wutai wa.”

³⁰ Vuma vi u danai, "Ili i majiyan i'ya! U tanasa ta a'eshi a va, shegai nida i kpadai ureve a asu u da u wutai?"

³¹ Atsu gai tsu reve ta Kashila ka tsu pana ka aza a unyushi u cingi wa, shegai u tsu pana ka ta uza da baci dem wa lyaka yi kayala kpm wa yansa ili i'ya u danai.

³² Tun an Kashila ka yain likimba, uza wa la u tanasai a'eshi a vuma da a matsai karumba wa.

³³ A da baci vuma u na Kashila ka ka suku yi wa, wa fuda wa yan ko i te wa."

³⁴ A tonuko yi, "Avu uza u unyushi u cingi u da mayun mayun tun kain ka a matsa vu! Va wundya va fuda va wenishike tsu ili i roku da?" Aku a loko yi pini a kagata ka Kashila ki.

Urumba u Afarishi

³⁵ An Yesu panai ili i'ya i gitai, aku u boloi vuma vi u wece yi, "Vu wushuku wa n Maku ma Vuma?"

³⁶ Vuma vi u wushuki, "Uzapige, tonuko mu ko eyi yayi, tsara n wushuku n eyi!"

³⁷ U tonuko yi, "Vu wene yi de, kpm aya gai wa dansa n avu gogo-na vi."

³⁸ Vuma vi u danai, "Asheku, n wushuku ta!" Aku vuma vi u lyakai Yesu kayala.

³⁹ Yesu tonuko yi, "N tuwa ta tsara n pecene ama a likimba. N tuwa ta n zuwa arumba a wene, aza da kpm a ka wundya ele a ka wene n wenike le ele arumba a da."

⁴⁰ An Afarishi a da a'ari pini vi a pana ka yi u danai nala, aku a wece yi, "Va wundya atsu arumba a da?"

⁴¹ U wushunku le, "A da baci eda arumba a da gmam wa, i'ari ya yan n unyushi u cingi wa. Shegai an i danai eda ya wene ta, i'a ta pini n unyushi u cingi u de."

10

Agisani a kaliniki

¹ Yesu danai, "Mayun n tonuko da, aboki n aza a magalaka a da koshi a tsu radugu a yuwa kasaga a unu u da a ka uwa a utsutsu u asu u da a tsu zuwa ncon.

² Uza da u tsu uwa a utsutsu aya kaliniki ka ncon ki.

³ Uza da u tsu wundya utsutsu vi, aya u tsu giduwuka yi u da. Kpm ncon n ne mi n tsu pana ta kalagatsu ka ne. U tsu isa ta n ne ya dem n kala ka ne, aku u wutukpa le.

⁴ A'ayin a da baci u wutukpa le, aku u uwa a kapala ka le, ele n a toni kpaci a reve ta kalagatsu ka ne.

⁵ A tsu tono vuma roku wa, shegai a suma yi, kpaci a reve kalagatsu ka ne wa."

⁶ Yesu tonuko le ta agisani a na yi, shegai a reve ili i'ya wa tono wa.

Yesu da kaliniki ka shinga

⁷ Yesu doki u danai, "Mayun n tonuko da, Mpa utsutsu u asu u ncon vi.

⁸ Gba aza da a lasa mu utuwa, aboki a da n aza a magalaka. Ncon mi a pana ka le wa.

⁹ Mpa utsutsu vi, kpm uza da u uwai a asu u va, wa tsara ta iwauwi, wa fuda ta wa uwa kpm u wuta u zami ijani i utakuma.

¹⁰ Kaboki ka tsu tuwa ta uboki, u wuna, kpm u nangasa, shegai mpa n tuwa ta tsara n naka uma kpm a tsara u da ushani.

¹¹ "Mpa kaliniki ka shinga. Kaliniki ka shinga ka tsu neke ta uma u ne tsara u kangu ncon n ne.

¹² Uza da a bidyai manyan ma kalina wa tyoku u kaliniki uza da wari na ncon mi wa. U wene baci maleweni a utuwa, wa suma ta u asaka ncon mi utyoku u le. Aku maleweni mi ma ba ma zara ncon mi ma wacinsa le.

¹³ Vuma vi u suma ta kpaci bidya da a bidya yi manyan kpm u dambula a kaci ka ncon mi wa.

¹⁴⁻¹⁵ "Mpa kaliniki ka shinga. N reve ta ncon n va, nala dem Tata u va u reve mu. Ncon n va dem a reve mu ta, tyoku da dem n revei Tata vi. N neke ta uma u va tsara n banga ncon mi.

¹⁶ Ma ta na ncon n roku n da bawu mari a asuvu a ushiga u na vi, kpm u kana ta n tuko le dem. A ka pana ta kalagatsu ka va, kpm gba a ka woko ta ushiga u te n kaliniki ka te.

¹⁷ Tata vi wa ciga mu ta kpaci ma ta ufobusi tsara n naka uma u va, kpm n tuwa n wushi u da.

¹⁸ Uza wa fuda wa wusa uma u va ara va wa. N naka ta u da adama a uciga u kaci u va. Ma ta n ucira u da ma neke u da kpm n wushi u da, tyoku da Tata u va u tonuko mu n yain."

¹⁹ Aza a Yahuda a doku a wushuku wa, aku ka kpadai le kpm utuwa ka te.

²⁰ Aza roku a le a danai, "Ityoni i cingi i'ya i uwa yi i'ya i zuwa yi ijan. Nda i zuwai ya pana ka yi?"

²¹ Shegai aza roku a danai, "Uza da baci ityoni i cingi i uwai u tsu yan kadyanshi naha wa. Ityoni i cingi ya fuda ya kukpa a'eshi a karumba da?"

A yuwain Yesu

²² An a'ayin a uyolu a rawai, a'ayin yi a da a tsu yan Abiki a Uci6usa Unakā Kuwa ku Kashilā† a Urishelima.

²³ Kain ka te, Yesu wa wala pini a Kuwa ku Kashilā a asu u da a tsu isa Kafalaka ka Solomo.

²⁴ Aku aza a Yahuda yi a 6olomgbonoi a kyawan yi, a danai, "Hal ku yain ka va zuwa tsu uyan malaḷa ko avu ya vāri? Aḍa baci Kawauwi ki, tonuko tsu karara."

²⁵ Yesu wushunku le, "N tonuko ḍa ḍe caupa, shegai i kpaḍai uwushuku. Ikunesavu i'ya n yansai a asuvu a kala ka Tata u vā i wenike tḗ ko mpa yayi.

²⁶ Shegai i 'yuwain uwushuku, kpaci eḍa ncon n vā n ḍa wa.

²⁷ Ncon n vā n tsu pana tḗ kalagatsu ka vā, n reve le tḗ, ele kpm dem a tsu tono mu tḗ.

²⁸ N nakā le tḗ uma u ḍa bawu wa kotso, kpm a ka kuwā wa. Uza wā kpm la wa wusa le a kukere ku vā wa.

²⁹ Tata u vā u ḍa u nakā mu n ele, u la tḗ ili gbā tsupige, kpm uza wa fuḍa wa wusa le a kukere ku Tata u vā wa.

³⁰ Tata vi nā mpa ili i te i'ya."

³¹ Pini nala, a doki a bidisai atali tsarā a wuna yi.

³² Shegai u tonuko le, "N wenike ḍa tḗ ili i shinga i shinga i'ya Tata u vā u suku mu n yain. N ukuna u eni u ḍa a asuvu a le ya ciga i varāsa mu?"

³³ Aku a wushuki, "Adama a ḍa vu yain ili i shinga i'ya i zuwai tsa ciga tsu varāsa vu wa, shegai adama a ḍa vu yankai Kashilā kadyanshi ka cingi ḍa. Avu vuma ḍa, shegai vu danai dere ḍa vāri n Kashilā!"

³⁴ U wushunku le, "A korongu tḗ a Mele ma ḍe ma Kashilā ka danai, 'N da, eḍa ashilā a ḍa.' †

³⁵ Tsu reve tḗ ili i'ya Tagarāḍa u Kashilā u danai mayun ḍa wāri hal ubana a makorishi. Kpm Kashilā ka isa tḗ ama a nala yi ashilā, aza ḍa u nakai udani u ne.*

³⁶ Mpa gai, Tata u ḍangasa mu tḗ kpm u suku mu a asuvu a likimba. Niḍa ya dana n yanka Kashilā kadyanshi ka cingi an n danai, 'Mpa Maku ma Kashilā ma'?

³⁷ Manyan ma Tata u vā wa yansa ma baci ma yansa wa, kotsu i wushuku nā mpa wa.

³⁸ Shegai ili i'ya Tata u vā wa yansa i'ya baci ma yansa, u gan tḗ i wushuku adama a nala, ko i wushuku baci n kadyanshi ka vā wa. Aku i reve an Tata vi ili i te i'ya nā mpa, mpa kpm ili i te i'ya n Tata vi."

³⁹ A doki a maṣai tsarā a kanā yi, shegai u lai.

⁴⁰ Aku u ba u pasai Agatā a Urudu ubana a asu u ḍa Yahaya gitai ulyu6ugusu, u rongoi ḍe.

⁴¹ Ama ushani a tuwai ara ne. A ka dansa utyoku u le, "Yahaya yan ukunosavu wa, shegai gbā ili i'ya Yahaya danai a kaci ka vuma u na mayun ḍa."

⁴² Pini nala, ama ushani a wushuki n Yesu.

11*Ukpā u Li'azaru*

¹ Kain ka te, maḅalā ma kanai vuma roku uza ḍa a ka isa Li'azaru, uza ḍa wa rongu a ilyuci i Batani n ataku a ne Meri n Marta.

² Meri na vi, uza ḍa vāngu u ne wāri n maḅalā mi, aya uza ḍa u tuwai u tsungi manivi ma magulani a a'ene a Asheku, aku u yansai a ḍa n kenji ka ne.

³ Pini nala, Meri n Marta a suki uza roku u ba u tonuko Yesu, "Asheku, uza ḍa va ciga vi, maḅalā ma kanā yi ḍe."

⁴ An Yesu panai nala, u danai, "Maḅalā ma nala ma kotso a ukpā wa. Nala u gitā tḗ tsarā a tuko tsupige a asu u Kashilā, nā mpa Maku ma Kashilā, n wushi tsupige adama a nala."

⁵ Yesu wa ciga tḗ Marta n a'angu a ne.

⁶ Shegai an u panai a ḍa maḅalā ma kanā tḗ Li'azaru, aku u doki u shamgbai pini a asu u ḍa wāri vi a'ayin a re.

⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, "Tsu gonoi a Yahuda."

⁸ Atoni yi a danai, "Kawenishiki, kotsu u 6arākpā an azapige a aza a Yahuda a ka ciga a varāsa vu a wuna vu wa. Nḍa i zuwai va ciga vu doku vu gono ḍe?"

⁹ U wushuki, "Uliḅa dem wā tḗ n ulapa uwule kupa n ure. A'ayin a ḍa baci dem katyashi kari la, ama a ka wala tḗ kpm a ka taḍatsā wa. A ka wene tḗ kpaci a'q tḗ n katyashi ka likimba u na.

¹⁰ Shegai a wala baci n karimbi, a ka taḍatsā tḗ, kpaci a'q n katyashi wa."

¹¹ Aku u tonuko le, "Kaje ka tsunu Li'azaru aya pini wa lavuta, nte ma bana ḍe tsarā n 'yangasa yi."

† 10:34 Ishp. 82:6. * 10:35 Aza ḍa a wushai akani a Kashilā a Masasa ma Sinai mi, a Iya Musa n aza a Isara'ila.

12 Aku atoni yi a danai, “Asheku, alavu a ɗa yi baci, wa taɗa ta!”

13 Ele n a dani ko alavu a maci a ɗa Yesu tonuko le wa lavuta, shegai Yesu tonuko ɗa wa tonuko le Li'azaru kuwa ɗe.

14 Aku u wutumkpa le a kateshe, u danai, “Li'azaru kuwa ɗe.

15 Shegai n pana ta kayanyan an bawu mari ɗe. Adama a nala, ya rotsongusu ta i wushuku na mpa. Tuwai tsu banai ara ne gogo-na.”

16 Aku katonni ka roku Toma (uza ɗa a ka isa “Mapeshe”) u tonukoi aza ɗa a buwai, “Tsu soki kawenishiki ki gba tsunu, tsara tsu kuwa ɗe kaɓolo n eyi!”

Yesu n Meri n Marta

17 An Yesu rawai evu, u cinai cina a cidangu ɗe Li'azaru n a'ayin a nishi.

18 Batani n Urishelima a'a ta evu evu, evu n mel u re ɗa.

19 Adama a nala, aza a Yahuda ushani a bansa ta idyani i ukpa ara Marta n Meri adama a ukpa u vangu u le.

20 An Marta panai a ɗa Yesu wa tuwa, aku u banai u gawunsai n eyi, shegai Meri shamgbai pini a kuwa.

21 Marta tonukoi Yesu, “Asheku, a ɗa baci vari pini, vangu u va vari wa kuwa wa.

22 Shegai ko n gogo-na n reve ta Kashila ka naka vu ta ili i'ya baci dem vu folo yi.”

23 U danai, “Vangu u vunu wa 'yanga ta u yain kpm uma.”

24 Marta wushuki, “N reve ta an wa 'yanga kain ka makorishi, Kashila ka 'yangasa baci gba akushe.”

25 U wushunku yi, “Mpa n tsu 'yangasa ukpa, mpa kpm uma. Aza ɗa baci a wushuki na mpa, ko a kuwa baci a ka 'yanga ta.

26 Uza ɗa vari n uma kpm u wushuki na mpa, wa kuwa wa. Marta, vu wushuku wa?”

27 U danai, “N wushuku ta, Asheku. Ada Kawauwi, Maku ma Kashila, uza ɗa wa tuwa a likimba vi.”

Yesu sai

28 An Marta danai nala, aku u gonoi u ba u tonukoi vangu u ne Meri koshi, u danai, “Kawenishiki ki ka rawa ɗe, kpm ada wa wecike.”

29 An Meri panai nala, aku u 'yanga gogo wa bana ara Yesu.

30 Kotsu u rawa a ilyuci yi wa, nte u buwai ve ɗe a asu u ɗa Marta gawunsai n eyi.

31 Ama ushani a tuwa le ta uwene, shegai an a wenei Meri wuta a kuwa ki gogo, aku a yawunsai nte wa bana ɗe a asu u kasaun vi tsara u sai. Aku a tono yi.

32 Meri vi u banai a asu u ɗa Yesu vari. An u wene yi, aku u kuɗangi a kapala ka ne u danai, “Asheku, a ɗa baci vari pini na, vangu u va vari wa kuwa wa.”

33 U wene yi wa sa, ama ɗa a'ari kaɓolo n eyi dem a ka sa, aku u dambulai cika.

34 U wece le, “Nte i cidangu yi?”

A wushunku yi, “Asheku, tuwa vu wene asu vi.”

35 Aku Yesu dem u sai.

36 Ama ɗa a'ari kushani pini evu a danai, “I wene ta tyoku ɗa wa ciga Li'azaru cika.”

37 Shegai aza roku a le a danai, “U zuwa ta karumba ka wenei. Vari u gan ta u bishinka Li'azaru ukuwa.”

Yesu yangasai Li'azaru a ukpa

38 Eyi pini a kadambula ki, aku u banai a asu u kasaun vi. Kasaun ki tani kaaɓuru ka, kpm a kimba ta ka n katali ka roku a utsutsu vi.

39 Aku u tonuko le, “Gindalapai katali ki a ikengi.”

Shagai Marta danai, “Asheku, vu reve ta Li'azaru kuwa ɗe a'ayin a nishi, kawaɗan ka yan ta pini.”

40 Yesu tonuko yi, “Vu asansa an n tonuko vu, ‘Vu wushuku baci va wene ta tsupige tsu Kashila?’”

41 Aku a gindalapai katali ki a ikengi. U weɓelei zuba u danai, “Tata, n cikpa vu ta an vu panaka mu.

42 N reve ta vu tsu panaka mu ta maco, shegai n dana ta nala adama a ama ɗa a kyawan mu na vi. Ma ciga ta a wushuku an ada vu suku mu.”

43 An u kotsoi kvasu, aku u salai, “Li'azaru, wuta!”

44 Aku u wuta. Akere n a'ene a ne ucaci n aminya a eri, a cacai kpm upetiwa'eshi u ne n kunya.

Aku Yesu danai, “Surukpa ni i asaka yi u wala.”

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Ama ushani a da a tuwāi tsarā a wene Meri vi a wenei ili i'ya Yesu yain, aku a wushuki n eyi.

⁴⁶ Aza roku a le a banai a asu u Afarishi a tonuko le ili i'ya Yesu yain.

⁴⁷ Aku adarāḳpi a pige n Afarishi a bolomgbonoi Asheshi a Pige a asu u te, a danai, “Ndaya tsa yan? Vuma u na wa yansa tā ikunesavu ushani.

⁴⁸ Tsu aṣakā yi baci u lyai kapala n uyansa ili i na yi, ya dem wa wushuku tā n eyi. Aku asoje a aza a Roma a tuwā a wacinsa Kuwa ku Kashilā ku tsunu n uyamba u tsunu.”

⁴⁹ Uza roku a asuvu a Asheshi a Pige yi; wata, Kayafa, uza da wari Magono ma Adarāḳpi a kayen ki, u danai, “Eḏā i reve ili i'ya i'ari pini wa!

⁵⁰ Nida ya aṣakā uyamba gbā u kuwā? Wa la tā tsulobo uza u te u na vi u kuwā n u da a ama gbā a ka kuwā.”

⁵¹ Uyawunsa u na vi a katakasuvu ka Kayafa ka u wutai wa. Shegai an wari Magono ma Adarāḳpi a kayen ka nala ki da i zuwai wa yan kadyanshi ka ili i'ya ya tuwā ya gitā. Dana da wa dana Yesu wa kuwā tā adama a aza a Yahuda.

⁵² Adama a unyushi u aza a Yahuda a da koshi Yesu wa kuwā wa. Wa kuwā tā tsarā u bolomgbono ama a Kashilā a da a wacinsai a asuvu a likimba.

⁵³ Kain ka nala ki ka azapige a aza a Yahuda a gitai ufoḅuso tyoku da a ka wuna Yesu.

⁵⁴ Adama a nala, Yesu doku u wala a kateshe a Yahuda wa, aku u aṣakai Urishelima. U lazai ubana a ilyuci i Ifuramu, i'ya i'ari a ikengi i kakamba, aku u dusuki de n atoni a ne.

⁵⁵ An a yain evu n Abiki a Upasamgbana, aku ama ushani aza da a'ari a ilyuci i kenu kenu a lazai ubana a Urishelima kahu abiki yi, tsarā a wulukpe kaci ka le tyoku da Mele ma danai a yansa.

⁵⁶ A ka ciga a wene Yesu, ele pini a Kuwa ku Kashilā ki, aku a ka wecemgbene, “Ndaya i wenei? Wa tuwā gbam a asu u abiki vi?”

⁵⁷ Adarāḳpi a pige n Afarishi yi a tonukoi ama, uza da baci dem u wenei Yesu, u tonuko le, kotsu a kaṅa yi.

12

Meri tsunki Yesu manivi ma magulani

¹ An a'ayin a teli a wokoi kahu Abiki a Upasamgbana yi, Yesu banai a Batani u rawai a kuwa ku Li'azaru uza da u 'yangasai a ukpa.

² A foḅusukoi Yesu ilikulya, Marta aya uza da wa pecike ilikulya, Li'azaru kpm wā tā pini ndishi kaḅolo n aza da a ka lya ilikulya n eyi.

³ Aku Meri bidyāi kolubo n manivi ma mari n ikebe cika u pige, u tsunki Yesu a a'ene. U yansai ma n kenji ka ne. Magulani ma manivi mi ma shadangi kuwa ki.

⁴ Katoni ka a ka isa Yahuza Isikariyoti wā tā dem pini. Aya wa tuwā wa neke Yesu a asu u azapige. U danai,

⁵ “Manivi ma nala mi ma rawa tā ikebe i'ya uza wa yan manyan ma kayen ka te. * Wari u gan tā a denge ma, aku a naḳa aza a unambi.”

⁶ Shegai Yahuza vi u dambula gbam n aza a unambi yi wa. U dana tā nala kpaci kaboki ka. Aya uza da wa ḅaṅa makpakata ma ikebe kpm u tsu bidya tā i roku u yanka manyan ma kaci ma ne.

⁷ Shegai Yesu tonuko yi, “Kotsu vu damgbarasa yi wa. U yan tā nala tsarā u foḅuso ikyamba i vā adama a kacida.

⁸ Ya rongo tā n aza a unambi maco, shegai ya rongo na mpa maco wa.”

A ka ciga a wuna Li'azaru

⁹ A'ari pini, aku kakuma ka ama ka panai a da Yesu rawa de a Batani. Aku a banai an u wokoi Yesu wari de, kpm tsarā a wene Li'azaru uza da Yesu 'yangasai a ukpa vi.

¹⁰ Adarāḳpi a pige yi a foḅusoi dem tsarā a wuna Li'azaru.

¹¹ Adama a Li'azaru, ama ushani a aṣakā le utono, aku a ka wushukusu n Yesu.

Yesu uwai a Urishelima

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² An kain ka wansai, aku kakuma ka ama ka ka tuwāi uyan Abiki a Upasamgbana vi, a panai a da Yesu da pini utuwā a Urishelima.

¹³ Aku a bidisai akere a nshuwan tsarā a ba a gawunsa n eyi, n a salasi, “Hosana,[†] cikpalai Kashilā!”

“Kashilā ka zuwuka uza da wari a utuwā a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unā u shinga!

* 12:5 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu tā “ikebe i azurufa 300.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a idani u ḅaṅa. † 12:13 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsarā a naḳa yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashilā ka wauwa yi!” ko kpm “A cikpala yi.”

Kashilā ka zuwuka Magono ma aza a Isara'ila unā u shinga.”

¹⁴ An Yesu tsarāi maku ma makparyagi ma roku, u yuwai ma. Tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai u da la vi,

¹⁵ “Aza a Sihiyona,[‡] kotsu i pana uwonvo wa!

Magono ma de ma pini a utuwa,
uyuwai a maku ma makparyagi.” [◇]

¹⁶ A a'ayin a nala yi, atoni a ne kotsu a reve n ukuna vi wa. Shegai a ubana a kapala, an a tuwai a 'yangasa yi ubana a tsupige, da a cibai an Tagarāda u Kashilā u danai ukuna vi a kaci ka ne, hal gbam a yanka yi u da de.

¹⁷ Ama da pini ushani kaḅolo n Yesu a'ayin a da u 'yangasai Li'azaru a ukpa, kpam u tonuko yi u wuta a kasaun ki. Gogo-na alya a ka tonusuko ama ili i'ya u yain.

¹⁸ Ama ushani a bana ta tsara a cina Yesu, kpaci a pana ta ukuna u ukunosavu vi.

¹⁹ Aku Afarishi yi a ka dansa utyoku u le, “Wundyai, tsu rukpa de gbā gbā! Likimba gbā aya a ka tono!”

Nheline n roku ma ciga n wene Yesu

²⁰ Nheline n roku n bana ta a Urishelima ulya kayala a'ayin a Abiki a Upasamgbana.

²¹ A banai ara Filibu (uza da u wutai a ilyuci i Besaida a Galili) a danai, “Uzapige, tsa ciga ta tsu wene Yesu.”

²² Filibu banai u tonukoi Andurawu, aku a lazai ama a re a le a ba a tonukoi Yesu.

²³ Aku u tonuko le, “A'ayin a yan de a da Maku ma Vuma ma wusha tsupige tsu ne.

²⁴ Mayun n tonuko da, ucun u ulya u te u rukpa baci a iyamba u kuwai wa, wa la u te vi wa. A'ayin a da baci u kuwai, aku u woko ushani.

²⁵ Uza da baci wa ciga uma u ne a likimba u naha, wa namba ta u da. Uza da baci u 'yuwain uma u ne a likimba u naha, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku.

²⁶ Uza da baci wa ciga u gbashika mu u kana ta u tono mu, tsara kagbashi ka va ka rongo a asu u da baci dem mari, kpam Tata u va wa naka ta uza da baci dem u gbashika mu tsupige.”

Yesu dansai ukuna u ukpa u ne

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Gogo-na n dambula ta cika. Ndaya ma dana? N dana wa, ‘Tata, wauwa mu a a'ayin a na yi?’ Nala wa, n tuwa ta a'ayin a na adama a na, tsara n pana ikyamba.

²⁸ Tata, wenike ama tsupige tsu vunu!”

Aku kalagatsu ka wutai a zuba ka danai, “N wenike ta tyoku da mari n tsupige kpam ma doku ta ma wenike.”

²⁹ Kakuma ka ama ka kari pini kushani vi a pana ta kalagatsu ki, aku aza roku asuvu a le a danai makpankashila ma. Shegai aza roku a danai, “Katsumate ka zuba ka ka dansai n eyi!”

³⁰ Aku Yesu tonuko le, “Adama a de a da kalagatsu ki ka tuwai, adama a va a da wa.

³¹ Gogo-na a'ayin a yan de a da Kashila ka yanka ama a likimba afada. Kpam dem a'ayin a da, a da wa loko uza da wa lya tsugono tsu likimba u na.

³² A 'yangasa mu baci a zuba u mawandamgbani, ma zuwa ta ya dem u tuwa ara va.”

³³ Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku da wa kuwa.

³⁴ Kakuma ki ka danai, “Mele ma tsunu ma tonuko tsu ta Kawauwi ka rongo ta n uma hal ubana. Nida va dana a ka 'yangasa ta Maku ma Vuma a zuba u mawandamgbani? Ya Maku ma Vuma mi?”

³⁵ Yesu wushuki, “Ya tsara ta katyashi a'ayin kenu. Rongoi a nwalu a'ayin a da i'ari a katyashi, tsara i tadatsa wa a'ayin a da baci karimbi ka danda da. Shegai ya wala baci a karimbi, ya fuda ya reve asu u da ya bana wa.

³⁶ Wushuki n uza da u tsu zuwa katyashi ka tuwa tun wari kaḅolo n ada, tsara i woko aza da a a'ari a katyashi.”

Aza roku a 'yuwain uwushuku n Yesu

An Yesu danai nala, aku u lazai u ba u kpawain tsara a wene yi wa.

³⁷ Ko an u wokoi u yansai ikunesavu a kapala ka le, a wushuku n eyi wa.

³⁸ Nala gitā ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu,
“Magono ma Zuba, ya wushuki n ili i'ya tsu danai?

Magono ma Zuba, ya vu wenikei ucira u vunu?” [◇]

³⁹ Matsumate mi ma doku ta ma danai, ili i'ya i zuwai a kpadai uwushuku i'ya na:

⁴⁰ “Magono ma Zuba ma zuwa ta a'eshi a ama yi a rumbanai,
kpam u zuwa le a ryagbajai.

Mpa Magono ma Zuba, n yan ta nala tsara a wene ko a reve wa,

kpam kotsu a kpatala utuwā ara vā, tsarā n tanāsā le wa.” ◊

⁴¹ Matsumate mi ma dana tā nala kpaci u wene tā tsupige tsu Yesu, kpam u dansai ukuna u ne.

⁴² A'ayin a nala yi, azapige ushani a wushuku tā n eyi. Shegai an a ka pana uwonvo u Afarishi, a kawan a dansa u da a kateshe wa, kotsu a wutukpā le a asuvu a kagata ka Kashilā wa.

⁴³ A tsu la tā uciga icikpali i ama kapala n icikpali i Kashilā.

Yesu tuwā tā u wauwa likimba

⁴⁴ Yesu 'yangasāi kalagatsu ka ne u danai, “Gbā uza da baci dem u wushuki nā mpa, nā mpa da koshi u wushuku wa, hal dem n uza da u suku mu da u wushuki.

⁴⁵ Uza da kpam u wene mu, u wene tā dem uza da u suku mu.

⁴⁶ N tuwā tā a likimba n woko kadyashi, tsarā uza da baci dem u wushuki nā mpa u rongo a asuvu a karimbi wa.

⁴⁷ “Uza da u panai kadyanshi ka vā aku u 'yuwain ka utono, mpa ma kidāga yi ugana wa. Kpaci n tuwā tsarā n kidāga likimba ugana wa, shegai n wauwa u da.

⁴⁸ Uza da wa kidāga uza da u 'yuwan mu ugana aya pini; wata, kadyanshi ka n dansai, ka ka kidāga yi ugana kain ka makorishi.

⁴⁹ Ili i'ya n wenishikei ara vā da i wutāi wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu ili i'ya ma dana n i'ya ma wenishike.

⁵⁰ N reve tā ili i'ya u danai ama a yain i zuwa tā ama a yain uma hal ubana. Da i zuwai n tonuko dā dere ili i'ya Tata u tonuko mu.”

13

Yesu ɓacangusi a'ene a atoni a ne

¹ Cina u woko kain ka te kahu kain ka Abiki a Upasamgbana ka yain. Yesu reve tā a'ayin a yan de a da wa asāka likimba u na u gono a asu u Tata. Wa ciga tā ama a ne a da a'ari a likimba, kpam gogo-na pini na u wenike le tā uciga vi gbā gbā bawu utyoku.

² Yesu n atoni a ne a ka lya kaɓolo n kuvuli. Cina Kalapānsi ka zuwa de Yahuza Isikariyoti maku ma Simo u yawunsa tsarā u neke yi.

³ Yesu reve tā Tata nāka yi tā ucira u ili gbā, u wutā tā a asu u Kashilā, kpam nte wa gono de ara ne.

⁴ An a'ari a ulya ilikulya, Yesu 'yangāi u mondoi matogo ma pige ma ne, aku u sirai mayaga a cuku tsu ne.

⁵ U tsungi mini a kabelu u gitāi uɓacangusa a'ene a atoni a ne, aku u yansai a da n mayaga ma u sirai a cuku tsu ne tsi.

⁶ Yesu tuwāi ara Simo Bituru, eyi kpam u tonuko yi, “Asheku, aɗa va ciga vu ɓacangusu mu a'ene?”

⁷ Yesu wushunku yi, “Vu reve ili i'ya mari uyan wa, shegai va tuwā tā va reve.”

⁸ Bituru danai, “Nala wa, va ɓacangusu a'ene a vā wa.”

Yesu wushuki, “N ɓacangusu baci a'ene a vunu wa, avu uza u te da a asuvu a ama a vā wa.”

⁹ Simo Bituru danai, “Asheku, ɓacangusu gbām a'ene a vā koshi wa! Sawa mu dem akere n kaci.”

¹⁰ Yesu danai, “Vuma u sumbā baci, ikyamba i ne gbā i tsu takpa tā sarara. A'ene a ne a da koshi wa ɓacangusu. Edā ama i'a tā sarara, shegai gbā de da wa.”

¹¹ Yesu reve tā uza da wa kpatalāka yi, da gai i zuwai u danai, “Gbā de da i'ari sarara wa.”

¹² An u kotsoi uɓacangusu a'ene a le gbā, aku u ukai matogo ma ne u gonoi u dusuki. U wece le, “I reve ili i'ya n yanka dā gogo-na vi?”

¹³ I tsu isa mu tā 'Kawenishiki' n 'Asheku' kpam dere da wari, kpaci ili i'ya mari i'ya la vi.

¹⁴ Mpa, Asheku n Kawenishiki, n ɓacangusu tā a'ene a de gogo-na. Edā dem i ɓacangusu a'ene a atoku a de.

¹⁵ N yan tā nala tsarā u woko dā iryoci tsarā i yain dem tyoku da n yanka dā.

¹⁶ Mayun n tonuko dā, kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Katsumate ka tsu la uza da u suku yi tsupige wa.

¹⁷ I reve tā ili i na yi gbā kpam Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga i tono baci i'ya.

¹⁸ “Gbā de da ma yanka kadyanshi wa. N reve tā aza da n dangasai. Shegai u kana tā ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai i woko mayun. Kpam a dana tā, 'Vuma da wa lya kaɓolo nā mpa u kpatalāka mu tā kucina!'

¹⁹ “Tonuko da ma tonuko dā kahu ukuna vi u gitā, tsarā u gitā baci kotsu i wushuku an mpa mari uza da wari pini maco.

²⁰ Mayun n tonuko dā, uza dā baci u wushai katsumate ka vā, mpa u wushai. Uza dā baci kpm u wusha mu, u wusha t̄a uza u suku mu.”

Yesu danai ili i'ya ya gita n eyi

(*Matiyu 26:20-25; Marku 14:17-21; Luka 22:21-23*)

²¹ An Yesu danai nala, u dambula t̄a cika. U tonuko le a kateshe, “Mayun n tonuko dā, uza u te dē wa neke mu t̄a.”

²² A fudā a reve gbām kalen ka kadyanshi ka Yesu yain wa. Aku a ka wundyambana.

²³ Uza u te a asuvu a atoni yi uza dā Yesu wa uciga cika wā t̄a ndishi evu n eyi.

²⁴ Simo Bituru yanka yi iryoci n kukere u danai, “Wece yi, ya wa dansāka?”

²⁵ Katoni ki ka raḅai evu n Yesu ka wece yi, “Asheku, ya va dansāka a asuvu a tsunu?”

²⁶ Yesu wushuki, “Ma daḅa t̄a kawon ka na a kusan. Uza dā baci n naḅai ka, aya gai wa kpatalāka mu vi.” Aku u daḅai kawon ki a kusan u naḅai Yahuza maku ma Simo Isikariyoti.

²⁷ An Yahuza wushai kawon ki, aku Kanangasi* ka uwa yi.

Yesu danai, “Yahuza, wala gogo vu ba vu yain ili i'ya va yan.”

²⁸ Uza wā la a asuvu a aza dā a ka lya kaḅolo n Yesu u revei kalen ka ili i'ya i zuwai u tonuko yi nala wa.

²⁹ Shegai adama a dā wari kazuwi ka ikebe ka le, aku a yawunsai a da tonuko dā Yesu tonuko yi u ba u tsupa ikebe i ilikulya ko kpm u ba u nei aza a unambi ikebe.

³⁰ An u lyuki kawon ka Yesu naḅa yi vi, aku u wut̄ai n maloko, n kayin ka tani.

Mele ma savu

³¹ An Yahuza lazai, Yesu danai, “A'ayin a tuwā t̄a a dā mpa Maku ma Vuma ma uwa a asuvu a tsupige tsu vā, kpm Kashilā ka wusha t̄a tsupige adama a ili i'ya ya gita nā mpa.

³² Kashilā ka wusha baci tsupige adama a vā, Kashilā n kaci ka ne wa wenike t̄a ama tyoku dā tsupige tsu Maku ma Vuma tsi tsari gogo.

³³ “Mmuku n vā, ma tsā t̄a n ḅarakpa n aḅa kenu. Ya tuwā t̄a ya zama mu, shegai ya wene mu wa. N tonuko dā tyoku dā n tonukoi ama, ‘Ya bana a asu u dā ma bana wa.’

³⁴ “Shegai mele ma savu ma ma naḅa dā. I cigi atoku a dē dere tyoku dā n ciga dā.

³⁵ Ya cigamgbana baci, ya dem wa reve t̄a eḅa atoni a vā a dā.”

Yesu danai Bituru wa nana yi t̄a

(*Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Luka 22:31-34*)

³⁶ Simo Bituru wecei Yesu, “Asheku, nte va bana?”

Yesu wushuki, “Asu u dā ma bana ya fudā ya bana wa, shegai ya tuwā t̄a ya bana.”

³⁷ Bituru wece yi, “Asheku, ndya i zuwai bawu ma tonu vu gogo-na? Mā t̄a ufobusi tsarā n kuwā adama a vunul!”

³⁸ Yesu wece yi, “Vari ufobusi vu kuwā adama a vā? Mayun n tonuko vu, kahu kapen ka sala, va nana mu t̄a hal kutatsu, vu dana vu reve mu wa.”

14

Yesu dā ure ubana a asu u Tata

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Kotsu i dambula wa. Wushuki n Kashilā, i wushuku kpm nā mpa.

² A'unu a dā pini ushani a kuwa ku Tata u vā, kpm nte ma bana dē tsarā n foḅusuko dā asu. A dā baci nala wari wa, m̄ari ma tonuko dā t̄a.

³ A'ayin a dā baci n yain nala, aku n gono n bidya dā ubana ara vā, aku tsu rongoi dē kaḅolo.

⁴ I reve t̄a ure u asu u dā ma bana.”

⁵ Toma tonuko yi, “Asheku, tsu reve asu u dā va bana wa. Nida tsa reve ure u ubana dē?”

⁶ U wushuki, “Mpa ure u dā wa wenike ukuna u maci u Kashilā, u naḅa kpm ama uma. Uza wā la wa bana a asu u Tata wa, she u tonu mu.

⁷ I reve mu baci, ya reve t̄a dem Tata u vā. Shegai gogo-na i reve yi t̄a, kpm i wene yi t̄a.”

⁸ Filibu danai, “Asheku, wenike tsu Tata vi, kpaci ili i'ya tsa ciga i'ya la vi koshi.”

⁹ Yesu wushuki, “Filibu, n rongo t̄a n aḅa a'ayin ushani. Ndyi i zuwai vu kpaḅai ureve ko ya mpa m̄ari? Uza dā baci dem u wene mu, u wene t̄a dem Tata vi. Nida vu danai ‘Wenike tsu Tata vi?’

¹⁰ Vu wushuku an mpa ili i te i'ya tsari n Tata vi, kpm Tata vi ili i te nā mpa wa? Kadyanshi ka n yanka dā ara vā dā ka wut̄ai wa. Tata dā wari a asuvu a vā, aya u tsu yan ili i'ya wa ciga u yain.

* **13:27** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

¹¹ Wushuki na mpa an n danai Tata vi ili i te i'ya tsari, kpam mpa vi ili i te i'ya tsari n Tata vi. Ya wushuku baci adama a kadyanshi ka va wa, u gan ta i wushuku adama a ikunesavu i na yi.

¹² Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa, wa fuda ta wa yan dere ili i'ya n yansai. Mayun da, aza da a wushuki, a ka yan ta hal gbam ili i'ya i lai la, kpaci ma bana ta ma rongo de n Tata u va.

¹³ Kpam i folo baci ili a asuvu a kala ka va, ma yanka da ta i'ya, tsara Maku mi ma tuko tsupige a asu u Tata.

¹⁴ Ma yan ta ili i'ya baci dem i foloi a asuvu a kala ka va.

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹⁵ "Ya ciga mu baci, ya yan ta ili i'ya n danai i yain.

¹⁶ Ma folo ta Tata, eyi kpam wa naka da ta Kabangi ka roku, uza da wa rongo n ada hal ubana.

¹⁷ Aya Kulu Keri ka ku tsu wenike ukuna u maci u Kashila. Ama a likimba a wusha yi wa, kpaci a wene yi ko a reve yi wa. Shegai i reve yi ta, kpaci u rongo ta ara de kpam wa rongo ta a asuvu a de.

¹⁸ N laza baci, ma asaka da utyoku u de tyoku u mkpan wa, ma gono ta ara de.

¹⁹ A'ayin kenu ama a likimba a na a ka fuda a wene mu wa, shegai eda ya wene mu ta. Kpam adama a da mari n uma, eda dem ya yan ta uma.

²⁰ Kain ka nala ka tuwa baci, ya reve ta an ili i te i'ya mari n Tata vi. Ya reve ta eda dem ili i te i'ya i'ari na mpa, mpa kpam ili i te i'ya mari n ada.

²¹ Uza da baci dem wa ciga mu, wa yan ta ili i'ya n danai, kpam Tata u va wa ciga yi ta. Mpa dem ma ciga yi ta, kpam n wenike yi ko mpa yayi."

²² Aku Yahuza (shegai Yahuza Isikariyoti wa), u danai, "Asheku, ndya i zuwai vu fo6usoi vu wenike kaci ka vunu ara tsunu, bawu va wenike kaci ka vunu a asu u ama a likimba a da a buwai?"

²³ Yesu wushuki, "Ama a ciga mu baci, a ka yan ta ili i'ya n tonuko le a yain. Tata u va wa ciga le ta, aku tsu tuwa ara le tsu dusuku n ele.

²⁴ Shegai uza da baci bawu wa ciga mu, u tsu yan ili i'ya n danai wa. Ili i'ya i panai n danai na vi, ara va da i wutai wa, shegai ara Tata da u suku mu.

²⁵ "N tonuko da ta ili i na yi tun mari kabolo n ada.

²⁶ Kabangi ki ka wenishike da ta ili dem, kpam wa zuwa da ta i ciba gba ili i'ya n tonuko da. Kabangi ka nala ki aya Kulu Keri ka Tata wa suku n kala ka va.

²⁷ N zuwa da ta i panai mazanga a atakasuvu a de. Icuin i mazanga ma mari a katakasuvu ka va ka ma zuwa da i tsara. N zuwa da i tsara ndishi n shinga n na mi dere tyoku da ama a likimba a zuwa da i tsara wa. Adama a nala kotsu i namgba katsuma ko i pana uwonvo wa.

²⁸ "I panaka mu ta an n danai ma laza ta kpam ma bana ta ma gono ara de. Ya ciga mu baci mayun, u gan ta i yain mazanga ma ma gono ara Tata, kpaci u la mu ta tsupige.

²⁹ N tonuko da ta ili i na yi gba gogo-na kahu i tuwa i gita, tsara i gita baci, i wushuku.

³⁰ Ma barakpa n ada na n dansi wa, kpaci uza da wa lya tsugono tsu likimba u naha wa ta a utuwa. Shegai wa n ucira a kaci ka va wa.

³¹ Ili i'ya Tata u va u tonuko mu n yain i'ya n tsu yan, tsara ya dem a likimba u reve ma ciga yi ta.

"Gogo-na tuwai tsu walai."

15

Katyaci n atyangi

¹ Yesu Iyai kapala n kadyanshi n atoni a ne, "Mpa kami ka katyaci ka mayun. Tata u va u da kacimbi.

² Katyangi ka baci kari a asuvu a va bawu ka matsai, aku u kapa ka. U tsu gyara ta kpam u lapula katyangi ka baci dem ka matsasa tsara ka doku ka matsa cika.

³ Ili i'ya n tonuko da i zuwa ta i lapulai.

⁴ Ya rongo baci kabolo na mpa, ma rongo ta dem kabolo n ada. Katyangi ka tsu matsa n kaci ka ne wa. Kafuda ta ka matsa ka baci kabolo n kami ka ne. Nala dem eda ya fuda ya yan ili wa, she i'a kabolo na mpa.

⁵ "Mpa kami ka katyaci ki, eda atyangi. Uza da baci wa rongo kabolo na mpa, mpa kpam ma rongo kabolo n eyi, wa matsa ta ilimaci cika. Shegai ya fuda ya yan ili wa, she n banga da.

⁶ Uza da baci bawu wari kabolo na mpa, wa ta tyoku u katyangi ka a varangi aku ka ekpei. Ama a tsu bidya ta atyangi a ekpi tsara a varangu a da a akina, a runukpa a da.

⁷ I rongo baci kaḅolo nā mpa kpam i tonoi uwenishike u vā, ya folo tā Tata ili i'ya baci dem ya ciga, eyi kpam wa nākā dā tā i'ya.

⁸ Ya matsāsa baci ilimaci ushani, nala wa wenike tā ama eḏā atoni a vā a dā, kpam ya wenike tā ama tsupige tsu Tata u vā.

⁹ “Ma ciga dā tā tyoku dā dem Tata wa ciga mu. Gogo-na rongoi a asuvu a ucigi u vā.

¹⁰ I yan baci ili i'ya n danai, ya rongo tā a asuvu a uciga u vā. Tyoku dā n yain ili i'ya Tata u vā u tonuko mu n yain, kpam ma rongo a asuvu a uciga u ne.

¹¹ N tonuko dā tā ili i nala yi tsarā i tsarā mazangā ma dem n tsarāi, kotsu mazangā ma de ma namba ili wa.

¹² Ili i'ya ma tonuko dā i yain i'ya na: Cigai atoku a de tyoku dā dem mpa n ciga dā.

¹³ Vuma u kuwā baci adama a kaje ka ne, nala wenike tā an wari n uciga u pige u dā u lai u ya dem.

¹⁴ Eḏā aje a vā a dā, i tono baci ili i'ya n danai.

¹⁵ N buwa dā kpam u'isā agbashi wa, adama a dā uzakuwa u tsu tonuko agbashi a ne ili gbā wa. Shegai n isā dā tā aje kpaci n tonuko dā tā gbā ili i'ya Tata u vā u tonuko mu.

¹⁶ I dangasa mu wa, mpa n dangasa dā. Kpam n nākā dā manyan ma na i yain: walai i ba i matsa ilimaci, icun i ilimaci i'ya ya ḅarākpā. Aku Tata u nākā dā gbā ili i'ya baci dem i foloi n kala ka vā.

¹⁷ Ili i'ya n tonuko dā i yain i'ya na: Cigai atoku a de.

Ama a likimba a kovoi atoni

¹⁸ “Ama a likimba a na a kovo dā baci, ciḅai a gitā tā a kovo mu.

¹⁹ Eḏā aza a likimba a dā baci, wa ciga dā tā tyoku dā u tsu ciga ama a ne. Shegai n dangasa dā tā a asuvu a likimba, kotsu i woko ama a ne wa. Da i zuwai likimba u kovo dā.

²⁰ Ciḅai ili i'ya n tonuko dā: Kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Ama a yanka mu baci mavura, a ka yanka dā tā dem. Kpam a yan baci ili i'ya n wenishike le, a ka yan tā dem ili i'ya ya tonuko le.

²¹ Shegai a ka yan dā tā mavura adama a dā i'ari ama a vā. A ka yan tā nala kpaci a reve uza dā u suku mu wa.

²² A dā baci n tuwai n dansai n ele wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a'ā n ure u uwutā a unyushi u cingi u le wa.

²³ Uza dā baci dem u kovo mu, u kovo tā dem Tata u vā.

²⁴ N yan tā ikunesavu cika i'ya bawu uza kotsu u yain. A dā baci mari n yain manyan ma nala wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a wene tā ili i'ya n yain, gbā n nala a kovo mu n Tata u vā dem.

²⁵ Nala gitā tā tsarā ili i'ya i'ari ukorongi a Mele ma le i woko mayun: ‘A kovo mu bawu kagita.’[◊]

²⁶ “Ma sukunku dā tā uza dā a ka isā Kaḅangi. Wa wutā tā a asu u Tata, aku u tuwā ara de. Aya Kulu ku mayun. U tuwā baci, wa dansa tā ukuna u vā.

²⁷ Eḏā dem u kaṅa tā i tonuko ama ukuna u vā, kpaci i rongo tā kaḅolo nā mpa tun a'ayin a dā n gitai uwenishike.”

16

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “N tonuko dā tā ukuna u na kotsu i aṣakā uwushukusu nā mpa wa.

² A ka loko dā tā a agata a Kashilā. Kpam a'ayin a ka tuwā tā a dā ama a ka wunusa dā, a yan baci nala a ka wene tā yavu Kashilā ka a ka gbashika.

³ A ka yansa tā ikuna i nala yi kpaci a reve Tata vi wa, kpam a reve mu wa.

⁴ Shegai n tonuko dā tā ukuna u na vi gampā, tsarā a'ayin yi a rawa baci a dā a ka yan ikuna i nala yi, ya ciḅa tā ili i'ya n tonuko dā.

Manyan ma Kulu Keri

“A'ayin a dā n gitai uwenishike, n tonuko dā ili i na yi wa, adama a dā mari kaḅolo n aḏā.

⁵ Gogo-na ugono u dā mu a asu u uza dā u suku mu. Shegai ko uza a asuvu a de wā la u wece mu, ‘Nte va bana?’ wa.

⁶ Gogo-na an n tonuko dā, atakasuvu a de a shadangu de n unambbukatumā.

⁷ Shegai ukuna u mayun u dā ma tonuko dā, wa laka dā tā tsulobo n laza. N laza baci, ma sukunku dā tā Kaḅangi ki. Shegai n laza baci wa, Kaḅangi ka nala ki ka tuwā wa.

⁸ A'ayin a dā baci Kaḅangi ki ka tuwai, wa wenike tā ama a likimba an a nusai a udani u dā a danai, ‘Tsu reve tā n ukuna u unyushi u cingi, tsu reve tā kpam n ili i'ya i'ari dere, n tyoku dā Kashilā ka tsu yanka unyushi u cingi afada.’

⁹ A nusa tā a ukuna u unyushi u cingi, adama a dā bawu a wushuki nā mpa.

¹⁰ A nusa t̄a a ukuna u ili i'ya i'ari dere, kpaci a asu u Tata u ɗa ma bana kpam ya doku ya wene mu wa.

¹¹ A nusa t̄a a ukuna u afada, kpaci Kashil̄a ka kid̄aga ɗe uza ɗa wa lya tsugono tsu likimba u na ugana.

¹² M̄a t̄a n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko ɗa, shegai gogo-na i la t̄a ucira u ɗa ya reve.

¹³ A'ayin a ɗa baci Kulu ka ku tsu wenike ukuna u mayun u Kashil̄a ku tuw̄ai, ka zuwa ɗa t̄a i reve gb̄a ikuna i mayun i'ya i tsu wut̄a a asu u Kashil̄a. Wa dansa ili i'ya i wut̄ai ara ne wa, shegai u dansa ili i'ya u panai koshi, kpam wa tonuko ɗa t̄a ili i'ya ya tuwa.

¹⁴ Wa nāka mu t̄a tsupige, kpaci wa bidya t̄a ili i'ya n danai u tonuko ɗa.

¹⁵ Gb̄a ili i'ya Tata w̄ari n i'ya, i va i'ya dem. Da gai i zuwai n danai Kulu ka bidya t̄a ili i'ya n danai u tonuko ɗa vi.

Unambukatsum̄a wa woko t̄a mazanḡa

¹⁶ "A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i doku i wene mu."

¹⁷ Aza roku a asuvu a atoni a ne a ka dansa utyoku u le, "Nɗya kalen ka kadyanshi ka Yesu danai vi, 'A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu.' Kpam nɗya kalen ka u danai 'Adama a ɗa ma gono a asu u Tata'?"

¹⁸ A doki a wecikei, "Nɗya kalen ka 'a'ayin kenu yi'? Tsu reve ili i'ya wa tono wa."

¹⁹ Yesu reve t̄a atoni yi a ka ciga t̄a a yan yi keci a ukuna vi, aku u tonuko le, "Kaci ka ɗe ka ya wecemgenishe an n danai, 'A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu'?"

²⁰ Mayun n tonuko ɗa, ya sa t̄a kpam i namgba katsum̄a, shegai likimba wa pele t̄a. Ya namgba t̄a katsum̄a, shegai unambukatsum̄a u ɗe wa woko t̄a mazanḡa.

²¹ A'ayin a ɗa baci uka wa matsa, u tsu pana t̄a m̄bala, kpaci a'ayin a ilimaci a ne a rawa ɗe. Shegai u kotsu baci ilimaci yi, aku u asans̄a n̄a m̄bala mi, adama a ɗa w̄ari ipeli an u matsai maku mi a likimba.

²² Nala dem w̄ari ara ɗe. Gogo-na i namgba t̄a katsum̄a, shegai ma doku t̄a ma wene ɗa, kpam i yain mazanḡa ma bawu ko uza wa fud̄a wa shamkpa ɗa ma.

²³ A'ayin a nala a rawa baci, ya yan mu keci wa. Mayun n tonuko ɗa, Tata u va wa nāka ɗa t̄a gb̄a ili i'ya baci i foloi n kala ka va.

²⁴ Kotsu i folo icun ili i na caupa wa. Rongoi ufoluso, Kashil̄a ka nāka ɗa t̄a i'ya, tsar̄a i shadanḡu n ipeli.

Kawauwi ka lya t̄a kaci ka likimba

²⁵ "N yan t̄a kadyanshi ka na ki n agisani, shegai a'ayin a ka tuw̄a t̄a a ɗa bawu ma doku ma yan nala. Aku n tonuko ɗa gb̄a ikuna i Tata karara.

²⁶ Ya folo t̄a Tata vi n kala ka va, shegai u k̄ana mpa n foluko ɗa Tata vi wa.

²⁷ Kashil̄a Tata u ciga ɗa t̄a adama a ɗa ya ciga mu, kpam i wushuki an ara ne ɗa n wut̄ai.

²⁸ Asu u Tata u ɗa n wut̄ai, aku n tuw̄ai a likimba. Gogo-na kpam ma as̄aka likimba n gono a asu u Tata."

²⁹ Atoni yi a danai, "Gogo-na ɗa va dansa n ātsu karara! N agisani a ɗa kpam va dansa wa.

³⁰ Gogo-na ɗa tsu revei an vu revei ili gb̄a. Va wushunku t̄a uza keci ku ne tun kahu gb̄am u wecike. Nala u zuwa tsu t̄a tsu wushuki an a asu u Kashil̄a u ɗa vu wut̄ai."

³¹ Yesu wushuki, "Mayun ɗa i wushuki gogo-na vi?"

³² A'ayin a ka tuw̄a t̄a, kpam gb̄am a rawa ɗe, a ɗa a ka wacinsa ɗa gb̄a ɗe, ya dem u gono a kuwa ku ne, aku i as̄aka mu utyoku u va. Shegai Tata wa rongo t̄a kaɓolo n̄a mpa, adama a nala ma rongo utyoku u va wa.

³³ "N tonuko ɗa t̄a ikuna i na yi tsar̄a i tsar̄a ipeli i maci adama a ɗa i wokoi ili i te n̄a mpa! Likimba wa zuwa ɗa t̄a i pana ikyamba, shegai kotsu i gbama asuvu, kpaci n lya t̄a kaci ka ucira u likimba."

17

Yesu yankai atoni a ne kavas̄u

¹ An Yesu kotsoi udansa gb̄a ili i na yi, u wefelei zuba u danai, "Tata, a'ayin a yan ɗe. Nāka Maku ma vun̄u tsupige, tsar̄a Maku mi dem ma nāka vu tsupige. ² Vu nāka t̄a Maku mi ucira a kaci ka ama gb̄a, tsar̄a Maku mi ma nāka uma u ɗa bawu w̄ari n utyoku a asu u aza ɗa vu nāka yi gb̄a.

³ Ure u utsar̄a uma u ɗa bawu w̄ari n utyoku u ɗa na: a reve vu, uza ɗa w̄ari Kashil̄a ka mayun koshi, kpam a reve Yesu Kawauwi, uza ɗa vu suki.

⁴ N wenike t̄a tsupige tsu vun̄u a likimba an n kotsoi manyan ma vu nāka mu n yain.

⁵ Gogo-na Tata, doku vu nāka mu tsupige tsa m̄ari n tsa an m̄ari kaɓolo n avu kahu a yain likimba.

⁶“Vu naka mu ta atoni a roku pini a likimba u naha, kpm n wenike le ta tyoku da vari. Aza a vunu a da caupa, shegai vu naka mu n ele, kpm a gorimuko ta kadyanshi ka vunu.

⁷A reve ta vu naka mu gba ili i'ya mari n i'ya.

⁸Kpaci n tonuko le ta ili i'ya vu tonuko mu, kpm a wushuku ta n i'ya. A reve ta n wutai ara vunu, kpm a wushuku ta an ada vu suku mu.

⁹Ma le ta uyanka kvasu. Aza a likimba a da mari uyanka kvasu wa, shegai aza da vu naka mu, adama a da a'ari aza a vunu.

¹⁰Gba ama a nala yi aza da a'ari atoni a va aza a vunu a da, kpm gba aza da a'ari atoni a vunu aza a va a da dem. Mayun a wenike ta tyoku da tsupige tsu va tsari.

¹¹Ma ta utuwa ara vunu. Ma shamgba a likimba kpm wa. Shegai atoni a va a buwa ta ve pini a likimba. Wenike ucira u kala ka vunu; wata, kala ka vu naka mu, tsara ko ili i sawa le wa. Aku a bolomgbono a woko ili i te n atoku a le, tyoku da mpa n avu tsari ili i te.

¹²N ucira u vunu u da, ucira u da vu naka mu tun mari a likimba n u da n bishinkai ili i sawa le. Ko uza u te u le u puwan wa, shegai uza da u ukai kaci ka ne a asuvu a ukpa vi koshi, tsara a shadangu ili i'ya Tagarada u Kashila u danai.

¹³“Gogo-na mpa la a utuwa ara vunu. Shegai n dansa ta ili i na yi tun mari a likimba, tsara atoni a va a shadangu n mazanga tyoku da dem mari.

¹⁴N tonuko le ta akani a vunu. Shegai ama a likimba a na a kovo le ta, adama a da bawu a'ari ili i te n ama a likimba. Tyoku da dem mpa mari ili i te n likimba wa.

¹⁵Tonuko da ma tonuko vu vu wutukpa le a asuvu a likimba vi wa, shegai vu bishinka uza u cingi vi u sawa le.

¹⁶Mari a asuvu a aza a likimba u na wa, nala dem ele aza a likimba a da wa.

¹⁷Gonuko le sarara vu wulukpe le a asu u uwenishike u akani a vunu a da a'ari a mayun.

¹⁸N suku le ta a likimba, tyoku da dem vu suku mu a likimba.

¹⁹N neke ta kaci ka va n gbashika vu kotsu ele dem a neke kaci ka le a gbashika vu.

²⁰“N yanka ta atoni a nala yi kvasu, kpm dem ma yanka ta aza da a ka tuwa a wushuku na mpa kvasu adama a ili i'ya atoni a va a ka tonuko le a kaci ka va.

²¹Ma ciga ta gba le a woko ili i te n atoku, tyoku da mari ili i te n avu, avu kpm ili i te n mpa. Ma ciga ta dem a woko ili i te n atsu. Ama a likimba kpm a ka wushuku ta an a da vu suku mu.

²²N naka ta ama a na tsupige tsa vu naka mu tsara a woko ili i te, tyoku da mpa n avu tsari ili i te.

²³Mpa ili i te i'ya mari n ele, avu kpm ili i te i'ya vari na mpa, tsara a woko ili i te gba. Tsara ama a likimba a reve an ada vu suku mu. A reve kpm an va ciga atoni a va tyoku da va ciga mu.

²⁴“Tata, vu naka mu ta ama a na yi, kpm ma ciga le ta a rongo a asu u da mari, tsara a wene tsupige tsu va, tsupige tsa vu naka mu adama a da va ciga mu kahu uyan u likimba.

²⁵“Tata, ada vari uza u shinga. Likimba reve vu wa, shegai n reve vu ta, kpm ama a na a reve ta an vu suku mu.

²⁶N wenike le ta tyoku da vari, kpm ma lya ta kapala n uyansa nala. Kotsu a cigamgbana dere tyoku da vu ciga mu, tsara n bolomgbono n ele.”

18

A kantai Yesu

(*Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Luka 22:47-53*)

¹An Yesu kotsi kvasu, aku a lazai ka'olo n atoni a ne a pasai Karara ka Kidiron. A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum ushani, aku a uwai pini.

²A tsu bansa ta pini asu u vi, adama a nala a da i zuwai Yahuza, uza da u nekei Yesu u revei asu u da a'ari.

³Adarakpi a pige n Afarishi a roku a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila tsara a soku Yahuza. Ka'olo ka asoje ka aza a Roma ka dem pini, ama a na yi a'a ta u'ani n iwunukatsu na ncikal, n avasu. Yahuza da tonoi n ele hal ubana a asu vi.

⁴Yesu reve ta gba ili i'ya ya gita n eyi, aku u ra'bai a kapala u wece le, “Ya ya zama?”

⁵A wushuki, “Yesu uza u Nazara.”

U wushunku le, “Mpa Yesu!” (Yahuza uza da u kpatalakai Yesu vi, wa ta kushani pini n asoje yi.)

⁶An u tonuko le, “Mpa gai vi,” aku a batsai n kucinacina hal a rukpusai a iyamba.

⁷U doku wece le, “Ya ya zama?”

A danai “Yesu uza u Nazara.”

⁸U wushunku le, “N tonuko da de mpa gai Yesu vi. Mpa baci ya zama vi, asakai atoni a va a laza.”

⁹ Nala gitā tā tsarā ili i'ya u danai caupa i woko mayun: “N puwunsā ko uza u te a asuvu a aza da vu naka mu wa.”

¹⁰ Aku Simo Bituru talai burundu u ne u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adarāḳpi. (Kala ka kagbashi ki ka Malaku.)

¹¹ Yesu tonukoi Bituru, “Gonuko burundu vi a ivin i ne. Va wundya ma wushuku n soi mako ma upana ikyamba tyoku da Tata u va u fobusoi wa?”

A bankai Yesu a asu u Magono ma Adarāḳpi
(Matiyu 26:57-58; Marku 14:53-54; Luka 22:54)

¹² Uzapige u kuvon† u Roma n asoje a ne, kaḅolo n aza a uwundya u Kuwa ku Kashilā a kanai Yesu aku a sira yi.

¹³ A gitā a banka yi ara Hanana, koku u Kayafa, uza da wari Magono ma Adarāḳpi a kayen ki.

¹⁴ Kayafa da wari u tonukoi azapige a aza a Yahuda caupa, u da, “Wa la tā tsulobo uza u te u na vi u kuwā n u da a ama gbā a ka kuwā.”

Bituru nanai Yesu
(Matiyu 26:69-70; Marku 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Simo Bituru n katoni ka roku a tonoi Yesu. Katoni ki n Magono ma Adarāḳpi mi a revemgbene tā, adama a nala u uwa tā pini a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarāḳpi mi kaḅolo n Yesu.

¹⁶ Shegai Bituru vana yi pini a utsutsu u kuwa vi. Aku katoni ki ka gonoi ka dansai n makere ma mari kagbashi uza da wari a utsutsu. Aku u asakai Bituru uwai,

¹⁷ makere mi ma wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Bituru wushuki, “Nala wa, mpa wa!”

¹⁸ A'ayin yi a ka yan tā kutanu, aku agbashi yi n aza a uwundya u Kuwa ku Kashilā a tasuki akina a ka lyashuku. Pini nala, Bituru banai dem u shamgbai tsarā u lyashuku.

Magono ma Adarāḳpi ma yansai Yesu keci
(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Magono ma Adarāḳpi ma yansai Yesu keci a kaci ka atoni a ne n uwenishike u ne.

²⁰ Yesu wushuki, “N yansa tā kadyanshi tsarā ya dem pana. N rongo tā uwenishike a agata a Kashilā n Kuwa ku Kashilā, a asu u da gbā aza a Yahuda a tsu ḅolomgbono. N tsu dana ili ukpawunsi wa.

²¹ Nida va yan mu keci ku na? Wece ama da a panai uwenishike u va. A reve tā ili i'ya n dansai.”

²² An Yesu danai nala, aku uza da wa wundya Kuwa ku Kashilā ki u ḅasa yi, u danai, “Ya wari hal va dansa n Magono ma Adarāḳpi naha?”

²³ Yesu wushuki, “N dana baci ili i roku i'ya Mele ma danai i gan wa, she i dana i'ya. Shegai ili i'ya n danai mayun da baci, nida u ḅasa mu?”

²⁴ Yesu pini usiri, aku Hanana tutsuku yi ara Kayafa Magono ma Adarāḳpi.

Bituru doki u nanai Yesu

²⁵ A'ari pini, Simo Bituru pini kushani evu n akina n u lyashuki, aku a wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Shegai Bituru nanai u danai, “Nala wa, mpa wa!”

²⁶ Kagbashi ka Magono ma Adarāḳpi ka roku ka pini dem a asu vi. Kumaci ku vuma da a kapai kutsuvu. U danai, “Yavu va da n wene vu tā a asu u ndanga n zayitum kaḅolo n eyi, ko n wene vu wa?”

²⁷ Aku Bituru doki u nanai, kute-kute kapen ka salai.

A bankai Yesu ara Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 4; Marku 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Kayafa kotsu tā uyanka Yesu afada n kpasani. Aku a banka yi ara Bilatu, gomuna a asuvu a tsugono tsu Roma. Shegai ama yi a uwa pini a kuwa ki wa. A da baci uza roku a asuvu a le wari u uwai pini, wari wa woko tā n ashinda, kpm Mele ma asaka yi u lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana wa.

²⁹ Aku Bilatu wutai a uwotsu vi u wece le, “Kadyanshi ka eni ka i tukoi vuma u na n ka?”

³⁰ A wushuki, “A da baci vuma u na wari uza u unyushi wa, tsarā tsa tuko yi ara vunu wa.”

³¹ Bilatu tonuko le, “Bidya ni n kaci ka de i ba i yanka yi afada tyoku da Mele ma de ma danai i yanka yi.”

Aku a wushuki, “Edā aza a Roma i tsu asaka tsu tsu zuwa a wuna vuma wa.”

³² Ili i'ya a danai i wenike tā kadyanshi ka Yesu yain a ukuna u tyoku da wa kuwā, wa woko de mayun.

³³ Aku Bilatu gonoi a kuwa ku tsugono tsi, u isaɪ Yesu u wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

³⁴ U wushunku yi, “Keci ku vunu ka na vi, ko gai aza roku a ɗa a tonuko vu ukuna u va?”

³⁵ Bilatu wece yi, “Vu reve ta gai mpa uza u Yahuda ɗa wa! Ama a vunu a ɗa n adaraƙpi a pige a vunu aly a naƙa mu n avu. Nɗya vu yain?”

³⁶ U wushuki, “Tsugono tsu va tsu likimba u na tsa wa. A ɗa baci tsu likimba u na tsa, agbashi a va a ka shilaƙana ta tsara a ɓishinka ama a neke mu a akere a azapige a aza a Yahuda a na. Mpa tyoku u ngono n ɗa ma lya tsugono tsu likimba u na ɗa marɪ wa.”

³⁷ Bilatu wece yi, “Dana avu magono ma?”

U wushuki, “Vu dana ta mpa magono ma, kpam vu dana ta mai. Adama a nala a ɗa a matsa mu kpam adama a nala a ɗa n tuwai a likimba tsara n tonuko ama ukuna u mayun. Kpam gba uza ɗa wa ciga ukuna u mayun u tsu panaƙa mu ta.”

³⁸ Bilatu wece yi, “Nɗya ukuna u mayun vi?”

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(Matiyu 27:15-31; Marku 15:6-20; Luka 23:13-25)

An Bilatu danai nala, aku u lazaɪ ubana a asu u aza a Yahuda yi u tonuko le, “Vuma u na u yan ili i roku i'ya i rawai ma dana, ‘U kana ta u kuwa’ wa.

³⁹ I reve ta gai n tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali a'ayin a Abiki a Upasamgbana dem. Ya ciga n asanka ɗa magono ma aza a Yahuda ɗa?”

⁴⁰ A worukpoi, “A'a, eyi na wa! Baraba ɗa tsa ciga.” (Baraba tani uza u magalaka ɗa.)

19

¹ Pini nala, Bilatu zuwai asoje a ba a bawin Yesu.

² A cacai funi u awana kakondori aku a ukunkai yi a kaci, a ukunka yi kunya ku mini ma galura.*

³ A tuwusaɪ ara ne n a dansi, “Uma u vunu u barampa, magono ma aza a Yahuda!” A rongo yi kpam u basasa a upetiwa'eshi.

⁴ Bilatu doki u banai a uwotsu vi u tonukoi ama yi, “Panai, ma tuko yi ta pini naha tsara n wenike an bawu n tsaraɪ unyushi u ɗa u rawai n wuna yi.”

⁵ Aku Yesu wutai, u'uki n funi u awana n kunya ku mini ma galura. Bilatu tonuko le, “Vuma ɗa ɗa na!”

⁶ An adaraƙpi a pige n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a wene yi, aku a salai, “Wandamgbana ni! Wandamgbana ni!”

Shegai Bilatu wushunku le, “Eɗa bidya ni i ba i wandamgbana. N tsara yi n unyushi u ɗa u rawai n wuna yi wa.”

⁷ Azapige a aza a Yahuda yi a wushuki, “U da aya Maku ma Kashila. Adama a nala, Mele ma tsunu ma dana ta u kuwa.”

⁸ An u panai nala, aku u doki u giruwaɪ cika.

⁹ U doki u gonoi a asuvu u wecei Yesu, “Nte vu wutai?” Shegai u wushunku yi wa.

¹⁰ Bilatu danai, “Va wushunku mu wa? Ciɓa, ma ta n ucira u ɗa ma zuwa a asaka vu ko kpam a wandamgbana vu.”

¹¹ Yesu wushunku yi, “Va fuda ta va zuwa ama a yanka mu ili i'ya vu zuwa le adama a ɗa Kashila ka zuwa vu vu fuda vu yain nala. Vuma ɗa u zuwai a tuko mu ara vunu u la vu ta unyushi u cingi.”

¹² An Bilatu panai nala, aku wa ciga u asaka Yesu. Shegai azapige a aza a Yahuda yi a rongoi isali, “Vu asaka baci vuma u na, vu buwa kpam kaje ka Kaisa Magono wa! Uza ɗa baci dem u gonukoi kaci ka ne magono, utokulalu u Kaisa ɗa!”

¹³ An Bilatu panai ili i'ya a'ari utono, aku u wutukpai Yesu a ulanga u ɗa a ka isaɪ Ulanga u ɗa a Kirai n Atali (N Tsi'arama tani “Gabata”). Eyi kpam u dusuki a karatsu ka afada a ulanga u kuwa ku tsugono.

¹⁴ N kaara a kaci ka Kain ka Afoɓi ka Abiki a Upasamgbana ka.

Aku Bilatu tonukoi aza a Yahuda yi, “Magono ma ɗe ma na!”

¹⁵ Aku a worukpoi cika, “Wuna ni! Wuna ni! Wandamgbana ni!”

U wece le, “Ya ciga mu n wandamgbana magono ma ɗe ɗa?”

Adaraƙpi a pige a wushuki, “Tsa n magono ma roku ma a ma wurai Kaisa wa.”

¹⁶ Aku Bilatu naka le Yesu tsara a ba a wandamgbana yi.

A wandamgbanaɪ Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Luka 23:26-43)

* **19:2** A'ayin a nala yi, Kaisa Magono u tsu uka ta avuku a ɗa a piyanlasai kakondori n a ɗa a'ari n mini ma galura. A yanka ta Yesu nala tsara a yanka yi majari.

Pini nala, asoje yi a bidyai Yesu a lazai n eyi.

¹⁷ An wa wutā a ilyuci yi, aku u cangai mawandamgbani ma ne ubana a asu u dā a ka isā Mako ma Kaci. (Asu vi a tsu isā tā u dā dem “Golugota”† n Tsi'arama).

¹⁸ Nte a varai Yesu pini n ikusa. Nala dem a yankai aza a kuwa ku a'ali a roku ama a re, ya dem a kapashi ka te, Yesu aya a mere ma le.

¹⁹ Bilatu zuwa le a zuwa iryoci a mawandamgbani mi. I danai, “YESU UZA U NAZARA, MAGONO MA AZA A YAHUDA.”

²⁰ A korongu tā i'ya hal kutatsu: i kagitā n Tsiyahuda, n Tsiroma, aku n Tsiheline.† Ama ushani a yan tā i'ya kaneshi, kpaci a asu u dā a wandamgbanāi Yesu vi, wāri m6̄ari n ilyuci yi wa.

²¹ Aɗarɗkpi a pige a tonukoi Bilatu, “Kotsu vu korongu ‘Magono ma aza a Yahuda wa,’ shegai korongu ‘Vuma u na u danai aya Magono ma aza a Yahuda.’”

²² Bilatu wushunku le, “N korongu tā u dā nala, kpam nala wa woko.”

²³ An asoje yi a varai Yesu ikusa a mawandamgbani, aku a bidyai aminya a ne a pecei a dā a asu u kunishi, kasoje dem ka tsarāi ka te. A bidyai dem matogo ma bululu ma ne ma māri kunya ku te ka a cai ili i'ya i bidyai a zuba ubana a iyamba.

²⁴ Aku asoje yi a dansai utyoku u le, “Tsa kara ka wa. Asakā tsu varanki ka uruta tsarā tsu wene uza dā wa tsarā ka.” Nala gitā tā tsarā udani u Tagaradā u Kashilā u na u woko mayun:

“A pecei aminya a vā,

aku a varanki matogo ma vā uruta.” ◊

Nala tani asoje yi a yain.

²⁵ Mma u Yesu u shamgba tā a ikengi i mawandamgbani mi ka6̄olo n anukakenu a ne, n Meri uka u Kulofa. Meri Magadaliya wā tā dem pini kushani.

²⁶ Katoni ka Yesu wa ciga cika ka dem pini kushani evu nā mma u Yesu vi. An Yesu wene le gbā, u tonukoi mma u ne, “Vuma u na aya maku ma vunū gogo-na.”

²⁷ U tonukoi kpam katoni ki, “Mma u vunū u dā na gogo-na.” Pini nala, katoni ki ka bidyai mma vi ubana a kuwa ku ne.

Ukpā u Yesu

(*Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Luka 23:44-49*)

²⁸ Yesu reve tā gogo-na u kotso dē manyan ma ne. Shegai an wa ciga u shadangu udani u Tagaradā u Kashilā, aku u danai, “Ma pana tā kakuli!” ◊

²⁹ Kadele ka pini ushadangi n mini ma cinwi ma kalam, aku asoje yi a ukai pini kashaku, a sirai ka a kalangu, a raɗaɗgbāi ka ubana a unā u ne.

³⁰ An u comoi ma, aku u danai, “A kotso dē.” Aku u varai kaci ka ne a iyamba, pini nala, uma u ne u wutāi.

A sapai Yesu a mabele

³¹ Kain ka Afo6̄i ka, kain ka wansa baci Ashibi kpam a doku tā ka kalen kpaci kain ka Abiki a Upasamgbana† ka. An u wokoi aza a Yahuda bawu a ka ciga ikyamba yi i woko pini a mawandamgbani n kain ka Ashibi, a foloi Bilatu tonuko asoje a koduso a'ene a aza dā a'ari a mawandamgbani mi. Aku kpam a takpusa ikyamba yi a zuba u mawandamgbani mi.

³² Asoje yi a gitaī a kodusōi a'ene a ama a re aza dā a'ari a apashi a re a Yesu yi.

³³ Shegai an a rawai ara Yesu, a cina yi cina u kuwa dē, a kodo a'ene a ne wa.

³⁴ Uza u te a asuvu a asoje yi u bidyai masari ma ne u sapai yi n ma a mabele. Aku mpasa n mini ma wutāi.

³⁵ Tsu reve tā ukuna vi mayun dā, kpaci uza dā u wenei u dā a'ayin a dā ukuna vi u gitaī aya u danai. U tonuko tsu tā tsarā i wushuku.

³⁶ Ukuna vi u gitā tā tsarā udani u Tagaradā u Kashilā u woko mayun: “Ko katele ka te ka ne kā la ka kodo wa.” ◊

³⁷ Tagaradā u Kashilā kpam dem u dana tā, “A ka webele tā uza dā a sapai n masari.” ◊

Kacidā ka Yesu

(*Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Luka 23:50-56*)

³⁸ An nala wurai, Isuhu u Arimatiya, u wecei Bilatu ko wa asakā u bidya ikyamba i Yesu. (Isuhu katoni ka Yesu ka shegai a ukpawunsi, kpaci wa pana tā uwonvo u azapige a aza a

◊ 19:24 Ishp. 22:18. ◊ 19:28 Ishp. 69:21; Ishp. 22:15. † 19:31 Abiki a Upasamgbana a ka fudā tā a ka woko ko kain ka eni ka baci a asuvu a a'ayin a shindere. Adama a nala, Abiki a Upasamgbana yi a kanā tā a kain ka Ashibi a kayen ka a wandamgbanāi Yesu, pini nala, aku a doki kain ki kalen. ◊ 19:36 Uwt. 12:46; Mkc. 9:12; Ishp. 34:20. ◊ 19:37 Zak. 12:10.

Yahuda.) Bilatu wushuku ta, pini nala, Isuhu vi u lazai u ba u cangai ikyamba yi u lazai n i'ya.

³⁹ Nikodimu uza da wari u tuwai ara Yesu n kayin ki u soku yi ta. U tukoi ili i magulani i utsunku akushe icun kure i'ya i rawai evu n uratsanaka amangatawun (100).

⁴⁰ Ama a re a na yi a bidyai ikyamba i Yesu a cacai i'ya ukyawan n aminya ka6olo n ili i magulani yi. Tyoku da aza a Yahuda a tsu yan da la vi a ka cidangu baci kakushe.

⁴¹ Asu u uwandamgbansa vi wa ta evu n kashina ka ndanga, a asu u da wari n kasaun ka savu ka bawu kotsu a zuwai pini uza.

⁴² An u wokoi Kain ka Afo6i ka kahu Abiki a Upasamgbana kpam kasaun ki kari evu, aku a ukai ikyamba i Yesu pini.

20

U'yangā u Yesu a ukpa

(*Matiyu 28:1-8; Marku 16:1-8; Luka 24:1-12*)

¹ N kpasani ku kain ka kagitā ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi, Meri Magadaliya banai a kasaun ki, u wenei a gindalakpa de katali ki a giduwai unā u kasaun vi.

² Aku u sumai ugono a asu u Simo Bituru n katoni ka roku, uza da Yesu cigai, u tonuko le, "A bidya de Asheku a kasaun ki, kpam tsu reve a asu u da a zuwa yi wa!"

³ Bituru n katoni ki a lazai ubana a kasaun ki.

⁴ A'ari ilyadi gbā le, aku katoni ki ka wurai Bituru u lasa yi urawa pini a kasaun ki.

⁵ An u kelikei u webelele a asuvu, u wenei aminya a kacida yi uzuwi, shegai u uwa pini wa.

⁶ Aku Simo Bituru rawai u uwai pini a asuvu. U wenei aminya a kacida yi uzuwi.

⁷ Aku kpam u wenei kakashi ka a palakai upetiwa'eshi u Yesu vi, a katālai ka a asu u ne kau.

⁸ Aku katoni ka ka gitai urawa a kasaun ki, eyi dem u uwai. U wenei kpam u wushuki Yesu 'yangā de a ukpa.

⁹ (Kotsu a'ari a reve an Tagarāda u Kashilā u danai u kana ta Yesu 'yangā a ukpa wa.)

¹⁰ Aku atoni yi a gonoi a kuwa.

Meri Magadaliya wenei Yesu

(*Matiyu 28:9-10; Marku 16:9-11*)

¹¹ Shegai Meri shamgbai a ulanga u kasaun vi, n u sayi. U kelikei u webelele a asuvu a kasaun ki.

¹² U wenei atsumate a zuba a re pini, a ukai aminya a eri. Aku a dusuki a asu u da ikyamba i Yesu i'ari caupa. Uza u te a asu u kaci uza u te kpam a asu u a'ene.

¹³ A wece yi, "Nda i zuwai va sa?"

U wushuki, "A bidya de Asheku a va, kpam n reve a asu u da a zuwa yi wa."

¹⁴ An Meri danai nala, aku u kpatalai u wenei Yesu kushani pini a asu vi, shegai u reve an aya wa.

¹⁵ Yesu wece yi, "Nda i zuwai va sa? Ya va zama?"

Meri n u wundi uza da wa kirana n kashina ka ndanga ki aya, aku u danai, "Uzapige, vu bidya baci ikyamba i ne, ma folo vu, tonuko mu tsara n bana n bidya."

¹⁶ Yesu tonuko yi, "Meri."

Meri kpatalai ara ne u danai, "Rabboni!" (Wata, "kawenishiki ka va" n Tsi'arama.)

¹⁷ Yesu tonuko yi, "Kotsu vu kana mu wa, kpaci kotsu n gono ara Tata wa. Shegai wala vu bana a asu u atoni a va vu tonuko le, 'Ma gono ta ara Tata u va uza da dem wari Tata u de. Aya Kashilā ka va, kpam aya dem Kashilā ka de.'"

¹⁸ Aku Meri Magadaliya gonoi u tonukoi atoni yi u wene ta Asheku. U tonuko le kpam ili i'ya u tonuko yi.

Atoni a Yesu a wene yi

(*Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Luka 24:36-49*)

¹⁹ Pini n kayin ka Aladi ka nala ki, atoni yi a 6olomgbonoi a kunu aku a gidakusi itsutsu yi gbā, kpaci a ka pana ta uwonwo u aza a Yahuda. Aku Yesu uwai u shamgbai a asuvu a le u danasa le, u danai, "Ndishi n shinga n rongo n ada."

²⁰ An u danai nala, aku u wenike le a'utsu a da a'ari a akere a ne n a ma6ele ma ne. Atoni yi a shadangu ta n mazanga cika an a wenei Asheku.

²¹ U doki u danai, "Ndishi n shinga n rongo n ada. Tyoku da Tata u va u suku mu, nala dem ma suku da."

²² Aku u fulaka le kuvi ku ne, u danai, "Wushai Kulu Keri.

²³ Aza da baci i cimbusuka unyushi u cingi u le, Kashilā dem ka cimbusuka le ta, kpam a woko de ucimbusuki. Aza da baci kpam bawu i cimbusuka unyushi u cingi u le, Kashilā dem ka cimbusuka le wa."

Yesu n Toma

²⁴ Uza u te a asuvu a Kupanamere yi; wata, Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), wari pini kaɓolo n ele wa, a'ayin a da Yesu wenikei kaci ka ne vi.

²⁵ An u rawai, atoni a da a buwai vi a ka tonusuko yi, "Tsu wene ta Asheku!"

Shegai Toma danai, "Ma wushuku wa she n wene a'utsu a da a vara yi n ikusa yi, n uka pini kujubu ku va, kpm n uka kukere ku va a maɓele ma ne."

²⁶ An a yain a'ayin a shindere, aku atoni yi a doki a ɓolomgbonoi a kunu ki, Toma pini dem kaɓolo n ele. A gidakusu ta dem itsutsu yi tyoku da a yain caupa, pini nala, Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le. U danasa le u danai, "Ndishi n shinga n rongo n ada."

²⁷ Aku u tonukoi Toma, "Wene akere a va, uka kujubu ku vunu a a'utsu yi. Uka kukere ku vunu pini a maɓele ma va. Asaka ukpada u wushuku vu wushuku."

²⁸ Toma wushuki, "Ada Asheku a va n Kashila ka va."

²⁹ Aku Yesu tonuko yi, "Vu wushuku ta an u wokoi vu wene mu. Aza da a wushuki bawu a wene mu, a ka yan ta ipeli i mayun."

Ili i'ya i zuwai Yahaya korongi tagarada na

³⁰ Atoni a Yesu a wene yi ta u yansai ikunesavu ushani i'ya bawu a korongi a asuvu a tagarada u na.

³¹ N korongu ta ikuna i na yi tsara i wushuku an Yesu aya Kawauwi Maku ma Kashila, kpm adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta uma.

21*Ibilili ushadangi n adan*

¹ Aku Yesu tuwai u doki u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ikengi i Kushiva ku Galili.* Tyoku da ukuna vi u gitai da na:

² Atoni a ne ushani alya a pini: Simo Bituru, n Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), n Nataniya u Kanan u Galili, na mmuku n Zabidi, n atoni a re a roku.

³ Simo Bituru tonukoi aza da a buwai vi, "Ma bana ta ukansa adan."

Aku a danai, "Tsa bana ta dem kaɓolo n avu." Aku a lazai a asuvu a kpatsu ku le. Shegai a kana ko i te wa n kayin ka nala ki.

⁴ An kain ka wansai n usana u de, aku Yesu shamgbai a ikengi i kushiva, shegai atoni yi a reve an Yesu da wa.

⁵ U isa le u danai, "Ama a va, i kana gbam adan?"

A wushuki, "A'a."

⁶ Aku u tonuko le, "Vutalgi ibilili i de a kapashi ka ulyaki ka kpatsu ki, ya kana ta." Aku a yain nala, a fuda gbam a rono ibilili yi wa kpaci adan a da pini ushani.

⁷ Aku katoni ka Yesu wa ciga vi u tonukoi Bituru, "Asheku a da!" An u panai a danai Asheku a da, aku u ukai matogo ma ne (kpaci wari u mondo ta ma an wa yan manyan), aku u radugi u rukpai pini a mini mi.

⁸ Atoni a da a buwai vi a rawai a kpatsu ki, aku a ka bana ibilili yi ushadangi n adan. A'ari m'ari n kagida wa, evu n iyadi amangatawun (100) i'ya.

⁹ An atoni yi a wutai a kpatsu ki, a wenei wa ta n ilikulya, kpm wa zungu adan a akina.

¹⁰ Aku Yesu danai, "Tukoi adan a roku a asuvu a da i kana vi."

¹¹ Aku Simo Bituru gonoi a kpatsu ki u ronoi ibilili yi ubana a kagida. Adan a pige amangatawun n amangarenkupa n a tatsu (153) a da a'ari pini, gba n nala ibilili yi i kara wa.

¹² Yesu tonuko le, "Tuwai i lyai ilikulya." Ko uza u te a asuvu a atoni yi u kawan u wece yi, "Ada yai?" wa, kpaci a reve ta Asheku a da.

¹³ Aku Yesu banai u bidyai burodi u naka le. U naka le kpm dem adan yi.

¹⁴ Tatsu da la vi an Yesu wenikei kaci ka ne ara le an u yangai a ukpa.

Yesu n Bituru

¹⁵ An a kotsoi ulya ilikulya, Yesu wecei Simo Bituru, "Simo maku ma Yahaya, va ciga mu kapala n uciga u da atoni a na a ka ciga mu?"

U wushuki, "Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vu."

Yesu danai, "Linaka mmuku ma ncon n va."

¹⁶ Yesu doki u wecekei u ire, "Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?"

Bituru wushuki, "Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vul!"

Yesu danai, "Kirana na ncon n va."

¹⁷ U doki u wecekei utatsu, "Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?"

* 21:1 Kushiva ku Tibariya kala ka dem ka Kushiva ku Galili.

Aku Bituru namgbai katsuma an Yesu wece yi hal kutatsu u da wa ciga yi. Aku u tonukoi Yesu, “Asheku, vu reve ta ko ndya wa. Vu reve ta ma ciga vu.”

Yesu tonuko yi, “Linaka ncon n va.

¹⁸ Mayun n tonuko vu, a'ayin a da vari kalobo, vu tsu uka ta aminya n kaci ka vunu vu bana a asu u da dem va ciga vu bana. Shegai vu kutsa baci, va barakpa ta akere a vunu uza roku u uka vu, u rono vu ubana a asu u da bawu va ciga vu bana.”

¹⁹ (Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku da Bituru wa kuwa tsara u naka Kashila tsupige.) Aku Yesu tonukoi Bituru, “Tono mu!”

²⁰ Bituru yiralakpai aku u wenei katoni ka Yesu wa ciga vi wa tono le, aya kpm dem uza da u rafai evu n Yesu an a ka lya ilikulya aku u wecikei, “Asheku, ya uza da wa neke vu vi?”

²¹ An u wene yi, u wecei Yesu, “Asheku, ndya ya tuwa ya gita n eyi?”

²² Yesu wushunku yi, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a da ma gono, ndya i birika vu? Avu gai tono mu.”

²³ Aku alabari a kyawain a asu u atoni a da eyi nala vi wa kuwa wa. Shegai Yesu dana da u danai eyi na wa kpadu ukuwa wa. Dana da gai u danai, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a da ma gono, ndya i birika vu?”

²⁴ Katoni ka nala ki aya u dansai gba ili i na yi. U korongi i'ya, kpm tsu reve ta ukuna u mayun u da wa dansa.

²⁵ Yesu yansa ta ili i roku ushani. A da baci a ka korongu gba ili i na yi a itagarada, a uwene u va kabala ka la a likimba ka ka bidya i'ya wa.

Tagarada u Manyan ma Asuki

Ukukpa u kadyanshi

Luka uza da korongi tagarada u Luka, aya dem u korongi tagarada u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga da wa ciga u dana ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu. Tagarada u Manyan ma Asuki vi u gitai ta alabari a ne a asu u da tagarada u Luka u shamgbai.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu cina u kuwa de. U yan ta kadyanshi ka tyoku da a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpam kadyanshi ka tyoku da ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu kangu ta kpam ku banga ama a na yi. A kagita, ama a da a'ari kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpam a wuna ta aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana de, pini a asuvu a tagarada vi, Kashila ka yan ta kadyanshi n Atoni yi a yanka aza da bawu a'ari a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta alabari a tyoku da akani a Atoni a tamburai hal a wurai uBongu u Isara'ila. U yan ta alabari a tyoku da Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan ta kadyanshi ka tyoku da aza da a kpatalai usavu, n tyoku da a bangamgbana pini a kaBon ka le n tyoku da a sukuuki kune ubana a asu u Atoni a da a'ari a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a da tsu revei gogo-na vi a gitai.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Urishelima (1:1-8:3)

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n Samariya (8:4-12:25)

Bulus yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (13:1-14:28)

Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1-35)

Bulus doku u yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (15:36-18:22)

Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23-21:16)

A kana Bulus a Urishelima (21:17-23:22)

A bankai Bulus a Kasariya (23:23-26:32)

A bankai Bulus a Roma (27:1-28:31)

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹ Uzapige Tiyofilu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta gba ili i'ya Yesu yansai kpam u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a da u gitai manyan ma ne

²⁻³ hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'yangai a ukpa, u wenishike ta kaci ka ne a asu u asuki a ne a da u dangasai hal a'ayin amangare. U yansa ta ili ushani i'ya i wenikei an wari n uma mayun. An a'ayin a da a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta n ele ukuna u tsugono tsu Kashila u tonusuko le kpam ili i'ya a ka yan. Gba ili i na yi u yansa ta i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

⁴ Kain ka te an wari kaBolo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, "Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku da kune ku u zuwamgbana vi. Mari n tonuko da de ukuna u na vi caupa.

⁵ Yahaya lyuBugusu ta ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyuBugu da ta n Kulu Keri."

A cangai Yesu ubana a zuba

⁶ Kain ka te, an asuki yi a Bolomgbonoi a asu u te kaBolo n Yesu, a wece yi, "Asheku, a'ayin a da va gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a da na vi?"

⁷ U tonuko le, "Tata da koshi wari n ucira u da wa reve a'ayin a da u foBusoi vi, eda ya reve wa.

⁸ Shegai ya wusha ta ucira a'ayin a da Kulu Keri ku cipai asuvu a de. Ya woko ta aza da ya shamkpa mu a Urishelima, n gba a asuvu a Yahuda. I tonuko kpam aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gba."

⁹ An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimba yi, a doku a wene yi kpam wa.

¹⁰ A'ayin a da a'ari pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a eri a shamgbai evu n ele.

¹¹ A tonuko le, “Aza a Galili, ndya i zuwai i'ari kushani ya wundya zuba? Yesu da i wenei a cangai ubana a zuba na vi, nala kpm wa gono.”

A dangasai kasuki ka savu

¹² Aku asuki yi a lazai pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima, kpm nte masasa mi m̄ari pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u te.*

¹³ An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwai a kunukuzuba a asu u da a tsu cipa. Ama da a'ari pini vi alya; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n Toma a'a ta dem pini. Aza da a'ari pini a ɓolomgbono ta dem n Batalamawu, n Matiyu, n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. ¹⁴ A tsu ɓolomgbono ta kpm a naka kaci ka le adama a kvasu n katakasuvu ka te. Aka roku a da dem pini hal n Meri mma u Yesu n a'angu a Yesu yi.

¹⁵ A'ayin a nala yi, kakuma ka ama ka ka rawai ama amangatawun n kamanga (120) aza da a pityanangi ka ka ɓolomgbonoi. Pini nala, Bituru shamgbai a mere ma le u danai,

¹⁶ “Ama a va, u kana ta a shadangu udani u Kashila u da Kulu Keri ku danai caupa a una u Dawuda a kaci ka Yahuza, uza da u tonoi n aza da a kana Yesu.

¹⁷ Kpaci caupa uza u te u da a asuvu a tsunu, kpm a naka yi ta kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na mi.”

¹⁸ (U tsila ta uyamba n ikebe i'ya u tsara a asu u manyan ma cingi mi. Pini nala, u rukpai kaci uvari, aku katsuma ka ne ka tsa, ucanga u katsuma vi u tsala a iyamba.

¹⁹ Gba aza da a'ari a Urishelima a pana ta ukuna u na vi, aku a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, “Uyamba u Mpasa.”)

²⁰ Bituru lyai kapala n kadyanshi, “Kpaci wa ta ukorongi a asuvu a Tagarada u Ishipa,† ‘Asaka kuwa ku ne ku woko uvarangi, kpm kotsu uza u dusuku pini wa.’

“Kpm a dana ta,

‘Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.’ ◊

²¹ “Adama a nala u kana ta a dangasa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza da wari kaɓolo n atsu caupa a'ayin a da Yesu Asheku wari n atsu.

²² U kana ta vuma vi u woko uza da u rongoi n atsu tun a'ayin a da Yahaya Iyubugi Yesu hal ubana a'ayin a da a canga yi ubana a zuba. U kana ta vuma vi u ɓolomgbono kaci n atsu, u woko uza da wa tonuko ama ukuna u u'yangi u ne a ukpa.”

²³ Pini nala, a wutukpai ama a re, Isuhu Barasaba uza da a ka isa Yusutu, n Mataya.

²⁴ Asuki yi a yain kvasu a danai, “Asheku, ya dem vu reve ta katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza da vu dangasai a asuvu a ama a re a na yi,

²⁵ u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u asaka kpaci u bana de asu u da u yain dere n eyi.”

²⁶ A varangi uruta, aku u rukpai a kaci ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki kaɓolo n kupa n u te vi.

2

Utuwu a Kulu Keri

¹ An kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa* ka yain, gba Atoni yi a ɓolomgbonoi a asu u te.

² Kute-kute a panai mawura ma uwule u pige u da u wuta a zuba u shadangi kuwa ka a'ari pini ndishi vi.

³ Aku a wenei ili i roku yavu aletsu a akina a ka pecenishe n a cipusi a zuba u a'aci a le.

⁴ A shadangu le n Kulu Keri, aku a gitai kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku da Kulu Keri ki ku tonoi n ele.

⁵ A'ayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza da a ka tono Kashila a wuta a iyamba i likimba gba ya dem n kaletsu ka ne a tuwai pini a Urishelima vi na ndishi.

⁶ An a panai mawura ma uwule mi, aku kakuma ka ama ka sumai ka banai tsara a wene ili i'ya ya gita. Aku a yain majiyin kpaci gba le ya dem pana ta kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka.

* **1:12** Kaletsu ka aza a Yahuda ka da, m̄ari mi “Nwalu n kain ka Ashibi n da koshi.” Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n da n wurai kilomita u te, ko kpm kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N da ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpm udeshe azu a tatsu wa. ◊ **1:20** Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8. * **2:1** Abiki a Kain ka Amangarenkupa a da a ka isa “Pentekos,” kpm kala ka abiki a ukapa u ilya ka. A tsu yan ta a da a kotso baci Abiki a Upasambana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yangai a ukpa.

⁷ A yain majiyan cika, hal a ka wecishike, “Aza da a ka dansa na vi tsa wundyā gbā le aza a Galili a da vi?”

⁸ Nida kpm gbā tsunu tsu panāka le a ka dansa aletsu a tsunu?

⁹ Aṭsa tani na tsu wutaṭa iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a da, n aza a Madaya, n aza a Elam. Tsaṭa dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a Asiya asuvu a tsunu.

¹⁰ Aza a Firijiya, n aza a Bamafiliya n aza a Masar a da dem pini. Hal n aza a kaḅon ka kapashi ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza da a'ari aza a Yahuda n aza da a uwai utono u adini a aza a Yahuda.

¹¹ Aṭsa tani na aza a Kiriti n aza a Arabi, gbā tsa panāka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashilā ka yain n aletsu a tsunu.”

¹² Gbā le a yain majiyan, hal a lapanai a ka wecemgbene, a da, “Ndyā kalen ka ukuna u naha vi?”

¹³ Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, “Mini ma cinwi ma a soi hal a gutukpai.”

Bituru yankai kakuma ka ama kubari

¹⁴ Bituru 'yangai kushani kaḅolo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, “Aza a va, aza a Yahuda n aza da a'ari ndishi a Urishelima, panai na, kpm i kirana n ili i'ya ma tonuko da.

¹⁵ Ama a na yi, so da a soi tyoku da i'ari uyawunsa wa. U yan ta usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana u de naha wa.

¹⁶ Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:

¹⁷ 'Kashilā ka danai,

A'ayin a makorishi a rawa baci, ma naka ta ya dem Kulu Keri.

Mmuku n de aka n a'ali a ka yan ta kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa.

Alobo a ka wene ta kuwene.

Nkoshi kpm ma lavutansa ta.

¹⁸ A'ayin a nala yi ma naka ta agbashi a va aka n a'ali Kulu Keri,

kpm a ka dansa ta kadyanshi ka va.

¹⁹ Ma wenike ta ikunesavu a zuba u alishi,

n iryoci i savu a likimba;

wata, mpasa n akina,

n kanga ka alishi.

²⁰ Kaara ka woko ta karimbi,

uwoto kpm u woko san yavu mpasa.

Ili i na yi ya gita ta kahu kain ka tsupige n ka ucira ka Magono ma Zuba ka tuwa.

²¹ A'ayin a nala yi, uza da baci dem u yain kvasu a asuvu a kala ka Magono ma Zuba wa tsara ta iwauwi.' ◊

²² Eda aza a Isara'ila panai na! An Yesu uza u Nazara u yansai gbā iryoci n ikunesavu yi, i wenike ta an Kashilā ka ka suki yi mayun, kpm gbā de i reve ta nala i'ari.

²³ Caupa Kashilā ka reve ta ili i'ya ya gita, kpm i'ya u fobusoi vi i gita ta an a nekei Yesu ara de. I wandamgbana yi ta a mawandamgbani, i wuna yi a akere a aza a unyushi u cingi.

²⁴ Shegai Kashilā ka wutukpa yi ta a asuvu a ucira u ukpa, kpaci ukpa wa n ucira u da wa kana yi wa.

²⁵ Dawuda Magono u yan ta kadyanshi ka na a kaci ka Yesu, u danai,

'Magono ma Zuba ma ta na mpa kain dem,

ili i'a la ya ne mu uwonvo wa,

kpaci wa ta a kukere ku ulyaki ku va.

²⁶ Adama a nala katakasuvu ka va ka shadangu ta n mazanga,

una u va wa sala ta icikpali i ne,

kpm ikyamba i va ya rongo ta n uzuwa u uma.

²⁷ Kpaci va asaka uma u va a asuvu a kasaun wa,

kpm va asaka ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu i shama wa.

²⁸ Vu wenike mu ta tyoku da ma tsara uma,

kpm vu shadangu mu ta n mazanga kpaci va rongo ta kaḅolo na mpa.' ◊

²⁹ “Ama a va aza a Isara'ila, ma fuda ta ma dansa ukuna u akaya a tsunu Dawuda n ada bawu malala. U kuwa de, a cidangu yi, kpm kasaun ka ne ka pini hal n ara.

³⁰ Eyi matsumate ma, kpm Kashilā ka yanka yi ta kazuwamgbani, u da wa zuwa ta uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko magono, tyoku da u zuwa yi u wokoi magono.

³¹ An Dawuda wenei nala, aku u yain kadyanshi ka ukuna u u'yangā u ukpa u Kawauwi, u da,

'A ka asansa n ikyamba i ne a kasaun wa,

kpam i'ya ya shama wa.'

³² "Kashilā ka 'yangasa t̄a Yesu u na vi a ukpa, kpam ̄tsu dem tsu wene t̄a ukuna vi.

³³ "Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashilā a asu u tsupige, kpam Kashilā Tata u ne u n̄ak̄a yi t̄a Kulu Keri tyoku d̄a u zuwamgbana. Gogo-na Yesu vi u tsunku tsu d̄e ka a 'aci a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpam tsa pana na vi.

³⁴ Dawuda d̄a yuwai a zuba wa, shegai eyi n kaci ka ne u dana t̄a, 'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va,

dusuku a ulyaki u va,

³⁵ hal n zuwa vu taɗanku atokulalu a vunu a'ene.' [◊]

³⁶ "Adama a nala, eɗa aza a Isara'ila she i reve an Yesu d̄a i wandamgbana nala vi, Kashilā ka gonuko yi d̄e Asheku n Kawauwi."

³⁷ An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei Bituru n asuki a d̄a a'ari pini vi, "Atoku a tsunu, ndya tsa yan?"

³⁸ Bituru wushunku le, "U kana t̄a i asaka tsicingi tsu d̄e i kpatala ubana a asu u Kashilā. A lyuɓugu d̄a a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashilā ka cimbusuk̄a d̄a unyushi u cingi u d̄e, tsara i tsara kune ku Kulu Keri.

³⁹ Kazuwamgbani ka Kashilā ka na ki adama a d̄e a d̄a n̄a mmuku n d̄e hal gb̄am n aza d̄a a'ari a m̄b̄ari: aza d̄a Magono ma Zuba Kashilā ka tsunu ka isa ubana ara ne."

⁴⁰ Bituru lyai kapala n u yanki le kuɓari cika, n u dansi, "Wauwai kaci ka d̄e a upana u ikyamba u d̄a wa tuwa a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi."

⁴¹ Ama ushani a wushuku t̄a n kadyanshi ka ne, aku a lyuɓugu le. Ama yi a raɓansa t̄a ama azu a tatsu (3,000) aza d̄a a ɓolomgbonoi n atoni kain ki.

Tyoku d̄a Atoni yi a rongoi

⁴² A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kaɓolo, n a lyayi ilikulya, n a yanyi kvasu.

⁴³ Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu i'ya Kashilā ka yansa a akere a asuki.

⁴⁴ Gb̄a Atoni yi a ɓolomgbonoi a asu u te, n a yanyi manyan n ili i'ya a tsara kaɓolo.

⁴⁵ A dengishei utsari u le aku a neshei ama d̄a bawu a'ari n ili dere tyoku d̄a a ka ciga.

⁴⁶ Kain dem a tsu gbashika t̄a Kashilā a Kuwa ku Kashilā, a gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kaɓolo n katakasuvu ka te.

⁴⁷ N a cikpali Kashilā kain dem, kpam gb̄a ama yi a ka n̄ak̄a le t̄a tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le t̄a ama ushani aza d̄a a ka tsaras̄a iwauwi.

3

A tanq̄asai kawunu

¹ Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashilā a'ayin a uyan kvasu, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli.

² A utsutsu u d̄a a ka isa Utsutsu u Shinga, vuma roku d̄a pini uza d̄a a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga yi t̄a ubana a utsutsu u Kuwa ku Kashilā vi tsara u foli kune a asu u aza d̄a a ka uwusa pini.

³ An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo le kune.

⁴ Bituru n Yahaya a weɓele yi, aku Bituru tonuko yi, "Kondono tsu."

⁵ Kawunu ki ka zuwa t̄a uma u ne a ara le n u wundi wa tsara kune.

⁶ Bituru tonuko yi, "Ma n ikebe wa, shegai ili i'ya m̄ari n i'ya, i'ya ma n̄ak̄a vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yanga vu wala."

⁷ Pini nala, u kana yi kukere ku ulyaki u raɗagba yi, aku a'ene n a'esha'ene a ne a gbamai.

⁸ Kute-kute, u zaɗagbai u 'yangai kushani u gitai nwalu, u uwai a Kuwa ku Kashilā ki kaɓolo n ele, wa wala hal n u imkpusi n u cikpali Kashilā.

⁹ Gb̄a ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashilā.

¹⁰ A wene t̄a ukuna u pige a yain kpam majiyan ma ili i'ya i gitai n eyi, kpaci a reve t̄a an aya waɗi u tsu dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashilā n u foli vi.

Kuɓari ku Bituru a Kuwa ku Kashilā

¹¹ Cina vuma vi buwai kaɓolo n Bituru n Yahaya, ama a wuranq̄asai n ilyadi a tuwai pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashilā ka a ka isa Kafalaka ka Solomo n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi.

¹² An Bituru wenei nala, u tonukoi ama yi, "Aza a Isara'ila, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Ndy a i zuwai ya wundya tsu yavu n ucira n kaci u tsunu, ko kpam adama a utono u Kashilā u tsunu u d̄a i zuwai vuma na vi u walai?"

¹³ Kashilā ka Ibrahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu, Kashilā ka akaya a tsunu ka ka řadagbāi kagbashi ka ne Yesu. Aya uza řa i nekei, kpam i 'yuwan yi a kapala ka Bilatu gomuna, gbā n uciga u řa Bilatu wāri wa ciga u řasāka yi.

¹⁴ Shegai i 'yuwain Uza u Shinga vi, uza řa wāri bawu unyushi, i foloi a řsanķa řa uza řa u wunai ama.

¹⁵ I wunai uza řa wāri kami ka uma, shegai Kashilā ka 'yāngasā yi a ukpā. Ātsu tsu wene řa ukuna u nala vi.

¹⁶ Kawunu ka na ki ka řana řa adama a řa u pityanangi n Yesu. Vuma řa gai na vi kpam i reve yi řa! U řana řa gbā gbā an u wushuki n Yesu, gbā ře i wene řa tyoku řa ukuna u na vi u gitai.

¹⁷ "Ama a wā, n reve řa a asuvu a unamba u ureve u řa i yain ili i nala yi, tyoku řa aza řa a ka tono n ařa dem a yain.

¹⁸ Kpam nala Kashilā ka shařangi ili i'ya u danai a unā u ntsumate, 'Kirisiti u ne wa pana řa ikyamba.'

¹⁹ Adama a nala kpatalai i řasāka unyushi u cingi u ře, i gono a asu u Kashilā, tsarā a cimbusukā řa unyushi u cingi u ře gbā, Magono ma Zuba kpam ma nāķa řa atakasuvu a ře uwunvuga.

²⁰ Wa sukunku řa řa Kirisiti Kawauwi ka u řangasai caupa; wata, Yesu.

²¹ U řana řa Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin a řa a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku řa Kashilā ka danai caupa a unā u ntsumate n shinga.

²² Kpaci Musa dana řa, 'Magono ma Zuba Kashilā ka ře, ma sukunku řa řa matsumate a asuvu a aza a ře tyoku u wā. U řana řa i pana ili i'ya wa tonuko řa.' ◊

²³ Kpam, 'Wa řana řa gbā uza řa u kpāřai upanāka matsumate ma nala mi, a ka pece yi řa n ama a ne gbā a wacinsa yi.' ◊

²⁴ "Mayun, gbā ntsumate n řa n yain kadyanshi ki, ili i'ya i řanāi tun Sama'ila hal ubana, a yan řa kadyanshi ka a'ayin a na yi.

²⁵ Eđā mmuku ma ntsumate mi, eđā kpam ya lya agadu a kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai akaya a ře, an u tonukoi Ibrahi, 'A asu u mmuku n vunū n řa a ka zuwuka gbā agali a likimba unā u shinga.' ◊

²⁶ An Kashilā ka řangasai kagbashi ka ne, u gitā řa u suku yi ara ře tsarā u zuwuka řa unā u shinga, u zuwa ya dem a asuvu a ře u řasāka tsicingi tsu ne."

4

A řanāi Bituru n Yahaya

¹ A'ayin a řa Bituru n Yāhaya a'ari uyanka ama kadyanshi, aku ađarāķpi n azapige, n uzapige u ađagari a Kuwa ku Kashilā, n aza a Sadusi* a tuwāi ara le.

² A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike řa ama, a danai akushe a ka 'yāngā řa a ukpā tyoku řa Yesu 'yāngāi.

³ A řana le a gbāgiryā le hal kain ka wansai, kpaci n kuvuli ka.

⁴ Shegai ama ushani aza řa a panai kuřari ki a pityanangu řa, pini nala, kakumā aza řa a pityanangi vi ka doki ushani hal ka rawai ama aza a tawun (5,000) a'ali.†

⁵ An kain ka wansai, aku azapige a aza a Yahuda yi, nā nkoshi n le, n awenishiki a Mele a řolomgbonoi a Urishelima.

⁶ Hanana Magono ma Ađarāķpi wā řa kařolo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n gbā aza řa a'ari kumaci ku te n Magono ma Ađarāķpi mi.

⁷ A zuwai Bituru n Yahaya a mere ma le, a wece le, "N ucira u eni u řa ko kpam n kala ka eni ka i yain ili i na yi?"

⁸ Shegai Bituru an wāri ushařangi n Kulu Keri u tonuko le, "Eđā azapige nā nkoshi ma ama,

⁹ wece řa ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u řa a yankai vuma na vi, kpam ya ciga i reve uza řa u řanařa yi vi?

¹⁰ Tsa ciga řa gbā ře i reve hal n aza a Isara'ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara uza řa i wandamgbanai kpam Kashilā ka 'yāngasā yi a ukpā vi, a asuvu a kala ka nala ka vuma na wāri kushani n alafiya a kapala ka ře.

¹¹ Tagarāđā u Kashilā u dana řa aya

“ 'Katali ka aza a kuma a 'yuwain ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.' ◊

◊ 3:22 U.Ml. 18:15. ◊ 3:23 U.Ml. 18:19. ◊ 3:25 Kag. 22:18. * 4:1 Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a řa aza řa bawu a wushuki n u'yāngā u ukpā. † 4:4 A kece aka nā mmuku aza řa a'ari atoni wa. ◊ 4:11 Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

¹² “Yesu nala vi da koshi wari n ucira u wauwa uma. Gba a asuvu a likimba, kala ka ne ka koshi ama a ka fuda a isa aku a tsara iwauwi.”

¹³ Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve ta ama a na yi a'a n ureve u roku wa. Kpam a reve le ta a'ayin a da a'ari ka'olo n Yesu.

¹⁴ An kpam azapige yi a wenei vuma da a tansa vi ka'olo n asuki yi, aku a nambai ili i'ya a ka dana.

¹⁵ A tonukoi asuki yi a wuta pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpam a sheshei.

¹⁶ A danai, “Nda tsa yan n ama a na yi? Kpaci gba aza da a ka rongo a Urishelima a reve ta an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, tsa tani n tyoku da tsa dana nala wari wa.

¹⁷ Shegai tsara kotsu ukuna vi u tambura a asuvu a ama wa, asa'ka tsu barana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a kala ka nala ki wa.”

¹⁸ Pini nala, a isa' asuki yi, a barana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.

¹⁹ Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, “Mai da wa wari a asu u Kashila tsu lai upana kadyanshi ka de n ka ka Kashila? Kondoi ve i wene.

²⁰ Kpaci a tsu gai tsa fuda tsa pada bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpam tsu wenei wa.”

²¹ An a doki a barana le, aku a asa'ka le. A nambai tyoku da a ka yan a yan le mavura, kpaci gba ama a ka cikpala ta Kashila adama a ili i'ya i gitai.

²² Vuma da a matsai kawunu ki kpam a tansa yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la ta amangare.

Atoni yi a yain kavasu

²³ An a asa'ka Bituru n Yahaya, a banai a asu u aza a le, a yanka le alabari a ili i'ya adarakpi a pige n azapige yi a tonuko le.

²⁴ Ele kpam an a panai nala aku a 'yangasa' alagatsa a le ubana a asu u Kashila n katakasavu ka te a danai, “Ashikapige, uza da u yain zuba n likimba n kushiva n gba ili i'ya i'ari a asuvu a le.

²⁵ A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu; wata, akaya a tsunu Dawuda, vu da,

‘Nda i zuwai Awulawa a yain upan?

Nda i zuwai ama a ka yansa afo'bi a gbani?

²⁶ Ngono n likimba kpam a fo'busoi kushulu, aza da a ka tono n ama kpam dem a bolomgbonoi a'aci a le, a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.’^o

²⁷ “Mayun da ili i na yi i gitai ta pini na a Urishelima. Hiridu' magono n Bontu Bilatu a bolomgbono ta kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi, uza da vu gonukoi Kawauwi.

²⁸ A bolomgbonoi tsara a yain ili i'ya vu fo'busoi ya gitai a asuvu a ucira u vunu n tyoku da va ciga.

²⁹ Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku da a ka ciga a bishinka tsu manyan. A tsu agbashi a vunu a da, ne tsu ucira u da tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo.

³⁰ Rongo usukusu kukere ku tansa, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi.”

³¹ An a kotsoi kavasu, aku asu u da a bolomgbonoi vi u gada'i. A shadangu le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashila bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

³² Gba ka'olo ka atoni ki katakasavu ka te ka le, uyawunsa u da le dem u te, uza wa la u danai ili i'ya wari n i'ya vi i ne i'ya koshi wa, shegai i gba le.

³³ N ucira u pige u da asuki yi a danai ukuna u u'yang'a u Yesu Asheku a ukpa. Ukuna u shinga u Kashila ushani wa ta a kaci ka ya dem a asuvu a le.

³⁴ Kpam uza wa la u nambai ili a asuvu a le wa, kpaci gba aza a uyamba ko a'uwa a rongo ta udengishe n a tukusi ikebe yi,

³⁵ a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpam a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku da m'ala n le mari.

³⁶ Nala uza roku uza u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u da, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza da asuki yi a tsu isa Baranaba; (wata, Uza da wa Gbamatangu Asuvu.)

³⁷ U denge ta uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5

Ananiya n Sahiratu

¹ Vuma roku da pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku.

² Aku u sokongi ikebe i roku n ureve u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gba.

³ Bituru wece yi, "Ananiya, nida vu asaka Kanangasi* ka uwai a katakasuvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri ka ban, kpam vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi?"

⁴ Uyamba vi u vunu u da ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuda ta va yanka ikebe yi tyoku da va ciga. Nida vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naha? Atsa vu yankai ka ban wa, Kashila ka vu yankai."

⁵ N u pani kadyanshi ki, aku u rukpai u kuwai. Ama da kpam a panai ukuna vi uwonvo u kana le cika.

⁶ Alobo a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpa yi a kunu ki, a ba a cidangu yi.

⁷ An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitai wa.

⁸ Aku Bituru wece yi, "Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u de i'ya na vi?"

U danai, "Utyoku u da gai la vi."

⁹ Bituru wece yi, "Nida i bolomgbonoi una tsara i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza da a cidangi vali u vunu a utsutsu, kpam a ka canga vu ta dem a wutukpa vu."

¹⁰ Kute-kute u rukpai a kapala ka Bituru u kuwai. An alobo yi a uwai, a cina yi cina u kuwa dem de. Aku a canga yi a ba a cidangi evu n vali u ne.

¹¹ Atoni yi n ama da a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tanqasi ama ushani

¹² Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu bolomgbono ta a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashila.

¹³ Shegai a asuvu a ama da a buwai, uza wa la u fudai u gbama asuvu u bolomgbonoi kaci n ele wa. Gba n nala, ama a ka nakasa le ta tsupige.

¹⁴ Gba n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku.

¹⁵ Hal gbam ama a'ari a uwutukpasa aza a mballa a ure n a zuwusi le a zuba u ivamkpatso n ajiba tsara Bituru wa wura baci kulu ku ne ku sawa le.

¹⁶ Ama ushani a ilyuci i'ya i'ari evu n Urishelima a'ari utukuso aza a mballa n aza da ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gba le a tana ta.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

¹⁷ Magono ma Adarakpi n aza da a'ari n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika.

¹⁸ Pini nala, a kana asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali.

¹⁹ Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusai itsutsu yi u wutukpa le, ka danai,²⁰ "Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashila i tonuko ama gba ukuna u uma u savu."

²¹ N a pani nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashila ki n usana u de a gitai uwenishike.

A'ayin a da Magono ma Adarakpi n aza da a'ari ka bala n eyi a bolomgbonoi, a isa Asheshi a Pige n nkoshi n pige m aza a Isara'ila gba, aku a sukunki aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

²² Shegai an adagari a Kuwa ku Kashila ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai,

²³ "Tsu cina ta kuwa ku a'ali ki ugbagiri, aza da kpam a ka wundya kuwa ki alyu pini a itsutsu, shegai an tsu giduwa tsu cina pini uza wa."

²⁴ An uzapige u adagari a Kuwa ku Kashila ki n adarakpi a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

²⁵ Uza roku u tuwai u tonuko le, "Wundyai, ama da i ukai a kuwa ku a'ali ki, alyu pini kushani a Kuwa ku Kashila a ka wenishike ama."

²⁶ Uzapige u adagari vi n aza da a ka tono yi vi a ba a tukoi asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u ama kotsu a varasa le n atali wa.

²⁷ An a tuwai n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Adarakpi ma tonuko le,

²⁸ "Tsu tonuko da ta, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wa, shegai i kyawan de Urishelima n uwenishike u de hal gbam ya ciga i takpa tsu ukpa u ne."

* 5:3 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

²⁹ Bituru n asuki yi a wushunku le, “U gan t̄a tsu gorimuko udani u Kashil̄a kapala n u vuma.

³⁰ Kashil̄a ka akaya a tsunu u 'yangasā t̄a Yesu uza da i wandamgbana i a mawandamgbani.

³¹ Aya Kashil̄a ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsarā u kukpunkā aza a Isara'ila ure u u'asāka tsicingi tsu le, kpam a tsarā ucimbusā u unyushi u cingi u le.

³² Ātsa tsu wenei ukuna vi, nala kpam dem Kulu Keri ku tonukoi ama ukuna u na vi mayun da. Kashil̄a ka suku t̄a Kulu Keri ku ne a asu u aza da a gorimuko yi.”

³³ An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le.

³⁴ Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isā Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza da ama a ka nakā tsupige. U 'yangaī u danai a wutukpā le ve a ulanga.

³⁵ Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, “Atoku a vā aza a Isara'ila, kiranai n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi.

³⁶ Ayen a da a wurai, a yan t̄a vuma roku uza u kala Tuda uza da u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a da a bolomgbonoi kaci n eyi. Shegai a wuna yi. Aza da kpam a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekede wa.

³⁷ An u ne u kotsoi, vuma roku kpam uza u kala Yahuza uza u Galili u wutāi a'ayin a da a ka yan makeci. Eyi dem tsarāi ama da a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai.

³⁸ Gogo-na adooki a vā a da na a kaci ka ama a na yi, tsu asākā le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u da baci a ka yan ma, a ka barākpā wa a ka kpādā t̄a ma.

³⁹ N ucira u Kashil̄a u da baci kpam, ya fuda ya bishinka le wa, shegai i boluko kaci ka de ukuna n Kashil̄a gbani.”

⁴⁰ A wushuki n adooki a ne, a isāi asuki yi a bawan le. Aku a bara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a asākā le a lazi.

⁴¹ An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitaī mazangā, kpaci a wene t̄a a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu.

⁴² Kain dem a tsu bana t̄a a Kuwa ku Kashil̄a n a wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Udangasa u ama a shindere

¹ A a'ayin a nala yi an kakumā ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu ka Tsiheline a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka Tsiyahuda, an a kpādāi ukirana na nrānā n le a asu u unakāsā le ilikulya ushani kain dem tyoku u aza da a buwai.

² Asuki kupa n ama a re yi a bolongi gbā Atoni yi asu u te a danai, “U gan tsu asākā kuɓari ku kadyanshi ka Kashil̄a tsu uwa kapeci ka ilikulya wa.

³ Adama a nala atoku, dangasai ama a shindere asuvu a de aza da a'ari n ahali a shinga, ushadangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu nakā le manyan mi.

⁴ Ātsu tani tsu tsarā kabala ka kvasu n uwenishike u kadyanshi ka Kashil̄a.”

⁵ Ama yi gbā a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A dangasai Isitifanu vuma da u pityanangi cika kpam ushadangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A dangasa t̄a dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya uza da u uwai utono u adini a aza a Yahuda.

⁶ Ama a na a da a bankai a asu u asuki yi, aku a yain kvasu a taɗanku le akere.

⁷ Kadyanshi ka Kashil̄a ka tamburai, kakumā ka Atoni a uyamba u Urishelima ka doki cika, kpam adarākpi ushani a pityanangi.

A kanāi Isitifanu

⁸ Isitifanu ushadangi n kune ku ukuna u shinga u Kashil̄a n ucira, u yain iryoci n ikunesav a mere ma ama.

⁹ Aku aza a kagata ka Kashil̄a ka a ka isā Kagata ka U'asākā Agbashi, a gitaī kananamgbani n Isitifanu. Ama a na yi aza a Yahuda a da a wutāi a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a kaɓon ka Kilikiya n Asiya.

¹⁰ Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne kaɓolo n Kulu Keri a fuda a nanamgbana n eyi wa.

¹¹ A leshei ama roku usokongi tsarā a yain kaɓan, a dana, “Tsu panakā yi t̄a n u wishisi Musa n u yanki Kashil̄a kadyanshi ka cingi.”

¹² Nala a 'yangasāi atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku ele tani a kanāi Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige.

¹³ Aku aza a kaḅan yi a tonuko Asheshi a Pige yi, a danai, “Vuma na kain dem ḁa wa yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa.

¹⁴ Tsu panaka yi ṭa n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa wasa ṭa asu vi aku u savada gba agadu a ḁa Musa asanka tsu.”

¹⁵ Gba ama ḁa a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku a wenei upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsumate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

¹ Magono ma Adarakpi ma wece yi, “Ikuna i na yi mayun ḁa i'ari?”

² Aku Isitifanu danai, “Eda atoku a va n azapige, panaka numu, Kashila uza u tsupige u wenei ṭa kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibrahi, a'ayin a ḁa wari a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran.

³ U tonuko yi, “Yanga a uyamba u de, vu asaka atoku a vunu, vu bana a uyamba u ḁa ma wenike vu.”

⁴ Aku u 'yanga a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a uyamba u Haran.

“An tata u ne u kuwai ḁa Kashila ka tuko yi a uyamba u ḁa i'ari ndishi gogo-na vi.

⁵ Shegai u naka yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan ṭa kazuwamgbani n eyi wa naka yi u ḁa, eyi na mmuku n tsikaya n ḁa ma tuwa a kucina ku ne, ko an u wokoi bawu wari n maku a'ayin yi.

⁶ Kashila ka tonuko yi kpm, 'Kagali ka vunu ka gbashat ṭa a uyamba u tsumoci. Aza a uyamba vi kpm a ka foro le ṭa cika hal ayen amangatawanishi (400).

⁷ Ma yanka ṭa aza a uyamba u ḁa a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwa a gbashika mu a asu u na vi.”

⁸ “Kashila ka naka yi kazuwamgbani a ukuna u ukida u kacombi. An Ibrahi matsai Ishaku, aku u kida yi kacombi eyi n a'ayin kulla. Ukuna vi u lya ṭa kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpm an Yakubu matsai isheku i tsunu aza ḁa a wokoi aletsu kupa n a re.

⁹ “Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashila ka ṭa n eyi,

¹⁰ kpm u wutukpa yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashila ka naka yi ugboji, kpm u naka yi mapasa ma shinga ara Firi'auna† magono ma aza a Masar. U zuwa yi u lya tsugono tsu Masar, u zuwa yi kpm u kirana n kuwa ku tsugono.

¹¹ “Kambulu ka cipai a uyamba u Masar n Ka'ana kaḅolo n upana u ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya.

¹² An Yakubu panai a ḁa ilya i'ya pini a Masar, aku u suki isheku i tsunu de, nwalu n kagita n ḁa la vi.

¹³ Nwalu n le n ire n ḁa Isuhu toḁugboi kaci ka ne ara le, u wenike le kpm ara Firi'auna.

¹⁴ “Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuwa, n atoku a ne gba ama amangatatsunkupa n ama a tawun.

¹⁵ Yakubu gonoi a Masar, nte u kuwai de n isheku i tsunu.

¹⁶ Aku a purai ikyamba i le a gonuko le a Shekem, a zuwa le a kasaun ka Ibrahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a Shekem vi.

¹⁷ “An a'ayin a yain evu a ḁa Kashila ka shadangu kazuwamgbani ka ne ara Ibrahi, aku kakuma ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar,

¹⁸ hal a yain magono ma roku uza ḁa bawu u revei Isuhu.

¹⁹ Magono ma nala mi ma ryafa ṭa isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gbam u zuwai a varangusi mmuku n shili tsara a yain uma wa.

²⁰ “A a'ayin a nala yi a ḁa a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi a kuwa ku tata u ne uwoto u tatsu.

²¹ U kana ṭa a wutukpa yi pini a kuwa ki, pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsara yi u wo yi yavu maku ma ne hal u gbonguroi.

²² A wenishike yi gba ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma ḁa uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.

²³ “An Musa yain ayen amangare, aku u da asaka ve u ba u kondo ama a ne aza a Isara'ila.

²⁴ An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza u Isara'ila, aku u ba u ganga yi u wunai vuma vi.

²⁵ N u dani atoku a ne a ka reve an ara ne ḁa Kashila ka wutukpa le, shegai a reve wa.

²⁶ “An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara'ila a ka shilakana, aku u tuwai tsara u wansa le, u danai, ‘Eda ama a na, uza n utoku u ḁa i'ari, nida ya shilakana?’

◇ 7:3 Kag. 12:1. ◇ 7:7 Kag. 15:13-14. * 7:16 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

27 “Uza dá u gitai n kushulu ki u gamai Musa, u danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu?’

28 Wata, wuna dá va ciga vu wuna mu tyoku dá vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?’

29 An Musa panai nala, u sumai u gonoi a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini de mmuku ma a'ali n re.

30 “An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a asuvu a katyashi ka akina a asuvu a madanga ma kenu.

31 An u wenei ili i nala yi, uwonvo u kana yi cika, aku u ra'ai evu tsara u wene i'ya mai. Aku u panai kalagatsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi,

32 ‘Mpa Kashila ka isheku i vunu, Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.’ Aku ikyamba i Musa i gitai uje, u fuda gbam kpm u we'ele wa.

33 “Magono ma Zuba ma tonuko yi, ‘Fodo akpata a vunu, kpaci asu u da v'ari na vi wa ta uwulukpi.

34 Mayun n wene ta mavura ma a ka yanka ama a va a da a'ari a Masar, n pana ta ma'ika ma le, kpm n tuwa ta tsara n wauwa le. Tuwa gogo n suku vu a Masar.’

35 “Musa da a 'yuwain vi, hal a danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu vi?’ Aya Kashila ka suki u woko uzapige n kawauwi n ubanga u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a madanga mi.

36 U wutukpa le a asuvu a Masar, u yain kpm iryoci n ikunesavu a uyamba u Masar a Mala ma Shili' hal ayen a amangare a kakamba.

37 “Musa na vi da u tonukoi aza a Isara'ila, ‘Kashila ka dangasaka da ta matsumate a asuvu a ama a de tyoku u va.’

38 U bolomgbonoi ama yi a kakamba. U rongoi de kabolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai' mi. Aya kpm u naka yi kadyanshi ka unaka uma a asu u Kashila, aku u tonuko tsu.

39 “Shegai isheku i tsunu a 'yuwan yi upanaka, a 'yuwan yi. A'ari uyan maluwa a gono a Masar.

40 A tonukoi Haruna, ‘Yanka tsu ameli a da a ka tono n atsu. Kpaci Musa da wuta n atsu a Masar vi tsu reve ili i'ya i gitai n eyi de wa.’

41 A'ayin a nala yi a da a yain kameli ka ka rotsoi madyondyom. A yanka yi udarakpa, a'ari uyan mazanga a adama a ili i'ya a yain n akere a le.

42 Adama a nala, Kashila ka kpatalaka le kucina, u asaka le a gbashika atala, tyoku da wari ukorongi a asuvu a itagarada i Ntsumate, ‘Eda aza a Isara'ila, i kidaga mu nnama kpm i yanka mu udarakpa a a'ayin a da i rongoi a kakamba ayen amangare wa.

43 I naka asu u da a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala ka de Rafani. I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsuku da ta de a kucina ka uyamba u Babila.’

44 “Caupa isheku i tsunu a'ari ta n Katani ka Kavasuu ka iryoci a kakamba. A yan ta ka tyoku da Kashila ka tonukoi Musa yain ka.

45 An ayen ushani a wurai, aku Joshuwa' tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u da Kashila ka loko le. A cangai Katani ka Kavasuu ki ubana a uyamba u savu vi. Nte kari pini hal utuwa a'ayin a Dawuda magono.

46 Kashila ka pana ta kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashila ka Yakubu Kuwa ku Kashila,

47 shegai Solomo da mai ka.

48 “Gba n nala, Kashila Uza u Ucira Gba u dusuku a kuwa ka ama a mai wa. Tyoku da matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,

49 ‘Zuba da karatsu ka tsugono tsu va, likimba kpm a asu u da a'ene a va a ka wunvuga. Icuu i kuma ku eni ka kpm ya maka mu? Ko kpm nte a asu u uwunvuga u va?’

50 Mpa n yain ili i na yi gba n akere a va wa?’

51 “Eda aryagbaji, aza da bawu i'ari n upanaka kpm i 'yuwain Kulu Keri. Eda tyoku u isheku i de u da i'ari aza da a tsu rongoi kushulu n Kulu Keri kain dem.

⁵² A asuvu a nsumate, matsumate ma eni ma isheku i de i kpaḍai uwisha? Hal gbam a wunusai aza da a danai Uza u Uwulukpi wa ta utuwa. Kpam gogo-na i neke de Kawauwi i wuna yi kpam.

⁵³ Eḍa i wushai Mele a akere a atsumate a zuba, shegai i kpaḍai ma utono.”

A varḡai Isitifanu a wunai

⁵⁴ An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsuma cika hal a lumai ajubu a le.

⁵⁵ Shegai Isitifanu wa ta ushadangi n Kulu Keri, u webelei zuba, aku u wenei tsupige tsu Kashila n Yesu kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila.

⁵⁶ U danai, “Wundyai, n wene ta zuba u kukpai aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila!”

⁵⁷ Aku a salai a palai atsuva a le, kute-kute a kana yi.

⁵⁸ A wutukpa yi a uroto u ilyuci a gitai yi uvarasa n atali tsara a wuna yi.

Aza da a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu.[†]

⁵⁹ An a'ari yi uvarasa, aku u yain kavasu, u danai, “Asheku Yesu, wusha kulu ku va.”

⁶⁰ Aku u kudangi u salai, “Asheku, kotsu vu kana unyushi u cingi u na a kaci ka le wa.” An u danai nala, aku uma u ne u wutai.

8

¹⁻² Shawulu da pini kushani wa wundya kpam u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza da a ka tono Kashila a cidangi yi n a sayi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpai a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gba le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

³ Shawulu tani u rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronuso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

Filibu yain kubari a Samariya

⁴ Ama da a sumai a asakai Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu.

⁵ Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusuko le ukuna u Kawauwi.

⁶ Aku ama a kyawan yi tsara a pana ili i'ya wa dana, kpaci a wene ta iryoci i'ya u yain.

⁷ U wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wutai a asuvu a ama yi, aku i kana isali cika. U tanasai kpam aza da ili i soi ikyamba n awunu ushani.

⁸ Adama a nala ilyuci yi i shadangi n ipeli.

Simo kayain ka adabu

⁹ Vuma roku u da pini uza u kala Simo, uza da wari wa yansa adabu pini a ilyuci yi. Aza a Samariya[†] a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u da.

¹⁰ Ama a Samariya azapige na mmuku a danai, “Vuma u na uza u ucira u da, u da a ka isa, Ucira u Kashila.”

¹¹ A'ayin ushani Simo wari uyansa adabu n u zuwusi le majiyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi.

¹² Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashila n kala ka Yesu Kawauwi, aku a lyuḡugu le gba le aka n a'ali.

¹³ Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a lyuḡugu yi, aku u kana utono Filibu. An u wenei tyoku da Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majiyan cika.

¹⁴ An asuki a da a'ari a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku de n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya.

¹⁵ An a rawai, aku a yanka le kavasu tsara a wushi Kulu Keri.

¹⁶ A'ayin a nala yi a lyuḡugu le ta a asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le wari u wusha Kulu Keri wa.

¹⁷ Aku Bituru n Yahaya a tadanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le.

¹⁸ An Simo wenei tyoku da a ka nakasa Kulu Keri a asu u utadangusu akere, aku wa ciga u naka le ikebe,

[†] 7:58 Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwa ta ka wokoi Bulus, kpam u woko ta Katoni ka Yesu ka maci.

da a ka dansaka pini na vi, aya dem a ka dansaka a 6:5.

* 8:5 Filibu

¹⁹ u danai, “Mpa dem naka numu ucun u ucira u nala vi tsara uza da baci dem n tadanki kukere u tsara Kulu Keri.”

²⁰ Shegai Bituru wushunku yi, “Kashila ka wuna vu ta n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsara kune ku Kashila?”

²¹ Ko ili i pada vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu ka dere n Kashila wa. ²² She vu kpatala vu asaka tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusuka vu unyushi u cingi u ili i'ya vu fo6usoi a katakasuvu ka vunu.

²³ Kpaci n wene ta vu shadangi n malyon ma cingi, kpam usiri a asuvu a unyushi u cingi.”

²⁴ Simo wushuki, “Yanka numu kvasu, tsara ili i'ya vu danai na vi i gita na mpa wa.”

²⁵ Bituru n Yahaya a yain ku6ari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kotsoi, aku a gonoi a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cinasai a ure.

Filibu n vuma u Habasha

²⁶ A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, “Yanga vu toni ubana a daka, vu toni ure u kakamba u da u wutai a Urishelima ubana a Gaza.”

²⁷ U kana ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha,† kpam kagbashi ka shegai wa ta n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpam uka da magono ma Habasha mi. A Urishelima da u banai tsara u lyai kayala.

²⁸ An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpai tagarada u Ishaya wa yan kaneshi.

²⁹ Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, “Rafa evu n maringongo ma nala mi.”

³⁰ U sumai u banai asu u ne, u pana ka yi wari a kaneshi u tagarada u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, “Vu reve ili i'ya wari a kaneshi?”

³¹ U wushunku yi, “Nte tani, she uza roku u banga mu.” Aku u tonukoi Filibu u yuwa maringongo mi u dusuku ka6olo n eyi.

³² Ka6on ka tagarada ka wa yan kaneshi vi ka na:

“A rono yi yavu macon† ma a ka bana ukida.

Tyoku da maku ma kondom ma tsu pada bini a ka kidasa yi baci tsileme tsu ikyamba i ne, nala dem u padai.‡

³³ A yanka yi uwono hal a kidaga yi ugana n ukuna u da bawu wari dere.

Uza wa la wa yan kpam kadyanshi ka mmuku,

na mmuku n tsikaya n ne wa.

Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsara le.” ◇

³⁴ Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko gai uza roku u da kau?”

³⁵ Aku Filibu gitai asu u tagarada u nala vi, u yanka yi alabari a Yesu.

³⁶ Ele pini a nwalu a cinai asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai, “Mini ma na, ndya ya bishinka vu vu lyu6ugu mu?”

[³⁷ Filibu danai, “Vu wushuku baci n katakasuvu ka te, ma lyu6ugu vu ta.”

Vuma vi u wushuki. “N wushuku ta n Yesu Kawauwi, Maku ma Kashila.”]§

³⁸ U zuwai a shamkpai maringongo ma adoki mi. Ama a re a le gbai a cipai a uwai a asuvu a mini mi, aku u lyu6ugu yi.

³⁹ An a wutai a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku Magono ma Zuba ku cangai Filibu. Vuma vi u doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala na nwalu n ne ushadangi n ipeli.

⁴⁰ Filibu wenei kaci ka ne a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci ilyuci n u yanyi ku6ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u rawai a Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

¹ A'ayin a da Shawulu wari pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Adarapki,

² u folo yi u naka yi ukanikorongi u ubana a agata a Kashila a Damasuka. Tsara u cina baci Atoni a da a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwa n ele usiri a Urishelima.

³ Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei katyashi ka ucira ka wutai a zuba ka wakana yi ukyawan.

† 8:27 Kaletsu ka Tsheline ka yanka ta manyan n ili i'ya i'ari n kalen ka “kagbashi ka a wutukpai asanda.” Caupa ama a tsu yawunsa ta yavu a wutukpai baci agbashi a le asanda a ka yan ta manyan ma le mai. ‡ 8:32 A asu u nala vi, ncon mi ma ta n tsileme ugadi ugadi. Uza wa fuda ta gbam wa kidasa tsa u yanka kunya bawu u kidai macon mi. ◇ 8:33 Isha.

§ 8:37 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a'ari n makpanda ma 37 wa.

⁴ Aku u rukpai a iyamba u panai kalagatsu ka danai, “Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?”

⁵ Shawulu wecikei, “Asheku, afa yai?”

Aku kalagatsu ki ka wushuki, “Mpa Yesu uza da vari a uyan mavura.

⁶ ‘Yanga vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu ta i’ya va yan.”

⁷ Aza da a ka walaka kabolo ki a fuda a dana ukuna wa, a pana ta kalagatsu ki, shegai a wene uza wa.

⁸ Aku Shawulu ‘yangai, shegai an u kukpai a’eshi a ne u wene asu wa. Atoku a ne a da a kana yi kukere a banka yi pini a ilyuci i Damasuka yi.

⁹ U yan ta a’ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu, kpm u lya ili wa, u so tani ili wa.

¹⁰ A Damasuka vi katoni ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isa yi a asuvu a kuwene, u danai, “Ananiya!”

Aku u wushuki, “Mpa na, Asheku.”

¹¹ Asheku a tonuko yi, “‘Yanga vu bana a ure u da a ka isa Ure u Karara vu wecike kuwa ku Yahuza. Uza roku da pini uza u Tarsu, uza da a ka isa Shawulu. Aya pini wa yan kvasu.

¹² N wenike yi ta gbam kuwene. A asuvu a kuwene ki u wene ta vuma da a ka isa Ananiya u tadanku yi kukere a kaci tsara u wene asu.”

¹³ Ananiya wushuki, “Asheku, n so ta upanasa alabari a vuma u nala vi a ili i cingi i’ya wa yansa aza a uwulukpi a vunu a Urishelima.

¹⁴ Kpm adarakpi a pige a wushunku yi de u kana gbā uza da baci dem wa isa asuvu a kala ka vunu.”

¹⁵ Asheku a tonuko yi, “Avu gai wala, kpaci aya n dangasai u dansa kala ka va a asu u Awulawa, na ngono n le, kpm n a asu u aza a Isara’ila.

¹⁶ Ma wenike yi ta tyoku da wa pana ikyamba adama a kala ka va.”

¹⁷ Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U ‘yangasai kukere u sawai Shawulu u danai, “Utoku u va, Asheku a da a suku mu; wata, Yesu uza da u wenikei kaci ka ne ara vunu a ure u da vu walai vi. Wa ciga ta vu doku vu wene asu, kpm u shadangu vu n Kulu Keri.”

¹⁸ Kute-kute aku ili i roku i rukpai a a’eshi a Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u ‘yangai a lyuugu yi.

¹⁹ An u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gonoi.

Shawulu yain kuɓari a Damasuka

Shawulu yain a’ayin pini a asuvu a Damasuka kabolo n Atoni a da a’ari pini vi.

²⁰ A garakpa wa, aku u gitai kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila n u dansi Yesu da Maku ma Kashila.

²¹ Gba aza da a panaka yi a yain majiyan, a danai, “Vuma na vi aya u ‘yangasakai Atoni n u yansaki le mavura a Urishelima vi wa? Tuwa da u tuwai tsara u kana le u sirasa u banka le a asu u adarakpi a pige wa ko?”

²² Shegai Shawulu doki ucira u kuɓari, wari a uvurusu atakasuvu a aza a Yahuda aza da a’ari a Damasuka, n u dansi Yesu da Kawauwi.

²³ An a yain a’ayin ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi.

²⁴ Shegai u panai alabari a ili i’ya a sheshei. A’ari uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsara a kana yi a wuna.

²⁵ Pini nala, kayin ka pige a’angi a ne a zuralakpa yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

²⁶ An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u bolomgbono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katoni ka wa.

²⁷ Shegai Baranaba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku da Shawulu wenei Asheku a ure n tyoku da Asheku a dansai n eyi. N tyoku da kpm u yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashila n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

²⁸ Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tamba asu asu, n u yanyi kuɓari n kala ka Asheku bawu uwonvo.

²⁹ U dansa ta n u yanyi kananamgbani n aza a Yahuda a da a ka pana kaletsu ka Tsiheline, adama a nala, a’ari uzama ure u da a ka wuna yi.

³⁰ An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutsuku yi a kpatu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

³¹ Gba Atoni a da a’ari a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsarai ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpm kari a ugbamatangusu le hal a’ari a udoku kakuma.

Bituru tanqasqi Iniyasu

³² A'ayin a nala yi, Bituru kyawunsai uyamba vi gb̄a, u ba u kondoi ama a Kashilā dā a'ari a ilyuci i Lida.

³³ Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza dā wari nvain nā m̄bāla n tsuwunu hal ayen kulla.

³⁴ Aku Bituru tonuko yi, “Iniyasu, Yesu Kawauwi tanqas̄a vu dē, 'yanga vu kaṭala kajiba ka vunu.” Kute-kute u 'yangai.

³⁵ Gb̄a aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma dā a tanqas̄a vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Bituru 'yangasqi Dokas a ukpa

³⁶ Uka roku dā pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katoni ka. U naka t̄a kaci ka ne a asu u manyan ma maci n u b̄angi aza a unambi.

³⁷ A'ayin a nala yi a dā u yain maḅala aku u kuwai. Pini nala, a sumba yi a vakunku yi a kunukuzuba.

³⁸ An Atoni yi a panai alabari cina Bituru pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, “Tuwa gogo.”

³⁹ Bituru lazaī kaḅolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nraṅa n shamgbai evu n eyi a ka sa, kpm̄a a ka wenishike yi ntogo n aminya a dā Dokas yanka le cina eyi n uma.

⁴⁰ Bituru wutukpa le a ulanga, aku u kuḅangi u yain kvasu. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, “Tabita, 'yanga.” Aku u kukpai a'eshi, an u wenei Bituru, u 'yangai u dusuki.

⁴¹ Bituru kana yi kukere u b̄anga yi tsara u 'yanga. Aku u isaī Atoni yi nā nraṅa mi gb̄a, u naka le n eyi n uma.

⁴² Alabari yi a tamburai gb̄a a uyamba u Japa, kpm̄a ama a wushuki n Asheku.

⁴³ Bituru dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

10*Koniliyu isaī Bituru*

¹ A yan t̄a vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a asuvu a kaḅolo ka asoje ka a ka isa Kaḅolo ka Asoje a Italiya.

² Vuma u maci u dā, u tsu rongo t̄a ulyasaka Kashilā kayala a'ayin dem. Nala dem aza dā a'ari a kuwa ku ne. U tsu nakaṣa t̄a aza a unambi kune, n u yansi kvasu ubana a asu u Kashilā.

³ Kain ka te, evu n ulapa u uwule u kaara, aku u wenei katsumate ka zuba a asuvu a kuwene ka tuwai ka tonuko yi, “Koniliyu.”

⁴ Koniliyu wa wundya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsumate ki, “Ndyā yi, Asheku?” Aku u wushuki, “Kashilā ka wushuku t̄a kvasu ka va yansa ubana ara ne, kpm̄a u reve t̄a n kune ku va yansa aza a unambi.”

⁵ Suku ama roku ubana a ilyuci i Japa a ba a isa vuma roku uza u kala Simo, uza dā dem a tsu isa Bituru.

⁶ Aya pini wa rongo n vuma roku uza dā dem a tsu isa Simo, vuma vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushiva dā kari.”

⁷ An katsumate ki ka lazaī, aku Koniliyu isaī agbashi a ne a re n kasoje ka roku, uza dā wa tono Kashilā a asuvu aza dā a ka yansa yi manyan kain dem.

⁸ Aku u tonuko le gb̄a ili i'ya i gitai, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

⁹ An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu n ilyuci yi, aku Bituru yuwai a zuba u kunu u yain kvasu.

¹⁰ Pini nala, kambulu ka kana yi, ele pini a ufoḅoso ilikulya yi, aku u wenei kuwene.

¹¹ U wenei zuba u kukpai aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubar̄kpi a ka cipuka ka utuwa a iyamba.

¹² A kunya ki gb̄a icun i nnama n dā mari n a'ene a nishi nā n dā ma kabura nā nnu n dā mari pini.*

¹³ Aku u panai kalagats̄u ka danai, “Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.”

¹⁴ Shegai Bituru wushuki, “A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya bawu a wulukpei ko kpm̄a i'ya i'ari n icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma wa.”

* **9:36** Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gb̄a kalen ka le ka te, kpm̄a ka “maren.” * **10:12** A asuvu a kunya ki nnama n roku n dā pini n dā aza a Yahuda a tsu takuma kpm̄a n dā bawu a tsu takuma adama a Mele.

¹⁵ Aku u doki u panai kalagatsu ki upana u ire, “Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.”

¹⁶ An ukuna u nala u gitai hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki ugono a zuba.

¹⁷ Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama da Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike de kuwa ku Simo ki.

¹⁸ A danai, “Azakuwa,” aku a wecikei ko nte Simo uza da a ka isa Bituru vi wari pini.

¹⁹ Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku tonuko yi, “Ama a tatsu da la a ka bolo vu.

²⁰ Cipa vu tono le. Kotsu vu yain malala wa, kpaci mpa n suku le.”

²¹ Bituru cipai u cinai ama yi, u danai, “Mpa ya bolo. Ndy a ya boluko mu n i'ya?”

²² A danai, “Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma maci u da, uza da u tsu rongo a ulyaka Kashila kayala, uza da kpam gba aza a Yahuda a ka naka karinga. Katsumate ka zuba ka kari uwulukpi ka ka tonuko yi u isa vu vu bana ara ne tsara u pana i'ya va dana.”

²³ Pini nala, Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u naka le asu u da a ka wansa.

Bituru banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Bituru, kabolo n Atoni a roku aza a Japa, a wutai a lazai kabolo n aza da Koniliyu suki vi.

²⁴ An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu wari a uvana hal gbam u libanai amaci a ne n aje a ne.

²⁵ Bituru n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukpai a kapala ka ne u lyaka yi kayala.

²⁶ Aku Bituru 'yangasa yi u tonuko yi, “'Yanga, mpa dem vuma da.”

²⁷ An Bituru wari kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakuma ka ama ushani.

²⁸ U tonuko le, “Eda n kaci ka de i reve ta u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpam u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashila ka wenike mu ta u da, kotsu n isa uza roku uza u ashinda wa.

²⁹ Adama a nala, an i isa mu n 'yuwan utuwa wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya isaka mu vi.”

³⁰ Koniliyu wushuki, “A'ayin a nishi a da a wurai dere n gogo-na naha, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an mari a uyan kvasu, aku vuma roku u tuwa mu n aminya a eri a ulada u shamgbai a kapala ka va.

³¹ U danai, 'Koniliyu, a wushuku de kvasu ka vunuu, kpam kune ku va neshe aza a unambi yi ku woko de ili u uci'usa a asu u Kashila.

³² Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru. Aya pini u cipai a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza da wa rongo evu n kushiva.’

³³ Da i zuwai n suki ama n maloko a isa vu vi, kpam u gan ta an vu tuwai. Gogo-na atsa na gba tsunu tsu bolomgbonoi a asu u te tsara tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu.”

Bituru dansai a kuwa ku Koniliyu

³⁴ Pini nala, Bituru gitai kadyanshi, “Mayun da, n reve ta Kashila kari n kudyangi wa.

³⁵ Shegai u wushi gba ama da a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem.

³⁶ I reve ta n akani a da Kashila ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpam Asheku a ama gba.

³⁷ I reve ta n ili i'ya i gitai a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyu'ugu ko ya wa. Kpam a Galili da ukuna u na vi u gitai.

³⁸ I reve ta Kashila ka ka nakai Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri ka ta n eyi, kpam wa ta n ucira cika. U tamba ta n u yansi ukuna u shinga, n u tansa aza da Kalapansi ka 'yanki, kpaci Kashila ka ta n eyi.

³⁹ “Atsa tsu wenei ukuna u da u gitai n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishelima. Alya a wuna yi a mawandambani.

⁴⁰ Shegai Kashila ka 'yangasa yi a kain ka tatsu, kpam u zuwa yi u wenike kaci ka ne a asu u ama.

⁴¹ U wenike kaci ka ne a asu u ama gba wa, shegai ara tsunu; wata, atsu aza da Kashila ka dangasai caupa, tsara tsu woko aza da a wenei ukuna vi. Atsa aza da tsu lyai kpam tsu soi kabolo n eyi an u 'yangai a ukpa.

⁴² Kpam u tonuko tsu tsu yanka ama ku'ari, tsu tonuko le Yesu da Kashila ka dangasai u yanka aza uma n akushe afada.

⁴³ Gba ntsumate n yan ta kadyanshi ka ne a danai, 'Gba uza da baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi u ne.’ ”

Awulawa a tsarqi Kulu Keri

⁴⁴ Bituru pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipai a kaci ka aza da a ka panaka yi vi.

⁴⁵ Aku aza a Yahuda a da a'ari Atoni a asuvu a aza da a tuwai n Bituru vi, a yain majjiyan an a wenei dem Awulawa a wushai kune ku Kulu Keri ki.

⁴⁶ Kpaci a panaka le ta a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashila.

Pini nala, Bituru danai,

⁴⁷ "Awulawa a na yi dem a wusha ta Kulu Keri tyoku da gtsu tsu wushai. Uza wa la wa bishinka a lyubugu le wa."

⁴⁸ Aku u zuwai a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

11*Bituru gonoi a Urishelima*

¹ Asuki yi n Atoni a da a'ari a Yahuda a panai alabari a da Awulawa a wushai kadyanshi ka Kashila.

² Shegai an Bituru gonoi a Urishelima, aku Atoni a roku aza da a'ari aza a Yahuda a yanka yi kushulu.

³ A danai, "Nda i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kafole n ele?"

⁴ Aku Bituru tonuko le ili i'ya i gitai.

⁵ U danai, "Kain ka te a Japa, tyoku da mari a kvasu aku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipuka ka utuwa a iyamba, hal ku rawai evu na mpa.

⁶ An n webelele kunya ki mai n wenei gba icun i nnama n kenu, na nnama n mete, n ili i nkaburu, na nnu.

⁷ Aku n panai kalagatsu ka danai, 'Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.'

⁸ "Pini nala, n wushuki, 'Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi, ko i icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma kotsu i uwa a unu u va wa.'

⁹ "Shegai kalagatsu ka ka wutai a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire, 'Kotsu vu isa ili i'ya Kashila ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.'

¹⁰ Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.

¹¹ "Derere u ukuna vi u da ama a tatsu a da a suki a Kasariya a rawai a kuwa ka mari vi.

¹² Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpam n dambula an a wokoi Awulawa wa. Atoku a va ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu uwai a kuwa ku uza da u suku le vi.

¹³ U tonuko tsu kpam tyoku da u wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka tonuko yi, 'Suku a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru a Japa.

¹⁴ Aya wa tonuko vu tyoku da avu n kuwa ku vunu gba ya tsara iwauwi.'

¹⁵ "Kadyanshi ka n gita le uyanka, aku Kulu Keri ku cipai ara le dere tyoku da ku cipa tsu a kagita.

¹⁶ Pini nala, aku n cibai an kadyanshi ka Kashila ka danai, 'Yahaya gai n mini ma u lyubugusi, shegai eda Kashila ka lyubugu da ta n Kulu Keri.'

¹⁷ An u wokoi Kashila ka yanka le kune derere tyoku da u yanka tsu a'ayin a da tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n bishinka Kashila?"

¹⁸ An a panai nala aku n nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kanai ucikpala Kashila a danai, "Gogo-na dem Kashila ka wushuku de Awulawa a kpatala utuwa ara ne, kpam u ne le de uma."

Atoni a Antakiya

¹⁹ An Isitifanu kuwai, aku a gitai uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai ubana a mbari. A rawa ta a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A yain kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, shegai aza a Yahuda a da a yankai kubari ki koshi.

²⁰ Asuvu a Atoni a da a wacuwai vi aza roku a wutai a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kanai uyanka Awulawa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku.

²¹ Ucira u Asheku wa ta kafole n ele, hal ama ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.

²² An Atoni a da a'ari a Urishelima a panai ili i'ya i gitai a Antakiya, a suki Baranaba ubana de.

²³⁻²⁴ Vuma u maci da uza da wari ushadangi n Kulu Keri kpam u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u da Kashila ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsuvu a pityanangu n Asheku n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku ta a kpatalai ubana a asu u Asheku.

²⁵ Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu.

²⁶ An u wene yi, aku u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gba a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen ka te dere, n a wenishiki kakuma ka ama. A Antakiya da a gitai u'isa atoni a Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†

²⁷ A'ayin a na yi a da nsumate n roku n wutai a Urishelima a banai a Antakiya.

²⁸ Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yangai u yain kadyanshi n ucira u Kulu Keri u danai, "A ka tuwa ta a yain kambulu ka pige a likimba gba." (A'ayin a da Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma da udani u na vi u shadangi.)

²⁹ A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku ta atoku a le a da a'ari a Yahuda kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne.

³⁰ Nala a yain a sukunki nkoshi ma atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

¹ A'ayin a nala yi a da Hiridu Agaripa magono u gitai uforo ama a Kashila.

² Hal gban u zuwai a kapamgbana kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n burundu.

³ An u wenei aza a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku u kana dem Bituru. A'ayin a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† da ukuna vi u gitai.

⁴ An u kana yi, aku u gidaku yi a kuwa ku a'ali. U nakangu yi a akere a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, tsara a kotso baci Abiki yi, u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada.

⁵ A'ayin a da Bituru wari pini a kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashila a'ari uyan kavasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

⁶ N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi tsara u yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re. Kpam asoje a re aza da a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu.

⁷ Kute-kute aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, aku katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u 'yangasa yi u danai, "Yanga gogo!" Pini nala, ikani yi i saruwai.

⁸ Katsumate ki ka tonuko yi, "Uka matogo n akpata a vunu." Aku u yain nala. U tonuko yi kpam, "Wambana kunya ku vunu, vu tono mu."

⁹ Aku u wutai u tono yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi mayun da wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi.

¹⁰ An a wurai asoje a da a ka wundya kuwa ki aza a kagita n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwai n kaci ka ne, aku a wutai. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asaka yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

¹¹ Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, "Gogo-na n reve ta Magono ma Zuba ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsara u wauwa mu a kukere ku Hiridu, n ukuna u cingi u da aza a Yahuda a fobusoi a kaci ka va."

¹² An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza da kpam dem a ka isa Marku, a asu u da ama ushani a bolomgbonoi a'ari uyan kavasu.

¹³ An u kudai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka kari makere uza u kala Ruda tuwai tsara u wene ko yayi.

¹⁴ An u revei kalagatsu ka Bituru ka, u giduwa kpam utsutsu vi wa adama a mazanga, aku u gonoi a asuvu a kuwa n ilyadi, u danai, "Bituru da pini kushani a utsutsu u kuwa."

¹⁵ A danai, "Tjan i'ya vu?" Eyi tani u matsai n u dansi aya. Aku a danai, "Yan maken wa, katsumate ka ne ka!"*

¹⁶ Bituru gai lyai kapala n ukudusa utsutsu vi, aku a giduwai a wene yi, a yain majiyann cika.

¹⁷ U yanka le iryoci n kukere u da a pada bini. U tonuko le tyoku da Magono ma Zuba ma wutukpa yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko le, "Tonukoi Yakubu n Atoni a da a buwai ukuna vi." Aku u 'yangai u banai a asu u roku.

¹⁸ An kain ka wansai, ugiruwa u kenu u da asoje yi a giruwa wa, adama a ili i'ya i gitai n Bituru.

¹⁹ An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecishei asoje a da a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

* 12:15 A a'ayin a nala yi, ama roku a bidya ta Kashila ka tsu suku ta atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwa ta a asu u vuma vi yavu vuma da.

Ukpā u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu 'yangai a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin de.

²⁰ A'ayin a nala yi, Hiridu wā tā n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu, aku a tuwai ara ne n katakasuvu ka te. A boloi u6olomgbono u kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu ku magono, a zamai ndishi n shinga.

²¹ Kain ka te an a fobusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi.

²² An kakuma ka ama ki ka panai, aku a 'yangasai alagatsu a le a danai, "Kalagatsu ka kashila ka roku ka na vi, ka vuma ka wa."

²³ Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka gbasha yi, kpaci u bidiga tā kaci ka ne tsupige aku u 'yuwain unaka Kashila tsupige. Pini nala, azun a katsuma a gita yi utakuma hal u kuwai.

Atoni a doki ushani

²⁴ Kadyanshi ka Kashila kpm kari a ulya kapala n ka tamburi.

²⁵ An Baranaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a naka le a Urishelima, aku a gonoi a Antakiya ka6olo n Yahaya Marku.

13*A suki Baranaba n Shawulu*

¹ A asuvu a Atoni a da a'ari a Antakiya vi, ntsumate n da pini hal n awenishiki; wata, Baranaba, n Saminu uza da a ka isa "Uza u Dan," n Lusiya uza da u wutai a Sirani, n Manayan, uza da u gbonguroi ka6olo n Hiridu Antiba, n Shawulu.

² Kain ka te, tyoku da ama a na a'ari ulyaka Magono ma Zuba kayala n a yanyi kakuli, Kulu Keri ku danai, "Takpa numu Baranaba n Shawulu adama a manyan ma n isa le n ma."

³ An a doki a yain kakuli n kvasu, aku a taɗanki Baranaba n Shawulu akere a tutsuku le a kana ure.

Baranaba n Shawulu a banai a Sayipuru

⁴ An Kulu Keri ku suki Baranaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. ⁵ An a rawai a ilyuci i Salami, a yain ku6ari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila a aza a Yahuda. Yahaya Marku dem bana tā ka6olo n ele wa 6anga le.

⁶ An a kyawunsai uyamba vi gba hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a gawunsai n uza u Yahuda u roku uza u adabu uza u kala Bara-Yesu. Eyi matsumate ma ka6an ma,

⁷ uza da wari ka6olo n gomuna Sarajiya Bulus. Gomuna vi vuma da uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga tā u pana kadyanshi ka Kashila.

⁸ Shegai Alimasu uza u adabu vi u 6olomgbono kaci n ele wa. (Alimasu da a ka isa Bara-Yesu vi n Tsiheline.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi tsara u pityanangu wa.

⁹ Shegai Shawulu, uza da a ka isa Bulus, ushadangi n Kulu Keri aku ku tonoi n eyi, u wundyanai Alimasu, u danai,

¹⁰ "Avu maku ma Kalapansi uza u tsilala n i'ya i'ari i maci! Vu shadangu tā n tsukunu n ulapanasa. Va asaka unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa?"

¹¹ Gogo-na asuvu a upan u Kashila a ka rukpa tā a kaci ka vunu, va rumbana tā, ubana a'ayin kenu va wene asu wa."

Kute-kute karimbi ka kimbā yi a'eshi, aku u kana upapa wa bolo uza da wa kana yi kukere.

¹² An gomuna wenei ili i'ya i gitai, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Baranaba a Antakiya u Bisidiya

¹³ Bulus n atoku a nwalu a ne a asakai ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafiliya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wutai a kpatsu ki, aku Yahaya Marku asaka le u gonoi a Urishelima.

¹⁴ Shegai Bulus n Baranaba a 'yangai a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u uyamba u Bisidiya.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashila a dusuki.

* **13:14** Ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka isa Antakiya. I naha yi a ka6on ka Bisidiya ka i'ari, i ire yi kpm a ka6on ka Suriya ka i'ari a asu u da Baranaba n Shawulu a'ari a ka rongu. Asuki 11:19-13:1.

¹⁵ An a yain k̄aneshi a itagarāda i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashilā a suki a tonuko le, “Atoku, i'ā baci n kadyanshi ka kuḅari ku ya doku ama, she i yain.”

¹⁶ Bulus 'yangai u yanka le iryoci n kukere a paḁa bini, u danai, “Aza a Isara'ila n Awulawa a ḁa a ka lyaka Kashilā kayala, panāka numu!

¹⁷ Kashilā ka aza a Isara'ila ka ḁangasai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakumā a'ayin a ḁa a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u ḁa u wutukpa le pini a uyamba vi.

¹⁸ U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.†

¹⁹ U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u naḁai u ḁa ama a ne u wokoi agadu a le.

²⁰ Nala gitā tā a asuvu a ayen amangatawanishi n amangarenkupa (450).

“U naḁa le aza a afada, kpam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ila† matsumate.

²¹ Shegai aza a Isara'ila a zamai a naḁa le magono, aku Kashilā ka naḁa le Shawulu maku ma Kishu uza u kagali ka Bayami† u lyai tsugono.

²² An Kashilā ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashilā ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, ‘N tsā ḁe Dawuda maku ma Yese, vuma ḁa uza ḁa u tsu zuwa katakasuvu ka va ka rongo n ipeli, kpaci wa yan tā gbā ili i'ya ma ciga yi u yain.’

²³ “Kashilā ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagali ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wuta pini. Kpam Yesu ḁa.

²⁴ Shegai kahu Yesu tuwā, Yahaya rongo tā utonusuko ama a kpatala a lyuḁugu le. ◊

²⁵ An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma ne, u wecikei, ‘Ya wundaya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki kḁa tā a utuwā, mpa n raṽsa gbām ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.’ ◊

²⁶ Ama a va, eḁa aza ḁa i'ari a kagali ka Ibrahi, n ḁḁa Awulawa a ḁa a ka naḁa Kashilā karinga, panai na! Aṽsa Kashilā ka sukunki akani a iwauwi yi.

²⁷ Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu ḁa Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya ntsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yansa k̄aneshi Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shadāngu tā an a kidāga yi ugana u ukpa.

²⁸⁻²⁹ A yan tā dere ili i'ya tagarāda u Kashilā u danai. Ko an u wokoi a tsarā unyushi u ḁa a ka wuna yi wa, gbā n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

“An u kuwai, aku a cipukā yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun.

³⁰ Shegai Kashilā ka 'yangasa yi tā a ukpa!

³¹ A'ayin a nala yi, u wenishike tā kaci ka ne a asu u atoni a ne aza ḁa a yansai nwalu kaḅolo a Galili hal ubana a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.

³²⁻³³ “Kpam aṽsa na tsu tuko ḁa Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashilā ka yain kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gai la vi. Gogo-na u yanka tsu tā i'ya aṽsu aza ḁa tsari mmuku n tsikaya n ne a'ayin a ḁa u 'yangasai Yesu a ukpa. A korongu tā ukuna u na vi a tagarāda u Ishipa u ire:

“Aḁa Maku ma va, ara n woko tā Tata u vunu.” ◊

³⁴ “Kashilā ka 'yangasa tā Yesu a ukpa kpam wa aṽsa ikyamba i ne i shama wa, dere tyoku ḁa u danai:

‘Ma zuwuka vu tā unā u shinga u uwulukpi u ḁa n da ma zuwuka Dawuda.’ ◊

³⁵ “A korongu tā a Ushipa u roku:

‘Va aṽsa Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’ ◊

³⁶ “A'ayin a ḁa Dawuda wari n uma, u panāka tā Kashilā. An u tuwā u kuwai, aku a cidāngu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpam i shamai.

³⁷ Shegai Kashilā ka 'yangasa tā Yesu a ukpa kpam ikyamba i ne i shama wa.

³⁸⁻³⁹ “Ama a va, zuwai atsuvu mai a ili i'ya tsa tonu: adama a ili i'ya Yesu yain, i'ya i zuwai tsu tsarai ucimbusā u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma Musa ma fuda ma gonuko ḁa i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza ḁa baci dem u wushuki wa woko tā dere.

⁴⁰ Kiranai, kawa ili i'ya ntsumate n korongi ya gitā tā n aḁa. A dana tā:

⁴¹ “Panai na, aza a majari, i shadāngi n majiyan i kuwā!

Kpaci ma yan tā manyan ma roku a a'ayin a ḁe,

manyan ma ya kpaḁa uwushuku n ma,

ko uza roku u tonuko ḁa baci tani.” ◊

† **13:18** Ure u roku u ḁa a ka fuda a ka reve udani u Tsiheline pini na u ḁa “Kashilā ka kirana tā n ele hal ayen amangare a kakamba.” ◊ **13:24** Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◊ **13:25** Mak. 1:7; Luk. 3:16. ◊ **13:32-33** Ishp. 2:7. ◊ **13:34** Isha. 55:3.

◊ **13:35** Ishp. 16:10. ◊ **13:41** Hab. 1:5.

⁴²⁻⁴³ Wutā ḁa Bulus n Baranaba a ka wutā a kagata ka Kashilā ki, aku aza a Yahuda n Awulawa ushani aza ḁa a ka lyaka Kashilā kayala a tono le. Pini nala, Bulus n Baranaba a'ari le ugbamatangusu asuvu a lyai kelime n uwushukusu n ukuna u shinga u Kashilā. Aku ama yi a folo le a doku a yain kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a ḁa a ka tuwā.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

⁴⁴ An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwā tā a pana kadyanshi ka Kashilā.

⁴⁵ An aza a Yahuda a wenei kakumā ka ama ki, a yan tā malyon cika. A wishai Bulus kpam a 'yuwain ili i'ya u danai.

⁴⁶ Aku Bulus n Baranaba a dansai karara bawu uwonvo, a danai, "Eḁa u kanāi tsu gitā uyanka kuḁari ku kadyanshi ka Kashilā, shegai i 'yuwain ka uwusha. Nala u wenike tā an bawu i ratsai i wushi uma u ḁa bawu wari n utyoku. Adama a nala, tsa asakā ḁa tā aku tsu bana a asu u Awulawa.

⁴⁷ Ili i'ya Kashilā ka tonuko tsu tsu yain i'ya na:

'N zuwa tā vu woko katyashi a asu u Awulawa,

tsarā vu tuko iwauwi

hal ubana likimba gbā.' " ♦

⁴⁸ An Awulawa a panai nala, a pana tā kayanyan aku a cikpalai kadyanshi ka Asheku. Aza ḁa a dangasai adama a uma u ḁa bawu wari n utyoku a wushuku tā n Asheku.

⁴⁹ Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tamburai ko nte wa a uḁongu vi.

⁵⁰ Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a ḁa a ka nakā tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Baranaba, aku a gitā le mavura hal a loko le a kaḁon ka uyamba ki.

⁵¹ Aku Bulus n Baranaba a kapatsai kabutā ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini nala, a lazai ubana a ilyuci i Ikaniya.

⁵² Shegai atoni a Antakiya yi a woko tā n mazangā kpam ushadangi n Kulu Keri.

14

Bulus n Baranaba a Ikaniya

¹ An Bulus n Baranaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashilā ka aza a Yahuda tyoku ḁa a yain kuḁari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda n Awulawa a wushuku tā n kadyanshi ka Kashilā.

² Shegai aza a Yahuda a ḁa a kpaḁai uwushuku n kadyanshi ki, a vurusai a'ene a Awulawa a ḁa bawu kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashilā yi.

³ Gbā n nala, asuki yi a ɓarākpāi pini n ele cika, n a yanyi kuḁari ku kadyanshi ka ukuna u shinga u Asheku bawu uwonvo. Kpam u nakā le ucira u uyan iryoci n ikunesavu.

⁴ Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpam a ka tono asuki.

⁵ Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a ɓolomgbonoi kaci tsarā a yain asuki yi mavura, kpam a varasa le n atali a wuna.

⁶ An asuki yi a revei ukuna u ḁa wari a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likiya; wata, ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le.

⁷ Nte a lyai pini kapala n uyan kuḁari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Baranaba a Lisitira n Daraba

⁸ A Lisitira vi, Bulus n Baranaba a cinai vuma roku uza ḁa a matsai kawunu, uza ḁa tun a matsa yi u wala wa.

⁹ Wari a upana kuḁari ku Bulus wari uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wā tā n upityanangu u ḁa u rawai a tanasa yi.

¹⁰ Aku u danai, "Yangā vu shamgba n a'ene a vunu." Kute-kute vuma vi u 'yangāi u gitaī nwalu.

¹¹ An kakumā ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yangāsai alaḁatsu n kaletsu ka aza a Likiya, a danai, "Ama a na yi ashilā a roku a ḁa a cipā tsu n iryoci i ama!"

¹² Aku a nakāi Baranaba kala Zafosa, * Bulus kpam Hamisa kpaci aya kayain ka kadyanshi.

¹³ Pini nala, kaɗarākpāi ka katani ka Zafosa kameli ka kari a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apalu u tukoi a ḁa a utsutsu u ilyuci vi, tsarā eyi n ama a ne a yanaka asuki yi uɗarākpa.

¹⁴ Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karasai aminya a le adama a unamgbukatsumā, a uwai a asuvu a kakumā ka ama ki n ilyadī n a dansi,

♦ **13:47** Isha. 42:6; Isha. 49:6. * **14:12** Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

¹⁵ “Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan naha? Ātsu dem ama ɗa tyoku u ɗe. Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko ɗa tsara i kpatala i asaƙa ili i gbani i nala yi i gono a asu u Kashila Uza u Uma, uza ɗa u yain zuba n likimba n kushiva n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a le.

¹⁶ Caupa u asaƙa ta gba ama a likimba a yain ili i'ya i luwa le.

¹⁷ Shegai u tsu wenike ta kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya u tsu yansa. Kashila ka tsu suku ta mini ma zuba, tsara iceshi i ɗe i yain. U naka ɗa kpam ilikulya kpam u zuwa ɗa ipeli.”

¹⁸ Gba n kadyanshi ka a yanka le vi, she na a matsai aku a fudai a bishinka le uɗarƙpa vi adama a le.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a wutaɗa a uyamba u Antakiya n Ikaniya a leshei ama yi a varasai Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u kuwa ɗe.

²⁰ An Atoni a tuwai a kyawan yi, aku u 'yangai u gonoi pini a ilyuci yi. An kain ka wansai aku a lazai ubana a Daraba kaɓolo n Baranaba.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

²¹ An Bulus n Baranaba a yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba, a tsara ta Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya u Bisidiya.

²² A gbatangusu ta atakasuvu a ama a Kashila n a bara le a shamƙpa upityanangu u le mai, n a dansi, “She tsu pana ikyamba aku tsu tsara u'uwa a tsugono tsu Kashila.”

²³ Bulus n Baranaba a yain kvasu n kakuli, aku a dangasakai kuwa ku Atoni dem nkoshi. A naka le a asu u Asheku uza ɗa nkoshi mi n wushuki n eyi.

²⁴ An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya.

²⁵ An a yain kuɓari a Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya.

²⁶ Pini nala, a uwai a kpatu a banai a Antakiya, a asu u ɗa caupa a yanka le kvasu tsara Kashila ka kirana n ele a asuvu a manyan ma a kotsi vi.

²⁷ N urawa u le, aku a bolomgonoi ama a Kashila a asu u te a tonuko le ili i'ya Kashila ka yain adama a le, n tyoku ɗa kpam u kukpunkai Awulawa ure u upityanangu.

²⁸ Aku a ɓarƙpai pini n ama a Kashila.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

¹ An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutaɗa a Yahuda a tuwai a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, “A kiɗa ɗa baci a combi tyoku ɗa Mele ma Musa ma danai wa, ya tsara iwauwi wa.”

² Pini nala, Bulus n Baranaba a yain kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi ka nala ki. Aku Atoni a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsara a dansa kadyanshi ki.

³ Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naki alabari tyoku ɗa Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan cika.

⁴ An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku Bulus n Atoni a ɗa a banai kaɓolo n eyi, a tonuko le gba ili i'ya Kashila ka yankai ama ushani a akere a le.

⁵ Shegai Atoni a roku, aza a kaɓon ka Afarishi, a 'yangai a danai, “U kana ta Awulawa a kiɗa a combi, a toni kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai.”

⁶ Aku asuki yi na nkoshi mi a bolomgonoi, tsara a webele kadyanshi ki.

⁷ An a ɓarƙpai a kananamgbani ki, aku Bituru 'yangai kushani u tonuko le, “Aza a va, i reve ta Kashila ka dangasa mu ta caupa a asuvu a ɗe, u ɗa ara va ɗa Awulawa a ka pana kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga, kpam a wushuku.

⁸ Kashila uza ɗa u reve atakasuvu a ama gba, u wenike tsu ta an u wushai Awulawa a asu u ɗa u naka le Kulu Keri tyoku ɗa u naka tsu.

⁹ U bidya tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u ɗa u wulukpe le.

¹⁰ Adama a nala, niɗa ya ciga i kondo Kashila a asu u utadanku Awulawa a na ucanga u ɗa bawu ātsu n isheku i tsunu tsa fuda tsa canga?

¹¹ Wa yan nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u ɗa tsu tsara iwauwi, kpam tyoku ɗa ele dem a tsara iwauwi.”

¹² Pini nala, ama yi a paɗai bini, a ka panaka Baranaba n Bulus tyoku ɗa a ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yain a asu u Awulawa a akere a le.

¹³ An a kotsi kadyanshi, aku Yakubu* danai, “Atoku a va, panaka numu.

¹⁴ Simo Bituru tonuko tsu ta tyoku ɗa Kashila ka gitai utuwa a asu u Awulawa a roku u gonuko le ama a ne.

¹⁵ Nala wa ta dere n kadyanshi ka nsumate n korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai, ¹⁶ “Ma gono ta n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wasai.

* 15:13 Yakubu na vi, vangu u Yesu ɗa.

Ko an u wokoi ku w̄asai, ma lapula t̄a n mai ka kpm n shamkpa ka.

¹⁷ Nala ma yan, ts̄ar̄a aza d̄a a buwai vi a kpatala a asu u va, gb̄a n Awulawa dem, n aza d̄a n d̄angasai a woko ama a va. Mpa, Magono ma Zuba, mpa n danai nala.

¹⁸ N yan t̄a kazuwamgbani nala tun caupa.' ” ◊

¹⁹ Yakubu lyai kapala n kadyanshi, “Adama a nala, u gan tsu m̄ats̄a Awulawa, aza d̄a a ka kpatalasa ubana a asu u Kashil̄a wa.

²⁰ Shegai tsu koronku le ukanikorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a d̄ar̄amkpai kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma a piyanlai udyoku wa, ko kpm inyama i'ya i buwai n̄a mpasa wa.

²¹ Kpaci Mele ma Musa ma na mi a'̄a t̄a ma a uwenishike a agata a Kashil̄a a aza a Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a a'ayin a cau.”

Asheshi a korongi ukanikorongi

²² Aku asuki n̄a nkoshi n kuwa ku Atoni, kaḅolo n aza a kuwa yi gb̄a, a wenei u lobono t̄a a d̄angasa aza roku a asuvu a le a suku le a Antakiya kaḅolo n Bulus n Bar̄anaba. Aku a d̄angasai Yahuza, uza d̄a a ka isa Bar̄asaba, n Sila, azapige d̄a a asuvu a Atoni.

²³ A n̄aka le ukanikorongi u d̄a u danai,

“Idyani a asu u atoku a d̄e asuki n̄a nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u Awulawa aza d̄a a'ari Atoni, aza d̄a a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya n Kilikiya.

²⁴ “Tsu pana t̄a alabari a d̄a aza roku a asuvu a tsunu a tuw̄a t̄a ara d̄e. Tsu pana t̄a a 'ȳangasaka d̄a atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgbarasa d̄a, ko an u wokoi ātsa tsu suku le a yain nala wa.

²⁵ An tsu dansai kadyanshi ki, tsu wenei u lobono t̄a tsu d̄angasa aza roku a asuvu a tsunu tsu suku le ara d̄e kaḅolo n atoku a tsunu Bar̄anaba n Bulus.

²⁶ Ama d̄a a n̄akai uma u le ko a ka kuw̄a baci adama a kala ka Yesu Kawauwi.

²⁷ Adama a nala a d̄a dem tsu sukunku d̄a Yahuza n Sila, ara le d̄a ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku d̄a na vi.

²⁸ Kulu Keri ku wenike tsu t̄a ku da kotsu a zuwuka d̄a araji wa.

²⁹ Shegai kotsu i lyai ili i'ya a d̄ar̄amkpai kameli wa. Kotsu i takuma unyama u d̄a w̄ari n̄a mpasa wa, ko kpm unyama u manama ma a piyanlai udyoku. Kpm kotsu i yain tsishankala wa. I kirana baci n ili i na yi, ya rongo t̄a mai.

“U yan tsu ben.”

³⁰ Aku a lazai ubana a Antakiya. An a rawai a 6olomgbonoi Atoni yi a asu u te, a n̄aka le ukanikorongi vi.

³¹ An ama yi a yain u d̄a k̄neshi, aku a yain mazanḡa cika a adama a ugbami u atakasuvu u d̄a a doku le.

³² Yahuza n Sila tani an u wokoi ele ntsumate n d̄a, aku a dansai cika n a gbamatangu le atakasuvu a shamgba n ucira.

³³ An a yain a'ayin pini kenu, aku Atoni a Antakiya a soku le n katsum̄a ka eri tsar̄a a gono a asu u aza d̄a a suku le. [

³⁴ Shegai Sila wenei ulobono t̄a u shamgba pini n ele.]†

³⁵ Bulus n Bar̄anaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Bar̄anaba

³⁶ An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Bar̄anaba, “Tuw̄a tsu bana a ilyuci i'ya tsu yain kuḅari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondo atoku yi tsar̄a tsu wene tyoku d̄a a'ari.”

³⁷ Bar̄anaba ciga t̄a a bidya Yahaya Marku u bana dem n ele.

³⁸ Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u asaka le t̄a caupa a ilyuci i Bamafiliya, kpm u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi kaḅolo n ele.

³⁹ Aku kananamgbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei. Bar̄anaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatsubana a ilyuci i Sayipuru.

⁴⁰ Shegai Bulus d̄angasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kvasu ka ndishi n shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a lazai.

⁴¹ Bulus kyawunsai uyamba u Suriya n Kilikiya n u gbamatangusi atakasuvu a aza d̄a a'ari a a'uwa a Atoni yi.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

◊ 15:18 Emo. 5:25-27; Isha. 45:21. † 15:34 Akorongi a cau ushani aza d̄a a purai a tagar̄ada u Manyan ma Asuki a kalatsa t̄a makpand̄a ma 34.

¹ Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u da Katoni uza u kala Timoti wa rongo. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Heline† u da.

² Atoni a da a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala ta Timoti cika.

³ Bulus wa ciga ta Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kida yi kacombi kahu a laza. U yan ta nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve ta tata u ne uza u Heline u da.

⁴ Tyoku da a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko ama ukuna u da asuki na nkoshi a shamkpai a Urishelima, aku a folo le a toni ukuna u nala vi.

⁵ Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n ucira n kakuma kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

⁶ Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya, kpaci Kulu Keri ku fishinka le ta uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u Asiya a a'ayin a nala yi.

⁷ An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa.

⁸ Aku a walai a uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.

⁹ N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya kushani wa folo yi, u danai, "Tuwa a Masidaniya vu ganga tsu."

¹⁰ An u kotsoi uwene kuwene ki, kute-kute tsu * kana'i ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu reve ta Kashila ka ka isa tsu tsu yanka le ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

¹¹ Aku tsu uwai kpatu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai a ilyuci i Niyapali.

¹² Pini nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u Masidaniya, u da u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin ushani.

¹³ Kain ka Ashibi tsu wutai a utsutsu u ilyuci vi ubana a unu a agata, asu u da tsu wenei yavu a asu u kvasu u aza a Yahuda wa ta pini. Aku tsu dusuki tsu dansai n aka a da a bolomgbonoi ukuna u Asheku.

¹⁴ Uka roku da pini uza u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashila wa pana'ka tsu. Eyi uza u ilyuci i Tayatira u da, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a da. Kashila ka kukpai katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono.

¹⁵ An a lyubugu yi ka'olo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, "An u wokoi i wushuki mpa katoni ka Asheku ka, tuwai i cipa a kuwa ku va." U rongo tsu a ufolo hal u fuda tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

¹⁶ Kain ka te, an tsa bana a asu u kvasu, tsu gawunsai n kagbashi ka kari makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gita. Azakuwa a ne a ka tsarasa ta ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gita i'ya makere mi ma yansa.

¹⁷ Aku u rongo tsu utono n u salasi, "Ama a na yi agbashi a Kashila a da, Uza u Ucira Gba. Tuwa da a tuwai a tonuko da tyoku da ya tsara iwauwi."

¹⁸ Nala u rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai u garanai ityoni i cingi yi, "A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecemgbene n eyi." Kute-kute i pecemgbenei n eyi.

¹⁹ An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsarasa u ikebe i le u kimbai de, aku a kana'i Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada.

²⁰ An a rawai aku a danai, "Aza a Yahuda a na a ka damgbarasa ta ilyuci i tsunu.

²¹ Ili i'ya bawu i gain atsua aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike."

²² Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, "Mayun da, nala wari." Aza a afada yi a zuwai a monduso le aminya n ucira, a bawan le.

²³ An a bawan le, aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza da wa kirana n kuwa ki u wundi le mai.

²⁴ An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai a'ene a le a kagbukulu.

²⁵ Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kvasu n ishpa i ucikpala Kashila, aza da a'ari dem pini a kuwa ku a'ali ki a ka pana'ka le.

²⁶ Kute-kute iyamba i gbadai cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbadai. Pini nala, itsutsu yi i giduwai gba. Ikani i'ya a sirasai aza da a'ari pini a kuwa ku a'ali ki i saruwai.

²⁷ An uza da wa kirana n kuwa ki u rikpanakai alavu, u wenei itsutsu i kuwa yi gba ugiduwi. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma de, aku u talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne.

* **16:10** Kazoli ka kala ka "atsu" pini na vi, yanka da a yankai ka manyan kpaci Luka uza da u korongi tagarada vi u tono ta asuki yi a a'ayin a nala yi.

²⁸ Shegai Bulus ɓarana yi, u danai, “Kotsu vu nei kaci ka vunu usan wa, gb̄a tsunu ts̄a t̄a pini.”

²⁹ Aku uza da wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikalu. U wuranai u uwai a asuvu u rukpaɪ a kapala ka Bulus n Sila, n u jeki ikyamba adama a uwonvo.

³⁰ Aku u wutukpa le a kateshe, u danai, “Nɗya ma yan tsar̄a n tsar̄a iwauwi?”

³¹ Ele tani a danai, “Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunu ya tsar̄a t̄a iwauwi.”

³² Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a ne gb̄a.

³³ N kayin ka nala ki, u zas̄a le usan u le, aku kute a iyubugu yi n aza a kuwa a ne dem.

³⁴ Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi n aza a kuwa a ne gb̄a a shadangi n ipeli adama a da a pityanangi n Kashila.

³⁵ An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adagari a ba a dana a asaka ama a nala yi.

³⁶ Aku uza da wa kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akani, u danai, “Aza a afada a suku de a asaka da, adama a nala, she i wuta i wala alafiya.”

³⁷ Shegai Bulus danai, “Atsu aza a Roma a da, kpam a bawan tsu a kapala ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Nida a ka yansa a wutukpa tsu usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwa n kaci ka le a wutukpa tsu.”

³⁸ Adagari yi a ba a tonukoɪ aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kanaɪ aza a afada yi, an a panai a da ele aza a Roma a da.

³⁹ A tuwai a kuwa ku a'ali ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a da a wutukpa le, aku a folo le a asaka ilyuci yi.

⁴⁰ An Bulus n Sila a wutai a kuwa ku a'ali ki, aku a lazai karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a gbamatangusu le atakasuvu cika kahu a asaka a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

¹ An Bulus n Sila a wurai a Amihipali n Apoloni, aku a tuwai a Tasaloniya a asu u da wari n kagata ka Kashila ka aza a Yahuda.

² Bulus uwai pini tyoku da u cuwanakai, hal Ashibi a tatsu a'ari a uyan kadyanshi ka ukuna u Kashila a itagarada i Kashila,

³ wari le ukasanasa n u tonusuko le mayun da Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yanga a ukpa. U tonuko le, “Yesu da mari da utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki.”

⁴ Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza da a ka gbashika Kashila, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a ɓolomgbonoi n ele.

⁵ Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a ɓolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yangasaɪ atakasuvu a ama a ilyuci yi gb̄a le. A sumai ubana a kuwa ku Yason, tsar̄a a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakuma ka ama ki.

⁶ Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salasa, “Bulus n Sila alya a ka 'yangasasa atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu.

⁷ Kpam Yason da cipuka le a kuwa ku ne. Kpam gb̄a le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isa Yesu.”

⁸ An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yangai.

⁹ A asaka le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'asaka, aku a asaka le a lazai.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

¹⁰ An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a lazai ubana a Biriya. An a rawai de, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda.

¹¹ Shegai aza a naha a la ta aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha ta kadyanshi ki n akere a re. A'ari ukonduso Itagarada i Ntsumate kain dem, tsar̄a a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun da.

¹² Ama ushani a pityanangu ta n Asheku. A asuvu a aza da a wushuki vi, alya aza a Yahuda, kaɓolo n aka a roku ushani aza a Heline aza da a'ari n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

¹³ An aza a Yahuda aza da a'ari a Tasaloniya, a panai a da Bulus da pini wa yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a Biriya, a banai de n a lapanasi kakuma ka ama ki n a 'yangasaɪ le atakasuvu.

¹⁴ Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushiva, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini.

¹⁵ Aza da a soki Bulus vi, a soku yi ta hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus naka le akani a tuwa a tonuko Sila n Timoti a tuwa a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

¹⁶ A'ayin a da Bulus wari a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba ta katsuma an u wenei ilyuci yi i shadangi n ameli.

¹⁷ U tsu yan ta kadyanshi a kagata ka Kashila n aza a Yahuda n Awulawa aza da a ka tono Kashila. Kpam kain dem u tsu yan ta kadyanshi n aza da u tsu cina a kuden.

¹⁸ An Bulus wari a uyan ku'ari ku Yesu n u'yang'a u ukpa vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a wecikei, "Ndya uza u kakan naha wa tono?"

Aza roku a danai, "Yavu uza u uyan ku'ari ku ameli a roku a da, bamu n a tsunu."

¹⁹ Adama a nala, aku a bidya yi a banka yi a asu u Asheshi a da a ka isa Arasa, a danai, "Ko va tonuko tsu ucun u uwenishike u savu u da va yan na vi?"

²⁰ Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga ta tsu reve kalen ka ne."

²¹ Gba aza a Atina n amoci a da a'ari pini na ndishi a la ta uciga a bapapka a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gba.

²² Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, "Eda, aza a Atina, n reve ta eda aza a uciga utono adini a da cika.

²³ Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi, ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene ta asudarakpa u roku n ikorongi a zuba u ne, i danai, 'Adama a Kashila ka Bawu a Revei.' Uza da ya gbashika bawu i reve yi vi, aya Kashila kpam aya ma tonuko da ukuna u ne.

²⁴ "Kashila ka ka yain likimba n ili i'ya i'ari a asuvu a ne. Aya Magono ma Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashila ka vuma mai wa.

²⁵ Nala dem u tsu ciga vuma u banga yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa, kpaci aya u nakai gba ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga.

²⁶ Aya kpam u yain gba ama a asu u vuma u te. U dangasaka le asu u da a ka dusuku gba a kubain ku likimba. Kpam u fobusuko le a'ayin a da gba ama yi a ka rongo.

²⁷ "Kashila ka yan ta nala tsara a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsara yi ta, ko an u wokoi u yan m'ari n ele wa.

²⁸ Adama a ne a da tsari n uma, tsa zamgbanas'a kpam, adama a ne a da tsu wokoi ili i'ya tsari, tyoku da ashipi a de a roku a danai, 'Atsu aza a kagali ka ne a da.'

²⁹ "An u wokoi atsu aza a kagali ka Kashila a da, u gan tsu ratsanaka Kashila n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u ne wa.

³⁰ Caupa Kashila kari ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpada u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko ta ama ko nte wa a kpatala a asaka tsicingi tsu le tsu ugbashika ameli.

³¹ "Kpaci u dangasa de kain ka wa tuwa u yanka likimba afada a da a'ari dere a kukere ku uza da u dangasai. Kashila ka asaka tsu ta tsu reve vuma u nala vi a asu u da u 'yangasa yi a ukpa."

³² An a panai adama a u'yang'a u ukpa, aku aza roku a yanka yi majari, shegai aza roku a danai, "Tsa ciga ta tsu doku tsu pana ukuna u da vu danai nala vi."

³³ Pini nala, Bulus asaka asheshi yi.

³⁴ Shegai ama roku a asuvu a le a wushuki n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu yi alya Diyonisiyu uza da wari asuvu a asheshi, n uka u roku uza da a ka isa Damari, kabolo n aza roku kpam.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

¹ Aku Bulus asaka Atina u banai a Korintiya,

² nte u cinai uza u Yahuda u roku de uza da a ka isa Akila, uza da a matsai a ilyuci i Pontu. Akila n uka u ne Billikisu a bapapka n urawa an a wuta a uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u wokoi Kaladiyu magono u zuwa ta mele u da gba aza a Yahuda a asaka ilyuci i Roma.

³ Bulus rongo ta n ele n u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga tsa uyan atani a da tyoku u ne.

⁴ Ashibi dem Bulus wa ta a kagata ka Kashila uyan kadyanshi n aza a Yahuda n aza a Heline. Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi.

* **17:18** Aza da a tsu kondonuso ili i'ya ya gitasa a likimba alya a tsu isa "Ayawunshi." Kpam a tsu sheshishe ta a'ayin dem tyoku da likimba wari. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo ta a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo ta a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa. * **18:2** A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u Italiya a asu u da Kaisa Magono wari, kpam a asu u da azapige azapige ama a'ari. Tsugono tsu Roma tsa ta tsu pige, nte dem uyamba u Masar n u Isara'ila n u Anasara wari pini.

⁵ An Sila n Timoti a wuṭai a Masidaniya a tuwai a Korintiya, aku Bulus ṅakai kaci ka ne gba a asu u uyan kuṅari n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo vi, Yesu da.”

⁶ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan yi a taka yi n inyashi, Bulus kapaṣai kabuṭa ka aminya a ne,[†] u danai, “Mpasa n de maṭa ta a kaci ka de, mpa kabirya mu wa.[‡] Ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana a kapala a asu u Awulawa da ma bana.”

⁷ Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawulawa uza u ulyaka Kashila kayala, kpm kuwa ku ne ka ta evu n kagata ka Kashila.

⁸ Kirisibu uzapige u kagata ka Kashila n aza a kuwa a ne gba a pityanangu ta n Asheku. Ama ushani a Korintiya dem a pityanangi, aku a lyuṅugu le.

⁹ Kain ka te n kamin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonvo wa, yan kuṅari! Kotsu vu pada bini wa!

¹⁰ Kpaci ma ta n avu, kpm ko uza wa ne vu usan wa. Ma ta n ama ushani pini a ilyuci i na yi.”

¹¹ Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongo le uwenishike kadyanshi ka Kashila.

¹² Shegai a a'ayin a da Galiya wari gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a bolomgbonoi kaci a 'yangasakai Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada.

¹³ A danai, “Vuma na ama da wa ciga a lyaka Kashila kayala a ure u da mele ma bishinkai.”

¹⁴ Shegai an Bulus wa ciga u gita kadyanshi, aku Galiya kpatalai a asu u aza da a 'yangasakai Bulus, u danai, “Panai eda aza a Yahuda, a da baci nusa da u nusai, ko kpm u yain unyushi u pige u roku, an mari ma pana ka da ta.

¹⁵ Shegai an u wokoi kananamgbani ki a kaci ka idani, n a'ala a da n mele ma de koshi, she i yain afada yi n kaci ka de. Mpa ma yan icun i afada a nala yi wa.”

¹⁶ Aku u loko le a kunu ku afada ki.

¹⁷ Aku kakuma ki ka kana Sasatsani uzapige u kagata ka Kashila, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

¹⁸ An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonukoi Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kaḅolo n Bilikisu n Akila a kana ure ubana a Suriya. Shegai kahu a 'yanga, Bulus kuruwu ta kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u wokoi u yain kazuwamgbani n Kashila.

¹⁹ An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus asakai Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashila tsara u dansa n aza a Yahuda.

²⁰ Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa.

²¹ Shegai an wa asaka le, u danai, “Kashila ka wushuku baci, ma gono ta a asu u de.”

²² An Bulus asakai Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danasai Atoni, pini nala, u lazai ubana a Antakiya.

²³ An u barakpai pini kenu, aku u 'yangai u kyawunsai uyamba u Galatiya n uyamba u Firijiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbamatangusi Atoni atakasuvu, tsara a gbonguro a ure u Asheku.

Apolo yain kuṅari a Afisu

²⁴ A'ari pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwai a Afisu. Kpm uza u ilyuci i Alizandariya u da, karevi ka kadyanshi. U reve ta tagarada u Kashila cika.

²⁵ A wenishike yi ta a asuvu a Ure u Asheku. U bidya ta kadyanshi ka Kashila ki mayun mayun n ucira, kpm wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyuṅugu u Yahaya u da u revei koshi.

²⁶ Aku u kana kuṅari a kagata ka Kashila n ucira u ne gba. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashila cika.

²⁷ An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a banga yi a koronki Atoni a da a'ari a Akataya vi ukanikorongi tsara a wushi yi n akere a re. An u rawai tani de, u woko ta kabangi ka aza da a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashila,

²⁸ kpaci u varangu ta aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasanasa ka le tagarada u Kashila an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

¹ A'ayin a da Apolo wari a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal ubana a Afisu, a asu u da u cinai Atoni a roku.

[†] 18:6 A'ayin a nala yi, uza u kapaṣai baci kabuṭa ka a'ene ko ka aminya, wa wenike ta an u 'yuwain ama. [‡] 18:6 Ili i'ya baci dem i tsara da unyushi u de u da, mpa kabirya mu wa.

- ² U wece le, “I wusha Kulu Keri a'ayin a da i wushuki vi?”
A danai, “Tsu reve gbam ili i roku Kulu Keri wa.”
- ³ U wece le, “Ucun u ulyu6ugu u eni u da a lu6ugu da?”
A wushunku yi, “Ucun u ulyu6ugu u Yahaya u da.”
- ⁴ Bulus danai, “Ulyu6ugu u Yahaya u ukpatala u da. Yahaya tonusuko ta dem ama a pityanangu n uza da wa tuwa a kucina ku ne; wata, Yesu.”
- ⁵ An a panai nala, aku a lyu6ugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku.
- ⁶ An Bulus taɗanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le. Pini nala, a gitai kadyanshi n aletsu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashila.
- ⁷ Gba gba evu n ama kupa n ama a re a da.
- ⁸ Bulus uwai a kagata ka Kashila n u yanyi ku6ari bawu uwonvo hal uwoto u tatsu, n u yanyi kadyanshi n ele n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu Kashila.
- ⁹ Shegai aza roku a asuvu a le a gbamai atakasuvu a le. A 'yuwain uwushuku, hal a yankai aza da a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus asaƙai kagata ka Kashila ki, u bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu.
- ¹⁰ Nala a rongoi uyansa hal ayen a re, hal gba aza a Yahuda n aza a Heline a da a'ari na ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

- ¹¹ Kashila ka naka ta Bulus ucira u da wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu ama a ta6ai uwene.
- ¹² Hal gbam a bidya baci mayani ma ne ko aminya a manyan a ne a da wa ukusa a bankai aza a m6ala, a tsu tana ta. Nala dem ityoni i cingi i tsu pecemgbene ta n ama.
- ¹³ Aza a Yahuda a roku aza da a'ari ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi ityoni i cingi. A matsai tsara a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a dansi, “N 6arana da ta n kala ka Yesu ka Bulus wa yansaƙa ku6ari ku ne ki, i wuta.”
- ¹⁴ Mmuku n Siva kaƙararki ka pigeƙa aza a Yahuda, n da dem pini n shindere a'ali a asuvu a aza da a ka yansa nala vi.
- ¹⁵ Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku ityoni i cingi i wushunku le, “Mpa gai n reve ta Yesu! N reve ta kpm Bulus. Shegai eda tani an yayi?”
- ¹⁶ Aku uza u ityoni i cingi vi u imkpai u gitai le malapa hal u lyai ucira u le gba. Aku a wutai a kuwa ki n ilyadi ya dem kata6a ikyamba i le kpm n a'utsu.
- ¹⁷ An aza da a'ari ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili i'ya i gitai, aku a panai uwonvo cika, a naka kpm kala ka Asheku tsupige.
- ¹⁸ Ama da kpm a wushuki vi a wutai a kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu le.
- ¹⁹ Ama ushani aza a uyan adabu a 6olomgbonusoi itagarada i le a asu u te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe i itagarada yi, i rawa ta ikebe i'ya vuma wa liva manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000).*
- ²⁰ Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kpm ka yain ucira cika.
- ²¹ An ukuna u nala u gitai, Bulus bidigai kaci ka ne u da u kyawunsa baci uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kpm, “N bana baci de, u kana mu ta n bana a ilyuci i Roma.
- ²² Aku u suki a6angi a ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kpm u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A 'yangasai atakasuvu a ama a Afisu

- ²³ A'ayin a nala yi a da a 'yangasai atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku.
- ²⁴ U'yangasa u atakasuvu a nala vi u gitai ta n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza da wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritima† kameli ka kari uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsara ta ikebe cika adama a manyan ma nala mi.
- ²⁵ Aku u 6olomgbonoi gba atoku a manyan a ne n aza da a ka yain manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, “Eda ama a va, i reve ta n manyan ma na ma tsa tsarasa ikebe.
- ²⁶ I wene ta kpm i pana ta tyoku da Bulus nala vi wa lapanasa ama. Nala wari a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a da ama a yain n akere, ashila a da wa.

* **19:19** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 50,000.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani u U6anga. † **19:24** Aritima kala ka kameli ka, kpm urotsoni u uka u da kari. Ama ushani a ka6on ka Asiya a tsu gbashika ta ka.

²⁷ Ukuna u cingi wa gitā tā, a ka nangasa tā manyan ma tsunu. Bamu gbām n nala, hal gbām a ka gonuko tā Aritima kameli ili i gbani, kpam a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza da gbā uyamba u Asiya hal gbām n likimba gbā a ka gbashika.”

²⁸ An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Tsupige she Aritima u aza a Afisu.”

²⁹ Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakurā a asu u da ama yi a 6olomgbonoi, a'ari uroño Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a da aza a Masidaniya.

³⁰ Bulus ciga tā u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a 6ishinka yi.

³¹ Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

³² Ama da a'ari pini vi atakasuvu a le gbā a shadangu de n kadambula, kpaci a reve gbām ili i'ya a 6olomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yangasai alagatsu a ka dansa ili i roku, aza roku kpam a ka dansa ili i roku kau.

³³ Aza a Yahuda a tutsuki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kasanasa ukuna vi. Pini nala, u 'yangasai akere a zuba u danai a pada, tsarā u siraka ama a ne kabetsu.

³⁴ Shegai an a revei eyi uza u Yahuda u da, aku a 'yangasai alagatsu a danai, “Tsupige she Aritima kameli.” A'ari uyansa nala hal ulapa u uwule u re.

³⁵ An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a padai, u danai, “Edā ama a Afisu, ama a likimba gbā a reve tā an ilyuci i Afisu i'ya ya kirana n Aritima kameli. Kpam ya dem reve tā an kameli ka pige ka nala ki, ka rukpai a zuba derere a ilyuci i tsunu.

³⁶ An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan tā i pada bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa.

³⁷ I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa.

³⁸ Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'a baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada ka tā ukukpi. Aza a afada a da kpam pini, she i banka le de.

³⁹ Shegai i'a baci n ukuna u roku kau u da ya ciga i reve, she a dansa u da na a asu u asheshi.

⁴⁰ Mayun tani wa sudugba tsu tā a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yangasa u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuda tsa naka kalen ka ili i'ya i gitai na vi wa.”

⁴¹ An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

¹ An u'yangasa u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus isai Atoni u gbamatangu le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, “U yan tsu ben.” Aku u lazai ubana a uyamba Masidaniya.

² An u kyawunsai a6on a nala yi gbā, n u gbamatangusu le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline.

³ U dusuki pini hal uwoto n tatsu.

Afo6i a da wari a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a Yahuda a yanka yi tā afo6i a cingi. Adama a nala a da u bidigai kaci ka ne wa gono a ure u Masidaniya.

⁴ Ama a na da a soku yi: Supata maku ma Puruhu uza u Biriya, ka6olo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, ka6olo n Gayu uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.

⁵ Ama a na yi a lyai kapala na nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa.

⁶ Atsu tani an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Filibi. Tsu yan tā nwalu ma a'ayin a tawun, aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini de. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A 'yangasai Yutiku a ukpa

⁷ Kain ka Aladi, tsu 6olomgbonoi tsarā tsu lyai ilikulya. Bulus dansai kadyanshi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza tā kain ka wansa baci.

⁸ A kunukuzuba ka tsari vi a sapusa tā pini ncikalushani.

⁹ Kalobo ka roku uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u tatsu. Aku wa gbadiga a'ayin a da Bulus wari uyan ku6ari ku ugadi, hal alavu a bidya yi gbende-gbende. Aku u fatanai u rukpai a kunukuzuba utuwa a iyamba. An a canga yi, a cinai u kuwa de. ¹⁰ Pini nala, Bulus cipai a iyamba u wo6o yi, u danai, “Kotsu i dambula wa, wa tā n uma.”

¹¹ An Bulus gonoi a kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya ka6olo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal usana, aku u lazai.

¹² Pini nala, a lazai n kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain mazanga cika.

Bulus banai a Milita

¹³ Bulus bidiga ta kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Atsu kparam tsu uwai a kpatsu, tsara tsu ba tsu gawunsa de.

¹⁴ An tsu gawunsai a Asusu, aku u uwai a kpatsu ki tsu lazai ubana a Mitilini.

¹⁵ An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala na nwalu tsu rawai evu n a asu u da a ka isa Kiyu. An kain ka wansai kparam tsu rawai a uyamba u mere ma mini u da a ka isa Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a Milita.

¹⁶ Kpaci Bulus bidiga ta kaci ka ne u da wa shamgba a Afisu wa, adama a da wa barakpa a Asiya. Kpaci wa yan ta maloko u rawa a Urishelima kahu kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

¹⁷ Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, da Bulus sukunki nkoshi n kuwa ku Atoni a da a'ari a Afisu a tuwa a cina yi.

¹⁸ An a rawai, aku u danai, "Eda i reve ta gba ili i'ya n yain a'ayin a da n gitai utuwa a Asiya.

¹⁹ N yan ta manyan ma Asheku bawu aradi, kparam n meshi. N kawunki kparam n ukonduso u cingi u da aza a Yahuda a tukuso mu.

²⁰ N kpada da utonuko ukuna u mayun wa, na n yansaka da ku'ari a asu u ama n a'uwa a de.

²¹ Ku'ari ku va ku te ka ubana a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le kparam a pityanangu n Yesu Asheku.

²² "Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishelima, kparam n reve ili i'ya ya gita na mpa de wa.

²³ Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu ta a ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidaku mu ta a kuwa ku a'ali kparam n pana ikyamba.

²⁴ Shegai mpa n gonuko uma u va ili i roku wa, ma fuda baci ma kotso manyan ma Yesu Asheku u naka mu; wata, n dansa Kadyanshi ka Shinga ka ukuna u shinga u Kashila.

²⁵ "Gogo-na n reve ta aza da n kyawunsai na yansaka le ku'ari ku tsugono tsu Kashila a ka doku a ka wene mu wa.

²⁶ Adama a nala a da ma tonuko da ara, uza da baci dem u tuwa u puwain a asuvu a de a ka wece mu mpasa n ne wa.

²⁷ N tonuko da ta mai ili i'ya Kashila ka ciga da i reve.

²⁸ I kirana n uma u de n ushiga u da Kulu Keri ku zuwa da i gu'bi. Kparam i lyai kapala n ulinaka Atoni a da Kashila ka tsilakai kaci ka ne na mpasa n Maku ma ne.

²⁹ N reve ta n laza baci, awenishiki a ka tuwa ta, aza da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. A ka yan ta yavu nleweni, tsara a wacinsa ncon n Kashila.

³⁰ Hal gbam aza roku a asuvu a de a ka yan ta kadyanshi ka ka'ban tsara a roni Atoni ubana ara le.

³¹ Adama a nala, she i rongo ufo'fusi, i ci'ba ayen a tatsu a da pa vi kaara n kayin mari n ada, n asaka da ubara wa. Hal gbam n sai n meshi adama a de.

³² "Gogo-na n nakangu da ta a kukere ku Kashila. Asaka kadyanshi ka ukuna u shinga ka ne ka kirana n ada. Ci'bai n kadyanshi ka pige ka shinga ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka banga da ka naka da ili i'ya Kashila ka ciga ka naka ama a ne agadu.

³³ "N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa.

³⁴ I reve ta n yan ta manyan n akere a va, tsara n tsupuka kaci ka va ili i'ya ma ciga, n aza da a'ari ka'olo na mpa.

³⁵ Kain dem n woko ta iryoci ara de tyoku da ya yan manyan cika, tsara i banga aza a unambi. Ci'bai n kadyanshi ka Yesu Asheku ka u danai, 'U la ta unu u shinga vu naka n u da va wusha.' "

³⁶ An Bulus kotsoi kadyanshi, aku u kudangi ka'olo n ele a yain kavasu.

³⁷⁻³⁸ Aku a wobo yi gba le n unambukatsuma a kana kushen cika, kpaci u dana ta a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gba le hal u uwai a kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

¹ An tsu pecembenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she a Patara.

² An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai.

³ An tsu gitai uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu asakai i'ya a ugula u tsunu, tsu lyai kapala na nwalu ubana a Suriya. Tsu cipai a Taya kpaci nte kpatu ki ka cipuka pini ucanga.

⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku tsu dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus kotsu u bana a Urishelima wa.

⁵ Shegai an a'ayin a u'yangai a tsunu a yain, aku tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu ta hal gbam n aka a le na mmuku n le gba ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu rawai a ikengi i agata, aku tsu kudangi tsu yain kvasu. Tsu 'yangai tsu lyai kapala na nwalu n tsunu.

⁶ An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatu, ele kpam a lazi ugonu a kuwa.

⁷ An tsu asakai Taya, tsu lyai kapala na nwalu she a Talamaya. Nte tsu damamngbanasai pini n atoku kpam tsu shamgbai pini n ele kain ka te.

⁸ An kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cipai a kuwa ku Filibu uza u uyan ku'bari ku kadyanshi ka Kashila, uza u te a asuvu a ama a shindere a da a dangasai a pecike ama ilikulya.

⁹ Wa ta na mmuku nkere n nishi n da bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashila.

¹⁰ An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashila u roku uza u kala Agaba, u wutai a Yahuda u tuwai.

¹¹ U bidyai kagbawatsu ka cuku ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, "Ili i'ya Kulu Keri ku danai i'ya na, 'Naha da aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpam a neke yi a akere a Awulawa.' "

¹² An tsu panai nala, atsu n aza da a'ari pini tsu foloi Bulus kotsu u bana a Urishelima wa.

¹³ Aku u wushuki, "Ndiya i zuwai i'ari a kushen ya zuwa mu unamgbukatsuma? Ufo'busi u da mari a sira mu hal gbam a wuna mu a Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku."

¹⁴ An tsu dansai n eyi bawu tsu fuda yi, aku tsu padai bini, tsu danai, "Asaka Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi."

¹⁵ An nala u wurai, aku tsu fobusoi tsu banai a Urishelima.

¹⁶ Atoni a roku aza da a wutai a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza da tsa cipa ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u da, uza u te a asuvu a Atoni a kagita.

Bulus rawai a Urishelima

¹⁷ An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika.

¹⁸ An kain ka wansai, aku Bulus n atsu dem tsu banai ara Yakubu, kpam gba nkoshi n kuwa ku Atoni n da pini.

¹⁹ An Bulus damamngbanai n ele, aku u tonusuko le ili i'ya Kashila ka yankai Awulawa a akere a ne.

²⁰ An a panai nala, aku a cikpalai Kashila, a tonukoi Bulus, "Utoku u tsunu, wene na tyoku da ama azu ushani a aza a Yahuda a pityanangi. Gba le gogo-na a'a ta n maluwa ma a ka tonu Mele ma Musa.

²¹ Shegai a tonuko ta Atoni a savu yi alabari a vunu a da va wenishike ta aza a Yahuda a da a'ari a asuvu a Awulawa vu da a varangu Mele ma Musa. Wata, kotsu a kida mmuku n le acomb wa, ko kpam a toni agadu a tsunu wa.

²² "Gogo-na nida tsa yan? Kpaci u kana ta a reve n utuwa u vunu.

²³ Adama a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. Tsa ta n ama a nishi pini na aza da a yain kazuwamgbani.

²⁴ Bidya ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka de ka'olo, kpam vu tsupa ikebe i uwulukpe yi tsara a kuruwa le. Nala wa zuwa ta a reve an gba ili i'ya a tonuko le a kaci ka vunu ki kaban ka, kpam avu n kaci ka vunu va kirana ta n Mele mi.

²⁵ Shegai ukuna u Awulawa a da a wushuki, tsu koronku le ta ukanikorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a darankpai kameli wa, kotsu a takuma unyama u da wari na mpasa wa, a takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpam kotsu a yain tsishankala wa."

A kana Bulus a Kuwa ku Kashila

²⁶ An kain ka wansai, Bulus bidyai ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku a uwai a Kuwa ku Kashila. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a da uwulukpe vi wa shadangu, n kain ka a ka yanka ya dem udaraka.

²⁷ An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushadangu, aku aza a Yahuda a roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashila. Aku a 'yangasai atakasuvu a ama a kana yi,

²⁸ n a salāsi n a dansi, “Atoku a tsunu aza a Isara'ila, 6āngā tsu! Vuma ḏa wa kyawunsa ko nte wa n u wishisi ama a tsunu, n Mele ma tsunu, kpam n Kuwa ku Kashilā ku tsunu ki aya gai na vi. Hal gbām u tukoi aza a Heline† a roku a asuvu a Kuwa ku Kashilā ki a nangasai Asu u Uwulukpi na u vi.”

²⁹ Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashilā ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala, kpaci a'ari a wene le tā kaḓolo a asuvu a ilyuci.

³⁰ Aku gbā ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyaḏi a kaṅai Bulus. A rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashilā ki. Kute-kute a gidākusi itsutsu yi.

³¹ Pini nala, a kaṅa yi malapa a ka ciga a wuna, aku alabari a rawai ara uzapige u kuvon u aza a Roma, a ḏa gbā ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka 'yāngasāṣa atakasuvu a ama.

³² Kute-kute u bidyai atigi a roku kaḓolo n asoje a banai ḏe a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuwā n asoje, aku a asaḓa yi malapa.

³³ Uzapige vi u zuwai a kaṅai Bulus, kpam u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpam u yain.

³⁴ Aku aza roku pini a asuvu a kakumā ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpam a danai ili i roku kau. Adama a kacan ka ama ki, hal gbām uzapige vi u fuda u reve ili i'ya i gitai wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje.

³⁵ An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a raḏāgbā yi a zuba adama a u'yāngasā u atakasuvu u ama yi.

³⁶ Kakumā ka ama ka ka tono le vi a'ari isali n a dansi, “Wuna ni.”

Bulus dansai n kakumā ka ama ki

³⁷ An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, “Ko va wushuku n yain kadyanshi n avu?”

Aku uzapige vi u wece yi, “Dana vu reve tā Tsiheline?”

³⁸ Ma wundya aḏa vuma u Masar u ḏa ayen a ḏa a wurai u 'yāngasāi atakasuvu a ama, hal gbām u tonoi n ama azu a nishi (4,000) a aza a magalāka a mete mi?”

³⁹ Bulus wushunku yi, “Mpa uza u Yahuda u ḏa, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ari n tsupige tsu nala tsi ḏa. Ma folo vu vu asaḓa mu n yain kadyanshi n ama a na yi.”

⁴⁰ Aku u asaḓa yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yāngasākaḓi ama yi kukere a paḏa. An a paḏai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

¹ Bulus yain kadyanshi, u danai, “Atoku a vā n isheku i vā, panai mai n tonuko ḏā ili i'ya i gitai, tsarā n wenike an bawu m̄ri n unyushi.”

² An wa dansa n ele n kaletsu ka le, aku kakumā ka ama ka lapulai ka paḏai bini.*

³ Aku u danai, “Mpa uza u Yahuda u ḏa, a matsa mu tā a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan tā kaṅeshi a kukere ku Gamaliya uza ḏa u wenishike mu gbā mele ma isheku i tsunu. Mā tā n uciga u ugbashika Kashilā, tyoku ḏa gbā ḏe i'ari uyan ara.

⁴ N foro tā ama ḏa a ka tono Ure u Asheku, hal gbām n wunai aza roku. N sirasai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu a kuwa ku a'ali.

⁵ Magono ma Adarakpi n azapige a Asheshi a Pige a ka dana tā mayun ḏa. A naḓa mu tā ukanikorongi ubana a asu u atoku a tsunu aza a Yahuda a ḏa a'ari a Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku mu tā n tuko Atoni a ḏa a'ari ḏe utuwā a Urishelima usiri n ikani tsarā a yan le mavura.

Bulus danai tyoku ḏa u kpatalai

⁶ “Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci, cina n yan ḏe evu n urawa a Damasuka, aku katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu ukyawan.

⁷ Aku n rukpai a iyamba, n panai kalagatsu ka wece mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?’

⁸ “Aku n wushuki, ‘Asheku, aḏa yai?’

“U wushuki, ‘Mpa Yesu uza u Nazara uza ḏa va yan mavura.’

⁹ Aza ḏa tsari kaḓolo a wene tā katyashi ki, shegai a reve ili i'ya kalagatsu ki ka tono wa.

¹⁰ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ndya va ciga n yain?’

“U wushunku mu, ‘Yāngā vu uwa a Damasuka. Vu rawa baci ḏe a ka tonuko vu tā ili i'ya va yan.’

¹¹ Katyashi ki ka zuwa mu tā n rumbanai, aza ḏa tsari kaḓolo ki alya a rono mu ubana a Damasuka.

* 22:2 Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpam a yan tā majjyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le.

¹² “Aku vuma roku uza u kala Ananiya tuwaj ara va. Eyi uza da wa gbashika Kashila tyoku da Mele ma tsunu ma danai da, uza da gba aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka a ka cikpalasa.

¹³ U tuwaj ara va, u shamgbai evu na mpa, u danai, 'Utoku u va Shawulu, wene asu.' Pini a asu u nala vi da n wene yi!

¹⁴ “U tonuko mu, 'Kashila ka isheku i tsunu ka dangasa vu ta vu reve ili i'ya wa ciga. Kpam vu wene Uza u Uwulukpi u nala vi, vu pana kpam kadyanshi ka ne.

¹⁵ Ada va bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n vu tonusuko le i'ya vu wenei n i'ya kpam vu panai.

¹⁶ Kotsu vu nangasa a'ayin wa. 'Yanga a lyubugu vu tsara a zai unyushi u cingi u vunu. Yan nala n vu isa si kala ka Asheku.'

Bulus yain kuɓari a asu u Awulawa

¹⁷ “Kain ka te, an n gonoi a Urishelima, mpa a uyan kvasu a Kuwa ku Kashila, aku n wenei kuwene,

¹⁸ kpam n wenei Asheku a ka dansa, u danai, 'Asaka Urishelima gogo, kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a kaci ka va wa.'

¹⁹ “Aku n wushuki, 'Asheku, ele n kaci ka le dem a reve ta an n kanasai aza da a wushuki n avu a agata a Kashila n sirasa le kpam n lapa le.

²⁰ A'ayin a da a wunai Isitifanu, ^o uza u uyan kadyanshi ka Kashila, mpa pini kushani kpam n wushuku ta n ili i'ya a yain. Hal gbam mpa n banai aminya a ama da a wuna yi vi.

²¹ “Aku Asheku a tonuko mu, 'Yanga vu wala, ma suku vu ta a mbari a asu u Awulawa.' ”

²² Kakuma ka ama ki ka rongu yi upanaka hal a asu u da u danai udani u 'Awulawa,' aku a salai unu u te, 'Rawukai vuma u na vi! Wuna ni! U gan a asaka yi n uma wa!'

²³ Aku a rongoi iyoroli n a mondusi aminya a le n maloko, a shadangusi akere a le n kayala a polusoi ka a uwule.

²⁴ Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku asoje, tsara a bawan yi adama a da wa tonuko le ukuna u maci.

²⁵ Tyoku da a sira yi tsara a bawin yi, aku u tonukoi katigi ka kari pini vi, “U gan a bawin uza u Roma u da wari n ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?”

²⁶ An katigi ki ka panai nala, aku u banai a asu u uzapige vi, u danai, “Nda ya ciga n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u Roma da.”

²⁷ Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece yi, “Tonuko mu, avu uza u aza uyamba u Roma da?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari.”

²⁸ Aku uzapige vi u danai, “She na n tsupai ikebe ushani kahu n tsara ucira u nala vi.” Bulus danai, “Mpa kpam n u da a matsa mu.”

²⁹ An asoje a da a ka ciga a bawin yi vi kpam a yan yi keci ki a panai nala, aku a wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi u pana ta uwonvo, kpaci u zuwa ta a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

³⁰ An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a tukoi ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai a surukpa yi ikani yi, aku u zuwai adarakpi a pige n Asheshi a Pige yi gba a bolomgbonoi. U zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

23

¹ Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, “Aza a va, n rongu ta mai a kapala ka Kashila a a'ayin a va!”

² Aku Ananiya* Magono ma Adarakpi u zuwai aza da a'ari evu n Bulus vi a lapa yi a unu.

³ Aku Bulus danai, “Kashila ka lapa vu ta avu uza u maci u kaɓan u gbani, dusuku da vu dusuki tsara vu yanka mu afada tyoku da Mele ma danai, shegai avu gonoi vu kodoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu.”

⁴ Aza da a'ari evu n Bulus vi a danai, “Magono ma Adarakpi ma Kashila ma va wishisa!”

⁵ Bulus wushunku le, “Yanka numu ahankuri atoku a va, n reve an Magono ma Adarakpi ma wa. Kpaci a korongu ta a da 'Kotsu uza u wisha uzapige uza da wa tono n ama wa.’ ” ^o

⁶ An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a da aza roku kpam Afarishi, aku u 'yanga sai kalagatsu u danai, “Aje a va, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u wokoi n zuwai katakasuvu ka va a asu u u'yanga u ukpa, da i zuwai a ka yanka mu afada.”

^o 22:20 Ask. 7:58. * 23:2 Tagarada u Asuki u yan ta kadyanshi ka ama a tatsu aza da a'ari n kala "Ananiya." 5:1 Ananiya uza da yankai asuki kaɓan, aku u kuwai. 9:10, 22:12 Ananiya uza da kukpai a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza da wari Magono ma Adarakpi. ^o 23:5 Uwt. 22:28.

⁷ An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal kaḅolo ki ka pecei kure.

⁸ Aza a Sadusi a wushuku n u'yangā u ukpa, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku tā n ili i nala yi gba.

⁹ Aku kacan ka 'yangai cika, awenishiki a Mele aza da a'ari Afarishi a 'yangai a ka 6anga Bulus a danai, "Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpam katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanshi."

¹⁰ An kacan ki kari uyan ushani, aku ama yi a'ari uvingasa Bulus apashi a re gba. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

¹¹ N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, "Lya kapala n ugbami u asuvu. Tyoku da vu yain kadyanshi ka va pini naha a Urishelima, u kana ta kpam vu yain ka a Roma."

A sheshei a wuna Bulus

¹² An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a foḅusoi tsara a wuna yi. A tsinai a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus.

¹³ Aza da a yain afoḅi a cingi a nala yi a la ta ama amangare.

¹⁴ Aku a banai a asu u adarakpi a pige n azapige a tonuko le, "Tsu tsina ta, tsu da tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi.

¹⁵ Eḁa n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu ciga da ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Atsu kpam ufoḅusi u da tsari tsu pite yi a ure tsara tsu wuna yi."

¹⁶ Kalobo ka utaku u Bulus ka pana ta ukuna u da a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi.

¹⁷ Pini nala, Bulus isa katigi ka te u tonuko yi, "Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon. Wa ta n ukuna u da wa tonuko yi."

¹⁸ Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonukoi uzapige u kuvon vi u danai, "Vuma da wari a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunuu, u da wa ta n ili i'ya wa ciga u tonuko vu."

¹⁹ Aku uzapige u kuvon vi u kana kukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, 'Nɗya va ciga vu tonuko mu vi?'

²⁰ Kalobo ki ka danai, "Ama roku a da pini a sheshei a ka ciga a banka le Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan ta yavu a ka ciga a doku a veci ukuna vi mai.

²¹ Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama da pini a la ta ama amangare a ka pite yi tsara a wuna yi. A tsina ta a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufoḅusi, a da a ka vana vu wushunku le."

²² Aku uzapige vi u tonuko yi, "Kotsu vu asaka uza u reve an vu tonuko mu ukuna u na vi wa." Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

²³ Uzapige u kuvon vi u isa atigi a re a tuwa, aku u tonuko le, "Tonukoi asoje amangatawanre (200) a foḅoso a bana a Kasariya n ulapa u uwule u kuci u kayin ka ara, n asoje a adoki amangatsunkupa n asoje a amangatawanre (200) a kuvon na nsari n le.

²⁴ Eḁa kpam i zami kadoki ka Bulus wa yuwa. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna, bawu ko i te i'ya ya gita n eyi." ²⁵ Aku uzapige vi u korongi ukanikorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,

²⁶ "Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani.

²⁷ Aza a Yahuda a roku a da a kana vuma u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an n vecei ukuna vi, n reve an vuma vi uza u uyamba u Roma u da, aku mpa n asoje a va tsu wusa yi.

²⁸ Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsara a veci unyushi u da u yain vi.

²⁹ Pini nala, n cinai unyushi u da a kana yi n u da vi u Mele ma le u da, u rawa gbam a ka sira ko a wuna yi wa.

³⁰ Shegai an vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u da a foḅusoi a kaci ka ne, da i zuwai n sukunku yi ara vunuu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwa a dana unyushi u da a wenei u yain vi ara vunuu."

³¹ Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus ubana a ilyuci i Antipatari.

³² An kain ka wansai, aku asoje a da a ka wala a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje ku le, a asaka asoje a da a ka wala adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya.

³³ An a rawai a Kasariya, aku a naka gomuna vi Bulus n ukanikorongi vi.

³⁴ Pini nala, Feli gomuna u yain k̄aneshi u ukanikorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u ɗa. Aku u wushunku yi, “Kilikiya.”

³⁵ Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma pan̄aka vu t̄a a'ayin a ɗa baci dem aza ɗa a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpada yi a asuvu a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

¹ An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsar̄a a dana ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Adar̄akpi kaɓolo n azapige a aza a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu.

² An a isaɗi Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu git̄ai utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunuu, ɗa i zuwai ama a tsunu a'ari na ndishi n shinga tun ara wa. Adama a ɗa kpam v̄ari n uwene u m̄ari, ɗa i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala.

³ Ama ko nte wa a ka cikpa vu t̄a bawu utyoku.

⁴ Shegai adama a ɗa bawu ma ciga n wowotongusu vu, ma folo vu adama a ugboji u ɗa v̄ari n u ɗa, vu pan̄aka tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u naha vi u yain.

⁵ “Vuma u na vi kashil̄akani ka, tsu cina yi t̄a wa 'yangasa atakasuvu a aza a Yahuda a likimba gba, kpam aya wa tono n kaɓolo ka aza ɗa a ka isaɗi Aza a Nazara.

⁶ Hal gb̄am wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashil̄a, aku tsu kana yi. [

⁷ Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu ku afada ku vunuu.]*

⁸ “Vu vece yi baci n kaci ka vunuu ben, va fuda t̄a va reve an ukuna u ɗa tsu tukoi a kaci ka ne ki mayun ɗa.”

⁹ Aku aza a Yahuda a ɗa a buwai a wushuki n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

¹⁰ Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u git̄ai u danai, “Uzapige, n reve t̄a vu yanka t̄a ama ushani aza a uyamba u na afada a ayen ushani, kpam n yan t̄a mazanga an ma wutukpa kaci ka va a kunu ku afada ku vunuu.

¹¹ Vu vece baci, va laza t̄a va reve an kotsu u lai a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashil̄a wa.

¹² N yan kananamgbani n uza roku a Kuwa ku Kashil̄a wa, ko kpam n 'yangasa atakasuvu a ama a agata a Kashil̄a ko kpam a asu u roku wa.

¹³ Ama a naha a ka fuda a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun ɗa wa.

¹⁴ Ili i te i'ya n revei i'ya, an ma tono Kashil̄a ka isheku i tsunu a ure u ɗa a danai kaɓan ka vi, kpam n wushuki an gb̄a ili i'ya i'ari ukorongi a asuvu a tagar̄ada u Mele ma Musa na i Nsumate.

¹⁵ N zuwa t̄a katakasuvu ka va a asu u Kashil̄a, tyoku ɗa aza ɗa a sapula mu na vi a zuwai, a ɗa a ka 'yangasa t̄a akushe aza a shinga n aza a cingi a ukpa.

¹⁶ Adama a nala a ɗa m̄ari a ukirana kain dem tsar̄a n yain ili i'ya i'ari i maci, kpam katakasuvu ka va ka rongo na ndishi n shinga a asu u Kashil̄a n ama.

¹⁷ “N ɓar̄akpa n ugoni a Urishelima wa, m̄ari t̄a a kateshe ayen ushani. N gonoi n ikebe tsar̄a n naɓa ama a tsunu aza a unambi, kpam n naɓa kune a asu u Kashil̄a.

¹⁸ Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashil̄a ki, cina n kotso ɗe uwulukpe kaci ka va, aku a cina mu pini, kpam kakuma ka ama ka pini wa.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a ɗa pini aza a uyamba u Asiya, aly a wari u gain a tuko kadyanshi ka va ara vunuu a'ari baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka va.

²⁰ Ko kpam asaka aza ɗa a sapula na vi, a dana unyushi u ɗa Asheshi a Pige a tsar̄a mu n u ɗa a'ayin a ɗa a yanka mu afada a Urishelima.

²¹ Kadyanshi ka a ka fuda a dana a kaci ka va ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a kunu ku afada ku le; ‘Adama a kadyanshi ka u'yanḡa u ukpa u ɗa a ka yanka mu afada a kapala ka ɗe ara.’”

²² Feli gomuna tani n reve t̄a ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa le u danai, “Shamgbai she a'ayin a ɗa Lisiya Uzapige u Kuvon† u tuw̄ai, aku n kidaga ɗa ugana.”

²³ Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi kotsu u gidaku yi wa, kpam u fishinka aje a ne utuw̄a a ɓanga yi wa.

* **24:7** Akorongi a cau ushani aza ɗa a pur̄ai a tagar̄ada u Manyan ma Asuki a kalatsa t̄a makpanda ma 7.

Bulus dansai n Feli gomuna

²⁴ An a yain a'ayin, aku Feli tuwai n uka u ne uza u kala Durusila, kpam uza u Yahuda u da. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsuvu a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi.

²⁵ Aku Bulus tonuko le ukuna u uyan ili i shinga, n u kana kaci, kpam n kain ka afada ka ka tuwa. An u panai nala, aku uwonvo u kana yi cika, u tonukoi Bulus, "Gogo-na u rawa ta ve. Wala. Shegai n tsara baci kabala, ma isa vu ta vu tuwa."

²⁶ Feli tsu sukunku ta Bulus tuwa u dansa n eyi, kpaci u zuwa ta uma wa tsara ta ikebe ara ne.

²⁷ An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a nakai Posiya Fesutu u wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda, aku u asakai Bulus pini a kuwa ku a'ali.

25*Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu*

¹ An Fesutu kana manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u yangai a Kasariya ubana a Urishelima.

² Aku adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuwai n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi

³ u zuwa a gono n Bulus a Urishelima, kpaci a fobuso ta ama a pite yi a ure a wuna yi.

⁴ Shegai Fesutu wushunku le, "A Kasariya da a ka wundya Bulus, kpam nte ma gono de gogo.

⁵ U yan baci ukuna u cingi, asaka azapige a de a tono mu a ba a tuko kadyanshi ki de."

⁶ Fesutu shamga ta n ele a'ayin kulla ubana a'ayin kupa, aku u laza u gono a Kasariya. An kain ka wansai, u isa aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a tuko Bulus vi.

⁷ An Bulus tuwai, aza a Yahuda a da a wutai a Urishelima vi a yangai a'ari utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gbam bawu a ka fuda a shamkpa.

⁸ Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, "Mpa n nusuka Mele ma aza a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashila, ko kpam aza a tsugono tsu Roma wa."

⁹ Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku u wecei Bulus, "Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada a ukuna u na vi de?"

¹⁰ Bulus wushunku yi, "Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka mari, kpam nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu reve ta mai, n nusuka aza a Yahuda wa.

¹¹ N yan baci ili i roku i'ya i rawai ukpa, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun wa baci pini a asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u ratsa u neke mu a akere a ama a na yi a wuna mu wa. Ma folo da a yangasa kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono ma pige."

¹² Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, "Nala wari, vu folo ta ubana ara Kaisa, kpam nte va bana de."

Fesutu n Agaripa magono

¹³ An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono n uka u ne Baranisi† a tuwai a Kasariya tsara a ryabusa Fesutu.

¹⁴ An u wokoi a ka yan a'ayin de, aku Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, "Vuma roku u da pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza da Feli asanka mu n yanka yi afada.

¹⁵ An mari a Urishelima, adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kidaga yi ugana.

¹⁶ "Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu tsu aza a Roma tsu tsu kidaga uza u ugana wa, she a tuwa n eyi a kapala ka aza da a tukoi kadyanshi ki, kpam a tsu asaka yi ta u dansa tsara u wutukpa kaci ka ne.

¹⁷ An a tuwai adama a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus, aku n gitai afada.

¹⁸ Shegai an ama yi a yangai a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u da a da u yain u da n zuwai katakasuvu n pana vi wa.

¹⁹ Shegai ukuna u adini a le u da, kpam n ukuna u vuma roku uza da a ka isa Yesu uza da u kuwai, shegai Bulus matsai u da wa ta n uma.

* 25:13 Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne.

† 25:13 Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa ta azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kpam utaku u ne da wa wolo.

²⁰ Mpa tani m̄ari n namba t̄a tyoku d̄a ma vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima tsar̄a n ba n yanka yi afada yi d̄e.

²¹ Shegai u foloi a aṣak̄a Kaisa magono ma pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal ubana a'ayin a d̄a ma tutsuku yi ubana ara Kaisa vi."

²² Aku Agaripa tonukoi Fesutu, "Ma ciga t̄a n pana ili i'ya vuma na wa dana."

Aku u wushunku yi, "Va pan̄aka yi t̄a nakpan."

²³ An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono, a tuw̄ai kaḅolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. Fesutu zuwai a tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki.

²⁴ Aku Fesutu danai, "Agaripa magono, n gb̄a azapige aza d̄a a'ari pini na kaḅolo n aṣtu, wundyai vuma u na vi, aza a Yahuda a d̄a a'ari a Urishelima n Kasariya a tuw̄a t̄a ara v̄a a ka ciga n wuna vuma u na vi.

²⁵ Shegai mpa n wene u yan unyushi u d̄a u rawai a ka wuna yi wa. Kpam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige, d̄a i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne.

²⁶ U kan̄a t̄a n korongu ukuna u maci a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. Da i zuwai n tuko yi a kapala ka d̄e gb̄a, hal gai avu Agaripa magono, tsar̄a tsu kotso baci uvece ukuna vi, n tsar̄a ili i'ya ma korongu. ²⁷ Kpaci a uwene u v̄a, utengeshi u d̄a a tutsuku vuma d̄a w̄ari a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u yain."

26

Agaripa dansai n Bulus

¹ Agaripa tonukoi Bulus, "Gogo-na dansa n kaci ka vunū." Aku Bulus 'yāngas̄ai kukere, u git̄ai kadyanshi:

² "Agaripa magono, n pana t̄a kayanyan an u wokoi a kapala ka vunū ka ma yan kadyanshi n wutukp̄a kaci ka v̄a a kadyanshi ka ama a v̄a a tukoi adama a v̄a.

³ N revei avu vu reve t̄a Mele ma aza a Yahuda n gb̄a ili i'ya a ka nanamgban̄aka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu pan̄aka mu.

⁴ "A wenishike mu t̄a uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N rotsongusu t̄a a asu u ama a v̄a n a asu u aza a Urishelima. Azapige a aza a Yahuda a reve t̄a n u d̄a.

⁵ A reve t̄a n̄a mpa caupa, kpam a ka fud̄a t̄a a ka dana mpa Kafarishi ka mayun, a kaḅon ka k̄ari n mele ma awuya a asuvu a adini a tsunu. A ka dana t̄a mayun d̄a a ka ciga baci a dana.

⁶ "Gogo-na m̄a t̄a a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashil̄a ka yankai ama a tsunu caupa.

⁷ Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re a zuwai uma a wene ushad̄angu u ne, d̄a i zuwai a maṣ̄ai ugbashika Kashil̄a kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u v̄a a kazuwamgbani ka nala, d̄a i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u v̄a.

⁸ N̄dya i zuwai i kp̄ad̄ai uwushuku an Kashil̄a ka 'yāngas̄a akushe?

⁹ "Mpa n kaci ka v̄a caupa m̄ari n wenei yavu mai d̄a n yain ili i'ya ya bishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza u Nazara.

¹⁰ Adarakp̄i a pige† a wushunku mu t̄a n yain ili i na yi, kpam n canga t̄a Atoni ushani aza a Urishelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal gb̄am n uḅolomgbono u kaci u v̄a u d̄a a wunusai aza roku.

¹¹ N tonoi gb̄a agata a Kashil̄a n̄a bawin le, kotsu gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi un̄a u cingi. Adama a d̄a ma pana upan u le cika, aku ma tonuso le a ilyuci i m̄f̄ari i tsumoci n̄a n foruso le d̄e.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

¹² "Magono ma v̄a, kain ka te, m̄ari a asuvu a nwalu ubana a Damasuka uyan manyan mi, n ucira u d̄a adarakp̄i a pige a nak̄a mu.

¹³ N kaara a kaci, katyashi ka wut̄ai a zuba ka wakana mu n ama d̄a a soku mu. Katyashi ki ka la t̄a ka kaara.

¹⁴ An tsu rukp̄ai a iyamba gb̄a tsunu, aku n panai kalaḡatsu ka dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, 'Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura? Utengeshi u d̄a kanaka ka shil̄ak̄ana n magutsu ma kalina.'

¹⁵ "Aku n wece yi, 'Asheku, ad̄a yai?'

"Asheku a wushunku mu, 'Mpa Yesu, uza d̄a va yan mavura.

¹⁶ Gogo-na 'yānḡa, ili i'ya i zuwai n tuw̄ai i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka v̄a kpam vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka v̄a. Va tonuko t̄a ama ukuna u ili i'ya i git̄ai, n ili i'ya kpam va tuw̄a a'ayin a d̄a ma wenike kaci ka v̄a ara vunū.

¹⁷ Ma suku vu tã a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana tã n avu a'ayin a ða va bana a asu u ða n suku vu.

¹⁸ Ma ciga tã vu kukpã a'eshi a le, a kpatala a ašakã karimbi ubana a katyashi. Kpam a kpatala a ašakã ucira u Kanangasi* ubana ucira u Kashilã. Aku Kashilã ka cimbusukã le unyushi u cingì u le. Pini nala, a ka tsarã tã asu a asuvu a ama ða Kashilã ka wulukpei an a zuwai upityanangu u le ara va.'

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

¹⁹ "Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwai a zuba vi wa.

²⁰ N gita tã n yankai aza a Damasuka kuðari, aku n banai a Urishelima a uyamba u aza a Yahuda gbã. Pini nala, n yankai Awulawa n tonuko le a kpatala a ašakã tsicingi tsu le a gono a asu u Kashilã, kpam a yain ili i'ya ya wenike an a kpatalai.

²¹ "Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kañã mu a Kuwa ku Kashilã a ka ciga a wuna mu i'ya gai la vi.

²² Shegai Kashilã ka ðanga mu tã, ða i zuwai mari udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige nã mmuku. Ili i roku i'ya Musa nã ntsumate n ða n buwai a danai ya gita vi i'ya,

²³ Kawauwi ka pana tã ikyamba, kpam aya wa woko vuma u kagita u ða wa 'yanga a ukpa. Kpam wa woko tã katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa."

²⁴ Kute-kute Fesutu salai, u danai, "Bulus, ijan i'ya va suma? Uyan kañeshi ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza ða?"

²⁵ Shegai Bulus wushunku yi, "Uzapige Fesutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma tono vi mai ða i'ari, kpam n ugboji.

²⁶ Agaripa magono u reve tã n ili i na yi, kpam n eyi ða ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gita ukpawunsi wa.

²⁷ Agaripa magono, vu wushuku nã ntsumate? N revei vu wushuku tã."

²⁸ Agaripa wushunku yi, "Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a kenu a na a ða?"

²⁹ Bulus wushunku yi, "Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan tã kavasu tsarã Kashilã ka zuwa avu n aza ða a'ari pini na a ka panaka mu gogo-na a woko tyoku u va. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa."

³⁰ Aku Agaripa magono, n Fesutu gomuna, n Baranisi, n aza ða a'ari kaðolo n ele a 'yanga i a ašakã a asu vi.

³¹ An a wutai, aku a dansai n atoku a le, "Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa."

³² Agaripa tonukoi Fesutu, "U woko baci vuma u na danai a banka kadyanshi ka ne ara Kaisa wa, she tsarã tsu ašakã yi."

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

¹ An tsu foðusoi tsarã tsu uwa a kpatsu ubana a uyamba u Italiya, aku a nañkai Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono.

² Aristaraku wã tã dem kaðolo n ațsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u ða, a uðongu u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsu ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsu yi a foðuso tã a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ari a ikengi i kushiva i uyamba u Asiya.

³ An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u ašakã yi u ba kondoi aje a ne tsarã a nañkã yi gbã ili i'ya wa ciga.

⁴ An tsu ašakã Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsarã tsu pana shana n uwule vi.

⁵ Tsu lyai kapala nã nwalu ubana a ðaka a uðongu u Kilikiya n Bamafiliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiiya.

⁶ Pini nala, Juliyo katigi u tsarã kpatsu ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpam ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

⁷ An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu mațsai cika, aku tsu fuðai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u ðishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wari pini, evu n asu u ða a ka isã Salãmãni a uyamba u mere ma mini u Kiriti.

⁸ Tsu moðonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba, aku tsu rawai a asu u roku u ða a ka isã Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

* 26:18 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁹ An u wokoi tsu ɓarɓkpaɪ cika, nwalu mi n ɗa n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a aɓali a ɗa. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusukɓ Ama Unyushi u Le† a wura ɗe.

¹⁰ Bulus tonukoi atigi a asoje yi, “Azapige, n wenei tsu lya baci kapala na nwalu n na mi, n ɗa ma tuko ta ukuna u cingi u unangasa u kpatsu, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana ta usan, hal gbam uma u tsunu wa ta a unu u ukpa.”

¹¹ Shegai katigi ka ka ɓana ama yi u wushuki n kadyanshi ka uza u kpatsu ki n uza ɗa wa walaka kpatsu ki, u 'yuwain uwushuku n kadyanshi ka Bulus.

¹² Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukukpi u ɗa wari, kpam asu vi u lobono a lyaɪ pini ilyushi wa, kpaci aɓali a tsu rongo ta ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsu yi a ka ciga a bana a ilyuci i Finikiya, tsara a lyaɪ ilyushi i le ɗe. Finikiya tani asu u ɗa a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u ɗa, asu u shinga u ɗa u tsu kangu ta aɓali, kpaci u ɗa wa wundya ta ɗaka u kalivi n gaɗi u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulima

¹³ An uwule vi u gitai u'yangasa kenu-kenu a ɗaka, aku aza a kpatsu yi a ka yawunsa yavu a'ayin a ɗa a yain a ɗa a ka yan ili i'ya a foɓusoi. Aku a takpai kashamkpatsu ka kpatsu ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti.

¹⁴ A ɓarɓkpa wa, aku uwule u pige u ɗa a ka isa, “Uwule u Gaɗi u Kasana,” u wutaɪ a kagida u lapana tsu.

¹⁵ Uwule vi u lapai kpatsu ki, hal gbam tsu fuda tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu asaƙai uwule vi u purai kpatsu ki.

¹⁶ Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u ɗa a ka isa Kawuda, a asu u ɗa uwule u jebei. She na tsu modonoɪ cika, aku tsu fudai tsu ronoi kpatsu ku kenu ki utuwa a asu u ku pige ki.

¹⁷ An tsu ronoi kpatsu ku kenu ki, aku aza a kpatsu yi a zamai aban a sirasai kpatsu ku pige ki, adama a ɗa ka tasa. Kpaci a ka pana ta uwonvo u ɗa a ka vutala le a kayala ka ka sodugusu ili dem u ɗa a ka isa Siriti, aku a cipukai kunya ka ka walaka kpatsu ki tsara ku jebe nwalu n kpatsu mi. Pini nala, a asaƙai ka wala ili i ne eyi u de, kpaci a fuda a walaka ka kpam wa.

¹⁸ An kain ka wansai, aku a gitai upurusu ucanga u ɗa wari pini a kpatsu ki n a vutalasi a mini, kpaci mini mi ma shilakana ta cika ma gada.

¹⁹ Kain ka tatsu, ama yi n akere a le a ɗa a vutalasi ucanga u manyan ma kpatsu mi pini a mini mi.

²⁰ An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala, kpam uwule u pige u ulima vi u asaƙa wa, aku tsu takpai uma u ɗa tsa la.

²¹ Uza wa la u lyaɪ wa, gba a a'ayin a nala yi. Aku Bulus isa aza a kpatsu yi, u danai, “Ama a wa, a ɗa baci i'ari i panaƙa mu tun a kagita, tsara tsa asaƙa Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsari tsa tsara usan u na n unamba u ucanga u na vi wa.

²² Gbamaɪ asuvu, uza wa la wa namba uma u ne wa, shegai kpatsu ki ka shumbugu ta.

²³ I revei gai mpa vuma u Kashila ɗa kpam aya ma gbashika. N kayin ka nayain, u suku ta katsumate ka zuba ka ne.

²⁴ Katsumate ki ka shamgbai evu na mpa, ka danai, ‘Bulus, kotsu vu pana uwonvo wa! Va shamgba ta a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige. Kpam adama a tsishinga tsu Kashila, wa wauwa ta aza ɗa ya walaka kaɓolo adama a vunu.’

²⁵ Adama a nala, gbamaɪ asuvu a ɗe. N wushuku ta n Kashila. Wa woko ta dere tyoku ɗa u tonuko mu.

²⁶ Shegai u kana ta uwule u vutala tsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpam kpatsu ku tsunu ku namgba gba.”

²⁷ A'ayin kupa n a nishi uwule vi wari ugama kpatsu ki a upashi u na ubana a upashi u nide a kushiva ɗa ɗaka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa n ka nishi ki, aza a kpatsu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba.

²⁸ A kondoi akumgbi a kadaka ka mini ki, a cinai ka rawa ta udeshe amangatawun n kamanga (120). An a tsaraɪ a ɓarɓkpaɪ kenu, aku a doku a kondoi mini mi, a cinai ma gono ɗe udeshe amanganishinkupa koshi.

²⁹ Aku a gitai upana uwonvo kotsu kpatsu ki ku gama atali wa. Aku a vutalai ashampkatsu a kpatsu a nishi a ɗa a'ari n araji a kucina ku kpatsu ki, tsara a ɓishinka kpatsu ki nwalu. A yain kavasus tsara kayin ka wansa gogo.

³⁰ Aku aza a manyan ma kpatsu yi a ka ciga a asaƙa kpatsu ki. A cipukai kpatsu ku kenu ki. A yain yavu a ka cipuka kashamkpatsu ka araji ka kari a kapala ka kpatsu ki.

³¹ Shegai Bulus tonukoi katigi ki n asoje yi, “Ama a na a shamgba baci a kpatsu ku pige ki wa, ya kuwa ta gba ɗe.”

³² Aku asoje yi a kidasai aban a kpatsu ku kenu ki a asaƙai ka ku tonoi mini.

³³ N kpasani, aku Bulus foloi ama yi a lyai ilikulya kenu. U tonuko le, “A'ayin kupa n a nishi a da pa vi i'ari a kadambula bawu i lyai ilikulya.

³⁴ Ma folo da i lyai ili i roku adama a alafiya a de. I yan baci nala, ko kenji ka kaci ka de ka te ka puwan wa.”

³⁵ U shamgbai a kapala ka le, u bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibai u da u gitai utakuma.

³⁶ A tsarai ugbami u asuvu, ele dem a lyai ilikulya.

³⁷ Aitsu ama amangatawanre n amangatawankupa n a teli (276) a da tsari pini a kpatu ki.

³⁸ An a lyai a cuwai, aku a jebigei kpatu ki araji a varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatu ki ku tashai

³⁹ An kain ka wansai, aza a manyan a kpatu yi a wene ta uyamba, shegai a fuda kpm a reve asu u da a'ari wa. A wene ta kpm asu u shinga u da wari n kayala, aku a ka ciga a banka kpatu ki de.

⁴⁰ Aku a kidasai aban a da a ka banashamkpatu yi, a asakai a da a asuvu a mini. A tatsukpai ili i'ya ya yiralakpusa kpatu ki. Pini nala, a 'yangasai kunya ku uwalaka kpatu ki ka kari a kapala ka kpatu ki dere tyoku da uwule wa pura ka ubana a asu u kayala vi.

⁴¹ Kpatu ki ku tsara urawa a asu u da wari n kayala ki wa, aku a gbashai kayala ka roku ka kari a kere ka mini. Kaci ka kpatu ki ka uwai a asuvu a kayala ka kpa dai nwalu. Kucina ku kpatu ki ku gitai utasasa adama a abali.

⁴² Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a kuwa ku a'ali yi, tsara a yain tsuwoki a suma wa.

⁴³ Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa Bulus, u fishinka le. Aku u zuwai aza da a revei tsuwoki a radugusu pini a mini mi a yain tsuwoki ubana a kagida.

⁴⁴ Aza da a buwai kpm a yuwusai agbagala a upeti, aza roku kpm a yuwusai afaci a kpatu yi. Nala a yain a rawai a kagida gba le.

28

Bulus a uyamba u Malita

¹ An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u da wari a mere ma mini u da tsari, kpm kala ka asu ki ka Malita.

² Aza a uyamba vi a ryabusa tsu ta mai, hal a zuwuka tsu akina tsara tsu lyashuku, kpci a ka ro ta kpm kutanu ka pini.

³ Bulus cirangi ncaka, a'ayin a da wa zuwa n da a akina, aku kasudugbate ka akina ki ka wutukpai kali ka roku ka tsukonu, cina eyi pini ukani na ncaka mi. Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu ka takpai.

⁴ An ama a ilyuci yi a wenei nala, aku a dansai utyoku u le, “Gaawan vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai a asuvu a abali yi, hal n gogo-na kameli ka kari uka ka afada a da a'ari dere ka buwa yi ta utono ka ciga ka wuna yi.”

⁵ Bulus vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpai pini a akina yi, kpm ko i te ka yanka yi wa.

⁶ Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko kpm wa rukpa kute-kute u kuwa. Shegai an a barakpai a wenei ili i yan yi wa, aku a sava dai kadyanshi a da, “Vuma u na, kashila ka roku ka.”

⁷ Evu n asu vi, uyamba u da pini u da wari u uzapige u uyamba u mere ma mini mi, uza da a ka isa Pubilu. Aya u wusha tsu u zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu.

⁸ Dana tata u ne da pini nvain n usudugbi u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba u danasa yi, u ta danke yi akere u yanka yi kvasu u tansa yi.

⁹ An vuma u tana, aku gba aza da a'ari a uyamba vi a tukusoi aza a m6ala ara Bulus, kpm u tansa le.

¹⁰ Ama yi a naka tsu ta karinga, kpm an tsa laza a kpatu, a nakasa tsu ta ili i'ya tsa ciga.

A rawai a Roma

¹¹ Tsu rongu ta a Malita hal uwoto u tatsu, pini nala, tsu lyai kapala na nwalu mi. Tsu uwai a kpatu ka ku wutai a ilyuci i Alizandariya ka kari n iryoci i a'ulu a mpeshe ma amelia a da a ka isa Kasata n Pololu* a da a shei na nfanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi a ilyuci yi.

¹² An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa, tsu rongu ta pini a'ayin a tatsu.

¹³ Pini nala, tsu uwai kpatu she a Rigiyun. An kain ka wansai, uwule u 'yangai a daka, aku tsu laza she a Putiyoli.

* 28:11 Nheline n bidya ta an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashila a da a ka kirana n aza a nwalu a kpatu ku mini.

¹⁴ Tsu cina tã pini Atoni, aku a folo tsu tsu shamgba n ele. An a'ayin a shindere a wurai, aku tsu lazai she a Roma.

¹⁵ Aza a tsunu aza ða a'ari a Roma a reve tã an tsa tuwã, aku a tuwã a kãngu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u ða a ka isã A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashilã kpam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kuðari a Roma

¹⁶ An tsu rawai a Roma, aku a zuwai Bulus rongu utyoku u ne, kpam kasoje n ka wundi yi.

¹⁷ An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isã azapige aza a Yahuda, u tonuko le, “Aza a va, n nusuka ama a va wa, ko kpam ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai gbã n nala a neke mu a akere a aza a Roma a Urishelima a kãna mu.

¹⁸ Alya n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u va vi, aku a ka ciga a asãkã mu, kpaci a kãna mu n unyushi u ða u rawai a wuna mu wa.

¹⁹ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwain uwushuku, aku u kãnai n foli a gonuko kadyanshi ki ara Kaisa. Shegai ciga ða ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa.

²⁰ Isã ða n isã ða tsarã tsu dansa. A sira mu tã n ikani, kpaci n wushuku tã n uzuwa u uma u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza ða tuwã.”

²¹ Aku a danai, “Tsu pana ili i roku a kaci ka vunu wa. Tsu wene ukanikorongi u ða u wutã asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwã u tonuko tsu ukuna vi wa.

²² Shegai tsa ciga tã tsu pana ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka kaðolo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa a ka dana tã ukuna u cingi a kaci ka ne.”

²³ A zuwai kain ka a ka tuwã a gawunsa n eyi a asu u ða u cipã vi. Kain ki a tuwã tã ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wari udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashilã. U yan tã manyan n Mele ma Musa n Itagarãda i Ntsumate. Wa moðono tsarã u rono le utuwã a asu u Yesu.

²⁴ Aza roku a wushuku tã n ili i'ya u danai, aza roku tani wa.

²⁵ Aku a'ari kananamgbani ubana n ugono utyoku u le, aku a gitã ulazãsa. A makorishi, Bulus danai, “Kulu Keri ku dana tã mai an ku yain kadyanshi a unã u Ishaya matsumate, an u tonukoi isheku i tsunu,

²⁶ “Ba vu tonuko ama a va,
Ya pana tã kadyanshi ka va,
shagai ya reve wa.

Ya wene tã,
shagai ya reve kalen ka ne wa.

²⁷ Kpaci atakasuvu a ðe a gbama ðe,
a votsuku ðe atsuvu a ðe,
a kimba ðe a'eshi a ðe.

Tsarã i wene n a'eshi a ðe wa,
i pana n atsuvu a ðe wa,
kpam i reve n atakasuvu a ðe wa.

A ða baci nala wa, i'ari ya kpatala tã utuwã ara va aku n tanãsa ðã.' †

²⁸ “Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a iwauwi a nala yi a asu u Kashilã u ða a wutã hal utuwã a asu u Awulawa, kpam alya a ka wusha a ðã.” [

²⁹ An u danai nala, aku aza a Yahuda a 'yangã i'ari uyan kananamgbani utyoku u le.]‡

³⁰ Bulus dusuku tã a kuwa ka wa tsupusa ikebe hal ayen a re n u wushi gbã uza ða baci dem u tuwã yi uwene.

³¹ U yain kuðari ku tsugono tsu Kashilã bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu Kawauwi Asheku, kpam uza u ðishinka yi wa.

† 28:15 Asu u re u na vi, mãari n le n Roma n rawa tã mel kamankupa. † 28:27 Isha. 6:9-10. ‡ 28:29 Akorongi a cau ushani aza ða a purã a tagarãda u Manyan ma Asuki a kalatsa tã makpãndã ma 29.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Roma

Ukupqa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Roma alya Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Kotsu wari u bana a Roma wa an u korongi u da vi. Ilyuci i Roma i'ya i lai ugbonguro a likimba a a'ayin a Bulus, kpm gba magono ma baci dem ma lya tsugono a uyamba vi, Kaisa da a tsu isa yi. Arevi a da pini ushani, kpm Bulus korongu ta n u kirani n u todugbusi ili i'ya Kawauwi ka yain a asuvu a ili i'ya Kashila ka fobusukoi likimba.

Bulus gita ta u wenikei tyoku da ya dem wari n unyushi a asu u Kashila, adama a nala ya dem pecene ta n Kashila. An u wokoi Kashila kari uza u maci, nala dem uza da dem baci wa ciga u rongo evu n Kashila she u woko uza u maci. Uza wa la wari uza u maci wa, she Yesu koshi. Ukpa u ne u woko ta udarakpa a asu u ama gba, kpm Kashila ka naka ta ucira u udarakpa vi a asu u uza da baci dem u wushuki n Yesu.

A tagarada u na vi, Atoni a ka fuda ta a ka rotsongusu ili ushani a kaci ka tyoku da Yesu yain manyan ma pige u wauwa le. A ka yan ta ucira a asuvu a upityanangu u le kpaci a ka reve ta tyoku da Kashila ka wene le mai. Ureve u nala vi wa zuwa le ta a rongo mai kpm wa banga le ta dem a tonuko aza roku ukuna u Yesu n tyoku da kpm wa banga le.

Ili i'ya i'ari pini a tagarada u na vi

Bulus n Kadyanshi ka Shinga ka ne (1:1-17)

Ya dem wa ta n unyushi (1:18-3:20)

Ure u da Kashila ka tsu wusha ama (3:21-4:25)

Uma u savu u ama a Kashila (5:1-8:39)

Aza a Isara'ila tani? (9:1-11:36)

Tyoku da uza wa rongo uma u savu u uciga (12:1-15:13)

Afofi a Bulus n idyani i ne (15:14-16:27)

Ukupqa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu† Kirisiti† Kawauwi† ka. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki,† kpm u suku mu n ba n yain kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga† ka ne.

² Caupa, Kashila ka yan ta kazuwamgbanit† ka Kadyanshi ka Shinga ka na a asu u nsumate n ne, tyoku da a korongi a Tagarada u Kashila u Uwulukpi.†

³⁻⁴ Kadyanshi ka Shinga ki ukuna u Maku ma ne u da u dansai; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. A matsa yi ta tyoku u vuma, eyi kumaci ku Dawuda† Magono ka wari. Shegai Kulu ku uwulukpi ku wenike ta n ucira, Yesu Maku ma Kashila ma, kpaci u 'yangasa yi ta a ukpa.

⁵ A asu u Kawauwi, Kashila ka naka mu ta manyan ma shinga ma kasuki. Manyan ma na mi ma ma tonon ama a iyamba gba a wushuku kpm a panaka yi. Aya ma yanka manyan ma na mi.

⁶ I'a ta a asuvu a ama a nala yi a da Yesu Kawauwi u dangasai.

⁷ N korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara de gba aza da a'ari a ilyuci i Roma.† Kashila ka ciga da ta kpm u isa da i woko ama a uwulukpi a ne.

Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga† na ndishi n shinga.

Bulus yain kavasu n ucikpa

⁸ Asaka n gita n cikpa Kashila a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi adama a de gba. N yan ta nala adama a da gba ama a asuvu a likimba a ka dansa ta ukuna u upityanangu u de.

⁹ Kashila ka reve ta n asaka uyansa kavasu adama a de wa, na n gbashiki yi n katakasuvu ka va, na n dansi Kadyanshi ka Shinga ka Maku ma ne.

¹⁰ A'ayin a da baci ma yan kavasu, n tsu folo ta Kashila ka asaka mu n kondo da, kpm nala wa woko Kashila ka wushuku baci.

¹¹ Ma ciga ta n wene da tsara n naka da ucun u una u shinga u da Kulu ku Kashila ku naka mu. Ka ka banga da i gbonguro a asuvu a Asheku.

¹² Dana da ma dana ma ciga ta tsu banga gbanai n upityanangu u da tsu tsarai. Upityanangu u de wa banga mu ta, kpm upityanangu u va wa banga da ta.

¹³ Aje a va, ma ciga ta i reve an n tsu fobuso ta n tuwa n kondo da. Shegai ili i roku i tsu kangu mu ta uyan nala. Ma ciga ta n zuwa ama a toni Kawauwi a asuvu a Roma, tyoku da n yain a asu u atoku a de Awulawa.†

¹⁴ U kaṅa ta n gbashika ama gbā: Nheline n aza da bawu a'ari Nheline; aza da a'ari arevi n aza da bawu a revei ili.

¹⁵ Ili i'ya i zuwai n matsai cika ma ciga n yanka da kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Roma i'ya gai la vi.

Ucira u uyan Kadyanshi ka Shinga

¹⁶ N pana uwono adama a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka na ki wa, kpaci ucira u da Kashila ka yankai manyan u wauwai uza da baci dem u pityanangi u da la vi, ili i'ya i bidiyai aza a Yahuda ubana aza da bawu a'ari aza a Yahuda.†

¹⁷ Kadyanshi ka Shinga ki ka wenike ta tyoku da Kashila ka gonukoi ama, a woko ama a maci n eyi: a asu u upityanangu u da tun a kagita hal ubana a makorishi. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Uza da Kashila ka gonukoi uza u maci† n eyi wa tsara ta uma adama a da u wushuki n Kashila." ◊

Ama gbā a nusa ta

¹⁸ Kashila uza da wari a zuba† wa wenike ta tyoku da wa pana upan, a asu u ukidaga ama ugana a unyushi u cingi n ikuna i cingi i'ya a yansai. A kangu ta ukuna u mayun n tsicingi tsu le.

¹⁹ Kashila ka yan le ta mavura, adama a da a reve ta ili i'ya i gain ama a reve a ukuna u Kashila mai, kpaci Kashila ka wenike le ta i'ya gbā.

²⁰ Ama a ka wene ucira u Kashila u da bawu wari n utyoku n a'eshi a le wa, kpam n ure u uyawunsa u ne u uwulukpi. Tun an Kashila ka yain likimba, gbā ili i'ya u yain i wenike ta tyoku da wari. Adama a nala, ama a ka tsara ure u kunyani wa.

²¹ Ko an a revei Kashila, a 'yuwan yi ta unaka tsupige tyoku u Kashila ka mayun, a 'yuwan yi kpam ucikpa. A unā u nala, aku uyawunsa u le u wokoi u gbani. Atakasuvu a utengeshi a le a shadangi n karimbi.

²² A da a'a ta n ugboji, shegai a wokoi atengeshi.

²³ A lyaka Kashila ka tsupige uza da wari n uma bawu utyoku kayala wa. Aku a gonoi a lyakai ameli a da a rotsoi ama aza da bawu a'ari n uma u da bawu wari n utyoku, na nnu, na nnama, n a'ali kayala.

²⁴ Adama a da a yansai ili i nala yi, Kashila ka asakai ama a nala yi a karai ure u le. A yain gbā ili i'ya a ka ciga a yain, kpam maluwa ma cingi ma le ma zuwa le a yamgbani tsishankala tsu uwono n ikyamba i le.

²⁵ A 'yuwain ukuna u mayun u Kashila aku a wushuki n kaɓan. A lyakai ili i'ya Kashila ka yain kayala a unā u da a ka lyaka uza da u yain i'ya kayala. Aya uza da wa wusha icikpali hal ubana bawu utyoku. Ami.†

²⁶ An u wokoi a yain nala, aku Kashila ka asaka le a tonoi maluwa ma uwono ma le. Aka a ka vakusu n atoku a le aka, kpam nala u gain u woko wa.

²⁷ Nala dem a'ali a yain. A asakai uciga uvakusu n aka, aku a wokoi n maluwa ma pige ma uyan tsugbani n a'ali. A yain ili i uwono n atoku a le, kpam ili i'ya i gitai n ele i'ya mavura adama a ili i utengeshi i'ya a yain.

²⁸ Ama a yawunsa an wari n kalen a tsara ureve u mayun u Kashila wa. Aku Kashila ka lazi ka asaka le n atakasuvu a cingi a le, u asaka le a yain ili i'ya bawu i'ari i gain a yain.

²⁹ A shadangi n gbā icun i unyushi u cingi n tsicingi. A ka cigaka kaci ka le ili dem. A kovoi ama. A shadangi n malyon. A ka ciga mawunuka gbani gbani, n a shilakanasi n atoku, a vurusai a'ene atoku. Kain dem uyawunsa u le u ili i cingi u da a kaci ka ama. A yain ndyami.

³⁰ A nangasai a'ala a ama. A kovoi Kashila. A wenike ama karinga wa. A yain aradi. A cikpalasai kaci ka le. A matsai a yain tsicingi a ire i savu. A naka isheku i le karinga wa.

³¹ A'a ta n utengeshi. A shadangusu kazuwamgbani ka le wa. A wenike ikuna i shinga ko asuvayali wa.

³² A reve ta mele† ma Kashila ma dana ta uza da baci wari nala u gan ta u kuwa. Shegai nala u fishinka le a lyai kelime n uyan tsicingi tsu le wa. Hal gbam a wushunki aza roku a yain dem nala.

2

Afada a Kashila

¹ Gaawan ya rongo ta a udansa, "Ama a da va dansaka vi aza a cingi a da!" Shegai eda dem ama a cingi a da tyoku da a'ari, kpam i'a n ili i'ya ya dana wa! I dana baci ama a cingi a da, kpam a ka kidaga le ta ugana, kaci ka de ka ya kidaga ugana, kpaci ili i te i'ya ya yansa.

² Tsu reve ta Kashila ka yain derere an u kidagai aza da a ka yansa ili i nala yi ugana.

◊ 1:17 Hab. 2:4; Gal. 3:11; K.Ib. 10:38.

³ An wa i wenei unyushi u ama a na yi hal i kiɗaga le ugana, kpmam eɗa dem nala ya yansa, nida ya wundya ya la a ukida u ugana u Kashila?

⁴ I goro Kashila an wari uza u shinga, kpmam an bawu u yanka da mavura kute-kute, ko adama ahankuri a ne? Mayun da ili i'ya i zuwai Kashila kari uza u shinga ara de i'ya an wa ciga da i kpatalaɗ utuwa ara ne.

⁵ Shegai eɗa i ryagbaja ta kpmam i 'yuwain ukpatala a asu u Kashila. Wa zuwa da ta i pana ikyamba cika kain ka wa wenike upan u ne kpmam u yain afada dere.

⁶ Kashila ka tsupa ta ya dem a ili i'ya u yain.

⁷ Wa naka ta uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da a lyai kapala n uyan ili i shinga, aza da kpmam a zama yi u naka le tsupige, n icikpali, n uma u da bawu wari n utyoku.

⁸ Shegai wa tsungu ta upan u ne a asu u aza da a rongoi tsara a naka kaci ka le upana kayanyan koshi, kpmam a 'yuwain unaka ukuna u mayun karinga, kpmam a ka yansa ikuna i cingi maco.

⁹ Kashila ka zuwa ta ya dem uza da wa yansa unyushi u cingi maco u pana ikyamba kpmam u pana mɗala. Nala wa gita ta ve a asu u aza a Yahuda, aku a asu u Awulawa.

¹⁰ Shegai wa naka ta tsupige, n icikpali, na ndishi n shinga a asu u uza da baci dem wa yansa ili i shinga. A asu u aza a Yahuda u da nala wa gita, aku a asu u Awulawa.

¹¹ Nala Kashila ka yanka ama gba afada unu u te.

¹² A ka foro ta Awulawa a yan baci unyushi u cingi, ko an u wokoi a reve Mele ma Kashila ka naka Musaɗ wa. A ka foro ta aza a Yahuda a yan baci unyushi u cingi, kpaci a'a ta n Mele mi.

¹³ Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka ne an a tonoi Mele wa. Shegai a ka woko ta nala a yan baci ili i'ya Mele ma danai a yain.

¹⁴ Ko an u wokoi Awulawa, aza da bawu a'ari n Mele, a dangasaka ta kaci ka le a toni ili i'ya Mele ma danai, a wenike ta a atakasuvu a le a reve ta ili i'ya i'ari dere n ili i'ya i'ari i cingi.

¹⁵ A wenike ta mele mi ma ta a asuvu a le, adama a da uyawunsa u le u tsu tonusuko le ta ili i'ya a ka yansa i'a mai wa, ko kpmam u tsu tonusuko le ta a ka yansa ta ili mai.

¹⁶ Gba ili i na yi ya gita ta a kain ka Kashila ka yanka uyawunsa u ama u da wari usokongi afada a asu u Yesu Kawauwi. Kadyanshi ka Shinga ka ma yansa kuɓari ku ka danai nala.

Aza a Yahuda n Mele

¹⁷ Uza u Yahuda da baci wari, n Mele ma vu pityanangi. Va yan ta aradi an wari a asuvu a ama a Kashila.

¹⁸ Vu reve ta ili i'ya wa ciga vu vu yain, vu reve ta kpmam ili i'ya i'ari derere, kpaci vu rotsongusu ta Mele mi.

¹⁹ Vu bidiga ta kaci ka vunu vu woko uza da wa rono arumba, vu bidigai kpmam kaci ka vunu vu woko katyashi ka aza da a'ari a asuvu a karimbi.

²⁰ Vu wenei yavu va wenike ta atengeshi ili i'ya i'ari dere, kpmam i wenishike aza da bawu a reve ili. Va ta n Mele mi, adama a nala vu wenei yavu vu reve ili dem, kpmam wari n ukuna u mayun gba.

²¹ Vu wenishike ta ama, ndya i zuwai bawu vu wenishikei kaci ka vunu? Vu tonusuko ta ama kotsu a yain uboki wa, shegai avu vu gonoi va boko.

²² Vu da u gan a yain tsishankala wa, shegai avu vu gonoi va yan tsa. Vu da u gan a lyaka ameli kayala wa, shegai va tsaras ta ili i'ya i tsu uwa vu a ure u da bawu u gain a kuwa ku ameli a le.

²³ Vu yan ta aradi an wari n Mele, shegai vu zuwa ta ama a goroi Kashila, kpaci vu 'yuwain ma unaka karinga.

²⁴ Dere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Awulawa a tsu wishisa ta Kashila adama a de." ◊

²⁵ Uza u Yahuda da baci wari, kpmam va yan ili i'ya Mele ma danai vu yain, a kiɗa vu baci kacombi,† u woko gbani wa. Shegai vu naka baci Mele mi karinga wa, dere da yavu a'ari a kiɗa vu kacombi wa.

²⁶ A tsu kiɗa Awulawa a combi wa, shegai a yan baci ili i'ya Mele ma danai, Kashila ka wene le ta yavu a kiɗa le ta a combi.

²⁷ Kashila ka tuwa ta ka yanka aza a Yahuda afada, kpaci Awulawa n kaci ka le a naka ta Mele mi karinga. Va ta n Mele mi kpmam a kiɗa vu ta kacombi, shegai vu 'yuwain unaka Mele mi karinga. Awulawa a naka ta Mele mi karinga, ko an u wokoi a kiɗa le a combi wa.

²⁸ Adama a da ama a reve an avu uza u Yahuda u da, kpmam a kiɗa vu kacombi, nala u gonuko vu uza u Yahuda u mayun wa.

²⁹ Mayun tani, uza u Yahuda u mayun aya uza da katakasuvu ka ne kari dere n Kashila. Kpam ukida u kacombi u mayun u da an a kida vu ikyamba wa, shegai usavada u katakasuvu u da, manyan ma Kulu ku Kashila ma la vi. Usavada u katakasuvu u nala vi, manyan ma Mele ma a korongi ma wa. Ucuu u vuma u nala vi wa wusha ta icikpali a asu u Kashila, shegai a asu u ama wa.

3

¹ Aza a Yahuda a'ga n ili i roku i'ya ama da a buwai bawu a'gri n i'ya? Nda i lobonoi a kida le baci acombi?

² I lobono ta a ire ushani! Ure u kagita u da, Kashila ka wushunku ta aza a Yahuda n akani a ne.

³ Mayun da aza roku a le a wushuki n akani yi wa. Nala wa bishinka Kashila uyan ili i'ya u zuwangbanai da?

⁴ Ko kenu! Ko ya dem u woko baci uza u ka'ban, Kashila ka ta pini uza u mayun. Tagarada u Kashila u dansa ta ukuna u ne,
"Ili i'ya baci dem vu dansai, ya dem wa wene ta mayun da.

A'ayin a da a baci dem a banka vu a asu u afada, vu tsu lya ta kaci." ◇

⁵ Aza roku a dana ta, "Tsu yan baci unyushi, nala u wenike ta a kateshe Kashila uza u maci da. Adama a nala tsu dana de la vi Kashila ka nusa ta u foro tsu baci." (N pana ta ama a danai nala.)

⁶ Shegai nala wari wa! Mayun da baci Kashila ka tsu yansa ili i shinga wa, wa fuda wa yanka likimba afada wa.

⁷ Uza roku u dana ta, "N yan baci ka'ban, kpam ka'ban ka va ka wenike ili i'ya Kashila ka danai mayun da kpam ka naka yi tsupige, nida Kashila ka dana mpa uza u unyushi u cingi u da aku u yan mu mavura?"

⁸ Nala baci wari, ya fuda ta kpam ya dana, "Asaka tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi tsara u woko utsara u tsupige u Kashila." Ama roku a tonuko tsu ta kagbani a da ucun u uwenishike u nala vi u da tsa yansa. Shegai nala wari wa! Kashila ka yan le ta mavura a ili i'ya a yansai.

Uza u maci wa la wa

⁹ Dana da tsa ciga tsu dana atsu aza da tsari aza a Yahuda tsu la aza da a buwai da? Nala wa! Tsu wenike da de an unyushi u cingi wa tono n ama gba; wata, aza a Yahuda n Awulawa.

¹⁰ Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta,

"Uza u maci wa la wa,

ko uza u te.

¹¹ Uza u kakiri wa la wa.

Uza wa la wa zama Kashila wa.

¹² Gba le a kpatalaka de Kashila kucina.

Ya dem u woko de uza u gbani.

Uza wa la u yain ili i maci wa.

Ko uza u te." ◇

¹³ "Kadyanshi ka le kasaun ka ukupki.

Kadyanshi ka le ushadangi u da kari n ka'ban."

"Ili i'ya a dansai i'ga ta tyoku u tsukonu tsu kali." ◇

¹⁴ "A tsu rongo ta uyansa unu u cingi u da wari akoni a de." ◇

¹⁵ "Ufo'gusi u da a'gri maco tsara a wuna ama.

¹⁶ A asu u da dem a banai a tsu tuko ta uwacinsa n upana u ikyamba.

¹⁷ A tsu yan ili i'ya ya zuwa ama a rongo na ndishi n shinga n atoku wa." ◇

¹⁸ "A tsu pana gban uwonvo u Kashila wa." ◇

¹⁹ Tsu reve ta gai ili i'ya gba Mele ma danai, ma dana ta i'ya a kaci ka aza da Kashila ka naka ma. Nala wari tsara ama gba a namba ili i udana, kpam kotsu gba likimba u reve an wari a kere ka afada a Kashila.

²⁰ Uza wa fuda wa woko uza u maci n Kashila a asu u utono u Mele wa, kpaci manyan ma Mele ma la wa. Ili i'ya Mele ma tsu yan i'ya ma zuwa tsu tsu reve an tsu yain unyushi u cingi.

Uwoko uza u maci a asu u upityanangu

◇ 3:4 Ishp. 51:4. ◇ 3:12 Ishp. 14:1-3; Ishp. 53:1-3. ◇ 3:13 Ishp. 5:9; Ishp. 140:3. ◇ 3:14 Ishp. 10:7. ◇ 3:17 Isha. 59:7-8. ◇ 3:18 Ishp. 36:1.

²¹ Shegai gogo-na Kashilā ka wenike tā ure u roku kau u ugonuko ama a woko ama a maci. Mele mi n'ikorongi i ntsumate a yan tā kadyanshi ka ure u na vi, shegai a asu u unakā Mele ma Musa karingā dā wa.

²² Kashilā ka gonuko tā ama a woko ama a maci a wushuku baci n Yesu Kawauwi u takpa le unyushi u cingi u le. Kpam gbā ama a ka tsarā tā uwauwa a asu u ure u te u na vi, ko an ya baci a'ari ko tani ndya baci a yain.

²³ Ya dem yan tā unyushi u cingi, kpam tsu gusā tā a tsupige tsu Kashilā.

²⁴ Shegai Kashilā ka gonuko le tā a wokoi dere a asu u ukuna u shinga u ne u dā u nekei gbani. U yan tā nala vi a asu u Yesu Kawauwi, uza dā u wutukpā tsu u takpai unyushi u cingi u tsunu.

²⁵ Kpaci Kashilā ka neke tā Yesu Kawauwi tsarā u takpa mavura ma unyushi u cingi u ama tsarā Kashilā ka pana kpam upan u le wa. Kashilā ka gonuko tā ama a woko dere a wushuku baci Kawauwi ka wotsongi mpa n ne, an u nekei uma u ne udarākpā adama a le. Kashilā uza u ahankuri dā kpam u tsu yansa tā ukuna dere. Nala wari caupa, an bawu u tsu yan ama mavura adama a unyushi u cingi u le.

²⁶ Kpam Kashilā ka neke tā Yesu tsarā u wenike an u yain ili i'ya i'ari dere. Gogo-na u gonuko dē aza a unyushi u cingi a woko dere a kapala ka ne adama a dā a wushuki n Yesu.

²⁷ Nala baci, nte kalen ka arādi a tsunu? Nte tani kārī! An Kashilā ka wusha tsu, adama a ili i shinga i'ya tsu yain dā wa. Adama a upityanangu u tsunu u dā.

²⁸ Kashilā ka gonuko tsu tā tsu wokoi dere a kapala ka ne adama a dā tsu wushuki, shegai adama a dā tsu tonoi Mele mi u dā wa.

²⁹ Kashilā ka adama a aza a Yahuda koshi dā? A'a! Kashilā ka tā dem adama a Awulawa. Mayun, ka Awulawa ka dem.

³⁰ Kashilā ka te ka koshi, kpam ure u te u dā koshi u dā u tsu wusha ama. U tsu gonuko tā ama a woko dere a kapala ka ne a wushuku baci n eyi. U woko she aza a Yahuda ko Awulawa wa.

³¹ Gogo-na an tsu tsarā upityanangu, tsu vutalā Mele mi dā? Ko kenu! Upityanangu u dā u zuwa tsu tsu woko ili i'ya Mele mi ma ciga tsu tsu woko mayun.

4

Upityanangu u Ibrahi

¹ Nda tsa dana makoshi ma cau ma tsunu Ibrahiṣ ma rotsongusi a ukuna u upityanangu?

² Kashilā ka gonuko yi baci u wokoi dere adama a ili i'ya u yain, wa tsarā tā ili i'ya wa yan arādi n i'ya, shegai ure u Kashilā wā adama a uyan ili wa.

³ Tagarāda u Kashilā u dana tā, "Ibrahi wushuku tā n Kashilā, adama a nala Kashilā ka gonuko yi tā u woko vuma u maci." ◊

⁴ Vuma u yan baci manyan, u kaṅa tā a tsupa yi adama a ili i'ya u yain. Katsupi ka malen ma manyan ka nala ki kune ku gbani wa.

⁵ Shegai va zuwa Kashilā ka gonuko vu vu woko dere adama a ili i'ya vu yain wa. Kashilā ka wusha tā aza a unyushi u cingi adama a dā a pityanangi n eyi.

⁶ Dawuda dana tā dem nala an u yain kadyanshi ka ipeli i vuma dā Kashilā ka wushai tyoku u vuma u maci, ko an u wokoi uwoko u maci u nala vi adama a ili i'ya vuma u nala vi u yain dā wa:

⁷ "Ama a dā a yain ili i cingi i'ya Kashilā ka cimbusai, a yan tā ipeli i mayun.

Kashilā ka takpa le dē unyushi u cingi u le.

⁸ Ama a nala yi a pele tā,

aza dā Magono ma Zuba bawu ma cifa unyushi u cingi u le." ◊

⁹ Ipeli i'ya Dawuda yain kadyanshi ki ya aza dā a kidai acombi a dā koshi? Nala wa, ko kenu! Ya aza dā bawu a kidai acombi a dā dem. Kpaci tsu dana dē ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai, "Ibrahi wushuku tā n Kashilā, adama a nala Kashilā ka gonuko yi tā u woko vuma u maci."

¹⁰ Nida na vi gitai? Kashilā ka wusha Ibrahi kahu a kida yi kacombi dā ko cina a kida yi dē? Kahu a kida yi kacombi dā Kashilā ka wusha yi.

¹¹ Uki dā u kacombi iryoci i'ya an Ibrahi wari n upityanangu kpam Kashilā ka wushuku dē n eyi, aku u gonuko yi u woko vuma u maci, tun kahu a kida yi kacombi. Adama a nala Ibrahi aya asheku a aza dā a'ari n upityanangu bawu a kidai acombi. A woko tā derere n Kashilā adama a dā a'ari n upityanangu.

¹² Ibrahi kpam aya dem asheku a aza da a kidai acombi, a'a baci gai n ucun u pityanangu u da Ibrahi wari n u da tun kahu a kida yi kacombi.

Kazuwamgbani a asu u upityanangu

¹³ Kashila ka yankai Ibrahi na mmuku n tsikaya n ne kazuwamgbani u da wa naka le ta likimba. U yan nala adama a da Ibrahi nakai Mele karinga wa, shegai upityanangu u ne n eyi u da u zuwai u wusha yi.

¹⁴ Ama a ka wusha baci ili i'ya Kashila ka zuwamgbani a asu u utono Mele, upityanangu u woko de la vi u gbani. Kpam kazuwamgbani ka Kashila ka yankai Ibrahi ka woko dem la vi de ka gbani.

¹⁵ Kashila ka tsu pana ta upan u ama a kpa da baci utono Mele. A da baci mele mari la wa, vuma wari wa kodo ma wa.

¹⁶ Adama a nala ama a wusha ta kazuwamgbani ka Kashila an a wushuki. U neke ta ili i'ya u zuwamgbani vi gbani, kpam mayun a wusha ta u da. A tono baci Mele ma aza a Yahuda, ko kpam a tono baci ma wa, a ka wusha ta u da a'a baci n upityanangu tyoku u Ibrahi. Kpaci Ibrahi aya asheku a aza da a wushuki gba.

¹⁷ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai an Kashila ka tonukoi Ibrahi, "N gonuko vu ta asheku a uyamba ushani." ^o Kazuwamgbani ka na ki a yanka ta ka Ibrahi adama a da u wushuki n Kashila, uza da u tsu 'yangasa akushe a gono n uma, kpam u zuwai ili i savu i wuta a asu u da bawu ili i'ari.

¹⁸ An Kashila ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa woko asheku a uyamba ushani, Ibrahi wushuku ta n eyi. Kashila ka dana ta kpam, "Mmuku n tsikaya n vunu ma yan ta ushani, tyoku u atala," ^o ko an u wokoi ucun u kazuwamgbani ka nala yavu ka woko mayun wa!

¹⁹ Aku Ibrahi lyai kapala n uwushuku, ko an u wokoi u yan de evu n ayen amangatawun (100) kpam u kutsa de da wa woko asheku. Uka u ne Saratu dem u yan de mamici kpam u matsa wa.

²⁰ Ibrahi yan mala ma Kashila ka kpa da uyan ili i'ya u zuwamgbani wa, kpam u asaka uwushukusu wa. Upityanangu u ne u shadangu yi n ucira, aku u nakai Kashila tsupige.

²¹ U wushuku ta mayun an Kashila ka fuda ka shadangu ili i'ya u yain kazuwamgbani.

²² Adama a upityanangu u Ibrahi, "Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci."

²³ An Tagarada u Kashila u danai, "Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci," Ibrahi da koshi a koronki u da wa.

²⁴ A koronku tsu ta dem nala, tsara a tonuko tsu Kashila ka gonuko tsu ta dem ama a maci tsu wushuku baci n eyi, uza da u 'yangasai Yesu Asheku a tsunu a ukpa.

²⁵ Kashila ka neke ta Yesu u kuwa adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam u 'yangasa yi ta n uma, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere.

5

Upityanangu u tuko ta mazanga

¹ Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere ubana a asu u ne adama a upityanangu u tsunu. Gogo-na tsā ta na ndishi n shinga n Kashila adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu a yanka tsu.

² U yanka tsu ta ure tsara tsu uwa a tsishinga tsu Kashila adama a da tsu wushuki n Kawauwi. Kpam tsu yan ta mazanga adama a da tsari n kapashi a tsupige tsu Kashila.

³ Nala gban koshi wa, tsā ta dem n mazanga an tsari a kadambula, adama a da tsu reve ta kadambula ka nala ki ka zuwa tsu ta akawunki.

⁴ An tsu rotsongusi tyoku da tsa kawunku, aku Kashila ka wushunku tsu. Adama a nala a da gogo-na tsari n uzuwa u uma.

⁵ Tsā baci n uzuwa u uma ucun u na, a ka varangu tsu a iyamba wa. Gba ili i na yi i gita ta adama a da Kashila ka naka tsu Kulu Keri,† uza da u shadangi atakasuvu a tsunu n uciga u ne.

⁶ Kawauwi ka kuwa ta adama a tsunu a'ayin a da bawu tsa fuda tsa banga kaci ka tsunu, ko an u wokoi aza a unyushi u cingi a da tsari.

⁷ U wuyana ta cika uza roku u kuwa tsara u wauwa uma u uza roku u da wa tono Mele. Shegai gaawan wa tuwa ta u kuwa tsara u wauwa uma u uza da u tsu yansa atoku ikuna i shinga maco.

⁸ Shegai Kashila ka wenike tsu uciga u pige an u sukunku tsu Kawauwi u kuwa adama a tsunu cina tsu buwai ve aza a unyushi u cingi.

⁹ Gogo-na Kashila ka gonuko tsu de tsu wokoi dere a asu u ne adama a mpasa n Kawauwi, adama a nala tsu reve ta maken ma la wa, wa wauwa tsu ta a asuvu a upan u Kashila.

¹⁰ Tun cina tsu buwai ve atokulalu a Kashilā dā eyi kaci ka ne u gonuko tsu aje a ne, cinda Maku ma ne ma kuwāi adama a tsunu. Gogo-na cinda tsu wokoi aje a Kashilā, tsu reve tā an mayun dā wa wauwa tsu a asu u uma u Maku ma ne.

¹¹ Nala gbām koshi wa, tsā tā n mazānga adama a ili i'ya Kashilā ka yanka tsu a asu u Yesu Kawauwi, uza dā u gonuko tsu aje a Kashilā.

Adamu n Kawauwi

¹² Unyushi u cingi u uwa tā a likimba adama a ili i'ya vuma u te u yain, kpam unyushi u tuwā tā kaḅolo n ukpā. Ili i'ya i zuwai u kṅāi ya dem she u kuwā i'ya gai la vi, kpaci ya dem yan tā unyushi u cingi.

¹³ Unyushi u cingi wa tā pini a likimba tun kahu Kashilā ka nākā Mele. A'ayin a nala yi Kashilā ka tsu cibusa unyushi wa, kpaci Mele m̄ari pini wa.

¹⁴ Shegai a'ayin a Adamu† ubana a a'ayin a Musa a kuwusā tā, ko an u wokoi a tsu 'yuwan ili i'ya Kashilā ka tsu tonuko le a yain wa, tyoku u Adamu.

A ure u roku, Adamu wā tā yavu Kawauwi uza dā u tuwā a kucina.

¹⁵ Shegai ama a re a le yi unā u te u dā a'ari wa, kpaci kune ku Kashilā ka yanka tsu gbani k̄a tyoku u unyushi u cingi u Adamu wa. Mayun dā an ama ushani a kuwāi adama a unyushi u vuma u te u nala vi. Shegai ukuna u shinga u Kashilā u la tā tsupige, kpam nala ama ushani a tsarā tā kune ku Kashilā ki; wata, uma u dā la vi a asu u ukuna u shinga u vuma u te u nala vi, Yesu Kawauwi.

¹⁶ Ili i'ya uza wa tsarā a asu u kune ku Kashilā ki i'a tā kau n ili i'ya uza wa tsarā a asu u unyushi u cingi u vuma u te u nala vi. An Adamu yain unyushi u cingi u nala vi, Kashilā ka yan tā afada, u yain kpam mavura. Shegai u gonuko tsu tā tsu wokoi dere a asu u kune ku shinga ku ne, ko an u wokoi tsu yain unyushi ushani.

¹⁷ Unyushi u cingi u vuma u te u na vi; wata, Adamu, u zuwa tā ukpā wa lya tsugono tsu tsunu. Shegai ili i'ya Yesu Kawauwi u yain i la tā ili i nala yi. Kashilā ka yanka tsu tā ili i shinga ushani, kpaci u wushuku tā n ṅtsu adama a Yesu. Adama a nala tsa tsarā tā uma kpam tsu lyai tsugono tsu ukpā.

¹⁸ Unyushi u te u Adamu vi u tuko tā ama gbā mavura ma ukpā. Nala kpam, ili i te i maci i'ya Kawauwi ka yain vi i gonuko tā ama gbā a woko dere a asu u Kashilā. Kpam u tuko tā ama gbā uma u mayun.

¹⁹ Unyushi u vuma u te u nala vi ubana a asu u Kashilā, u zuwa tā ama ushani a wokoi aza a unyushi u cingi. Shegai Yesu panāka tā Kashilā kpam u zuwai Kashilā ka wushi ama ushani.

²⁰ Kashilā ka nākā tā Mele tsarā ama a wene tyoku dā caupa a'ari aza a unyushi u cingi. Shegai an ama yi a'ari a udokusu unyushi vi, aku Kashilā ka doki ka yansāka le ikuna i shinga.

²¹ Unyushi u cingi u lya tā tsugono tsu ama gbā hal u tuko le ukpā. Nala dem gogo-na, ukuna u shinga u Kashilā wa lya tsugono, kpam u wushuku tā n ṅtsu adama a Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. Kpam nala u tuko tsu tā uma bawu utyoku.

6

Unyushi u cingi wā n ucira wa

¹ Ndyā tsa dana? Tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi dā, tsarā Kashilā ka lyai kapala n u yansāka tsu ikuna i shinga i ne?

² A'a, ko kenu! A ukuna u unyushi u cingi u dā baci, ṅtsu akushe a dā, nida tsa lya kapala n uyansa unyushi u cingi?

³ I asansā an gbā tsunu tsu wokoi ili i te n Kawauwi an a ulyuḅugu† tsu? An a lyuḅugu tsu, tsu kuwā tā tyoku dā u kuwāi.

⁴ An a lyuḅugu tsu, u woko tā yavu n Kawauwi ka a cidāngu tsu, kpaci tsu kuwā tā n eyi. Tata yanka tā tsupige n ucira u ne manyan u 'yangasāi Kawauwi a ukpā. Nala dem wa zuwa tsu rongo uma u savu.

⁵ Cinda tsu ḅolomgbonoi n Kawauwi a asu u ukpā u ne, Kashilā ka zuwa tsu tā tsu doku tsu 'yanga n uma tyoku dā a 'yangasāi Kawauwi.

⁶ Tsu reve tā a wuna tsu tā tyoku dā tsari caupa a mawandamgbani† kaḅolo n Yesu, tsarā unyushi u cingi u namba ucira a uma u tsunu. Kashilā ka yan tā nala, tsarā ikyamba i unyushi i cingi i tsunu i lyai kapala n uwoko agbashi a unyushi u cingi wa.

⁷ Nala w̄ari kpaci a'ayin a dā baci dem ama a kuwāi a woko dē yaa, unyushi u cingi wā kpam n ucira a kaci ka le wa.

⁸ Tsu kuwā baci n Kawauwi, tsu reve tā tsa yan tā uma n eyi.

⁹ A 'yangasā tā Kawauwi a ukpā, adama a nala tsu reve tā wa doku wa kuwā wa. Ukpā wā kpam n ucira a kaci ka ne gogo-na wa.

¹⁰ An Kawauwi ka kuwaj, kuten ka u kuwaj tsaraj u lyai kaci ka unyushi u cingi, kpm u kana u doku u kuwaj wa. Gogo-na waj ta n uma u savu, kpm uma u savu u ne vi waj ta a asu u Kashila.

¹¹ Nala dem, u gan ta vu wene kaci ka vunu yavu kakushe ka vari a asu u unyushi u cingi, kpm vari n uma n Kashila a asu u Yesu Kawauwi.

¹² Adama a nala kotsu vu asaka unyushi u cingi u toni n uma u vunu pini na a likimba wa. Vu toni kpm ili i cingi i'ya va ciga vu yain wa.

¹³ Kotsu i asaka kapashi ka ikyamba ka de ka te ka woko ili i uyanka tsicingi tsaraj i yain unyushi u cingi wa. Shegai da ya yan nala, nakai kaci ka de ka balaj a asu u Kashila, kpaci icun i ama da a kuwaj da i'ari, shegai gogo-na Kashila ka gonuko da aza a uma. Nakai ikyamba i de ka balaj a asu u Kashila tsaraj i yain ili i'ya i'ari dere kpm ya tuko tsupige a asu u Kashila.

¹⁴ Unyushi u cingi u buwa kpm uwoko uzapige u vunu wa. Tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka vunu, shegai Mele wa.

Agbashi a da panakai Kashila

¹⁵ An u wokoi tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu, shegai Mele wa, nala nakai tsu ucira u uyansa unyushi ucingi da? Nala wari wa, ko kenu.

¹⁶ I reve ta mayun da, ili i'ya baci dem i dangasai ya panaka i woko de uzapige u de. Ya fuda ta ya dangasa unyushi u cingi u da wa tono n uza ubana a ukpa, ko kpm i dangasa upanaka Kashila aku i woko aza a maci.

¹⁷ Tun caupa, eda agbashi a unyushi u cingi a da. Shegai n cikpa ta Kashila an i shamgbai ya panaka uwenishike u da i wushai ara va.

¹⁸ Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpm i woko de agbashi a Kashila tsaraj i yain ili i'ya i'ari i maci.

¹⁹ Dansa da n dansai n iryoci i na yi tsaraj i kana ili i'ya ma tono n maloko. Tun caupa, i'ari i asaka ta kaci ka de i woko agbashi a unyushi u cingi n tsicingi. Gogo-na u kana ta i dangasa i woko agbashi a ukuna i maci tsaraj i woko uwulukpi.

²⁰ Tun caupa, an i'ari agbashi a unyushi u cingi, i dambula n uyan ili i'ya i'ari i maci wa.

²¹ Katsupi ka eni ka i tsaraj a'ayin a da i'ari ya yansa ili i cingi i'ya ya pana i'ya uwono gogo-na vi? Ili i na yi ukpa u da koshi i tsu tuko.

²² Shegai gogo-na Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kpm i woko de agbashi a Kashila. Gogo-na she i yain ili i'ya ya tuko ndishi ma uwulukpi kpm i tuko uma u da bawu wari n utyoku.

²³ Katsupi ka unyushi u cingi ukpa u da, shegai Kashila ka nakai tsu ta uma u da bawu wari n utyoku gbani a asu Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

7

Iryoci i iyolo

¹ Ama a va, gba de i reve ta mele. Adama a nala i reve ta mayun da mele mi ma tsu lya ta tsugono tsu ama a'ayin a da baci a'ari n uma koshi.

² Tyoku u na, uka u yan baci iyolo, mele ma tsu sira yi ta a asu u vali u ne a'ayin a da wari n uma. Shegai vali vi u kuwaj baci, mele ma iyolo ma sira yi kpm wa.

³ U bana baci vali roku iyolo bawu kotso vali u ne vi u kuwaj, mele ma dana ta u yan ta tsishankala. Shegai vali u ne u kuwaj baci, waj ta usurukpi a mele ma iyolo, kpm u yan tsishankala wa, ko u bana baci vali roku iyolo.

⁴ Ama a va, nala wari n ada. Mele ma buwa kpm ulya tsugono a kaci ka de wa, kpaci i kuwaj ta a ucira u ne an i kuwaj n Kawauwi a mawandamgbani. Kpm gogo-na a bolomgbono da de n uza da a 'yangasai a ukpa tsaraj tsu gbashika Kashila.

⁵ Tun caupa, kapashi ka uma u tsunu ka kari n unyushi vi ka ka lya tsugono a kaci ka tsunu. Mele mi ma ma zuwa tsu tsu yain n maluwa ma uyan ili i unyushi i'ya ya lya tsugono a ikyamba i tsunu. Kpm adama a nala, gba ili i'ya dem tsu yain ukpa u da i tsu zuwa tsu.

⁶ Shegai Mele mi ma buwa kpm ulya tsugono a kaci ka tsunu wa. Tsa ta tyoku u akushe, kpm Mele mi ma tsaraj ucira a kaci ka tsunu wa. Gogo-na tsa gbashika ta Kashila a ure u savu a asu u upanaka Kulu Keri, shegai a ure u cau u da tsu panakai Mele ma a korongi wa.

Mele n unyushi u cingi

⁷ Ya wundaya yavu n dana Mele unyushi u cingi u da? Nala wa ko kenu. Mele ma ma zuwa mu n reve ili i'ya a tsu isa unyushi. Tyoku u na, mari ma reve kalen ka uciga ili i'ya i'ari i uza roku wa, shegai Mele mi ma tonuko mu kotsu n yain i'ya wa.

⁸ An unyushi u tsaraj ucira a asu u Mele mi, da u zuwa mu n yain n maluwa ma uciga ili i'ya i'ari i uza roku. A da baci Mele mari la wa, unyushi wari wa tsaraj ucira u nala vi wa.

⁹ M̄ari n dambula n ili i roku wa kahu n reve ili i'ya Mele ma danai n yain. Shegai an n revei i'ya, aku n revei n nusa t̄a k̄pam mpa uza u unyushi u cingi d̄a uza d̄a wa tuw̄a u kuw̄a.

¹⁰ Mele ma na mi m̄ari ma gan t̄a ma zuwa mu n yain n uma, a un̄a u d̄a ma zuwa mu n kuw̄a.

¹¹ Unyushi u cingi u tsar̄a t̄a ure u d̄a wa lap̄an̄as̄a mu, aku u yain manyan n Mele mi tsar̄a u wuna mu.

¹² Adama a nala, Mele mi n kaci ka ne n idani i ne i'ya Kashil̄a ka n̄ak̄ai, a dana t̄a ili i'ya i'ari derere, k̄pam a ɓ̄anga t̄a ama.

¹³ Dana d̄a ma dana an ili i'ya i'ari i shinga ya zuwa mu uk̄pa? Nala wa, ko kenu! Unyushi u cingi u d̄a u bidȳai ili i'ya i'ari i shinga u yain manyan n i'ya u tukoi uk̄pa u v̄a. Nala u gita t̄a tsar̄a n wene tyoku d̄a unyushi u cingi w̄ari mayun. Ili i'ya i zuwai mele n udani a'ari la i'ya, tsar̄a u wenike an unyushi u cingi w̄ari n tsicingi.

Kumodu ka uk̄pa d̄a u uyan unyushi

¹⁴ Tsu reve t̄a Mele ma wut̄ai a asu u Kashil̄a k̄pam ma lobono t̄a. Shegai mpa vuma d̄a koshi, adama a nala, unyushi u cingi u lya t̄a tsugono a kaci ka v̄a yavu mpa kagbashi ka ne ka.

¹⁵ N reve ili i'ya i tsu zuwa n yansa ili i'ya ma yansa wa. N tsu ciga t̄a n yansa ili i'ya i'ari derere, shegai n tsu yansa i'ya wa. Aku n gono n yansa ili i'ya n kovoi.

¹⁶ N reve t̄a ili i'ya ma yansa i gan wa, k̄pam nala u wenike t̄a n wushuku t̄a an Mele m̄ari derere.

¹⁷ Adama a nala, mpa ma yansa ili i cingi i nala yi wa. Unyushi u cingi u d̄a w̄ari a asuvu a v̄a u d̄a wa yansa i'ya.

¹⁸ Kapashi ka v̄a ka k̄ari ka cau ka unyushi vi ka as̄ak̄a mu n yain ili i shinga wa. Ko ma ciga baci n yain ili i'ya i'ari dere, n tsu fuda wa.

¹⁹ Ma ciga baci n yain ili i shinga, n tsu yan wa. K̄pam n mats̄a baci tsar̄a n k̄pa d̄a uyan unyushi u cingi, aku n gono n yain u d̄a.

²⁰ Shegai ma yansa baci ili i'ya bawu ma ciga n yain, mpa ma yan i'ya mayun wa. Unyushi u cingi u d̄a w̄ari a asuvu a v̄a u d̄a wa yansa i'ya.

²¹ Ili i'ya n wenei a uma u v̄a i'ya na: a'ayin a d̄a baci ma ciga n yain ili i shinga aku n cina kaci ka v̄a ili i cingi i'ya ma yan.

²² Katakasuvu ka v̄a ka z̄angan̄a t̄a adama a Mele ma ma wut̄ai a asu u Kashil̄a.

²³ Shegai ko nte wa a asuvu a v̄a n cina t̄a ili i roku i'ya ya shil̄ak̄an̄a n ili i'ya katakasuvu ka v̄a ka ciga uyan. Pini nala, u gonuko mu kagbashi ka unyushi u cingi u d̄a wa lya tsugono a ili i'ya ma yansa gb̄a.

²⁴ Adama a nala, asuvu a v̄a a vaku wa! Ya wa wusa mu a ikyamba i na i'ya ya zuwa mu uk̄pa?

²⁵ N cikpa t̄a Kashil̄a adama a d̄a Yesu Kawauwi, aya uza d̄a wa wauwa mu.

M̄a t̄a tyoku u na: a katakasuvu ka v̄a, n tsu ciga t̄a n toni Mele ma Kashil̄a, shegai kapashi ka v̄a ka ka tsu ciga ka yain unyushi u cingi, ka gonuko mu kagbashi ka unyushi.

8

As̄ak̄a Kulu Keri ku lyai tsugono

¹ Adama a nala, ama d̄a a'ari aza a Yesu Kawauwi, Kashil̄a ka yanka le afada ko k̄pam u kid̄aga le ugana wa.

² Kulu Keri, uza d̄a u tsu n̄ak̄as̄a uma u d̄a u wut̄ai a asu Yesu Kawauwi, u wutuk̄pa mu d̄e asuvu a ucira u unyushi u cingi u d̄a wa tonon uk̄pa.

³ Mele ma Musa ma n ucira u d̄a ma wauwa tsu wa, k̄paci gb̄a tsunu aza a unyushi u cingi a d̄a. Shegai Kashil̄a ka yain ili i'ya bawu Mele ma fuda ma yan. U suki Maku ma ne a likimba n ikyamba tyoku i tsunu, shegai i tsunu i'ya t̄a n unyushi u cingi. Kashil̄a ka wacinsai tsugono tsu unyushi u cingi tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu a asu u un̄ak̄a Maku ma ne tyoku u ud̄ar̄ak̄pa u unyushi u cingi u tsunu.

⁴ Yan d̄a u yain nala, tsar̄a tsu yain gb̄a ili i'ya Mele ma danai a'ayin a d̄a baci tsu pan̄akai Kulu Keri, n u d̄a tsa yan ili i'ya a tsu tsa ciga n kaci ka tsunu.

⁵ A'ayin a d̄a baci ama a as̄ak̄ai ili i'ya a lai n uciga i lyai tsugono tsu le, ili i unyushi u cingi i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. Shegai aza d̄a a as̄ak̄ai Kulu Keri ku lyai tsugono a kaci ka le, ili i'ya ya zuwa Kulu Keri ku pana kayanyan i'ya a tsu rongo uyawunsa maco.

⁶ Maluwa ma uyan unyushi u cingi u vuma ma lya baci tsugono tsu ne, wa kuw̄a t̄a. Shegai Kulu Keri ku lya baci tsugono a kaci ka ne, wa tsar̄a t̄a uma n̄a ndishi n shinga.

⁷ Maluwa ma ili i vuma ma lya yi baci tsugono, n Kashil̄a ka wa shil̄ak̄an̄a maco. U tsu tonon ili i'ya Kashil̄a ka danai u yain wa. Mayun tani u tsu fuda u yain nala wa.

⁸ Aza da a asakai ili i unyushi u cingi i'ya a ka ciga ya lya tsugono a kaci ka le, a ka fuda a ka yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa.

⁹ Shegai efa i asaka uciga u uyan unyushi u cingi u de wa lya tsugono a kaci ka de wa. Kulu Keri ka ta a asuvu a de mayun, kpm ka ka lya tsugono a kaci ka de. (Kpm ko ya baci bawu wari n Kulu ku Kawauwi a asuvu a ne, eyi katonit ka wa.)

¹⁰ Ikyamba i de ya kuwa ta adama unyushi u cingi. Shegai Kawauwi ka baci asuvu a de, she Kulu ku naka da uma, kpaci Kawauwi ka ka zuwai i woko ama a maci asu u Kashila.

¹¹ Kulu ku Kashila, uza da yangasai Yesu a ukpa, ka kari a asuvu a de. Tsu reve ta Kashila ka yangasai Yesu Kawauwi a ukpa, kpm nala dem Kashila ka zuwa ikyamba i de i'ya ya kuwa i yain uma a asu u Kulu ku ne ka kari a asuvu a de yi.

¹² Adama a nala ama a va, u kana ta tsu rongo tyoku da Kulu ku Kashila ku tonuko tsu. U gan tsu rongoi tyoku da u luwa tsu wa, kpaci atsu aza a unyushi u cingi a da.

¹³ Kpaci i lya baci kapala n utono maluwa ma unyushi u cingi u de, ya kuwa ta. Shegai i asaka baci Kulu ku banga da i asakai uyansa ili i cingi, ya tsara ta uma u mayun.

¹⁴ Mmuku n Kashila n mayun alya aza da a asakai Kulu ku Kashila ka tono n ele.

¹⁵ Kpaci Kulu ka Kashila ka naka da ka gonuko da agbashi wa, kpm ka zuwa da upana uwonvo wa. Shegai Kulu ki ku gono ku gonuko da mmuku n Kashila, kpm ka ku tsu naka tsu ucira tsara tsu isa Kashila, "Tata! Tata u tsunu!"

¹⁶ Kulu ku Kashila ku bolomgbono ta n kulu ku tsunu, tsara ku wenike mayun da tsari mmuku n Kashila.

¹⁷ Adama a nala, tsa wusha ta ili i'ya Kashila ka banaka ama a ne. Nala dem gba ili i'ya Kashila ka nakai Maku ma ne, Kawauwi, i woko dem i tsunu. Shegai tsa ciga baci tsu tsara tsupige tyoku da Kawauwi ka tsara, u kana ta tsu soi mavura tyoku da u soi.

Tsupige tsa tsa tuwa

¹⁸ A'ayin a da baci dem tsu cibai n tsupige tsa wa tuwa wa naka tsu a kapala, mavura ma tsa so gogo-na ili i roku i'ya wa.

¹⁹ Gba ili i'ya Kashila ka yain i'a ta a umatsi a uvana a'ayin a da Kashila ka wenike a kateshe ama da a'ari mmuku n ne n mayun.

²⁰ Kashila ka ka zuwai gba ili i'ya u yain i woko i una u cingi. Ili i'ya u yain i'ya i wushuki i woko nala wa, shegai Kashila ka ka zuwai i'ya nala.

²¹ Gba n nala, Kashila ka tuwa ta ka wutukpa ili i'ya u yain kotsu i shama wa, kpm dem tsara i woko yaa n tsupige kabolo na mmuku n Kashila.

²² Kpaci tsu reve ta hal utuwa gogo-na gba ili i'ya Kashila ka yain i'a ta a ma'ika yavu uka u ilimaci.

²³ Ko atsu dem Atoni tsa ika ta adama a mballa, ko an u woko tsari n Kulu Keri, uza da wari kune ku kagita ku Kashila. Atsu dem umatsi u da tsari a uvana kain ka nala ki ka Kashila ka wusha tsu tyoku u mmuku n ne, aku u zuwa ikyamba i tsunu i woko n utsara u kaci.

²⁴ A'ari a wauwa tsu de, kpm tsa ta n uzuwa u uma u na vi. Shegai tsu wene baci ili i'ya tsu zuwukai uma vi, u woko kpm uzuwa u uma wa. Ama a tsu zuwa uma a ili i'ya a tsara wa.

²⁵ Shegai tsa zuwa ta uma a ili i'ya bawu kotsu tsu tsara, kpm tsa vana i'ya n ahankuri.

²⁶ Nala dem Kulu ka banga tsu, atsu a aza da tsari bawu ucira. Tsu reve uyan kavasu tyoku da u gain tsu yain wa. Shegai Kulu n kaci ka ne ka ku tsu yansa ama a ne kadyanshi a asu u Kashila, hal gbam wa folusuko tsu Kashila n ma'ika ma ma lai ili i'ya vuma wa fuda wa dana.

²⁷ Kashila ka wene ta ili i'ya i'ari a atakasuvu a ama. Kpm u reve ta ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kulu, kpaci Kulu ku tsu yansa ka ta ama a ne kadyanshi a asu u Kashila dere tyoku da Kashila ka cigaka le.

²⁸ Kpm tsu reve ta Kashila ka ka zuwusa ili dem i yain manyan kabolo, tsara u tuko ukuna u shinga u ne a asu u ama da a ka ciga yi. Alya ama da u isa, kpaci nala u fofusoi u yain u da.

²⁹ Kashila ka reve le ta kahu u yain likimba, kpm u dangasa le tsara a woko tyoku u Maku ma ne, tsara Yesu woko Maku ma kagita kpm u tsara a'angu ushani.

³⁰ An u dangasa le, aku u isa le a tuwa ara ne. An u isa le, u gonuko le a woko dere n eyi, aku u yanka le kazuwamgbani ka tsupige tsu ne.

Uciga u Kashila

³¹ Ndy a tsa dana adama a ili i na yi gba? Kashila ka baci n atsu, ya wa yan tsilala n atsu?

³² Eyi uza da bawu u gishinkai Maku ma ne shegai u neke yi adama a tsunu gba. Cinda u naka tsu Yesu, mayun da wa naka tsu gba ili gbani.

³³ Ya wa takpa ama da Kashila ka dangasai ukuna? Uza wa la wa, kpaci Kashila ka ka gonuko le a woko dere.

³⁴ Ya wa kidaga ama a Kashila ugana? Uza wa la wa, kpaci Yesu Kawauwi u kuwa ta, shegai a yangasa yi ta a ukpa, kpmam gogo-na wa ta a kukere ku ulyaki ku Kashila wa foluko tsu.

³⁵ Ili i'a la ya pece tsu a uciga u da Kawauwi ka ciga tsu wa, ko kadambula, ko tsu so baci mavura. Ko ama a ka foro tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa. Ko tsu namba baci ili i'ya tsa lya, ko kpmam tsu nambai ili i'ya tsa uka, gba nala wa pece tsu n uciga vi wa. Ko ama a naka tsu baci uwonvo ko kpmam a wuna tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa.

³⁶ Derere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai,
"Kain dem ama a ka dansa ta a ka wuna tsu adama a vunu,
ama a ka yansa tsu tyoku da a tsu yansa ncon n da a ka bana ukida." ◇

³⁷ Shegai gba n ukuna u na vi, tsa ta n ulya u kaci gba gba a asu u uza da u ciga tsu!

³⁸ N reve ta mayun da ili i'a la ya pece tsu n uciga u ne wa: Ukpa wa fuda wa, uma wa fuda wa. Atsumate a zuba ko ityoni i cingi ko ucira kau-kau u zuba wa fuda wa pece tsu n uciga u ne wa. Ko ndya baci i gitai gogo-na ko kpmam ili i'ya ya tuwa ya gitai a kapala i takpana wa.

³⁹ Tsa baci a zuba u alishi, ko tsa baci a lyungu-lyungu a asuvu a kushiva ukuna u wa pini wa, kpaci ili i'a la a likimba i'ya ya fuda ya pece tsu n uciga u Kashila u da u wenikei a asu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa.

9

Kashila n aza a Yahuda

¹ Ukuna u mayun u da ma tonuko da. Mpa uza u Kawauwi da kpmam ka'an ma yan wa. Kulu Keri ka ka lya tsugono a katakasuvu ka va kpmam u wushuku ta gba ili i'ya ma dansa mayun da.

² Katakasuvu ka va ka shadangu ta n unambukatsuma u pige na m'ala cika,

³ adama a ama a va, aza a Yahuda tyoku u va. Kashila ka yanka mu baci una u pece mu n Kawauwi tsara ama a va a tsara iwauwi, ma wushuku ta gogo Kashila ka yain nala.

⁴ Alya aza a Isara'ila,† aza da Kashila ka dangasai a woko mmuku n ne. U wenike le ta tsupige tsu ne, u yansa ta kazuwambani n ele. U naka le Mele ma Musa. U tonuko le tyoku da a ka lyaka yi kayala mayun. U zuwa le a woko aza da a ka wusha kazuwambani ka ne.

⁵ Isheku i le ama a pige a da a Kashila, Kawauwi n kaci ka ne aya maku ma tsikaya ma le. Kpmam aya Kashila, uza da wa lya tsugono a kaci ka ili gba, u wusha ta icikpali hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁶ Dana da ma dana Kashila ka kpa da ta ushadangu ili i'ya u danai wa yan vi wa. Shegai mayun da gba aza a Isara'ila a da ama a ne wa.

⁷ Kpmam dem gba mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da mmuku n da Kashila ka yankai Ibrahi kazuwambani wa. Kashila ka tonukoi Ibrahi, "Mmuku n tsikaya ma Ishaku† n da koshi a ka kece mmuku n tsikaya n vunu."

⁸ Nala u wenike ta la vi gba mmuku n tsikaya ma Ibrahi n da mmuku n Kashila n mayun wa. Mmuku ma Ibrahi n mayun alya aza da a wokoi mmuku n Kashila adama a kazuwambani ka Kashila ka yankai Ibrahi. ◇

⁹ Kpmam kazuwambani ka u yain ka na: "N uma u kayen kahu n gono, Saratu† wa matsa ta maku ma vali." ◇

¹⁰ Maku ma nala mi aya tata u tsunu Ishaku. An u gbonguroi, aku u zuwai Rifikatu,† uza da u matsai mpeshe.

¹¹⁻¹² Shegai kahu u matsa, Kashila ka tonuko ta Rifikatu vi, "Uzapige vi wa gbashika ta uza u kenu." ◇ Nala vi tun kahu mmuku mi a yain ili i shinga ko i cingi da. Kashila ka yan ta nala tsara uza da u dangasai vi aya uza da wa ciga, adama a tyoku da u fobusoi shegai adama a ili i'ya maku mi ma yain wa.

¹³ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Kashila, "N ciga ta Yakubu,† shegai n 'yuwain Isuwa."† ◇

¹⁴ Nda wa tsa dana a ukuna u na? Kashila ka tsu kpa da uyan dere da? Nala wa, ko kenu!

¹⁵ Kashila ka tonukoi Musa,
"Ma wenike ta ukuna u shinga a asu u uza da baci dem n dangasai,
kpmam ma pana ta uza da baci dem n dangasai asuvayali." ◇

¹⁶ Kashila ka wenike ta ukuna u shinga a asu u uza da baci dem u dangasai, adama a ili i'ya vuma vi wa ciga ko u yain da wa.

¹⁷ Tagarada u Kashila u dana ta Kashila ka tonuko ta magono ma Masar,† "N zuwa vu ta vu woko magono kpaci ma ciga ta n wenike ucira u va ara vunu, tsara a dansa kala ka va a likimba gba."

¹⁸ Adama a nala, Kashilā ka wenike tā ukuna u shinga u ne a asu u aza roku kpaci nala wa ciga, kpam u dangasai u zuwa ama roku a woko aryagbaji.

Upan u Kashilā n asuvayali

¹⁹ Uza roku wa wecike tā, “Niḍa Kashilā ka dana tsu nusa. Ya wa fuḍa wa ronombono n uyawunsa u ne?”

²⁰ Kotsu vu dana nala wa! Kaje ka va, ma wece vu, “Ya va bidya kaci ka vunu vāri ḍa wa nanamgbana n Kashilā? Magbodo ma tsu wece uza ḍa u ma yi, ‘Niḍa vu ma mu naha?’ ”

²¹ Kamai ka mgbodo ka tsu ma tā ili i'ya wa ciga u mai. Wa fuḍa tā wa bidya cin u mai magbodo ma tsulobo adama a kain ka pige, u mai kpam ma roku ma uyansaḱa manyan maco.

²² Kashilā ki dem nala wāri, wa ciga baci u wenike upan u ne kpam u wenike ucira u ne wa fuḍa tā. Shegai u yan tā ahankuri a pige a asu u aza ḍa upan u ne wāri; wata, aza ḍa a foḱusukoi ukpa.

²³ U yan tā nala tsarā u wenike tsupige tsu ne ushani a asu u ama a ḍa u panai iyali; wata, aza ḍa u foḱusukoi tsupige tsu ne tun a kagitā.

²⁴ Kpam aṱsa ama a nala yi aza ḍa Kashilā ka isaḱi. U dangasa tsu a asuvu a aza a Yahuda, nala ḍa gbam koshi wa, u dangasa tsu tā dem a asuvu a Awulawa.

²⁵ Tyoku ḍa Kashilā ka danai a tagarāḍa u Hosiya matsumate:†

“Aza ḍa bawu a'ari ama a va,
gogo-na ma isa le tā ama a va.
Kpam ma wenike tā uciga u va
a asu u aza ḍa bawu mārī ma ciga.” ◇

²⁶ U doku tā u danai,
“Pini a asu u ḍa Kashilā ka tonuko le,
'Eḍā ama a va a ḍa wa,
nte ḍa dem pini Kashilā Uza u Uma
wa isa le mmuku n ne.” ◇

²⁷ Ili i'ya kpam Ishaya† matsumate u danai a kaci ka aza a Isara'ila i'ya na:

“Aza a Isara'ila a'ā tā ushani,
tyoku u kayala ka ikengi i kushiva,
shegai aza ḍa a ka tsarā iwauwi a asuvu a le a'ā gan wa.

²⁸ Magono ma Zuba ma yan tā ama a likimba mavura kpam u kotso ma kuten koshi.” ◇

²⁹ Ishaya doku tā u danai:
“Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gbā
u asāḱa tā ama kenu a asuvu a mmuku n tsikaya n tsunu a yain uma.
A ḍa baci nala wa,
an a'ari a wacinsa tsu ḍe gbā gbā,
tyoku u ilyuci i Sodom n Gomora.”† ◇

Aza a Isara'ila n Kadyanshi ka Shinga

³⁰ Nɗya wā tsa dana a kaci ka ili i na? I'ya na: Awulawa a maṱsa a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā wa, shegai Kashilā ka gonuko le ama a maci adama a ḍa a wushuki n eyi.

³¹ Aza a Isara'ila a maṱsa tā a toni Mele tsarā a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā. Shegai a kpaḍai.

³² Nɗya i zuwai a kpaḍai? Adama a ḍa a maṱsa tā a gonuko kaci ka le ama a maci a asu u ili i'ya a ka yan, a unā u ḍa a ka pityanangu n Kashilā u gonuko le ama a maci. A taḍaṱsa tā a katali ka pige ka kārī le a ure.

³³ Tyoku ḍa Kashilā ka danai a Tagarāḍa u Kashilā:
“Da na! Ma zuwa tā katali a Sihiyona*
ka ka zuwa le utāḍaṱsa,
tyoku u katali ka ka zuwa le urukpa.
Shegai uza ḍa baci dem u wushuki n eyi wa yan uwono wa.” ◇

10

¹ Ama a va, ili i'ya n lakai uciga i'ya gbā aza a Yahuda a tsarā iwauwi. Kavasuu ka va ka la ubana a asu u Kashilā.

² N reve tā a ka ciga tā a gbashika Kashilā, shegai a reve

◇ 9:25 Hos. 2:23. ◇ 9:26 Hos. 1:10. ◇ 9:28 Isha. 10:22-23. ◇ 9:29 Isha. 1:9. * 9:33 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 9:33 Isha. 8:14; Isha. 28:16.

³ ili i'ya i tsu zuwa yi u wushi ama wa. A unā u nala, aku a ka ciga a gonuko kaci ka le ama a maci a ure u le. A 'yuwain utono ure u Kashilā u ḍa u tsu gonuko ama a woko ama a maci.

⁴ Kawauwi ka zuwa ṭa Mele ma gono ma woko bawu ucira, tsarā Kashilā ka gonuko gbā aza ḍa a wushuki a woko ama a maci.

Gbā ama a ka fuda ṭa a tsarā iwauwi

⁵ Musa korongu ṭa tyoku ḍa Kashilā ka zuwa ama a woko ama a maci adama a ḍa a naḳai Mele karinga. U danai, “Uza ḍa baci dem u yain ili i'ya Mele ma danai, wa tsarā ṭa uma.” ◊

⁶ Shegai ili i'ya Tagarāda u Kashilā u wenishikei a kaci ka uwoko ama a maci a asu u upityanangu i'ya na: “Kotsu vu tonuko kaci ka vunu, ‘Ya wa bana a zuba?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a zuba u ba u cipukā Kawauwi utuwā a likimba?”)

⁷ “Kpam kotsu vu dana, ‘Ya wa bana a asuvu a iyamba a asu u akushe?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a asuvu a iyamba u ‘yangasā Kawauwi a ukpā?”)

⁸ Ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai i'ya na: “Akani yi a'ā ṭa evu n avu; a'ā ṭa a unā u vunu kpam a katakasuvu ka vunu.” Uwenishike u upityanangu u ḍa tsa dansāka u ḍa gai la vi.

⁹ Vu dana baci bawu uwonvo, “Yesu Asheku a ḍa,” kpam vu wushuku baci a katakasuvu ka vunu Kashilā ka 'yangasā yi ṭa a ukpā, Kashilā ka wauwa vu ṭa.

¹⁰ Tsu wushuku ṭa n atakasuvu a tsunu, adama a nala a ḍa Kashilā ka gonuko tsu tsu woko dere. Kpam tsu dana ṭa bawu u uwonvo, tsu wushuku ṭa, adama a nala a ḍa kpam tsu tsarāi iwauwi.

¹¹ Tyoku ḍa Kashilā ka danai a Tagarāda u ne, “Shegai uza ḍa baci u pityanangi n eyi wa yan uwono wa.” ◊

¹² Na vi u kaṅa ṭa ya dem, kpaci aza a Yahuda n Awulawa a takpana wa. Asheku a te a ḍa, aya kpam wa lya tsugono tsu ama gbā. Kpam aya u tsu zuwuka ko ya baci u yain kavasu ubana ara ne unā u shinga.

¹³ Tyoku ḍa Tagarāda u Kashilā u danai, “Uza ḍa baci dem u yain kavasu a asuvu a kala ka Asheku, wa tsarā ṭa iwauwi.” ◊

¹⁴ Nida ama a ka wushuku n Asheku kpam a foli yi u wauwa le, a taḅa baci upana ukuna u ne wa? Kpam nida a ka yan a pana bawu uza roku u tonuko le?

¹⁵ Nida aza roku a ka ba a tonuko le, Asheku a ḍa baci a suku le wa? Tagarāda u Kashilā u dana ṭa, “Ili i mazāṅa i'ya i pige an aza ḍa a ka tuko Kadyanshi ka Shinga a ka tuwā.” ◊

¹⁶ Shegai aza a Yahuda a roku a wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki wa. Tyoku u na, Ishaya matsumate u wecike ṭa, “Magono ma Zuba, uza wā gbam la wa wushuku n ili i'ya tsu danai?”

¹⁷ Ama a pana ṭa Kadyanshi ka Shinga an uza roku u tonuko le ukuna u Kawauwi. A tsu gitā ṭa a pana akani yi, aku a wushuku.

¹⁸ Shegai aza a Yahuda tani? A pana akani yi? Eye, a pana ṭa! Tagarāda u Kashilā u dana ṭa,

“A tonuko ṭa ya dem akani yi.

A dansa ṭa a ḍa a asu u mḅari mḅari u likimba.” ◊

¹⁹ Shegai mayun ḍa aza a Isara'ila a revei? Eye, a reve ṭa. Ko a a'ayin a Musa Kashilā ka dana ṭa,

“Ma zuwa vu ṭa vu yain n malyon, n zuwuka baci iyamba i roku unā u shinga.

Ma zuwa vu ṭa vu pana upan, n zuwuka baci Awulawa a ḍa ya wundya a'ā n ugboji wa unā u shinga.” ◊

²⁰ Ishaya dana ṭa bawu uwonvo u da Magono ma Zuba ma danai,

“Aza ḍa bawu a zama mu, alya a tsarā mu.

N wenike ṭa kaci ka vā a asu u aza ḍa bawu a foloi a wene mu.” ◊

²¹ Shegai Kashilā ka yan ṭa kadyanshi a kaci ka aza a Isara'ila,

“Gbā ulivā n tsu barāḳpā ṭa akere a vā n wushi aryagbaji aza ḍa a 'yuwain mu unāḳa karinga.” ◊

11

Kashilā ka pana ṭa iyali i aza a Isara'ila

¹ Yan n wecike: Kashilā ka varangu ama a ne aza a Yahuda ḍa? Ko kenu! Mpa n kaci ka vā uza u Yahuda u ḍa. Mpa kumaci ku Ibrahi ka, a kaletsu ka Bayami.†

◊ 10:5 Adkp. 18:5. ◊ 10:11 (Ili i te i'ya n 9:33): Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ 10:13 Juw. 2:32. ◊ 10:15 Isha. 52:7. ◊ 10:18 Ishp. 19:4. ◊ 10:19 U.Ml. 32:21. ◊ 10:20 Isha. 65:1. ◊ 10:21 Isha. 65:2.

² Kashilā ka dāngasa tā aza a Isara'ila a woko ama a ne tun caupa, kpm u varangu le wa. I cifa n ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai a ukuna u na vi? Iliya matsumate u banka tā kushen ku ne a kaci ka aza a Isara'ila a asu u Kashilā u danai,

³ “Magono ma Zuba, a wunusa tā ntsumate n vunū, kpm a wacinsa tā asudārakpa† u vunū. Mpa koshi matsumate ma ma wokoi, kpm alya dem pini a ka ciga a koruso a wuna mu.” ◇

⁴ I cifa ili i'ya Kashilā ka wushuki? U da, “Ada koshi uza da u buwai wa. Ma tā n ama azu a shindere (7,000) aza da bawu kotsu a kudanki Ba'alut kameli!” ◇

⁵ Nala wari hal n gogo-na. Ama da pini kenu aza da Kashilā ka dangasai adama a ukuna u shinga u ne.

⁶ Kpm u dangasa le baci, adama a ukuna u shinga u ne u da, shegai adama a ili i'ya a yain wa. A ka woko baci ama a Kashilā adama a ili i'ya a yain, kune ku shinga ku Kashilā kari ka woko ku mayun wa.

⁷ Nala wenike tā an gba aza a Isara'ila a ka zama tā ili, shegai aza da Kashilā ka dangasai a asuvu a le alya koshi a tsarā i'ya. Aza da a buwai kpm a ryagbajai.

⁸ Tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai:
“Kashilā ka naḡa tā ama yi atakasuvu a kulāḡa.

U kimbai a'eshi a le tsarā a wene wa,
aku u votsuki atsuvu a le tsarā a pana wa.

Nala a lyai kapala n uyansa hal n ara.” ◇

⁹ Aku Dawuda danai:
“Asakā abiki† a le a woko le utyangi,
tsarā a tadatsa

a wushi kpm mavura a kaci ka ili i'ya a yain.

¹⁰ Asakā a'eshi a le a rumbana kotsu a wene wa,
zuwa kucingā ku le ku kelike
adama a kadambula hal ubana.” ◇

¹¹ Aku n wecekei: An aza a Yahuda a rukpai vi, a rukpa la vi de bawu u'yanga? Ko kenu! Adama a da a yain unyushi u cingi, iwauwi i tuwā tā a asu u Awulawa, kpm nala vi wa zuwa tā aza a Isara'ila a yain malyon.

¹² Awulawa a wusha baci unā u shinga ushani adama a da aza a Yahuda a 'yuwain an Kashilā ka ciga ka wauwa le, a'ayin a da aza a Yahuda a gonoi a tuwāi a wushi iwauwi yi, unā u shinga u le vi wa la tā ushani.

Iwauwi i Awulawa

¹³ Gogo-na n aḡa da ma dansa Awulawa. Kashilā ka dangasa mu tā n woko kasuki ubana a asu u de, kpm ma yan tā agoni adama a manyan ma pige ma u naḡa mu n yain.

¹⁴ Ma ciga tā n zami ure u da ma zuwa aza a Yahuda a cigi ili i'ya eḡa Awulawa i'ari n i'ya, tsarā a ure u nala vi n wauwa aza roku a le.

¹⁵ An Kashilā ka kpatalakai aza a Yahuda kucingā, u woko tā kaje ka Awulawa. Adama a nala Kashilā ka doku baci ka yan tsije n aza a Yahuda, wa woko tā yavu u gonuko akushe a asuvu a uma.

¹⁶ A naḡa baci Kashilā kajibi ka tsuwa ka kagitā, tsuwa tsi gba tsa woko tā tsu ne. Kpm a naḡa baci Kashilā alu a madanga, gba atyangi yi dem a ne a da.

¹⁷ Wā tā yavu a kapusa de atyangi a roku a madanga ma zayitum.† Eḡa Awulawa i'ā tā tyoku u katyangi ka madanga ma zayitum ma ma gbonguroi a kakamba ma a gbaḡamgbanai a zuba u madanga ma shinga ma a kapusai atyangi a ne yi. Gogo-na i wusha tā ili i shinga i'ya i'ari i aza a Yahuda, tyoku da katyangi ka savu ka tsu tsarā ilikulya i ne a madanga mi. ¹⁸ Adama a nala kotsu i goro atyangi a da a kapusai vi wa. Cifai, eḡa ya ḡana alu a madanga ma nala mi wa. Alu a ne a da a ka ḡana ḡa.

¹⁹ Gaawan ya yawunsa tā i dana kapusa da a kapusai atyangi yi, tsarā a gbaḡamgbana ḡa a asu u le.

²⁰ Nala mayun da. Kapusa da a kapusai a da adama a da a 'yuwain uwushuku, eḡa tani adama a da i wushuki da i'ari pini ugbaḡamgbani. Kotsu i yain arāḡi wa, shegai i pana uwonvo u ili i'ya ya fuda ya gita.

²¹ Kashilā ka kapusa baci atyangi a kagitā a nala yi, nala dem wa fuda wa kapusa da.

²² Gogo-na i wene wā de tyoku da Kashilā ka tsu wenike asuvayali n tyoku da kpm wari shen. U tsu yanka tā aza da a asakā yi utono mavura. I lya baci kapala n urongo tyoku da wa wenike ḡa ukuna u shinga, wa wenishike ḡa tā ukuna u shinga u ne. I yan baci nala wa, wa kapa ḡa tā a madanga mi.

²³ Aza a Yahuda a ka gono baci a wushuku n Kashilā, wa gono tā u zuwa le a asu u da a'ari caupa vi. Wa tā n ucira u da wa yan nala.

²⁴ Edā Awulawa i'a tā tyoku u atyangi a maɗanga ma zayitum ma a kapai a kakamba aku a gbaɗamgbana i zuba u maɗanga ma zayitum ma shinga ma maɗi n kami. Nala a tsu yansa ili wa! Shegai an u wokoi aza a Yahuda a'a tā tyoku u atyangi a maɗanga ma shinga mi, kpm a ka doku tā a ka gbaɗamgbana le n maɗanga ma a'ari caupa vi.

Kashilā ka pana tā ama gbā asuvayali

²⁵ Ama a va, ma ciga da tā i reve ili i usokongi i na yi, kotsu i reve an bawu i reve ili gbā, kpm kotsu i yain arādi wa. Aza roku aza a Yahuda aryagbaji a da, shegai nala wa lya tā kapala hal she a shadangu kakuma ka Awulawa, aza da Kashilā ka dangasai a ka tuwa a asu u Kawauwi.

²⁶ Kpm naha da Kashilā ka wauwa gbā aza a Isara'ila. Tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai:

"Kawauwi ka wuta tā a Sihiyona,*
aku u takpa ikuna i cingi gbā a asuvu a amaci a Yakubu.

²⁷ Ma yan tā kazuwamgbani ka na n ele
n takpa baci unyushi u cingi u le." ◇

²⁸ Aza a Yahuda a 'yuwan tā uwusha Kadyanshi ka Shinga ki, adama a nala a wokoi tyoku u atokulalu a Kashilā. Nala u gitā tā tsarā u bānga da, edā aza da bawu i'ari aza a Yahuda. Shegai hal n ara aza a Yahuda yi alya Kashilā ka dangasai, kpm wa ciga le tā adama a kazuwamgbani ka u yain n isheku i le Ibirahi, n Ishaku, n Yakubu.

²⁹ Kashilā ka tsu savada katakasuvu ka ne a asu u ama da u isai n ili i'ya u naḳa le wa.

³⁰ Caupa, edā Awulawa i'ari i 'yuwan tā upanāka Kashilā. Aku a'ayin a tuwai a da aza a Isara'ila a 'yuwain upanāka Kashilā, da u wenike da asuvayali a ne.

³¹ Nala dem gogo-na an aza a Isara'ila a 'yuwain upanāka Kashilā, aku Kashilā ka lyai kelime n u wenike da asuvayali a ne. Shegai tyoku da u yanka da vi, a'ayin a'a tā a utuwa a da wa wenike le asuvayali a ne.

³² Kashilā ka ciga tā ka wenike asuvayali a ne a asu u ama gbā, da i zuwai u gonuko le yavu aza a kuwa ku a'ali, kpaci a 'yuwan tā upanāka Kashilā.

Icikipali ubana a asu u Kashilā

³³ Ya wa fuda wa ratsanāka utsari n kakiri n ureve u da Kashilā kari n u da?

Ya wa fuda wa reve masheshi ma ne?

Ya wa fuda wa toɗugbuso ili i'ya wa yansa?

³⁴ Tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai,
"Ya reve katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naḳa yi adooki?" ◇

³⁵ "Uza roku u kopuku Magono ma Zuba ili i roku i'ya u kana yi u tsupa da?"

³⁶ Kashilā ka ka yain ili gba.

Aya uza da u zuwai ili gbā i lyai kelime.

Ili gbā i woko tā tsarā i naḳa yi tsupige.

U kana tā tsu cikpala Kashilā hal ubana bawu tyoku! Ami.

12

Naḳai kaci ka de asu u Kashilā

¹ Ama a va, an u wokoi Kashilā kari n asuvayali da i zuwai ma folo da i naḳa kaci ka de a asu u Kashilā yavu edā uɗararka u da, shegai uɗararka u da wari n uma. Naḳai kaci ka de i rongo uwulukpi n i zuwusi yi upana kayanyan. Naha da u gain i lyaka Kashilā kayala a asuvu a atakasuvu a de. ² Kotsu i lyai kapala n i yanyi ili i'ya ama a likimba a na a ka yansa wa, shegai i gono i asaka Kashilā ka naḳa da atakasuvu a savu. Pini nala, da ya reve ili i'ya Kashilā ka ciga da i yain: ya reve tā ili i'ya i lobono, n ili i'ya u tsu pana kayanyan, n tyoku da ili yi i gain i woko.

³ Kashilā ka wenike mu tā ukuna u shinga, adama a nala n tonuko tā ya dem asuvu a de: kotsu vu bidya kaci ka vunu yavu vu la tyoku da wari wa, shegai vu gono vu yawunsa mai, vu zuwa kaci ka vunu a una u upityanangu u da Kashilā ka naḳa vu.

⁴ Tsā tā n apashi ushani uɓolomgbonusi a ikyamba i te, kpm ko ka ka wa ka tā n manyan ma ne kau.

⁵ Nala dem, tsā tā ushani, shegai ya dem kapashi ka ikyamba ka Kawauwi ka, kpm atsu dem tsā tā uɓolomgboni n uza n utoku.

* 11:26 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ 11:27 Isha. 59:20-21; Isha. 27:9. ◇ 11:34 Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

⁶ Kashilā ka ne t̄a ya dem a asuvu a tsunu kune kau-kau ka wa yanka manyan. U naḳa tsu baci ucira u ḁa t̄sa yan kuḁari ku akani a ne, she tsu yansaḳa u ḁa manyan n gḁa upityanangu u ḁa t̄sari n u ḁa.

⁷ U naḳa tsu baci ucira u gbashika, she tsu gbashu. U naḳa tsu baci ucira u uwenishike, tsu wenishike.

⁸ U naḳa tsu baci ucira u ugbamatangusu asuvu a ama, she tsu gbatangusu asuvu. U naḳa tsu baci ucira u maneke, she tsu neke n katakasuvu ka te. Kashilā ka naḳa vu baci ucira u utono n ama, she vu maṁsa vu yain u ḁa mai. Va panaṁsa baci ama asuvayali, she vu yain u ḁa n ipeli.

Ahali a shinga

⁹ Ciga atoku n uciga u mayun. Kovo ili i cingi, aku vu ḳana ili i shinga.

¹⁰ Cigamgbanaṁ tyoku ḁa uza n vangu u ne a gain a cigamgbana. Vu maṁsa vu wenike atoku karinga.

¹¹ Kotsu vu woko kawonvoli wa, shegai vu yain manyan cika. Naḳa kaci ka vunu gḁa a asu u ugbashika Asheku.

¹² Lya kapala n ipeli kpaci v̄a t̄a n uzuwa u uma. V̄a baci n kadambula, she vu yain ahankuri. Vu yansa kavasu maco.

¹³ Naḳa ama a Kashilā i'ya a nambai. Vu wushi amoci aza ḁa a'ari Atoni a kuwa ku vunu.

¹⁴ Ama a zuwa vu baci vu soi mavura an v̄ari Katoni, vu yanka le un̄a u cingi wa, shegai vu gono vu yanka le kavasu Kashilā ka zuwuka le un̄a u shinga.

¹⁵ Pele n ama ḁa a ka pele, kpam vu sai n ama ḁa a ka sa.

¹⁶ Dusuku ndishi n shinga n atoku a vunu, yan tsije n aza ḁa bawu a'ari ili i roku. Yan n aradi wa, ko kpam vu bidya kaci ka vunu uza u ugboji wa.

¹⁷ Uza roku u yanka vu baci tsicingi, vu tsupa yi n tsicingi wa. Maṁsa vu yain ili i'ya ya dem bidyai i'ari mai.

¹⁸ Vu yain tyoku u ufuda u vunu vu rongo na ndishi n shinga n ama.

¹⁹ Aje a v̄a, ama nusuka ḁa baci, kotsu i dana ya yan le mavura wa, shegai i vana Kashilā ka yan le mavura n asuvu a upan u ne. Magono ma Zuba ma dana t̄a a Tagarada u Kashilā, "Ma yan t̄a aza ḁa a nusai mavura.

Ma tsupa le t̄a a kaci ka ili i'ya a yain." ◊

²⁰ Shegai i gono i yain ili i'ya Tagarada u Kashilā u danai:

"Utokolalu u vunu wa pana baci kambulu, lyatangi yi.

Wa pana baci kakuli, ne yi mini u soi.

Pini nala, ḁa wa pana uwono u ili i'ya u yanka vu." ◊

²¹ Kotsu vu asaḳa tsicingi tsu lya vu wa, lya kaci ka tsicingi a asu u uyan tsishinga.

13

Panaḳai aza a tsugono

¹ Panaḳai ngono n ḁa ma lya tsugono a kaci ka ḁe. Kashilā ka koshi ka tsu naḳa uza ucira u tsugono, kpam aya u zuwai ngono n na mi a tsugono.

² Adama a nala aza ḁa baci a 'yuwain utono mele ma gomunati, Kashilā ka a 'yuwain upanaḳa. Kpam a ka ronuko t̄a kaci ka le mavura.

³ Aza ḁa a ka yansa manyan ma shinga a ka pana uwonvo u ngono wa, shegai aza ḁa a ka yansa ili i cingi alyu a ka pana le uwonvo. Ili i'a la i'ya ya zuwa ḁa i pana le uwonvo wa. Eḁa gai yanyi ili i'ya i'ari dere, kpam a ka cikpala ḁa t̄a adama a ili i nala yi.

⁴ Magono kagbashi ka Kashilā ka, kpam manyan ma ne ma u ḁanga ḁa. Shegai i yan baci tsicingi ḁa ya pana uwonvo u ne, kpaci wa t̄a n ucira u ḁa wa yan ḁa mavura. A'ayin a ḁa baci u zuwai ama a ḁa a yain tsicingi a soi mavura, eyi katsumate ka Kashilā ka.

⁵ Adama a nala u ḳana t̄a i toni gomunati, kpaci tyoku ḁa ya katsa mavura u ḁa la vi, kpam dem ili i'ya i'ari dere u uyan i'ya la vi.

⁶ I'ya dem i zuwai ya tsupusa utafa i'ya gai la vi. Ngono agbashi a Kashilā a ḁa, wushisa ḁa a ka wushisa utafa tsara a lyai kapala n manyan ma Kashilā ka zuwa le a yain.

⁷ Tsupa le gḁa ili i'ya a ka tono ḁa: Tsupai gḁa icun i utafa. Naḳa le tsupige n karinga.

Cigai ama

⁸ Kotsu i asaḳa kutan ka i lyai a asu uza roku a kaci ka ḁe wa. Ili i te i'ya i ḳanaṁ i yain koshi i'ya i cigamgbana. Kpaci uza ḁa baci wa ciga ama, u tono t̄a gḁa Mele.

⁹ Mele ma ḁa, "Vu yain tsishankala wa. Vu wuna uma u vuma gbani wa. Vu boko wa. Vu zuwuka ili i ama a'eshi wa." Shegai gḁa ili i naha yi i'a t̄a a asuvu a mele ma te ma ma danai: "Ciga uza u karen u vunu tyoku ḁa va ciga kaci ka vunu." ◊

¹⁰ Va ciga baci ama, va yanka le tsicingi wa. Adama a nala uciga u ama u da utono Mele mi gba.

¹¹ U kana ta i yain ili i na yi kpaci i reve ta icun i a'ayin a da tsari. A'ayin a da a gain i rikpanaka a alavu a de a yan de, kpaci gogo-na iwauwi i tsunu i la ta evu n a'ayin a da tsu gitai tsu wushuki.

¹² U woko ta yavu kayin ka yan de evu n ukotso, kpam kain ka wansa de. Adama a nala u gan ta tsu asaka uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shilakana a katyashi.

¹³ Adama a nala, tsu rongo a uyansa ili i tsunu dere, tyoku da ama a tsu yansa a katyashi. I rongo n tsicingi a asu u abiki a gbani wa. I soi she ma maka da wa. I yansa tsishankala wa. I shilakana n atoku a de wa. I yamgbana malyon wa.

¹⁴ Shegai i asaka Asheku Yesu Kawauwi u toni n ada, aku i asaka ufofuso u ure u utsara ili i cingi i'ya ya ciga.

14

Kotsu i yanka ama afada wa

¹ Wushai gba Atoni a Asheku, hal dem n aza da upityanangu u le bawu u gbamai. Kotsu i nanamgbana n ele a kaci ka ili i'ya a ka wundya ko i'a i shinga ko i cingi wa.

² Tyoku u na, a uwushuku u uza roku, wa lya ta ko icun i ilikulya i eni i'ya baci. Shegai uza da bawu wari n upityanangu u ugbami u tsu takuma inyama wa, she ili i'ya a cimbai koshi.

³ Uza da u tsu takuma inyama kotsu u goro uza da bawu u tsu takuma wa. Kpam uza da bawu u tsu takuma kotsu u wundi yavu uza da u tsu takuma u nusa ta wa, kpaci Kashila ka wusha de vuma u nala vi.

⁴ Va yanka kagbashi ka uza roku afada wa. Uzakuwa u ne u da wa reve ko manyan ma shinga ma wa yan ko ma shinga ma wa. Ucira u Asheku u da wa banga agbashi a ne a yain ili i'ya i gain a yain.

⁵ Atoni a Asheku a roku a tsu yawunsa ta a dana kain ka roku ka pini ka ka lai a da a buwai uwulukpi, aza roku kpam a tsu yawunsa ta a dana gba a'ayin dere da a'ari. Ya dem u dangasaka kaci ka ne.

⁶ Aza da a tsu dana an kain ka roku ka lai a da a buwai uwulukpi vi, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige. Aza da a tsu lya ko ndya wa, yan da a tsu yan nala tsara a naka Asheku tsupige, kpaci a tsu cikpa ta Kashila kahu a lyai. Aza da kpam bawu a ka lya ili dem, a ka ciga ta dem a zuwa Asheku a pana kayanyan kpam a cikpa Kashila.

⁷ Adama a kaci ka tsunu a da tsari n uma koshi wa, kpam adama a kaci ka tsunu a da tsu kuwai koshi wa.

⁸ Tsu yan baci uma, adama a Asheku a da tsu yain uma, kpam tsu kuwa baci, adama a Asheku a da tsu kuwai. Adama a nala, ko tsu yain n uma ko tsu kuwa, atsua a Asheku a da.

⁹ Ili i'ya i zuwai Kawauwi ka kuwai kpam u 'yangai u wokoi n uma i'ya tsara u woko Asheku a kaci ka akushe n aza a uma gba.

¹⁰ Adama a nala, ndya i zuwai ya yansaka Atoni a Asheku afada? Ndya i zuwai vu goroi utoku u vunu? Kain ka tuwa ta ka Kashila ka yanka gba tsunu afada.

¹¹ Kashila ka dana ta a Tagarada u ne:

“N yanka da ta kazuwamgbani mpa n kaci ka va n da ya dem wa kudangu ta a kapala ka va.

Ya dem wa dana ta a kateshe mpa Kashila.” ◇

¹² Ya dem wa tonuko ta Kashila ili i'ya u yain n ili i'ya i zuwai u yain nala.

Kotsu i zuwa ama a tadatsa wa

¹³ U kana ta tsu asaka ukidaga atoku ugana. A una u nala, i gono i yawunsa i doku i yain ili i'ya ya zuwa uza roku u tadatsa ko u rukpa a unyushi u cingi wa.

¹⁴ Mpa n bolomgbono ta n Yesu Asheku, kpam adama a nala n reve ta ilikulya i'a la i'ya i kpadai u gan ulya wa. Shegai uza u wushuku baci ili yi i gan wa, ili i nala yi i gan yi wa.

¹⁵ Kpam Katoni ka roku ka namgba baci asuvu adama a ili i'ya va lya, vu lya baci i'ya vu wenike uciga wa. Kotsu vu asaka ilikulya i'ya va lya i nangasa uza da Kawauwi ka kuwai adama a ne wa!

¹⁶ Kotsu vu asaka ili i'ya vu wenei i shinga i'ya, i woko i cingi a asu u aza roku wa.

¹⁷ Uza u yan baci kadyanshi a kaci ka tsugono tsu Kashila,† a kaci ka mele ma ulya ko uso u da u yain kadyanshi wa, shegai a kaci ka ukuna u maci u da, na ndishi n shinga, n mazanga ma Kulu Keri ku naka da.

¹⁸ Vu gbashika baci Kawauwi tyoku u nala va zuwa ṭā Kashilā ka pana kayanyan, ama kpm a ka wushunku vu ṭā n u ḍa.

¹⁹ Adama a nala, u kaṇa ṭā tsu maṭsa tsu yain ili i'ya ya tuko ndishi n shinga kpm i'ya ya gbamatangu atoku.

²⁰ Kotsu vu nangasa manyan ma Kashilā adama a ili i'ya va lya wa. Gbā ilikulya i lobono ṭā ulya, shegai u gan wa vu zuwa baci uza roku u yain unyushi u cingi adama a ili i'ya vu lyai.

²¹ Kotsu vu takuma inyama ko vu soi ili i roku, ko kpm vu yain ili i roku wa, ya zuwa baci Katoni ka roku utāḍatsa.

²² Gbā ili i'ya baci vu wushuki n i'ya a ukuna u na vi aḍa n Kashilā. Ama a ka zaṅaṅa ṭā a yawunsa baci ili i'ya a ka yansa i shinga i'ya kpm bawu a'ari n malalā, ko kenu.

²³ Shegai a'a baci n malalā a kaci ka ili i'ya a ka lya, aku a lyai i'ya Kashilā ka wene le ṭā aza a unyushi, adama a ḍa bawu a wushuki an i'ari mai. Vu yan baci ili i roku i'ya bawu vu wushuki i'ari mai, unyushi u cingi u ḍa.

15

Zuwa utoku u vunu u pana kayanyan

¹ Aṭsu aza ḍa upityanangu u tsunu wari n ugbami, she tsu yain ahankuri n Atoni a Asheku a ḍa upityanangu u le bawu u gbamai. Tsu maṭsa tsu zuwa le a pana kayanyan n u ḍa tsa zuwa kaci ka tsunu tsu pana kayanyan koshi.

² Tsu yawunsa a ili i'ya i lobono le, aku tsu ḅaṅga le a uyan ili i'ya a ka pana kayanyan.

³ Ko Kawauwi u yan ili i'ya eyi wa pana kayanyan utyoku u ne wa. Shegai tyoku ḍa Tagarāḍa u Kashilā u danai, “Aza ḍa a wisha vu mpa dem a wishai.” ◊

⁴ Gbā ili i'ya a korongi a Tagarāḍa u Kashilā, korongu ḍa a korongi i'ya tsarā a wenishike tsu. Tagarāḍa u Kashilā u tsu naḳa tsu ṭā akawunki, na ndishi n katakasuvu, tsarā tsu yain n uzuwa u uma.

⁵ Kashilā ka ka tsu naḳa tsu akawunki na ndishi n katakasuvu. Kvasu ka va ka u zuwa i dusuku ndishi n shinga n atoku a ḍe a asuvu a utono u Kawauwi u ḍe.

⁶ Aku gbā ḍe i ḅolomgbono a asu u te n kalagatsu ka te, i yain icikpali n unāka tsupige ubana a asu Kashilā Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

Kadyanshi ka Shinga a asu u ama gbā

⁷ Wushai atoku a ḍe tyoku ḍa Kawauwi ka wusha ḍa. Pini nala, ḍa Kashilā ka wusha tsupige.

⁸ N tonuko ḍa Kawauwi ka woko ṭā kagbashi ka aza a Yahuda, tsarā u wenike an kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai akaya a le icun kau-kau mayun ḍa.

⁹ Kpm u tuwā ṭā tsarā Awulawa a naḳa Kashilā tsupige adama a iyali i'ya u pana le. Dere tyoku ḍa Tagarāḍa u Kashilā u danai:

“Ma cikpala vu ṭā asuvu a Awulawa.

Ma shipa ṭā ishpa i icikpali i kala ka vunu.” ◊

¹⁰ Tagarāḍa u Kashilā u doku ṭā u danai:

“Panai kayanyan, eḍa Awulawa, kaḅolo n ama a ne aza a Yahuda.” ◊

¹¹ Tagarāḍa u Kashilā u doku ṭā dem u danai:

“Cikpalai Magono ma Zuba gbā ḍe Awulawa.

Cikpala ni, gbā ḍe ama a likimba.” ◊

¹² Aku Ishaya matsumate u danai:

“Uza roku asuvu a kuwa ku Dawuda Magono wa tuwā ṭā,

wa lya ṭā tsugono a kaci ka Awulawa gbā,

kpm a ka zuwa ṭā uma u le ara ne.” ◊

¹³ Kvasu ka va ka Kashilā, uza ḍa u tsu naḳa uzuwa u uma, u shadangu ḍa n upana kayanyan ushani na ndishi n shinga a asu u upityanangu n eyi. Aku uzuwa u uma u ḍe u lyai kapala n ugbonguro a ucira u Kulu Keri.

Bulus dansai a kaci ka manyan ma ne

¹⁴ Ama a va, n reve ṭā i'a ṭā ushadangi n ukuna u shinga. N reve ṭā i'a ṭā n ureve u ḍa u gain i yain n u ḍa, n reve ṭā kpm ya fuda ṭā ya wenishike atoku a ḍe.

¹⁵ Shegai n koronku ḍa ṭā karara a ukuna u ili i'ya ma ciga ḍa i ciḅa. N yan ṭā ili i nala yi adama a ḍa Kashilā ka yanka mu ṭā ukuna u shinga,

¹⁶ kpm u naḳa mu manyan ma uwoko kagbashi ka Yesu Kawauwi a asu u Awulawa. N gbashika ṭā Kashilā a asu u uwenishike Kadyanshi ka Shinga ka ne. N woko ṭā yavu

kadarakpi† tsarā Awulawa a woko uɔaraƙpa u ɔa Kashilā ka wusha; wata, uɔaraƙpa u ɔa Kulu Keri ku gonukoi uwulukpi.

¹⁷ Adama a nala, n zangana ƙa adama a ili i'ya n yankai Kashilā a asu u Yesu Kawauwi.

¹⁸ Ma dansa ukuna u roku wa, she ili i'ya Kawauwi ka yain a asu u va an n tonoi n Awulawa a panaka Kashilā adama a ili i'ya n danai n i'ya n yain.

¹⁹ Kpam a panaka ƙa Kashilā adama a ucira u iryoci n ikunesavu i'ya n wenishei, kpam n adama a ucira u Kulu Keri. N yan ƙa kuɔari ku Kadyanshi ka Shinga a Urishelima† hal gba ukyawan a kaɓon ka Ilirikun, kpam nala n kotsoi kuɔari ki ko nte wa.

²⁰ N tsu ciga ƙa n yain kuɔari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u ɔa bawu kotsu ama a panai ukuna u Kawauwi, kpaci ma ciga n mai a asu u ɔa uza roku u gitai wa.

²¹ Tyoku ɔa Tagarada u Kashilā u danai ɔa:

“Aza ɔa bawu kotsu a tonukoi ukuna u ne, a ka wene ƙa,
aza ɔa kpam bawu a panai ukuna u ne, a ka reve ƙa.” ◊

Bulus wa ciga u ba u kondo Roma

²² Manyan ma na mi ma tsu rongo mu ƙa ukangusu n ba n kondo ɔa.

²³ Gogo-na n kotso ɔe manyan ma va gba a asu u na vi. Mari ma ciga ɔa ƙa uwene caupa.

²⁴ Mpa pini a afoɓi tsarā n bana a kaɓon ka Asabaniya, a'ayin a ɔa baci ma yan nwalu mi, ma batsa ƙa a Roma. A'ayin a ɔa baci n panai kayanyan ka ndishi n ɔɔa kenu, i ɔanga mu n kana ure.

²⁵ Shegai kahu n wene ɔa vi, she n wala ve a Urishelima tsarā n banka Atoni a ɔa a'ari ɔe kune.

²⁶ A'uwa a Atoni a ɔa a'ari a kaɓon ka Masidaniya n ka Akataya a naka ɔe ikebe yaa tsarā a ɔanga ama a Kashilā aza a unambi a ɔa a'ari a Urishelima. ²⁷ A pana ƙa kayanyan ka uyan nala, shegai wa ƙa dem yavu a tsupa kutan, kpaci Awulawa a wusha ƙa ili i shinga i kulu ku Kashilā a akere a aza a Yahuda.

²⁸ N kotso le baci unaka kune ku na ki, ma kondo ɔa ƙa aku n wura ubana a Asabaniya.

²⁹ N reve ƙa n rawa baci ara ɔe, Kawauwi ka zuwuka mu ƙa unu u shinga u pige tsarā n zuwuka ɔa.

³⁰ Ama a va, ma folo ɔa a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi i ɔolomgbono na mpa a manyan ma va a asu u uyan kvasu ubana a asu u Kashilā adama a va. Yanyi nala adama a uciga u ɔe ara va u ɔa Kulu Keri ku naka ɔa.

³¹ Yanyi kvasu tsarā a aza ɔa a'ari a kaɓon ka Yahuda, aza ɔa bawu a wushuki n Yesu Kawauwi, kotsu a ne mu usan wa. Yanyi dem kvasu adama a ɔa ama a Kashilā a ɔa a'ari a Urishelima a yain mazanga adama a ili i'ya n yanka le tsarā n ɔanga le.

³² Kashilā ka wushunku mu baci nala, ma tuwa ƙa ara ɔe n mazanga, kpam ukondo u va ara ɔe wa zuwa mu ƙa n pana kayanyan kpam u woko mu uwunvuga.

³³ Gogo-na asaka Kashilā, uza ɔa u naka tsu ndishi n shinga, u rongo n ɔɔa gba ɔe. Ami.

16

Bulus danasai aje a ne

¹ Ma ƙa n ukuna u shinga u ɔa ma dansa a kaci ka Fibi, uka u ɔa wa gbasha a kuwa ku Atoni† a Kankiriya.

² Ma folo ɔa ƙa i wushi yi a asuvu a Asheku tyoku ɔa ama a Kashilā a tsu yan. Banga ni a ure u ɔa dem ya fuda ya ɔanga yi, kpaci u ɔanga mu ƙa u ɔanga kpam ama roku ushani.

³ Danasai Bilikisu n Akila, aza ɔa a yain manyan kaɓolo na mpa tsarā tsu gbashika Yesu Kawauwi.

⁴ A yan ƙa gbam evu n ukpa tsarā gai a ɔanga mu. N cikpa ƙa cika, kpam gba a'uwa a Atoni a Awulawa a cikpa le ƙa dem.

⁵ Danasaka numu dem Atoni a ɔa a tsu gawunsusa a kuwa ku le.

Danasaka numu macigi ma va Abainita. Aya Katoni ka kagita a kaɓon ka Asiya.

⁶ Danasai Meri,† uza ɔa u yanka ɔa manyan cika.

⁷ Danasai ama a va Andaraniku n Juniya, aza ɔa a uwai a kuwa ku a'ali kaɓolo na mpa. A woko ƙa Atoni kahu mpa, kpam asuki a naka le ƙa karinga.

⁸ Danasai Ampiliya, macigi ma va ma, uza ɔa wari uza u Asheku.

⁹ Danasai Urubana, uza ɔa u gbashikai Kawauwi kaɓolo n atsu.

Danasai macigi ma va Isataki.

¹⁰ Danasai Abali, uza ɔa u wenikei mayun ɔa wa tono Kawauwi.

Danasai Aristobulu n aza a kuwa a ne.

¹¹ Danasai Hiridiyon vuma u va.

Danasai Narikisa n aza ɔa a'ari a kuwa ku ne, aza ɔa a'ari aza a Asheku.

¹² Danasai Tarafina n Tarafusa, aka da a yankai Asheku manyan cika.

Danasai macigi ma va Barasisa, uka roku uza da u yankai Asheku manyan cika.

¹³ Danasai Rafu, kagbashi ka Asheku ka ka shinga, kpam i danasa mma u ne, wa ta tyoku u mma ara va.

¹⁴ Danasai Asinikirita, n Filiguna, n Hamisa, n Baturoba, n Hama, kpam dem i danasa Atoni a da a'ari kaɓolo n ele.

¹⁵ Danasai Filologus, n Juliya, n Niriya n utaku u ne, n Ulimifa n gbā ama a Kashilā a da a'ari n ele.

¹⁶ Damamgbanai n uciga u Kawauwi.

Gbā Atoni a a'uwa a Atoni a Kawauwi a ka danasa da ta.

Kadyanshi ka makorishi

¹⁷ Ama a va, ma folo da i kirana n ama da a ka tuko upecene n aza a uzuwa ama utadaɗatsa, n a wenishiki ili i roku kau a uwenishike u da i wushai. Yanyi dan n ele!

¹⁸ Aza da a ka yansa nala Asheku Kawauwi ka tsunu aya a ka gbashika wa, shegai ili i'ya ya zuwa le upana kayanyan i'ya koshi a ka yansa. A tsu yinsa ta ama da bawu a revei icun i ikuna i cingi i na a asu u uyansa ka le kadyanshi ka shinga ka shinga n icikpali i kaɓan.

¹⁹ Gbā Atoni a pana ta a da i naka ta Asheku karinga, adama a nala n yan ta mazanga adama a de. Shegai ma ciga ta i yain ugboji a ili i'ya i'ari i shinga, kpam kotsu i yain ili i roku n ukuna u cingi wa.

²⁰ Kashilā uza da u tsu tuko ndishi n shinga, wa barakpa wa, wa lya ta kaci ka Kanangasi.* U naka da ucira a kaci ka ne.

N yan ta kavasu ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu u rongo n ada.

²¹ Timoti uza da wa yan manyan kaɓolo na mpa wa danasa da ta. Ama a va Lusiya, n Yason, n Susibita a ka danasa da ta dem.

²² Mpa Taritiya, uza da korongi ili i na yi i'ya Bulus tonuko mu n korongu vi, ma danasa da ta dem a asuvu a Asheku.

²³ Gayu wa danasa da ta dem. U wusha mu ta kpam u wusha ta dem Atoni a kuwa ku ne.

Erasutu kazuwi ka ikebe ka ilyuci, n Kawuta kaje ka tsunu a ka danasa da ta dem.

[

²⁴ N yan ta kavasu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u wenike gbā de ukuna u shinga u ne. Ami.]†

Kavasu ka icikpali

²⁵ Asaka tsu naka Kashilā tsupige! Wa fuda ta wa zuwa da i shamgba n ucira a upityanangu u de, tyoku da Kadyanshi ka Shinga ka danai. Akani yi a da ukuna u Yesu Kawauwi n afofi a da Kashilā ka sokongi caupa.

²⁶ Shegai gogo-na ikorongi i nsumate i zuwa le ta a revei ukuna u mayun vi a kateshe. Kpam Kashilā, uza da bawu wa kuwa, u dana ta a ka zuwa ta gbā iyamba a reve n akani a na yi, tsara a wushuku kpam a gorimuko yi.

²⁷ Asaka Kashilā, uza da aya koshi wari n kakiri, u wushi tsupige a asu u Yesu Kawauwi hal ubana bawu utyoku. Ami.

* **16:20** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † **16:24** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Aza a Roma a kalatsa ta makpanda ma 24.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ikanikorongi i re ubana a asu u Atoni a Korintiya. Korintiya ilyuci i'ya i pige kpa m a ikengi i kushiva. Ama a da a ka rongo pini a wuta ta a asu kau-kau. Kala ka ilyuci ki kari n karinga wa adama a ukuna u cingi u da wari pini. Kuwa ku kameli ka a ka isa Afurodita ka iryoci i tsicingi tsu ilyuci yi, kpaci a zuwa ta pini ashankala kazu ka te adama a aza da a ka gbashika yi. Bulus bana ta a ilyuci yi u yain manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe i'ya wa lya n u wenishiki ama a ukuna u Yesu. Ama ushani aza a Korintiya yi aza a unambi a da, shegai aza roku azapige a da ama a reve ta n ele.

A ukanikorongi u na vi Bulus wenishike ta tyoku da Atoni a ka rongo a asu u da ama a ka yansa ukuna u cingi cika. U da Atoni a gan ta a rongo na ndishi n shinga, kotsu a rongo abolo abolo a da a ka shilakanasa wa. U wenishike ta u da kotsu Atoni a yansa unyushi u tsishankala ko ukuna u cingi u roku wa. U dansa ta tyoku da Kashila ka ciga iyolo i rongo. A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta tyoku da uciga u mayun wari n ucira. U wenishike ta kpa m tyoku da ulya u kayala u mayun wari. A makorishi, u wenishike ta tyoku da a 'yangasai Yesu a ukpa, nala dem atoni a ne a ka tsara utsara u kaci.

Utsara u kaci u Yesu a ukpa u tuko ta Atoni ucira u uma. Tagarada u na u tonuko tsu ta an utsara u kaci u Kirisiti u lai uciga u ili i likimba, kpa m nala dem Atoni a ka fuda ta a 'yuwan ili i likimba a toni Kirisiti.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu ka Bulus (1:1-9)

Udani a kaci ka ubolomgbono kaci (1:10-4:21)

Ukpa da u upanamgbana u aza a kuwa a te (5:1-7:40)

Unaka Kashila tsupige a unu u kameli (8:1-11:1)

Ulya u kayala n ukuna u kuwa ku Atoni (11:2-14:40)

Utsara u kaci u Kirisiti a ukpa (15:1-58)

Kune ubana a asu u aza a unambi (16:1-4)

Afofi a nwalu n Bulus (16:5-12)

Ili i'ya ya balu Bulus n idyani (16:13-24)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da wa koronku da ukanikorongi u na vi, utoku u tsunu Sasatsani dem wa danasa da ta. Kashila ka isa mu ta n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi adama a da nala Kashila ka cigai u woko.

² Eda Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a Korintiya ka ma koronku. Kashila ka isa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. U gonuko da ta uwulukpi a asu u Yesu Kawauwi. U yan ta dem nala a asu u ama a da gba a ka lyaka kala ka Yesu Kawauwi kayala a asu kau-kau. Kawauwi aya Asheku a tsunu kpa m dem n Asheku a le.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

⁴ N tsu cikpa ta Kashila ka va adama a kune ku ushani ka u ne da, an i wokoi ama a Yesu Kawauwi gogo-na.

⁵ I yan ta utsari a ili dem, hal n gba kadyanshi n ureve dem adama a da i'ari ka'olo n eyi.

⁶ Nala u wenike ta la vi ili i'ya n tonuko da a kaci ka ne mayun da.

⁷ Adama a nala i wusha ta gba kune ku Kulu ku Kashila ka u gain i tsara hal n i vani ugono u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

⁸ Wa zuwa da ta i gbama hal ubana a makorishi tsara Kashila ka kana da n unyushi wa kain ka baci Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa gono.

⁹ Mayun da Kashila ka yanka da nala, kpaci u tsu yansa ta gba ili i'ya baci dem u danai, kpa m u dangasa da ta i yain tsije n Maku ma ne; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

Atoni a pecenei abon abon

¹⁰ Ama a va, ma folo da, adama a kala ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu, gba de i panamgbana n atoku. Kotsu i pecene kaci ka de abon kau-kau wa, shegai bolomgbono kaci ka de tsara i woko n katakasuvu ka te n ure u uyawunsa u te.

¹¹ Ama a va, ama roku aza da a'ari a kuwa ku Kuluwi* a tonuko mu ta a da e da pini ya yamgbana kananamgbani.

¹² A da ya dem a asuvu a de wa dansa ili kau-kau. Uza roku u dana, "Mpa Bulus da ma tono." Uza roku u dana, "Mpa Apolo da ma tono." Uza roku u dana, "Mpa Bituru da ma tono." Uza roku kpm u dana, "Mpa Kirisiti Kawauwi da ma tono."

¹³ A ka fuda a peci Kawauwi uza da wari uza u te a asu kau-kau da? A'a! Bulus kuwa adama a de a mawandamgbani da? A'a! A lyu6ugu da tsara i woko atoni a Bulus da? A'a!

¹⁴ N cikpa ta Kashila an bawu n lyu6ugi ko uza u te u de, shegai Kirisibu n Gayu.

¹⁵ Gogo-na ko uza wa dana a lyu6ugi yi a kala ka va wa.

¹⁶ (N cifa ta gbam, n lyu6ugu ta dem Isitifanu n aza a kuwa a ne gba, shegai ma fuda ma cifa an n lyu6ugi aza roku kpm wa.)

¹⁷ Kawauwi ka suku mu n lyu6ugu ama wa. Shegai u suku mu ta n yain Kadyanshi ka Shinga. Kpm a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n tsu yan ka n ugboji u ama wa, kpaci ma ciga ucira u ukpa u Kawauwi a mawandamgbani u woko u gbani wa.

Kawauwi ka ucira n kakiri ka Kashila

¹⁸ Ama da a'ari a ure u ubana a ukpa a pana baci akani a ukpa u Kawauwi, wa woko ta utengeshi ara le. Atsu kpm aza da Kashila ka wauwusa, tsu pana baci, ucira u Kashila u da.

¹⁹ A korongu ta a Tagarada u Kashila:

"Ma wacinsa ta kakiri ka aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri.

Ma kangu ta ureve u arevi." ◊

²⁰ Nda kalen ka likimba u ayawunshi, n awenishiki a mele, n aza a kananamgbani ka ukuna? Kashila ka zuwa le ta a wokoi ili i gbani kpm u wenikei kakiri ka le ka woko ka gbani.

²¹ Kashila uza da wari n kakiri u bidiga ta kaci ka ne wa asaka ama a likimba u na a yain manyan n kakiri ka le a boli yi hal a wene yi wa. A unu u nala, aku u gonoi u dangasai u wauwa aza da a wushuki n kadyanshi ka tsu yain ku'ari, ka kari yavu utengeshi.

²² Aza a Yahuda a tsu zama ta a wene ikunesavu tsara u wenike le Kashila ka yan ta manyan. Awulawa a tsu ciga ta a tsara kakiri.

²³ Adama a nala, an tsu yain ku'ari ku Kawauwi ka kuwai a mawandamgbani, aza a Yahuda a bidya ta u da unyushi u da, Awulawa kpm a bidyai u da ili i gbani.

²⁴ Shegai a asu u aza da Kashila ka isa, gba aza a Yahuda n Awulawa, akani yi a da na: Kawauwi, aya ucira n kakiri ka Kashila.

²⁵ Ko Kashila ka baci n utengeshi, u la ta ya dem kakiri, kpm ko wa baci bawu ucira, u la ta ya dem ucira.

²⁶ Ama a va, cifai tyoku da i'ari an Kashila ka dangasa da. Ama a likimba u naha a yawunsa an ama ushani a asuvu a de a'ari n kakiri wa. Ama da a'ari azapige a asuvu a de a'a gan wa. Ama da a'ari aza a kuwa ku tsugono a asuvu a de a'a gan wa.

²⁷ A unu u nala, Kashila ka dangasa ta ili i'ya likimba danai ili i utengeshi i'ya tsara u nei aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri uwono. U dangasai kpm aza da bawu a'ari n ucira tsara u nei aza da a'ari n ucira uwono.

²⁸ U dangasai ili i'ya ama a likimba a goroi a yawunsai yavu i maci i'ya wa ko kpm yavu ili i roku i'ya wa gba gba, aku u yankai ili i nala yi manyan a asu u ili i'ya a wenei n kalen tsara i woko i gbani.

²⁹ U yan ta nala tsara ko uza u yain aradi a kapala ka ne wa.

³⁰ Kashila ka ka zuwa da i woko ili i te n Yesu Kawauwi. U zuwai Kawauwi eyi kaci ka ne u woko kakiri adama a ulya u kapala u tsunu. Adama a ne a da Kashila ka wusha tsu. U gonuko tsu uwulukpi, kpm u nekei kaci ka ne tsara u wutukpa tsu a asu u unyushi u cingi.

³¹ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da wa ciga u yain aradi, u yain a da a ili i'ya Asheku a yain koshi."

2

Kadyanshi a kaci ka Kawauwi n ukpa u ne

¹ Ama a va, an n tuwai n tonuko da akani a da Kashila ka sokongi vi, n dansa n ureve u kadyanshi wa, kpm n wenike ugboji wa.

² Kpaci tun a'ayin a da mari n ada, n yawunsa ta n asansa n ko ndya wa, shegai bamu n Yesu Kawauwi koshi, hal gai ukpa u ne a mawandamgbani.

³ A'ayin a da n tuwai ara de vi, ikyamba i va i razugba ta hal gbam ya je adama a uwonwo.

* **1:11** Kuluwi uka da, kpm a dana ko ama yi ama a ne a da ko agbashi ko aza da a ka rongo a kuwa ku te wa. ◊ **1:19** Isha. 29:14.

⁴ Kpam an n wenishikei nā n yanyi kuḅari ki, n dansa t̄a karara. N yan ugboji wa, bele n leshi d̄a n kadyanshi. N aṣak̄a t̄a Kulu Keri ku Kashil̄a ku wenike ucira u ne.

⁵ Yan d̄a n yain nala tsar̄a i tsar̄a upityanangu adama a ucira u Kashil̄a, shegai adama a ugboji u vuma wa.

Kakiri ka Kashil̄a

⁶ A'ayin a d̄a baci dem m̄ari a asuvu a Atoni a d̄a a'ari n ucira, n tsu yan t̄a kadyanshi n kakiri. Shegai icun i kakiri ka likimba w̄ari n ka ka wa. Kpam icun i kakiri ka aza a tsugono a likimba a na a ka ciga ka wa, kpaci ele aza d̄a ucira u le wa woko u gbani u d̄a.

⁷ N dansa t̄a n kakiri ka Kashil̄a ka k̄ari usokongi, ka u aṣak̄ai usokongi hal n gogo-na. Kahu likimba gita, Kashil̄a ka foḅuso t̄a kakiri ka nala ki tsar̄a u tuko tsu tsupige.

⁸ Ko uza u tsugono u te a likimba w̄a la u revei n ka wa. A d̄a baci a'ari a revei n ka, a'ari a ka wandamgbana Asheku uza u tsupige wa.

⁹ Shegai Tagar̄ada u Kashil̄a u dana t̄a:

“Ili i'ya Kashil̄a ka foḅusukoi aza d̄a a ka ciga yi i la t̄a ili i'ya a wenei n a'eshi a le, i la t̄a kpam ili i'ya a panai n atsuva a le.

Ko uza kotsu u yawunsa a ukuna u nala vi wa!”

¹⁰ Tsu reve t̄a n ukuna u nala vi kpaci Kulu Keri ku Kashil̄a ku wenike tsu d̄e ko ndya wa. U tsu wene t̄a ko ndya wa hal dem n ili i usokongi i Kashil̄a.

¹¹ Ad̄a koshi vu revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunū, Kulu Keri ku Kashil̄a kpam aya koshi u revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kashil̄a.

¹² Shegai Kashil̄a ka n̄ak̄a tsu t̄a Kulu Keri ku ne, ili i'ya i zuwai bawu tsu tsu yawunsa tyoku d̄a ama a likimba a tsu yawunsa i'ya gai la vi. Da kpam dem i zuwai tsu tsu reve ili i'ya Kashil̄a ka n̄ak̄a tsu vi fāa.

¹³ Tsu tonuko d̄a baci nala vi, tsu tsu yanka kakiri ka kadyanshi ka vuma manyan wa. Tsu tsu dansa t̄a kadyanshi ka Kulu ku Kashil̄a ku tonuko tsu tsu dana a'ayin a d̄a tsa wutumkpusuk̄a aza d̄a a'ari n Kulu ku Kashil̄a ukuna u mayun a kateshe.

¹⁴ Da gai i zuwai she uza d̄a w̄ari n Kulu ki aya koshi u tsu reve n un̄a u shinga u Kulu ku Kashil̄a vi. Uza d̄a baci dem bawu w̄ari n Kulu ku Kashil̄a, u tsu yawunsa t̄a un̄a u shinga u nala vi utengeshi u d̄a.

¹⁵ Uza d̄a baci w̄ari n Kulu ki, wa fud̄a t̄a wa vece ukuna u na vi, shegai eyi ko uza wa fud̄a wa vece yi wa.

¹⁶ Tagar̄ada u Kashil̄a u dana t̄a:

“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fud̄a wa n̄ak̄a yi adooki?” ◊

Shegai tsa fud̄a t̄a tsa reve ukuna u na vi, kpaci ts̄a t̄a n katakasuvu ka Kawauwi.

3

Agbashi a Kashil̄a

¹ Ama a va, an n dansai n ad̄a, n dansa n ad̄a tyoku u Atoni a d̄a a'ari n ucira wa; u kaṅa t̄a n dansa n ad̄a yavu ed̄a aza a likimba na d̄a i'ari, ko kpam yavu mmuku n shili n d̄a i'ari a asuvu a Kawauwi.

² N neshe d̄a ilikulya wa adama a d̄a i buwai ve ucomo mani. Ko n gogo-na kotsu i r̄atsa ulya ilikulya wa adama a d̄a ya rongo t̄a tyoku d̄a ama a likimba na a ka rongo.

³ Ya yangbana malyon n atoku a d̄e kpam n i shil̄ak̄ani. Nala u wenike t̄a an ed̄a aza a likimba na d̄a, kpam ya tono ure u ne.

⁴ Uza u te u d̄e u dana t̄a, “Mpa Bulus d̄a ma tono.” Uza roku kpam u danai, “Mpa Apolo d̄a ma tono.” A'ayin a d̄a ya dansa nala, i yan t̄a yavu ed̄a ama a likimba a d̄a.

⁵ Ya Apolo w̄ari? Ya Bulus? Atsu agbashi a Kashil̄a a d̄a koshi aza d̄a a ḅanḡa d̄a i wushuki. Ya dem a asuvu a tsunu manyan ma Asheku a n̄ak̄a tsu ma tsa yan.

⁶ Mpa icun i'ya n cei, Apolo kpam tsunki i'ya mini. Shegai Kashil̄a ka ka zuwai i'ya i gbonguroi. ⁷ Uza d̄a u cei n uza d̄a u tsungi mini a'ari n kalen wa, shegai Kashil̄a ka k̄ari n kalen kpaci aya u zuwai i'ya i gbonguroi.

⁸ Uza d̄a u cei n uza d̄a u tsungi mini gb̄a ciga d̄a a ka ciga kashina ki ka lobono. Kashil̄a ka tsupa t̄a ya dem n manyan ma ne.

⁹ Kpaci atsu atoku a d̄a aza d̄a a ka yan manyan ma Kashil̄a kaḅolo, kpam ed̄a kashina ka Kashil̄a.

Kuma ku Kashil̄a ka dem i'ari.

¹⁰ N yan tã manyan ma kamai ka shinga adama a ða Kashilã ka ka zuwa mu n fuda n yain ma, kƙam n shigbã cuku tsu kuma tsi, uza roku kƙam wa ma a zuba u ne. Shegai ya dem a asuvu a ðe u kirana n tyoku ða wa ma.

¹¹ Cuku tsu kuma tsa tsu shigbã vi aya Yesu Kawauwi, uza wã kƙam la wa shigbã tsu roku kau wa.

¹² A'ayin a ða baci ama a ka ma a zuba u cuku tsi, aza roku a ka yan tã manyan n zinariya ko azurufa ko atali a shinga, aza roku kƙam a ka yan tã manyan nã ndanga ko a'iwã ko kƙam ciwã.

¹³ Shegai a'ayin a ukondo n a afada a ða pini utuwã kain ka makorishi ka a ka kondo manyan ma kamai dem ka yain. Manyan dem a ka kondo tã ma n akina tsarã a wene ko akina yi a ka lya ma.

¹⁴ Kuma ki ku raƙa baci wa, kamai ki ka tsarã tã katsupi ka malen ma manyan ma ne.

¹⁵ Shegai ku raƙa baci, kamai ki ka namba tã ili gbã. Kamai ki ka la tã, shegai wa woko tã yavu uza ða u lai a akina.

¹⁶ N revei i reve tã eðã kuwa ku Kashilã ka, kƙam Kulu ku Kashilã kãri a asuvu a ðe.

¹⁷ Kashilã ka wacinsa tã uza ða u wacinsai kuwa ku Kashilã ku na ki. Kƙaci kuwa ki ka tã uwulukpi, kƙam eðã kaci ka ðe kuwa ki ka.

¹⁸ Asakã uyinsã kaci ka ðe. Uza roku wa wundya baci eyi uza u kakiri u ða, tyoku ða likimba wa wundya kakiri kãri, she u gonuko kaci ka ne katengeshi a kapala ka le tsarã u woko uza u kakiri u mayun.

¹⁹ Ili i'ya likimba bidyã kakiri ka, i'ya Kashilã ka bidyã i woko utengeshi. Tagarãda u Kashilã u dana tã, "Kashilã ka wanda tã aza a ugboji a'ayin a ða a ka yan ugboji u le."

²⁰ U dana tã kƙam, "Magono ma Zuba ma reve tã afofi a ða aza a kakiri a yain a gbani a ða."

²¹ Kotsu i yain arãfi an ya tono vuma u pige u roku wa. Ili dem i ðe i'ya:

²² Bulus n Apolo n Bituru aza ðe a ða. Nala dem gbã likimba u ðe u ða. Uma n ukpã n a'ayin a gogo-na n a ða a ka tuwã, a ðe a ða. Mayun, ko ndya wa i ðe i'ya.

²³ Eðã kƙam aza a Yesu Kawauwi a ða, Yesu Kawauwi kƙam uza u Kashilã u ða.

4

Manyan ma asuki

¹ U gan tã ama a wene tsu tyoku u agbashi a Kirisiti Kawauwi, aza ða Kashilã ka naƙã ukuna u maci u ða wãri usokongi.

² Kƙam ama a naƙã baci agbashi manyan ma uyan, a tsu ciga le tã a yain ma n unãkã u katakasuvu.

³ Mpa ara vã, n dambula ko eðã ko kuwa ku afada ku yanka mu afada wa. Mpa gbãƙm n tsu yanka kaci ka vã afada wa.

⁴ N reve n ukuna u cingi u roku u ða n yain wa, shegai nala u zuwa n woko uza ða bawu wãri n unyushi wa. Asheku a ða a tsu yanka mu afada.

⁵ Adama a nala kotsu i kidãga uza ugana bawu kotsu a'ayin a yain wa, vanai ve hal she a'ayin a ða Asheku a gono. Wa wenike tã ukuna u ða wãri usokongi gogo-na a kateshe, wa wenike tã kƙam ili i'ya ama a ka ciga i'ya a'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku Kashilã ka woko uza ða wa cikpala ya dem tyoku ða u gain.

⁶ Ama a vã, n zuwa ðã tã i wundyana mu n Apolo tyoku u iryoci a ukuna u ða ma dansa vi, tsarã i rotsongusu kalen ka udani u ða u dana, "Tonoi i'ya a korongi a Tagarãda u Kashilã koshi." Pini nala, ya yan n arãfi i gorimuko uza u te i goro uza u te wa.

⁷ Ya wa wundya vari? Va wundya vu la Atoni a ða a buwai? Ndyã vari n i'ya, i'ya bawu Kashilã ka naƙã vu? Kashilã ka baci ka naƙã vu gbã ili i'ya vari n i'ya, ndya i zuwai ya yan arãfi yavu n kaci ka vunu ka vu yain i'ya?

⁸ Ya wundya tã yavu gbã ili i'ya ya ciga i'ã tã n i'ya. Ya wundya tã yavu aza a utsari a ða i'ari. Hal i lyai tsugono bawu aƙsu. A'ari a dana gbãƙm ngono n ða i'ari kotsu tsu lyai tsugono tsi kabolo n aƙã.

⁹ U yan mu tã yavu Kashilã ka zuwa tsu tã asuki tsarã tsu woko ama ða bawu ama a ka naƙã tsupige, tsu wokoi yavu aza ða a'ari a kuwa ku a'ali aza ða a ka ne uwono a kateshe.* Tsu wokoi yavu ama ða a purã a bankai a kakurã tsarã a wuna le, tsarã gbã ama n atsumate a zuba a wundi tyoku ða a ka kuwã.

¹⁰ Ama a likimba a na a ka wundya yavu aƙsu utengeshi u ða tsa yan an tsa yanka Kawauwi manyan. Shegai ara ðe kƙam ya wundya tã yavu i'ã n kakiri an ya tono Kawauwi.

* 4:9 Katigi ka aza a Roma ka lya baci kuvon aku a ka gono a kuwa, a kapala ka wa wala, aku asoje n aza ða a ɓãnga yi a toni yi a kucina. Pini nala, aza ða a kãnaƙi tyoku u agbashi a'ayin a kuvon yi a toni a makorishi. Bulus raƙsanãka tã kaci ka ne n agbashi a ða a'ari a makorishi.

Ya wundya yavu atakasuvu a tsunu a'a n ucira wa, a de kpm n ucira. Ya wundya ama a ka nakasa da tsupige shegai atsu a ka nakasa tsu wa.

¹¹ Hal n gogo-na gbam kambulu n kakuli ka tsari a upana, tsar kpm n aminya a u'uka a shinga wa. Ama kpm a ka yansa tsu mavura cika. Tsara n kuwa ku kaci ku tsunu wa.

¹² Tso matsa ta tsu yain manyan n akere a tsunu. Ama a yanka tsu baci unu a cingi, tsu tsu zuwuka le ta unu u shinga. Ama a ka yansa tsu baci mavura, tsu tsu kawunku ta ma.

¹³ Ama a ka dansa baci kagbani a kaci ka tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u shinga a kaci ka le. Gogo-na gbam tyoku u kaviri da ama a bidya tsu ili i'ya a ka wotsongu n tyoku u akama a da a ka za a wotsongu.

¹⁴ Ili i na yi korongu da ma korongu i'ya tsara i pana uwono wa. Ciga da ma ciga n rono da atsuvu kpaci eda mmuku n va n da aza da ma ciga.

¹⁵ Ko i'a baci n awenishiki azu kupa (10,000) aza da a ka wenishike da a kaci ka Kawauwi, mpa tata u de koshi. I woko de mmuku n va a asuvu Kawauwi an n tonoko da ukuna u ne.

¹⁶ Adama a nala, ma folo da i toni iryoci i va i yain tyoku da mpa ma yansa.

¹⁷ Ili i'ya gai i zuwai ma sukunku da maku ma va Timoti i'ya gai la vi. Aya macigi ma va kpm kagbashi ka maci ka Asheku. Wa cibuga da ta ili i'ya n wenishikei a kaci ka Yesu Kawauwi tyoku da n wenishikei ko nte wa a asuvu a a'uwa a Atoni.

¹⁸ Aza roku a de a ka yan aradi yavu ma tuwa da ukyawan wa.

¹⁹ Shegai Asheku a wushuku baci n tuwa, wa barakpa wa ya wene mu ta. N tuwa baci ma wene ta ili i'ya aza a aradi a nala yi a ka yansa. Kpm ma reve ta mayun da baci a'ari n ucira u Kashila ko kpm kadyanshi ka gbani ka a'ari a uyansa.

²⁰ Kpaci tsugono tsu Kashila tsu adama a kadyanshi wa, shegai adama a ucira.

²¹ A asuvu a ili i re i na yi, ndya i dangasai, n tuwa n kaja'u, ko gai n tuwa yuwu n uciga?

5

Afada a kaci ka tsishankala

¹ N pana ta a da uza roku a asuvu a de u yan ta tsishankala, a da wa vakusu n uka u tata u ne. Ko aza da gbam bawu a revei Kashila a kovo ta ucun u unyushi u nala vi.

² Ya yan aradi, a unu u da ya namgba katsuma. U gan ta gbam i loki yi kpm i wutukpa yi a asuvu a ama a de.

³ Ko an u woko'i ma ta mbari n ada, n tsu cibusa ta n ada. N yan ta afada yavu ma pini ka'olo n ada. N ucira u da Yesu Asheku a naka mu, n kidaga ta vuma da u yain unyushi u cingi u nala vi ugana yavu ma pini n ada.

⁴ A'ayin a da baci i isa'i ndishi a ukuna u na vi, kulu ku va ka ta n ada, ucira u Yesu Asheku kpm wa rongo ta n ada pini a asu vi.

⁵ U kana ta i neke vuma u nala vi a asu u Kanangasi.* Kanangasi ka wacinsa ta ikyamba i ne, shegai a ka wauwa ta kulu ku ne kain ka baci Yesu Asheku u gonoi.

⁶ Aradi a de a gan wa. I reve ta kalen ka udani u da u danai, "Maku ma yisti kenukulu ma ma tsu zuwa kira ku akala ku kasasu ku shita." Wata, i asaka baci vuma da wa yansa tsishankala tsi u lyai kelime n ada, aza roku a asuvu a de a ka git ta uyansa unyushi u cingi tyoku da wa yansa.

⁷ Tyoku da aza a Yahuda a tsu takpa gba yisti da wari a a'uwa a le kahu a yain Abiki a Upasambana,† nala dem ya takpa vuma u nala vi a asuvu a de. Kashila ka wulukpe da ta adama a da Kawauwi ka kuwai u wutukpa tsu a unyushi u cingi. Wa ta tyoku u ncon n da aza a Yahuda a tsu kida a'ayin a Abiki a Upasambana caupa.

⁸ Adama a da wari mayun nala, u gan ta tsu rongo ucibusa atsu ama a Kashila a da. Tsu varangu yisti cau vi; wata, kotsu tsu rongoi n ahali a cingi n a malyon n ure u tsicingi tyoku da tsu yansai caupa kahu tsu woko Atoni wa, shegai tsu rongoi n ahali a shinga n ukuna u mayun tyoku u burodi u da bawu wari n yisti.

⁹ An n koronku da caupa, n tonoko da ta kotsu i pecembene n ama da a ka yansa tsishankala.

¹⁰ Aza da bawu a'ari Atoni alya ma dansaka wa. Mayun da aza roku a asuvu a le a ka yansa ta tsishankala. Aza roku a le a ka yansa ta kurura, aza roku aza a mawusuka, aza roku kpm aza a ulyasaka ameli kayala a da. Ya ciga baci i pecembene n icun i ama a nala yi, u kana ta she i asaka likimba.

¹¹ Ili i'ya ma tonusuko da i'ya, i pecembene n uza da wa isa kaci ka ne Katoni, shegai wa yansa tsishankala, ko kpm wa yansa kurura, ko kpm uza da wa lyasaka ameli kayala. I pecembene n uza da wa wishisa aza roku, ko kasoi, ko kpm uza u mawusuka. Kotsu gbam i lyai ilikulya ka'olo n ucun u vuma u nala vi wa.

* 5:5 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹² Mā n ucira u dā ma yanka aza dā bawu a'ari Atoni afada wa. Shegai i'ā tā n ucira u dā ya 6arana Atoni a dā a yain icun i inyushi i nala.

¹³ Kashilā ka ka yanka aza dā bawu a'ari Atoni afada. Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Uza roku wā baci uza u cingi a asuvu a dē, loko ni.” ◇

6

Ubansāka atoku a kunu ku afada

¹ Uza roku a asuvu a dē wā baci n ukuna n Katoni ka roku, kotsu i banka ukuna vi a asu u uza u afada u dā bawu wari Katoni wa. Foloi ama a Kashilā a yanka dā afada a ukuna vi.

² I reve an kain ka roku atsu Atoni tsa yanka likimba afada wa? E dā baci ya yanka likimba afada, ya fudā ya yan afada a ikuna i kenu i na yi wa?

³ I reve an a'ayin a dā a ka tuwā tsa yanka atsumate a zuba afada wa? Adama a nala ya fudā tā ya yanka ikuna i naha afada.

⁴ I'ā baci n ukuna icun i na, nidā ya bana a asu u aza a afada a kateshe, aza dā bawu ama a Kashilā a ka nākā karinga? ⁵ N dana tā nala tsarā i pana uwono. N reve tā a ka namba uza roku a asuvu a dē uza dā wari n kakiri ka wa fudā wa yan afada a'ayin a dā baci ukuna u rukpāi a mere ma Atoni wa.

⁶ Shegai a unā u dā ya yan nala, aku i gonoi ya bansāka atoku a dē a kuwa ku afada, ya yansa kananamgbani a kapala ka aza dā bawu a revei Kashilā.

⁷ I bidya baci ukuna u dē ubana a kunu ku afada, i rukpā dē. Katoni ka roku ka yanka baci uza u te u dē i'ya bawu i gain, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi tā u yanka yi baci ukuna u roku wa. Ko kpm Katoni ka roku ka ryafa baci uza u te u dē, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi tā u asāka ukuna vi.

⁸ Shegai e dā dem i tsu nusa tā i ryafa kpm aza roku, i tsu yan tā dem nala a asu u atoku a dē Atoni!

⁹⁻¹⁰ Kotsu i yinsā kaci ka dē wa. Mayun i reve tā ama a cingi a ka tsarā tsugono tsu Kashilā wa. Ama a na yi alya, aza dā a ka lyasāka ameli kayala. Nala dem aza a uyan tsishankala, n a'ali a dā a ka vakusu n aka a roku, n aka a dā a ka vakusu n a'ali a dā bawu a'ari a le, icun i ama a na a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. A'ali a dā a asāka atoku a le a'ali a ka vakusu n ele a ire kau-kau. Aza dā a ka boko, n aza a kurura, n aza a mawusuka, ele dem a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. Asoi a dā a tsu gutukpa, n aza dā a wishisai a'ala a atoku a le, ama dā a ka yansa gbā ili i na yi a ka tsarā tsugono tsu Kashilā wa.

¹¹ Kahu i wushuku n Kawauwi, aza roku a dē a yansa tā ili i gbani i nala yi. Shegai Kashilā ka zākā dā dē unyushi u cingi u dē u gonuko dā uwulukpi, kpm u gonuko dā i wokoi a asuvu a aza dā a'ari dere a kapala ka ne. U yan tā gbā ili i nala yi a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi Asheku kpm n ucira u Kulu ku Kashilā ka tsunu.

Nākā Kashilā tsupige n ikyamba i vunu

¹² Aza roku a dē a dana tā naha: “Ma fudā tā ma yan ili i'ya baci dem ma ciga, adama a dā mari Katoni.” Aku n wushunku le naha: “Mayun dā, uwenishike u nala vi mayun dā, shegai nala u wenike la vi ili dem i'ya i'ari n kalen wa.” Ko n dana baci, “Ma fudā tā ma yan gbā ili i'ya ma ciga,” ma asāka ili yi i gonuko mu kagbashi ka ne wa.

¹³ I dana tā, “Ilukulya i lobono tā adama a katsumā, katsumā kpm ka lobono tā adama a ilukulya.” Nala wari, shegai kain ka roku Kashilā ka kotso tā n ele gbā. Kashilā ka yan ikyamba adama a tsishankala wa. U yan tā i'ya adama a dā a ka gbashika Asheku, kpm Asheku a kirana tā n ikyamba i tsunu.

¹⁴ Kashilā ka 'yangasā tā Asheku a ukpā, kpm wa 'yangasā tsu tā dem n ucira u ne.

¹⁵ I reve tā ikyamba i dē apashi a ikyamba i Kawauwi a dā. U gan n 6olomgbono kapashi ka ikyamba i Kawauwi n kashankala dā? Ko kenu!

¹⁶ Kpm i reve an uza u 6olomgbono baci ikyamba i ne n kashankala u woko dē ikyamba i te n eyi wa? Kpaci Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Ama a re a le a ka woko tā ikyamba i te.” ◇

¹⁷ Shegai uza dā wari u6olomgboni n Asheku, kulu ku ne n ku Asheku ku woko tā ku te.

¹⁸ Adama a nala she i suma uyan tsishankala. Gbā icun i unyushi u cingi i'ya ama a ka yansa a kateshe ka ikyamba ka wari, shegai bamu n tsishankala. Aza a uyan tsishankala a nusuka tā ikyamba i le.

¹⁹ I reve an ikyamba i dē asu dā Kulu Keri ku tsu dusukusu dā wa? Kā tā a asuvu a dē. Kashilā n kaci ka ne aya u nākai Kulu Keri. E dā i'ari n kaci ka dē wa, shegai e dā aza a Kashilā a dā.

²⁰ Kashilā ka tsila dā dē. U tsupa dē n katsupi ka pige. Adama a nala, u kpanā tā i yain ili i'ya ya nākā Kashilā tsupige n ikyamba i dē.

7

Uwenishike a kaci ka iyolo

¹ Gogo-na ma tonuko ḁa ṭa ili i'ya n yawunsai a kaci ka ili i'ya i koronku mu a ukanikorongi u ḁe. I ḁa, "Uza wa ciga baci u zuwa Kashilā ka pana kayanyan, u gan ṭa u rongo bawu u vaki n uka, ko kenu."

² Shegai ili i'ya ma tonuko ḁa i'ya: aza roku a ka fuḁa a ka kaṅa kaci ka le wa, she a ba a yan tsishankala. Adama a nala a ḁa u gain ya dem u zuwa uka u ne u ḁa wa vakusu n eyi koshi. Uka kṑam u gan ṭa u bana iyolo a asu u vali ḁa wa vakusu n eyi koshi.

³ U gan vali u kṑaḁa uvaku n uka u ne wa, nala wari kṑaci aya vali u ne. Nala wari n uka vi kṑaci aya uka u ne.

⁴ Uka vi wa yan n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n vali vi. Nala dem vali vi wa n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n uka vi.

⁵ Kotsu uza u te u le u ḁishinka utoku u ne ikyamba i ne wa, shegai ama a re le a wushuku baci a shamgba ve hal ubana a'ayin kenu, tsara a gonuko kaci ka le a asu u kavasu. Pini nala, aku a gono kṑam tsara Kanangasi* ka kondo le adama a ukṑaḁa u ukana u kaci u le wa.

⁶ Dana ḁa n danai nala tsara i tsara ucira u ḁa ya kaṅa kaci ka ḁe a asuvu a iyolo. Shegai mele ma ma zuwuka ḁa wa.

⁷ Wa yan mu ṭa, gba Atoni a ka kṑaḁa baci uyan iyolo, tyoku ḁa mpa mari bawu uka, shegai Kashilā ka naka ṭa ya dem kune ku ne, uza u na n kune ku ne kau, uza roku kṑam n kune ku ne kau.

⁸ Gogo-na eḁa ma dansaka agapa na nraṅa aza ḁa a'ari Atoni. Wa lobono ṭa i rongo nala bawu i yain kṑam iyolo tyoku ḁa mpa mari.

⁹ Shegai ya fuḁa baci ya kaṅa kaci ka ḁe wa, i yain iyolo. Wa laka ṭa tsulobo i yain iyolo n u ḁa ya kuwa n maluwa.

¹⁰ Ma ciga ṭa n barana ḁa eḁa aza ḁa i yain iyolo. Shegai mayun mpa ma barana ḁa wa, Yesu Asheku ḁa. Adama a nala mpa ma barana ḁa wa, aya. Avu uka ḁa baci, kotsu vu peci n vali u vunu wa.

¹¹ Kṑam ko vu pece baci kotsu vu yain iyolo i roku wa, shegai vu gono pini a asu u vali u cau u vunu. Avu kṑam vali ḁa baci, kotsu vu loki uka u vunu wa.

¹² Gogo-na eḁa aza ḁa i zuwai aza ḁa bawu a'ari Atoni eḁa ma dansaka. Yesu Asheku u wenishike tsu ko i te a kaci ka nala wa, shegai ma wenishike ḁa ṭa a kaci ka ukuna vi. Aza roku a ḁe a'ali a Atoni yi i'a ṭa n aka ḁa bawu a'ari Atoni. Uka vi wa ciga baci u rongo n avu, kotsu vu loki yi wa.

¹³ Avu uka ḁa wari Katoni, kṑam vali u vunu bawu wari Katoni, hal u wushuki u rongo n avu kotsu vu peci n eyi wa.

¹⁴ Vali u ḁa bawu wari Katoni kṑam wari n uka u ḁa wari Katoni, iyolo yi i'a ṭa uwulukpi adama a uka vi. Nala dem uka u ḁa bawu wari Katoni wa baci n vali u ḁa wari Katoni, iyolo yi i'a ṭa uwulukpi adama a vali vi. Nala baci wa, mmuku n ḁe mari ma woko ṭa mmuku n ḁa bawu mari uwulukpi. Shegai gogo-na mmuku n ḁe ma woko ṭa uwulukpi adama a uwulukpi u ḁa vu tukoi a asuvu a iyolo yi.

¹⁵ Uza ḁa bawu wari Katoni ki, wa ciga baci u peci n Katoni ki, she Katoni ki ka zuwa yi u shamgba bamu n uciga u ne wa. Nala u gitā baci, Katoni ki kabirya yi kṑam n iyolo i nala yi wa. Shegai uciga utsara u ḁa baci, iyolo yi i shamgba le pini n vali ko uka ḁa bawu wari Katoni ki bawu a pecei, kṑaci Kashilā ka ciga ṭa Atoni a rongo ndishi n shinga n ama.

¹⁶ Na ḁa ḁa ma dansa aka a ḁa a'ari Atoni: Gaawan vali u vunu u woko Katoni ka Kawauwi adama a vunu. Nala dem eḁa a'ali a ḁa i'ari Atoni: Gaawan uka u vunu u woko dem Katoni ka Kawauwi adama a vunu.

Tono i Asheku kain dem

¹⁷ A kuwa ku Atoni ka baci dem n banai n tsu tonuko le ṭa a shamgba pini tyoku ḁa a'ari tun a'ayin a ḁa Yesu Asheku u dangasa le, kṑam Kashilā ka isa le a woko ama a ne. Gogo-na nala kṑam ma tonuko ḁa.

¹⁸ Tyoku u, uza ḁa baci a kidai kacombi kahu u woko Katoni, kotsu u dana wa woko yavu a kidai ya kacombi wa. U woko baci Katoni bawu a kidai ya kacombi, kotsu u dana she u kidai kacombi wa.

¹⁹ Ko a kidai ya kacombi ko a kidai yi wa, gba ili i te i'ya. Ili i'ya i lai n kalen i'ya uyan u ili i'ya Kashilā ka danai a yain.

²⁰ Lyayi kelime n urongo tyoku ḁa i'ari a'ayin a ḁa Kashilā ka isa ḁa.

* 7:5 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

²¹ Avu kagbashi ka? Kotsu u nala u ɓaɓa vu wa, shegai vu tsara baci kabala ka va tsara kaci ka vunuu, vu lyai kelime, nala wa n ukuna wa.

²² Aza da a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, alya a ka woko yaa a asuvu a Asheku. Nala kpm aza da bawu a'ari agbashi a'ayin a da Asheku a isa le vi, a ka woko ta agbashi a Kawauwi.

²³ Kashila ka tsila da de. U tsupa de n katsupi ka pige adama a de. Kotsu i woko tyoku u agbashi a ama hal i kpaɗa upanaka Kashila wa.

²⁴ Ama a va, n doku ta n danai, shamgbai pini tyoku da i'ari a'ayin a da Kashila ka isa da, wa banga da ta i yain nala.

Aza da bawu a'ari n iyolo

²⁵ Gogo-na a kaci ka ama da bawu a'ari n iyolo da ma korongu. Asheku a dana ukuna u roku tyoku da ama a na yi a gain a ka yan wa, adama a nala asaka n dana ili i'ya n yawunsai. Ya wushuku ta n ili i'ya n danai cinda Asheku a pana mu ta iyali.

²⁶ Adama a upana u ikyamba u gogo-na da i zuwai ma naka adooki a asu u aza da bawu a yain iyolo a rongo pini bawu iyolo.

²⁷ Shegai vu yan baci iyolo, kotsu vu peci wa. Vu yan baci kotsu iyolo wa, kotsu vu boli vu yain iyolo wa.

²⁸ Ko vu zuwa baci uka, vu nusa wa. Nala dem maku ma uka ma yan baci iyolo, u yan unyushi wa. Ma ciga kadambula ka iyolo ka tsara da wa.

²⁹ Ama a va, n tonuko da karara, a'ayin a tsunu a likimba a'a gan wa. Adama a nala a'ayin a da a woko tsu vi kotsu tsu nangasa a da a asu u kadambula a kaci ka iyolo wa.

³⁰ Kpm ko va baci a kushen adama a unamgbukatsuma, vu lyai pini kapala n ugbashika Asheku. Ko va baci a idyoshi n vu pani kayanyan, kotsu vu asaka upana u kayanyan u vunuu u zuwa vu vu asansa n ugbashika Asheku wa. Ko vu tsara baci ili ushani, kotsu i zuwa vu vu asaka ugbashika Asheku Yesu Kawauwi wa.

³¹ A'ayin a da baci dem vu yain ili i na yi; wata, i'ya ama a tsu yan a likimba vi, kotsu vu nangasa a'ayin a vunuu a ucibusu i'ya wa, kpaci likimba n ili i'ya i'ari pini gba ya kotsu ta gogo.

³² Ma ciga i rongo a kadambula a kaci ka ili i likimba wa. Uza da bawu wari n iyolo, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan, n u cibusu tyoku da wa zuwa yi u pana kayanyan.

³³ Shegai uza da wari n uka wa ta n kadambula cika. Wa yan ta kadambula a kaci ka ili i likimba, kpm n i'ya wa yan tsara uka u ne u pana kayanyan.

³⁴ Katakasuvu ka ne ka pece ta kure. Maku ma uka ko kpm uka da bawu wari n vali, wa fuda ta wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan. U naka Asheku kaci ka ne, ikyamba i ne n kulu ku ne. Shegai uka da baci wari n vali, u tsu yanka ta a'ayin a da wari n a da manyan u yain ili i likimba n i'ya wa yan tsara vali u ne u pana kayanyan.

³⁵ A'ayin a da baci dem n yain kadyanshi n ada naha, ciga da ma ciga n sira da wa, shegai an ma ciga n banga da da. Ma ciga ta i rongo n ahali tyoku da ama a Asheku a gain a rongo tsara i gbashika Asheku bawu ili i'ya ya damgbarasa da.

³⁶ Uza yawunsu baci u yanka kamana ka ne dere wa an bawu a yain iyolo, hal kamana ki ka wura a'ayin a iyolo. Pini nala, u gonoi u tuwa u yawunsai wa yan ta iyolo yi, wa fuda ta wa yan i'ya. Nala woko unyushi wa.

³⁷ Shegai u shamgba baci n ucira a katakasuvu ka ne wa n ukuna u da wa zuwa yi u yain iyolo wa, kpm hal wa fuda wa kana kaci ka ne. U yawunsu baci gai n kaci ka ne bawu wa zuwa kamana ka ne ki. Wa n ukuna wa, u yan ta ili i'ya i'ari dere.[†]

³⁸ A yan baci iyolo yi ili i shinga i'ya, a yan baci iyolo yi wa, wa laka ta tsulobo.

³⁹ U kana ta uka u rongo a kuwa ku iyolo hal ukpa u vali vi. Pini nala, wa fuda ta u bana iyolo i roku, shegai u bana uza da wari Katoni iyolo.

⁴⁰ Ara va wa laka ta upana kayanyan wa rongo baci marana. Kpm yavu nala dem Kulu ku Kashila ka tono.

8

Ilikulya i'ya a daramkpai ameli

[†] 7:37 Mkpandā n na mi ma yan ta kpm n kalen: A dana tata wa kangu makere ma ne ubana iyolo, kpm u wura de ayen a iyolo. Gogo-na tata vi yawunsu baci ugan u gishinka yi wa, kpm makere mi n kaci ka ne wa ciga iyolo, u asaka yi u yain. Unyushi u cingi u da wa. A dana tata vi u yawunsu ta n kaci ka ne bawu uza roku naka yi adooki u da wa asaka makere ma ne ma yain iyolo wa. U toni ili i'ya u yawunsai a kaci ka makere mi kpm u woko tyoku da wari. Ili i shinga i'ya dem.

¹ Gogo-na ma ciga t̄a n yain kadyanshi a kaci ka inyama i'ya a daramkpai ameli. Gb̄a tsunu tsu reve t̄a ili i roku a kaci ka ukuna u na vi. Ureve u zuwa tsu t̄a tsu 'yangas̄ai avangatsu a tsunu n ar̄adi, shegai uciga u zuwa tsu t̄a tsu b̄anga atoku.

² Uza d̄a baci u wenei yavu w̄a n ureve, kotsu u cina ureve u mayun wa.

³ Shegai uza d̄a wa ciga Kashil̄a, aya Kashil̄a ka tsu reve kpam ka tsu kirana n eyi.

⁴ Ili i'ya n danai i'ya na a kaci ka utakuma u inyama i'ya a daramkpai ameli: Tsu reve t̄a gai kameli ili i maci i roku i'ya a likimba wa, kpam tsu reve t̄a Kashil̄a ka te ka koshi.

⁵ A tsu bidya t̄a ili i zuba n i likimba ushani "ashil̄a" n "asheku" ili i'ya bawu i'ari "ashil̄a" n "asheku" a mayun.

⁶ Shegai tsu reve t̄a ts̄a t̄a n Kashil̄a ka te koshi, aya Tata, uza d̄a u yain ili gb̄a, u yan tsu kpam tsar̄a tsu gbashika yi. Yesu Kawauwi aya koshi Asheku a tsunu. Ili i'ya la i'ya bawu u yain wa, kpam adama a ne a d̄a ts̄ari n uma.

⁷ Shegai ya dem d̄a revei nala yi mayun d̄a wa. Aza roku a cuwan̄aka d̄e n ameli, d̄a i zuwai hal n ara a ka takuma baci icun i inyama i nala yi, a tsu wene t̄a yavu i kameli i'ya. A wene t̄a yavu ya tsunku le t̄a ashind̄a a lya baci icun i ilikulya i nala yi. A yawunsa t̄a nala kpaci u wuyana le t̄a a takpana ili i shinga n i'ya bawu i'ari i shinga.

⁸ Mayun d̄a ilikulya i tsu tuko tsu evu n Kashil̄a wa. Tsu lya baci i'ya wa, ya jebe tsu ili wa. Tsu lya baci i'ya, ya doku tsu ili wa.

⁹ Shegai kotsu i kirana, kotsu utsar̄a u kaci u ulya ilikulya u d̄e u woko ili i'ya ya zuwa aza d̄a bawu uyawunsa u le u gbamai a t̄ad̄ats̄a wa.

¹⁰ I reve t̄a an ameli ili i maci i roku i'ya wa, adama a nala wa woko kadambula wa vu bana baci a kunu ku kameli vu lya ilikulya. Shegai uza d̄a bawu uyawunsa u ne u gbamai u wene vu baci va lya a kunu ku kameli, eyi dem wa yan t̄a maluwa ma wa lya.

¹¹ Ili i'ya vu revei nala vi, i wacinsa t̄a vuma u nala vi uza d̄a Kawauwi ka kuw̄ai adama a ne.

¹² Vu nusuka baci atoku a vunu tyoku u nala hal vu zuwa le a yain ili i'ya a bidyai i cingi i'ya, avu dem vu nusuka t̄a Kawauwi.

¹³ Ma takuma baci inyama hal i zuwa utoku u v̄a u yain unyushi u cingi, ma doku ma takuma unyama wa gb̄a uma u v̄a, kpaci ma ciga yi u t̄ad̄ats̄a adama a v̄a wa.

9

Bulus ili i te i'ya n asuki a d̄a a buwai

¹ Mpa yaa d̄a mari. Mpa kasuki ka. N wene t̄a Yesu Asheku a tsunu, eɗa manyan ma Asheku a yain a akere a v̄a.

² Ko aza roku a bidya mu baci kasuki wa, eɗa i bidya mu t̄a kasuki. Eɗa n kaci ka d̄e i'ya t̄a kaɓolo n Asheku, ili i nala i'ya i wenikei an mpa kasuki ka.

³ Uwushuku u d̄a n wushunki aza d̄a a ka wecike ucira u v̄a u d̄a na:

⁴ Ts̄a t̄a n ucira u d̄a tsa wusha ilikulya adama a manyan ma tsu yain.

⁵ Asuki a d̄a a buwai n a'angu a Asheku, n Bituru gb̄a a'ā t̄a n aka aza d̄a a'ari atoni a Kawauwi aza d̄a a soku le a nwalu n le. Ts̄a t̄a n ucira u d̄a tsa yan dem nala.

⁶ U kaṅa mpa n Baranaba tsu yain manyan aku tsu tsar̄a ikebe i'ya tsa tsila ilikulya wa.

⁷ Kasoje ka bana baci a asu u kuvon, u tsu tsupa ikebe i ilikulya d̄a? Uza u tsu ce kashina aku u kp̄ad̄a ulya ili i kashina yi? Kaliniki ka lin̄aka ushiga bawu u soi mani ma le?

⁸ N yan kadyanshi ka na ki n ucira u v̄a wa, shegai Mele ma Kashil̄a ma dana t̄a dem nala.

⁹ Tsu yan t̄a kaṅeshi a Mele ma Musa korongi: "Kotsu i kimb̄a un̄a u kanaka a'ayin a d̄a wa lapa i'ya wa."* An Kashil̄a ka danai nala, n anaka a d̄a koshi wa yan kadyanshi? A'a!

¹⁰ N a'atu d̄a wa dansa. Uza d̄a u limai n uza d̄a u lapai a yain manyan ma le n uzuwa u uma u d̄a a ka tsar̄a kaɓon ka i'ya yi.

¹¹ An tsu tonuko d̄a akani yi, u woko t̄a yavu icun i Kashil̄a i'ya tsu cei a asuvu a atakasuvu a d̄e. Adama a nala ts̄a t̄a n ucira u d̄a tsa wusha ilikulya n ili i'ya i buwai tyoku u ili i'ya tsu kapai ara d̄e.

¹² I b̄anga baci aza roku aza d̄a a yanka d̄a kuɓari, ts̄a t̄a n ucira u d̄a u lai u le.

Shegai a'atu tsu taɓa d̄a uzuwa i naṅa tsu tyoku nala wa. Tsu pelenshike t̄a ili i'ya ts̄ari n i'ya kotsu tsu b̄ishinka Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi utambura wa.

¹³ I reve t̄a gai aza d̄a a tsu yan manyan a Kuwa ku Kashil̄a nte a tsu wusha pini ilikulya i le. Aɗar̄akpi a d̄a a tsu yan uɗar̄akpa nte dem a tsu wusha pini kapashi ka le.

¹⁴ Nala dem Asheku a wenishikei aza d̄a a tsu yan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a wushi ilikulya i le.

* 9:9 A a'ayin a nala yi, a ka ciga baci a lapi i'ya, anaka a d̄a a ka rongo ukpatsa i'ya yi hal she i gewe.

¹⁵ Shegai n taɓa ɗa uzuwa i naƙa nala wa. Kpam koronku ɗa ma koronku ɗa adama a ɗa ma ciga i naƙa mu ili wa. N wene ta yavu da wa laka mu ta shana n kuwa n u ɗa ya yan nala.

¹⁶ N yan aradi adama a ɗa ma yansa kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga wa. Manyan ma nala mi ma Kashila ka danai n yain ma, kpam u kana ta n yain ma. Ter va n 'yuwan baci ma uyan!

¹⁷ N yan baci manyan ma na adama a ɗa mpa n kaci ka va n dangasai n yain ma, u kana ta tsupa mu. Shegai n yan ta manyan ma na mayun mayun adama a ɗa Kashila ka ka naka mu ma.

¹⁸ Katsupi ka eni ka ma wusha? Kabala ka uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka gbani, kpam n tsu zuwa ama a tsupa mu adama a manyan ma nala mi wa.

¹⁹ Mpa kagbashi ka uza ka wa. Shegai n gonuko ta kaci ka va kagbashi ka ama gba tsara n lyai kaci ka ama ushani.

²⁰ A'ayin a ɗa baci mari n aza a Yahuda, n tsu rongo ta tyoku u uza u Yahuda tsara n lyai kaci ka le. Mele ma Musa ma ma tsu lya tsugono tsu le, ko an u wokoi ma ma lya tsugono tsu va wa. Shegai n tono ta Mele mi derere tsara n lyai kaci ka le.

²¹ Nala dem an mari kaɓolo n Awulawa, n rongo ta tyoku u le, aza ɗa bawu a ka tono Mele, tsara n lyai kaci ka le. Nala u wenike an n kpaɗai utono Mele ma Kashila wa, shegai n tono ta mele ma Kawauwi.

²² Nala dem, an mari kaɓolo n aza ɗa bawu a'ari n ucira a asuvu a upityanangu, n woko ta dem yavu ma n ucira wa, tsara n lyai kaci ka le. N woko ta gba ili i'ya ma woko a asu u ama tsara gai n lyai kaci ka le.

²³ N yan ta ili i nala yi tsara Kadyanshi ka Shinga ka tambura, kpam n pana kayanyan adama a unu a shinga u Kashila.

²⁴ Ciɓai, a ka yan baci kalambale, ya dem u tsu suma ta, shegai vuma u te u ɗa koshi u tsu tsara kune. Eɗa dem u kana ta i suma tsara i lyai kalambale ki.

²⁵ Uza ɗa baci dem u yain kalambale ka nala ki u tsu foɓuso ta kaci ka ne tsara u tsara kune ku funi† u ɗa wa namgba gogo.† Shegai atsu tsu tsu foɓuso ta kaci ka tsunu tsara tsu tsara kune ku funi ɗa wa rongo pini hal ubana.

²⁶ Da gai i zuwai n sumai she a kabaru ka kulya ki. Da kpam i zuwai n zuwai ucira u va gba tyoku u uza ɗa u tsu shilakana n adimbi a ne tsara u lyai kaci, tyoku u uza ɗa u tsu raɗagbusa akere a ne gbani gbani wa.

²⁷ N kana ta ikyamba i va n gonukoi i'ya kagbashi ka va, adama a ɗa a'ayin a ɗa baci n kotsoi uyanka aza roku kuɓari, Kashila ka bishinka mu kune ki wa.

10

Kotsu i gbashika ameli wa

¹ Ama a va, ma ciga ta i ciɓa n ili i'ya i gitai n isheku i tsunu aza ɗa a tonoi Musa. Kashila ka tono ta n ele an u suki kalishi ka walai a kapala ka le, aku u tuko le gba le a upashi u Mala ma Shili† a iyamba i ekpi.

² Nala Kashila ka lyubugu le a wokoi yavu atoni a Musa a asuvu a kalishi n a asuvu a kushiva.

³ Gba le a lya ta ilikulya i'ya i wutai a zuba.

⁴ Gba le a so ta mini ma ma wutai n ucira u Kashila. Mini ma nala mi ma wuta ta a katali a zuba ka ka soku le, kpam katali ka nala ki Kawauwi ka.

⁵ Shegai gba n nala aza roku a ɗa pini ushani a asuvu a le a yan ili i'ya Kashila ka panai kayanyan ka le wa. Aku a wunusa le, ikyamba i le kpam a wacinsai i'ya a asuvu a kakamba.

⁶ Kpam ili i nala yi i gitai ta tsara u woko tsu iryoci, tsara i bishinka tsu uciga ili i cingi tyoku ɗa ama a nala yi a yain.

⁷ Kotsu i gbashika ameli tyoku ɗa aza roku a le a yain wa. Tagarada u Kashila u dana ta, "Ama yi a yan ta abiki a gbani kpam a dusuki a lyai kpam a soi. Aku a 'yangai a jei."

⁸ Aza roku a le a yain tsishankala, adama a nala, ama azu kamanga n azu a tatsu (23,000) a ɗa a kuwai a asuvu a kain ka te. Kotsu tsu yain unyushi u cingi tyoku ɗa a yain wa.

⁹ Kotsu tsu kondo Magono ma Zuba tyoku ɗa a aza roku a le a yain wa, aku a'ali a kapusa le a wunusai.

¹⁰ Kpam kotsu i yain tsali tyoku ɗa aza roku a le a yain wa, kpaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suki katsumate ka ukpa ka ne ka wuna le ɗa gai la vi.

¹¹ Gba ili i nala yi i gitai ta tsara u woko tsu iryoci. A korongu ta i'ya tsara u woko tsu kuɓari. Kpaci tsa rongo ta a a'ayin a ɗa a'ari evu n ukotso.

† 9:25 A'ayin a nala yi, uza ɗa baci u lyai kalambale u tsu wusha ta funi ɗa a yain n avuku, kpam u tsu rongo u'ekpe wa.

¹² Va wundya baci v̄ari n ucira, vu kirana kotsu vu rukpa wa.

¹³ A'ayin a da baci Kashila ka kondo vu, kotsu vu cifa an nala dem wa konduso ama da buwai. Kashila ka tsu kana ta kazuwamgbani ka ne, kpam u tsu asaka ukondo vi u wura ili i'ya va kpa da ukawunku wa. A'ayin a ukondo, wa naka vu ta ucira u da va fuda va kawunku u da, kpam Kashila ka naka vu ta ure u da va lya kaci ka ukondo vi.

¹⁴ Ama a va, adama a nala kotsu i suma ulyaka ameli kayala.

¹⁵ Eda aza a kakiri a da. Yawunsukai kaci ka de ko ili i'ya ma ciga n tonuko da vi i mayun i'ya.

¹⁶ Tsu cifa baci a'ayin a da Asheku a lyai ilikulya i makorishi, tsu bidya baci mako tsu cikpai Kashila, mpasa n Kawauwi n da tsa pece. Tsu golo baci burodi tsu takumai, ikyamba i Kawauwi i'ya tsari upece.

¹⁷ Tsu pece baci burodi u te, tsu woko de la vi ikyamba i te, ko an u wokoi tsa ta ushani.

¹⁸ Cifa i n aza a Isara'ila, ya dem reve ta an a yain ufarakpa a asudarakpa, gba aza da a takumai inyama yi a woko ta ili i te n ufarakpa vi.

¹⁹ Tonuko da ma tonuko da an kameli ko ilikulya i'ya a yankai ameli ufarakpa i'ari n kalen wa.

²⁰ Shegai tonuko da ma tonuko da ili i'ya a darampkai ameli, ityoni i cingi i'ya a nakai i'ya, Kashila wa. Kpam ma ciga i woko ili i te n ityoni i cingi wa.

²¹ Ya so a mako ma Asheku aku i doku i soi a mako ma ityoni i cingi wa. Ya lya ilikulya i Asheku aku i doku i lyai ilikulya i'ya a nekei ityoni i cingi wa.

²² Tsa ciga tsu zuwa Asheku malyon da? Tsa wundya tsa n ucira u da tsa 'yuwan Asheku bawu u yan tsu mavura?

Nakai Kashila karinga maco

²³ Aza roku a de a dana ta, "Tsa fuda ta tsa yan gba ili i'ya tsa ciga!" Shegai n tonuko da ili dem da ya lobono uyan wa. I dana ta, "Tsa fuda ta tsa yan ili i'ya tsa ciga!" Shegai n tonuko da ili dem da ya banga da wa.

²⁴ Kotsu vu zami ili i'ya ya lobono vu koshi wa. Vu zami dem ili i'ya ya lobono ama da a buwai.

²⁵ Takumai inyama i'ya a ka dengishe a kuden. Kotsu i wecike ko a darampkpa i'ya kameli wa, atakasuvu a de a ka rongo ta na ndishi n shinga,

²⁶ adama a da Tagarada u Kashila u dana ta, "Likimba u Asheku u da ka bolo n ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne gba." ◊

²⁷ Aza da bawu a'ari Atoni a libana vu baci ulya ilikulya n ele, kpam va ciga vu yain nala, wala ba vu lyai ili i'ya dem a naka vu. Kotsu vu wecike ko i'ari n mele wa.

²⁸⁻²⁹ Shegai uza roku u tonuko vu baci, "Ilikulya i na a neke ta i'ya a asu u kameli," kotsu vu lyai ilikulya i nala yi wa, ko vu yawunsa baci unyushi u da wa, vu lyai i'ya wa. Adama a da uza da u tonuko vu vi u yawunsa ta unyushi u da vu lya baci i'ya.

Nida a ka kangu mu uyan ili i'ya ma fuda ma yan adama a da ya zuwa uza roku unyushi?

³⁰ Ma cikpa baci Kashila adama a ilikulya aku n lyai i'ya, nida a ka gonuko mu uza u unyushi adama a da n lyai i'ya?

³¹ Va lya baci, ko va so, ko kpam va yan ili i roku, yan ili dem a ure da ya naka Kashila tsupige.

³² Kotsu vu yain ili i roku i'ya ya zuwa aza a Yahuda, ko Awulawa, ko kpam Atoni a Kashila i woko le unyushi wa.

³³ Yanyi tyoku da n tsu yan. N matsa ta n zuwa ya dem pana kayanyan a ili i'ya n yansai. N zama ili i'ya ya tuko mu ili i shinga wa, shegai ili i'ya i'ari i shinga a asu u ama, kotsu a tsara iwauwi.

11

¹ U kana ta vu toni iryoci i va, tyoku da mpa n tonoi iryoci i Kawauwi.

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

² N cikpala da ta adama a da i tsu cifusa ta na mpa maco, kpam n i toni uwenishike u da n tsu yanka da.

³ Shegai n ciga ta i reve ili i na: Kawauwi ka ta n ucira a kaci ka vali, vali wa ta n ucira a kaci ka uka, Kashila kpam ka ta n ucira a kaci ka Kawauwi.

⁴ Vali da baci dem u palai kaci ka ne a'ayin a da wa yan kavasu ko wa dansa akani a Kashila, wa tuko ta Kawauwi uwono.

⁵ Uka da bawu u palai kaci ka ne a'ayin a da baci wa yan kavasu ko wa dansa akani a Kashila, wa tuko ta vali u ne uwono. Uka u nala vi dere da wari n uka da a punai kaci adama a iryoci i uwono.

◊ 10:26 Ishp. 24:1.

⁶ Nala wari, u 'yuwan baci ucaca diko she a kuruwa kenji ka ne gba. An u wokoi ili i uwono i'ya a asu u uka a kida sa yi baci kenji ko kpm a kuruwa yi ka, she u pala kaci ka ne.

⁷ Kashila ka yan ta a'ali tsara a rotso yi, a naka yi kpm karinga. Nala u wenike ta kotsu vali u kimba ili i roku a kaci ka ne wa. Kashila ka yan ta uka tsara u naka vali u ne karinga.

⁸ Kashila ka zuwa vali u kagita u wuta a asuvu a uka wa, shegai u zuwai uka u kagita u wuta a asuvu a vali.

⁹ Kashila ka yan vali adama a uka wa, shegai u yan ta uka adama a vali.

¹⁰ Adama a nala a da uka wa pala kaci ka ne tsara u wenike an wari a kere ka ucira u vali u ne, kpm n adama a atsumate a zuba.

¹¹ Tyoku da tsari utono Asheku, aka a'ari upeci n a'ali wa, a'ali kpm a'ari upeci n aka wa.

¹² Mayun da uka u kagita u wuta a asuvu a vali, aka kpm a matsai a'ali a da a buwai. Shegai Kashila ka ka yain ili gba.

¹³ Wecei kaci ka de, u gan uka u yain kvasu bawu u cacai diko a kaci ka ne? Ili i uwono i'ya wa?

¹⁴ Eda i wene tyoku da Kashila ka yain likimba wa, vali wa baci n kenji zaka ka u tsu woko ili i uwono wa?

¹⁵ Shegai uka wa baci n kenji ka bululu ili i tsulobo i'ya. Kashila ka ka naka yi kenji nala tsara ka woko yi ili i upalaka.

¹⁶ Hal n gogo-na, ama roku a ka ciga ta a nanamgbana a ukuna u na vi, shegai ma dana ta atsu n a'uwa a Atoni a da a buwai kotsu tsu yan ili i roku kau wa.

Ulya u Ilikulya i Asheku

¹⁷ A'ayin a da i bolomgbonoi a asu u te, i tsu yan ili i shinga wa shegai i gono i yain i gbani. Adama a nala ma cikpala da a uwenishike u da ma ciga n yanka da gogo-na vi wa.

¹⁸ A kagita, n pana ta a da a'ayin a da baci i bolomgbonoi i tsu pecene ta a6on a6on, kpm n wushuku ta n ukuna u roku u ili i na yi.

¹⁹ Malala ma la wa, u kana ta i yain n a6on kau-kau a asuvu a de, pini nala, ya dem u wene aza da a ka yan ili mai.

²⁰ A'ayin a da baci i bolomgbonoi, i tsu wundya ta Ilikulya i Asheku i'ya ya lya, shegai nala wari wa.

²¹ Adama a da a'ayin a da baci ya lya, i tsu yan ta maloko i wusanasa gba ilikulya yi, aku aza roku a woko n kambulu. Aza roku gbam hal a soi a gutukpa!

²² I'a n a'uwa a de asu u da ya lya kpm i soi wa? I goro kuwa ku Atoni ku Kashila da? I ne aza a unambi uwono da? Nda u gain n tonuko da? Ya wundya ma cikpala da an ya yansa nala da? Ma cikpala da wa, ko kenu!

²³ Asheku a naka mu ta uwenishike u da n wenishike da: N kayin ka a nekei Asheku Yesu vi, u bidya ta burodi.

²⁴ U cikpa ta Kashila adama a burodi vi, aku u jibamgbana sa i da u danai, "Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi a uyansa nala kotsu i cibusa na mpa."

²⁵ Nala dem an a lyai ilikulya, aku u bidyai mako, u danai, "Mako ma na mi kazuwamgbani ka savu ka Kashila ka, nala u wenike ta ukuna u maci u da a shamkpai a mpsa n va. A'ayin a da baci dem i soi a mako ma na mi, uyansa nala wa zuwa ta i ciba na mpa."

²⁶ I takuma baci burodi na kpm i soi a mako ma na, dansa da i'ari udansa Kawauwi ka kuwa ta. Rongoi udansa nala hal u gono.

²⁷ Adama a nala uza da baci u takumai burodi u Asheku ko kpm u soi a mako ma ne a ure u da bawu wa naka yi tsupige, u yan ta unyushi u cingi a ikyamba i Asheku na mpsa n ne.

²⁸ Da gai i zuwai u gain i kondo ve kaci ka de kahu i takuma burodi ko kpm i soi a mako ma ne mi.

²⁹ Kpaci i reve baci kalen ka ikyamba i Asheku wa, aku i takumai burodi ko kpm i soi a mako ma ne, kaci ka de ka ya ronuko ukida u ugana.

³⁰ Ili i'ya i zuwai aza roku a de ushani a'ari na mballa kpm bawu ucira u ikyamba da gai la vi, hal aza roku gbam a kuwai.

³¹ Tsa gita baci ve tsa kondo kaci ka tsunu, Kashila ka yanka tsu afada wa.

³² Shegai Asheku a tsu yan tsu ta mavura u lapula tsu, tsara a makorishi a wacinsa tsu wa, a'ayin a da baci a ka wacinsa likimba.

³³ Adama a nala ama a va, a'ayin a da baci i bolomgbonoi tsara i lyai Ilikulya i Asheku, kotsu i vanamgbana.

³⁴ Kpm aza roku a de a'a baci n kambulu, gita ve i lyai ilikulya a kuwa, tsara a'ayin a da baci ya lya ka6olo i ronuko kaci ka de kadama a asu u Kashila wa.

Ma tonuko da ta ili i'ya ya yan a ukuna u roku n tuwa baci.

12

Kune icun kau-kau ku Kulu Keri

¹ Ama a va, gogo-na ma koronku da ta a kaci ka kune ku Kulu Keri ku tsu nakaṣa ya dem icun kau-kau a asuvu a tsunu.

Ma ciga da ta i reve ukuna u maci a kaci ka le.

² Ma ciga ta i cifa kahu i woko Atoni a Asheku, a tono ta n ada ure u da bawu u gain tsara i gbashika ameli a da bawu a ka dansa.

³ Ma ciga ta i reve uza u dana baci, "Yesu uza u una u cingi da!" Kulu Keri ku Kashila ku tono n vuma u nala vi wa. Kpam uza u dana baci, "Yesu Asheku a da!" Kulu Keri ka koshi ku zuwa yi u dana nala.

⁴ Kune ka pini icun kau-kau, shegai Kulu ku te ka ku tsu neke ka.

⁵ Ire i'ya pini ushani i uyan tsugbashi, shegai gba tsunu Asheku a te a da tsa gbashika.

⁶ Ama a tsu fuda ta a yain icun manyan kau-kau, shegai Kashila ka te ki ka tsu naka ya dem ucira u yain manyan nala.

⁷ Kulu ku tsu wenike ta kaci ka ne a asu u Katoni dem, ku naka yi baci manyan ma ma banga Atoni gba.

⁸ Kulu ku Kashila ku tsu naka ta uza ucira u uyan adooki n kakiri. Kulu ku te ki ka kpam ku tsu naka uza roku ucira u yain kadyanshi ka kari ushadangi n ureve.

⁹ Kulu ku te ki ka kpam ku tsu naka vuma upityanangu u pige. Ku naka kpam uza roku ucira u tanasa ama.

¹⁰ Ku naka uza u na ucira u uyan ikunesavu, uza u nife kpam u naka yi ucira u ku'ari ku akani a Kashila. Ku naka kpam uza roku ucira u utakpana ili i'ya i wuta a asu u Kashila n i'ya bawu i wuta a asu u Kashila. Kulu Keri ka ku tsu naka uza roku ucira u uyan kadyanshi n aletsu a roku. Ku naka kpam uza roku ucira u to'ugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku yi.

¹¹ Kulu Keri ku te ku nala ki ka koshi ku tsu naka kune ku nala ki gba. Aya u tsu yawunsa ko kune ku eni ka ya dem wa tsara.

Ikyamba i Kawauwi n apashi a ne

¹² Ikyamba i vuma ili i te i'ya, shegai i'a ta n apashi ushani. Ko an u wokoi apashi a da pini ushani a ikyamba a da a bolomgbonoi a wokoi ikyamba i te. Ikyamba i Kawauwi dem nala i'ari.

¹³ Aza roku a tsunu aza a Yahuda a da, aza roku kpam Awulawa. Aza roku a tsunu agbashi a da, aza roku kpam agbashi a da wa. Shegai Kulu Keri ku lyu'ugu tsu ta ku gonuko tsu kapashi ka ikyamba i Kawauwi. Gba tsunu Kulu ku te ka tsu wushai.

¹⁴ Mayun da, ikyamba i'a ta n apashi kau-kau, kapashi ka te ka wa.

¹⁵ Kune ku dana baci, "Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci mpa kukere ku wa," nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba da?

¹⁶ Kutsuvu ku dana baci, "Mpa ma a kapashi ka ikyamba wa, kpaci kutsuvu ka koshi mari mpa keshi ka wa," nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba da?

¹⁷ A da baci ikyamba gba keshi ka, nida ya pana? Kpam a da baci ikyamba gba kutsuvu ka, nida wa tsukpa magulani?

¹⁸ Shegai Kashila ka yan ta ikyamba i tsunu n apashi ushani, kpam u zuwa ta kapashi dem asu u da wa ciga ka.

¹⁹ A'ari a da baci gba apashi a ikyamba kapashi ka te ka koshi, i'ari ya woko ikyamba wa.

²⁰ Mayun da, apashi a da pini ushani, shegai ikyamba i te i'ya.

²¹ Wa yan wa keshi ka tonuko kukere, "V'ari n kalen wa!" Ko kaci ka tonuko a'ene, "I'ari n kalen wa!"

²² Wa yan nala wa! Apashi a ikyamba a da tsa wundaya yavu a'a n ucira wa vi, a da a lakai kalen cika.

²³ Apashi a roku a da pini a ikyamba i tsunu a da tsu wenei yavu a'ari n kalen cika wa, shegai tsu la ta ukirana n a da cika. Tsu tsu pala ta apashi a ikyamba i tsunu i'ya bawu tsa ciga a wene,

²⁴ shegai tsu tsu asaka ta a roku bawu tsu palai. Kashila ka fo'uso ta ikyamba i tsunu tyoku da gbam apashi a da tsu wenei yavu a'ari n kalen wa a da a wokoi n kalen cika.

²⁵ U yan ta nala tsara u zuwa gba apashi a ikyamba a yain manyan ka'bolo derere, kapashi dem ka kirana n atoku.

²⁶ Kapashi ka ikyamba ka te ka pana baci ikyamba, apashi a da a buwai dem a ka pana ta ikyamba n eyi. A naka baci kapashi ka te tsupige, a da a buwai gba a ka zangan'a ta ka'bolo n eyi.

²⁷ Gba de ka'bolo, ikyamba i Kawauwi i'ya i'ari. Ya dem kapashi ka ikyamba ka ne ka.

²⁸ Aza roku a da na aza da Kashila ka zuwai a ikyamba i Kawauwi: aza a kagita asuki a da, aza a ire ntsamate, aku aza a tatsu awenishiki. Kashila ka zuwai kpm aza a uyansa ikunesavu, n aza da a'ari n ucira u utanasa ama. U zuwai kpm aza da a tsu bangasa atoku, n aza a utono n ama. U zuwa ta kpm dem aza a uyan kadyanshi n aletsu a roku.

²⁹ Ya dem da wari kasuki? Ya dem da u tsu dansa akani a Kashila? Gba da ama a'ari awenishiki? Ya dem da wari n ucira u da wa yan ikunesavu? Mayun tani nala wa.

³⁰ Ya dem da wari n ucira u da wa tanasa ama? Kashila ka naka gba tsunu ucira u da tsa fuda tsa dansa n aletsu kau-kau? Ya dem da wa fuda wa todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku? Mayun tani nala wa.

³¹ Shegai i zuwa maluwa i tsara kune ka ku lai tsulobo.

Gogo-na ma tonuko da ta ili i roku i'ya i lakai gba.

13

Uciga

¹ N dansa baci n aletsu a ama, ko kpm n kaletsu ka atsumate a zuba, shegai bawu ma ciga ama, kadyanshi ka va ka rotso ta mawura ma ulapa u urim,* ko kpm mawura ma kalingi.

² Kulu ku naka mu baci ucira u da ma dansa akani a Kashila, shegai bawu ma ciga ama, mpa ili i roku i'ya wa. Nala kpm ma fuda baci ma reve ili hal dem n ili i'ya i'ari usokongi, kpm bawu ma ciga ama, n woko ili i roku wa. Nala dem wa woko ma baci n upityanangu u da ma tonuko masasa ma 'yanga ma gono a asu u roku.

³ Ko n naka baci aza a unambi gba ili i'ya mari n i'ya, kpm ko n neke baci ikyamba i va udarakpa u urunukpa, n ciga baci ama wa, u woko mu ta ili i gbani.

⁴ Uciga wa ta n ahankuri n tsulobo. Uciga wari n malyon wa. Uciga u tsu dansa n aradi wa. U tsu bidiga kaci ka ne tsupige wa.

⁵ U tsu dansa tsara n nusuka ama wa. U tsu matsa u tsaraka kaci ka ne ili maco wa. U tsu yan maloko ma uyan upan wa. U tsu cifa n unyushi u da ama roku a yanka yi wa.

⁶ U tsu yan mazanga a'ayin a da ukuna u cingi u gitai wa, shegai u tsu yan ta mazanga a'ayin a da ukuna u mayun u wutai a kateshe.

⁷ Uciga u tsu kotso wa, u tsu asaka uwushukusu wa, wa ta n uzuwa u uma maco, kpm u tsu kawunku ta maco.

⁸ Uciga u tsu barakpa ta hal ubana. Kune ku kadyanshi ka akani a Kashila ka kotso ta. Kune ku kadyanshi n aletsu a roku ka kotso ta. Kune ku ureve dem ka kotso ta.

⁹⁻¹⁰ Kpaci kune ku tsunu ku ureve n ucira u udansa akani a Kashila ku shadangu wa; shegai a'ayin a da baci u da wari ushadangi u tuwai, pini nala, u da bawu wari ushadangi vi wa woko u gbani.

¹¹ An mari maku, n dansa ta tyoku u maku, n yawunsa ta tyoku u maku, n yansa ta kaco tyoku u maku. An n gbonguroi, aku n asakai uyansa tyoku da maku ma tsu yansa.

¹² A'ayin a na, an tsa wenishe ili i Kashila, tsu wene i'ya sarara wa, tyoku da vu tsu wene kaci ka vunu vu webele baci madubu ma mari dusu. A'ayin a ka tuwa ta a da tsa wene Kashila a'eshi a'eshi. Gogo-na ureve u va kenu da wari, shegai a'ayin a nala yi ma koruso ta ma reve ili gba, tyoku da Kashila ka reve mu gba gba.

¹³ Ili i tatsu i'ya pini i'ya ya barakpa: upityanangu, n uzuwa u uma, n uciga, kpm i pige a asuvu a le i'ya uciga.

14

Kulu Keri n kune

¹ Yanyi gba ili i'ya ya yan i cigi atoku a de. Kpm dem i yain n maluwa ma uwusha kune ushani ka Kulu Keri ku tsu naka da, kpm kune ka ku lakai ka ku udansa akani a Kashila.

² Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau a tsu dansa n ama da bawu a ka pana wa, shegai n Kashila uza da u tsu panaka le. A tsu dansa ta ukuna u maci u da wari usokongi n ucira u Kulu Keri.

³ Shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu dansa ta n ama tsara a banga le, a gbatangu le, kpm a tanasa le atakasuvu.

⁴ Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau kaci ka le ka koshi a tsu banga, shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu banga ta kuwa ku Atoni gba.

* **13:1** A tsu yan ta manyan n ili i na yi a asu u ulyaka ameli kayala. Kacan ka a tsu rongo uyansa ka tsu naka Kashila ka maci tsupige wa. Nala kpm dem, uza roku u yan baci kadyanshi n aletsu a roku bawu u banga kuwa ku Atoni, ka ta tyoku u kacan ka ulyaka ameli kayala kpaci ka naka Kashila ka maci tsupige wa.

⁵ N dana t̄a, wa lobono d̄a t̄a i dansa n aletsu kau-kau gb̄a d̄e, kpam wa la t̄a tsulobo gb̄a d̄e i'ari i fuḍa i dansa akani a Kashil̄a. Kune ku udansa akani a Kashil̄a ku la t̄a ka udansa n aletsu kau-kau kalen. Kune ku aletsu ki she a tsar̄a uza ḍa wa fuḍa wa toḍugbuso kalen ka aletsu ki ḍa ka ḅanḡa gb̄a kuwa ku Atoni.

⁶ Ama a va, n tuw̄a baci ara d̄e n dansai n aletsu kau-kau, niḍa nala wa ḅanḡa d̄a? Nala wa ḅanḡa d̄a wa, ko kenu. Shegai n tonuko d̄a baci ili i'ya Kashil̄a ka wenike mu, ko n tonuko d̄a kpam ili i ureve, ko akani a ḍa Kashil̄a ka ciga mu n dansa, ko uwenishike.

⁷ Ili i'ya a tsu fulusa tyoku u ugbali ko kpam i'ya a tsu keme tyoku u molo ili i'ya bawu i'ari n uma, uza wa reve ushipa vi wa she kakemi ki ka keme karara.

⁸ Kavana ka ka tsu tono n asoje ka shika baci mai wa, niḍa asoje yi a ka foḅuso?

⁹ Nala dem uza wa fuḍa wa reve ili i'ya va dansa wa, she vu dansa karara. Nala baci wa, n uwule u ḍa koshi va dansa.

¹⁰ Aletsu a ḍa pini icun kau-kau a likimba, kpam kaletsu ka la ka bawu kari n kalen wa.

¹¹ Uza wa dansa baci n kaletsu ka bawu n panai, n tsu woko t̄a kamoci.

¹² Ya ciga baci kune ku Kulu, foloi Kashil̄a ka naḱa d̄a ka ka ḅanḡa gb̄a kuwa ku Atoni.

¹³ Uza ḍa baci wari n kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau, u yain kavasu ka wa tsar̄a kune ka wa fuḍa wa toḍugbuso ili i'ya wa dansa.

¹⁴ Kpaci n yan baci kavasu n aletsu kau-kau, kulu ku va ka ka yan kavasu ki, shegai n reve ili i'ya ma dansa wa.

¹⁵ Nɗya ma yan? Ma yan t̄a i'ya gb̄a. Ma yan t̄a kavasu a kulu, kpam ma yan t̄a kavasu n kadyanshi ka n revei. Ma shipa t̄a a kulu, kpam ma shipa t̄a n kadyanshi ka n revei.

¹⁶ I ḅolomgbono baci ya cikpala Kashil̄a n kulu ku d̄e, ama roku a ka reve wa. A reve baci ili i'ya ya tono wa, niḍa a ka reve a wushuku, "Ami"?

¹⁷ Vu cikpala t̄a Kashil̄a mai, shegai nala u ḅanḡa uza roku wa.

¹⁸ N cikpa t̄a Kashil̄a an ma fuḍa ma dansa n aletsu kau-kau ushani n la d̄a.

¹⁹ Shegai tsu ḅolomgbono baci ulyaka Kashil̄a kayala, n ḍa u laka t̄a tsulobo n dansa idani i tawun i'ya ama a panai, n u ḍa ma dansa idani azu kupa (10,000) n aletsu kau-kau.

²⁰ Ama a va, asak̄ai uyawunsa tyoku ḍa mmuku n tsu yawunsa. Wokoi tyoku u ibab̄a i'ya bawu a yain ili i cingi. Kpam i woko aza ḍa a kuwai a uyawunsa u d̄e.

²¹ A korongu t̄a a Tagar̄aḍa u Kashil̄a:

"Magono ma Zuba ma dana t̄a,

'Ma dansa t̄a n ama a va n aletsu kau-kau

a ḍa amoci a ka fuḍa a dansa.

Shegai gb̄a n nala a ka pan̄aka mu wa.' "

²² Kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau iryoci i'ya adama a aza ḍa bawu a'ari Atoni, shegai Atoni wa. Kune ku udansa akani a Kashil̄a ka ḅanḡa t̄a Atoni, shegai aza ḍa bawu a'ari Atoni wa.

²³ Ko n nala, aza ḍa bawu a'ari Atoni ko kpam aza ḍa bawu a revei ili i na yi, a'ā baci kaḅolo n ḍa asu u ḍa i ḅolomgbonoi vi, a panai ili i'ya ya tono n aletsu kau-kau, a ka yawunsa t̄a yavu ijan i'ya d̄a.

²⁴ Shegai ama a nala yi a pana baci ya dem wa dansa kadyanshi ka Kashil̄a, a ka reve t̄a ele aza a unyushi a ḍa, kpam i'ya a panai vi ya yanka le t̄a afada.

²⁵ A ka dansa t̄a ili i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku a kuḍangu a Iyaka Kashil̄a kayala, a dana, "Mayun ḍa Kashil̄a k̄a t̄a kaḅolo n ama a na yi."

Yanyi ikuna mai a a'ayin a ulya kayala

²⁶ Aje a va, a'ayin a ḍa baci i ḅolomgbonoi ya Iya kayala, u kan̄a t̄a i yain ili adama a ḍa wa lobono uza ḍa baci dem wari pini. Nala wari uza roku u shipa baci, ko wa wenishike, ko u dansa ili i'ya Kashil̄a ka dana, ko u dansa n aletsu kau-kau, ko u toḍugbo ili i'ya vuma vi u danai.

²⁷ I ḅolomgbono baci, ya fuḍa t̄a ya asak̄a uza roku u dansa n aletsu kau-kau, ko ama a re, shegai kotsu a lai ama a tatsu wa. A dansa uza u te uza u te, aku uza roku u toḍugbo ili i'ya a ka dansa.

²⁸ Shegai uza wa baci la wa toḍugbo wa, u kan̄a t̄a uza ḍa wa dansa n aletsu kau-kau vi u pada, aku u dansa n kaci ka ne n Kashil̄a koshi.

²⁹ Asak̄a ama a re ko ama a tatsu a dansa akani a Kashil̄a, aku ama ḍa a buwai a kondouyanshi vi ko wa mai.

³⁰ Shegai uza roku wa dansa baci akani a Kashil̄a, aku Kashil̄a ka wenikei uza roku ili i roku, uza ḍa wa dansa akani yi she u shamgba ve u asak̄a uza u niḍe vi u dansa.

³¹ Asak̄ai uza u te uza u te u dansa, tsar̄a gb̄a d̄e i rotsongusu ili i roku i tsar̄a uḡbamatangu.

³² Ama ḍa a tsu dansa akani a Kashil̄a a tsu fuḍa t̄a a kan̄a kaci ka le a asak̄a aza roku a dansa.

³³ Kashilā ka ciga tā ama a yain ili i ndishi n shinga n a tonomgboni, shegai kabarikete wa.

A'ayin a da baci ama a Kashilā a bolomgbonoi ulya kayala,

³⁴ aka she a paḍa bini. Kotsu i aṣaka le a dansa wa, adama a da Mele ma dana tā aka a ka woko tā aza da a ka gorimuku ama.

³⁵ Ili i'a baci pini i'ya a ka ciga a reve, she a weci a'ali a le a gono baci kuwa. Ili i uwono i'ya aka a dansa a asu u kaḅolo.

³⁶ Kadyanshi ka Kashilā ara de da ka gitai wa, kpam ara de da koshi ka rawai wa.

³⁷ Va wundya baci kaci ka vunu avu uza u udansa akani a Kashilā da, ko kpam vari n kune ku Kulu, va reve tā korongu da ma korongu ili i'ya Asheku a tonuko mu n koronku da.

³⁸ Adama a nala, kotsu i panaka uza da bawu u panakai ili i'ya n korongi wa.

³⁹ Ama a va, i yain n maluwa ma udansa akani a Kashilā, shegai kotsu i kangu uza da wa dansa n aletsu kau-kau wa.

⁴⁰ Gba ili i'ya baci dem ya yan, i yain i'ya a ure u da u lobonoi kpam i tonomgbonoi mai.

15

U'yangā u Kawauwi a ukpa

¹ Ama a va, gogo-na ma ciga tā n ciḅuga da n Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuḅari caupa. I wusha tā ka, n upityanangu u da i'ari n u da gogo-na, i shamkpa tā Kadyanshi ka Shinga ka nala ki.

² Kpam Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ka wauwa da i lya baci kapala n uwushukusu n ili i'ya n tonuko da. I yan baci nala wa, upityanangu u de u gbani u da.

³ N tonuko da tā ili i'ya a tonuko mu. Ukuna u da u lai kalen u da na: Kawauwi ka kuwa tā adama a unyushi u cingi u tsunu, tyoku da Tagarada u Kashilā u danai.

⁴ A ciḅangu yi tā, an a yain a'ayin a tatsu, aku a 'yangasa yi n uma, tyoku da Tagarada u Kashilā u danai.

⁵ U wenike tā kaci ka ne ara Bituru, aku u wenikei kaci ka ne a asu u Kupanamere.

⁶ An nala wurai, aku u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a da a lai amangatawantawun (500) a asu u te. Ama ushani a asuvu a aza da a wene yi aza roku a buwa tā n uma, shegai aza a roku a kuwusa de.

⁷ Aku u wenikei kaci ka ne ara Yakubu, pini nala, u wenikei kaci ka ne a asu u asuki yi gba.

⁸ A makorishi, aku u wenikei kaci ka ne ara va, mpa uza da gbaḃa a matsai a a'ayin a da bawu a gain a matsa mu.

⁹ Gba asuki a nala yi a la mu tā. Mpa n ratsa a isa mu kasuki wa, kpaci n yanka tā kuwa ku Atoni a Kashilā mavura.

¹⁰ Shegai ukuna u shinga u Kashilā u da u gonuko mu ili i'ya mari, kpam ukuna u shinga u ne utuwa ara va ili i gbani i'ya wa. N matsai n yain manyan hal n lai gba asuki a da a buwai, shegai mayun da, ukuna u shinga u Kashilā u da u yain manyan mi, mpa wa.

¹¹ Adama a nala, n yanka da baci kuḅari ko kpam kasuki ka roku a asuvu a le ka yanka da kuḅari, gba ili i te i'ya tsu yain, kpam ili i'ya i wushuki i'ya.

U'yangā u akushe

¹² Tsu yan baci kuḅari ku a 'yangasai Kawauwi a ukpa, nida aza roku a de a ka dana akushe a ka 'yangā a gono n uma wa?

¹³ Nala mayun da baci, wa wenike la vi de a 'yangasa Kawauwi wa.

¹⁴ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, kuḅari ku tsunu ku gbani ka, kpam upityanangu u de u gbani u da.

¹⁵⁻¹⁶ A 'yangasa baci akushe a gonoi n uma wa, Kashilā ka 'yangasa Kawauwi wa. Shegai tsu dana tā Kashilā ka 'yangasa tā Kawauwi. Adama a nala a 'yangasa baci akushe wa, u woko la vi de kaḅan ka tsa yansa.

¹⁷ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, upityanangu u de u gbani u da, kpam i'a tā a asuvu a unyushi u cingi u de.

¹⁸ Nala mayun da baci, ama da a kuwai cina a zuwa de upityanangu u le ara ne, a ka yan le de mavura.

¹⁹ Tsu wushuku baci n Kawauwi ka wauwa tsu a uma u naha bamu n uma u da wa tuwa, u gan tā ama a pana tsu asuvayali kapala n ama da a buwai.

Tyoku da a ka 'yangasa akushe

²⁰ Shegai ukuna u mayun vi u da a 'yangasa tā Kawauwi a ukpa, aya gbaḃa kagitā ka u'yangā asuvu aza da a ka 'yangasa a gono n uma.

21-22 Gbā ama a kuwā tā adama a ili i'ya vuma u te u yain, Adāmu dā tuko tsu ukpā gbā tsunu. Nala dem a 'yangasāi ama a ukpā adama a ili i'ya vuma u te u yain. Kawauwi ka ka tuko tsu uma gbā tsunu.

23 Shegai a ka 'yangasā tā ya dem utonomgboni. Kawauwi ka a gitai u'yangasā, a'ayin a dā baci Kawauwi ka gonoi, a ka 'yangasā tā ama a ne gbā.

24 Nala u wura baci, aku makorishi ma likimba ma tuwā. Kawauwi ka wacinsa tā gbā atokulalu a ne icun kau-kau, aku u gonuko Kashilā Tata tsugono.

25 Kpaci u kaṅā tā Kawauwi ka lyai tsugono hal u shilākaṅā n atokulalu a ne gbā, aku u zuwa le a kere ka adeshikpetsu a ne.

26 Kpam utokulalu u makorishi u dā wa wacinsa u dā ukpā.

27 An Tagarāda u Kashilā u danai Kashilā ka uka tā ili dem a kere ka ucira u Kawauwi, a isa pini Kashilā wa. Kpaci aya u ukai gbā ili a ucira u Kawauwi.

28 Aku u lya baci kaci ka ili gbā, Maku mi ma zuwa tā kaci ka ne a kere ka Kashilā, uza dā u zuwai ili gbā a kere ka ne. Aku Kashilā ka lyai tsugono tsu ili gbā.

29 Nida ukuna u ama dā a lyuḅugi adama a dā a ka ɓaṅga akushe? Ndyā kalen ka uyan nala? A ka 'yangasā baci akushe wa, nida a ka lyuḅugusu ama adama a le?

30 A ka 'yangasā baci akushe wa gbā gbā, nida tsa zuwa kaci ka tsunu evu n ukpā a'ayin dem?

31 Ama a vā, mayun n tonuko dā, n tsu yan tā evu n ukpā kain dem. N tsu lapa tā makamba adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu u yain ara dē, kpam ukuna u na vi dem mayun dā.

32 A ka 'yangasā baci akushe wa, ili i shinga i eni i'ya mu n shilākaṅā baci n aza a Afisu aza dā a'ari nnama n cingi? Ama a tsu dansa tā, cinda nala,

“Aṣakā tsu lyai kpam tsu soi,
kpaci nakpan tsa kuwā tā.”

33 Kotsu i aṣakā ama a yinsā dā wa. A dana tā, “Aje a cingi a ka nangasa tā ahali a shinga a vunu.”

34 Gonukoi uyawunsa u dē a ili i'ya i'ari i shinga, kpam i aṣakā uyansa unyushi u cingi. Panai uwono an aza roku a dē bawu a revei Kashilā.

A'ayin a dā a ka 'yangasā tsu a ukpā

35 Uza roku wa wecike tā, “Nida a ka 'yangasā akushe a gono n uma? Icun i ikyamba i eni i'ya a ka yan n i'ya?”

36 Keci ka utengeshi ka nala vi. Vu ce baci icun a iyamba, i tsu wutā wa she i kuwā ve.

37 Kpam ili i'ya vu cei a iyamba yi i'ya avuku a dā a ka gbonguro vi wa, shegai icun i ekpi i ilya yi ko kpam icun i roku kau i'ya vu cei.

38 Kashilā ka naḳā tā icun i nala yi ikyamba i'ya u dāngasāka yi. Icun dem i tsu gbonguro tā a icun i avuku a ne.

39 Ikyamba i icun i ili i'ya i'ari n uma i'a tā icun kau-kau. Ama a'a tā n icun i ikyamba i le. Nnama kpam n i le. Nnu n adan ya dem n i ne.

40 Ikyamba i'ya pini a zuba, ikyamba i'ya kpam pini a likimba. Tsulobo tsu ikyamba i zuba tsā tā kau n tsulobo tsu ikyamba i likimba.

41 Kaara ka tā n tsulobo tsu ne, uwoto wā tā n tsulobo tsu ne, atala kpam n tsulobo tsu le kau; a asuvu a atala yi gbām tsulobo tsu takpana tā.

42 Nala wa woko a ka 'yangasā baci akushe a gono n uma. Ikyamba i tsunu i'ya i kuwā i shamai vi, ya woko tā kau a 'yangasā baci i'ya, kpaci a'ayin a nala yi ya doku ya kuwā wa.

43 A cidāngu baci ikyamba i tsunu, i tsu lobono wa kpam bawu ucira. A ka 'yangasā baci i'ya ya lobono tā kpam n ucira.

44 Gogo-na ikyamba i kayala, i'ya tsa wene i'ya, shegai a 'yangasā baci i'ya, ya woko tā ikyamba i'ya Kulu Keri ka naḳā uma.

Mayun dā ikyamba i kayala i'ya pini, kpam ikyamba i'ya Kulu Keri ka naḳā uma i'ya pini.

45 Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Vuma u kagitā Adāmu u wusha tā uma.” Vuma u makorishi; wata, Kawauwi, u woko tā kulu ka ka naḳā uma.

46 Ili i'ya i gitai utuwā i'ya ikyamba i kayala, aku ikyamba i kulu i tonoi a kuciṅa.

47 Kashilā ka kenei kayala a iyamba aku u yain vuma u kagitā Adāmu. Ucun u vuma u ire vi a zuba dā u wutai.

48 Ya dem a likimba wā tā n ikyamba tyoku u Adāmu. Kpam ya dem a zuba wā tā n ikyamba tyoku u uza dā u wutai a zuba.

49 Gogo-na naha tyoku dā aṣu tsari tyoku u Adāmu dā, vuma u iyamba, nala dem kain ka roku tsa woko tyoku u Kawauwi, vuma u zuba.

50 Ama a vā, ma ciga dā tā i reve ikyamba i tsunu i na i'ya i'ari n inyama nā mpasa ya shama tā. Nala u wenike tā ya uwa a tsugono tsu Kashilā tsa bawu tsari n utyoku wa.

⁵¹⁻⁵² Gogo-na ma wenike dā tā ili i usokongi i'ya Kashilā ka wenike tsu: Aza roku a tsunu a ka kuwā wa, shegai a fulā baci kavana ka makorishi, Kashilā ka savadā tsu tā gbā n uyan u a'eshi rapu, hal u lai gbām uwura u ili bal. Kpaci a fulā baci kavana, a ka 'yangasā tā akushe, kpam a ka doku a ka kuwā wa, pini nala, gbā tsunu tsa wusha tā ikyamba i savu.

⁵³ Kpaci ikyamba i kayala i tsunu i'ya i tsu kuwā kpam i shama, a ka savadā tā i'ya a gonuko i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwā.

⁵⁴ A'ayin a dā baci nala gitai, kpam a savadai ikyamba i kayala i tsunu i'ya ya kuwā, a gonukoi i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwā, aku a makorishi Tagarāda u Kashilā u woko mayun:

"A wacinsa de ukpa! Ulya u kaci a ukpa u shadangu de!"

⁵⁵ "Nte asu u dā ukpa u lyai kaci vi?"

Nte kpam matađatsu ma ukpa ma ma tsu zuwa m6ala mi?"

⁵⁶ Unyushi u cingi u dā u tsu zuwa ukpa u tsarā ucira u utuko m6ala, kpam ucira u unyushi u cingi Mele ma.

⁵⁷ Shegai tsu cikpa tā Kashilā an u asakai Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u naka tsu ulya u kaci a ukpa.

⁵⁸ Ama a vā aza dā ma ciga, adama a dā Kashilā ka yain nala, shamgbai n ucira. Kotsu i asaka ili i roku i gbadā dā hal i loko dā wa. Zuwai kaci ka de i woko ayain a manyan maco a'ayin a dā baci ya yan manyan ma Asheku, kpaci i reve tā manyan ma ya yan adama a Asheku ma gbani ma wa.

16

Uwushika ama a Kashilā kune

¹ A'ayin a dā baci ya wushika ama a Kashilā kune, kotsu i yain tyoku dā n tonukoi a'uwa a Atoni a dā a'ari a Galatiya.

² Kain ka kagitā ka a'ayin a shindere dem u kana tā i fofo ikebe i roku a ikengi a ili i'ya i tsarai. Zuwai i'ya adama a kune. I yan baci nala, ya rongo ubana n i goni tsarai i wushi i'ya a'ayin a dā baci n rawai wa.

³ Dangasai Atoni a roku a bidya ikebe yi ubana a Urishelima. N rawa baci ma naka le tā ukanikorongi u dā wa wenike an i wushuki n ele.

⁴ U lobono baci n bana dem, tsa yan tā nwalu mi ka6olo.

Ili i'ya Bulus wa ciga u yain

⁵ Ma kyawunsa baci a Masidaniya, ma bana tā n kondo dā.

⁶ Gaawan ma dusuku tā n adā a'ayin a re, ko gbām hal ubana makorishi ma a'ayin a kutanu. Aku i 6anga mu n kana ure ubana asu u dā dem ma bana.

⁷ N rawa baci ara de gogo, ma 6arakpa wa. Wari wa laka mu tā n 6arakpa a ure kahu n rawa ara de, tsarā n tuwā baci n 6arakpa n adā Asheku a wushuku baci.

⁸ Shegai ma shamgbai tā pini na a Afisu hal Abiki a Kain ka Amangarenkupa a wura.

⁹ Kpaci a kukpunka mu tā ure u pige u uyan manyan ma shinga, kpam ama ushani a ka nakasa tā kaci, ko an u wokoi aza roku ushani a ka yan tā tsilala n atsu.

¹⁰ A'ayin a dā baci Timoti rawai, wusha ni mai. Wa yan tā manyan ma Asheku tyoku u va.

¹¹ Kotsu i asaka uza roku u goro yi wa. Naka ni unā u shinga u de kpam i 6anga yi u kana ure wa gono baci utuwā ara va. Ma vana yi tā n aza roku a gono.

¹² Gogo-na, a ukuna u utoku u tsunu Apolo. N tonuko yi tā u 6olomgbono n atoku a'ayin a dā baci a ka tuwā dā ukondo, shegai u ciga u yain nala a'ayin a na wa. U tsā baci kabala, wa bana tā.

Bulus kotsoi ukanikorongi u ne

¹³ Rongoi ufo6usi. Kana i upityanangu u de gbam-gbam. Kotsu i pana uwonvo wa. Yanyi ucira.

¹⁴ Yanyi manyan ma de gbā n uciga.

¹⁵ I reve tā Isitifanu n aza a kuwa a ne alya a gitai a wokoi Atoni a Akataya, kpam a neke tā kaci ka le tsarā a gbashika ama a Kashilā. Ama a va ma folo dā,

¹⁶ i toni ama a na n aza dā a'ari tyoku u le i yain manyan n ele i panaka le.

¹⁷ N pana tā kayanyan an n wenei Isitifanu, n Faratunata, n Akaiku. A 6anga mu tā adama a dā bawu i'ari pini.

¹⁸ A gbamatangu mu tā cika, n reve tā dem nala a yanka dā. Kpam u kana tā i naka icun i ama a nala yi tsupige.

¹⁹ A'uwa a Atoni a dā a'ari pini na a uyamba u Asiya a ka sukunku dā tā idyani i le.

Akila n Bilikisu ka6olo n ama a Kashilā a dā a tsu gawunsusa a kuwa ku le, a ka sukunku dā tā idyani i le a asuvu a kala ka Asheku.

²⁰ Gbà Atoni a Asheku a ka sukunku dā tā idyani i le.

Danāsai atoku a dē mai.

²¹ Mpa Bulus uza dā korongi idyani i na yi n kukere ku va.

²² N yan tā kvasu Kashilā ka yanka uza dā baci dem bawu wa ciga Asheku unā. Kpam asakā Asheku a tuwā gogo.

²³ Asakā ukuna u shinga u Asheku Yesu u rongo n aḍā.

²⁴ Ma ciga tā gbā uza dā wāri uza u Yesu Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u atoni a da a'ari a Korintiya an aza roku a le pini de a ka sapulusa Bulus. U suku ta kabangi ka ne Taitu ba u yanka ama yi kadyanshi a kaci ka ili i'ya i'ari i mayun. An Taitu gonoi u tonuko ta Bulus an ama ushani a wushuki n i'ya u danai, shegai aza roku a da pini a buwai bawu ma wushuki. A ukanikorongi u na vi, Bulus cikpa ta abangi a ne, kpam u yain kadyanshi ka aza da a 'yuwan yi vi.

Bulus todugbusuko ta ama yi tyoku da wari wa ciga u yain, kpam n i'ya i kangu yi u yain nala vi. A kapala kpam, u yain kadyanshi a kaci ka ugbashika Kashila. U yan ta kadyanshi tyoku da Atoni a ka bangamgbanu. A makorishi u wenike ta kaci ka ne an wari kasuki ka maci ka Kawauwi.

Tagarada u na wa wenike tsu ta tyoku da Atoni a ka yan manyan gogo-na, n tyoku da a ka banga nkoshi ma Atoni n awenishiki a da a ka yanka Kawauwi manyan. U yan ta kadyanshi hal gai tyoku da a ka naka ikebe n ili i maci adama a manyan ma Kashila. U wenike tsu ta an makoshi ma mayun ma tsu yan manyan adama a ili i'ya wa tsara wa, shegai adama a ili i'ya ama a ka tsara. U dana ta, a'ayin a da baci a yain ukuna bawu pini ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala u woko de u gban. Shegai a'ayin a da baci a yain ukuna n ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan kpam a tsara ucira u mayun a likimba.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Bulus cikpai Kashila (1:1-11)

Manyan ma kasuki ubana a asu u ama a Kashila (1:12-2:17)

Adooki a asuvu a uciga u Kawauwi (3:1-7:16)

Kune ubana a asu u aza a unambi (8:1-9:15)

Bulus kasuki ka mayun ka (10:1-13:10)

Idyani i makorishi (13:11-13)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini kabolo na mpa a'ayin a da n korongi ukanikorongi u na vi.

Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a ilyuci i Korintiya ka ma koronku, n gba aza da a'ari ama a Kashila a kapashi ka Akataya.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

³ Cikpai Kashila eyi uza da wari Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi! Kashila Tata aya uza da wari n iyali kpam n unaka ndishi n katakasuvu.

⁴ U tsu naka ta ndishi n katakasuvu a'ayin a da baci tsari a asuvu a kadambula, tsara tsu naka aza roku ndishi n katakasuvu. A'ayin a da baci aza roku a'ari a asuvu a kadambula, tsa fuda ta tsa naka le icun i ndishi n katakasuvu n nala n da Kashila ka naka tsu vi. ⁵ Mayun da wari an tsa pana ikyamba cika adama a Kawauwi. Mayun da kpam tsu tsu tsara ndishi n katakasuvu cika adama a Kawauwi.

⁶ Tsu pana baci ikyamba, tsa zuwa ta uma u da Kashila ka naka da ndishi m atakasuvu n iwauwi adama a upana u ikyamba u nala vi. A'ayin a da baci dem Kashila ka naka tsu ndishi n katakasuvu, tsara tsu gbatangu da da. Kpam i fuda i kawunku n ahankuri a upana u ikyamba vi.

⁷ Uzuwa u uma u tsunu ubana ara de wa ta n ucira, kpaci tsu reve ta i pana baci ikyamba tyoku da atsu tsu panai, ya wusha ta ndishi n katakasuvu tyoku da atsu tsu wushai.

⁸ Ama a va, tsa ciga ta i reve tyoku da tsu panai ikyamba a uyamba u Asiya. A zuwuka tsu ta ukuna u da u lai ucira u tsunu, hal tsu takpai uma gbam tsa yan uma kpam wa.

⁹ Mayun da, tsu zuwa ta tsa kuwa. Shegai ukuna u nala u zuwa tsu ta tsu gita uwushuku n Kashila, shegai kaci ka tsunu wa, kpaci aya u tsu 'yangasa akushe.

¹⁰ Kashila ka wauwa tsu ta a'ayin a da tsu yain evu n ukuwa vi, tsu reve ta kpam wa lya kapala n uwauwusa tsu.

¹¹ Wa wauwa tsu ta kpaci eda ya bangasa tsu ta an ya yansa tsu kvasu. Adama a nala, Kashila ka wushuku ta kvasu ka de. Wa zuwuka tsu ta unu u shinga, kpam ama ushani a ka cikpa yi ta adama a ili i'ya u yanka tsu.

Bulus asakqi ve nwalu ma ukyawunsa u ne

¹² Tsu ciba baci n ili i'ya tsu yain, tsu tsu dana ta tsu yan ta mazanga an bawu tsu yain ukuna u gbani. Kain dem tsu tsu rongo ta mai, kpam tsu tsu sokonku da ko ili wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u zuwai uyan ili i nala yi gba, ugboji u likimba u da wa. Tsu rongo ta mai ko nte wa, hal gai u kana baci n ada.

¹³⁻¹⁴ An tsu koronku da vi, tsu yan ta kadyanshi n ada karara, tsu sokonku da ko akani a te wa. Adama a nala, n zuwa ta uma ya reve ta gba i'ya tsu korongi. I tsa ta i reve ili i roku a ili i'ya tsa tono, shegai tsu zuwa ta uma ubana kapala ya reve ta i'ya mai mai, tsara kain ka Yesu Asheku a tsunu ka yan baci, ya yan ta mazanga adama a tsunu, atsu kpam tsu yain mazanga adama a de.

¹⁵ N reve ta ukuna u na vi mai, da gai i zuwai mari n fofusoi ma tuwa n kyawan da ve n kagita ki, nala Kashila ka zuwuka da una u shinga kpaci mari ma tuwa ta ara de kure.

¹⁶ Mari ma ciga ta n batsa n kyawan da a'ayin a da n wurai ubana a uyamba u Masidaniya n a'ayin a da kpam ma wura ugono. Aku i'ari i banga mu kpam i soku mu a nwalu n va ubana a kabon ka Yahuda.

¹⁷ N reve ta ya wecike ta ili i'ya i bishinka mu uyan i'ya n fofusoi vi. Kadyanshi ka uvurusa a'ene ka ma yanka da wa. Gogo-na n woko la vi de tyoku u ama a likimba aza da a ka dana ukuna aku a gono a kpada u da ushadangu?

¹⁸ I reve ta gai Kashila uza da i wushuku n eyi da, nala dem u gan ta i reve an tsu tsu dana "Eye" aku tsu gono tsu dana "A'a" kute wa.

¹⁹ Kpaci Yesu Maku ma Kashila u tsu dana "Eye" aku u gono u dana "A'a" kute wa, shegai u tsu rongo ta n katakasuvu ka te. Aya uza da mpa n Sila n Timoti tsu yanka da kadyanshi a kaci ka ne.

²⁰ Kpaci aya u shadangi gba kazuwambani ka Kashila. Adama a nala a da tsu tsu dana "Ami" tsu naka baci Kashila tsupige a asuvu a kala ka Kawauwi.

²¹ Ciba, Kashila ka ka tsu zuwa da hal n atsu dem tsu yain ucira a asu u Yesu. Kashila ki aya dem u dangasa tsu.

²² U kaara tsu ta kugyan tsara u wenike an atsu ama a ne a da koshi. U zuwuka tsu ta dem Kulu ku ne a asuvu a atakasuvu a tsunu tyoku u uzuwambana tsara u wenike tsu an ili i roku i'ari a utuwa.

²³ Kaban ka baci ma yanka da an n danai n 'yuwan ugono a Korintiya vi adama a da bawu ma ciga n yan da mavura, asaka Kashila ka yan mu mavura.

²⁴ Ili i'ya ya wushuku n i'ya, i'ya tsa tonusoko da wa. Tsu reve ta i'a ta n upityanangu u ucira, adama a nala a da i'ari n ucira. Tsa ciga ta tsu yain manyan kabolo n ada tsara i shadangu n mazanga.

2

¹ N tonuko ta kaci ka va, "Ma doku ma tuwa ara de wa, kpaci an n tuwai ara de caupa vi n zuwa ta gba de unambukatsuma."

² Shegai ma zuwa da baci unambukatsuma, ya wa zuwa mu n pana kayanyan? Eda koshi, kpam eda aza da n zuwai unambukatsuma.

³ I'ya gai i zuwai n koronku da nala a ukanikorongi u da n sukunku da vi. Ma ciga n kyawan da wa, kpaci ugawunsa n ada wa zuwa mu ta ukpada u upana u kayanyan. Kpam eda ama da u gain i zuwa mu upana u kayanyan. Ili i'ya i zuwai ma ciga n pana kayanyan i'ya tsara eda dem i pana kayanyan.

⁴ A'ayin a da n koronku da caupa vi, ma ta n kadambula n ukpada u upana u kayanyan a asuvu a katakasuvu ka va hal n koronku da n meshi a a'eshi a va cika. N koronku da tsara n zuwa da unambukatsuma wa, shegai koronku da n koronku da tsara i reve an ma ciga da cika.

Cimbusukqi atoku unyushi u cingi

⁵ Uza roku a asuvu a de u zuwa mu baci unambukatsuma, mpa u zuwai utyoku u va wa. Gba de da u zuwai unambukatsuma, kpam ya dem wa ta n tyoku da wa pana u da. Ma ciga n dansa cika wa.

⁶ Ubolomghono u kaci u da aza roku a de ushani a yain a yan yi mavura ma ma gain a naka yi vi, ma rawa ta.

⁷ Shegai gogo-na u gan ta i cimbusuka yi i naka yi ndishi n katakasuvu tsara kotsu i zuwa yi u rongo n unambukatsuma hal upityanangu u ne u rukpa wa.

⁸ Ma folo da, wenike ni an ya ciga yi.

⁹ Koronku da ma koronku da tsara n kondo da, kpam n wene ko ya pana uwenishike u va.

¹⁰ I cimbusukā baci vuma nala vi, mpa dem n cimbusukā yi tā. N cimbusukā yi baci (an baci unyushi wari pini), yan da n yain nala tsarā n yanka dā ukuna u shinga a ucira u Kawauwi.

¹¹ Tsarā Kanangasi* ka lyai kelime n u la tsu ugboji wa, kpaci tsu reve tā afo6i a Kanangasi utuwā ara tsunu.

Ku6ari ku Bulus a Taruwasa

¹² An n rawai a Taruwasa tsarā n yain ku6ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi, n cina tā cina Asheku a fo6uso de ure adama a manyan mi.

¹³ Shegai n dambula tā cika, kpaci n wene utoku u tsunu Taitu wa. Pini nala, n tonukoi aza da a'ari pini vi, "U yan tsu ben." Aku n lazai ubana a Masidaniya.

Ulya u kaci adama a Kawauwi

¹⁴ Tsu cikpa tā Kashilā cika! Aya u zuwa tsu tsu woko agbashi a ne kpam u tonoi n atsu a kapala adama a ulya u kaci u Kawauwi. Kashilā ka 6angā tsu tā dem tsu tamburuka ureve u Kawauwi ko nte wa tyoku u ili i magulani.†

¹⁵ Uma u tsunu wā tā tyoku u magulani ma Kawauwi ka nakā Kashilā, ma kpam ma tambura a asu u ama dā Kashilā ka wauwusa hal n ama dā a ka kuwusa.

¹⁶ A asu u aza da a ka kuwusa, magulani mi ma woko le de kawān ka ukpā. Shegai a asu u aza da a'ari n uma, magulani mi ma woko le de magulani ma uma. Ya wa fudā wa canga araji a ukuna u nala vi?

¹⁷ Tsā tyoku u ama dā a tsu yan ku6ari ku kadyanshi ka Kashilā tsarā a tsarā ikebe wa. Nala tsari wa. Shegai amaṣi u dā tsari u uwoko atsumate a Kashilā, kpam a asuvu a ucira u Kawauwi tsu tsu dansa tā akani yi a kapala ka Kashilā.

3

Kazuwamgbani ka savu ka Kashilā

¹ Gogo-na gitā dā tsa gitā ucikpala kaci ka tsunu? Ama roku a rawa tā n ikanikorongi i icikpali ko kpam a zuwa dā i koronku le ikanikorongi i icikpali yi. U gan tsu yain n ikanikorongi nala?

² Shegai eḍa ukanikorongi u tsunu, kpam i'ā tā a asuvu a atakasuvu a tsunu tsarā ya dem u yain kaneshi u reve kpam i'ya u yain kaneshi vi.

³ I wenike tā a kateshe an eḍa ikanikorongi i'ya Kawauwi ka korongi aku atsu tsu bankai i'ya. Kulu Keri ku Kashilā Uza u Uma ku korongu dā tā a asuvu a atakasuvu a tsunu, shegai a iwaraka ko agbagala a dā a yain n atali wa.

⁴ Tsa fudā tā tsa dana nala adama a ucira u upityanangu u tsunu a kapala ka Kashilā adama a Kawauwi.

⁵ Dana dā tsu danai tsa fudā tsa yan manyan ma nala mi n kaci ka tsunu wa. Kashilā ka ka zuwai tsu fudāi tsu yain gbā i'ya tsu yain vi.

⁶ U zuwa tsu tā tsu fudā tsu woko agbashi a kazuwamgbani ka savu ka ne ka ka wutai a asu u Kulu Keri. Kazuwamgbani ka savu ki Mele ma a korongi wa, kpaci Mele ma a korongi ma tsu tuko tā ukpā, shegai Kulu ku tsu tuko tā uma.

⁷ Mele ma cau a atali a dā a tsu korongu ma, kpam a tsu wene tā tsupige tsu Kashilā a a'ayin a nala yi. Aza a Isara'ila a fudā a 6arakpā n a wundi upetiwa'eshi u Musa wa, kpaci wa laḍa tā cika, ko an u wokoi uladā vi u 6arakpā wa. Adama a nala, Mele ma ma wokoi manyan ma ne utoko u ukpā u dā, kpam māri n tsupige nala,

⁸ tsupige tsu manyan ma Kulu Keri tsu la tā tsupige tsu Mele. Ko nala wa?

⁹ Manyan ma ma tsu tuko ama ukidāga u ugana n mavura mā baci n tsupige, manyan ma ma tsu zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka Kashilā ma yan tā n tsupige tsa tsa la nala vi.

¹⁰ Mayun dā an tsupige tsu kazuwamgbani ka cau tsu woko de ili i gbani, kpaci katyashi ka tsupige tsu savu ka la tā ka cau.

¹¹ Mele mā tā n tsupige tsa tsu kporoi. Shegai tsupige tsu kazuwamgbani ka savu tsu la tā ucira, kpaci tsa kporo wa.

¹² Tsa dansa tā bawu uwonvo, kpaci adama a nala a dā tsari n uzuwa u uma.

¹³ Tsā tyoku u Musa wa. Upetiwa'eshi ne u laḍa tā, shegai u pala tā u dā tsarā u zuwa aza a Isara'ila a lyai kelime n uwene katyashi ki n ka kpori wa.

¹⁴ Ama yi a ryagbaja tā, kpam ili i roku i tsu kangu le tā uwene ukuna u mayun a'ayin a dā baci a yain kaneshi u Mele. Kawauwi ka koshi ka fudā ka takpa le ili i'ya i kangu le uwene vi.

¹⁵ Ko n gogo-na, a yan baci kaneshi u Mele ma Musa, ili i'ya pini i tsu kangu le atakasuvu.

* 2:11 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁶ Shegai a'ayin a da baci dem uza kpatalai ubana a asu u Asheku, she u takpa yi ili i'ya i kangu yi vi.

¹⁷ Asheku a nala yi aya Kulu. Kpam asu da baci dem Kulu ku Magono ma Zuba kari, ku tsu naka ta utsara u kaci.

¹⁸ Adama a nala ipetiya'eshi i tsunu i'a kpam upali wa, tsara tsu wenike tsupige tsu Magono ma Zuba. Kpam Kulu ku Magono ma Zuba ka yan baci manyan a asuvu a tsunu, tsa woko ta tyoku u ne aku tsu wenike tsupige tsu ne cika.

4

Kuzuwate ku ucanga a mgbodo n cin

¹ Kashila n upana u iyali u ne, u naka tsu ta manyan ma na mi tsara tsu yain. Ili i'ya i zuwai bawu tsa wowo i'ya la vi.

² Tsu 'yuwan ta uyan ili i uwono ko kpam i'ya i'ari usokongi. Tsu tsu yinsa ko uza wa, kpam tsu tsu sava da uwenishike u Kashila wa. Ukuna u mayun u da koshi tsu tsu dansa a kapala ka Kashila, tsara ama a wushuku an tsari ama a maci.

³ Kadyanshi ka Shinga ka tsa yansa ku'ari ka baci ukimbi, a asu u aza da a'ari a ure u ukpa da kari ukimbi.

⁴ Kanangasi;* wata, uza cingi uza da wa lya tsugono tsu likimba u na u rumbansa ta atakasuvu a le, pini nala, a wushuku n akani a da tsa yansa ku'ari a kaci ka tsupige tsu Kawauwi wa. A ka wene katyashi ka pige ka ka wakana ara le wa, kpam a reve an Kawauwi ka rotsoi Kashila wa.

⁵ A'ayin a da tsa kyawunsa n tsu yanyi ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila ki, ku'ari ku kaci ka tsunu ka tsa yansa wa, shegai ku Yesu Kawauwi an wari Asheku. Atsu agbashi a de a da adama a ili i'ya Yesu yanka tsu.

⁶ Kashila ka ka danai, "Asaka katyashi ka wakana a asuvu a karimbi!" U zuwa tsu ta tsu reve an katyashi ka na ki katyashi ka tsupige tsu Kashila ka, ka tsu tsu wene a upetiwa'eshi u Yesu Kawauwi.

⁷ Kuzuwate ku ucanga ku na ki a asu u Kashila da tsu tsara ka, shegai tsari ta tyoku u mgbodo n cin a asu u da kuzuwate ku ucanga ki kari. Nala u wenike ta an ucira u pige vi a asu u Kashila da u wuta, shegai ara tsunu wa.

⁸ A uka tsu a asuvu a awuya cika, shegai a fuda a minjara tsu wa. Ko tsu reve baci kpam ili i'ya tsa yan wa, tsu tsu bulu uzuwusa uma an ili i shinga i roku ya gita wa.

⁹ A zuwa tsu ta tsu panai ikyamba cika, shegai Kashila ka asaka tsu wa. A tsu gbashangu tsu ta a iyamba, shegai gba n nala a wacinsa tsu wa.

¹⁰ A'ayin a da baci tsa pana ikyamba nala, ikyamba i tsunu i tsu wenike ta tyoku da Yesu panai ikyamba a'ayin a da u kuwai vi. Pini nala, ama a ka wene ta uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu.

¹¹ Nala wari, kain dem tsu tsu reve ta gaawan a ka wuna tsu ta adama a da tsa gbashika Yesu. Pini nala, ama a ka wene ta uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu i'ya ya kuwa.

¹² Tsu wushuku ta tsu modono n ukpa, tsara eda i tsara uma.

¹³ A korongu ta a Tagarada u Kashila, "Dansa da ma dansa an u wokoi n wushuki." Uwushuku u te u da tsari n u da, kpam dansa da tsa dansa an u wokoi n wushuki.

¹⁴ Kashila ka 'yangasa ta Yesu Asheku a asuvu a ukpa. Tsu reve ta kpam an Kashila ka tuwa ka 'yangasa tsu n Yesu. Kashila ka bidya tsu ta ka'olo n ada kpam tsu shamgba a kapala ka ne.

¹⁵ Gba ukuna u na vi adama a ukuna u shinga u de u da. Tyoku da ama ushani a'ari ulya kelime n uwusha ukuna u shinga u Kashila, nala dem a'ari ulya kelime n ucikpa Kashila, Kashila kpam kari a udoku uwusha tsupige cika.

Upityanangu a asu u Asheku

¹⁶ Ili i'ya gai i zuwai bawu tsa bulu uzuwa uma i'ya gai la vi. Ko an u wokoi ikyamba i tsunu ya kuwusa, kain dem kulu ku tsunu ku tsu tsara ta ucira u savu.

¹⁷ Upana u ikyamba u da tsa pana gogo-na wa gan wa, kpam wa barakpa wa. Shegai wa banga tsu ta tsu tsara tsupige tsa tsu lai upana u ikyamba vi cika, kpam tsupige tsi tsa yan n utyoku wa.

¹⁸ Tsu zuwa a'eshi a tsunu a ili i'ya tsa wene wa, shegai a ili i'ya bawu tsa wene. Ili i'ya tsa wene vi ya barakpa wa, shegai ili i'ya bawu tsa wene vi ya yan n utyoku wa.

* 4:4 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

5

¹ Tsu reve t̄a a waṣa baci katani ka tsa rongo na vi; wata, tsu kuwa baci tsu aṣak̄ai ikyamba i na yi, Kashil̄a ka fobusuko tsu t̄a kuwa ka tsa rongo a zuba. Asu u da eyi fobusoi n kaci ka ne kpam bawu wa kotso.

² Tsu wowo de n ikyamba i'ya tsari n i'ya gogo-na, adama a nala tsu maṣṣa de a uka tsu ikyamba i savu a zuba tyoku u aminya a savu.

³ A'ayin a nala tsa rongo kpam kataḡa wa, kpaci tsa uka t̄a ikyamba i savu a zuba.

⁴ An tsa rongo n ikyamba i na yi t̄a t̄a ushadangi n kadambula kpam tsa pana t̄a ikyamba. Shegai uwowi u tsunu u zuwa tsu tsu cigi ukpa aku tsu aṣak̄ai ikyamba i na yi wa. Tsa ciga t̄a tsu aṣak̄ai ikyamba i cau yi, kpaci tsa wusha t̄a ikyamba i'ya bawu ya kuwa.

⁵ Kashil̄a ka n kaci ka ne u fobuso tsu adama a nala yi, kpam u naḡa tsu Kulu Keri tsara ku woko tsu uzuwamgbana u da wa wenike an uma u savu u na vi mayun da.

⁶ Adama a nala kain dem tsu rongo n atakasuvu a ucira. Tsu reve t̄a a'ayin a da baci tsari n uma a ikyamba i na yi, t̄a a kuwa ku te n Asheku wa.

⁷ Tsa tono t̄a ili i'ya tsu wushuki n i'ya, shegai tsu tono ili i'ya tsu wenei wa.

⁸ Adama a nala a da n danai t̄a t̄a n atakasuvu a ucira. Tsu la t̄a uciga tsu aṣak̄ai ikyamba i na yi tsara tsu bana a kuwa a asu u Asheku tsu rongo de.

⁹ T̄a baci n uma pini na a ikyamba i na yi, ko kpam t̄a baci bawu uma, uciga u tsunu tsu yanka yi ili i'ya wa pana kayanyan u la t̄a ili i'ya i buwai gba.

¹⁰ Ili i'ya i zuwai i'ya, kain ka roku gb̄a tsunu tsa shamgba t̄a a kapala ka Kawauwi kpam u yanka tsu afada. Ya dem a asuvu a tsunu wa wusha t̄a katsupi ka ili i'ya u yain a'ayin a da wari n uma a ikyamba i na yi, ko i'ya baci mai ko icingi.

Utuko u ama a asu u Kashil̄a

¹¹ Adama a da tsu revei an tsa pana uwonvo u Asheku da i zuwai tsu maṣṣai tsara ama a kpatala a gono a asu u ne. Kashil̄a ka reve t̄a tyoku da tsari mayun, tsa ciga da t̄a i reve tyoku da tsari.

¹² Tsa ciga tsu doku tsu wenike da aradi a kaci ka ili i'ya tsari wa, shegai tonuko da tsa tonuko da ili i'ya tsari tsara i yain mazanga adama a tsunu. Pini nala, da ya tsara ili i'ya ya dana a kaci ka aza da a tsu wenike aradi a kaci ka ili i'ya ama roku a tsu dansa a kaci ka le, shegai a'a ama a maci a kapala ka Kashil̄a wa.

¹³ U woko baci yavu ijan i'ya tsa suma, tsara u tuko Kashil̄a tsupige da. U woko baci kpam yavu t̄a n ugboji u tsunu, nala kpam tsara tsu banga da da.

¹⁴ I'ya baci dem tsa yan, yan da tsa yan i'ya kpaci uciga u Kawauwi u da wa tono n aṣu. Tsu wushuku t̄a an uza roku; wata, Kawauwi ka kuwai adama a ko ya wa, adama a nala tsu wushuku t̄a an gb̄a tsunu tsu kuwai.

¹⁵ U kuwa t̄a tsara u wauwa ko ya wa, tsara aza da a wushai uma u savu adama a ne, a rongo kpam uma u da ele a ka pana kayanyan koshi wa. Shegai a rongo uma u da Kawauwi ka pana kayanyan, uza da kuwai kpam a 'yangasa yi tsara u wauwa le.

¹⁶ Adama a nala a da tsu aṣak̄ai ubidisa atoku tyoku da likimba u yawunsai a kaci ka le. Caupa, tsu tsu yawunsa t̄a a kaci ka Kawauwi tyoku da likimba u tsu yan, shegai gogo-na nala wari wa.

¹⁷ Uza da baci bolomgbonoi kaci n Kawauwi, Kashil̄a ka gonuko yi t̄a vuma u savu. Ukuna u cau a kaci ka ne u kotso de, kpam i puwan de. Ko ndya wa i ne Kashil̄a ka gonuko i'ya de i savu.

¹⁸ Kashil̄a ka ka yain ili i na yi gb̄a, u tuko tsu evu n eyi adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. U naḡa tsu manyan ma utoko ama evu n eyi.

¹⁹ Akani a tsunu yi a da, Kashil̄a ka tukuso t̄a ama evu n eyi a akere a Kawauwi. Kashil̄a ka tsu ciḡusa unyushi u cingi u le wa. U naḡa tsu t̄a kpam akani a ndishi n shinga a na yi.

²⁰ Kashil̄a ka zuwa tsu t̄a tsu woko aza a manyan a unḡa u Kawauwi, kpam u woko t̄a yavu folo da wa folo da i pana kadyanshi ka tsa tono. Adama a Kawauwi a da tsa dansa, kpam tsa folo da t̄a i aṣak̄ai Kashil̄a ka tuko da evu n eyi.

²¹ Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu! Shegai Kashil̄a ka gonuko yi uza u unyushi u cingi adama a tsunu, tsara Kawauwi ka gonuko tsu ama a maci a asu u Kashil̄a.

6

¹ Tsu yan t̄a manyan kaḡolo n Kashil̄a, kpam tsa folo da t̄a kotsu i wushi ukuna u shinga u ne gbani wa.

² U dana t̄a a Tagarada u Kashil̄a,

"A'ayin a rawa baci a da ma wenike da asuvayali, ma pana t̄a kvasu ka de.

Kain ka iwauwi n ɓaŋga ɗa ta.” ◇

Mayun ɗa, Kashila ka ta ufoɓusi u ɓaŋga ɗa gogo-na. Ara kain ka iwauwi ka.

Upana u ikyamba u Bulus

³ Tsa ciga aza roku a 'yuwan manyan mi wa, adama a nala tsa ciga i'ya tsa yan i zuwa aza roku a rukpa wa.

⁴ I'ya baci dem tsa yan, tsu tsu ciga ta tsu wenike atsua agbashi a mayun a Kashila a da. Tsu kawunku ta gba upana u ikyamba n ahankuri.

⁵ A lapa tsu ta. A zuwusa tsu ta a kuwa ku a'ali. Kakuma ka ama ka pana tsu ta upan hal a 'yangasasa atakasuvu a ama. Tsu yan ta manyan hal tsu dukpai. Roku tsu tsu lavuta wa. Roku kpm tsa tsara ilikulya wa.

⁶ Tsu wenike ta kaci ka tsunu atsua agbashi a Kashila a da, kpaci tsu nangasa kaci ka tsunu n tsicingi wa, tsa ta n ureve u da Kashila ka tsu naka. Tsu tsu yan tsali wa. Tsu tsu yansa ka ta ama ukuna u shinga. Tsa ta n ucira u Kulu Keri, kpm tsa ciga ta ama mayun mayun.

⁷ Kadyanshi ka mayun ka tsa yansa kuɓari, kpm Kashila ka ka naka tsu ucira vi. Tsa ta n ukuna u maci u da u woko tsu yavu burundu n maraga ma tsa ciga adama a kuvon.

⁸ Kashila ka tsa gbashika ama a ka cikpala tsu baci, ko a ka naka tsu baci a'ala a cingi. Ama a bidya tsu ta aza a kaɓan, shegai kain dem ukuna u mayun u da tsa dansa.

⁹ Ya dem reve tsu ta, shegai a gonoi a ka yanka tsu yavu a reve tsu wa. Tsa rongo yavu ukpa wa evu, shegai atsa na, hal n gogo-na tsa ta n uma. Tsu pana ta ikyamba cika, shegai a wuna tsu wa.

¹⁰ Kain dem tsu tsu rongo ta n mazanga, ko a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba. Aza a unambi a da tsari, shegai tsu zuwai ama ushani a yain utsari a asuvu a upityanangu. Tsa n ili wa, shegai mayun da wari an tsari n ko ndya wa.

¹¹ Eda aza a Korintiya, tsu dansa ta n ada karara. Atakasuvu a tsunu a shadangu ta n uciga u de.

¹² Tsu asaka da uciga wa, shegai eda i asaka tsu ta uciga.

¹³ Ma dansa ta n ada tyoku da ma dansa na mmuku n va. Wenike tsu uciga tyoku da atsua tsu wenike da.

Kuwa ku Kashila ka uma

¹⁴ Kotsu i yain manyan kaɓolo a asu u te n aza da bawu a wushuki n Kawauwi wa. Ukuna u shinga n u cingi wa rongo kaɓolo wa. Katyashi n karimbi a ka rongo kaɓolo a asu u te wa.

¹⁵ Nida Kawauwi n Kanangasi* a ka walambana? Nida uza da wushuki n Kawauwi wa walambana n uza da bawu u wushuki?

¹⁶ Kuwa ku Kashila ka walambana n ameli wa, ko kenu. Kpm atsua kuwa ku Kashila Uza u Uma. Kashila ka dana ta, “Ma dusuku ta n ele aku n zuwa kuwa ku va a asu u da a'ari. Ma woko ta Kashila ka le, ele kpm a ka woko ta ama a va.” ◇

¹⁷ Adama a nala, Magono ma Zuba ma dana ta, “Wutai a asuvu a le i peci kaci de n ele. Kotsu i sawa ili i'ya Mele ma danai i'a n ashinda wa, tsara n wushi da.” ◇

¹⁸ Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gba u dana ta, “Ma woko ta Tata u de, eda kpm ya woko ta mmuku n va.” ◇

7

¹ Aje a va, Kashila ka ka yansa tsu kazuwamgbani ka na ki. Adama a nala tsu sumai ili i'ya ya zuwa tsu nangasa ikyamba n a'ulu a tsunu n icadi. Tsu naka Kashila tsupige, aku tsu matsai tsu yain gba i'ya tsa yan tsu woko tyoku u ne dere.

Ipeli i'ya Bulus wari n i'ya

² Kukpunka tsu atakasuvu a de! Tsu nusuka ko uza wa. Tsu nangasa kpm upityanangu u uza wa. Tsu ryafa ko uza wa.

³ Dana da n danai nala an ma ciga n zuwuka da unyushi wa. Mari n tonuko da ta caupa an tsu tsu rongo da ucibusu, ko ndya baci tani ya gita.

⁴ N wushuku ta n ada gba gba. Kain dem n tsu rongo ta n mazanga adama a de. I gbamatangu mu katakasuvu. Ko an u wokoi mari ushadangi n kadambula, i zuwa mu ta ma pana kayanyan.

◇ 6:2 Isha. 49:8. * 6:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 6:16 Adkp. 26:12; Izk. 37:27.
◇ 6:17 Isha. 52:11; Izk. 20:34. ◇ 6:18 2 Sam. 7:14.

⁵ An tsu rawai a uyamba u Masidaniya, tsu tsarā uwunvuga wa. Tsu cina tā kadambula ukyawin n aṣtu. Tsu shilākaṅaṣai n atokulalu, kpmam tsa moḍono n uwonvo a atakasuvu a tsunu.

⁶ Shegai Kashilā ka ka tsu naḳa a aza ḍa a'ari n kadambula ndishi ma atakasuvu, u naḳa tsu tā ndishi ma atakasuvu a'ayin a ḍa Taitu tuwai ara tsunu.

⁷ Mayun tsu pana tā kayanyan an tsu gawunsai n Taitu, shegai gbā ili i'ya i zuwai tsu panai kayanyan cika i'ya an i gbamatangu yi katakasuvu. U tonuko tsu tā an ya ciga mu uwene kpmam hal ukuna u ḅalā ḍa n ukuna u ḍa i yain. U tonuko mu tā tyoku ḍa i maṣai i ḍa ya ciga i ḅāngā mu. An n panai nala, n pana tā kayanyan cika.

⁸ Ko ukanikorongi u va u nangasa ḍa baci katsuma, ukuna u ḅalā mu an n korongi u ḍa wa. A kagitā ukuna wa ḅalā mu tā an u nangasa ḍa katsuma, shegai unamgbukatsuma u ḍe u ḅarakpā wa.

⁹ Gogo-na kpmam mā tā n mazāngā. Mazāngā ma ma yan an n nangasa ḍa katsuma wa, shegai unamgbukatsuma u ḍe u zuwa ḍa tā i savadaī ahali a ḍe. Adama a nala tsu shitāngu ḍa wa, ko kenu.

¹⁰ Kpaci Kashilā ka fuḍa tā ka yan manyan n unamgbukatsuma u tsunu u ḅāngā tsu tsu kpatala tsu aṣakā unyushi u cingi tsu tsarā iwauwi. Ukuna wa ḅalā tsu n unamgbukatsuma u nala vi wa. Shegai unamgbukatsuma vi a kaci ka ukuna u likimba u ḍa baci, wa tuko tā ukpā.

¹¹ Zuwai a'eshi a asu u unamgbukatsuma u nala vi u ḍa Kashilā ka ciga ḍa i pana u yain a asuvu a ḍe. U zuwa ḍa tā i gonuko ugboji. U zuwa ḍa tā ya ciga i wenike an bawu i'ari n unyushi. U zuwa ḍa tā upan n uwonvo. U zuwa ḍa tā ya ciga i wene mu. U zuwa ḍa tā i maṣa i ḅāngā aza roku. U zuwa ḍa tā uciga u uyan uza ḍa nusai mavura dere. Ukuna u nala u zuwa ḍa tā i wenike kaci ka ḍe kabirya ḍa wa.

¹² Korongu ḍa n korongi ukanikorongi u na vi tsarā i wene, a kapala ka Kashilā, tyoku ḍa i'ari ufobusi i panāka tsu. Korongu ḍa n korongi adama a uza ḍa nusai wa, ko adama a uza ḍa a nusukai wa.

¹³ Ili i'ya gai i zuwai tsu gbamāi asuvu i'ya gai la vi.

Ko an u wokoi tsari n ugbami u asuvu, tsu la tā upana kayanyan an Taitu wari dem n upana kayanyan, kpaci i wenike tā an bawu wari n ili i'ya ya ḅalā yi.

¹⁴ Tsu tonuko yi tā tyoku ḍa tsu panai kayanyan adama a ḍe, kpmam i wenikei an n yain dere. Gbā i'ya tsu tonuko ḍa vi mayun ḍa, kpmam i wenikei Taitu ili i'ya tsu danai a kaci ka ḍe ki mayun ḍa.

¹⁵ Pini nala, uciga u ne ubana ara ḍe u lya tā kelime n ugbonguro, a'ayin a ḍa baci u cibai tyoku ḍa gbā ḍe i panākai udani u ne, n tyoku ḍa i wusha yi n uwonvo n uje u ikyamba.

¹⁶ Mā tā n mazāngā an ma fuḍa ma wushuku n aḍa gbā gbā.

8

Atoni a naḳa kune yaa

¹ Aje a va, tsa ciga tā i reve tyoku ḍa Kashilā ka wenike ukuna u shinga u ne a a'uwa a Atoni a uyamba u Masidaniya.

² A pana tā ikyamba kpmam n unambi cika, shegai mazāngā ma le ma kotso wa, kpmam a naḳa tā ili i'ya i lai i'ya a ka ciga le a naḳa.

³ Aṣakā gai n tonuko ḍa, a naḳa tā tyoku ḍa a ka fuḍa hal gbam u lai ushani. Ko uza u tonuko le a yain nala wa. ⁴ Shegai a rongo tsu ufolo tsu aṣakā le dem a ḅāngā ama a Kashilā aza ḍa a'ari a Urishelima.

⁵ Tsu yawunsa gbam a ka fuḍa a ka naḳa nala wa! A gita tā a naḳai kaci ka le a asu u Asheku, aku ara tsunu. Ili i'ya Kashilā ka ciga i'ya la vi.

⁶ Taitu ḍa gita ḍa uwenishike unākā, adama a nala tsu folo yi u doku u gono ara ḍe u ḅāngā ḍa tsarā i koruso ili i'ya i gitai vi.

⁷ I yan tā ko ndya wa mai hal gbam i pasakai cika: I'a tā n upityanangu kpmam i'a tā uyan u kadyanshi ka shinga. I'a tā dem n ureve, kain dem ya ciga i ḅāngā, kpmam ya ciga tsu cika. Adama a nala, tsa ciga ḍa tā i yain ukuna u shinga vi mai a asu u unākā yaa.

⁸ Shegai dana ḍa n danai she i naḳa ko bawu ya ciga wa, ko an u wokoi a'uwa a Atoni a roku a ka ciga tā a yain nala. Ure u roku u ḍa dem u ḍa ya wenike uciga u maci.

⁹ I reve tā ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, i reve tā an Kawauwi kari n utsari, shegai adama a ḍe u wokoi tā uza u unambi, tsarā adama a unambi u ne eḍa i tsarā utsari.

¹⁰ Adooki a va a ḍa na: Naḅalu eḍa aza a kagitā aza ḍa i cigai i naḳa, kpmam eḍa aza a kagitā a ḍa i naḳai vi.

¹¹ Gogo-na, ma ciga tā i koruso manyan ma i gitai uyan vi. Wenikei an ya fuḍa ya koruso manyan mi n maloko tyoku ḍa i gitai ma. Naḳai a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya.

¹² Ya ciga baci i naka, wa yan n kalen ko ndya i nakai wa, kpaci Kashila ka la ta uciga i naka a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya, shegai i naka ili i'ya bawu i'ari n i'ya wa.

¹³ Ma ciga i naka ili ushani hal i woko bawu ili, aku i rongo a upana ikyamba an bawu i'ari n ili wa. Ma ciga ta uza da baci dem wari pini u zuwa kukere dere.

¹⁴ Gogo-na naha, i'a ta n ili ushani. Ili i'ya i'ari n i'ya ya fuda ta ya banga aza da bawu a'ari n ili. Aku ubana a kapala a tuwa baci a tsarai, aku a banga da dem a'ayin a da baci bawu i'ari n i'ya, pini nala, she i woko una u te.

¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci bolongi ili ushani, i tsu pasa ili i'ya wa ciga wa, shegai uza da baci bolongi kenu, wa namba ili wa." ◇

Taitu n aje a ne

¹⁶ N cikpa ta Kashila an u zuwai Taitu wa ciga da tyoku da ma ciga da.

¹⁷ Taitu wushuku ta u yain ili i'ya tsu tonuko yi u yain. Wa ta n maluwa cika ma wa ciga u tuwa ara de, tun bawu tsu tonuko yi gbam nala.

¹⁸ Aya la tsa suku kabolo n utoku uza da wari Katoni, uza da kpam gba Atoni a ka cikpala adama a manyan ma ne a asu u uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga.

¹⁹ Atoni yi a dangasa yi ta dem u bana kabolo n tsu tsa naka baci kune ku na ki. Yan da tsa yan manyan ma na mi tsara tsu naka Asheku tsupige, kpam tsu wenike an tsa ciga tsu banga cika.

²⁰ Kpaci tsa ciga ko uza u kana tsu n unyushi u tyoku da tsu nakai kune ku pige ku na ki wa.

²¹ Shegai tsa ciga ta tsu yain ili i'ya Asheku a ka pana kayanyan n ili i'ya i'ari dere a a'eshi a ama.

²² Tsa suku ta dem vuma roku kabolo n ama a re a nala yi. Kain dem vuma na wa ta ufo'usi adama a ubanga. U wenike tsu ta nala a ure kau-kau, kpam gogo-na dem wa la ta uciga ubanga. Kpaci u wushuku ta n ada cika.

²³ Uza roku u wecike baci Taitu, i dana utoku u va u da uza da wa yan manyan na mpa tsara u banga da. A'uwa a Atoni a suku ta ama a na yi ara de, kpam a tuko ta tsupige a asu u Kawauwi.

²⁴ Wenike le uciga, tsara gba a'uwa a Atoni a reve an tsu yain dere a asu u mazanga n i'ya tsu yain adama a de.

9

Kune adama a aza a unambi

¹ N wene ili i'ya ya zuwa mu n koronku da adama a kune ka i fo'usoi ya naka ama a Kashila yi wa.

² N reve ta banga da ya ciga i banga. Ma ta n mazanga adama a nala yi, kpam ma ta a utonusuko ama a asuvu a Masidaniya n da eda Atoni a da i'ari a Akataya, i fo'uso ta tun nabalun tsara i naka. Adama a matsa u da i matsai ya ciga i naka vi, u zuwa ta aza roku aza a Masidaniya a ka ciga dem a naka.

³ Shegai mpa pini ma sukunku da atoku a nala yi tsara kadyanshi ka tsunu a kaci ka de ka woko ka gbani wa. Ma ciga ta i fo'uso, kpaci n tonuko le ta i fo'uso de.

⁴ Ma pana ta uwono, eda kpam dem ya pana ta uwono, mpa n Atoni a roku a Masidaniya tsu tuwa baci tsu cina da bawu afo'oi, cina n tonuko le tani de i fo'uso de!

⁵ Da n wenei yavu wa gan ta n suku atoku a nala yi a kapala ka va a wene kune ka i yain kazuwamgbani ki i fo'uso ta ka. Nala wa wenike ta an n ucigi u de u da i nakai, shegai mpa n matsa da wa.

⁶ Ma ciga ta i reve, uza u ce baci ili kenu, ili kenu i'ya wa kapa. Uza da baci kpam u cei ili ushani, wa kapa ta ili ushani. ⁷ Adama a nala ya dem u yawunsa tyoku u kakuma ka ili i'ya wa naka. Kotsu vu naka ili wa, ikyamba i vunu i 'yanga baci vu naka wa. Kotsu vu naka ili wa, va wene baci yavu matsa da a ka matsa vu vu naka. Kpaci Kashila ka la ta uciga uza da u nakai n ipeli.

⁸ Kashila kpam ka zuwuka da ta una u shinga u da u lai ili i'ya i nambai. Pini nala, da kain dem ya yan n ili ushani, kpam i yain n i'ya kabarikete hal i nakasa adama a manyan ma shinga gba.

⁹ Tagarada u Kashila u dana ta: "Gbani da vuma u maci u tsu naka aza a unambi kune, kpam ukuna u maci u ne wa ta pini bawu utyoku." ◇

¹⁰ Kpaci Kashila ka ka tsu naka kacimbi icun, u naka kpam ilikulya. Wa doku ta ili i'ya i'ari n i'ya kakuma, tsara i tsara i'ya ya naka ushani a asu u uyan ukuna u shinga.

¹¹ Wa kukpa ta ure kau-kau u da wa zuwa da i yain utsari tsara i yansa kune yaa. Pini nala, da ama ushani a ka cikpa Kashila a'ayin da baci tsu naka le kune ku de.

¹² Pini nala, ili i shinga i re ya gita ta, ili i'ya ama a Kashila a nambai a ka tsara ta i'ya, ama a ka cikpa ta kpm Kashila n mazanga.

¹³ Ya rongo ta a unaka Kashila tsupige kpaci i naka ta yaa. I wushuku ta n akani a kaci ka Kawauwi, kpm i panaka ta a da an i nakai Atoni a Urishelima yaa hal n Atoni a da a buwai.

¹⁴ Gogo-na alya pini a ka yanka da kvasu, kpm a ka ciga da uwene, adama a ukuna u shinga u pige u da Kashila ka yanka da.

¹⁵ Asakai tsu cikpai Kashila adama a kune ka u naka tsu gbani.

10

Bulus yain kadyanshi ka manyan ma ne

¹ Mpa Bulus uza da wa folo da vi, kpm n matanu n tsishinga tsu Kawauwi tsa ma folo da. Aza roku a dana ta, a'ayin a da baci mari kafole n ada n tsu gajarakpa ikyamba wa, aku n rongo n asuvu a shen a'ayin a da baci bawu mari evu n ada.

² A'ayin a da n doku n tuwa da ukondo, u kana ta n yanka aza da a ka wundya tsa tono ta ukuna u likimba asuvu a shen. Ma ciga i zuwa mu n yanka da nala wa.

³ A likimba da tsari, shegai kushulu ku tsunu unu u te da kari n tyoku da aza likimba a ka yansa wa.

⁴ Tsu tsu shilakanu n iwunukatsu icun i'ya aza a likimba a tsu shilakanaka wa. Iwunukatsu i tsunu i'a ta n ucira u da u wuta i asu u Kashila u da wa wacinsa ucira u asu kau-kau u utokulalu.

⁵ Tsu tsu wacinsa ta kananamgbani n gba icun i aradi a da a ka bishinka uza ureve Kashila. Tsu tsu kana ta uyawunsa u gbani u ama, aku tsu zuwa le a panaka Kawauwi.

⁶ A'ayin a da baci i wenikei ya panaka de Kawauwi gba gba, pini nala, aku tsu rongo ufofusi adama a da tsa yanka aza da bawu a ka panaka Kawauwi mavura.

⁷ Gogo-na ili i'ya ya wene n a'eshi koshi i'ya ya wundya. Shegai u gan ta i cifa an tsari aza a Kawauwi tyoku da dem aza a aradi a nala a tsu dana ele aza a Kawauwi a da a'ari.

⁸ Mayun da wari an tsu tsu dansa n agoni a kaci ka ucira u da Asheku a naka tsu tsara tsu banga da, shegai adama a da tsa varangu da wa. N tsu pana uwono adama a ukuna u nala wa.

⁹ A'ayin a da n koronku da vi, ma ciga i yawunsa yavu uwonvo u da ma ciga n zuwa da i pana wa.

¹⁰ Aza roku a da, "Ikanikorongi i Bulus i'a ta n ucira kpm n kalen cika, shegai wa baci kafole n atsu, u tsu yan n ucira wa. Kpm kadyanshi ka ne ka tsu yan n kalen wa."

¹¹ Ma ciga ta a reve ukuna u roku: Gogo-na naha tsa kafole n ada wa, da i zuwai tsu korongi ukuna u na vi a ikanikorongi. Shegai a'ayin a da baci tsari kafole n ada, tsa wenike ta ucira vi tyoku da tsu wenikei u da a ikanikorongi yi.

¹² Tsa kawan tsu bidya kaci ka tsunu unu u te n aza da a tsu yawunsa kaci ka le a'a ta n kalen wa. A tsu boluko ta kaci ka le ure u uratsanaka aku a ratsanaka kaci ka le n u da. A tsu gawuntangu ta kaci ka le n ko ndya wa tyoku da ele a'ari. Nala wa wenike ta an bawu a reve ili.

¹³ Shegai atsu tsa yan aradi a kaci ka ili i'ya i'ari a kateshe n manyan ma Kashila ka naka tsu tsu yain wa. Aradi a da koshi tsa yan a da a manyan ma Kashila ka suku tsu tsu yain, kpm eda dem i'a ta a asuvu a manyan ma nala mi.

¹⁴ Aradi yi a wura tyoku da u gain tsu yain a da wa, atsa gbam aza a kagita aza da a tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi.

¹⁵ Tsu tsu yan aradi adama a ili i'ya aza roku a yain i woko yavu atsa tsu yain i'ya wa. Shegai tsu zuwa ta uma upityanangu u de wa gbama ta hal u zuwa manyan ma tsunu ara de ma lyai kelime cika.

¹⁶ Tsa ciga ta tsu ba tsu yain Kadyanshi ka Shinga ki a asu u m6ari m6ari. Tsa ciga tsu yain aradi n manyan ma aza roku a yain a asu u le wa.

¹⁷ Tagarada u Kashila dana ta, "Va ciga baci vu yain aradi, she vu yain a da a ili i'ya Asheku a yain." ◇

¹⁸ A kaci ka uza da wa cikpalasa kaci ka ne kpm, u tsu tsara icikpali wa. Shegai Magono ma Zuba ma wushunku baci uza, vuma nala vi aya wa tsara icikpali i mayun.

11

Bulus n asuki a ka6an

¹ Ma ciga ƚ̄ a yanka mu ahankuri a'ayin a ɗa baci n yain maku ma utengeshi. Mayun n folo ɗa ƚ̄ a yanka mu ahankuri.

² Ma kirana ƚ̄ n aɗa cika tyoku ɗa Kashila ka kirana n aɗa. I'a ƚ̄ tyoku u maku ma uka ma bawu ma revei vali, uza ɗa a yankai kazuwamgbani ka iyolo i vali u te koshi; wata, Kawauwi ka la vi n kaci ka ne.

³ Shegai gogo-na ma pana ƚ̄ uwonvo u ɗa a ka puwunsa atakasuvu a ɗe tsara i asaka utono Kawauwi mayun mayun n uwulukpi, tyoku ɗa kali ka yinsa Hawa† n ugboji u cingi u ne.

⁴ Tsu tonuko ɗa ƚ̄ ukuna u Yesu, kpam i wushai Kulu Keri, i wushuki kpam n akani a tsunu. Shegai i asakai aza roku a tonuko ɗa ukuna u roku kau n u Yesu. Gogo-na ufoɓusi u ɗa i'ari i wushi kulu ku roku ɗe kau, i wushi kpam akani a roku.

⁵ N wene aza ɗa a ka isa kaci ka le “asuki a pige” a la mu wa.

⁶ Gaawan n tsu dansa karkar tyoku u le wa, shegai n reve ƚ̄ ili i'ya ma dansa. Tsu yan ƚ̄ gba i'ya tsa yan tsu wenike ɗa ili i na yi mai.

⁷ N zuwa ɗa i tsupa mu adama a Kadyanshi ka Shinga ka n yanka ɗa kuɓari wa. N gonuko ƚ̄ kaci ka va kenu, aku n naka ɗa tsupige. An n yain nala vi, n nusa?

⁸ An a'uwa a Atoni a roku a ka nakasa mu ikebe, u woko ƚ̄ yavu bokuso ɗa ma bokuso ikebe yi tsara n gbashika ɗa.

⁹ N namba baci ili a'ayin a ɗa mari n aɗa, n tsu tonuko ɗa i banga mu wa. Atoku a ɗa a wuta a Masidaniya a tuwai pini na, a naka mu ƚ̄ gba ili i'ya ma ciga. N taɓa ɗa ufolo i banga mu wa, kpam ma folo ɗa wa.

¹⁰ Ko uza wa la a asuvu a uyamba u Akataya uza ɗa wa bishinka mu uyansa kadyanshi a kaci ka ili i nala wa. N dana ƚ̄ kpam nala adama a ukuna u mayun u Kawauwi u ɗa wari a asuvu a va.

¹¹ N dana baci ma ciga n zuwuka ɗa araji wa, u woko yavu ma ciga ɗa wa? Nala wa. Ko Kashila ka reve ƚ̄ ma ciga ɗa.

¹² Kpam ma Iya ƚ̄ kelime n uyan ili i'ya ma yan gogo-na vi, kpaci ma ciga ƚ̄ n bishinka ama a nala utsara u ili i'ya a ka yanka aradi. A ciga ƚ̄ a dana manyan ma a ka yanka aradi yi ma ƚ̄ unu u te n ma tsunu.

¹³ Ama a na yi asuki a kaɓan a ɗa. Manyan ma le ma a tsu yanka kaɓan, aku a gonukoi kaci ka le tsara a rotso asuki a mayun a Kawauwi.

¹⁴ Shegai mpa n yan majiyan ma ili i nala wa! Ko Kanangasi* ka gonuko ƚ̄ kaci ka ne tsara u rotso katsumate ka zuba† ka katyashi.

¹⁵ Adama a nala, tsu yan majiyan an agbashi a Kanangasi a gonukoi kaci ka le a rotso agbashi a ɗa a ka yan manyan ma ukuna u shinga wa. Shegai a makorishi a ka tsara ƚ̄ mavura dere n ili i'ya a yain.

Upana u ikyamba u Bulus

¹⁶ Asaka n doku n tonuko ɗa: Ko uza kotsu u wundi yavu mpa katengeshi ka wa. Shegai nala baci ya wundya, she i panaka mu tyoku ɗa ya panaka katengeshi, mpa dem aku n yain aradi kenu.

¹⁷ A'ayin a ɗa baci ma cikpala kaci ka va nala, tyoku u Asheku u ɗa n tsu dansa wa, shegai tyoku u katengeshi.

¹⁸ Ama ushani a ka yan ƚ̄ aradi a kaci ka ili i'ya a yain a likimba. Adama a nala mpa dem ma yan ƚ̄ aradi.

¹⁹ Eda aza ɗa ya wundya yavu i'a n ugboji, i tsu pana ƚ̄ kayanyan ka upana kadyanshi ka atengeshi.

²⁰ I tsu yan ƚ̄ gbam ahankuri n aza ɗa a tsu gonuko ɗa agbashi a le, ko a ryafusa ɗa, n aza ɗa a tsu yinsa ɗa. I tsu yan ƚ̄ dem ahankuri n aza ɗa a tsu wundya yavu a la ɗa, ko aza ɗa a tsu basasa ɗa.

²¹ N tsu pana ƚ̄ uwono n dana tsu n ucira u ɗa tsa yan nala wa.

A ka yan baci aradi, mpa dem ma yan ƚ̄, shegai utengeshi u ɗa uyan nala vi.

²² A dana baci ele kagali ka Ibrahi ka, mpa dem uza u kagali ka Ibrahi ka. Ele aza a Isara'ila a ɗa baci, mpa dem nala. Ele mmuku n tsikaya m Ibrahi n ɗa baci, mpa dem nala.

²³ Ele agbashi a Kawauwi a ɗa baci, wa woko mu ƚ̄ utengeshi n dansa baci nala. Shegai tyoku ɗa ma gbashika yi u la ƚ̄ tyoku ɗa ele a ka gbashika yi. N yan ƚ̄ manyan cika ma ma lai ma le. A zuwusa mu ƚ̄ a kuwa ku a'ali hal u lai tyoku ɗa a zuwusa le. Malapa ma a lapusa mu ma la ƚ̄ ma a lapusai ele. N yansa ƚ̄ evu n ukpa a'ayin ushani.

²⁴ Aza a Yahuda a bawan mu ƚ̄ n kajaɓu hal kamankupa n kuci.† Kutawun ka gbam a

* **11:14** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † **11:24** A a'ayin a nala yi, a bawan baci vuma hal amangare, wa kuwa ƚ̄ kpaci asoje yi a reve ƚ̄ tyoku ɗa a ka bawan vuma hal u kuwa ko kpam ukpada ukuwa. A bawan yi ƚ̄ kamankupa n kuci a asaka yi a unu u ukpa shegai wa kuwa wa.

bawan mu nala.

²⁵ Aza a Roma a lapusa mu ta n alangu, kutatsu ka gbam a yanka mu nala. A ta6a mu ta uvarasa n atali tsara a wuna. N so ta nwalu a kpatsu, kpatsu ku tasa ta na mpa hal kutatsu. N ta6a ta urukpa a mini n kuvuli hal ubana kuvuli ku roku. ²⁶ Nwalu n kakuma mi, n tsu zuwa mu ta n yain evu n ukpa adama a uwaya u mini n adama a aza a magalaka. N yan ta evu n ukpa adama a ama a va, aza a Yahuda, kpm hal n Awulawa. N tsu yan ta evu n ukpa a ilyuci ilyuci, n a kakamba, hal n mala dem. N yan ta dem evu n ukpa adama a aza da a danai ele Atoni a da, shegai Atoni a da wa.

²⁷ N yan ta manyan cika hal n togbolukoi, a'ayin ushani n tsu lavuta gbam wa. N tsu ronguso ta n kambulu n kakuli, kpm a'ayin ushani n tsu tsara ilikulya wa. N soso ta kutanu kpaci ma n aminya a u'uka cika wa.

²⁸ Hal n ara gai, kain dem u tsu woko ta yavu va da n canga ta ucanga u araji kpaci n tsu 6ala ta asuvu adama a a'uwa a Atoni.

²⁹ A'ayin a da baci bawu aza roku a'ari n ucira, n tsu woko ta dem bawu ucira. Asuvu a tsu sudugba mu ta a'ayin a da baci n wenei a yinsa uza roku tsara u yain unyushi.

³⁰ U kana baci n cikpala kaci ka va, ma yan ta nala adama a ili i'ya i zuwa mu n woko bawu ucira.

³¹ Kashila ka reve ta ka6an ka ma yan wa. Aya Kashila n Tata u Yesu Kawauwi Asheku, uza da a ka cikpala hal ubana bawu utyoku.

³² An mari a Damasuka, uza da wari gomuna a'ayin a da Arita wa lya tsugono, wari u ciga ta u kana mu, adama a nala, u zuwa ta aza a uwundya ukyawwan a ilyuci yi.

³³ Shegai aje a va a zuralaka mu a asuvu a mabana a ilinuku i kasaga ka ilyuci ki. Tyoku da n lai a akere a gomuna yi da la vi.

12

Asheku a wenikei Bulus kuwene

¹ U kana ta n yain aradi, ko an u wokoi ko kalen ma lya pini wa, shegai asaka n yain a da adama a kuwene n ili i'ya Asheku a wenike mu.

² Ayen kupa n a nishi a da a wurai, Kashila ka wusha ta Katoni ka Kawauwi ka roku a asu u uwunvugusa a zuba u Kashila a'ayin a roku. N reve wa, ko ikyamba i ne i'ya i walai, ko kpm kulu ku ne, shegai Kashila ka reve ta.

³⁻⁴ N doku n dana, n reve ta a bidya ta vuma u na ubana a asu u uwunvugusa a zuba. Shegai ko ikyamba i ne i'ya i banai a zuba vi ko kulu ku ne ka koshi ku banai n reve wa, Kashila ka ka revei. U pana ta kadyanshi ka roku ka bawu wa fuda wa todugbo, n ili i'ya bawu Kashila ka asaka uza dana.

⁵ Adama a nala ma yan ta aradi adama a vuma na vi, shegai ma yan a da adama a kaci ka va wa, she ili i'ya ya zuwa mu n reve an bawu mari n ucira.

⁶ Mari ma ciga baci n yanka kaci ka va aradi, wa woko mu utengeshi wa, kpaci mari ma dansa ta ukuna u mayun. Ma yan a da adama a kaci ka va wa. Ma ciga ama a naka mu tsupige tsa tsu lai tsu ili i'ya a wenei ma yan ko n danai wa.

⁷ U gan n woko n aradi a kaci ka ili i pige i'ya Kashila ka wenike mu wa. Da gai i zuwai u naka mu m6ala n pana ikyamba yi, tyoku da kawana ka tsu sapa ikyamba. U woko yavu katsumate ka Kanangasi* ka ka zuwa mu n pana ikyamba, u bishinka mu kpm uyan aradi.

⁸ N folo ta Asheku hal kutatsu tsara u takpa mu ukuna u na vi.

⁹ Shegai u tonuko mu, "Ukuna u shinga u va u rawa vu ta. A'ayin a da baci bawu vari n ucira, ucira u va u tsu shadangu ta ara vunu." Adama a nala, gogo-na ma ta n mazanga ma ma yan aradi adama a da bawu mari n ucira, ucira u Kawauwi u yain manyan ara va.

¹⁰ Adama a da wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi u da baci ma namba ucira, ko ama a ka tonusuko mu baci kagbani, ma yan ta mazanga. Ma namba baci ili adama a da wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi, ko a ka yansa mu baci mavura, ma yan ta mazanga. A ka zuwusa mu baci n pana ikyamba adama a da Kawauwi ka tsara ukuna u shinga, ma yan ta mazanga. Kpm a'ayin a da baci dem n nambai ucira, a'ayin a nala a da ma tsara ucira cika.

Bulus wa ciga ta aza a Korintiya

¹¹ Tyoku u katengeshi u da ma dansa, shegai eda i zuwa mu ma dansa nala. Eda i gain ya dansa ukuna u maci a kaci ka va. Ko ma baci ili i roku wa, aza da a danai ele "asuki a pige" a da vi a la mu wa.

* **12:7** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹² A'ayin a da mari kaḅolo n aḁa vi, n rongo ta n ahankuri kpam n yansa ta manyan ma ucira n iryoci n ili i'ya ya tuko ikunesavu i'ya i gain kasuki ka mayun ka yain.

¹³ Adama a nala, i wusha ta ili i'ya a'uwa a Atoni a da a buwai a wushai. Ili i te i'ya i takpanai: N gonuko kaci ka va n woko da kalandaḁ wa. Yanka numu ahankuri!

¹⁴ Mpa pini ma foḅuso tsara n tuwa n kyawan da ukyawan n tatsu. Shegai hal n ara ma boluko da kalandaḁ wa. Eḁa ma ciga, shegai ikebe i de wa. Mmuku n da n gain a foḅo ikebe adama a ubidya araji a isheku i le wa, shegai isheku i bidya araji a mmuku n le.

¹⁵ Adama a nala, ma ta n mazanga ma ma naka ko ndya wa i va adama a de, hal gbam n kaci ka va dem. Ya jebe uciga u da ya ciga mu vi an u wokoi n la da uciga?

¹⁶ Aza roku a de a wushuku ta an bawu n woko da kalandaḁ. Shegai, hal n gogo-na alya pini a ka yawunsa yavu ugboji u da n yain n yanka da kaḅan tsara n wanda da.

¹⁷ Ama da n sukunku da vi, uza roku wa pini uza da ryafa da?

¹⁸ N folo ta Taitu tuwa ara de, kpam n tutsuku yi ta kaḅolo n Katoni ka roku. Shegai u ryafa da wa. Eḁa dem n kaci ka de i reve ta an mpa n eyi ko ndya wa unu u te u da i'ari tsu, kpam uyawunsa u da tsu u te.

¹⁹ Gaawan ya dana ta dana da tsu danai gba nala tsara tsu wenike an tsari ama a maci. Nala wa. Tsu tsu dansa ta tyoku da Kawauwi ka ciga tsu tsu dansa a kapala ka Kashila. Eḁa aje a tsunu a da, kpam ko ndya baci tsa yan, yan da tsa yan i'ya tsara tsu zuwa da i gbama.

²⁰ Kpaci ma pana ta uwonvo u da n tuwa da baci ukyawan, ahali a de a kpa da mu uyankpa, kpam adama a nala, ahali a va dem a ka yankpa da wa. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n i nanamgbani, ko n i yanyi malyon ma ili i'ya ama a'ari n i'ya. Ma pana ta uwonvo u da ma cina da n asuvu a shen, ko kpam ya cigaka kaci ka de ko ndya wa. Ma pana ta dem uwonvo u da ma cina da n i tonusuki ama kagbani, ko n i yanyi ndyami. Kotsu kpam gai n cina da n i yanyi aradi, ko ya rongo kabarikete bawu i kana kaci wa.

²¹ Mayun da ma pana uwonvo u da n tuwa baci gaawan Kashila ka va ka gonuko mu ta kenu adama a de. Kpam ma sa ta adama a aza da a'ari a ka yansa unyushi u cingi bawu a kpatalai a asaka ukuna u ashinda u le, n tsishankala, n ukuna u uwono.

13

Bulus kotsoi unaka adooki a ne

¹ Ma tuwa ta ara de utuwa n tatsu. Tagarada u Kashila da, "U kana ta ama a re ko ama a tatsu a reve n ukuna u da a kana vuma n u da mayun da." [◇]

² An n doki n tuwai ara de utuwa u ire, n rono ta aza da a ka yansa unyushi u cingi atsuvu. Gogo-na dem an bawu mari evu n ada, ma doku ta ma dana u da: A'ayin a da baci n doku n tuwai ara de, ko uza wa la a asuvu a mavura wa.

³ Ma wenike da ta an mayun da Kawauwi ka dansa a unu u va. An wa yansa manyan ara de, u yansa ma bawu ucira wa, shegai wa ta n ucira.

⁴ Mayun da u rongoi bawu ucira a'ayin a da a wandamgbana yi, shegai gogo-na n ucira u Kashila u da wa rongo. Atsu dem tsu n ucira wa, tyoku da Kawauwi ka rongoi a mawandamgbani. Shegai ya wene ta an tsa tuwa tsu rongo n ucira u Kashila, tyoku da Kawauwi ka rongo.

⁵ Vecei kaci ka de mai, i kondo kaci ka de i wene ko i'a pini ukani n i'ya i wushuki vi. I lya baci ukondo vi, ya reve ta an Yesu Kawauwi wari a asuvu a de. I reve baci an Yesu wari a asuvu a de wa, i rukpa de ukondo vi.

⁶ Ma zuwa ta uma i wene an bawu atsu tsu rukpai ukondo vi.

⁷ Tsu yan ta kavasubana a asu u Kashila kotsu i yain ili i cingi wa. Yan da tsa yan kavasubana nala tsara ama a wene an tsari mai wa, shegai tsara u zuwa da i yain ili i'ya i'ari mai, ko u woko baci yavu atsu tsu rukpa ukondo vi.

⁸ Ili i'ya koshi tsa yan i'ya, i'ya ya zuwa tsu tsu tutsuku ukuna u maci kelime. Tsa yan ili i'ya ya kangu u da wa.

⁹ Ko an u wokoi bawu tsari n ucira, tsu ta n mazanga an eḁa i'ari n ucira. Tsu yan ta kavasubana adama a da ya lapula i woko mai.

¹⁰ Koronku da ma koronku da ili i na yi kahu n rawa la. Yan da n yain nala tsara n tuwa baci, ili i'a la i'ya ya zuwa mu n barana da n ucira wa ma dansa baci n ada n ucira u da Asheku a naka mu. U naka mu ucira vi adama a da ma varangu da wa, shegai adama a da ma banga da.

Idyani i makorishi

¹¹ Gogo-na ama a va, ma kotso de ukanikorongi u na vi. N tonuko da ta: Yanyi mazanga! Savada ahali a de. Kiranai n i'ya n tonuko da. Rongoi n katakasuvu ka te n ko ya wa. I

rongo kaɓolo nā ndishi n shinga. Pini nala, Kashilā ka uciga n ka ndishi n shinga ka rongo ta n aḍā.

¹² Damamgbanasai a asuvu a uciga u Atoni.

¹³ Gbā Atoni a ḍa a'ari pini na a ka sukunku ḍā ta idyani i le.

¹⁴ Asakā ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, n uciga u Kashilā, nā ndishi n kaɓolo n Kulu Keri a rongo n aḍā gbā.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Galatiya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Galatiya a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi. Galatiya kaƙon ka evu n uyamba u Isara'ila, kpam ilyuci i'ya pini ushani a kaƙon ki. Gba a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ki a da Bulus koronki. Bulus wari u wala ta pini a kaƙon ki, adama a nala wa ta n aje a asuvu a Atoni a asu vi. Shegai aza roku pini a kaƙon ki a da Bulus kasuki ka mayun ka wa.

Bulus koronku le ta tsara u wenike le an wari kasuki ka mayun. An u kotsoi uyan kadyanshi ka nala ki, u wenishike le ta an a wauwa le a ure u maci an a'ari n upityanangu n Kawauwi. Ure u utono mele u da wa tuko iwauwi i mayun wa. U wenike le ta an a'ari n ucira u da a ka fuda a ka tono Kashila bawu a damgbarasa le, kpam a cigamgbana.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Galatiya, nala dem wari a asu u Atoni gogo-na. Tsa fuda ta tsa tono Kashila bawu a damgbarasa tsu tsa baci n upityanangu. Mele ma zuwa tsu ta tsu reve tyoku da tsa rongu, shegai upityanangu u da wa zuwa tsu tsu bolomgbono n Kawauwi kpam u tuko tsu iwauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kasuki ka mayun n akani a mayun (1:1-10)

Kashila ka dangasa ta Bulus woko kasuki (1:11-24)

Bulus shamkpai akani a ne (2:1-21)

Upityanangu u da koshi ure u utsara iwauwi (3:1-4:31)

Adooki a asu u kulu n uciga (5:1-6:10)

Urono a atsuvu u makorishi (6:11-18)

Idyani

¹⁻² Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ka Galatiya. Mpa kasuki ka. Ama da a dangasa mu wa, u wuta tani a asu u vuma wa. Yesu Kirisiti Kawauwi da u dangasa mu n kaci ka ne. U yan ta nala kaƙolo n Kashila Tata uza da u 'yangasa yi a ukpa. Gba ama a tsunu pini na a bolomgbono ta na mpa a asu u usuku idyani i na yi.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

⁴ Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, dere tyoku da Kashila Tata u tsunu u fofo soi, tsara u wutukpa tsu a likimba u tsicingi u na a asu u da tsari gogo-na.

⁵ Da i zuwai gba tsupige tsu Kashila tsa, gba a'ayin hal ubana bawu utyoku. Ami.

Kadyanshi ka Shinga ka te ka

⁶ N yan ta majiyan cika an i lazai i kpatalakai Kashila kucina. U dangasa da ta adama a tsishinga tsu Kawauwi. Shegai gogo-na ya tono de akani a roku kau.

⁷ Mayun da akani a roku a'ala wa, she Kadyanshi ka Shinga, shegai ama roku a da pini a ka damgbarasa da. A ka ciga ta a sava da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka woko ili i roku de kau.

⁸ Asaka Kashila ka yanka uza da baci dem wa yan kuɓari ku ili i roku kau n akani a tsunu utuwa ara de unu u cingi! Asaka Kashila ka yain nala, ko atsu n kaci ka tsunu ka baci tsari n akani a roku kau, ko katsumate ka zuba ka baci ka tuwai n akani a roku kau.

⁹ N dana ta u da, kpam ma doku ta ma dana: Uza roku u yan baci kuɓari ku kadyanshi ka Kashila kau n ka i gitai i wushai, asaka unu u cingi u Kashila u rukpa a kaci ka vuma u nala vi.

¹⁰ Ama da ma ciga n zuwa a pana kayanyan wa. Kashila ka ma ciga n zuwa u pana kayanyan. Ya wundya ama da ma ciga n zuwa a cigi mu? Nala baci mari ma yansa, ma woko kagbashi ka Kawauwi wa.

Kashila ka isa Bulus

¹¹ Ama a va, ma ciga ta i reve an Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuɓari ki ka ama a yain ka wa.

¹² N tsa ka a asu u uza wa. Uza wa la u wenishike mu ka wa. Yesu Kawauwi da u wenishike mu uwenishike u na vi.

¹³ I reve ta tyoku da mari n rongoi an ma tono ure u aza a Yahuda. N zuwa ta Atoni a Kashila a panai iyamba, kpam ma ciga n wacinsa le.

¹⁴ Aza a Yahuda a da pini aza da tsari usaun u te, shegai n la ta aza roku ushani a utono mele ma nkoshi n cau n tsunu. Mari n matsa ta uciga n yain nala.

¹⁵ Shegai tun kahu a matsa mu, Kashila ka dangasa mu ta. U yan ta nala adama a tsishinga tsu ne.

¹⁶ Aku a'ayin a tuwai a da u wenike mu Maku ma ne, tsara n yain kadyanshi ka ne a asu u Awulawa. A'ayin a nala yi, n folo uza u naka mu adooki wa.

¹⁷ N bana a Urishelima n cina aza da a gitai a wokoi asuki kahu mpa n woko kasuki wa. Ili i'ya n yain i'ya n banai a Arabi n dusuki ve de. Aku n gonoi a Damasuka.

¹⁸ An ayen a tatsu a wurai, aku n banai a Urishelima tsara n kondo Bituru, kpm n rongo ta pini a'ayin kupa n a tawun.

¹⁹ N wene ta dem Yakubu, vangu u Asheku, shegai a'ayin a nala yi n wene asuki a da a buwai vi wa.

²⁰ N tsina ta a kapala ka Kashila, kaƙan ka mu wa.

²¹ An a yain a'ayin kenu, aku n yain nwalu ubana a uƙongu u Suriya n uƙongu u Kilikiya dem.

²² A'ayin a nala yi, Atoni a kaƙan ka Yahuda kotsu a reve mu wa.

²³ Kadyanshi ka a ka dansa a kaci ka va ka a panai koshi ama a ka dansa, a da, "Vuma da wari wa yansa tsu mavura da gai na vi, kpm wa ciga u wacinsa Atoni. Shegai gogo-na aya wa tonusuko ama a toni akani yi."

²⁴ Aku a cikpalai Kashila adama a va.

2

Asuki a wushai Bulus

¹ An ayen kupa n a nishi a wurai, aku n doki n gonoi a Urishelima, Baranaba n Taitu a tonu mu ta.

² N yan ta nala kpaci Kashila ka wenike mu ta kuwene, u tonuko mu n gono de. Mpa de, n dansa ta n azapige a Atoni utyoku u le. Ma ciga ta n zuwa le a reve akani a da mari utonusuko Awulawa. Ma ciga ta a kondo manyan ma va ko ma dere. Ma baci dere wa, manyan ma va ma woko ta ma gbani.

³ Kpm an a panai ili i'ya n tonuko le, a wushuku ta. A matsa gbam Taitu uza da soku mu vi u ba u kida kacombi wa, ko an u wokoi Kawulawa ka.*

⁴ Atoni a kaƙan a roku a uwa ta a asuvu a tsunu ukpawunsi. A tuwa ta tyoku u aza a kakyawunsa tsara a reve utsara u kaci u da Yesu Kawauwi u naka tsu. A ka ciga a gonuko tsu agbashi. Ama a nala yi a zuwa ta tsu dansa ukuna u ukida u kacombi.

⁵ Shegai tsu 'yuwain, tsu panaka le wa, ko kenu. Tsa ciga ta ukuna u maci u Kadyanshi ka Shinga u rongo n ada.

⁶ (Aza da ama a bidyai ele ili i roku i'ya, ko ndya baci a'ari, ili i te i'ya ara va, kpaci Kashila ka n kudyangi wa.) Adama a nala a fuda a sava da Kadyanshi ka Shinga ka n yain kuƙari wa.

⁷ A wene ta Kashila ka naka mu ta manyan ma uyan kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u Awulawa, dere tyoku da u nakai Bituru manyan a asu u aza a Yahuda.

⁸ Kashila ka naka ta Bituru ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u aza a Yahuda. Nala dem u naka mu ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u Awulawa.

⁹ Yakubu, n Bituru,† n Yahaya† (aza da ama a revei a'ari n kalen cika) a wene ta Kashila ka naka mu ta kune ku pige ku nala ki, kpm a wushai Baranaba n mpa tyoku u ayain a manyan kaƙo n ele. A gbmaturu tsu asuvu tsu lyai kapala n uyan kuƙari a asu u Awulawa, nala kpm ele dem a ka lya kapala n manyan ma le a asu u aza a Yahuda.

¹⁰ Ili i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya tsu cifa n aza a unambi, kpm ili i'ya mari n matsai uyansa i'ya la vi!

Bulus ƙongoi Bituru

¹¹ Kain ka te, an Bituru tuwai a Antakiya, n ƙongo yi ta a kapala ka Atoni kpaci u yansa ta ili i'ya bawu i gain.

¹² Ili i'ya i gitai i'ya na: An u gitai u rawai, u lyasa ta kaƙo n Awulawa a da a'ari Atoni. Aku Yakubu suki Atoni a da a'ari aza a Yahuda a roku a Antakiya. An a rawai, Bituru doku u lya kpm ilikulya kaƙo n ele wa, kpaci wa pana ta uwonvo u ili i'ya ama a nala yi a ka dana a kaci ka ne.

* 2:3 Taitu Kawulawa ka, kpm a tsu kida uza kacombi wa. Shegai aza a Yahuda a tsu kida ta acomb. Adama a nala, ili i majiyan i'ya an bawu asuki a danai u kana ta a kida Taitu kacombi. † 2:9 Pini a makpanda ma na mi, Bulus yanka ta kala ka Bituru ka Tsi'arama manyan: "Wata, Kefa."

¹³ Nala dem atoku a ne Atoni aza a Yahuda a tono yi n uyansa ili i maci i kaɓan, hal gbam n Baranaba tono le dem n uyansa ili i'ya bawu i gain i na yi.

¹⁴ An n wenei a ka tono kpam ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga wa, aku n dansai n Bituru a kapala ka le gba. N danai, "Bituru, avu uza u Yahuda u da, shegai vu yain tyoku u Kawulawa, tyoku u uza u Yahuda wa. Nala baci, nida va ciga vu zuwa Awulawa a toni Mele ma aza a Yahuda?"

¹⁵ "Mpa n avu aza a Yahuda a da a ilimaci, shegai aza a unyushi u cingi tyoku u Awulawa wa.

¹⁶ Shegai gba n nala, tsu reve ta tsu woko ta dere a kapala ka Kashila a asu u upityanangu n Yesu Kawauwi, shegai a asu u uyansa ili i'ya Mele ma danai wa, kpaci uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa. Adama a nala tsu wushuku ta n Yesu Kawauwi, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere adama a upityanangu n Kawauwi.

¹⁷ "Aza roku a bidya baci ats uza a unyushi u cingi a da adama a da tsu pityanangi n Kawauwi tsara u gonuko tsu tsu woko dere a kapala ka Kashila, nala u wenike an Kawauwi ka zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi an bawu tsu tonoi mele ma roku da? A'a, nala wari wa!

¹⁸ Shegai n gono baci n tonoi Mele ma n 'yuwain vi, ma nusuka ta Kashila mayun.

¹⁹ N tono ta Mele kpam a asu u utono Mele vi u da n kuwai, kpam nala zuwa mu ta n rongo n Kashila.

²⁰ A wandamgbana mu ta kaɓolo n Kawauwi. Gogo-na mpa kpam mari n uma wa, Kawauwi ka kari n uma a asuvu a va. A'ayin a da mari a ikyamba pini na a likimba n wushuku ta n Maku ma Kashila. U ciga mu ta kpam u nekei kaci ka ne u kuwai tsara n yain uma.

²¹ Ma a asuvu a ama da a 'yuwain ukuna u shinga u Kashila wa. Kashila ka wusha tsu baci a asu u Mele, ukpa u Kawauwi gbani da la vi."

3

Zuwai atakasuvu a de

¹ Eda atengeshi aza a Galatiya! Ya lapanasa da n adabu a ne? N wenike da ta karara ili i'ya i zuwai Yesu Kawauwi kuwai a mawandamgbani.

² Ma yan da ta keci ku te: I wusha Kulu Keri a asu u utono Mele da? A'a, nala wa! Kulu Keri ku cipa da ta adama a da i wushuki n akani a da i panai ukuna u Kawauwi.

³ I'a n ugboji wa da? I'ari i gita ta urongo n Kawauwi a Kulu Keri, shegai gogo-na ya ciga ta i korosu n ucira u kaci u de.

⁴ I pana ta ikyamba cika adama a Kadyanshi ka Shinga. Ma ciga u da u woko u gbani wa.

⁵ An Kashila ka naka da Kulu ku ne kpam a'ayin a da u yansa ikunesavu i ne a asuvu a de, u yan nala adama a da ya tono Mele ma Musa da? Nala wa! U yan ta nala adama a da i wushuki n akani a Kawauwi a da i panai.

⁶ Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: "Ibrahi pityanangu ta n Magono ma Zuba, adama a nala a da Kashila ka gonuko yi u woko vuma u maci a kukere ku ne."

⁷ Nala u wenike ta mmuku ma Ibrahi n maci aly aza da a pityanangi n Kashila.

⁸ Caupa, Tagarada u Kashila u dana ta, Kashila ka gonuko ta Awulawa a woko dere adama a upityanangu u le. Kashila ka zuwamgbanaka ta Ibrahi caupa, an u danai, "Gba ama a likimba, Kashila ka yanka le ta una u shinga adama a vunu." ◊

⁹ Nala u wenike ta la vi uza da baci dem wari n upityanangu, wa tsara ta kapashi ka ne a una u shinga u da a zuwukai Ibrahi adama a upityanangu u ne.

¹⁰ Uza da baci dem wa yawunsa yavu utono u Mele wa zuwa yi u woko mai n Kashila, wa wusha ta una u cingi u Kashila. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci dem bawu wa tono gba ili i'ya i'ari a asuvu a Tagarada u Mele, wa wusha ta una u cingi u Kashila." ◊

¹¹ Wa wuyana uwene an uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka naka ta uma a asu u uza da wari n upityanangu."

¹² Ili i'a la i gawain utono u Mele n upityanangu wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci u wushuki n Mele, u kana ta u yansa tyoku da ma danai." ◊

¹³ Shegai Kawauwi ka wutukpa tsu ta a asuvu a una u cingi u da Mele mi ma yain. An a wandamgbana yi, u wusha ta una u cingi u da wari u gain u tuwa ara tsunu. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka yanka ta uza da baci dem a wandamgbana i a madanga una u cingi." ◊

¹⁴ Adama a da Yesu Kawauwi yain nala, Kashilā ka zuwuka tā Awulawa unā u shinga tyoku da u yankai Ibrahi kazuwamgbani, nala kpm dem aṣu Atoni tsu wushai Kulu Keri ka Kashilā ka yain kazuwamgbani adama a upityanangu.

Ukuna u Mele

¹⁵ Ama a va, aṣaka n wenike da tyoku da tsa rongo: Ama a yan baci kazuwamgbani tyoku da u gain, uza wa la wa cimbuṣa ko u savaḍa ka wa. Ili i te i'ya n kazuwamgbani ka Kashilā ka na.

¹⁶ Kashilā ka yan tā kazuwamgbani ka na ki ara Ibrahi n a asu u kumaci ku ne. ◊ U yan ka a asu u amaci ushani wa, shegai a asu u ku te, kpm ka Kawauwi.

¹⁷ Ili i'ya ma dansaka i'ya na: Kashilā ka yan tā kazuwamgbani n Ibrahi kpm u zuwamgbani wa shamka ka. An ayen amangatawanishi n kamankupa (430) a wurai, aku u naḳai Mele. Mele ma nala mi ma savaḍa kazuwamgbani ki wa. U yan baci nala, ma wacinsa tā kazuwamgbani ka u yain n Ibrahi.

¹⁸ Mele mi ma naḳa tsu baci unā u shinga u da Kashilā ka zuwamgbanaḳai Ibrahi, ma wura tā la vi kazuwamgbani ki. Shegai ma yan nala wa, kpaci Kashilā ka zuwuka tā Ibrahi unā u shinga gbani a asu u kazuwamgbani ka u yain.

¹⁹ Nɗya i zuwai Kashilā ka yain Mele? U yan tā ma kpaci ama a ka yansa tā unyushi u cingi. U yan tā Mele hal uza da u danai wa tuwā vi u tuwā. U zuwa tā atsumate a zuba a naḳa Musa Mele ma ne, aku Musa naḳai aza a Isara'ila. Nala Musa wokoi ka'ui ka mere.

²⁰ Ka'ui ka mere ki u tsu dansa tā n aḳon a re gbā, shegai Kashilā aya u yain kazuwamgbani ka nala ki utyoku u ne.

²¹ Kashilā ka kpaḍa la vi ushamka kazuwamgbani ka ne an u naḳai Mele mi? Nala wa, ko kenu! A ka tsara baci uma u da bawu wari n utyoku a asu u Mele, a'ari a ka woko tā mai n Kashilā a asu u utono Mele mi.

²² Shegai Tagarada u Kashilā u tonuko tsu tā unyushi u cingi u sira tā ya dem, kpaci u kpaḍa tā utono u Mele. Adama a nala, ure u da Kashilā ka naḳa uza ili i'ya u zuwamgbani u da uza u pityanangu baci n Yesu Kawauwi.

²³ Mele mi ma ma gbagirya tsu yavu aza a kuwa ku a'ali, hal ubana a'ayin a da tsa tsara upityanangu.

²⁴ Mele mi ma mari uzapige u tsunu, hal utuwā u Kawauwi. Kpm an Kawauwi ki ka tuwā u gonuko tsu tā tsu wokoi dere a kapala ka Kashilā an tsu wushuki n eyi.

²⁵ Gogo-na an tsu pityanangi n eyi, Mele ma lya kpm tsugono tsu tsunu wa.

Eḍa mmuku n Kashilā

²⁶ Eḍa mmuku n Kashilā n da gbā de adama a da i pityanangi n Yesu Kawauwi.

²⁷ Kpm an a lyubugu da, dere da wari yavu Kawauwi ka i ukai tyoku da i tsu uka aminya.

²⁸ Upityanangu n Yesu Kawauwi u da u gonukoi ya dem unā u te n utoku u ne: ko avu uza u Yahuda da baci ko Kawulawa,† kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi, vali ko uka, ya dem unā u te da n utoku u ne.

²⁹ Adama a nala, avu uza Kawauwi da baci, gogo-na a kaḳon ka kumaci ka Ibrahi ka wari, kpm a ka naḳa vu tā agadu a da Kashilā ka zuwamgbani.

4

¹ Ma wenike da tā iryoci: maku ma kenu ma baci tata u ne u kuwāi wa tono n utsari u da tata u ne u da wa woko u ne vi wa. Wā tā tyoku u kagbashi ko an u wokoi aya n utsari vi gbā.

² Ama da a ka kirana n eyi n utsari vi alya a ka tono n ili gbā, hal she maku mi ma gbonguro u rawa tyoku da tata vi danai.

³ Nala dem wari n tsari. Tyoku u mmuku u da tsari, kpm ucira kau-kau u likimba u na wa lya tā tsugono a kaci ka tsunu.

⁴ Shegai an a'ayin a yain derere, aku Kashilā ka suki Maku ma ne, kpm uka u da u matsa yi. U tono tā Mele mi,

⁵ tsara u wutukpa tsu a asuvu a Mele mi, kpm tsara tsu woko mmuku n Kashilā.

⁶ An u wokoi eḍa mmuku n Kashilā n da, u suku tā Kulu ku Maku ma ne a atakasuvu a de, kpm Kulu ki ku isai, "Tata, Tata u va."

⁷ Adama a nala gogo-na avu kagbashi ka kpm wa; maku ma Kashilā ma wari, kpm gbā ili i'ya wari n i'ya adama a mmuku n ne, i vunu i'ya dem.

Bulus ciga tā aza a Galatiya

⁸ A'ayin a da bawu i revei Kashilā, i'ari i woko tā agbashi a ili i ameli, kpm ili i nala yi Kashilā ka wa, ko kenu.

◊ 3:16 Kag. 12:7; Kag. 13:15; Kag. 24:7.

⁹ Shegai gogo-na an i revei Kashilā, ko kpam u gan t̄a n dana an Kashilā ka reve d̄a. Nida ya doku i gono i woko agbashi a ucira kau-kau u likimba u na i'ya bawu i'ari n ucira, kpam bawu kalen?

¹⁰ Hal gb̄am i tsu cīfusa t̄a a'ayin a abiki a ameli, n iwoto i roku, n abiki a a'ayin a manyan kau-kau, n ayen a roku.

¹¹ N pana t̄a uwonvo, an a'ayin a d̄a n yain manyan ara d̄e a woko d̄e a gbani.

¹² Ama a v̄a, n folo d̄a t̄a i rongo n utsarā u kaci, tyoku d̄a ma rongo. Kpaci n woko t̄a tyoku d̄a ed̄a Awulawa i'ari; wata, ma t̄a n utsarā u kaci a Mele.

An n git̄ai n yanka d̄a kuḅari, i nusuka mu wa.

¹³ I cīfa t̄a an bawu m̄ari n alafiya a'ayin a d̄a n git̄ai n tuko d̄a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi.

¹⁴ Ko an u wokoi maḅalā ma v̄a ma zuwa d̄a t̄a kadambula, gb̄a n nala i wenike mu magori wa kpam i 'yuwan mu wa. A unā u nala, i ryabusa mu yavu katsumate ka zuba ka Kashilā ka. I ryabusa mu yavu Yesu Kawauwi d̄a n kaci ka ne.

¹⁵ Mayun ma fud̄a t̄a ma dana, a da baci ya fud̄a ya foḍo a'eshi a d̄e i naḅa mu i'ari ya foḍo t̄a. Shegai gogo-na nte kpam kayanyan ka i panai adama a v̄a yi?

¹⁶ N gono n woko utokulalu u d̄e d̄a, an n tonuko d̄a ukuna u mayun vi?

¹⁷ Awenishiki a kaḅan a nala yi a ka yansa ili i na adama a ukuna u shinga u d̄a ya tsarā wa. Ciga d̄a a ka ciga tsarā a lyai kaci ka d̄e i toni le. Ciga d̄a a ka ciga a peci d̄a nā mpa tsarā i gonuko ugboji u d̄e ara le.

¹⁸ Gogo-na u lobono t̄a an ya ciga i yain ili i shinga, kpam u la t̄a tsulobo an ya yansa nala a'ayin a d̄a bawu m̄ari n aḅa.

¹⁹ Shegai gb̄a n nala, mmuku n v̄a aza d̄a ma ciga, w̄a t̄a yavu mḅalā ma ilimaci n d̄a ma pana adama a d̄e tyoku u caupa, mḅalā mi kpam ma lya t̄a kapala hal she ama a wene Kawauwi a asuvu a d̄e.

²⁰ A'ari a dana gb̄am ma pini la n aḅa gogo-na, tsarā m̄ari n dansa n aḅa ben. Shegai gogo-na n dambula t̄a adama a ukuna u na vi.

Mmuku n re ma Ibrahi

²¹ Aza roku a d̄e hal n ara a ka ciga t̄a a woko a kere ka Mele. Tonuko numu, i reve ili i'ya Mele mi ma danai d̄a?

²² Tagarāda u Kashilā† u dana t̄a, Ibrahi w̄a t̄a nā mmuku ma a'ali n re. Mma u uza u te kagbashi ka, mma u uza u ire kpam kagbashi ka wa.

²³ Maku ma kagbashi mi, a matsa yi t̄a tyoku d̄a a cuwanḅakai a tsu matsa. Shegai uza d̄a bawu w̄ari kagbashi ki u matsa t̄a adama a kazuwamgbani ka Kashilā ka yain n Ibrahi.

²⁴ Gb̄a ili i na yi ya wenishike t̄a ili i roku: Aka a re yi a'ā t̄a tyoku u kazuwamgbani ka re a mere ma Kashilā n ama a ne. Kazuwamgbani ka te ka Mele ma Kashilā ka naḅai Musa a Masasa ma Sinai, kpam ama d̄a a tonoi kazuwamgbani ki a'ā t̄a tyoku u agbashi. Mma d̄a a tsu isa Hajarā† kagbashi ki w̄a t̄a tyoku u kazuwamgbani ka nala ki.

²⁵ Aya iryoci i Masasa ma Sinai a Arabi. Kpam gogo-na ilyuci i Urishelima i'ā t̄a tyoku u Masasa ma Sinai, kpaci ilyuci yi n ama a ne ndishi n tsugbashi n d̄a a ka yan a asuvu a Mele.

²⁶ Shegai Saratu, uza d̄a bawu w̄ari kagbashi, aya iryoci i Urishelima u zuba. Kpam aya mma u tsunu.

²⁷ Tagarāda u Kashilā u yan t̄a kadyanshi a kaci ka ne,

“Zangana, avu madari ma uka!

Avu uza d̄a bawu kotsu vu panai mḅalā ma ilimaci,

git̄a ishīpa vu yain ikeni adama a ipeli.

Kpaci mmuku n madari n la d̄e

mmuku ma uka u d̄a w̄ari n vali kakuma.” ◊

²⁸ Ama a v̄a, ed̄a mmuku n Kashilā n d̄a adama a kazuwamgbani ka ne, tyoku d̄a Ishaku w̄ari.

²⁹ A'ayin a nala yi, Isma'ilu,† uza d̄a a matsai tyoku d̄a a cuwanḅakai, u foroi Ishaku, uza d̄a a matsai adama a Kulu ku Kashilā. Nala dem w̄ari gogo-na.

³⁰ Shegai ndya Tagarāda u Kashilā u danai a ukuna u nala? U dana t̄a, “Lokoi kagbashi ka ḅari uka vi n maku ma ne dem. Maku ma kagbashi ka ḅari uka vi kotsu u wushi kaḅon ka agadu a tata u ne wa. Maku ma uka u d̄a bawu w̄ari kagbashi aya wa wusha a d̄a gb̄a.” ◊

³¹ Ama a v̄a, aṭsa mmuku ma uka d̄a bawu w̄ari kagbashi ki, shegai ma kagbashi ka ḅari uka wa.

5

Kawauwi ka naḅa t̄a utsarā u kaci

¹ Tsā tā n utsarā u kaci gogo-na, kpaci Kawauwi ka gonuko tsu tā tsu wokoi yaa. Adama a nala, shangbai n ucira. Kotsu i savaḍa i woko agbashi a Mele kpm wa.

² Panai! Mpa Bulus, mpa ma tonuko ḍā ukuna u na vi: I aṣākā le baci a kiḍa ḍā acomb, u woko tā la vi Kawauwi ka kpm n kalen ara ḍe wa, ko kenu.

³ N tonuko ḍā tā n ucira, uza ḍa baci dem a kiḍai kacomb, u kaṇā tā u toni Mele mi gbā.

⁴ Kpm vu maṣṣa baci vu zuwa Kashilā ka gonuko vu vu woko dere a asu u utono u Mele mi, vu kasa ḍe la vi kaci ka vunu asu u Kawauwi kpm vu 'yuwan ḍe la vi uwusha tsishinga tsu Kashilā.

⁵ Kulu ku zuwa tsu tā tsu reve an mayun ḍa Kashilā ka wusha tsu tyoku u aza a maci adama a ḍa tsu wushuki n Kawauwi.

⁶ Avu Katoni ka Yesu Kawauwi ka baci, ko a kiḍa vu kacomb ko bawu a kiḍai u lamgbana wa. Shegai ili i'ya i lai kalen i'ya, upityanangu u ḍe u zuwa ḍā tā ya ciga ama.

⁷ Tyoku ḍa i'ari ya tono Kawauwi wari tā dere, hal ubana a'ayin a ḍa uza roku u zuwa ḍā i kpatalakai ukuna u mayun.

⁸ Kpm mayun ḍa, vuma nala vi uza u Kashilā u ḍa wa, uza ḍa ḍangasa ḍā vi.

⁹ Maku ma yistiṭ ma zuwa tā iburodi ushani i shita. Wata, maku ma uwenishike u kaḅan ma raṣsa tā ma yinsa ama ushani.

¹⁰ Shegai n pityanangu tā n Asheku, ya wushuku n awenishiki a kaḅan a nala yi wa, shegai ya tono tā ili i'ya n danai. Kashilā ka yan tā uza ḍa vurusā ḍā a'ene mavura, ko ya tani baci wari.

¹¹ Ama a va, n lya baci kapala n kuḅari u kaṇā tā ama a kiḍa acomb, ndya i zuwai aza a Isara'ila a ka zuwusa mu upana u ikyamba maco? A ḍa baci kuḅari ki ka ma yansa, a unā u ḍa ma yan kuḅari ku ukpā u Kawauwi, mari ma nususunda le wa.

¹² A'ari a dana gbam aza ḍa a ka 'yāngasasā ḍā atakasuvu a ukuna u ukiḍa u acomb vi, acomb a ḍe a ḍa a kiḍai wa, a'ari a wutukpusā dem asanda a le.

¹³ Ama a va, Kashilā ka isa ḍā tā tsarā i woko yaa! Shegai kotsu i aṣākā utsarā u kaci u nala u woko ḍā kabala ka utono uciga u unyushi u cingi u ḍe wa. A unā u nala, cigamgbana kpm i gbashika atoku.

¹⁴ Mele mi gbā unā u te u ḍa n udani u na vi: "Ciga uza u karen u vunu tyoku ḍa va ciga kaci ka vunu." ◊

¹⁵ Kotsu i kirana, kawa i lya baci kapala n usukutā atoku, ya wacinsa tā kaci ka ḍe gbā.

Kulu ku Kashilā n uciga u ili i tsunu

¹⁶ Adama a nala n tonuko ḍā: aṣākā Kulu ku toni n aḍā, kotsu i toni maluwa ma ukuna u cingi u ḍe wa.

¹⁷ Kulu ki n uciga u ili i kaci i ḍe atokulalu a ḍa. A tsu rongo tā kushulu maco, adama a nala ya yan ili i'ya ya ciga i yain wa.

¹⁸ Shegai Kulu ka tono baci n aḍā, Mele ma lya tsugono a kaci ka ḍe wa.

¹⁹ Ya dem reve tā ili i'ya uciga u unyushi u cingi wari: U tsu zuwa tā tsishankala, u tsu zuwa tā uyansa ili i uwono, u tsu zuwa tā kpm uyawunsa a kaci ka tsishankala.

²⁰ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tā dem ugbashika ameli. U tsu zuwa tā tsukunu. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tā dem makovugo. U tsu zuwa tā ama a shilākaṇasā. U tsu zuwa tā a yamgbana malyon. U tsu zuwa tā uyansa u upan. U tsu zuwa tā uciga u kaci. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tā kpm upece a asu u ama. U tsu zuwa tā ama a pecene aḅolo aḅolo.

²¹ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tā uciga u ili i ama. U tsu zuwa tā ama kuso hal she ma maka le. U tsu zuwa tā ama a bansa a asu u abiki a ḍa bawu ama a tsu kaṇā kaci ka le. Kpm u tsu zuwa tā uyansa ili i cingi i roku icun kau-kau. Mari n rono ḍā tā atsuvu caupa, kpm ma doku tā ma rono ḍā atsuvu: aza ḍa a ka yansa ili i na yi a ka wusha unā u shinga u tsugono tsu Kashilā wa.

²² Shegai Kulu ku Kashilā ka tono baci n aṣtsu, ku tsu naḅā tā ilimaci i na: Ku tsu tuko tā macigamgbani. Ku tsu tuko tā ipeli. Ku tsu tuko tā ndishi n shinga. Ku tsu tuko tā kpm ahankuri. Kulu ku Kashilā ku tsu tuko tā maḅangamgbani. Ku tsu tuko tā uyansa ukuna u shinga. Ku tsu zuwa tā ama a woko aza ḍa a ka wushuku n ele.

²³ Ku tsu zuwa tā ama a woko n uvakunku u kaci, n ukana u kaci. Mele mā la ma ma danai ili i na yi i kpaḍā ulobono wa.

²⁴ Aza ḍa a'ari aza a Yesu Kawauwi, a aṣākā ḍe ure u unyushi u cingi u le n u uyawunsa n uciga u ukuna u cingi.

²⁵ Adama a ḍa Kulu ku naḅā tsu uma u savu, aṣākā tsu yain ili i'ya ku danai tsu yain.

²⁶ Kotsu tsu yain araḍi, ko tsu rāgi atoku, ko kpm tsu yamgbana malyon wa.

6

Bangamgbani

¹ Ama a va, uza roku a asuvu a de wa yansa baci unyushi u cingi, eda aza da i'ari n ucira a asuvu a Kulu i gonuko vuma nala vi a ure u shinga. Shegai i yain u da ben. Kotsu i kirana, tsara eda dem i cigi i yain icun i ili i cingi i nala yi wa.

² Bangai atoku a'ayin a da baci a'ari n ucanga u araji. I yan baci nala, ya yan de la vi ili i'ya Kawauwi ka ciga da i yain. ³ Uza roku wa wundya baci eyi wari n kalen kpm nala tani wari wa, kaci ka ne ka koshi wa yinsa.

⁴ Asaka ya dem webele nwalu n ne. Dere da baci mari yi, u lapa makamba n manyan ma ne. Shegai kotsu u ratsanaka manyan ma ne n ma ama wa.

⁵ U kana ta ya dem n canga ucanga u ne.

⁶ Uza da baci dem wa rotsongusu uwenishike u Kashila, u peci gba ili i shinga i'ya wari n i'ya n kawenishiki ka ne.

⁷ Kotsu i yinsa kaci ka de wa: kotsu i wene yavu ya fuda ya yanka Kashila majari wa. Ama a tsu kapa ta ili i'ya a cei.

⁸ Uza da baci u cei a asu u uyawunsa u cingi u uciga u kaci u ne, uyawunsa u cingi u ne wa zuwa yi ta u kuwa. Shegai uza u ce baci tsara u zuwa Kulu ku pana kayanyan, ka naka ta ta uma u da bawu wari n utyoku.

⁹ Kotsu tsu wowo n uyan ili i'ya i'ari i shinga wa, tsa ca ta uma u da bawu wari n utyoku a'ayin a da a gain, tsu asaka baci wa.

¹⁰ Adama a nala, asaka tsu yanka ya dem ili i shinga a'ayin a da baci tsari n kabala, hal gai aza da a'ari atoku a tsunu Atoni.

Adooki a Bulus a makorishi

¹¹ I wene ta idyani i pige i'ya n yain an n koronku da n kukere ku va.

¹² Aza da a tsu ciga a zuwa aza a Yahuda a pana kayanyan, alya a ka matsa da i kida acombi. A ka pana ta uwonvo u da aza a Yahuda a ka zuwa le upana u ikyamba, mawandambani ma Kawauwi ma baci koshi a ka tono.

¹³ Aza da a kida acombi yi, ele kaci ka le a tono Mele mi wa, shegai a ciga ta a kida da acombi tsara a yain aradi adama a ili i'ya a matsa da i yain.

¹⁴ Mpa gai, ma ciga n yain aradi a ili i roku wa, she ukpa u Asheku u tsunu Yesu Kawauwi a mawandambani. Adama a mawandambani ma nala mi, n tsu yansa kpm ili tyoku da aza a likimba u na a tsu yansa wa. Kpm a reve ko ndya i zuwai n tsu yansa nala wa.

¹⁵ Wari n kalen wa ko a kida vu kacombi, ko bawu a kida vu. Ili i kalen i'ya vuma wushi uma u savu a asu u Kashila.

¹⁶ Kashila ka naka ta ndishi n shinga a asu u aza da a tonoi akani a na, kpm wa zuwuka le ta unu u shinga. Wata, ama a nala yi alya ama a maci a Kashila.

¹⁷ Ili i'ya i bidyai n gogo-na, kotsu i asaka ko uza u damgbarasa mu n ukuna u nala wa. Alani a da mari n a da a ikyamba i va a rawa ta a wenike an uza u Yesu u da mari.

¹⁸ Ama a va, asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u rongo n ada gba. Ami.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Afisu

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu t̄a ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a d̄a a'ari a Afisu cina eyi a kuwa ku a'ali. Wari u rongo t̄a a Afisu hal ayen a tatsu n u wenishiki ama ukuna u Yesu. Katani ka Aritima kameli ka pini ka pige a ilyuci yi. Ayain a manyan ma ameli a tsu tsar̄a t̄a ikebe ushani a asu u udengishe ameli a kenu a kenu. Uwenishike u Bulus u zuwa t̄a ama a asak̄ai utsilasa ameli yi. Nala zuwa t̄a ayain a manyan ma ameli yi a yain upan n eyi.

Cina ukuna u nala vi u wura d̄e d̄a Bulus korongi ukanikorongi u na vi. A asuvu a ukanikorongi vi u tonuko t̄a Atoni a d̄a a'ari a Afisu gb̄a ili i shinga i shinga i'ya a ka tsar̄a adama a d̄a a'ari kaḅolo n Kawauwi. Ili i nala yi i likimba i'ya wa, shegai i zuba i'ya k̄pam i la t̄a i likimba. U tonuko le t̄a gb̄a Atoni ili i te i'ya a'ari a asuvu a Kawauwi, u dambula gb̄am ko avu kaletsu ka eni ka vari wa. U wenishike t̄a tyoku d̄a vali wa rongo n uka u ne. U wenishike t̄a dem tyoku d̄a mmuku ma rongo n isheku i le, nala dem agbashi n azakuwa a le.

Gb̄a ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Afisu, nala dem i'ari a asu u Atoni gogo-na. Gb̄a tsunu ts̄a t̄a n ili i shinga i shinga i zuba an tsari n Kawauwi. Nala k̄pam, u gan t̄a tsu rongo mai tyoku d̄a tagar̄ada u na vi u wenishikei.

Ili i'ya i'ari a tagar̄ada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kawauwi ka tuko t̄a un̄a u shinga u kulu (1:3-3:21)

Uma u savu kaḅolo n Kawauwi (4:1-6:20)

Idyani i makorishi (6:21-24)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, uza d̄a wa korongu ukanikorongi u na vi. Kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari, kpaci Kashil̄a ka ka cigai ka dangasa mu n woko nala.

Ama a uwulukpi a Kashil̄a a d̄a a'ari a Afisu alya ma koronku, aza d̄a kain dem Yesu Kawauwi d̄a a'ari a utono.

² Asak̄a Kashil̄a Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a nak̄a d̄a ukuna u shinga n̄a ndishi n shinga.

Un̄a u shinga a asuvu a Kawauwi

³ Tsu cikpalai Kashil̄a Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Aya u zuwuka tsu un̄a u shinga a asu u d̄a u nak̄a tsu gb̄a ukuna u shinga u d̄a u wutai a zuba, tsar̄a u ḅanḡa uma u tsunu a asuvu a kulu. U yan t̄a nala an u ḅolomgbono tsu n Kawauwi.

⁴ Tun kahu Kashil̄a ka yain likimba, u dangasa tsu t̄a tsu woko ama a ne a asu u d̄a u ḅolomgbono tsu n Kawauwi. Yan d̄a u yain nala tsar̄a tsu rongo sarara bawu ili i'ya i nangasai atakasuvu a tsunu a kapala ka ne. K̄pam tsar̄a kotsu ili i roku i cingi i rongo a asuvu a tsunu i'ya ya zuwa yi u k̄an̄a tsu n unyushi wa.

⁵ Kpaci Kashil̄a ka ciga tsu t̄a tun caupa, u yawunsa t̄a u gonuko tsu mmuku n ne a asu u ili i'ya Yesu Kawauwi yain. Kashil̄a ka pana t̄a kayanyan an u yain nala, k̄pam nala dem wa ciga u yain i'ya.

⁶ Adama a nala, tsu cikpala yi t̄a an u yanka tsu ukuna u shinga u pige. Gbani d̄a u yanka tsu ukuna u shinga vi, a asuvu a Kawauwi uza d̄a wa ciga.

⁷ A asuvu a Kawauwi tsu woko t̄a fāa adama a mpasa ma ukpa u ne, k̄pam d̄a gai i zuwai tsu tsar̄ai ucimbus̄a u unyushi u cingi vi. Nala Kashil̄a ka wenike tsu an ukuna u shinga u ne wari u pige,

⁸ k̄pam u wenike tsu t̄a u d̄a cika. Kpaci Kashil̄a k̄a t̄a n kakiri, k̄pam n ureve u ili,

⁹ u yan t̄a ili i'ya wa ciga u yain. U wenike tsu t̄a ili i'ya u sokongi i'ya u foḅusoi u yain a akere a Kawauwi.

¹⁰ A'ayin a yan baci, afoḅi a ne a d̄a u ḅolomgbono ko ndya wa a zuba n likimba kaḅolo n magono ma te mi; wata, Yesu Kawauwi.

¹¹ Kashil̄a ka dangasa tsu t̄a tsu woko ama a ne a asu u d̄a u ḅolomgbono tsu n Kawauwi. Tun caupa d̄a u yawunsai u yain nala, d̄a gai u yain i'ya vi, k̄pam u zuwa t̄a ko ndya wa i woko tyoku d̄a wa ciga.

¹² U yan t̄a nala tsar̄a atsu aza a Yahuda aza d̄a tsari aza a kagit̄a ka uzuwa uma ara Kawauwi, tsu zuwa ama a cikpala Kashil̄a, kpaci w̄a t̄a n tsupige.

¹³ Kpam nala dem wari ara de. I pana ta Kadyanshi ka Shinga, kpam Kadyanshi ka Shinga ki ka ka wauwa da. I wushuku ta n Kawauwi, kpam a 6olomgbono da n eyi. Adama a nala, Kashila ka naka da ta Kulu Keri ka u zuwamgbanakai ama a ne. Kulu ka ta yavu kugyan ka ka wenike an eda aza a Kashila a da.

¹⁴ An u wokoi tsu wushai Kulu Keri, mala la wa, tsa reve ta an Kashila ka naka tsu ukuna u shinga u da u zuwamgbana. Tsu reve ta kpam an Kashila ka naka ama a da a'ari ama a ne utsara u kaci u da u shadangi. Nala wa zuwa ta ama a cikpala Kashila kpaci wa ta n tsupige.

Kavasu ka Bulus

¹⁵ An u wokoi Kashila ka zuwuka tsu una u shinga naha, kavasu ka ma yan ubana ara ne adama a de. Tun a'ayin a da n panai alabari a da i wushuku de n Yesu Asheku, kpam ya ciga ama a Kashila,

¹⁶ tun a'ayin a nala a da mari a ucikpa Kashila adama a de maco. A'ayin a da baci dem ma yan kavasu, n tsu yan ta kavasu adama a de.

¹⁷ Ubana a asu u Tata u tsunu da ma yan kavasu, uza da wari n tsupige tsu pige. Aya Kashila ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. N folo yi ta u zuwa da i yain n ugboji, kpam u wenike kaci ka ne ara de, tsara i lyai kapala n ureve u ne.

¹⁸ N yan ta dem kavasu u zuwa da i yain n ureve tsara i reve ukuna u shinga u da wari n u da adama a de. E da pini ufofusi ya vana tsara i wushi ukuna u shinga u na vi, kpaci u isa da ta i woko mmuku n ne. N yan ta kpam kavasu tsara i reve tsupige tsu una u shinga u da u yain kazuwamgbani wa naka ama a ne.

¹⁹ N yan ta kpam dem kavasu tsara i reve ucira u ne, u da u lai ko ndya wa, u da u tsu banga tsu atsua aza da tsu wushuki. U da gai ucira u pige u da

²⁰ u yankai manyan an u zuwai Kawauwi ka gono n uma, aku u zuwa yi u dusuku a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku ne a zuba.

²¹ Kawauwi ka lya ta tsugono tsu ucira kau-kau u da wari pini, ko an u wokoi a'a ta n ucira. Kala ka ne ka la ta gba a'ala a aza a tsugono tsupige. Ukuna u mayun u da na vi gogo-na, kpam wa woko ta mayun a a'ayin a utuwa.

²² Kashila ka naka ta kpam Kawauwi tsugono a kaci ka ili gba, u zuwai kpam u woko Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne i'ya la vi.

²³ Atoni yi ikyamba i Kawauwi i'ya, aya u tsu shadangu le n ucira u ne kpam u tsu naka ko ndya uma ko nte wa.

2

Gogo-na tsq ta n uma

¹ Caupa i'ari ta yavu akushe, kpaci i 'yuwain upanaka Kashila, kpam ya yansa unyushi u cingi.

² I tsu rongo ta a uyansa tyoku da ama a likimba a tsu yansa. I panakai Kanangasi,* uza da wa lya tsugono tsu ityoni i cingi i'ya ya rongo a kalishi. Kanangasi ki uwule u cingi u da wa yan manyan u da, kpam wa tono n aza da a 'yuwain upanaka Kashila.

³ Caupa gba tsunu tsari ta tyoku u le. Gba ili i cingi i'ya i luwa tsu uyan i'ya tsa yansa. Tsa tono ili i'ya uyawunsa n maluwa ma cingi ma tsunu ma tonuko tsu tsu yain. An u wokoi tsari tsa yansa ili i cingi, dere da wari Kashila ka yan tsu mavura, tyoku da wa yanka ama da a buwai.

⁴ Shegai asuvayali a Kashila a gbonguro wa wa, kpam wa ciga tsu ta cika.

⁵ U 6olomgbono tsu n Kawauwi, kpam u naka tsu uma u savu. U yan ta nala cina tsu buwai yavu akushe adama a unyushi u cingi u tsunu. Adama a tsishinga tsu ne da koshi Kashila ka wauwa da.

⁶ U 'yangasa tsu ta a asuvu a ukpa ka6olo n Kawauwi, kpam u zuwa tsu a zuba tsara tsu rongo n Kawauwi tsu lyai tsugono n eyi. Kashila ka yan ta nala a asu u da u 6olomgbono tsu n Yesu Kawauwi.

⁷ A ure u na u da u wenike tsu ukuna u shinga u ne a asuvu a Yesu Kawauwi, tsara a asuvu a ayen a da a ka tuwa ama a wene tyoku da ukuna u shinga u ne wari kpam u lai ko ndya wa.

⁸ Adama a ukuna u shinga u ne u da u wenike da koshi, da u wauwa da a asu u da i pityanangi n Kawauwi. U wauwa da adama a ili i shinga i'ya i yain wa, nala kune ku Kashila ka ara de,

⁹ adama a ili i'ya i yain da wa. Da gai i zuwai bawu uza wari la uza da wa fuda wa cikpala kaci ka ne ki.

* 2:2 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁰ Kashilā ka ka yan tsu tyoku ḏa tsari. A asuvu a Yesu Kawauwi, Kashilā ka yan tsu ṭa tsarā tsu yain manyan ma shinga. Nala u foḃusoi u ḏa tun caupa, tsarā tsu rongu nala.

Kawauwi ka ka ɓolomɓono tsu

¹¹ A matsa ḏa aza a Yahuda wa. Eḏa aza a Yahuda a tsu isa “aza ḏa bawu a kidai acombi.” Aza ḏa a tsu isa ḏa “aza ḏa bawu a kidai acombi” a tsu isa ṭa kaci ka le “aza ḏa a kidai acombi.” (Ukida u acombi u le ili i'ya a tsu yanka kaci ka le a ikyamba i'ya koshi.)

¹² Ciḃai, a'ayin a ḏa bawu kotsu i'ari i revei Kawauwi, i'a aza a uyamba u Isara'ila wa. Kashilā ka yan ṭa kazuwamɓani n ele, shegai n ḏaḏa wa. U wushuku ṭa kpam wa yanka le ili ushani shegai n ḏaḏa wa. A likimba ḏa ya rongu, shegai i'a n ili i'ya i zuwukai uma wa, kpam i reve Kashilā wa.

¹³ Caupa, i'ari ṭa a mḃari, shegai gogo-na a ɓolomɓono ḏa ḏe n Yesu Kawauwi, kpam Kashilā ka tuko ḏa evu n eyi a asuvu a mpasa n Kawauwi.

¹⁴ Kawauwi n kaci ka ne aya u tuko tsu ndishi n shinga. Caupa, tsilala tsa tsari a mere ma aza a Yahuda n Awulawa tsari ṭa yavu kasaga. U takpa ḏe tsilala tsu nala tsi, aku u gonukoi gbā ama ili i te.

¹⁵ Mele ma aza a Yahuda ma ṭa n udani ushani u ḏa u gain ama a toni, shegai gogo-na Kawauwi ka zuwa ma ḏe a ikengi a asu u ukpa u ne. Yan ḏa u yain nala tsarā u tuko aza a Yahuda n Awulawa ara ne u yain kaḃolo ka savu. Nala kpam u zuwai ndishi n shinga a mere ma le.

¹⁶ Uciḃa u Kawauwi u ḏa tsilala tsa tsari a mere ma aḃolo a re a na yi tsu cina utyoku. U zuwa le a woko ikyamba i te, u gonuko le a asu u Kashilā. Gbā nala vi, Kawauwi ka yan ṭa i'ya a asu u ukpa u ne a mawandamɓani.

¹⁷ Kawauwi ka tuwā ṭa a likimba u yain kuḃari ku Kadyanshi ka Shinga ka ku yain kadyanshi ka ndishi n shinga. U yanka ḏa ṭa eḏa Awulawa aza ḏa i'ari mḃari, n aṭsu aza a Yahuda aza ḏa tsari evu.

¹⁸ Gogo-na gbā tsunu aza a Yahuda n Awulawa tsa fuḏa ṭa tsa tuwā a asu u Tata a asuvu a Kulu Keri ku te adama a ili i'ya Kawauwi ka yanka tsu.

¹⁹ Adama a nala, eḏa Awulawa i'a kpam amoci ko kpam aza ḏa a wutai a mḃari wa. Shegai i woko ḏe aza a uyamba u te n ama a Kashilā. Gogo-na eḏa i woko ḏe aza a kuwa ku Kashilā.

²⁰ I wokoi aḃuku a kuma ka a mai, kpam Asuki nā nsumate alya cuku tsu kuma ki, Kawauwi kpam aya katali ka ka lakai kalen cika a asu u kuma vi.

²¹ Aya wa ɓolomɓono gbā kuma ki. U zuwa ṭa ka ku 'yangai hal ku wokoi kuwa ku Kashilā ku uwulupki.

²² Adama a ḏa a ɓolomɓono ḏa n Kawauwi, gogo-na Kawauwi ki ɓolomɓono ḏa wa ɓolomɓono ḏa n Atoni a ḏa a buwai, tsarā i woko kuwa ku nala ki ka Kashilā ka rongu n ucira u Kulu Keri.

3

Manyan ma Bulus

¹ Mpa Bulus, ma ṭa a kuwa ku a'ali adama a manyan ma Kirisiti Kawauwi u zuwa mu n yanka ḏa eḏa Awulawa.

² I reve ṭa an Kashilā n ukuna u shinga u ne u naḃa mu manyan ma na mi n yain tsarā n ɓanga ḏa.

³ Kashilā ka zuwai n revei afoḃi a ne a ḏa u sokongi. Maṛi n koronku ḏa ṭa kenu a kaci ka ukuna u na vi.

⁴ I yan baci kaṇeshi u ili i'ya n korongi, ya reve ṭa ili i'ya n revei adama a afoḃi a na yi a kaci ka Kawauwi.

⁵ Kashilā ka wenike afoḃi a na yi a asu u ama a ḏa a rongoi caupa wa. Shegai gogo-na u wenike a ḏa ḏe a asu u Kulu Keri. U wenikei a ḏa a asu u ama a ḏa u ḏangasai a woko asuki nā nsumate n ne.

⁶ Afoḃi a Kashilā a ḏa na: Eḏa Awulawa ya wusha ṭa unā u shinga u ḏa Kashilā ka naḃa, unā u te tyoku ḏa aza a Yahuda a ka wusha u ḏa. Awulawa n aza a Yahuda a woko ḏe ama a te. Eḏa Awulawa ya wusha ṭa dem ili i'ya Kashilā ka yankai ama a ne kazuwamɓani, kpaci uḃolomɓoni u ḏa i'ari n Yesu Kawauwi. Ili i'ya Kadyanshi ka Shinga ka danai i'ya la vi.

⁷ Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ma yan kuḃari. An u wokoi Kashilā uza u shinga u ḏa, u naḃa mu manyan ma na mi ma utonusuko ama gbā Kadyanshi ka Shinga, kpam u ɓanga mu n yain ili i na yi n ucira u ḏa u naḃa mu.

⁸ Mpa gbā n lai unamba kalen asuvu a ama a Kashilā, shegai gbā n nala, Kashilā ka naḃa mu manyan ma na mi ma utonusuko Awulawa ili i shinga i'ya Kawauwi ka naḃasa. Ili i shinga i na yi i wura ṭa ama a reve.

⁹ Kpam Kashilā uza dā u yain ili gbā, u nākā mu manyan ma utonusuko ama gbā ukuna u afobi a dā u sokongi a kagita.

¹⁰ U yain ili i na tsarā gogo-na u wenike ucira kau-kau u zuba tyoku dā wari n ugboji a ili i'ya wa yansa gbā. Kashilā ka wenikei ili i na yi a asu u ili i'ya u yankai Atoni a ne.

¹¹ Kashilā ka bidiga tā kaci ka ne u yain ili i na tun caupa kahu u yain likimba, kpam gogo-na u zuwa dē i'ya i gitā a ure u dā Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u yain.

¹² Cinda tsu wushuki n eyi, kpam tsu ɓolomgbonoi n eyi, tsa fuḍa tā tsa tuwā a asu u Kashilā karara bawu uwonvo.

¹³ Adama a nala, ma folo dā i namba ugbamatangu an ma so mavura adama a dē wa. Mavura ma na mi ma tuko dā tā tsupige.

Kawauwi ka ciga tsu tā

¹⁴ Adama a nala, n kuḍangu tā a kapala ka Tata n yanka dā kavasu.

¹⁵ Aya Tata u maci u a'uwa gbā, gbā aza dā a'ari a zuba n aza dā a'ari a likimba dem.

¹⁶ Kashilā ka fuḍa tā ka zuwuka dā unā u shinga ushani. Da n folo yi tsarā Kulu ku ne ku naka dā ucira, kotsu atakasuvu a dē a gbama.

¹⁷ Kpam n folo yi tsarā Kawauwi ka rongo asuvu a atakasuvu a dē an i pityanangi n eyi. Kavasu ka vā ka i rongo uciga u Kashilā kpam i cigamgbana. I yan baci nala ya woko tā tyoku u maḍanga ma alu a ne a uwai asuvu a iyamba, kpam tyoku u kuwa ka a mai n cuku tsu ugbami.

¹⁸ Nala eḍa n ama a Kashilā gbā ya reve ucun u uciga u dā Kawauwi ka ciga tsu. Wa ciga tsu tā cika, uciga u dā u wurai uratsanaka.

¹⁹ Ko an u wokoi uza wā la wa fuḍa wa reve gbā tyoku dā Kawauwi ka ciga tsu wa, ma folo Kashilā ka aṣakā i reve u dā, tsarā i woko tyoku dā u gain i woko; wata, tyoku dā Kashilā kari.

²⁰ Kashilā ka tā n ucira u dā wa yan ili i'ya i lai i'ya tsu folo yi u yain, hal gbam n ili i'ya tsu fuḍai tsu yawunsai. Kpam she u yain i'ya n ucira u ne; wata, u dā wa yansa manyan a atakasuvu a tsunu.

²¹ Aṣakāi tsu cikpala ni hal ubana bawu utyoku adama tsupige tsa u wenikei a ili i'ya wa yansa a asuvu a kuwa ku Atoni, kpam n a asu u Yesu Kawauwi! Ami.

4

Ikyamba i te

¹ Mā tā a kuwa ku a'ali adama a dā ma gbashika Asheku, kpam ma folo dā tā i rongo ndishi n dā n rotsoi ma aza dā Kashilā ka isai.

² Ili i'ya baci dem ya yan, i vakunku kaci ka dē, kpam i toni n ama sawu. I yain n ahankuri, kpam kotsu i yain upan a'ayin a dā baci ama a ka yansa ukuna u gbani wa, kpaci ya ciga le tā.

³ Kulu Keri ku gonuko dā dē ili i te, adama a nala, yanyi gbā i'ya ya yan i rongo nā ndishi n shinga, tsarā i rongo pini ili i te.

⁴ Gbā tsunu ikyamba i te i'ya. Kulu ku Kashilā ku te ka. Kpam Kashilā ka nākā tsu tā uzuwa u uma u te an u dangasa tsu tsu woko ama a ne.

⁵ Gbā tsunu Asheku a te a dā tsu. Uwenishike u te u dā tsu pityanangi n u dā. Ulyuḍugu u te u dā tsu wushai.

⁶ Gbā tsunu Kashilā ka te ka tsa gbashika, kpam aya Tata u tsunu gbā. Wa lya tā tsugono tsu ko ndya wa. Wā tā ko nte wa. Aya kpam pini a asuvu a tsunu gbā.

⁷ Kawauwi ka nākā tā ya dem kune tsarā tsu yain manyan ma ne. Yan dā u yain nala adama a tsishinga tsupige tsu ne.

⁸ Tyoku dā Tagarāda u Kashilā u danai,
 “A'ayin a dā u banai a zuba u Kashilā,
 u tono tā n aza a a'uwa a a'ali a dā u kanai,
 kpam u nākai ama kune icun kau-kau.” ◇

⁹ (Gogo-na ma ciga tā i yawunsa a kaci ka udani, “U banai a zuba u Kashilā.”

¹⁰ U bana baci a zuba u Kashilā, u kana tā u yain n kalen; wata, caupa, wari u cipa tā a iyamba, a likimba u na. Vuma dā cipai a likimba u na vi aya dem uza dā yuwai a zuba vi, tsarā u gonuko ili i woko tyoku dā i gain i woko.)

¹¹ Aya u nākai Atoni kune ku na ki icun kau-kau: u zuwai aza roku a woko asuki. U zuwai aza roku a woko nsumate, aza roku kpam a dansa kadyanshi ka Kashilā. U zuwai aza roku a kirana n Atoni, aza roku kpam a woko awenishiki a Atoni.

¹² Yan dā u yain nala tsarā ama a na yi a foḅuso ama a Kashilā a gbashika yi, tsarā Atoni yi, aza dā a'ari ikyamba i Kawauwi a gbonguro n ucira.

¹³ Nala gb̄a tsunu tsa 6olomgbono tsu woko ili i te a asu u uwushuku n Kashil̄a n ureve u Maku ma ne, kpam tsa woko t̄a aza d̄a a gbonguroi. Wata, tsa woko t̄a ushadangi tyoku u Kawauwi, uza d̄a w̄ari tyoku d̄a u gain u woko.

¹⁴ Tsa woko kpam tyoku u mmuku wa. A ka kpatal̄asa tsu kabarikete tyoku u kpatsu ku a6ali a ka kpatal̄asa kabarikete wa. Tsa pan̄aka ama d̄a a ka ciga a yins̄a tsu n uwenishike u ka6an u gbani wa.

¹⁵ A un̄a u nala, tsu dansa ukuna u mayun kpam tsu cigamgbana, tsar̄a tsu gbonguro kpam tsu woko un̄a u te n Kawauwi gb̄a gb̄a, eyi uza d̄a w̄ari Kaci ka Atoni.

¹⁶ Kawauwi ka 6olomgbono t̄a ama gb̄a, tyoku d̄a karuva ka tsu 6olomgbono apashi a ikyamba i vuma. Kapashi dem ka yan baci manyan ma ne, ka 6anga t̄a apashi a roku a gbonguro, tsar̄a ikyamba yi gb̄a i woko n alafiya, n ugbonguro, kpam ushadangi n uciga.

Uma u savu

¹⁷ Adama a nala, n tonuko d̄a t̄a kpam n rono d̄a atsuvu a asuvu a kala ka Asheku, as̄ak̄ai uyansa tyoku d̄a Awulawa a ka yansa. Ure u uyawunsa u le u gbani u d̄a.

¹⁸ Atakasuvu a le a'̄a t̄a a asuvu a karimbi, a reve ko i te wa, kpaci a pan̄aka Kashil̄a wa. Adama a nala a ka tsar̄a uma u d̄a Kashil̄a ka nāka wa.

¹⁹ A'ayin a d̄a baci a yain ili i cingi, a tsu pana kpam uwono wa. A neke d̄e kaci ka le a uyansa ili i'ya ikyamba ya ciga, kpam a ka yansa t̄a gb̄a icun i tsishankala, kpam a as̄ak̄a uyansa ili i nala yi wa.

²⁰ Ed̄a tani, an i revei Kawauwi, tyoku d̄a a tonuko d̄a i yansa d̄a la wa.

²¹ N reve t̄a i pana t̄a ukuna u ne, kpam i'̄a t̄a a asuvu a ne, adama a nala a wenishike d̄a t̄a ukuna u mayun u Yesu.

²² A wenishike d̄a t̄a i as̄ak̄a ili i'ya i'ari i yansai caupa. A'ayin a nala yi uma u d̄e u namgba t̄a adama a d̄a i cigai uyansa gb̄a icun i ikuna i cingi.

²³ Gogo-na as̄ak̄ai Kashil̄a ka sava6a uma u d̄e tsar̄a i git̄a uyawunsa a ure u savu.

²⁴ As̄ak̄a Kashil̄a ka gonuko d̄a ama a savu. U yan d̄a t̄a i woko tyoku u ne, adama a nala u kana t̄a i woko ama a maci kpam uwulukpi n ukuna u mayun.

²⁵ U kana t̄a i as̄ak̄a ka6an. Ya dem tonusuko utoku u ne Katoni ukuna u mayun, kpaci tsa t̄a tyoku u apashi kau-kau a ikyamba i te.

²⁶ A'ayin a d̄a baci i yain upan, kotsu i yain unyushi u cingi wa, kiranai, kotsu i yain upan hal kaara ka rukpa wa.

²⁷ Kotsu i nāka Kalapans̄i kabala u lyai kaci ka d̄e wa.

²⁸ Uza d̄a baci w̄ari kaboki, kotsu u doku u boko wa. A un̄a u nala, she u maṣṣa uyan manyan, tsar̄a u tsar̄a ili i'ya wa nāka aza a unambi.

²⁹ Kotsu i dansa ikuna i cingi wa, shagai i dansa ikuna i shinga i'ya ya 6anga ama a gbonguro. Dansai ili i'ya ya gbamatangu aza d̄a a ka pan̄aka d̄a vi tsar̄a i yan le n kalen.

³⁰ Kpam kotsu i zuwa Kulu Keri unambukatsum̄a wa, kpaci ka t̄a tyoku u kugyan ka ku wenikei ed̄a ama a ne a d̄a. Kashil̄a ka nāka t̄a Kulu, tsar̄a u wenike an wa wutukpa d̄a kain ka makorishi ka rawa baci.

³¹ I as̄ak̄a unambgi u asuvu n upan n asuvu a shen. Kotsu i rongo n ibili ko kpam i yain ili i'ya ya tuko kunangasu wa ko kenu.

³² A un̄a u nala, yangbanai ili i shinga, kpam i wenike asuvayali. Cimbusuk̄ai aza d̄a a nusuka d̄a, tyoku d̄a Kashil̄a ka cimbusuk̄a d̄a unyushi u cingi u d̄e a asu u Kawauwi.

5

Rongoi a asuvu a katyashi

¹ Adama a nala rongoi tyoku u Kashil̄a, kpaci ed̄a mmuku n ne n d̄a, aza d̄a wa ciga cika.

² I cigi ama maco, tyoku d̄a Kawauwi ka ciga tsu, hal u kuw̄ai adama a tsunu. U nekei uma u ne tyoku u udar̄akpa ubana a asu u Kashil̄a, kpam nala vi w̄a t̄a tyoku u ili i magul̄ani a asu u Kashil̄a.

³ Kotsu i yain tsishankala, ko ili i uwono, ko kpam kurura a mere ma d̄e wa. Icun i inyushi i cingi i nala yi i lobono a asu u ama a Kashil̄a wa.

⁴ Kpam dem u lobono i dansa kadyanshi ka icadi wa, kpam kotsu i dansa n utengeshi ko majari ma cingi wa. A un̄a u nala, she i cikpi Kashil̄a adama a ili i'ya wa yansa ka d̄a.

⁵ I reve t̄a na vi mayun d̄a: Uza u yan baci unyushi u tsishankala, ko u yain ili i cingi, ko w̄ari n kurura, wa uwa a tsugono tsu Kawauwi n tsu Kashil̄a wa. Uza d̄a baci dem wa yansa ili i nala yi, kameli ka wa gbashika.

⁶ Kotsu i as̄ak̄a uza roku u yins̄a d̄a u tonusuko d̄a ili i'ya bawu i'ari i mayun wa. A ka 6ar̄akpa wa, Kashil̄a ka yan t̄a upan n ama a d̄a bawu a nāka yi karinga, a ka yansa baci icun i ili i cingi i na yi.

⁷ Adama a nala, kotsu i 6olomgbono n aza d̄a a ka yansa ikuna i cingi tyoku u nala wa.

⁸ Caupa, i'ari tã a asuvu a karimbi, shegai gogo-na a bolomgbono dã de n Asheku, kpam i uwa de a asuvu a katyashi. Adama a nala rongoi tyoku u ama a dã a'ari aza a katyashi.

⁹ N dana tã nala kpaci katyashi ka tsu zuwa tã ama a yain ili i'ya i'ari i shinga, n i maci, n i mayun.

¹⁰ Adama a nala matsã i rotsongusu ili i'ya ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

¹¹ Kotsu i bolomgbono a asu u uyan ili i'ya ama a dã a'ari a karimbi a ka yansa wa. Ili i nala yi i gbani i'ya. A unã u nala, zuwai ama a reve ili i na yi i cingi i'ya.

¹² Ili i uwono i'ya gbã a dansa ikuna i'ya ama a yain a ukpawunsi.

¹³ Shegai a'ayin a dã baci katyashi ka wakanai ara le, ya dem wa wene tã ili i'ya ili yi i rotsoi.

¹⁴ Kpaci katyashi ka tsu wenike tã ili dem. Da i zuwai a danai,

“Edã aza dã ya lavuta, 'yangai!

'Yangai a ukpa,

kpam Kawauwi ka wakana tã ara de.”

¹⁵ Adama a nala, kiranai n tyoku dã ya rongo. Kotsu i rongo tyoku u atengeshi wa, shegai rongoi n kakiri.

¹⁶ Yanyi manyan n kabala ka i'ari n ka mai, kpaci ama a ka yansa tã tsicingi a a'ayin a na.

¹⁷ Adama a nala kotsu i woko atengeshi wa, shegai i rotsongusu ili i'ya Asheku a ka ciga dã i yain.

¹⁸ Kotsu i tamgbalãka n uso marã wa, kpaci nala wa nangasa dã tã. A unã u nala, asãkã Kulu ku shadangu dã n ucira.

¹⁹ Shipai icun i ishpa i Kashilã gbã, kpam i gbatangu atoku a de. Shipai ishpa i ucikpala Asheku n atakasuvu a de gbã.

²⁰ Cikpai Kashilã Tata u tsunu maco a ili gbã adama a kala ka Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu.

Aka n a'ali

²¹ Adama a dã ya naã Kawauwi karingã, she i gorimuko atoku.

²² Edã aka a iyolo, gorimukoi a'ali a de tyoku dã i tsu gorimuko Asheku,

²³ adama a dã vali aya kaci ka uka, tyoku dã Kawauwi kari Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne.

²⁴ Adama a nala, uka dem u gorimuko vali u ne a ili dem, tyoku dã Atoni a tsu gorimuko Kawauwi.

²⁵ Edã a'ali a dã i'ari n aka, ya dem cigi uka u ne, tyoku dã Kawauwi ka cigai Atoni hal u kuwai adama a le,

²⁶ tsarã u gonuko le uwulukpi, an u za le n mini n udani u ne.

²⁷ U yan tã na vi tsarã u gonuko Atoni yi a woko n tsulobo kpam u tuko le a kapala ka ne tyoku u ukasavu u dã bawu wari n kashinda ko utyacira ko kpam icun i unamgba. Pini nala, a ka woko tã uwulukpi kpam bawu unyushi.

²⁸ Nala kpam dem a'ali, u kana tã a cigi aka a le, tyoku dã a ka ciga ikyamba i le. Uza dã baci wa ciga uka u ne, kaci ka ne ka wa ciga.

²⁹ Uza wã la wa kovo ikyamba i ne wa, shegai u lyatangu i'ya u kirana kpam n i'ya. Kpam ili i'ya Kawauwi ka yankai Atoni yi i'ya gai la vi,

³⁰ kpaci atsa apashi a ikyamba i ne.

³¹ Tyoku dã Tagarãda u Kashilã u danai, “Vali u asãkã tata na mma u ne u padara n uka u ne, ama a re a le a ka woko tã ikyamba i te.” ◊

³² Ukuna u mayun u dã pini ukpawin a uwenishike u na vi. Kadyanshi ka Kawauwi n Atoni ka ma yan.

³³ Shegai mayun dã ara de dem: vali dem u kana tã u cigi uka u ne tyoku dã wa ciga kaci ka ne, uka kpam u kana tã u gorimuko vali u ne.

6

Mmuku n isheku i le

¹ Edã mmuku, gorimukoi isheku i de kpaci edã aza a Asheku a dã, kpam ili i shinga i'ya i gain i yain i'ya gai la vi.

² Mele ma kagitã ma mari a asuvu a Mele Kupa ma ma korusoi n kazuwamgbani ka ka danai, “Naã tata na mma u vunu tsupige.”

³ Kpam kazuwamgbani ka na: “Vu naã baci tata na mma u vunu tsupige, ili dem ya wala vu tã derere, kpam va barakpa tã a likimba u na.”

⁴ Isheku, kotsu i zuwa mmuku n de n yain upan wa. A unã u nala, kiranai n ele, naã le adooki kpam i wenishike le a ure u de Asheku a ka ciga.

Agbashi n azakuwa a le

⁵ Edā agbashi, gorimukoi azakuwa a de a da a'ari pini naha a likimba. Pana le uwonvo i naḳa le karinga i gbashika le kpam mayun tyoku da ya gbashika Kawauwi.

⁶ Maṭsai manyan cika a a'ayin dem, shegai kotsu i yain tsara i zuwa azakuwa a de a pana kayanyan a'ayin a da a ka wundya da koshi wa. Shegai i yain i'ya i lai la, i yain manyan ma de n atakasuvu a de gba, tyoku da Kashila ka ciga, kpaci eda agbashi a Kawauwi a da i'ari.

⁷ Yanyi manyan ma de n mazanga, yavu Asheku a da ya yanka, shegai ama koshi wa.

⁸ Cifai, Asheku a ka tsupa ta manyan ma shinga ma ya dem u yain, ko kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi.

⁹ Eda azakuwa, kirana i agbashi a de dem mai. Kotsu i dana ili i'ya ya zuwa le a pana uwonvo wa. Cifai, azakuwa n agbashi gba a'a ta n Uzakuwa u te a zuba, kpam u tsu yanka ta ya dem unu a te.

Icanga i kuvon i Kashila

¹⁰ Akani a va a makorishi a da na: ghamai n ucira u Asheku u da wari n ugbonguro cika kain dem, kpaci i'a ta kafole n eyi.

¹¹ Kasoje ka tsu foḳuso ta icanga i kuvon adama a kuvon. Nala dem, u kana ta i foḳuso gba ili i'ya Kashila ka naḳa da, tsara a'ayin a da baci Kalapansi ka ciga ka lapansa da, kotsu i fuda i shamgba n ucira a uwandasa u ne. ¹² Kuvon ku tsunu n ama icun i tsunu da wa, shegai n ityoni i cingi i'ya na ngono n le n ucira kau-kau u likimba u karimbi u na, kpam tsa yan ta kuvon n ucira u cingi u da wari a kalishi.

¹³ Adama a nala, ukai gba icanga i kuvon i'ya Kashila ka naḳa da. Tsara i suma a kain ka cingi wa. Ya yan ta kuvon hal ubana a makorishi, kpam i rongo kushani n ucira.

¹⁴ Adama a nala, foḳusoi kaci ka de! I dansa ukuna u mayun maco. Wa ta tyoku u kagbawatsu ka cuku ka vuma sirai a cuku, tsara u foḳuso kaci ka ne u yain manyan. Yanyi ili i'ya i'ari derere, kpaci uyan ili i'ari derere i'a ta tyoku u matogo ma urim ma ma kangu i'ya ya sawa da.

¹⁵ Lyayi kapala n uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga ka ka tsu naḳa ndishi n shinga. Kpam ka woko ta tyoku u akpata a a'ene a de, kpam ya woko ta ufoḳusi mai.

¹⁶ Ili i roku i'ya kpam na: lyayi kelime n upityanangusu n Yesu Kawauwi. Upityanangu u de wa woko ta tyoku u maraga ma ukangusu aya a akina a da uza u cingi vi wa takusu utuwa ara de.

¹⁷ I reve baci bawu malala an Kashila ka wauwa da, wa ta tyoku u makun ma kuvon ma ma tsu kangu kaci ka de. Kpam i foḳuso i yain manyan n Kadyanshi ka Kashila. Wa ta tyoku u burundu u da Kulu Keri ku naḳa da.

¹⁸ A'ayin a da baci i yain ili i na yi, yanyi kvasu i foli Kashila ka ganga da a ili dem maco tyoku da Kulu Keri ku tonoi n ada. Kpam ya yan baci kvasu ki, i rongo ufoḳusi. Rongoi uyansa kvasu maco adama a ama a Kashila.

¹⁹ Yanka numu dem kvasu, tsara Kashila ka naḳa mu idani i maci i'ya ma dana n gita baci kadyanshi, tsara n dansa bawu uwonvo kpam n tonuko ama akani a da Kashila ka wenike tsu gogo-na a Kadyanshi ka Shinga.

²⁰ Yesu Kawauwi u dangasa mu ta n woko kasuki ka ne, n yain kuḳari ku Kadyanshi ka Shinga ka ne, kpam ili i'ya i zuwai gogo-na a sira mu n ikani a kuwa ku a'ali da gai la vi. Yanyi kvasu tsara a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n dansa bawu uwonvo tyoku da u gain.

Idyani i makorishi

²¹⁻²² Ma ciga ta i reve tyoku da tsari n ili i'ya tsa yansa. Da i zuwai ma suku Tikiku ara de. Utoku u tsunu u da uza da tsa ciga, kpam dem u gbashika ta Asheku mai. Wa tonuko da ta ili i'ya ya gitasa n atsu, kpam wa gbamatangusu da ta atakasuvu.

²³ N yan ta kvasu tsara Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi u naḳa da ndishi n shinga, n uciga, kpam u naḳa Katoni dem upityanangu!

²⁴ Asaka Kashila ka wenike tsishinga tsu ne a asu u aza da gba a ka ciga Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu n uciga u da bawu wa kotso.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Filibi

Ukukpa u kadyanshi

A kuwa ku a'ali ka Bulus wari an u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a da a'ari a Filibi. U korongu ta u da tsara u wenike ucikpa u ne adama a ili i'ya a yanka yi an wari a kuwa ku a'ali ki, kpam u wenishike le tyoku da a ka rongo mai asuvu a Kawauwi.

Bulus tonuko ta Atoni u da a rongo tyoku u Kawauwi a'ayin dem. U wenike le ta a yain mazanga ko a'a baci a asuvu a upana u ikyamba. U tonuko le ta kpam u gan ta a yain manyan kabolo mai.

A'ayin a da baci dem Atoni a ka yan kaneshi u ukanikorongi u na vi, a tsu yan ta majiyan cika kpaci wa ta ushadangi n mazanga kpam a kuwa ku a'ali ka u korongi u da. Ucira u da u zuwai u da nala u da ucira u ureve u Kawauwi kpam n uyan manyan ma uwoko tyoku u ne. Ucira u nala vi wa ta a asuvu a Atoni gogo-na, tyoku da u rongoi n Bulus n Atoni a Filibi caupa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-11)

Kalen ka uma ara Bulus (1:12-30)

Iryoci i uvakunku kaci u maci u Kawauwi (2:1-18)

Alabari a kaci ka aje a Bulus (2:19-30)

Uwoko uza u maci a asu u Kashila (3:1-4:9)

Bulus cikpai aza a Filibi (4:10-20)

Idyani i makorishi (4:21-23)

¹ Mpa Bulus, kpam Timoti da pini na kabolo na mpa. Atsu agbashi a Yesu Kirisiti Kawauwi a da tsari.

Nkoshi n abangi a kuwa ku Atoni n gba Atoni a aza a Filibi aza da Kashila ka dangasai alya ma koronku.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

³ N tsu cikpa ta Kashila ka va a'ayin a da baci n cifai n ada.

⁴ Kain dem n tsu shadangu ta n mazanga ma yanka da baci kvasu,

⁵ kpaci i woko de atoku a manyan a va a asu u utamburuka Kadyanshi ka Shinga a kaci ka Kawauwi. I gita ta uyan nala tun a'ayin a da i gitai i panai alabari yi, kpam ya lya kapala n uyan nala hal n gogo-na.

⁶ Kashila ka ka gitai manyan ma shinga ma na mi ara de, kpam n reve ta wa asaka ma wa, she a'ayin a da u kotsoi ma kain ka Yesu Kawauwi wa gono.

⁷ Dere da n pana nala a kaci ka de. Ma ciga da wa wa a asuvu a katakasuvu ka va kpaci tsa yamgbana ta ukuna u shinga u Kashila. Tsu yan ta nala a'ayin a da mari a kuwa ku a'ali n a'ayin a da a asaka mu an n matsai n yain Kadyanshi ka Shinga.

⁸ Kashila ka reve ta tyoku da ma ciga da n uciga u Yesu Kawauwi. U reve ta kpam tyoku da ma ciga n rongo n ada.

⁹ Kvasu ka va ka macigambani ma ya cigambana vi ma yain ushani hal gbam ma lai tyoku da ma ciga ma yain. Ma yan ta kpam kvasu adama a da ya gbonguro a asuvu a ureve n kakiri ka de.

¹⁰ Yan da n yain kvasu ki naha kpaci ma ciga ta i reve ili i'ya i'ari i mayun kpam n kalen, tsara i rongo n uma u uwulukpi kpam bawu unyushi hal kain ka Kawauwi ka gono.

¹¹ Pini nala, da uma u de wa shadangu n ilimaci i ndanga n da ma zuwa uyan ili i'ya Kashila ka wushuki a yain, kpam ya tuko ta tsupige n icikpali a asu u Kashila. Ili i nala yi i'ya Yesu Kawauwi zuwai a uma u de.

Kadyanshi ka Shinga a kuwa ku a'ali

¹² Ama a va, ma ciga ta i reve n manyan ma a yanka mu vi ma zuwa ta Kadyanshi ka Shinga ka lyai kelime.

¹³ Ya dem reve ta an a sira mu n ikani adama a da ma gbashika Kawauwi. Kpam ko asoje a da a ka wundaya kuwa ku magono a reve ta an n gbashikai Kawauwi. ¹⁴ Adama a usira u va a kuwa ku a'ali, Atoni ushani pini na a tsara ta ugbamatangu, kpam gogo-na a gita de utonusuko aza roku ukuna u Kawauwi bawu uwonvo.

¹⁵⁻¹⁶ Aza roku a da pini adama a da a ka ciga mu da a ka yansa kuɓari, kpam a ka ciga a yain ukuna u da wari dere. Ama a na yi a ka yansa ta kuɓari an a revei Asheku a da a tuko mu pini na vi tsara n modono n dana ili i'ya i'ari dere i Kadyanshi ka Shinga. Kpam mayun da wari aza roku a da pini aza da a ka yansa kuɓari n malyon n tsilala.

¹⁷ Ama a nala yi a'a n uyawunsa u maci a kaci ka kuɓari ku kadyanshi ka Kawauwi wa. N uciga u kaci u da a ka yansa u da, mayun da le wa. Ciga da a ka ciga a doku a zuwa mu n pana ikyamba an mari a kuwa ku a'ali.

¹⁸ Shegai ko an uyawunsa u le wari mai ko bawu wari mai, cinda a ka yansa kuɓari ku Kawauwi, ma yan ta mazanga kpam ma lya ta kelime n uyan mazanga.

¹⁹ Kpaci n reve ta kvasu ka de n ubanga u da wa wutusa a asu u Kulu Keri ku Yesu Kawauwi wa zuwa le ta a wauwa mu.

²⁰ N matsa de n wene n yain ili i'ya bawu ya zuwa mu n yain uwono, shegai kain dem n rongo a uyanka Kawauwi manyan bawu uwonvo. Caupa n pana uwonvo wa, gogo-na kpam ma ciga ta n rongo pini n ucira ubana tsara uma u va u rongo a unakasa Kawauwi tsupige ko n uma ko bawu uma.

²¹ Ma baci n uma, adama a Kawauwi a da, shegai n kuwa baci wa laka mu ta kalen.

²² N'lya baci kelime n urongo n uma n ikyamba i na yi, ma fuda ta ma lya kelime n manyan ma Kawauwi. N reve i'ya ma dangasa wa.

²³ Uyawunsa vi u wuyana ta. Roku she n wene yavu wa laka mu ta n rongo n uma, roku kpam yavu n gono a asu u Kawauwi. Urongo n Kawauwi wa laka mu ta cika.

²⁴ Shegai n reve ta u la ta kalen ara de n rongo n uma a ikyamba.

²⁵ Adama a da i buwa mu uciga vi, n reve ta ma rongo n uma tsara i rongo n ugbama a asuvu a upityanangu u de, pini nala, da ya pana kayanyan ka upityanangu vi.

²⁶ Kpam n doku baci n tuwa da ukondo, ya tsara ta ili i shinga i'ya ya zuwa i yain agoni n Yesu Kawauwi adama a va.

²⁷ Shegai ko ndya baci i gitai, i rongo uma u da wa tuko Kadyanshi ka Shinga tsupige a kaci ka Kawauwi. Ko n doku baci n tuwa da uwene, ko kpam n panai alabari a de koshi, ma reve ta an i shamgbai n ucira kpam i matsai tsara i zuwa ya dem u wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki.

²⁸ Kotsu i pana uwonvo u atokulalu a de wa. Nala wa woko ta iryoci ara le an Kashila n kaci ka ne wa wuna le aku u wauwa da.

²⁹ Adama a Yesu Kawauwi, Kashila ka naka da ta ukuna u shinga u uwushuku n Kawauwi. U naka da kpam ukuna u shinga u upana ikyamba adama a ne.

³⁰ I reve ta tyoku da n panai ikyamba, kpam gogo-na i pana ta a da hal n ara nala wari. Eda dem nala ya pana ikyamba yi.

2

Tyoku da va woko tyoku u Yesu

¹ I'a n ugbamatangu u asuvu an i ɓolomgbonoi kaci n Kawauwi? Asuvu a de a dusuku adama a uciga u ne vi? Kulu Keri ku zuwa da ya rongo kaɓolo? Ya pana iyali i atoku kpam ya tono n ele ben?

² An u wokoi n revei nala wari, ma ciga ta i zuwa mu n pana kayanyan cika. Ili i'ya ma ciga i yain i'ya na: I panambana n atoku a de. I cigi atoku a de. I yansa manyan kaɓolo n uyawunsa u te kpam i yansa ili i te.

³ Kotsu i yain ili adama a uciga u kaci wa, kpam kotsu i yain ili adama a aradi wa. Shegai a'ayin a da baci dem ya yan ili i gonuko kaci ka de kenu, i yawunsa uza roku u da pini uza da u la da.

⁴ Kotsu i rongo ucifusa ukuna u da u birika da koshi wa, shegai i yain dem n i cifusi a kaci ka ukuna u aza roku.

⁵ A asuvu a uma u de, i yain n i cifusi tyoku da Yesu Kawauwi u tsu cifusa n u yansi.

⁶ Kain dem Yesu ili i te i'ya n Kashila, shegai kain ka la ka u danai asaka u pana kayanyan tyoku da Kashila ka pana wa.

⁷ Shegai u gonuko ta kaci ka ne kenu, u wokoi yavu kagbashi.

A matsa yi ta yavu vuma.

⁸ Kpam u rongoi tyoku da vu revei vuma wari.

U panaka ta Kashila,

u gonukoi kpam kaci ka ne kenukulu,

hal u rawai u kuwa a zuba u mawandamgbani.

⁹ Adama a nala Kashila ka radagba yi ta a zuba gba gba, hal u neke yi kala ka ka lai gba a'ala.

¹⁰ Adama a nala, ya dem wa kudangu ta u lyai kayala u pana baci kala ka Yesu.

Gba aza da a'ari a zuba n likimba a ka yan ta nala. [◊]

¹¹ Nala dem ko una u eni wa wa dana ta Yesu Kawauwi Asheku a da, kpm nala wa naka ta Kashila Tata tsupige.

Ladai tyoku u atala

¹² Aje a va, a'ayin a da mari n ada, kain dem i tsu pana ka ta Kashila. Gogo-na an u wokoi bawu mari kpm kabolo n ada, i pana ka yi hal gbam u lai caupa. Lyayi kelime n i yanyi manyan ma ma wenike an a wauwa da, kpm i yain nala n unaka karinga n upana u uwonvo.

¹³ Kashila ka yan ta manyan a asuvu a de, wa zuwusa da ya ciga i pana ka yi, kpm wa nakasa da ucira u da ya yan ili i'ya wa pana kayanyan.

¹⁴ A'ayin a da baci ya yan ili i roku, kotsu i yain kananamgbani ko tsali wa.

¹⁵ Ya yan baci nala wa, ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa, ko kenu. U gan ta i rongo uwulukpi, uma u da bawu wari n unyushi tyoku u mmuku n Kashila a asuvu a likimba u karimbi u da u shadangi n ama a cingi kpm kain dem a tsu rongo a uyansa unyushi u cingi. Asaka uma u de u lafi tyoku u atala a kapala ka ama a na yi.

¹⁶ Shamgbai n ugbami a akani a uma, tsara Kawauwi ka gono baci, n tsara ucira u da ma dana n kpada ulya kalam bale ki wa, kpm manyan ma va ma woko ma gbani wa.

¹⁷ Uptyanangu u de a asu u Asheku, n tyoku da ya gbashika yi, u woko ta yavu udarakpa ubana ara ne. Wa woko ta yavu a doku a wotsongu mpana n va a asuvu a udarakpa u de vi. Nala baci, ma pana ta kayanyan, kpm ma bolomgbono ta kaci ka va n ada tsu pana kayanyan.

¹⁸ Yanyi mazanga adama a nala yi, kpm tsu panai kayanyan kabolo.

Bulus suki kabangi

¹⁹ Yesu Asheku u wushuku baci, n yawunsa ta n sukunku da Timoti gogo-na na. A'ayin a da baci u gonoi ara va, ma pana ta kayanyan n pana baci alabari a de.

²⁰ Ma n uza tyoku u ne wa, u la ta ya dem pini na upana iyali i de.

²¹ Dana da n danai nala kpaci ya dem pini na ukuna u kaci u ne u da wa ciga u da wa yawunsa, shegai a ka cibusa ukuna u da Yesu Kawauwi wa ciga wa.

²² I reve ta tyoku da Timoti wenikei kaci u woko tyoku u maku n tata u ne. U banga mu ta a asu u yau kuari ku Kadyanshi ka Shinga.

²³ A'ayin a da baci n tuwai n revei ili i'ya a ka yanka mu, ma tutsuku yi ta ara de.

²⁴ N zuwa ta uma Asheku a ka asaka mu ta n tuwa ara de na n a'ayin kenu.

²⁵ I suku ta Abafuradita tsara u yanka mu ili i'ya ma ciga. Utoku u va da asuvu a Kawauwi, u yan ta manyan kabolo na mpa kpm tsu modonoi yavu asoje. Gogo-na n wene ta wa laka ta tsulobo n asaka yi u gono ara de.

²⁶ Kpm adama a da u matsai wa ciga u tuwa ara de da. U dambula ta cika kpaci i reve ta an bawu wari n alafiya.

²⁷ Mayun da bawu wari n alafiya. Wari u yan ta gbam evu n ukpa, shegai Kashila ka pana ta iyali i ne u wauwai uma u ne. U bishinka mu dem kushen adama a unamgbukatsuma.

²⁸ Ili i'ya i zuwai gai n lakai uciga n tutsunku da n eyi i'ya gai la vi. I wene yi baci ya laka ta upana kayanyan, kpm kadambula ka va ka jebe ta.

²⁹ Ryabusa ni a asuvu a kala ka Asheku i yain mazanga cika. U gan ta i naka icun i ama a nala yi tsupige.

³⁰ Yanka ni nala kpaci wari u yan de evu n ukpa adama a manyan ma Kawauwi. Tuwa da u tuwai tsara u shadangu ubanga u da bawu eda ya fuda ya banga mu.

3

Tyoku da va woko uza maci u mayun

¹ Gogo-na ama a va, yanyi ipeli adama a Asheku. N pana ta kayanyan an ma korongu ili i'ya n tonuko da caupa vi. Ya doku ta gbam ya kirana n ada.

² Kotsu i asaka ama a cingi n naha a yinsa da wa. Alya a'ari n uciga u ukida u acombit kabarikete, a'a ta yavu nshe n da mari n icadi.

³ Atsu tsa ta n ukida u acombi u maci kpaci a asuvu a Kulu ku Kashila ka tsa lyasa kayala. Tsupige tsu tsunu tsu tsu tuwa ta adama a Yesu Kawauwi kpm tsu tsu yan aradi n ukuna u ikyamba wa.

⁴ Gaawan mpa ma fudá tã ma yan arãdi n ukuna u ikyamba. Uza roku wene baci yavu wã n ukuna u roku u dá wa fudá wa lya kaci ka ili i na yi, ma la yi tã a ili i na yi gbã.

⁵ Mpa n a'ayin kullã an a matsa mu dá a kida mu kacombi. Mpa uza u aza a Isara'ila u dá, uza u kagali ka Bayami. Nala wa wenike tã an mpa uza u aza a Ibrahi u mayun u dá. Tsu yan baci ukuna u Mele, mpa Kafarishi† ka.

⁶ Caupa mpa kayain ka manyan ka cika, n tuko tã Atoni upana u ikyamba. Ko uza wa fudá wa dana ukuna u dana Mele ma n kofoi ma na wa.

⁷ Caupa, n tsu yawunsa tã yavu ukuna u na wã tã n kalen cika, shegai gogo-na ukuna u gbani u dá ma wundya u dá adama a ili i'ya Kawauwi ka yain.

⁸ Ili i'ya gbã i lakai n kalen i'ya, n tsu wene tã ko ndya wa bawu kalen n gawuntangu baci i'ya n ureve u Yesu Kawauwi. Ureve u Kawauwi Asheku u vã, u la tã ko ndya wa kalen, kpam mayun dá. Adama a ne n wotsongu de ko ndya wa i vã, shegai gbã yavu kaviri ka ma asãkã ka ma wundya i'ya tsarã Kirisiti Kawauwi u woko u vã,

⁹ kpam kain dem ma rongo tã kaɓolo n eyi. Ma pityanangu kpam n ukuna u maci u kaci u vã wa, ko ucira u kaci u vã adama a upanãka Mele wa, shegai n Kawauwi ka ma pityanangu tsarã u wauwa mu. Yan dá ma yan nala kpaci ure u Kashilã u dá u tsu gonuko aza a maci n kaci ka ne wã tã a asu u upityanangu.

¹⁰ Ma ciga tã n reve Kawauwi, ma ciga tã kpam n reve ucira u dá u 'yangasã yi a ukpã. Ma ciga tã n ɓolomgbono kaci n eyi, tsarã n reve upana u ikyamba u ne. Ma ciga tã kpam n ɓolomgbono n eyi a asu u ukpã u ne.

¹¹ Adama a nala, ma tã n uzuwa u uma a ka 'yangasã mu tã a ukpã!

Lya kelime n umodono

¹² Kotsu n yan ili i na yi gbã wa, kpam kotsu n kotsu uwoko ili i'ya i gain n woko wa. Shegai n lya tã kelime n manyan hal she ubana a makorishi ma a ka gonuko mu ili i'ya Kawauwi ka ciga mu n woko.

¹³ Ama a vã, dana dá n danai n kanã de ili gbã wa, shegai ili i'ya n yain i'ya: n dambula kaci ka vã n ili i'ya i wurai wa, n modono tã n kanã ili i'ya i'ari a kapala.

¹⁴ N lya tã kelime nã n yanyi manyan tsarã n rawa a makorishi ma a ka naãka mu ili i shinga, a'ayin a dá Kashilã ka isa mu ubana a zuba adama a Yesu Kawauwi.

¹⁵ U gan tã gbã aza dá a'ari a asuvu a tsunu, aza dá a gbonguroi a asuvu a kulu a yawunsa tyoku u na. Kpam ili i roku i'ã baci pini i'ya bawu i wushuki n i'ya, Kashilã ka zuwa dá tã i wene ili i'ya i'ari i mayun.

¹⁶ Ili i'ya gbã i lakai kalen i'ya, tsu lyai kelime n utono ili i'ya tsu revei i'ari i mayun.

¹⁷ Ama a vã, tonoi tyoku dá mpa ma rongo, kpam i rotsongusu a asu u uwundya ili i'ya aza dá a ka rongo a asuvu a iryoci i'ya tsu naãka le.

¹⁸ Nala u gain i rongo, kpaci ama dá pini ushani aza dá a ka rongo tyoku dá a ka wenike ele atokulalu a mawandamgbani ma Kawauwi a dá. Mãri n tonuko dá de ukuna u na vi, kpam hal n gogo-na kushen ka mãri n meshi kpaci ukuna u na vi mayun dá.

¹⁹ Ama a na yi a rawa baci a makorishi, a ka cina tã kaci ka le a ukpã u dá bawu wari n utyoku. Ili i'ya a ka lyasãka kayala i'ya ili i'ya a ka cigãka ikyamba koshi. A tsu tsarã tã tsupige a ili i uwono i'ya a ka yansa. Gbã atakasuvu a le a'ã tã a ili i likimba u na.

²⁰ Shegai ãtsu ama a zuba a dá, a asu u dá Yesu Kawauwi wa rongo. Kpam tsu maãsa de uvana ugonu u ne tyoku u Kawauwi ka tsunu.

²¹ Wa bidya tã ikyamba i tsunu pini a likimba u na vi i'ya bawu i'ari n ucira, u gonuko i'ya i woko ikyamba i tsupige tyoku u i ne. Wa yan tã nala n ucira u dá u tsu zuwa ili dem i panãka yi.

4

¹ Ama a vã, ma ciga dá wa wa, kpam ma ciga tã n wene dá. I zuwa mu tã n pana kayanyan kpam eða funi dá a naãka mu. Adama a nala, i shamgba n ucira a asuvu a utono u Asheku.

Tyoku dá uza wa rongo mai

²⁻³ Utoku u vã, vu yan tã manyan kaɓolo nã mpa mayun, kpam n folo vu tã vu ɓanga aka a re a dá a'ari pini kaɓolo n avu. N folo tã Afodiya n Sinitiki, aka a re a na yi a doku a panamgbana adama a Asheku. Caupa, a yan tã manyan cika kaɓolo nã mpa tsarã tsu tonuko aza roku ukuna u Kadyanshi ka Shinga. A yan tã kpam manyan n Kileme n atoku a manyan a vã a roku. Kashilã ka korongu tã a'ala a ama a na yi a Tagarãda u Aza a Uma.

⁴ Yanyi mazangã kain dem adama a Asheku. Asãkã gai n doku n dana, yanyi mazangã!

⁵ I yain ben n atoku a de. I ciã an utuwã u Asheku wari evu.

⁶ Kotsu i dambula adama a ili i roku wa, shegai i yain kavasu i foli uɓangã a kaci ka ili dem. Tonukoi Kashilã gbã ili i'ya bawu i'ari n i'ya, i naãka yi ucikpa.

⁷I yan baci nala, i reve t̄a an Kashil̄a ka fuda ka zuwa atakasuvu a de a rongo yuwu. Ili i'ya i lai tsulobo i'ya la vi cika, i lai kpam ili i'ya katakasuvu ka uza ka reve. Pini nala, Kashil̄a ka kirana t̄a n atakasuvu n uyawunsa u de kpam i rongo n Kawauwi.

⁸Ama a va, asaka n koruso n kadyanshi ka na: I zuwa atakasuvu a de a asu u ili i'ya i'ari i mayun, n tsupige n i maci. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari uwulukupi n i uciga kpam n i'ya i'ari dere. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari i shinga cika i'ya i rawai a cikpala.

⁹Kana uyansa ili i'ya i rotsongusi ara va, i kana kpam uyansa ili i'ya i panai n dansai. I kana uyansa ili i'ya i wenei n yansai. Uyansa nala wa zuwa t̄a Kashil̄a ka ndishi n shinga ka rongo n ada.

Bulus cikpa le

¹⁰Caupa i kirana t̄a na mpa mai, ko an u wokoi a'ayin a roku a da pini a da i'ari ya ciga i yanka mu nala, shegai i tsa kabala ka ya banga mu wa. Gogo-na n pana t̄a kayanyan n Asheku kpaci i gono de ya kirana na mpa.

¹¹Dana da n danai ili i na yi adama a da n nambai ili wa, n rotsongusu t̄a n kawunku n ili i'ya mari n i'ya.

¹²N reve t̄a tyoku da u tsu woko uza u namba baci ili, n reve t̄a kpam tyoku da u tsu woko uza u tsara baci ili ushani. N reve t̄a tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan kain dem. N reve t̄a tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan wa baci n ilikulya, n tyoku da wa rongo n mazanga wa baci n kambulu. N reve t̄a tyoku da uza wa rongo n upana kayanyan wa baci n ili ushani, n tyoku da wa rongo wa baci bawu ili.

¹³Ma fuda t̄a ma yan ko ndya wa adama a ucira u da Yesu Kawauwi u naka mu.

¹⁴Shegai gb̄a n nala, i daraka t̄a an i wenike mu uciga u de a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba u va a na vi.

¹⁵Kpam eda aza a Filibi yi i reve de an eda koshi i nakai ikebe tsara i banga mu a'ayin a da n tuko da Kadyanshi ka Shinga kpam dem an asaka Masidaniya. Atoni a roku a la aza da a yain nala wa.

¹⁶Ko a'ayin a da mari a Tasaloniya, i naka t̄a ikebe kuten gbam wa.

¹⁷Dana da n danai nala an ma ciga kune ku roku wa, shegai ili i'ya ma ciga i'ya, ya wusha t̄a katsupi ka malen ma manyan ma de kpaci i wenike mu t̄a upana u iyali u de.

¹⁸Gogo-na naha, ma t̄a n gb̄a ili i'ya ma ciga. I la t̄a gbam i'ya ma ciga. I suku t̄a kune cika a akere a Abafuradita, kpam n wusha t̄a ka. Kune ka ku shinga ku magulani, kpam Kashil̄a ka wusha t̄a ufarakpa vi, u pana t̄a kpam kayanyan.

¹⁹Kashil̄a ka va, uza da wa kirana na mpa, wa naka da t̄a gb̄a ili i'ya ya ciga n utsari u ne. Utsari u ne u da ili i'ya u naka tsu a akere a Yesu Kawauwi.

²⁰Adama a nala gb̄a, nakai Kashil̄a Tata u tsunu tsupige hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i makorishi

²¹Danasai gb̄a Atoni a da a'ari a Filibi. Atoku a da a'ari pini na ka6olo na mpa a ka suku t̄a idyani i le.

²²Gba Atoni a da a buwai a ka sukunku da t̄a dem idyani. Atoni a da a'ari a kuwa ku tsugono ku Kaisa a ka sukunku da t̄a idyani mai mai.

²³Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku u rongo n atakasuvu a de.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Kolosi

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Kolosi a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi cina eyi a kuwa ku a'ali. Bulus da gitai kuwa ku Atoni ku na ki wa. U ta6a gbam ukyawan asu vi wa. Reve da u revei n Atoni yi an Abafara yanka yi alabari. Abafara Katoni ka ka wuta a Kolosi ka kpm wari kabolo n Bulus a kuwa ku a'ali.

Atoni a da a'ari a Kolosi a'ari a gitai de utono uwenishike u da bawu u gain. A'ari a ka ciga a bishinka kaci ka le uciga u ili u kateshe, kpm a ka ciga a lyasaka atsumate a zuba kayala n ucira u kulu kau-kau. Koronku da Bulus koronku le tsara u tonuko le ukuna u nala vi ugan wa. Ciga da wa ciga u tonuko le ko ndya baci vuma wa ciga, Kawauwi ka naka yi ta i'ya. U todugbuso ta a kaci ka tyoku da Kashila n Kawauwi a ka banga Atoni.

Nala dem gogo-na, Kawauwi ka naka ta gba ili i'ya vuma wa ciga adama a da wa lyaka Kashila kayala. Tagarada u na u todugbuso ta gba ili i na yi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kavasu ka ucikpa (1:3-8)

Vuma n manyan ma Kawauwi (1:9-2:19)

Uma u savu n Kawauwi (2:20-4:6)

Idyani i makorishi (4:7-18)

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini na kabolo na mpa, eyi utoku u tsunu u da.

² Atoni a da a'ari a Kolosi a da ma koronku. Atoku a tsunu a da kpm a ka tono ta Kawauwi mai.

Asaka Kashila Tata u tsunu u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kavasu ka ucikpa

³ Tsu tsu yansa da ta kavasu maco, kpm tsu naka Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi ucikpa.

⁴ Ili i'ya i zuwai tani i'ya tsu pana ta a da i pityanangu ta n Yesu Kawauwi kpm tsu pana ta a da ya ciga ta ama a Kashila gba.

⁵ I tsara ta upityanangu n uciga u nala vi adama a uzuwa u uma u de, kpm Kashila ka zuwuka da ta ili i'ya i zuwukai uma vi a zuba, a asu u da bawu ya wene i'ya gogo-na. I rotsongusu ta uzuwa u uma u nala vi a'ayin a da i panai akani a ukuna u mayun, Kadyanshi ka Shinga ka a tonuko da.

⁶ Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka savada ta uma u de, tun kain ka i panai ka a kagita, da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne a asu u aza a unyushi u cingi. Gogo-na Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka tambura de ko nte wa a likimba. Tyoku da ka savada uma u de, nala dem ka savada uma u aza roku.

⁷ Abafara utoku u manyan u tsunu u da, kpm tsa ciga yi ta cika. Aya uza da u tuko da Kadyanshi ka Shinga. U gbashika ta Kawauwi mai tyoku u katsumate ka tsunu a asu u de.

⁸ Aya uza da u tonuko tsu tyoku da Kulu Keri ku naka da uciga u pige u ama.

⁹ Adama a nala tsu tsu rongo da ta uyansa kavasu. Tsu yan ta nala tun kain ka tsu gitai tsu panai ukuna u de, kpm tsu asaka uyanka da kavasu wa. Tsu folo ta Kashila ka naka da gba ureve u ili i'ya wa ciga i yain a atakasuvu a de, kpm tsu folo yi ta u naka da ugboji a ukuna u kulu.

¹⁰ Nala baci ya rongo ya naka ta Asheku tsupige maco, kpm wa yan ta mazanga n ada. I rongo umatsasa ilimaci a asu u uyansa ili i shinga, kpm i rongo uwenike uciga a asu u atoku. Ya yansa baci nala, ya gbonguro ta kpm i rongo ureve u Kashila.

¹¹ Tsu yan ta dem kavasu Asheku a naka da ugbami u asuvu n ucira u tsupige u ne tsara i tsara ahankuri n akawunki, kotsu i wowo wa. Asaka u shadangu da n mazanga.

¹² Tsa ciga da ta i rongo ucikpusa Tata maco. U zuwa da ta i wushi kapashi a ili i'ya i'ari i ama a ne a tsugono tsu katyashi tsu ne.

¹³ U wusa tsu ta a asu u uza da wa lya tsugono tsu karimbi tsu na, aku u tuko tsu a tsugono tsu Maku ma ne uza da wa ciga cika.

¹⁴ Kashila ka tsila ta utsara u kaci u tsunu na mpasa n Maku ma ne, nala kpm u cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu.

Kawauwi ka la ta ko ya wa

¹⁵ Kawauwi ka ka wenike tsu tyoku da Kashilā kari derere, ko an u wokoi ama a ka wene Kashilā n a'eshi a le wa. Aya Maku ma kagita ma Kashilā kpam wā tā n tsugono tsu ili i'ya Kashilā ka yain gbā.

¹⁶ Kpaci Kashilā ka yan tā ili gbā a asu u ne. Kawauwi ka ka yain ili i'ya i'ari a zuba n gbā ili i'ya i'ari a likimba. U yain gbā ili i'ya tsa wene, u yain kpam ili i'ya bawu tsa fuda tsa wene. U yain kpam gbā icun i tsugono na ngono n ucira kau-kau u da bawu tsa fuda tsa wene. Mayun da Maku ma Kashilā ma yain ili dem gbā tsarā ili dem i naḳa yi tsupige.

¹⁷ Wā tā pini tun kahu a yain ili gbā, kpam aya uza da u zuwai ili dem i rongo mai.

¹⁸ Kawauwi aya kaci ka kuwa ku Atoni, Atoni kpam alya ikyamba i ne. Aya uza da u gita kuwa ku Atoni kpam aya uza u kagita u da Kashilā ka 'yangasai a ukpa u gonuko yi n uma. Adama a nala, aya kaci ka ili dem.

¹⁹ Kashilā ka wenei u lobono tā gbā ili i'ya i'ari ara ne, i yain dem a asu u Kawauwi ki,

²⁰ kpam Kashilā ka wenei u lobono tā u zuwa ko ndya wa a zuba n likimba i woko ili i maci ara ne a asu u Kawauwi. Mpasa n Yesu n da n tukoi ndishi n shinga n Kashilā, an a zuwai mpasa mi n tsaljai a'ayin a da wari a mawandamgbani.

²¹ Kahu nala vi, i'ari i yan tā mbari n Kashilā. Edā atokulalu a ne a da i'ari, kpam uyawunsa u cingi n manyan ma cingi ma de ma pecene da de n eyi.

²² Shegai gogo-na u gonuko da de aje a ne. U yan tā nala a asu u ikyamba i Maku ma ne, uza da u kuwai a mawandamgbani. Adama a nala, Yesu Kawauwi tuko da de a kapala ka Kashilā, kpam i woko de uwulukpi bawu ko unyushi u cingi u te, kpam ko uza wa takpa da n unyushi wa a'ayin a da baci ya tuwa i shamga a kapala ka ne.

²³ Shegai u kana tā i rongo uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga kpam i shamkpa ka n ucira. Kotsu i asaka uzuwa u uma u da i wushai a'ayin a da i panai Kadyanshi ka Shinga ki wa. Kadyanshi ka Shinga ka nala ki a yan tā kuḳari ku ne a likimba gbā, kpam mpa Bulus n woko tā kagbashi ka ucangasa akani yi.

Manyan ma Bulus

²⁴ N yan tā mazanga an a zuwai n panai ikyamba adama a de. Ma pana tā ikyamba i ili i'ya dem i tuwa mu, kpam ko n nala n cina upana u ikyamba u da Kawauwi ka panai wa. Upana u ikyamba u nala vi u tuko tā ili i'ya i banga ikyamba i ne; wata, a'uwa a Atoni.

²⁵ Mpa gogo-na kagbashi ka Atoni ka kpaci Kashilā ka zuwa mu tā n tonuko da tyoku da kadyanshi ka Kashilā kari mayun.

²⁶ Kashilā ka sokongu tā kadyanshi ki a asu u aza da a yain uma caupa, shegai gogo-na u wenike de afofi a ne a asu u ama a ne.

²⁷ Kashilā ka wenike tā akani a ne adama a da wa ciga tā edā Awulawa i reve ikuna i shinga n i tsupige i ne. Ili i'ya a'ari a sokongi, shegai gogo-na a todugboi vi i'ya na: Kawauwi ka rongo tā a asuvu a de, kpam adama a nala i reve tā ya dusuku a tsupige tsu ne kaḳolo.

²⁸ Adama a nala a da tsa tonusuko ama ukuna u Kawauwi ko nte baci tsu banai. Tsu rono le tā atsuwu kpam tsu wenishike le tā. Tsu yan tā manyan n gbā ugboji u da Kashilā ka naḳa tsu, kpaci tsa ciga tā aza da a bolomgbonoi n Kawauwi a woko tyoku da a gain a woko a gawunsa baci n Kashilā.

²⁹ N yan tā manyan cika tsarā ili i na yi i gita, kpam n pityanangu tā n ucira u Kawauwi u da wa yan manyan a asuvu a va.

2

¹ Ma ciga tā i reve tyoku da mari kumodu adama a de, n adama a Atoni a da a'ari a Lawudukiya, kpam n Atoni a da bawu kotsu a gawunsa n mpa.

² N yan tā nala tsarā n gbamatangu le kpam n bolomgbono le n uciga. Nala wa zuwa le tā a tsarā ili i shinga ushani i'ya ya tuwa a asu u ureve u ili i usokongi i Kashilā i nala yi gbā. Kadyanshi ka Kawauwi ka ma dansa.

³ Aya uza da wa bāna gbā kuzuwate ku kakiri n ureve u da bawu tsa wene vi.

⁴ N tonuko da tā ili i na yi tsarā ko uza u fuda u yinsa da n ugboji wa kpam u nanamgbana n ada wa.

⁵ Ko an u wokoi ma tā mbari n ada, katakasuvu ka va ka tā ara de. Kpam ma tā n mazanga adama a da ya rongo tyoku da u gain i rongo kpam adama a da i'ari n upityanangu u ucira n Kawauwi.

Yesu tuko tā uma u maci

⁶ Gogo-na an i wushuki n Yesu Kawauwi u wokoi Asheku a de, lyayi kelime n utono u ne.

⁷ Zuwai alu a de a asu u ne kpam i gbonguro a asuvu a le. Nala upityanangu u de wa tsarā kami ka ugbami, dere tyoku da a wenishike da. Kpam adama a nala dem ya cikpa tā cika.

⁸ Kotsu i ʔaʔa ko uza u kaṅa ḍa n kananamgbani ka gbani wa. Kananamgbani ka nala ki ka yan ta yavu ka ugboji ka, shegai uwenishike u vuma ḍa koshi. A ucira u likimba u na u ḍa uwenishike u nala vi u wuta shegai a asu u Kawauwi u ḍa wa.

⁹ Gba ili i Kashila i'a ta a asuvu a Kawauwi.

¹⁰ I'a ta kaḅolo n eyi. Adama a nala, gba ili i na yi i'a ta a asuvu a ḍe, kpm wa lya ta tsugono tsu ucira kau-kau n ucira u tsugono gba.

¹¹ An i tuwa a asu u Kawauwi u kiḍa ḍa ta acomb i asuvu a kulu, shegai ukida u vuma u ḍa wa. Ili i'ya Kawauwi ka yain i'ya u kiḍa ta ahali a unyushi u cingi a ḍe.

¹² An a lyuḅugu ḍa, a cidangu ḍa ta kaḅolo n Kawauwi. Aku a 'yangasa ḍa n uma adama a ḍa i'ari n upityanangu a asuvu a ucira u Kashila, uza ḍa u 'yangasa Kawauwi a ukpa.

¹³ Akushe a ḍa i'ari adama a ḍa i'ari n unyushi u cingi, kpm i'a n utsara u kaci a ucira u unyushi u atakasuvu a ḍe wa. Shegai Kashila ka zuwa ḍa ta i rongo a asuvu a Kawauwi. U cimbusuka tsu ḍe unyushi u tsunu gba.

¹⁴ Unyushi u tsunu u ḍa pini ushani ukorongi, kpm ili i'ya a korongi vi i shamkpa tsu ta. Shegai Kashila ka cimbusa ta i'ya, u bidyai i'ya u wacinsai i'ya a asu u ḍa u zuwai a varai i'ya a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁵ A ure u nala vi u ḍa Kashila ka takpai ucira u tsugono a asuvu a ucira kau-kau n ucira u tsugono. U zuwa le a panai uwono a kapala ka ama, kpm u lyai kaci ka le a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁶ Adama a nala, ko uza u tonuku ḍa baci kagbani a ili i'ya ya lya ko ya so kotsu i dambula wa. Kotsu i dambula ko ama a dansaka ḍa baci an i kpaḍai uyan icun i abiki dem ko kpm abiki a uwoto u savu wa, ko kpm ukpaḍa utono mele ma kain ka Ashibi.†

¹⁷ Kpaci ili i nala yi gba iryoci i ili i maci i'ya ya tuwa ya gita i'ya. Kawauwi n kaci ka ne aya ili i maci yi.

¹⁸ Ama a ḍa pini ushani aza ḍa a tsu yan ipeli a dana baci a'a n ukana u kaci, shegai nala a'ari wa. A tsu gbashika ta atsumate a zuba. Kotsu i ʔaʔa ama a nala yi a yanka ḍa kadyanshi ka gbani wa. Iacun i ama a nala yi a tsu dana ta gba ili i'ya a wenei, kpm atakasuvu a le a ḍa bawu a'ari uwulukpi a ḍa a tsu zuwa le ta a yain agoni adama a uyawunsa u utengeshi u le.

¹⁹ Ama a nala yi a buwa kpm upadari n Kawauwi kaci ka ikyamba wa. Kpaci tsu ta upadari kaḅolo n ikyamba i ne n akawa a ne, kpm tsa gbonguro ta koshi tsu tsara baci ilikulya n ucira u tsunu a asu u Kashila.

²⁰ I kuwa ta kaḅolo n Kawauwi, kpm u wauwa ḍa ta a ucira kau-kau u likimba u na. Nida ya lya kapala n utono u mele ma likimba na yavu aza a likimba a ḍa i'ari?

²¹ Mele ma na ma dana ta, "Kotsu i kaṅa ili i na wa!" ko kpm "Kotsu i lyai ili i na wa!" ko gba "Kotsu i sawa ili i na wa!"

²² Mele ma na mi ma yan ta kadyanshi ka ili i'ya bawu ya ɓarakpa. A'ayin a ḍa baci tsu yain manyan n ili yi, aku i wacuwa. Nala dem wari n mele ma ama a yain.

²³ A tsu wene ta yavu mele mi mai ḍa mari, kpaci a tsu zuwa ta ama a matsa a zuwa Kashila ka pana kayanyan, ko kpm a wenike uvakunku u kaci u kaḅan. Nala vi kaḅan ka, kpm dem a tsu zuwa ta ama a pana ikyamba a asu u umatsa a zuwa Kashila ka pana kayanyan. Shegai mele ma na mi ma tsu ɓanga uza ḍa wa ciga u ʔaʔa uyawunsa u cingi n uciga u ili i cingi wa.

3

Tyoku ḍa uza wa rongu uwulukpi

¹ An u wokoi a 'yangasa ḍa a ukpa kaḅolo n Kawauwi, u kaṅa ta i zuwa atakasuvu a ḍe a ukuna u zuba, a asu u ḍa Kawauwi kari na ndishi a ulyaki u Kashila.

² Zuwai asuvu a ḍe a yawunsa u ili i zuba, shegai a ili i likimba wa.

³ Yansai nala an i kuwai a'ayin a ḍa Kawauwi ka kuwai, kpm gogo-na Kawauwi ka foḅugo ḍa ḍe uma u mayun u ḍe n Kashila.

⁴ Kawauwi ka uma u mayun u ḍe, kpm an Kashila ka wenike yi a likimba gba, eda dem ya dusuku ta kaḅolo n eyi a tsupige tsu ne.

⁵ U kaṅa ta i wuna ikuna i likimba i na i'a baci a asuvu a ikyamba i ḍe. I wuna tsishankala, ko uyan manyan ma tsishankala icun kau-kau. U kaṅa ta dem i wuna upana u maluwa ma icun i ili i nala yi. U gan ta dem i ʔaʔa upanasa icun i maluwa ma ili i cingi i nala yi. I takpa uciga u utsara u ikebe ili i'ya i'ari ili i te n ulyaka ameli kayala.

⁶ Upan u Kashila wa ta a utuwa a asu u icun i ama ḍa a ka yansa ili i nala yi.

⁷ Eda dem i'ari ya yansa ta nala caupa a'ayin a ḍa i'ari aza a likimba.

⁸ Shegai gogo-na u *kaṅa* *tā* i *aṣaka* uyansa ili i nala yi a asuvu a *de*. I *aṣaka* unamgbi u asuvu n ibili. Kotsu i *aṣaka* dem uyansa ka atoku tsicingi n kunangasu hal dem n kadyanshi ka gbani. *Aṣakai* utonusuko ama kadyanshi ka ka *ḡala* le.

⁹ Kotsu i *yansa* ka kaci ka *de* kaḡan wa, an u wokoi i mondoi vuma u cau kpm n tyoku *da* i rongoi *caupa*.

¹⁰ Gogo-na i uka *de* vuma u *savu*, kpm uza *da* u yain vuma u *savu* u nala vi wa rongo *da* *tā* *unaḡasa* ureve kpm u gonuko *da* tyoku *da* eyi *wari*.

¹¹ A uma u *savu* u na vi, u dambula ko avu uza u Yahuda u *da* ko Kawulawa wa. Kpm u dambula ko a *kiḡa* vu kacombi ko a *kiḡa* vu wa. U dambula dem ko kamoci ka baci *wari*, ko a kaḡon ka kaletsu ka uryagbaji ka *wari* wa. U dambula ko uza *da* wa gbasha ko uza *da* bawu wa gbasha wa. Ili i'ya i'ari n kalen i'ya Kawauwi, kpm *wā* *tā* a asuvu a tsunu *gbā*.

¹² Adama a ili i nala yi, kpm n adama a *da* Kashilā ka *ḡangasa* *da* i woko ama a ne kpm u gonuko *da* uwulukpi, n adama a *da* wa ciga *da*, kotsu i yain n asuvayali, n uḡangā u atoku. Kpm i vakunku kaci ka *de* n ahankuri. Ili i na yi i'ā *tā* tyoku u aminya a *da* i tsu uka.

¹³ Kotsu i pana upan u atoku wa, kpm unyushi *wā* baci pini, kotsu i cimbusukā atoku. Asheku a cimbusukā *da* *tā*, adama a nala, nala dem ya cimbusukā atoku a *de*.

¹⁴ Kunya ka ku lakai kalen ka ya uka, ka uciga. Uciga u ḡolomgbono tsu *tā* *gbā* kpm u zuwa tsu rongo kaḡolo mai.

¹⁵ *Aṣaka* ndishi n shinga n Kawauwi n toni n *ḡḡa*. Yansai nala adama a *da* i'ari atoku a ikyamba i te kpm Kashilā ka *isā* *da* i rongo a asuvu a ndishi n shinga. Kpm i cikpa Kashilā maco.

¹⁶ *Aṣakai* akani a Kawauwi a shamgba a atakasuvu a *de* ushani kpm a ka zuwa *da* *tā* i yain n ugboji. Yankai akani a ne manyan i ḡangamgbanā a asu u uwenishike kaci ka *de* kpm i naḡa le adooki. I rongo n ucikpa a asuvu a atakasuvu a *de*, i rongo n i shipi *gbā* icun i ishpa i shinga ubana a asu u Kashilā.

¹⁷ Ko ndya baci ya yan ko tani ya dana, yanyi i'ya a asuvu a kala ka Yesu Asheku. Kpm a'ayin a *da* ya yan ili i nala yi, i cikpi Kashilā maco a asu u ne ubana a asu u Kashilā Tata.

Tyoku da uza wa rongo a kuwa ku ne

¹⁸ Aka, gorimukoi a'ali a *de*, kpaci dere *da* *wari* ya tono baci Asheku.

¹⁹ A'ali, cigai aka a *de* kotsu i rongo n ele n asuvu a shen wa.

²⁰ Mmuku, gorimukoi isheku i *de* a ili dem, kpaci nala ya zuwa Asheku a pana kayanyan.

²¹ Isheku, kotsu i maṡṡa mmuku n *de* hal a kpaḡa utsarā ugbama u asuvu wa.

²² Agbashi, u *kaṅa* *tā* i gorimuko azakuwa a *de* pini naha a likimba. I maṡṡa i zuwa le a pana kayanyan. A'ayin a *da* baci i wenei a ka wundya *da* a *da* ya yan nala koshi wa. Yansai nala n atakasuvu a *de* *gbā* maco a'ayin a *da* baci bawu a ka wundya *da*. Nala ya naḡa Asheku tsupige.

²³⁻²⁴ Ya yanka *tā* Yesu Asheku manyan a'ayin *gbā*. Vuma *da* ya yanka manyan wa. Asheku a *da* a ka naḡa *da* ḡaḡu a woko katsupi ka malen ma manyan ma i yain. Adama a nala, yanyi manyan n ucira u *de* *gbā*.

²⁵ Kpm i reve *tā* i yan baci ili i'ya bawu i gain, a ka tsupa *da* *tā* n ili i cingi i'ya i yain vi. Kpaci Kashilā ka wenike kuḡyangi a asu u aza *da* a yain ili i cingi wa.

4

¹ Azakuwa, kirana i agbashi a *de*, i bidya le unā u te, an u wokoi i reve *tā* i'ari n Uzakuwa u *de* a zuba.

Yanyi kvasu

² Rongoi uyansa kvasu n atakasuvu a *de* ufoḡusi kpm n ucikpa a atakasuvu a *de*.

³ Yanyi kpm kvasu adama a tsunu. Yanyi dem kvasu tyoku *da* Kashilā ka kukpa ure adama a akani a tsunu, tsarā tsu tonuko ama ili i'ya i'ari usokongi i Kawauwi, ili i'ya i zuwai mari usiri n ikani *da* la vi.

⁴ Yanyi kvasu tsarā n dansa akani a na yi mai, tyoku *da* u gain.

⁵ Rongoi n ugboji a'ayin a *da* baci i'ari kaḡolo n aza *da* bawu a'ari Atoni. Yanyi manyan n kabala ka i tsarā mai.

⁶ Kadyanshi ka *de* ka woko ili i shinga kpm n maluwa ma upana, tyoku u kusan ka kari nā mkpaḡi. Nala wa ḡangā *da* *tā* i reve tyoku *da* ya wushunku uza *da* baci dem u yan *da* keci.

Idyani i makorishi

⁷ Tikiku wa tonuko *da* *tā* ukuna u *vā*. Utoku u tsunu u *da* uza *da* tsa ciga. Kaḡangi ka ka maci uza *da* wa gbashika Asheku kaḡolo nā mpa.

⁸ N suku yi *tā* a nwalu n na mi tsarā u zuwa *da* i reve tyoku *da* tsa yansa kpm u gbamatangu *da*.

⁹ Mpa dem na ma suku Onisima. Eyi dem uza u maci u da kpm utoku u da n lakai uciga. Eyi dem uza u te u da a asuvu a ama a de. A ka tonuko da ta gba ili i'ya ya gitasa pini na.

¹⁰ Aristaraku wa ta pini na a kuwa ku a'ali ka'olo na mpa. Wa danasa da ta, nala dem Marku, uza da akaya a ne a'ari a te n Baranaba. Tsu tonuko da ta caupa i ryabusa Marku mai u tuwa baci.

¹¹ Joshuwa* uza da dem a tsu isa Yusutu wa sukunku da ta idyani. Alya koshi Atoni a Yesu Asheku a asuvu a aza a Yahuda aza da tsa yan manyan ka'olo. A ka yan ta manyan na mpa adama a tsugono tsu Kashila kpm alya a vakunku mu asuvu.

¹² Abafara vuma u ilyuci i de da, kpm kagbashi ka Yesu Kawauwi. Wa sukunku da ta dem idyani. U tsu yansa ka da ta kvasu kain dem. U folo ta Kashila ka zuwa da i yain ugbami kpm kotsu i asaka upityanangu wa, kotsu i shamga n ucira tyoku da Kashila ka ciga.

¹³ Ma dana ta u matsa ta cika adama a de n adama a Atoni a da a'ari a ilyuci i Lawudukiya n Hirafoli.

¹⁴ Kaje ka maci ka tsunu kana ki ka aguma Luka wa sukunku da ta dem idyani, nala dem Dima.

¹⁵ Nakangi akani a idyani i tsunu a asu u atoku a da a'ari a Lawudukiya, n uka u da a ka isa Nimfa n gba aza da a tsu gawunsusa a kuwa ku ne.

¹⁶ A'ayin a da baci i kotsoi uyan kaneshi u ukanikorongi u na vi, i naka dem Atoni a da a'ari a Lawudukiya tsara a yain dem kaneshi. Eda dem i yain kaneshi u ukanikorongi u da n koronku le. ¹⁷ Tonukoi Arikibu udyanshi u na, "Matsa vu kotso manyan ma Asheku a naka vu."

¹⁸ Mpa Bulus uza da u korongi idyani i na yi n kukere ku va.

Cibai n ikani i va.

Asaka ukuna u shinga u Kashila u toni n ada.

---

* 4:11 N Tsiyahuda kala ka "Joshuwa" ka "Yesu" n Tsiheline.

Ukanikorongi u Kagitā Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

An Bulus kotsoi ukorongu ukanikorongi u na vi, aku u korongi kpam u roku ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Tasaloniya ilyuci i ucira i'ya a ikengi i kushiva n kuden ku pige. Pini a asu vi, atoni a ameli a da pini ushani. Bulus tuwa ta a Tasaloniya u wenishikei ama ukuna u Yesu. U yan ta dem manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe. Atoni a ameli ushani a woko ta Atoni a Yesu. Aza a Yahuda a da a'ari pini a woko ta dem Atoni.

An a yain a'ayin, aza da a ka tono n ama a ilyuci yi a gitai malyon, pini nala, a lokoi pini Bulus. An nala u wurai, Bulus tuwa ta u suki kaŋangi ka ne Timoti u tuko yi alabari a Atoni a da a'ari a Tasaloniya vi. Timoti tuko yi ta alabari a shinga, an u kotsoi upana alabari a shinga yi da Bulus korongi ukanikorongi vi.

Uwenishike u pige u da wari pini a ukanikorongi u na vi u da a'ayin a da Yesu wa doku wa gono pini na a likimba. Ili ushani ya gitai ta a a'ayin a nala yi. Tsa reve kain ka ili yi ya gitai wa, adama a nala u gan ta tsu rongo mai tyoku da Kashila ka ciga hal n tsu vani kain ki. Gba ili i na yi Bulus dana ta i'ya pini a ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-3)

Upityanangu u aza a Tasaloniya n iryoci (1:4-3:13)

Uma u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan (4:1-12)

Ili i'ya tsa fuda tsa wene Asheku a gono baci (4:13-5:11)

Idani i makorishi n idyani (5:12-28)

¹ Atsu an Bulus n Sila n Timoti a tsa tsa korongu ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Ele dem aza a Kashila Tata u tsunu a da kpam aza a Asheku Yesu Kawauwi aza da a'ari a asu u nala vi. Ma yan ta kavasun na n foli Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de kpam u zuwuka da unu u shinga na ndishi n shinga.

Upityanangu u aza a Tasaloniya

² Tso tso rongo ta ucikpa Kashila adama a de gba. Kpam gba a'ayin a da baci tsa yan kavasun, tsu tsu cifa da ta dem.

³ A'ayin a da baci tsa dansa ukuna u de n Kashila Tata u tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u ili i'ya i tsu yan adama a upityanangu u de, kpam tsu tsu dansa ta manyan ma i tsu yan an ya ciga atoku, tsu tsu dansa ta kpam tyoku da i tsu rongo uzuwa uma a asu u Asheku Yesu Kawauwi a'ayin a da baci i'ari a asuvu a upana u ikyamba.

⁴ Aje a va, Kashila ka ciga da ta, kpam tsu reve ta u dangasa da ta tsara i woko ama a ne.

⁵ An tsu tonuko da Kadyanshi ka Shinga, n udyanshi u da koshi wa, shegai n ucira u da. Kulu Keri ka ku zuwa da i reve ili i'ya tsu danai vi mayun da. Kpam an tsu rongoi n da, i wene ta tyoku da tsu rongoi a uwenike ukuna u maci u akani vi.

⁶ Nala dem, i rongo ta tyoku da tsu rongoi n tyoku da Asheku a rongoi. A asuvu a upana u ikyamba dem, i wusha ta akani yi kpam Kulu Keri ku zuwa da ta i yain mazanga.

⁷ Nala i wokoi iryoci i ama gba aza da a ka tono Asheku a uŋongu u Masidaniya n Akataya.

⁸ Adama a de, kadyanshi ka Asheku ka kyawan de gba ko nte wa a uŋongu u na vi, hal gban kapala n asu u na vi. Upityanangu u de n Kashila a reve ta n u da ko nte wa. Adama a nala tsa ciga gban tsu yain kadyanshi a kaci ka nala wa.

⁹ Ama yi n kaci ka le a tsu rongo ta uyan kadyanshi tyoku da i ryabusa tsu. A tsu dansa ta dem tyoku da i kpatalakai ameli kucina, aku ya gbashika Kashila ka mayun n ka uma.

¹⁰ A tsu dansa ta dem tyoku da ya vana Maku ma ne Yesu u tuwa a zuba. Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa, gogo-na kpam Yesu nala vi aya wa wauwa tsu a upana u ikyamba u upan u ne u da wa tuwa.

2

Manyan ma Bulus a Tasaloniya

¹ Ama a va, i reve ta gai utuwa u da tsu tuwai tsu kyawan da u gbani u da wa. [◇]

² I reve ta an tsari a Filibi kahu tsu tuwa ara de. [◇] Nte a zuwa tsu tsu panai ikyamba pini kpam a yanka tsu tsilai. Shegai Kashila ka tsunu ka naka tsu ta ugbami u asuvu u da tsa tonusuko da Kadyanshi ka Shinga ka ne a kateshe, ko an u wokoi ama ushani pini a ka kangusu tsu ta.

³ Akani a da tsu tuko dā, a'ari n kaɓan wa. Tso tuko dā a da tsarā tsu yain ugboji wa. Ryafa da tsa ciga tsu ryafa dā wa. Nala wari wa, ko kenu!

⁴ Kashilā ka wene tsu t̄ tsari mai dā gai i zuwai u naka tsu Kadyanshi ka Shinga ka ne tsarā tsu tonusuko aza dā a buwai vi. Ili i'ya tsa ciga i'ya, tsu zuwa Kashilā ka pana kayanyan, kpaci aya uza dā u kondoi atakasuvu a tsunu. Tso tsu zuwuka kadyanshi ka ama atsuvu wa.

⁵ I reve t̄ mai tsu tsu cikpala dā n kaɓan wa, kpam Kashilā n kaci ka ne wa wenishike t̄ ili i'ya tsu yain adama a kurura a dā wa.

⁶ Tso tsu yan ili adama a dā tsa tsarā tsupige ara dē, ko ara uza wa.

Kpaci a tsu asuki a Kawauwi a dā, tsa fudā t̄ tsa yanka ucira u nala manyan tsu zuwa dā i naka tsu ili i'ya tsa ciga.

⁷ Shegai tsu yan nala wa, aku tsu vakunki kaci utuwā ara dē tyoku dā mma u tsu comuko kpam u kirana nā mmuku n ne.

⁸ Tso ciga dā t̄ cika kpam tsu pana t̄ kayanyan tsu tuko dā Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā, kpam dem tsu pana t̄ kayanyan tsu ɓanga dā a ili dem, kpaci i woko dē aza dā tsa ciga cika.

⁹ Ama a vā, i cifa t̄ tyoku dā tsu yain manyan cika an tsari kaɓolo n adā. Kaara n kayin tsu tsu moɓono t̄ tsu tsarā ikebe tsarā ili i'ya baci dem tsa ciga tsu tsila i woko ili kadambula ara uza wa, a'ayin a dā tsari pini n tsu yanyi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā.

¹⁰ Edā ama a tsunu aza dā i wenei ukuna vi n a'eshi a dē, nala dem Kashilā, a tsu tsā t̄ sarara n ukuna u mayun, ko uza wa naka tsu unyushi tyoku dā tsu yanka dā wa, edā aza dā i wushuki n Asheku.

¹¹ Kpam i reve t̄ tsu tono t̄ n adā mai tyoku dā tata u tsu tono nā mmuku n ne.

¹² Tso folo dā t̄, kpam tsu gbamatangu dā t̄. Tso zuwa t̄ ya dem u rongo ure u dā wa naka Kashilā tsupige, kpaci u isa dā t̄ i uwa a tsugono tsu ne i tsarā kaɓon a tsupige tsu ne.

¹³ Kain dem tsu tsu cikpa t̄ Kashilā an i wushuki n akani a dā tsu tuko dā. I danai idani i tsunu i ama i'ya koshi wa. I wushai akani yi dere tyoku dā a'ari mayun: Akani a Kashilā a dā. Kpam akani a nala yi a ka rongo t̄ uyan manyan ara dē aza dā i wushuki.

¹⁴ Ama a vā, an i wushuki n ili i'ya tsu danai, ama a dē a foro dā t̄. Nala i wokoi tyoku u Atoni a Kashilā a dā a'ari a Yahuda. Ama a nala yi a wushuku t̄ n Yesu Kawauwi, aku ama a le aza a Yahuda a foro le dem.

¹⁵ Aza a Yahuda a nala yi a wuna t̄ nsumate n le, hal aza roku a le gbam a wunai Yesu Asheku. Gogo-na a zuwa tsu t̄ tsu panai ikyamba kpam a loko tsu. Ama a nala yi a yan ili i'ya Kashilā ka pana kayanyan wa, kpam a bishinkai gbā ama uwusha ukuna u shinga,

¹⁶ Kpaci a bishinka tsu t̄ tsu dansa n Awulawa tsarā kotsu a tsarā iwaui wa. Nala a rongoi uyansa n a dokusi unyushi u cingi u le. Aku Kashilā ka tuwāi ka yain upan, u yan le mavura.

Bulus wa ciga u doku u kyawan le

¹⁷ Ama a vā, an a loko tsu ara dē, tsu ɓarākpā wa, she na tsu matsāi cika tsu gono. Tso asaḳa ucibusa n adā wa, ko kenu, kpam tsu ciga t̄ tsu wene dā cika.

¹⁸ Mayun dā tsa ciga dā uwene. Mpa Bulus, n matsā t̄ a'ayin ushani tsarā n tuwā ara dē, shegai Kanangasi* ka kangu mu t̄.

¹⁹ Ili i'ya i zuwai ma ciga n wene dā i'ya, i tuko tsu t̄ uzuwa u uma, i naka tsu kpam mazanga, kpam edā funi u utsarā u kaci u tsunu. Ya zuwa tsu t̄ tsu yain mazanga a kapala ka Yesu Asheku a'ayin a dā baci u tuwāi.

²⁰ Edā tsupige tsu tsunu, edā kpam mazanga ma tsunu.

3

¹ Adama a nala, an tsu kpādai akawunki a upana alabari a dē, aku tsu wushuki tsu da a tsu tsa shamgba t̄ a Atina,

² aku tsu suki Timoti ubana ara dē. U yan t̄ manyan n a tsu tyoku u kagbashi ka Kashilā, kpam u yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. Tso suku yi t̄ tsarā u zuwa dā i yain ugbami kpam u gbamatangu upityanangu u dē.

³ Tsa ciga i dambula adama a upana u ikyamba u dā wa tuwusa dā wa. I reve t̄ gai an upana u ikyamba vi wa tuwā, cinda Kashilā ka ka dangasa tsu.

⁴ A'ayin a dā tsari n adā vi, tsu tsu ronuso dā t̄ atsuvu tsu da upana u ikyamba wa tuwā tsu t̄ gbā tsunu gogo. Kpam i reve t̄ mai upana u ikyamba u tuwā dē.

⁵ N pana t̄ alabari a upana u ikyamba u dē hal n kpādai ukawunku n alabari a dā n panai, dā i zuwai n suki Timoti vi. N suku yi t̄ tsarā u wene ko upityanangu u dē u buwa pini n

* 2:18 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

ugbami. M̄ari n pana t̄a uwonvo ma wundya ko Uza u Ukondo u fud̄a d̄a d̄e, manyan ma tsunu k̄pam gb̄a ma woko ma gbani.

Timoti danai ili i'ya u wenei

⁶ Gogo-na d̄a Timoti gonoi a asu u nwalu n ne utuw̄a ara tsunu an u wut̄ai ara d̄e. U tuko tsu t̄a alabari a shinga a ukuna u upityanangu u d̄e n ukuna u uciga u d̄e. U tonuko tsu t̄a k̄pam an i'ari tsu a ucifusa n maz̄anḡa k̄pam ya ciga tsu uwene, tyoku d̄a ātsu dem tsa ciga d̄a uwene.

⁷ Ama a v̄a, ātsu n kaci ka tsunu dem ts̄a t̄a n upana u ikyamba k̄pam a ka yan tsu mavura cika, shagai ts̄a t̄a n̄a nvain n katakasuvu an i shamgbai n ucira a upityanangu u d̄e.

⁸ Gogo-na tsu reve t̄a an i'ari kushani n ucira n Asheku, nala vi u doku t̄a u gbatatangu tsu.

⁹ Tsu cikpa t̄a Kashil̄a adama a d̄e cika! Adama a d̄e ts̄a t̄a n maz̄anḡa ma pige a kapala ka Kashil̄a.

¹⁰ Kaara n kayin tsu tsu yan t̄a kavasu cika adama a d̄e. K̄pam tsu folo t̄a Kashil̄a ka ās̄ak̄a tsu tsu doku tsu wene d̄a, ts̄ar̄a tsu shad̄angusu ili i'ya i gus̄ai a asuvu a upityanangu u d̄e.

¹¹ Kavasu ka tsunu ka Kashil̄a Tata u tsunu n Yesu Asheku a ās̄ak̄a tsu tsu kondo d̄a.

¹² Tsa ciga t̄a Asheku a zuwa uciga u d̄e u gbonguro cika hal n i cigamgbani k̄pam i cigi gb̄a ama, tyoku d̄a dem ātsu tsa ciga d̄a cika.

¹³ A'ayin a d̄a baci Asheku a tsunu a ka gono n aza a uwulukpi a ne. Tsu yan t̄a kavasu u zuwa atakasuvu a d̄e a rongo n ucira cika, ts̄ar̄a kain ka ugono ka ne i woko uwulukpi a kapala ka Kashil̄a Tata u tsunu k̄pam ko uza wa takpa d̄a n ukuna u roku wa.

4

Rongoi mai a kapala ka Kashil̄a

¹ A makorishi ama a v̄a, tsa folo d̄a t̄a adama a kala ka Yesu Asheku i rongo a ure u d̄a Kashil̄a ka pana kayanyan. Tsu wenishike d̄a d̄e nala vi k̄pam hal n gogo-na nala i'ari uyansa. Tsu gbatatangu d̄a t̄a i lyai kapala n uyansa nala

² kpaci i cifa t̄a ili i'ya tsu wenishike d̄a a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

³ Tsa ciga d̄a t̄a i rongo uwulukpi, kotsu i suma unyushi u cingi u tsishankala.

⁴ Ya dem u fud̄a u gubi ikyamba i ne i rongo ure u d̄a w̄ari uwulukpi n u d̄a k̄pam ama a ka n̄ak̄a karinga.

⁵ Kotsu i woko agbashi a uciga u atakasuvu a d̄e tyoku d̄a Awulawa a tsu yan wa, kpaci a reve Kashil̄a n ire i ne wa.

⁶ Kotsu vu ryafa utoku u vunu Katoni vu bidya uka u ne wa, kpaci Asheku a ka foro t̄a gb̄a aza a icun i unyushi i cingi i nala yi. Tsu rono d̄a t̄a atsuvu caupa.

⁷ Kashil̄a ka is̄a tsu t̄a tsu woko uwulukpi, u is̄a tsu ts̄ar̄a tsu rongo uma u d̄a w̄ari n ashind̄a wa.

⁸ Gb̄a uza d̄a baci u kp̄ad̄ai utono ukuna u na vi, ukuna u vuma d̄a u kp̄ad̄ai un̄ak̄a karinga wa, shagai Kashil̄a ka w̄ari u'yuwan, uza d̄a u n̄ak̄a d̄a Kulu Keri ku ne.

⁹ Kashil̄a n kaci ka ne u wenishike d̄a t̄a i cigi atoku a d̄e, adama a nala ili i'̄a la ya zuwa mu n koronku d̄a ukuna u uciga u Atoni u d̄a ya wenike asu u ama a Kashil̄a wa.

¹⁰ Mayun d̄a, ko gogo-na i'̄a t̄a n uciga ushani ubana a asu u Atoni a d̄a a'ari a uyamba u Masidaniya. Ama a v̄a, ko an u wokoi nala, tsu folo d̄a t̄a i doku i cigi le cika.

¹¹ Ili i'ya ya ciga cika i'ya: i rongo n uma u d̄e shiriri, yawunsai a ukuna u manyan ma d̄e koshi, k̄pam i yain manyan n akere a d̄e, tyoku d̄a tsu tonuko d̄a caupa.

¹² Adama a nala, ama d̄a bawu a'ari Atoni a ka n̄ak̄a d̄a t̄a karinga adama a uma u d̄a ya rongo, k̄pam ya zuwa ucira u d̄e a asu u ama a n̄ak̄a d̄a ikebe wa.

Tyoku d̄a Asheku a ka gono

¹³ Ama a v̄a, ma ciga t̄a i reve ili i'ya ya git̄a n Atoni a d̄a a kuw̄ai. Kotsu i shad̄angu n unamgbukatsum̄a adama a le tyoku u ama d̄a bawu a'ari n uzuwa u uma wa.

¹⁴ Tsu wushuku t̄a Yesu kuw̄a t̄a k̄pam u 'yanḡai n uma. K̄pam dem tsu wushuku t̄a Kashil̄a ka gonuko baci Yesu, wa gonuko yi t̄a kabolo n ama d̄a a pityanangi n eyi kahu a kuw̄a.

¹⁵ Yesu Asheku u tonuko tsu t̄a u gono baci, ātsu aza d̄a ts̄ari n uma a'ayin a d̄a Asheku a ka gono vi, tsa uwa a kapala ka aza d̄a a lasa tsu wa.

¹⁶ Asheku n kaci ka ne wa cip̄a t̄a a zuba. A'ayin a nala yi ama a ka pana t̄a kalagatsu ka Asheku, k̄pam a ka pana t̄a isali i pige a asu u uzapige u atsumate a zuba, a ka pan̄aka le t̄a a ful̄a kavana ka Kashil̄a. Nala git̄a baci, aku aza d̄a a kuw̄ai a asuvu a Kawauwi a git̄a a 'yanḡa. ¹⁷ Ātsu aza d̄a ts̄ari n uma a likimba, a ka canga tsu t̄a a asuvu a alishi tsu gawunsa n Asheku a zuba, k̄pam tsu rongo n eyi d̄e maco.

¹⁸ Nala ya gbatatangu atoku n kadyanshi ka nala ki.

5

¹ Ama a va, ili i'a la ya zuwa mu n koronku da ko ni da ko nwere da ikuna i na yi ya gita wa,

² kpaci i reve ta mai kain ka Asheku a ka tuwa wa woko ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa n kayin.

³ A'ayin yi, ama a ka dana ta, "Tsa ta na ndishi n shinga kpm tsa n ukuna wa," kute-kute aku upana u ikyamba u rukpa le, tyoku da uka u katsuma u tsu pana m'ala ilimaci ya rawa yi baci. Asu wa la u da ama a ka la a upana u ikyamba u nala vi wa.

⁴ Ama a va, i'ari a asuvu a karimbi a ikuna i na yi wa, kpm kotsu i yain majiyan ma kain ka baci kain ka Asheku ka tuwa da tyoku u kaboki wa.

⁵ Kpaci eda mmuku n katyashi n da kpm aza kaara. Atsu aza a karimbi n kayin a da wa.

⁶ Adama a nala she i wundi mai, kotsu i lavuta tyoku u aza da a buwai wa. Shegai i rongo n uma kpm n ukana u kaci.

⁷ N kayin ka a tsu lavuta, aza da kpm a tsu so n kayin ka a tsu so hal a tamgbalaka.

⁸ Shegai atsu aza da tsari a asuvu a katyashi u gan ta tsu kana kaci ka tsunu. A'ayin a da baci Kalapansi ka shilakana n atsu, tsu lyai kapala n upityanangu n Yesu n uciga u ama, tyoku da kasoje ka tsu uka maraga a makamba. Tsu zuwa uma u da Yesu wa wauwa tsu, tyoku da kasoje ka tsu uka makun ma kuvon.

⁹ Tsu yain ili i nala yi kpaci Kashila ka bidya ta ka wauwa tsu a akere a Yesu Kawauwi Asheku. U bidiga kaci ka ne u tsungu upan u ne ara tsunu wa.

¹⁰ Ko atsu n uma ko a asuvu a ukpa a'ayin a da baci u gono tsa rongo ta n eyi bawu utyoku, kpaci Yesu Asheku u kuwa ta adama a tsunu.

¹¹ Adama a nala, kotsu i gbamatangu atakasuvu a atoku a de, i rongo a unakasa atoku a de adooki, dere tyoku da i'ari uyansa.

Uwenishike u makorishi

¹² Ama a va, nakai azapige a de tsupige aza da a'ari a asuvu a manyan ma Asheku. A yan ta manyan cika a asuvu a de, kpm a tonuko da ta ili i'ya bawu i gain i yain.

¹³ Nakai ama a na yi karinga cika kpm i cigi le cika adama a manyan ma le. I rongo kpm na ndishi mai n atoku.

¹⁴ Ama a va, u kana ta i roni atsuvu a awonvoli. Gbamatangi aza a uwonvo. I banga aza da bawu a'ari n ucira, ya dem yanyi ahankuri n eyi.

¹⁵ I kirana kotsu a tsupa ukuna u cingi n ukuna u cingi wa, shegai a'ayin dem i matsa i yain ili i shinga a asu u atoku a de n ama gba.

¹⁶ Kain dem i yain mazanga.

¹⁷ Rongoi uyan kvasu bawu ubula.

¹⁸ Ko ndya baci i gitai i cikpa Kashila, kpaci tyoku da Kashila ka ciga u da la vi, kpm eda ama a Yesu Kawauwi a da.

¹⁹ Kotsu i kangu Kulu Keri wa.

²⁰ Kotsu i goro kadyanshi ka Kashila ka ka wutusa a una u Atoni wa,

²¹ shegai i kondo ili i'ya a danai gba. Shamkpai ili i'ya i'ari i shinga.

²² Sumai gba ili i'ya i'ari i cingi.

²³ Tsu reve ta Kashila aya uza da u tsu nakai ndishi n shinga. Kvasu ka va ka u wulukpe da a ili dem. Asaka u bishinka kulu ku de, n uma u de, n ikyamba i de uyan u unyushi u cingi ko a ure u eni u da baci, hal Yesu Kawauwi Asheku u gono.

²⁴ Uza da u dangasa da u rawa ta i wushuku n eyi, kpm wa yan ta nala.

²⁵ Ama a va, yanka tsu kvasu.

²⁶ Dangasai Atoni n uwambatsa u uwulukpi.

²⁷ N tonuko da ta a asuvu a ucira u Asheku i yanka gba Atoni kaneshi u ukanikorongi u na vi.

²⁸ Ma ciga ta Asheku a wenike ukuna u shinga u ne a asu u de gba.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpā u kadyanshi

Atoni a ɗa a'ari a Tasaloniya a ɗa Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u ire u ɗa yi la vi ubana a asu u Atoni a ɗa a'ari a kuden ku pige ka kari a ikengi i kushiva. U korongu t̄a u ɗa kpaci aza roku pini ɗe a ka wenishike t̄a uwenishike u kaɓan a kaci ka ugono u Yesu. Aza roku a le a ɗa a'ā t̄a n ukanikorongi u ɗa u wut̄ai ara Bulus, shegai kaɓan ka.

A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike t̄a ukuna u mayun a kaci ka kain ka Yesu wa gono. I doku t̄a a ili i'ya wari u korongi a ukuna u na vi. Ili i tatsu i'ya pini i'ya i'ari n kalen i'ya Bulus korongi pini a ukanikorongi u na vi. U tonuko le t̄a ukuna u ugono u Yesu. U tonuko le an upana u ikyamba u ɗa a ka so vi mavura ma a asu u Kashilā wa. Upana u ikyamba u na vi wa kotso t̄a, kpam kain ka uwunvuga ka pini. A makorishi, u ɗa a maṣṣa manyan hal n a vani ugono u Yesu.

Gb̄a ili i na yi gogo-na i woko tsu t̄a i mayun, tyoku ɗa i'ari i mayun a asu u aza a Tasaloniya a a'ayin a ɗa Bulus korongi ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi

Idyani (1:1-2)

Ugono u Asheku wa tuko t̄a ukuna u mayun (1:3-12)

Kotsu Asheku a gono wa (2:1-12)

Rongoi n upityanangu (2:13-17)

Yanyi kvasu n i yani manyan (3:1-15)

Kvasu ka makorishi (3:16-18)

¹ Aṣu an Bulus n Sila n Timoti aṣa tsa korongu ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a Tasaloniya aza ɗa a'ari ama a Kashilā Tata u tsunu, kpam a'ari a asuvu a Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

² Kvasu ka vā ka Kashilā Tata n Asheku Yesu Kawauwi a naḳa ɗa ukuna u shinga na ndishi n shinga!

Kvasu ka ucikpa

³ Ama a vā, u gan t̄a an kain dem tsu tsu cikpa Kashilā adama a ɗe. Tsu tsu cikpa t̄a an upityanangu u ɗe wari a ugbonguro maco kpam ya dem a asuvu a ɗe wā t̄a a udoku uciga utoku.

⁴ ɗa i zuwai tsa yan baci kadyanshi ka ɗe a asu u Atoni a roku, tsu tsu yan t̄a mazāga an i'ari n akawunki kpam i shamgbai pini n upityanangu ko an ya pana ikyamba n mavura cika.

⁵ Upana u ikyamba u nala vi, u wenike t̄a an Kashilā ka yanka ya dem afada dere. Adama a nala Kashilā ka kece ɗa t̄a a asuvu a ama a shinga a ɗa a ka uwa a tsugono tsu Kashilā, kpam eɗa na a ka yan mavura adama a tsugono tsu nala tsi.

⁶ Kashilā ka tsu yan t̄a ili dere. Wa yan t̄a aza ɗa a ka tukuso ɗa upana u ikyamba vi mavura.

⁷ Wa tuko ɗa t̄a kpam uwunvuga a asuvu a upana u ikyamba vi hal n aṣu dem. Ukuna u na wa git̄a t̄a a'ayin a ɗa Yesu Asheku u wut̄ai a zuba u tuw̄ai n atsumate a zuba a ucira a ne, kpam n aletsu a akina.

⁸ Asheku a tsunu Yesu wa yan t̄a aza ɗa bawu a revei Kashilā kpam a 'yuwain upanaḳa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku mavura.

⁹ A ka zuwa le t̄a a upana u ikyamba; wata, ukpā u ɗa bawu wari n utyoku. A ka pece le t̄a n Asheku kpam a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne bawu utyoku.

¹⁰ Ukuna u na wa git̄a t̄a a'ayin a ɗa Asheku a ka gono u wushi icikpali n tsupige a asu u aza ɗa a'ari n upityanangu ara ne kpam a'ari ama a ne. Eɗa i'ā t̄a pini a asuvu a le, kpaci i wushuku t̄a n i'ya tsu danai.

¹¹ Ukuna u na u ɗa u zuwa tsu tsa lya kelime n uyan kvasu, tsarā u zuwa ɗa i woko ama a ɗa a'ari dere tyoku ɗa wa ciga. Tsa yan t̄a kpam kvasu, ucira u Kashilā u ɓaṅga ɗa i yain gb̄a ikuna i shinga i'ya ya ciga i yain. Upityanangu u ɗe u ɗa u zuwa ɗa uciga u uyan ukuna u nala vi.

¹² Nala wa zuwa ya dem u naḳa kala ka Asheku a tsunu Yesu tsupige adama a ɗe. Kpam a ka naḳa ɗa t̄a tsupige tsi hal n eyi dem. Kashilā ka tsunu ka ka yan ukuna u nala vi a asu u Asheku Yesu Kawauwi, adama a ukuna u shinga u le.

2

Magono ma U'yangasaka

¹ Ama a va, tsa tonuko da ta tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi wa tuwa n tyoku da a ka bolomgbono tsu a asu u te tsara tsu gawunsa n eyi.

² Kotsu vu laza kute vu dambula a kaci ka aza da a tsu ciga a dana kain ka Asheku ka rawa de wa. Gaawan a ka ciga ta a dana a panaka tsu ta an tsa dansa akani a Kashila, ko a kadyanshi ka uza roku u danai ko kpm ka a korongi.

³ Kotsu i asaka le a yanka da ugboji n udani u le wa.

Ukuna u maci vi u da, kain ki ka tuwa wa, she a 'yangasaka Kashila cika kpm Magono ma U'yangasaka ma nala mi ma wenike kaci ka ne, aku a wacinsa yi.

⁴ Wa gonuko ta kaci ka ne uzapige, aku u bidya kaci ka ne u la ta kameli, ko kpm ili i'ya a ka lyaka kayala. Hal gbam u tsu uwa ta a Kuwa ku Kashila, n u dansi karara aya Kashila.

⁵ Cibai a'ayin a da mari kabolo n da n tsu yanka da ta alabari a ili i na yi.

⁶ Gogo-na i reve la vi de ili i'ya ya shamkpa yi, kpaci a asuvu a a'ayin a ne a da koshi a ka wenike yi.

⁷ Ucira u cingi u da wa yan tsilala n Kashila u da pini wa yan manyan usokongi, shegai uza da wa kangu u da vi wa lya ta kelime n ukangu u da hal she kain ka a ka takpa yi.

⁸ Pini nala, da Magono ma U'yangasaka mi ma wenike kaci ka ne, aya uza da Yesu Asheku wa wuna n uwule u unu u ne. Wa wacinsa yi ta kpm n tsupige tsu utuwa u ne.

⁹ Magono ma U'yangasaka mi ma tuwa ta ma yain manyan ma Kanangasi* a asu u ucira u kaaban n iryoci i kaaban, n ikunesavu i'ya i'ari i kaaban.

¹⁰ Kpm wa yanka ta gba ili i cingi kau-kau manyan tsara u yinsa ama da a ka wacinsa. Wacinsa da a ka wacinsa le kpaci a 'yuwan ta uciga ili i'ya i'ari i maci, a 'yuwan la vi de iwauwi i'ya i wutai a asu u Kashila.

¹¹ Adama a nala, Kashila ka sukunku le ta ili i ucira i'ya ya yinsa le i zuwa le a wushuku n kaaban ki.

¹² Nala a ka kifaga le ugana kpaci a ka pana ta kayanyan ka ili i cingi i'ya a ka yansa, a unu u da a ka wushuku n ukuna u mayun.

Shamgbai n ucira

¹³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Asheku a ka ciga da ta, kpm u dangasa da ta tun caupa a kagita wa wauwa da ta. Iwauwi i tuwa ta an Kulu Keri ku zuwa da i wokoi sarara, i tuwa ta kpm an i wushuki n kadyanshi ka ukuna u mayun.

¹⁴ U isa da ta utuwa a iwauwi an tsu tonuko da ukuna u Kadyanshi ka Shinga, tsara i tsara agadu a asuvu a tsupige tsu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

¹⁵ Ama a va, adama a ukuna u na vi, u kana ta i shamgba n ucira, i kana uwenishike u da tsu wenishike da a asu u kadyanshi n ikorongi.

¹⁶ Kashila Tata u tsunu wa ciga tsu ta. Adama a iyali i na yi da u gbamatangu tsu asuvu kpm u da bawu wari n utyoku n uzuwuka u uma u pige.

¹⁷ Tsu yanka da ta kavasu tsara Yesu Kawauwi Asheku n Kashila Tata u tsunu u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira, tsu yan ta kpm kavasu tsara a naka da ucira u uyan u ili i shinga n kadyanshi ka shinga.

3

Yanka tsu kavasu

¹ A makorishi, ama a va, n folo da ta i yanka tsu kavasu, i gita i yain kavasu tsara akani a Asheku a tambura gogo kpm a naka a da tsupige a asu u da baci dem a rawai, tyoku da i yain a'ayin a da akani yi a rawai ara de.

² I yain kpm kavasu a wauwa tsu a akere a aza a cingi, kpaci ya dem da u wushuki n Asheku wa.

³ Shegai Asheku a'a ta n ushamkpa u kazuwamgbani, wa zuwa da ta i gbama kpm u kirana n da a asu u uza u cingi.

⁴ Tsa ta n uzuwa u uma a asu u Asheku ya yansa ta i'ya tsu tonuko da i yansa, tsa ta kpm n u uzuwa u uma ya lya ta kapala n uyan i'ya.

⁵ Asaka Yesu Kawauwi Asheku u wenike da tyoku da Kashila ka ciga da. U wenike da kpm akawunki a upana u ikyamba tyoku da eyi u kawunki.

Kotsu i woko awonvoli wa

* 2:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁶Gogo-na ama a va, naka da tsu naka da udani u na a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Banai dan n uza da wari kawonvoli a asuvu a de uza da bawu wa rongo tyoku u uwenishike u da i wushai ara tsunu.

⁷Eda n kaci ka de i reve ta u kanai i toni tyoku da aitsu tsari. A'ayin a da tsari ka'olo n ada, tsu yan uwonvoli wa.

⁸Tsu tsu lya ilikulya i uza bawu tsu tsupai i'ya wa. Tsu tsu matsa ta tsu yain manyan kaara n kayin adama a da kotsu tsu woko kalandam a asu u uza wa.

⁹Yan da tsu yain nala ko an u wokoi tsari n ucira u da tsa fuda tsu dana i lyatangu tsu. Shagai tsu yan nala wa kpaci tsa ciga ta tsu woko da iryoci i'ya ya tono.

¹⁰A'ayin a da tsari n ada, tsu naka da ta ili i'ya ya tono: "Uza da baci gai u 'yuwain uyan manyan, kotsu a naka yi ilikulya wa."

¹¹Tsu reve ta aza roku a de dusuku da a dusuki ndishi n gbani bawu a ka yan ili la, hal a kangi manyan ma aza roku.

¹²Adama a nala a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi, tsa folo ta ama a na yi, tsa barana le ta gbam a asaka kugengu a 'yanga a gita manyan a boluko kaci ka le ilikulya.

¹³Ama a va, kotsu i wowo n uyan ili i'ya i'ari mai wa.

¹⁴Aza da a 'yuwain upana ili i'ya tsu danai a ukanikorongi u na vi, i tonuko ama a kirana n ele. Banai dan i asaka le tsara a woko n uwono.

¹⁵Kotsu i bidya ama a na yi tyoku u atokulalu a de wa, shagai i dansa n ele tyoku u utoku u de u da wari a kuwa ku de, uza da ya barana u yan baci ukuna u cingi.

Idyani i makorishi

¹⁶Asaka Asheku a ndishi n shinga a naka da ndishi n shinga kain dem ko nida baci ukuna wa woko. Asheku a rongo n ada gba.

¹⁷Gogo-na idyani i va i'ya na, n kukere ku va ka ma korongu i'ya. Mpa Bulus, n tsu yan ta ili i na a makorishi ma ukanikorongi u da baci dem n korongi, kpam i tsu wenike ta an ara va da u wutai mayun.

¹⁸Asaka ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus u Kagita Ubana Ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara Timoti. Timoti tsu walasa ta n Bulus maco n a yanyi manyan ma utonusuko ama ukuna u Yesu. A'ayin a ukorongu ukanikorongi u na vi, cina Timoti n u yanyi manyan a ubongu u ilyuci i pige i Afisu.

Bulus koronku ta Timoti u banga yi n manyan ma utono n kuwa ku Atoni ka kari a asu u nala vi. Adama a nala, ukanikorongi vi wa ta ushadangi n udyanshi a kaci ka tyoku da a ka dangasa nkoshi, n tyoku da Atoni a ka yan a a'ayin a da baci dem a bolomgbonoi tsara a yain manyan ma Yesu.

A'uwa a Atoni a tsunu gogo-na a woko ta asu u da Atoni a ka rotsongusu ukuna u mayun a kaci ka Kashila n tyoku da a ka yan manyan kabolo a banga mbana, kpm n tyoku da a ka banga aza da a ka ciga ubanga. Ukanikorongi u na u wenishike ta nkoshi kpm u woko iryoci ubana a asu u Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1,2)

Idani a kaci ka uma u kuwa ku Atoni (1:3-3:13)

Ukunusavu a kaci ka ure u utono u Kashila u tsunu (3:14-4:5)

Adooki a Bulus ubana ara Timoti (4:6-6:21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da koronku da, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci Kashila ka n Yesu a zuwai u woko nala. Kashila aya uza da wauwa tsu, Kawauwi kpm aya uza da tsu zuwai uma ara ne.

² Ada ma koronku ukuna u na vi Timoti, avu uza da vari maku ma maci ma va adama a upityanangu. Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpm aya Asheku a tsunu. Uciga u va u da, a naka vu ukuna u shinga n asuvayali, kpm n uma u ndishi n shinga.

Kiranai n awenishiki a kaban

³ An n banai a asuvu a uyamba u Masidaniya n tonuko vu ta vu shamgba a Afisu, tsara vu tonuko ama roku a da a ka wenishike uwenishike u kaban a saka.

⁴ Kotsu a rongo utono alabari a itete wa, kpm a nangasa a'ayin a le a unaka alabari a akaya wa. Uyansa nala wa zuwa ta kananamgbani ka gbani, kpm wa banga ama a yain ukuna u Kashila wa.

⁵ Ili i'ya i zuwai va tonuko le nala i'ya, tsara ko ya baci wari pini a asuvu vi u yain n uciga u da u tsu wuta a katakasuvu ka shinga n uyawunsa u ndishi n shinga kpm n upityanangu u da wari u mayun.

⁶ Shegai aza roku a shamgba pini nala, vi wa, a'ayin a da a tsu nangasa koshi a asu u ukuna u gbani.

⁷ A ka ciga ta a woko awenishiki a Mele ma Kashila, shegai a reve kalen ka kadyanshi ka le wa, gba n udani u da a danai a reve ta.

⁸ Tsu reve ta an Mele ma Musa ma lobonoi, uza u tono baci ma tyoku da Kashila ka danai.

⁹ Tsu reve ta kpm an bawu Kashila ka yain Mele adama a aza da a ka wala dere, shegai a adama a aza da bawu a ka pana ukuna, n aryagbaji. U yan ta Mele adama a aza da a 'yuwain Kashila n aza da a ka nususa. U yan ta dem ma adama a aza da bawu a'ari mai n aza da bawu a ka naka yi karinga. Kashila ka yan ta Mele adama a aza da a wunai isheku i le ko anuku a le n aza da a tsu wuna uma u vuma gbani.

¹⁰ U yain ma kpm adama a aza da a ka vakusu n aka ko a'ali a da bawu a'ari a le, n a'ali a da a ka vakusu n atoku a le a'ali ko aka a da a ka vakusu n atoku a le aka. Kashila ka yan ta Mele adama a aza da a tsu bokuso ama ubana a tsugbashi. Kashila ka yan ta kpm ma adama a aza a kaban n aza da a ka yansa kaban a asu u afada. U yan ta Mele adama a ili i'ya ama a ka yansa i'ya bawu i'ari dere n uwenishike u mayun.

¹¹ Uwenishike u na wa ta dere n uwenishike u Kashila u mayun u da u naka mu tsara n tonuko ama.

Ucikpa u Bulus adama a ili i shinga

¹² N cikpa ta Kirisiti Kawauwi, Asheku a tsunu, uza da u naka mu ucira. U yawunsa ta u wushuku na mpa kpm u naka mu manyan ma ma yanka yi.

¹³ Ko an u wokoi mari n tsu tonusuko ta Kashila ukuna u cingi kpm ma yansa ama a ne mavura icun kau-kau. Shegai gba n nala Kashila ka yanka mu ukuna u shinga, kpaci a'ayin a da n yain ukuna u nala vi, n reve ili i mayun wa, kpm n pityanangu n eyi wa.

¹⁴ Asheku a tsunu a yanka mu ta ili i shinga ushani. Adama a ukuna u shinga u ne ara va u zuwa mu n pityanangi, u naka mu kpm uciga u da Kawauwi ka wenikei ama.

¹⁵ Yesu Kawauwi u tuwa ta a likimba tsara u wauwa aza a unyushi u cingi, kpm kadyanshi ka na ki mayun da, u gan ta ya dem u wushuku n ka. Mpa mari n lai ya dem unyushi gba a asuvu a ama.

¹⁶ Adama a nala, Kashila ka pana mu asuvayali u zuwa mu n woko iryoci i ahankuri a Yesu Kawauwi a da bawu a'ari n utyoku. Yan da u yain nala tsara ama a pityanangu n Kawauwi a tsara uma u da bawu wari n utyoku.

¹⁷ Tsu cikpalai Kashila tsu naka yi kpm tsupige, tsu yain nala hal ubana bawu utyoku. Aya Magono ma bawu mari n utyoku, uza da bawu a ka wene, kpm bawu wa kuwa. Aya koshi Kashila. Ami.

¹⁸ Kahu a'ayin a na yi, ama roku a dana ta kadyanshi ka ili i'ya va tuwa va yan. Maku ma va Timoti, kadyanshi ka va ka na kpm ka ka te n kadyanshi ka ama a yain a kaci ka vunu nala vi. Ma ciga ta vu shamgba n ucira, vu shilakana ibili i shinga a umodono u uyan ili i shinga.

¹⁹ A'ayin a da baci va yan nala vi, ma ciga ta vu shamkpa upityanangu u vunu vu zuwa katakasuvu ka vunu a asu u ndishi n shinga. Aza roku a wuna ta upityanangu u le a asu u da a 'yuwain utono ili i'ya uyawunsa u le wa tonusuko le. Adama a nala, upityanangu u le u namgba de tyoku da uwule u pige u tsu gbasha kpatu ku mini ku tasa.

²⁰ Aza roku a da a yain nala vi alya Hamanaya n Alizanda aza da n nekei a asu u Kanangasi,* tsara a reve u gan a tonusuko Kashila ukuna u gbani wa.

2

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

¹ Ili i'ya ma ciga n gita vu utonuko i'ya va yan, vu yanka ya dem kvasu. A'ayin a da baci va folo Kashila, vu foli Kashila ka pana le asuvayali, kpm vu cikpa Kashila.

² Tyoku da va yanka ngono kvasu n aza da a'ari n tsugono u da na. Yan nala tsara tsu tsara ndishi n shinga n ukpada u u'yangasaka. Yanyi nala tsara tsu rongo tyoku da Kashila ka ciga, kpm tsu rongo ugorimuko atoku a tsunu.

³ Uyansa nala u gan ta, kpm wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan.

⁴ Kashila aya uza da u wauwa tsu, kpm wa ciga ta u wauwa ya dem. Wa ciga ta ya dem u reve ili i'ya i'ari i mayun.

⁵ Kashila ka te ka, kpm uza roku da pini uza da u tsu uwa a mere ma Kashila n ama. Aya Yesu Kawauwi.

⁶ Aya u nekei kaci ka ne katsupi hal a wuna yi tsara u wushi ya dem. A'ayin a da u gain a naka alabari yi a da a nakai a da.*

⁷ Kadyanshi ka mayun ka gai la n danai vi gba, an n danai Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki n uza u kubari. Kadyanshi ka upityanangu u mayun ka u gain n wenishike Awulawa.

⁸ Adama a nala, a'ayin a da baci dem i bolomgbonoi tsara i lyaka Kashila kayala, ma ciga ta a'ali a saku akere a le a ka yan baci kvasu, kpm ma ciga ta akere yi a yain uwulukpi. Ama a da a ka yan kvasu ki ma ciga a yain n kananamgbani ko kpm asuvu a upan wa.

⁹⁻¹⁰ U gan ta aka a uka aminya dere a pala ikyamba i le adama a uvakunku u kaci. Tsulobo tsu le tsa ta a asu u ili i'ya a ka yansa, tsa a kuca ku kenji ko u'ukusa u ucanga u zinariya wa. Tsa wenike a asu u ityali† ko aminya a ikebe wa. U gan ta a kana kaci ka le a ili i nala yi.†

¹¹ Aka a gan ta a pana mai kpm a dusuku bini, kpm a gorimuko.

¹² N naka aka ucira a wenishike a'ali ko a lyai tsugono tsu a'ali wa. Aka a gan ta a dusuku bini.

¹³ Ili i'ya i zuwai nala i'ya, Adamu da Kashila ka gitai uyan, aku Hawa tonoi a kucina.

¹⁴ Kalapansi kpm uka da u lapansai, aku unyushi u cingi u gitai. Kalapansi ka lapansa Adamu wa.

* **1:20** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. * **2:6** Ure u roku u da a ka fuda a dana kalen ka roku kau pini na u da: Ukpa u Yesu a una u udaraka iryoci i'ya i wenikei an Kashila ka wauwai ama gba i'ya. Iryoci i nala i tuwa ta a'ayin a da i gain i tuwa. † **2:9-10** Udani u Tsheline "ityali i ikebe cika" icun i ityali i'ya a tsu tsara a nnama n mini i'ya a ka dansaka. Matiyu 7:1.

¹⁵ Gbā n nala, Kashilā ka wauwa t̄a aka a asu u ilimaci, kpam u gan t̄a a pityanangu dem n Kashilā, a wenike uciga a rongo kpam tyoku dā Kashilā ka ciga. U gan t̄a a rongo mai.

3

Tsupige a kuwa ku atoni

¹ Kadyanshi ka na ki mayun dā, uza u yawunsa baci u woko makoshi† ma Atoni, ukuna n shinga u dā wa ciga u yain.

² Makoshi ma k̄anā t̄a ma rongo ndishi n dā bawu uza roku wa dansāka yi n ukuna u gbani. U k̄anā t̄a u yain uza u uka u te, kpam u shamgba ara ne koshi. U k̄anā t̄a u k̄anā kaci ka ne, uza dā wa tono n kaci ka ne mai. U k̄anā t̄a u yain n kala ka shinga. Uza dā u tsu kirana n amoci a kuwa ku ne mai. Uza dā kpam wa fudā wa wenishike.

³ U gan u woko kasoi she ma maka yi wa ko kashilakani wa. U gan t̄a u woko uza dā kabirika yi n ukuna wa, u k̄anā t̄a kpam u cigi ndishi n shinga. U gan u woko kacigi ka ikebe kabirikete wa.

⁴ U gan t̄a u woko uza dā wa fudā wa tono n kuwa ku ne mai, mmuku n ne kpam n n̄akā yi karingā a panāka yi.

⁵ Vuma fudā baci u tonoi n kuwa ku ne mai wa, nida wa fudā u toni n Atoni a Kashilā?

⁶ U gan makoshi ma woko Katoni ka savu wa, kpaci wa yan t̄a arādi an u lazai u tsarai tsupige, pini nala, Kashilā ka kidāga yi ugana tyoku dā u kidāgai Kalapansi.

⁷ Hal n ama a dā a'ari a kateshe dem u gan t̄a a dansāka makoshi n kadyanshi ka maci, nala baci wari, ama a ka fudā a ka dana kagbani a kaci ka ne wa kpam Kalapansi ka fudā ka wanda yi wa.

⁸ Nala dem aḡangi a nkoshi, u gan t̄a a woko aza dā ama a ka panāka, kpam aza dā bawu a'ari n unā u re u re. U gan a woko asoi she ma maka le wa, u gan a woko a cigi a ikebe kabirikete wa. ◊

⁹ U k̄anā t̄a a woko aza dā a n̄akāi kaci ka le a ukuna u mayun u dā Kashilā ka wenike tsu a upityanangu u maci. U k̄anā t̄a a rongo uyansa nala n uyawunsa u ndishi n shinga.

¹⁰ Kahu ama a d̄angasa aḡangi a nkoshi, u k̄anā t̄a a kondo le n manyan ma roku a kagata ka Atoni, a fudā baci a yain mai, aku a d̄angasa le.

¹¹ Nala dem uka u kaḡangi ka nkoshi,† u k̄anā t̄a u woko uza dā ama a ka panāka, kpam kotsu u woko uza dā u tsu dansāka ama n ukuna u cingi wa. U gan t̄a u woko uza dā u k̄anāi kaci ka ne kpam ko ndya baci wa yan u yain i'ya n katakasuvu ka te.

¹² Kaḡangi ka nkoshi† ka gan t̄a ka yain n uka te, kpam u shamgba ara ne koshi. U k̄anā t̄a u toni n̄a mmuku n ne mai, kuwa ku ne kpam u fudā u kirana n ka.

¹³ Aḡangi a nkoshi a dā a'ari mai, ama a ka n̄akā le t̄a karinga, katsupi ka malen ma manyan ma le ka la vi, kpam ucira u upityanangu u le a asu u Yesu Kawauwi, wa doku t̄a.

¹⁴⁻¹⁵ Ma ciga t̄a n tuwā ara vunū na n a'ayin kenu, shegai n dā aḡakā ve n koronku vu, tsarā n tsarā baci utuwā kaku wa, vu reve tyoku dā ama a Kashilā a gain a rongo. Kpam ama a na yi alya aza dā a wushuki n Kawauwi kpam a wokoi ama a Kashilā Uza u Ūma. Alya Atoni, kuwa ki kpam ka adawatsu n kami ka ukuna u mayun.

¹⁶ Ukuna u maci u pige u upityanangu u tsunu u dā na, u dā Kashilā kari ka sokonku tsu hal utuwā gogo-na:

Kawauwi ka tuwā t̄a n ikyamba i vuma

kpam Kulu ku Kashilā ku dana t̄a u rongo t̄a mai.

Atsumate a zuba a wene yi t̄a,

kpam a tonukoi gbā aletsu ukuna u ne.

Ama a asu kau-kau a likimba a pityanangu t̄a n eyi,

Kashilā kpam ka canga yi ubana a zuba. ◊

4

Kuḡari a kaci ka awenishiki a kaḡan

¹ Kulu Keri ku dana t̄a a'ayin a makorishi, ama a ka aḡakā t̄a upityanangu u mayun, aku a gono a toni uwenishike u gbani u uwule u cingi u mayinsakā n uwenishike u ityoni i cingi.

² Ama dā a tsu wenishike ili, aku a gono a toni ukuna u roku dē kau, icun i le i'ya i tsu tuko uwenishike u uwule u cingi vi. Icun i ama a na yi uyawunsa u le u kuwā dē tyoku u ikyamba i'ya urim u shen u runukpai.

³ Icun i awenishiki a na yi a dā u gan uza u yain iyolo wa, kpam a da ilikulya i roku i'ya pini i'ya a ka wile. Shegai Kashilā ka yan t̄a ilikulya yi adama a aza dā a revei ukuna u mayun kpam a wushuki n u dā a ka fudā t̄a a lyai i'ya hal a cikpa Kashilā.

⁴ Cinda gba ili i'ya Kashila ka yain i lobono ta, u gan tsu 'yuwan ko ili wa, tsu wushi i'ya n ipeli n katakasuvu ka te.

⁵ Tsu reve ta an i wokoi uwulukpi a asu u kadyanshi ka Kashila n kvasu.

⁶ Vu wenishike Atoni ili i na yi, vu yan baci nala, va woko ta kagbashi ka shinga ka Yesu Kawauwi. Avu kpm dem va gbama ta a asuvu a kadyanshi ka mayun ka tsu wushuki n ka n uwenishike u mayun u da va tono.

⁷ Kotsu vu wushuku n itete i'ya bawu ya naka Kashila karinga kpm bawu i'ari n kalen wa. Ili i'ya va yan i'ya na: Matsa vu yain n ucira a asu u utono u Kashila mai.

⁸ U gan ta uza u matsa u sukuta ikyamba i ne tsara u zuwa i yain n ucira, shegai uza u yain n ucira n ahali a shinga tyoku u Kashila, u la ta ko ndya wa kalen. U lobono ta va ciga da vari gogo-na, wa woko vu ta kpm mai ubana a uma u da wa tuwa a kapala.

⁹ Kadyanshi ka na ki mayun da kpm u gan ta ya dem u wushuku n ka.

¹⁰ Tsu matsa ta manyan kpm tsu panai ikyamba cika, tsara ama a wushuku n ukuna u mayun. Yan da tsu yain nala kpaci uzuwa u uma u tsunu wa ta a asu u Kashila Uza u Uma kpm aya u wauwai ama gba hal gai aza da a pityanangi n eyi.

¹¹ Wenishike ili i na yi, kpm vu shamgba vu wene ya dem u yan ta i'ya.

¹² Kotsu vu asaka uza u goro vu an vari maku wa, shegai vu woko iryoci a asu u Atoni gba. A asu u kadyanshi ka vunu, n tyoku da va rongo n uma u vunu, n tyoku da va ciga ama, vu woko iryoci. U gan ta vu woko iryoci a asu u upityanangu u vunu, n tyoku da va kana kaci ka vunu n uwulukpi.

¹³ Yansa ka ama kaneshi u Tagarada u Kashila, vu tonusuko le kpm n vu wenishike le hal a'ayin a da ma tuwa ara vunu.

¹⁴ Kotsu vu kpadu uyanka kune ku Kashila ka ne vu manyan wa, a'ayin a da baci nkoshi n kagata ka Atoni n tadanku vu akere a zuwuka vu una u shinga a dansai akani a Kashila kaci ka vunu.

¹⁵ Zuwa a'eshi vu yain ili i na yi mai, vu naka kaci ka vunu a asu u manyan vi tsara ama a wene ulya u kapala u vunu.

¹⁶ Zuwa a'eshi ara vunu mai hal n uwenishike u vunu dem. Vu matsa vu wene vu yain ili i maci, Kashila ka wauwa vu ta, u wauwa kpm aza da a ka panaka vu.

5

Adooki a kaci ka udansa n ama

¹ Kotsu vu barana makoshi n asuvu a shen wa, shegai vu toni n eyi yavu tata u vunu u da. Vu dansa n alobo yavu atoku a vunu a da va dansa n ele.

² Yanka mmici tyoku da va yanka mma u vunu. Vu yanka nkere tyoku da va yanka ataku a vunu n uwulukpi.

³ Atoni a kirana n marana ma baci dem bawu mari n uza da wa kirana n eyi.

⁴ Shegai wa baci na mmuku ko mmuku n tsikaya, u kana ta a rotsongusu tyoku da a ka wenike aza a kuwa a le ukuna u shinga u Kashila a asu u ukirana n isheku i le. Kpaci nala a ka tsupa isheku i le ili i'ya a yanka le, kpm wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan.

⁵ Uka da baci vari marana ma mayun uza da bawu vari n uza da wa banga yi gba gba, icun i ne uzuwa u uma u ne a asu u Kashila da vari. U tsu rongo ta a ufolu a asu u Kashila kaara n kayin, n u yansi kvasu a'ayin dem.

⁶ Shegai marana ma ma ciga upana u kayanyan, kakushe ka asuvu a katakasuvu ka ne, ko an vari n uma.

⁷ Wenishike Atoni gba ukuna u na vi tsara a woko uwulukpi a kapala ka ama.

⁸ Shegai ama a da a 'yuwain ukirana n amaci a le hal gai a'uwa a le, a wushuku n i'ya tsu wushuki wa. Ama a nala a la ta gbam aza da bawu a pityanangi unamgba.

⁹ Marana ma ma gain ma wushi ubanga, u gan ta u yain uza da u rawai ayen a amangatsa kpm uza da vari u rongoi n vali u ne mai.

¹⁰ Kpm u kana ta u woko uza da ama a ka pana n eyi adama a ili i shinga i'ya u yain; wata, u rongo na mmuku n ne mai? U tsu wusha amoci mai? U vakunku kaci ka ne a asu u ugbashika Atoni? U banga aza da a ka pana ikyamba? U yansa ili i shinga?

¹¹ Kotsu Atoni a zuwa nra na n da bawu n yain mmici a asuvu a aza da a ka banga wa. Kpaci a'ayin a da baci uciga u vali u 'yanga le wa pece le ta n uyanka Kawauwi manyan, aku a cigi a yain iyolo.

¹² Pini nala, unyushi wa kana le ta cinda a kpadai utono kazuwamgbani ka a yain n Kawauwi a kagita.*

* 5:12 "ukpada utono kazuwamgbani n Yesu" A'ayin a nala yi kahu a banga marana n ili ushani, she u yan kazuwamgbani n Atoni wa ya kpm iyolo i roku wa, kpm wa gbashika ta Kawauwi.

¹³ A ka fudā t̄a k̄pam a woko awonvoli, a woko aza a utono a'uwa a ama n a dansāki ama. A ka pana t̄a maluwa ma ukuna u ama n a dansi kadyanshi ka bawu ka gain a dansa.

¹⁴ Adama a nala, adooki a dā ma nāka nraṅa n kenu n na mi a dā a yain iyolo i roku. A matsa mmuku, a kirana n kuwa ku le, pini nala, utokolulu u le wa tsarā asu dā wa dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka le wa.

¹⁵ Aza roku a le gbam a asaka† ure u mayun vi a kanai utono ure u Kanangasi.†

¹⁶ Uka u dā wari Katoni wā baci n amaci aza dā a'ari nraṅa, u kana t̄a u kirana n ele, shegai u asanka Atoni manyan wa. Atoni k̄pam a kirana nā nraṅa n dā bawu mari n aḅangi.

¹⁷ Nkoshi n kuwa ku Atoni n dā n yain manyan ma le mai, u gan t̄a a naka le tsupige k̄pam a tsupa le. Hal gai a kaci ka aza dā a ka dansa kadyanshi ka Kashila n aza dā a ka wenishike ama ukuna u Kashila.

¹⁸ Ili i'ya a korongi a kadyanshi ka Kashila ki i'ya na, "Va kimbā unā u kanaka a'ayin a dā wa lapa i'ya wa." A doku t̄a a korongi k̄pam, "Kayain ka manyan ka gan t̄a a tsupa yi."

¹⁹ Kotsu vu wushuku n kadyanshi ka a tuko vu a kaci ka makoshi wa, she vu tsarā aza dā a kanakai uza dā tuko kadyanshi ki hal ama a re ko ama a tatsu.

²⁰ Uza dā baci dem u nusai, barana yi a kapala ka Atoni, tsarā aza dā a buwai a pana uwonvo u unusa. ◊

²¹ A kapala ka Kashila ka n ka Yesu Kawauwi n ka atsumate a zuba aza dā Kashila ka dangasai ka ma yanka vu kadyanshi ka na ki, k̄pam vu toni udani vi. Kotsu vu cigi uza roku kapala n uza roku wa ko vu yain kuḅyangi wa.

²² A'ayin a dā baci va dangasa azapige, kotsu vu yain maloko vu taḅanku uza akere wa. Kotsu vu bolomgbono kaci ka vunu n aza roku a asuvu a unyushi u cingi u le wa, shegai vu takpa kaci ka vunu kau n uwulukpi.

²³ Mini ma de ma va rongo uso wa, vu yain n vu bolomgbonusi kenu n mini ma cinwi adama a mḅala n katsuma n unambi u alafiya u dā va yansa maco vi.

²⁴ Ma ciga t̄a vu reve, aza roku a tsu yan t̄a unyushi u cingi k̄pam ama a reve n u dā a kateshe kahu gbam a yanka le afada. Shegai aza roku unyushi u cingi u le n kucina ka ama a ka tuwā reve n u dā.

²⁵ Nala dem, aza roku a dā pini aza dā ama a ka reve n manyan ma shinga ma le, shegai ma aza roku n kucina ka ama a ka tuwā a reve n ma.

6

¹ Atoni a dā a'ari agbashi, u kana t̄a a naka azakuwa a le tsupige, tsarā ama a dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka kala ka Kashila ko k̄pam uwenishike u ne wa.

² Atoni a dā baci a'ari agbashi a azakuwa a le dem Atoni, nala wa zuwa kagbashi ki ka kpaḅa unaka uzakuwa vi tsupige wa. Shegai u matsa u yanka uzakuwa vi manyan kpaci uza dā wa iya kalen ka manyan ki Katoni ka dem, k̄pam uza dā kagbashi ki ka ciga aya. I'ya wa wenishike k̄pam vu tonuko Atoni yi a yain i'ya la vi.

Utsari u maci

³ Awenishiki a kaḅan a roku a ka 'yuwan t̄a ukuna u na vi, k̄pam uwenishike u na vi u ucira u dā u Yesu Kawauwi Asheku k̄pam u dā kami ka uza wa rongo tyoku dā Kashila ka ciga.

⁴ Gbā uza dā baci wa wenishike uwenishike u roku de kau, wā t̄a n aradi, k̄pam u reve ili wa. Icu n i vuma u nala wā t̄a n katakasuvu ka kananamgbani ka cingi ka kalen ka idani. Nala k̄pam wa zuwa t̄a ama malyon, wa zuwa t̄a k̄pam ama kushulu. Wa zuwa t̄a ama a nangasa aza a le a asu u kadyanshi ka gbani. Wa zuwa t̄a k̄pam ama a bidya aza a le n ukuna u gbani a atakasuvu a le.

⁵ Icu n i ama a na yi a tsu tuko t̄a kadambula a asu u ama. Uyawunsa u le wā t̄a n tsicingi. Aḅa n ukuna u mayun wa. Utono n Kashila u le u woko le de ubolo u utsari.

⁶ Shegai utono u Kashila a ure u maci u tsu zuwa t̄a ama a yain ipeli n ili i'ya a'ari n i'ya, utsari u maci k̄pam u pige u dā gai la vi.

⁷ Kain ka a matsa tsu, tsu tuwā n ili a likimba na wa. Nala k̄pam kain ka tsa kuwā tsa laza n ili wa.

⁸ Tsu tsarā baci ilikulya n aminya a u'uka nala dem u ratsa tsu t̄a.

⁹ Shegai aza roku a tsu ciga t̄a a yain n utsari cika, an a ka ciga ili i gbani, pini nala, aku a rukpa a asuvu a ukondo k̄pam a wanda le n ili i'ya ya nangasa le hal i banka le a kadambula a nangasai k̄pam ama n ili i roku.

¹⁰ An u wokoi uciga u ikebe u dā kagita ka tsicingi, aza roku adama a uciga u utsari a shamgba a upityanangu u le wa, k̄pam a ronukoi kaci ka le kadambula cika.

† 5:15 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ◊ 5:20 Mat. 18:15-17.

Bulus nakqi Timoti adooki

¹¹ Shegai avu Timoti vuma u Kashilā, u kaṅa t̄a vu suma ukuna u cingi u nala vi, vu toni ili i'ya i'ari dere vu yain kpam i shinga. Vu rongo uma u vunu tyoku da Kashilā ka pana kayanyan n upityanangu. Vu wenike uciga n ahankuri vu yain manyan ma vunu n asuvu a ndishi.

¹² Vu shilakaṅa ibili i shinga adama a upityanangu, vu kaṅa uma u da bawu wari n utyoku, u da Kashilā ka naka vu. Vu yanka t̄a ama ushani kadyanshi ka shinga ka na ki.

¹³ A kapala ka Kashilā, uza da u tsu naka ili gba uma, ka ma rono vu atsuvu kpam a kapala ka Yesu Kawauwi uza da danai kadyanshi ka shinga a kapala ka Bontu Bilatu.†

¹⁴ Vu pana udani u ne n katakasuvu ka vunu sarara tsara ama a dana ukuna u gbani a kaci ka vunu wa. Kpam ko uza wa kaṅa vu n unyushi wa hal Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u gono.

¹⁵ Kashilā ka wenike t̄a Yesu a'ayin a da u gain u wenike yi vi. Kashilā aya u rawai a cikpala yi, aya Uzapige u Tsugono, Magono ma ngono, Asheku a isheku.

¹⁶ Aya koshi bawu wa kuwa, kpam wa rongo a katyashi ka bawu uza wa fuda wa raḅa. Ko uza kotsu u wene yi wa, kpam uza wa wene yi wa. Aya tsa naka tsupige kpam ucira u ne wa n utyoku wa. Ami.

¹⁷ Tonuko aza a utsari a likimba kotsu a yain aradi ko a pityanangu a utsari u le wa, kpaci wa barakpa wa. Shegai a pityanangu n Kashilā uza u uma, uza da kpam u tsu naka tsu i'ya tsa ciga gbani tsara tsu pana kayanyan.

¹⁸ Tonuko le a yanka utsari u le ili i shinga, a yain manyan ma shinga, kpam a neke yaa, a ganga kpam aza da bawu a'ari n ili.

¹⁹ Nala wa zuwa le t̄a a zuwusuka kaci ka le utsari a zuba u da wa woko le kami ka uma u le a kapala, kpam a tsara uma u maci gogo-na.

²⁰ Timoti, gana i'ya Kashilā ka naka vu vu kirana n i'ya mai. Vu suma uyansa kadyanshi ka gbani n aza da a tsu goro kadyanshi ka vunu n ureve u roku kau u da a danai a'a n u da. Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tuko Kashilā tsupige wa.

²¹ Aza roku gbam a asaka de ure u da a pityanangi vi a adama a utono icun i uwenishike u nala vi.

Ukuna u shinga u Kashilā u toni n avu n gba Atoni a da a'ari pini a asu vi.

Ukanikorongi u Bulus u Ire Ubana ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Cina Bulus a kuwa ku a'ali da u koronki Timoti ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u na vi wa ta yavu ukanikorongi u da tata wa koronku maku ma ne ma u lai uciga cika. Bulus tonuko ta gbam Timoti u ba u kondo yi a kuwa ku a'ali ki.

Bulus tonuko ta Timoti tyoku da wa kana kaci ka ne u suma ukondo. U wutumkpusuka yi ta tyoku da kayain ka manyan ka Kirisiti ka maci ka woko. U gbamatangusu ta Timoti u lyai kelime n manyan ma ne ma uwenishike ama a kaci ka Kawauwi.

Gogo-na Katoni dem ka tsu so ta ukonduso. Tagarada u na wa wenihsike ta ama tyoku da a ka rongo bawu a rukpai a ukondo u nala vi. Idani i Bulus ubana ara Timoti gogo-na i woko dem de i Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Timoti (1:1-2)

Kotsu vu pana uwono u Asheku wa (1:3-18)

Tyoku da va woko kasoje ka shinga ka Kawauwi (2:1-26)

Tyoku da ama a ka woko a a'ayin a makorishi (3:1-9)

Lya kelime n upityanangu (3:10-4:8)

Idani n idyani i makorishi (4:9-22)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci nala Kashila ka cigai u woko. Yan da u yain nala tsara n tonuko ama an Kashila ka zuwamgbana i ka naka ya dem uma a asu u Yesu Kawauwi.

² Timoti, koronku da ma koronku vu, avu maku ma ma ciga cika.

Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam Asheku a tsunu. Kvasu ka va ka, a wenike vu ukuna u shinga u le n u pana u asuvayali, a naka vu kpam uma u ndishi n shinga.

Ulya u kapala n upityanangu

³ Kaara n kayin n tsu cifa vu ta a asuvu a kvasu. Ma yan baci kvasu, aku n cikpa Kashila adama a vunu. Kashila ka ma gbashika n uyawunsa u shinga tyoku da isheku i cau i va i yain a'ayin a da a'ari n uma.

⁴ Ma matsa ta gai n uciga n doku n wene vu, kpaci n cifa ta tyoku da vu sai n meshi an tsu pecembenei. Ma yan ta kpam mazanga tsu doku baci tsu gawunsai.

⁵ N reve ta vu wushuku ta n Kashila mayun, kpaci va ta n upityanangu tyoku da mma u vunu Afiniki wari, tyoku da kpam mma u mma u vunu Loi u wushuki.

⁶ Adama a nala a da ma tonuko vu, vu fula akina a kune ku Kashila ka naka vu an n taɗanku vu akere.

⁷ Kpaci Kashila ka yan atakasuvu a tsunu tsara tsu pana uwonvo u ama wa, shegai u naka tsu ta atakasuvu a ucira a da a'ari ushadangi n uciga, u tsu banga tsu ta kpam tyoku da tsa fuda tsu kana kaci ka tsunu.

⁸ Vu tonuko ama ukuna u Asheku a tsunu, kpam kotsu vu pana uwonvo u ili i'ya ama a ka dana an va yan nala wa. Kpam kotsu vu pana uwono u va a kapala ka ama an a kana mu adama a Kirisiti Kawauwi wa. Shegai, adama a ucira u da Kashila ka naka vu, vu bolomgbono kaci na mpa tsu pana ikyamba adama a Kadyanshi ka Shinga ka ne.

⁹ Kashila ka wauwa tsu ta kpam u dangasa tsu tsu rongo n uma u uwulukpi. Tun kahu a yain likimba da u fobusoi u yain ili i na yi nala. Ciga da u cigai u wenike tsu uciga u ne n ukuna u shinga u ne a akere a Yesu. U dangasa tsu adama a da tsu yain ili i'ya tsu rawai wa.

¹⁰ Kashila ka ka yain ili i'ya ma dansaka na vi a kateshe, a'ayin a da Yesu Kawauwi tuwai u wacinsai ucira u ukpa, u wenike tsu kpam ure u uma u da bawu wari n utyoku. Kawauwi ka tsunu ka, kpam alabari a Kadyanshi ka Shinga a da gai na vi.

¹¹ Gogo-na, Kashila ka dangasa mu ta n dana ili i na yi, u dangasa mu kpam n woko kasuki, u zuwa mu n woko kawenishiki ka Kadyanshi ka Shinga.

¹² Adama a nala a da ma pana ikyamba pini a kuwa ku a'ali ku na ki. Shegai ma pana uwono wa kpaci n reve ta uza da n wushuki n eyi, kpam n reve ta wa fuda ta wa kirana n i'ya n naka yi vi, u kirana kpam n i'ya hal kain ka wa gono.*

¹³ Kana ili i'ya n wenishike vu vi mai, i woko iryoci i uwenishike u shinga. Kpam vu ciga vu wushuku n Yesu Kawauwi vu cigi ama adama a ne.

¹⁴ Vu gufi ili i'ya u naka vu. Kulu Keri ka ta asuvu a tsunu kpam ka banga vu ta vu yain ili i na yi.

¹⁵ Tyoku da vu revei u da, ama a tsunu a uyamba u Asiya a 'yuwan mu ta ubanga, hal n Fijala n Hamajana dem a kpatalaka mu kucina.

¹⁶ Ma ciga ta Asheku a wenike Onisifara n kuwa ku ne asuvayali, kpaci u tsu tuwa ta n u wene mu n u gbamatangusu mu asuvu. U pana uwono u va adama a da mari a kuwa ku a'ali wa. ¹⁷ An u tuwai a Roma, she na u boloi asu u da mari u wene mu.

¹⁸ Adama a nala, ma ciga ta Magono ma Zuba ma pana yi asuvayali kain ka Kawauwi ka gono. Kpam vu reve ta an Onisifara banga mu cika a Afisu.

2

Kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi

¹ Avu maku ma va, u gan ta vu gbama a asuvu a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi.

² Vu pana ta gai kubari ku va, kpam ama ushani a reve ta n kubari ki. Gogo-na she vu wenishike ama a maci aza da a ka fuda a wenishike aza roku kubari ki.

³ Tono mu tsu pana ikyamba kabolo tsara vu woko kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi.

⁴ Vuma wa baci a tsusoje, u tsu bolomgbono n aza da bawu a'ari asoje u yain tyoku u le wa. Nala wa zuwa uzapige u ne u pana kayanyan.

⁵ Vuma gitā baci kalambale, bawu u tonoi mele ma a zuwai, ko u woko baci uza u kelime, wa wusha kune ku funi wa.

⁶ Kacimbi ka baci ka yain manyan cika aya wa gitā ulya ilya i savu.

⁷ U gan ta vu reve ili i'ya ma tonu. Magono ma Zuba ma banga vu ta vu reve ili i na yi.

⁸ Kain dem vu cibusa Yesu Kawauwi. A matsa yi ta a kuwa ku Dawuda, kpam a 'yangasa yi ta a ukpa. Kadyanshi ka Shinga ka ma yan kubari ku la vi.

⁹ An u wokoi ma dansa Kadyanshi ka Shinga ka nala ki, da i zuwai ma pana ikyamba, hal gbam a sira mu n ikani yavu uza da nusai. Shegai a ka sira kadyanshi ka Kashila n ikani wa.

¹⁰ N naka ta kaci ka va n kawunku ko ndya baci, ya tuko baci gai iwauwi a asu u ama da Kashila ka dangasai. Kpam a tsara tsupige tsa bawu tsa kotso a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi.

¹¹ Udani u na vi mayun da.

Tsu kuwa baci n eyi,

tsa yan ta uma n eyi.

¹² Tsu kawunku baci n upana u ikyamba,

tsa lya ta tsugono n eyi.

Tsu kpatalaka yi baci kucina,

wa kpatalaka tsu ta dem kucina.

¹³ Tsu kpaḍa baci ushamkpa kazuwamgbani ka tsunu,

eyi wa shamkpa ta kazuwamgbani ka ne.

kpaci wa nana kaci ka ne wa.

Uza manyan da a wushuki n eyi

¹⁴ Cibuga ya dem ili i na yi, aku vu barana le a asuvu a kala ka Kashila a asaka kananamgbani ka kabarikete. Icutn i kananamgbani ka nala ki ka n kalen wa. Ka nangasa ta aza da a ka pana ka.

¹⁵ Matsa vu yain manyan cika tsara Kashila ka wushuku n avu. Woko kayain ka manyan ka shinga, uza da bawu u gain u yain n uwono, kpam uza da u tsu tonuko ama kadyanshi ka maci derere.

¹⁶ Kotsu vu suma aza a kadyanshi ka kpawawa ka bawu ka naka Kashila karinga. Icutn i nala yi i tsu zuwa ta ama a kpaḍa tonu Kashila.

¹⁷ Icutn i kadyanshi ka nala ki ka tsu tambura ta yavu kagalama ka bawu kari n aguma. Hamanaya n Filita alya iryoci i icun i kadyanshi ka na ki.

* **1:12** Ure u roku u da tsa fuda tsa reve idani i'ya Bulus korongi pini na u da. "wa fuda ta wa kangu ili i'ya u naka mu." Wata, Kawauwi ka naka ta Bulus atoni n manyan ma uyan. Shegai gogo-na an Bulus yain evu n ukpa, u reve ta manyan ma u gitā ma lya ta kapala kpaci Kawauwi ka kirana ta n ma.

¹⁸ Alya a aṣakaj ure u mayun. Ama a na yi a da Kashilā ka kotso tsu de u'yangasa a ukpa atsu aza da tsu wushuki, nala a yain a puwunsai upityanangu u aza roku.

¹⁹ Shegai ukuna u mayun u Kashilā wa ta pini yavu cuku tsu kuma ka a mai a katali kpmam kari n ikorongi i na, "Magono ma Zuba ma reve ta ama da a'ari ama a ne," kpmam "Aza da a ka wundya ele ama a Kashilā a da, a aṣakaj tsicingi tsa a ka yansa."

²⁰ A kuwa ku aza a utsari, apara a roku n azurufa ko zinariya da a yain a da, a roku kpmam na ndanga ko cin. Apara a ikebe yi, adama a abiki a pige a pige a da, a da kpmam bawu a'ari n ikebe a manyan ma kuwa.

²¹ Vu takpa baci ili i icadi i'ya i'ari ara vunu, va woko ta kapara ka Kashilā ka yanka manyan tyoku da wa ciga. Uma u vunu wa yan ta sarara, kpmam va woko ta ufobusi tsara Uzapige u yanka vu manyan a asu u manyan ma shinga.

²² Suma ili i'ya ya tuko unangasa u iyakpa, shegai kain dem vu yain i'ya ya tuko uyan ili i'ya i'ari dere. Matsa vu yain ili i'ya ya tuko upityanangu n uciga na ndishi n shinga, vu pana kayanyan ka ndishi n aza da a ka isaṣa asuvu a kala ka Magono ma Zuba n katakasuvu ka le sarara.

²³ N doku n tonuko vu, kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u kananamgbani ka gbani wa, kpmam kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u ama da bawu a revei ili wa. Ili i na ya zuwa ta ama kushulu.

²⁴ Agbashi a Magono ma Zuba a gan a shilakanasa wa, shegai a rongo upana asuvayali i ama. U gan ta a fuda a wenishike aza roku mai, kpmam a yain ahankuri n aryagbaji.

²⁵ U gan ta a wenishike aza da a 'yuwain ukuna u mayun ben, gaawan Kashilā ka sava da ta atakasuvu a ama a nala yi hal a gono a wushuku n ukuna u mayun vi.

²⁶ Pini nala, ama a nala yi a ka gono ta a gitaj uyawunsa ukuna u shinga hal a wusa le a kukere ku Kalapansi. Kpaci hal n gogo-na Kalapansi ka pini ka gonuko le agbashi, kpmam wa fuda ta wa zuwa le a yain gbaj ili i'ya wa ciga.

3

A'ayin a makorishi

¹ Kotsu vu reve n ukuna u na. A'ayin a makorishi, upana u ikyamba u da pini cika.

² Kpmam ili i'ya i zuwai i'ya, ama a ka woko ta aza a uciga u kaci ka le koshi, a woko kpmam acigi a ikebe. A ka shadangu ta n agoni, a yain kpmam n aradi. A ka rongo ta uwishisa Kashilā. A ka nakaj isheku i le tsupige wa, a ka yan n ucikpa wa. A ka nakaj ukuna u Kashilā tsupige wa.

³ A ka wenike uciga wa, kpmam a ka cimbusukaj atoku a le wa. A ka woko ta aza a kunangasu, a ka fuda a ka kanaj kaci ka le wa. A ka woko ta aza da bawu a ka pana iyali, n ama da bawu a ka yan n maluwa ma ili i shinga.

⁴ A ka woko ta aza da a ka neshike aje a le, a ka woko ta aza a uyan ili kabarikete bawu uyawunsa. A ka shadangu ta n aradi a tsupige. A ka woko ta aza a uciga upana kayanyan hal u lai gbam utono u Kashilā.

⁵ A ka wenike ta yavu a ka yan ili i'ya Kashilā ka ciga, shegai a ka aṣakaj ucira u ne u sava da le wa. Kotsu vu raba icun i ama a na yi wa.

⁶ Ama a na yi a tsu uwa ta a a'uwa a bere ama, aku a lapanasaj aka a da bawu a'ari n ugbanu u asuvu aza da unyushi u cingi u lyai kaci ka le, n aza da kpmam a ka tono uyawunsa u ukuna u cingi u le.

⁷ Icu n aka a nala a tsu la ta utono uwenishike u savu, shegai a reve ukuna u mayun wa.

⁸ Awenishiki a na yi a tsu 'yangasakaj ta ukuna u mayun tyoku da Yanisu n Jambure* a 'yangasakaj Musa. Atakasuvu a le a shadangu ta n tsicingi, kpmam upityanangu u le u maci u da wa.

⁹ Shegai a ka lya kaci ka ukuna vi wa, kpaci ya dem wa wene ta utengeshi u le. Nala dem u gitaj n Yanisu n Jambure.

Bulus tonukoi Timoti ili i'ya wa yan

¹⁰ Timoti, vu reve ta gai ili i'ya ma wenishike, vu reve ta kpmam tyoku da ma rongo. Vu reve ta ili i'ya i gain n yansa a uma u va. Vu reve ta n upityanangu u va n tyoku da n panai ikyamba. Vu reve ta n uciga u da mari n u da, n ahankuri a da mari n a da n akawunki.

¹¹ Vu reve ta mavura ma n soi, vu reve ta kpmam n upana u ikyamba u da n kawunki n u da. Vu reve ta tyoku da a yanka mu mavura a Antakiya n Ikaniya n a Lisitira, shegai Asheku a wutukpa mu gbaj a ukuna u nala vi. ◇

* 3:8 "Yanisu n Jambure" Alabari aza a Yahuda a danai Yanisu n utoku u ne Jambure aza a adabu a Firi'auna a da. A kondomgbono ta n Musa a Tagarada u Uwuta 7:11. A'ala a le a'aj pini a asuvu a Kazuwamgbani ka Cau wa ◇ 3:11 Ask. 14:1-28.

¹² Ukuna u mayun u dá na vi, uza dá baci dem u da wa rongo hal u zuwa Kashilá ka pana kayanyan a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, she u so mavura.

¹³ Shegai ama a cingi n aza a adábu a ka lya tá kapala. A'a tá a ulapanáṣa ama, kpm a ka rongo le tá dem ulapanáṣa.

¹⁴ U gan tá vu shamkpa ili i'ya awenishiki a vunu a wenishike vu. Vu reve tá gai uwenishike u mayun u dá, kpaci vu reve tá tyoku dá awenishiki a vunu a'ari.

¹⁵ Tun avu kenu, dá a wenishike vu Tagaráda u Kashilá, dá i zuwai vu tsarai ugboji u dá va tsarai iwauwi i'ya ya tuwá ara Yesu Kawauwi vu wushuku baci.

¹⁶ Gbá ikorongi i'ya i'ari a Tagaráda u Kashilá a uná u Kashilá u dá i wutai, kpm i'a tá n kalen a asu u uwenishike tsu ukuna u mayun, u zuwa tsu tsu reve ukuna u dá bawu u gain a uma u tsunu. Kadyanshi ka Kashilá ka na ki, ka tsu lapula tá uma u tsunu u dá tsa rongo u dá bawu u gain, kpm ka tsu wenishike tsu tá tsu yain ili i'ya i'ari dere.

¹⁷ Kashilá ka yanka tá ili i na yi manyan tsarai kagbashi ka ne ka tsarai gbá ili i'ya wa ciga adama a manyan ma shinga ma baci dem wa yan.

4

¹ Vu reve tá gai kain ka te Yesu Kawauwi wa tuwá tá u yanka ama dá a'ari n uma afada, u yanka dem akushe. Kain ka wa tuwá wa lya tsugono tsu ne ka la vi. Adama a nala, adama a Kashilá n adama a Yesu Kawauwi, n tonuko vu, ma ciga tá

² vu yain kuári ku kadyanshi ka Kashilá. Rongo uyansa nala kain dem ko n kabala ko bawu kabala. U kana tá vu rongo kpm ulapulúsuka ama a vunu n ahankuri n uwenishike u shinga. Uwenishike u nala vi u kana tá u wenike le unyushi u le, kpm u gbatangu le asuvu.

³ Yansa nala kpaci a'ayin a ka tuwá tá a dá bawu ama a ka pana kpm uwenishike u maci. Ili i'ya a ka cigaka kaci ka le i'ya a ka tonoko koshi, kpm a ka zama tá awenishiki aza dá a ka tonoko le ili i'ya a ka ciga a pana koshi.

⁴ Ama a na yi a ka 'yuwan tá ukuna u mayun, aku a gonuko ugboji u le a asu u upana alabari a kpawawa.

⁵ Gbá n nala, vu gonuko uyawunsa n ugboji a asu u dá dem vu cinai kaci ka vunu. Kotsu vu pana uwonvo u upana ikyamba a adama a Asheku wa. Yan manyan ma utukuso ama a asu u Kawauwi, nala va yan tsarai vu kotsu manyan ma Kashilá ka náka vu.

Kadyanshi ka makorishi ka Bulus

⁶ Mpa gai gogo-na, tsungu dá a tsungu mu tyoku u ufarakpa a asu u Kashilá. A'ayin a ukpa a va a yan de evu. ⁶

⁷ N shilakana tá ibili i shinga. N kotsu de kalambale, kpm n ukuna u maci u va u dá mari.

⁸ Ubana a kapala kenu ma tsarai tá kune, Asheku a ka náka mu tá funi u uma u maci. Asheku a dá uza u afada a maci kpm wa náka mu tá funi vi kain ka pige ka wa gono. Kune ku nala ki ku va ka koshi wa, shegai ku gbá aza dá a ka ciga kpm a ka wundya ugonu u tsupige u ne.

⁹ Yan gogo vu tuwá.

¹⁰ Dima laza de u asaka mu kpaci u la tá uciga ucanga u uma u na. U laza de ubana a Tasaloniya. Karasaka laza de ubana a Galatiya, Taitu kpm laza de ubana a Dalumatiya.

¹¹ Luka dá koshi wari gogo-na ka bolaro na mpa. Va tuwá baci pini na vu tuwá ka bolaro n Marku kpaci wa banga mu tá.

¹² N suku tá Tikiku ubana a Afisu.

¹³ Ya tuwá baci kotsu u ciáa i tuko mu matogo ma pige ma va ma n asankai Kabu a ilyuci i Taruwasa. Kpm dem kotsu vu tuko mu itagarada i va, hal gai iwaraka.

¹⁴ Vuma roku dá pini uza ka Alizanda, karumi ka. Vuma nala vi u yanka mu tá tsicingi cika, shegai Asheku a ka náka yi tá katsupi ka ili i'ya u yain.

¹⁵ Kotsu i kirana n eyi, kpaci u tsu shilakana tá n ili i'ya baci dem tsu danai.

¹⁶ Ko uza wa pini an a banka mu a asu u afada wa ubanka u kagitá. Ya dem asaka mu tá. N zuwa tá uma unyushi u nala vi a ka kece u dá a kaci ka le wa.

¹⁷ Shegai Asheku a'a tá na mpa, u náka mu ucira tsarai n dansa Kadyanshi ka Shinga a asu u dá Awulawa a ka pana. Kpm Asheku a wauwa mu tá a uná u igabako i nala yi.

¹⁸ Nala wari, Asheku a ka wutukpa mu tá a akere a gbá ili i cingi kpm wa banka mu tá a tsugono tsu zuba tsu ne bawu usan. Asaka tsupige tsu rongo n Asheku hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i Bulus i makorishi

¹⁹ Danasaka mu Bilikisu n Akila n aza a kuwa a Onisifara.

²⁰ Erasutu wā tā a Korintiya. A'ayin a ɗa n ʔsākai Tarafima a ilyuci i Milita wari n alafiya wa.

²¹ Daraka vu rawa pini na kahu a'ayin a kutanu a rawa. Awubulu, n Budi, n Lainu n Kalaudiya a ka sukunku ɗa tā idyani, nala dem atoku aka n a'ali.

²² ʔsaka Asheku a rongo n uma u vunu. Ukuna u shinga u rongo n ʔɗa gba.

Ukanikorongi Ubana ara Taitu

Ukukpa u kadyanshi

Taitu da ɓangai Bulus kasuki a manyan ma ne. Bulus koronku ta Taitu ukanikorongi u na vi kpaci Taitu vi u woko ta a uyamba u Kiriti, Bulus kpam Iyai kelime na nwalu n ne.

Bulus yan ta kadyanshi ka tyoku da Atoni a Yesu a gain a rongo. U yan ta dem kadyanshi ka kaɓolo dem a asuvu a kuwa ku Atoni.

Avu makoshi ma Atoni ma baci a kuwa ku atoni, ko kpam makoshi, ko mamici, ko kalobo ko makere, va tsara ta uwenishike u da u yain dere n avu a asuvu a tagarada u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kavasuu adama a Taitu (1:1-4)

Idani ubana a asu u nkoshi n kuwa ku atoni (1:5-16)

Idani ubana a asu u Atoni (2:1-3:11)

Adooki n idyani i makorishi (3:12-15)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kagbashi ka Kashila, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Kashila ka suku mu ta n tuko upityanangu a asu u aza da u dangasai. U suku mu kpam n wenishike le a reve ukuna u mayun u da wa wenike le, tyoku da a ka rongo hal Kashila ka pana kayanyan.

² Ukuna u mayun u nala vi u naka le ta uzuwa u uma a asu u uma u da bawu wari n utyoku u da Kashila ka zuwamgbanaka le kahu kagita ka likimba kpam wa yan kaɓan wa.

³ Kpam gogo-na u wutukpai Kadyanshi ka Shinga a asuvu a a'ayin a da a gain aku tsa tonusuko gba ama. Kashila Kawauwi ka tsunu aya u wushuki na mpa n yanka yi manyan ma na mi.

⁴ Taitu, koronku da ma koronku vu kpaci avu maku ma va ma a asuvu a upityanangu u mayun u da tsari n u da gba tsunu. Asaka Kashila Tata n Yesu Kawauwi ka tsunu u naka vu ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Manyan ma Taitu a Kiriti

⁵ N asaka vu ta a uyamba u Kiriti, tsara vu koruso manyan ma tsunu mi, kpam ilyuci dem vu dangasa pini nkoshi tyoku da n tonuko vu vu yain. ⁶ Makoshi ma la ma ma yan n unyushi a asu u ama wa. U kana ta u yain n uka u te kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta mmuku n ne n woko Atoni, kotsu a woko aza da a ka rongo uma u da bawu u gain wa. A woko kpam aza da a ka panaka ama.

⁷ U kana ta makoshi ma woko uza da kana kaci ka ne, kpaci aya wa kirana n manyan ma Kashila. Kotsu u woko uza u aradi wa, ko kpam uza u maloko ma uyan upan wa. Kotsu u woko kasoi she ma maka yi wa,* ko kashilakani wa, ko uza u uciga u ikebe kabarikete wa.

⁸ U gan ta makoshi ma woko uza u ukirana n amoci a kuwa ku ne, u cigi ili i'ya i'ari i shinga. U gan ta u rongo n kakiri, u woko vuma u maci a a'eshi a ama. U woko uza da Kashila ka pana kayanyan ka uma u ne an wari uwulukpi. U woko uza da u fudai kaci ka ne.

⁹ U kana ta makoshi ma woko uza da u shamkpa uwenishike u mayun u kadyanshi ka Kashila vi mayun. Aku u yanka u da manyan u gbatatangu ama u gonuko aza da a 'yuwain kadyanshi ka Kashila ki a ure.

¹⁰ Nala u gain u woko, kpaci ama da pini ushani aza da a 'yangasakai uwenishike u mayun vi. Icu n i ama a na yi a tsu rongo ta a uyansa kadyanshi ka gbani hal n a yinsasi ama. A asuvu a ama a na yi, aza roku a da pini ushani a matsai a da ya dem u kana ta a kida yi kacombi. Alya a lakai tsicingi.

¹¹ U kana ta vu bishinka le kadyanshi, kpaci a ka nangasa ta ama n a'uwa a le a asu u uwenishike u da bawu u gain. Yan da a tsu yan nala, tsara a tsara ikebe a ure u da bawu u gain.

¹² Matsumate ma te ma pini a asuvu a aza a Kiriti uza da u yain kadyanshi a kaci ka ama a ne, u da, "Gba aza a Kiriti aza a kaɓan a da, nnama n cingi kpam awonvoli, alyai a ilikulya cika."

* 1:7 A'ayin a nala yi aza a Yahuda a tsu so ta mini ma cinwi kenu a una u aguma uza wa baci a mɓala. A tsu so ta kpam kenu a ka Iya baci ilikulya. Shegai a a'ayin a tsunu aza roku a dusuku baci kuso, a tsu so kenu wa, adama a nala wa laka ta shana a ka asaka baci kuso ki gba gba.

¹³ Kadyanshi ka ne mayun ḏa, rongo le uḃaranḃsa cika tsarḃ vu zuwa le a yain ucira a asuvu a upityanangu.

¹⁴ Kpam a ḃṣaka upanḃsa alabari a kaḃan a ḏa aza a Yahuda a ka dansa, kpam a ḃṣaka upanḃka ama ḏa a kpatalakai ukuna u mayun vi kucina.

¹⁵ Ko ndya wa i uwulukpi i'ya a asu u aza ḏa atakasuvu a le a'ari uwulukpi. Shegai ko i te i'a la uwulukpi a asu u aza a cingi n aza ḏa a 'yuwain uwushuku wa, kpaci atakasuvu a le n uyawunsa u le gba u lobono wa.

¹⁶ Icun i ama a nala, a tsu ciga ta a dana a reve Kashila, shegai a 'yuwan yi adama a uma u cingi u le. A ka panaka yi wa, a gan a asu u uyan ukuna u shinga wa. Ko ya wa u goro le ta.

2

Ili i'ya i gain vu wenishike

¹ Shegai u gan ta vu tonuko Atoni a rongo n uma u ḏa u yain dere n uwenishike u maci.

² Vu wenishike nkoshi n rongo mai a kana kaci ka le a rongo uma u ḏa ama a ka wene karinga ka le, a rongo n kakiri. U kana ta a yain n upityanangu u ucira, a yain n uciga n akawunki.

³ Nala dem va wenishike mmici a rongo n uma u ḏa u yain dere n tyoku u uza ḏa wa gbashika Magono ma Zuba. Kotsu a woko aza a kutambu n a dansaki ama n ukuna u gbani wa. Kotsu a woko asoi hal she ma maka le wa,* shegai a woko aza ḏa a ka wenishike aza roku ukuna u shinga.

⁴ U kana ta mmici n wenishike aka a kenu tyoku ḏa a ka ciga a'ali a le a cigi kpam mmuku n le.

⁵ A wenishike le a rongo n kakiri, kpam a rongo uwulukpi. A wenishike le kpam a kirana n a'ua a le, a yain kpam ili i shinga. A wenishike le a naka a'ali a le tsupige. A yan baci nala, a ka tuko kugori a asu u kadyanshi ka Kashila wa.

⁶ Nala kpam vu tonuko alobo a gbara a yain ko ndya baci a ka yan n kakiri.

⁷ Avu kpam u kana ta vu woko iryoci ara le a asu u ili i shinga i'ya va yansa. I'ya baci dem va yan, ḃṣaka i wenike kuryongo ku shinga n uzuwa u kaci a asu u uwenishike u vunu.

⁸ ḃṣaka uwenishike u vunu u wala dere tyoku ḏa bawu uza wa dansaka u ḏa n kagbani. Pini nala, aza ḏa baci dem a ka ciga a nanamgbanaka vu a ka yan ta uwono, kpaci a ka tsara i'ya a ka tonuko kagbani a kaci ka tsunu wa.

⁹ U kana ta agbashi a naka azakuwa a le tsupige, a matsa a yain i'ya a ka yan, a yanka le kpam ili i'ya a ka pana kayanyan. Kotsu a yanka le uryagbaji, ko uboku wa.

¹⁰ Shegai u kana ta a rongo mai tsara a wushuku n ele, a wene le kpam mai. Pini nala, ḏa a ka zuwa uwenishike u Kashila Kawauwi ka tsunu u luwa ama.

¹¹ Nala u gain u woko, kpaci Kashila ka wenike ta gba ama ukuna u shinga u ne tsara a tsara iwauwi.

¹² Ukuna u shinga u Kashila ara tsunu u tsu zuwa tsu ta kain dem tsu rongo n Kashila. U zuwa ta kpam tsu ḃṣaka uciga ucanga u likimba kabarikete. Likimba namgba de n tsicingi, shegai gogo-na u kana ta tsu rongo pini mai n ukana u kaci. U kana ta tsu rongo n uyansa ukuna u shinga n unaka kaci a asu u Kashila.

¹³ U kana ta kpam tsu rongo uwundya utuwa u kain ka pige ka Kashila ka tsunu Uza u Ucira Gba kpam Kawauwi; wata, Yesu Kirisiti. Kain ka nala ki Yesu Kawauwi wa gono ta n tsupige tsu ne.

¹⁴ U naka ta uma u ne tsara u wutukpa tsu a asuvu a unyushi u cingi u ḏa baci dem tsu yain, kpam u gonuko tsu sarara. U nakai kpam uma u ne tsara u gonuko tsu ama a ne kpam adama a nala tsa matsa ta tsu cigi tsu yain ili i shinga.

¹⁵ U kana ta vu wenishike ama ili i na yi, vu tonuko le a yain i'ya. A'ayin a ḏa baci u gain vu lapuluka le, vu lapuluka le. Va ta n ucira u ḏa va yan ili i na yi, adama a nala u gan vu ḃṣaka ko uza u goro i'ya vu danai wa.

3

Yan ili i'ya i lobonoi

¹ Cibuga ama yi a panaka ngono n aza a tsupige. U gan ta ama a vunu a yain n karinga, kpam kain dem a matsa a rongo uyansa ili i'ya i lobonoi.

² Kotsu a dansaka uza n kagbani wa, kpam a ḃṣaka ibili. Ya dem a rongo mai n eyi, a wenike ele ili i roku i'ya wa.

* 2:3 Kalen ka kadyanshi ka na ka te ka n masala ma 1:7

³ Nala dem tsari tsu rongoi caupa n utengeshi bawu tsa pana ukuna. Aza roku a da a yinsa tsu, aku tsu wokoi agbashi a uciga uyan ukuna u cingi, tsari tsu wokoi kpam agbashi a upana kayanyan ka uyan u ili i cingi. Uma u tsunu wari u shadangu ta n tsicingi n malyon, tsara tsa kovo atoku a tsunu ele kpam dem a'ari a ka kovo tsu.

⁴ Shegai Kashila uza da wari Kawauwi ka tsunu, u wenike tsu asuvayali a ne, u wenike tsu kpam uciga.

⁵ Adama a asuvayali a ne a da u wauwa tsu. Adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. U za ta unyushi u cingi u tsunu gba, u naka tsu uma u savu a asu u Kulu Keri ku ne.

⁶ U naka tsu Kulu Keri ushani adama a ili i'ya Yesu Kirisiti Kawauwi ka tsunu u yain.

⁷ U kece tsu ta a asuvu a aza da a'ari dere adama a ukuna u shinga u ne. Adama a nala, gogo-na tsu reve ta an tsa fuda tsa lya agadu a uma u da bawu wari n utyoku.

⁸ Gba ili i'ya n tonuko vu na vi mayun da. Ma ciga ta vu matsa n i'ya, tsara gba uza da baci u wushuki n Kashila, wa kirana ta u yain ili i shinga a'ayin dem. Ukuna u na vi u gan ta, kpam ya tuko ta ama ukuna u shinga.

⁹ Kadyanshi ka isheku i cau ka baci a ka yan ka bawu ka lobonoi, kotsu vu uka kaci ka vunu wa. Vu ukusa kaci ka vunu a ibili ko kushulu a kaci ka utono Mele ma aza a Yahuda wa. Ukuna u nala u gan wa, kpam unangasa u a'ayin u da.

¹⁰ Uza roku wa yansa baci ili i'ya ya zuwa ama a wacuwa, vu barana yi. U 'yuwan baci upana ufarana u kagita, vu doku vu barana yi ire. U doku baci u 'yuwain upana, aku vu asaka yi.

¹¹ Kpaci icun i ama a nala yi a naka de ukuna u maci kucina. Nala a yain unyushi, a varangi kaci ka le.

Idyani i Bulus i makorishi

¹² Mpa pini ma ciga n sukunku vu Atima ko Tikiku. A'ayin a da baci uza u te u le u rawai ara vunu, aku vu yain gba tyoku da va yan vu cina mu a Nikafoli gogo. Ili i'ya i zuwai i'ya, ma ciga ta n gono pini de a'ayin a kutanu.

¹³ Yan gba i'ya va yan vu banga karevi ka mele ka a ka isa Zena n Apolo a nwalu n le. Vu shamgba she vu wene a tsara gba i'ya a ka ciga a adama a nwalu mi.

¹⁴ U kana ta Atoni a rotsongusu uyan ili i shinga, kpam a yain n a banga atoku a le aza da a wenei a ka ciga uanga. Ili i'ya i zuwai i'ya, u gan ta uma u ama a tsunu u tukuso ili i shinga.

¹⁵ Ko ya wa pini na wa sukunku vu ta idyani. Danasaka mu gba Atoni aza da a ka ciga tsu.

Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus Ubana ara Filimo

Ukukpa u kadyanshi

A'ayin a da Bulus kasuki u korongi ukanikorongi u na vi, a kuwa ku a'ali ka wari adama a utono u Yesu. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u katoni ka Yesu ka a ka isa Filimo.

Bulus n Filimo aje a da a'ari kahu a'ayin a da a uka yi Bulus a kuwa ku a'ali. Filimo uza u utsari da kpmam wa ta n agbashi. Kagbashi ka a tsu isa Onisima ka sumai ara a Filimo. Pini nala, Onisima gitai ubanga Bulus eyi pini a kuwa ku a'ali ki, hal u tuwai u wokoi katoni ka Yesu adama a kadyanshi ka Bulus. Gogo-na Bulus wa ciga ta Onisima gono a asu u uzakuwa u ne Filimo. U ciga ta kpmam Filimo wushi kagbashi ka ne tyoku da u gain tyoku da Yesu Kawauwi wa pana kayanyan.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi cika a kaci ka ucimbusuka. U wenishike ta kpmam tyoku da uza da wa tono n Atoni wa yan manyan ma ne n uvakunku u kaci, uza da wa gitai ve uyan ili i shing kahu u tonuko aza roku tyoku da a ka rongo.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Filimo (1-3)

Bulus dansai n Filimo ukuna u Onisima (4-22)

Idyani i makorishi n kvasu (23-25)

Idyani

¹ Mpa Bulus, uza da u korongi ukanikorongi u na vi. A kuwa ku a'ali ka mari adama a ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka ma yansa. Timoti utoku u wa wa ta ka'olo na mpa.

Filimo da ma koronku, utoku u manyan u tsunu u da kpmam tsa ciga yi wa wa.

² Ma koronku ta dem utoku u tsunu uka uza u kala Awufiya, n Arikibu eyi dem utoku u kumodu u tsunu u da a asu u manyan mi. Ma koronku ta dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku vunu.

³ N folo ta Kashila Tata u tsunu n Yesu Kawauwi Asheku u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

⁴ Filimo, a'ayin a da baci dem ma yan kvasu adama a vunu, n tsu cikpa ta Kashila.

⁵ Yan da n tsu yan nala, kpaci n pana ta kadyanshi ka shinga ka vunu ka a tonuko mu, vu wushuku ta n Yesu Asheku. N pana ta kpmam kadyanshi a da va ciga ama a Kashila wa wa.

⁶ Ma yanka vu ta kvasu tsara upityanangu u da i'ari n u da ka'olo n atoku u doku, ya wenishe baci ili i shinga i'ya Kashila ka naka tsu. Asaka nala gitai adama a tsupige tsu Kawauwi.

⁷ Uciga u da va ciga ama a Kashila wa zuwusa mu ta ma panasa kayanyan cika kpmam n ug'amatangu u asuvu. Vangu u va, vu zuwa ta ama a Kashila ushani a rongo bawu ili i'ya ya dambula le.

Bulus folukoi Onisima

⁸ Adama a nala, ma ciga ta n folo vu vu yain ili i roku. A asuvu a kala ka Kawauwi ma ta n ucira u da ma fuda n tonuko vu i'ya va yan, shegai ma yan nala wa.

⁹ Adama a nala an u wokoi tsa cigamgbana, ma folo vu ta vu yain ili i na yi. Mpa Bulus uza da u yain a'ayin a re, mpa ma dansa n avu tyoku u da n kaje ka ne. Kpmam a kuwa ku a'ali ka mari adama a Yesu Kawauwi.

¹⁰ Ili i'ya ma folo vu vi i'ya, vu pana iyali i Onisima. Kpaci gogo-na maku ma va ma, an u wokoi u woko de Katoni cina mpa pini na a kuwa ku a'ali.

¹¹ Caupa wari n kalen ara vunu wa, shegai gogo-na wa ta n kalen ara tsunu cika.

¹² Aya la ma tutsunku vu kpmam katakasuvu ka va ka ta ara ne.

¹³ Mari ma ciga ta n asaka yi pini na ka'olo na mpa. Mpa pini usiri n ikani a kuwa ku a'ali ki adama a uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga, u yain manyan ma wari u gain vu yansaka mu.

¹⁴ Shegai ma ciga n yain nala wa, she avu vu wushuku. Kpmam ma ciga vu banga mu adama a da a matsa vu wa, shegai adama a da va ciga n uciga u vunu.

¹⁵ Gaawan ili i'ya i zuwai u sumai ara vunu a a'ayin a kenu a na yi i'ya, u gono baci i rongo pini hal ubana.

¹⁶ Gogo-na kagbashi ka kpam koshi wa, u la tã kagbashi, vangu vunu ða uza ða u gain vu cigi. Ma ciga yi wa wa, avu kpam dem u gan tã vu cigi yi hal uciga vi u lai u va. Vu cigi yi tyoku u kagbashi, n tyoku u vangu u vunu a asuvu a Asheku.

¹⁷ Vu reve baci mpa utoku u manyan u vunu u ða, she vu ryabusa yi tyoku ða va ryabusa mu n tuwã baci.

¹⁸ Wari u nusuka vu baci, ko va tonu yi ili i roku, ma tsupa tã i'ya.

¹⁹ Mpa Bulus, mpa kpam ma korongu ili i na yi n kaci ka va, "Ma tsupa tã i'ya." Ma yan gbam kadyanshi ka uma u vunu u ða n wusuka vu wa.

²⁰ Utoku u va, yan i'ya n foloi vi, yan i'ya yavu Asheku a ða va gbashika. Nala wa zuwa mu tã n doku n gbama asuvu a Kawauwi.

²¹ Ko n gogo-na an ma koronku vu na vi, n reve tã va yan i'ya n foloi vi, hal gbam i lai i'ya n foloi.

²² Foɓusuko mu kunu, kpaci n zuwa tã uma Kashilã ka wushuku tã kvasu ka vunu, a asakã mu n tuwã a asu u vunu.

Idyani i Bulus i makorishi

²³ Abafara wa danasa vu, kaɓolo ka tsãri a kuwa ku a'ali adama a Yesu Kawauwi.

²⁴ Atoku a manyan a va, Marku, n Aristaraku, n Dima, n Luka a ka danasa vu tã dem.

²⁵ Ukuna u shinga u Yesu Kirisiti Kawauwi u toni n uma u vunu.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Kagali ka Ibrahi

Ukukpa u kadyanshi

A reve ko ya korongi ukanikorongi ubana a asu u Kagali ka Ibrahi wa. Gaawan Bulus da. A reve ta an wari a asuvu a Tagarada u Kashila adama a uwenishike u da wari pini. Kpam nkoshi n kuwa ku Atoni n bidya ta u da u wokoi a asuvu a Tagarada u Kashila tun caupa. Uza da korongi u da u todugbuso ta tyoku da ulya u kayala u aza Yahuda u wokoi iryoci i ulya u kayala u maci u da wari a asuvu a Kawauwi.

Kakorongi ki ka wenike ta aza a uyan kaneshi tyoku da Yesu wari n kalen. Yesu la ta gba atsumate a zuba a Kashila. U la ta dem gba ntsumate, u lai kpam dem Musa. Aya Magono ma Adarakpi ma maci kpaci u ta ba uyan unyushi wa. An u nakai uma u ne, u yan ta udarakpa u maci adama a unyushi kpam kuten koshi. An u kuwai kpam u gonoi n uma vi, u kukpa ta ure u da ya dem wa tuwa a asu u Kashila.

Adama a aza da a revei n ukuna u udarakpa u atoni, tagarada u Kagali ka Ibrahi wa ta n uwenishike u ucira. Yesu gonuko ta gba udarakpa ili i gbani. Gogo-na upityanangu n eyi u kukpuna ta ama ure a tuwa evu n Kashila.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Tsupige tsu Maku ma Kashila (1:1-4)

Yesu la ta atsumate a zuba (1:5-2:18)

Yesu la ta Musa n Joshuwa (3:1-4:13)

Yesu la ta Magono ma Adarakpi (4:14-7:28)

Yesu tuko ta kazuwamgbani ka shinga (8:1-9:22)

Udarakpa u Yesu kuten ka koshi (9:23-10:31)

Ama a Kashila a roku aza da a'ari n upityanangu u pige (11:1-40)

Tono iryoci i Yesu (12:1-13:19)

Kvasu ka makorishi n idyani (13:20-25)

Yesu Kawauwi Maku ma Kashila ma

¹ Caupa, Kashila ka tsu dansa ta na nkoshi n cau n tsunu a una u ntsumate a ure kau-kau.

² Shegai gogo-na a'ayin a makorishi a na, Kashila ka tsu yanka tsu ta kadyanshi a una u Maku ma ne. Kashila ka yan ta likimba n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne a asu u Maku ma ne. Aya Kashila ka dangasai u woko uza u ili gba.

³ Maku mi u lada ta adama a tsupige tsu Kashila, kpam u rotso ta Kashila ki derere. U tsu zuwa ta ko ndya wa i lyai kelime adama a akani u ne a ucira. An Maku mi ma zuwai ama a wokoi sarara a asuvu a unyushi u cingi u le, aku u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

Kawauwi ka la ta atsumate a zuba

⁴ Maku mi ma la ta atsumate a zuba cika, Kashila kpam ka naka yi kala ka ka lai a le cika.

⁵ Kpaci Kashila ka tonuko atsumate a zuba ili i'ya u tonukoi Maku mi wa,
"Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu." ◇

U doku ta dem u danai,

"Ma woko ta Tata u ne,

eyi kpam wa woko ta Maku ma va." ◇

⁶ Kpam a'ayin a da Kashila ka ciga ka suku maku ma kapala ma ne a likimba, u dana ta,
"U kana ta gba atsumate a zuba a lyaka yi kayala." ◇

⁷ Ili i'ya Kashila ka danai a kaci ka atsumate a zuba i'ya na,
"N zuwa ta atsumate a zuba a va a woko tyoku u uwule.

N zuwa ta agbashi a va a woko tyoku u aletsu a akina." ◇

⁸ Shegai Kashila ka tonuko ta Maku mi,

"Avu Kashila ka, kpam tsugono tsu vunu tsa rongo ta hal ubana.

Kalangu ka tsugono ka vunu ka afada a maci ka.

⁹ Va ciga ta ili i'ya i lobonoi,

kpam va kovo ili i cingi.

Da gai i zuwai Kashila, Kashila ka vunu, u dangasa vu vi,

kpam u naka vu tsupige tsa tsa zuwusa vu mazanga.

Tsupige tsu na tsu la ta tsa u nakai aza da a buwai.” ◊

¹⁰ U dana ta kpm,

“Asheku, a kagita vu yan ta likimba, kpm akere a vunu a yain zuba.

¹¹ A'ayin a'a ta a utuwa a da ko uza bawu wa doku wa wene i'ya, shegai avu va rongo ta pini.

Gba a ka kutsa ta tyoku da kunya ku tsu kotso.

¹² Va katala le ta tyoku u kunya ku wambana.

A ka sava da ta tyoku u kunya ku cau.

Shegai avu va rongo ta tyoku da vari, kpm uma u vunu wa kotso wa.” ◊

¹³ Kashila ka tonuko ko katsumate ka zuba ka te ili i'ya u tonukoi Maku ma ne wa, “Dusuku na a ulyaki u va,

hal she n zuwa atokulalu a vunu a woko vu ili i utadanku a'ene.” ◊

¹⁴ Gba atsumate a zuba a'ulu a da a ka gbashika Kashila a da, u tsu suku le ta a woko abangi a aza da a ka wusha iwauwi.

2

Iwauwi i tsunu i gbonguro ta

¹ U gan ta tsu kirana mai tsu toni ukuna u mayun u da a wenishike tsu. Tsu yan baci nala, tsa woko wasasa wa.

² A wenike ta akani yi a mayun a da, a da Kashila ka nakai atsumate a zuba a naka nkoshi n cau n tsunu. Kpm gba aza da bawu a tonoi a da, n aza da dem a 'yuwain a da vi, a tsara ta mavura ma ma yain dere n ili i'ya a yain.

³ Tsu gonuko baci ugboji u tsunu a asu u iwauwi i pige i na yi wa, nida tsa yawunsa tsa la a mavura ma na mi? Asheku n kaci ka ne aya uza kagita uza da tukoi ukuna u iwauwi i na, kpm aza da a panaka yi a wenike tsu ta an mayun da.

⁴ Kashila dem n kaci ka ne u wenike ta an akani yi mayun da a asu u da u yansai gba manyan ma pige n iryoci n ikunesavu i ucira. U nakai kpm Kulu Keri ku ne a asu u uza da baci dem u dangasai.

Uza da wa tuko tsu iwauwi

⁵ Kashila ka dangasa atsumate a zuba a lyai tsugono tsu likimba u savu u da wa tuwa wa, likimba u nala vi u da tsa dansaka gogo-na.

⁶ Tyoku da a korongi a asu u roku a asuvu a Tagarada u Kashila,

“Ndya i tsu birika vu n ama?

Ndya i zuwai vu lai udambula a kaci ka maku ma vuma?

⁷ Vu zuwai ucira u ne u kpadai urawa u atsumate a zuba a a'ayin kenu,

vu cacika yi funi a kaci ka ne n tsupige n karinga.*

⁸ Vu zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gba.” ◊

An Kashila ka zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gba vi, ili i'a la i'ya bawu u lyai tsugono tsu ne wa. Shegai kotsu tsu wene ili i na yi i gita wa.

⁹ Uza da tsu wenei Yesu da, uza da ucira u ne bawu u rawai u atsumate a zuba a asuvu a a'ayin kenu. Shegai gogo-na a cacika yi de funi n tsupige n karinga, kpaci u pana ta ikyamba i'ya hal u kuwai adama a tsunu. Mayun da, adama a ukuna u shinga u Kashila u da, da Yesu kuwai adama a ama a likimba gba.

¹⁰ Kashila ka ka yain ili gba, kpm ko ndya wa i'a ta pini tsara i naka yi tsupige. Wa ciga ta u tsara mmuku ushani n da ma uwa a asu u tsupige tsu ne, adama a nala a da u zuwai Yesu tsara asu u ndishi u da wari dere n eyi, adama a tyoku da u panai ikyamba. Yesu da wa tono n ama ubana a iwauwi.

¹¹ Adama a nala, eyi n aza da u wulukpei vi, Tata u da u le u te. Adama a nala a da bawu Yesu wa pana uwono u da wa isa le atoku a ne.

¹² U tonuko ta Kashila,

“Ma tonuko ta atoku a va ili i va i'ya vu yain.

Ma cikpala vu ta a bolomgbono baci a lyaka vu kayala.” ◊

¹³ U doku ta u danai,

“Ma wushuku ta n Kashila.” ◊

Kpm u danai,

◊ 1:9 Ishp. 45:6-7. ◊ 1:12 Ishp. 102:25-27. ◊ 1:13 Ishp. 110:1. * 2:7 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Kagali ka Ibirahi a kalatsa ta: “a'ayin kenu.” ◊ 2:8 Ishp. 8:4-6. ◊ 2:12 Ishp. 22:22. ◊ 2:13 Isha. 8:17-18.

“Mpa na kaḅolo na mmuku n da Kashilā ka naka mu.”

¹⁴ Mmuku n Kashilā ama da n ikyamba na mpasa, adama a nala Yesu dem n kaci ka ne u woko ta tyoku u le. Yan da u yain nala tsara ukpa u ne u wacinsa Kalapansi uza da wari n ucira a kaci ka ukpa.

¹⁵ Nala u wasai gba aza da a'ari a ndishi yavu agbashi gba uma u le adama a uwonvo u ukpa.

¹⁶ Gba tsunu tsu reve ta an Yesu tuwai tsara u banga mmuku n tsikaya m Ibirahi, shegai atsumate a zuba wa.

¹⁷ Adama a nala, Kashilā ka zuwa ta Yesu rotsoi ama a ne a ili gba, tsara u woko Magono ma Adarakpi ma le, uza da u tsu wenike asuvayali, uza da kpm Kashilā ka wushuki n eyi. Nala kpm Yesu da wa fuda u naka udarakpa a asu u Kashilā, tsara Kashilā ka cimbusuka ama unyushi u cingi u le.

¹⁸ Eyi n kaci ka ne u pana ta ikyamba kpm Kalapansi ka modono ta tsara u zuwa yi u nusa. Adama a nala gogo-na wa fuda ta wa banga aza da Kalapansi ka modono tsara u zuwa le a nusa.

3

Yesu la ta Musa

¹ Ama a va, Kashilā ka dangasa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. Adama a nala u gan ta i rongo a ucibusu tyoku da Yesu wokoi kasuki ka Kashilā, kpm u wokoi Magono ma Adarakpi ma uwushuku u da tsa dansa.

² U yan ta ko ndya baci Kashilā ka tonuko yi u yain. Kashilā ka dangasa yi ta u yain manyan ma na mi, tyoku da Musa yain manyan ma Kashilā ka tonuko yi u yain gba a asuvu a Kuwa ku Kashilā.

³ Tsupige tsa Yesu tsara tsu la ta tsa Musa tsara, tyoku da tsupige tsa kamai ka tsu tsara tsu tsu la tsu kuma ki.

⁴ Mayun da an kuwa dem uza roku u da u tsu ma ka, shegai Kashilā ka kamai ka ko ndya wa.

⁵ Musa kagbashi ka Kashilā ka wushunki kuwa ku ne ka, kpm manyan ma ne ma woko ta iryoci i ili i'ya Kashilā ka wenike naha a kapala.

⁶ Shegai Kawauwi Maku ma Kashilā ma, kpm aya Kashilā ka wushunki kuwa ku ne. Atsa kuwa ku ne ki, tsu lya baci kelime n ugbama asuvu, kpm tsu lya baci kelime n uwushuku n ili i'ya tsu zuwai uma.

U kana ta tsu lyai kelime n utono Kashilā

⁷ Tyoku da Kulu Keri ku danai da,
“I pana baci kalagatsu ka Kashilā ara,

⁸ kotsu i ryagbaja wa,
tyoku da nkoshi n cau n de n yain.

A kpatalaka ta Kashilā kucina,
an a kondoi Kashilā a kakamba.

⁹ Kashilā ka dana ta,
‘A ‘yuwunka mu ta cika

tsara a kondo mu,
ko an u wokoi a wene ta

ili i'ya n yain a asuvu a ayen a amangare yi.

¹⁰ Adama a nala n pana le ta upan, aku n danai:
‘Atakasuvu a le a tsu kpatalaka mu ta kucina maco,
a ‘yuwain uyan ili i'ya n tonuko le a yain.’

¹¹ N yan ta upan hal n tsinai,
‘A ka uwa a asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.’ ” ◊

¹² Ama a va, kiranai kotsu ko uza a asuvu a de u yain n katakasuvu ka kari n tsicingi ka kpm bawu ka wushuki wa. I cun i katakasuvu ka nala ka zuwa da ta ukpatalaka Kashilā Uza u Uma kucina.

¹³ U kana ta i gbamatangu atoku a de kain dem, kpm u kana ta i lyai kelime n uyan nala hal a'ayin a buwa baci a da a ka isa “Ara.” I yan baci nala wa, unyushi u cingi wa yinsa ta aza roku a de u zuwa le uryagbaji.

¹⁴ Tsu woko ta atoku a asuvu a Kawauwi tsu lya baci kelime n upityanangu u ucira u da tsari n u da tun a kagita hal ubana a makorishi.

¹⁵ Tagarada u Kashilā u dana ta,
“I pana baci kalagatsu ka Kashilā ara,

kotsu i ryagbaja tyoku da nkoshi n cau n de n ryagbajai wa.

A kpatalaka ta Kashila kucina.”

¹⁶ An ya a panai kalagatsu ka Kashila aku a kpatalaka yi kucina? Alya aza da Musa tonoi n ele u wutukpa le a Masar.

¹⁷ An ya kpam a zuwai Kashila ka panai upan hal ayen a amangare? Alya aza da a yain unyushi u cingi kpam a kuwai a kakamba, n ele da u yain upan.

¹⁸ An ya Kashila ka dansaka an u tsinai u da a ka uwa a asu u uwunvuga u ne wa, ko kenu? Aza da a 'yuwan yi upanaka, alya wa dansaka.

¹⁹ Tsu tuwa ta tsu revei adama a ukpada u uwushuku u le u da a kpada uwa vi.

4

Asu u uwunvuga

¹ Kashila ka yanka tsu ta kazuwamgbani ka tsa fuda tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Adama a nala u kana ta ya dem u kirana, tsara uza u namba u uwa pini wa.

² Tsu pana ta akani yi tyoku da aza a Isara'ila a panai. Shegai a 'yuwain upityanangu a ili i'ya a panai, akani yi tani a banga le wa.

³ Atsa aza da tsu a pityanangi da koshi tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Aza da kpam bawu a pityanangi, Kashila ka dana ta,

“N yan ta upan kpam n tsinai,

'A ka uwa asu u uwunvuga u wa wa, ko kenu.” ◇

U dana ta nala ko an u woko u kotso de ufofuso a asu u uwunvuga u ne a a'ayin a da u yain likimba.

⁴ A Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka kain ka shindere ka a'ayin a shindere, u da: “Kain ka shindere ka Kashila ka wunvugai a manyan ma ne gba.” ◇

⁵ Tsu yan ta dem kaneshi an u doki u danai a asu u roku, “Ama a na a ka uwa asu u uwunvuga u wa wa!” ◇

⁶ Aza a kagita a da panai akani yi a tsara asu u uwunvuga vi wa, kpaci a pityanangu wa. Shegai mayun da ama roku a ka uwa ta asu u uwunvuga vi.

⁷ Adama a nala Kashila ka zuwai a'ayin a roku a da ama a ka uwa asu u wunvuga u ne, kpam a'ayin a nala yi a da u isa “Ara.”

A barakpa ta cika an Kashila ka danai nala kahu u tuwa u dansa a una u Dawuda, an u danai,

“Vu pana baci kalagatsu ka Kashila ara,

kotsu vu ryagbaja wa.”

⁸ Uyamba u Ka'ana† u da Joshuwa† tonoi n ama a uwai vi, u da a asu u uwunvuga u savu u na vi wa. A da baci u da, Kashila kari ka yan kadyanshi a kaci ka kain ka uwunvuga ka roku ka ka tuwa wa.

⁹ Nala u wenike ta a'ayin a uwunvuga u ama a Kashila kotsu a rawa wa. A'ayin a uwunvuga a na, a'a ta ucun u uwunvuga u da Kashila ka wunvugai a kain ka Ashibi.

¹⁰ Uza da baci dem u uwai asu u uwunvuga u Kashila, wa wunvuga ta a'ayin a da baci u kotsoi manyan ma ne tyoku da Kashila ka wunvugai an u kotsoi uyan likimba.

¹¹ Asakai tsu matsai tyoku ufuda u tsunu tsara tsu uwa asu u uwunvuga u ne, kotsu uza u te u tsunu u rukpa, tyoku da a yain an a 'yuwain upana wa.

¹² Akani a Kashila a'a ta tyoku u ili i'ya i'ari n uma kpam i'ari n ucira. A la ta burundu u kulya u da wari n una u kulya u re. A tsu batsa ta kapashi ka tsunu ka kari n uma a batsa kpam kulu ka ka bana a asu u Kashila. A tsu batsa ta dem a mere ma alatu n mere ma a'ungu a atele a tsunu. A tsu wutukpa ta ili i'ya tsa ciga tsu sokongu a kateshe; wata, ili i'ya tsu tsu yawunsa n i'ya tsu tsu ciga.

¹³ Uza wa la wa sokongu ili a likimba aku Kashila ka kpada i'ya uwene wa. U tsu wene ta ili tyoku da i'ari. Aya Kashila ka u kana tsu tonuko gba ili i'ya tsu yain.

Kawauwi ka Magono ma Adarakpi

¹⁴ Tsu lyai kapala n ubana n ugbami ili i'ya tsu da tsu pityanangi n i'ya. Tsu yain nala kpaci tsa ta n Magono ma Adarakpi, Yesu Maku ma Kashila, uza da u banai a zuba.

¹⁵ U reve ta an tsu sorukpoi. Kalapansi ka matsai ka zuwa yi unyushi u cingi a ure u da baci dem wa matsa u zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi, shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa.

¹⁶ Adama a nala asaka tsu tuwai a asu u Kashila bawu uwonvo. Aya uza da u yain ili i shinga ubana a asu u ama. A'ayin a da baci dem tsu yain nala, wa yanka tsu ta tsishinga kpam u banga tsu a'ayin a da tsa ciga u banga tsu.

5

¹ Kashilā ka tsu dangasa tā Magono ma Adarākpi a asuvu a ama aku u naḳa yi manyan ma wa bansa a kapala ka Kashilā a unā u ama a'ayin a unāḳa kune, u yain kpam uḳarākpa adama a unyushi u cingi u ama vi.

² Magono ma Adarākpi mi ma tā dem usorukpi tyoku u ama ḳa a buwai. Ili i'ya i zuwai u tsu tono ben n aza ḳa a ka nususa i'ya, kpaci a reve an ili i'ya a ka yansa vi unyushi u ḳa wa.

³ An u wokoi wari usorukpi, u kaḳa tā u yain uḳarākpa adama a unyushi u cingi u ne, aku u yain kpam uḳarākpa adama a unyushi u ama a ne.

⁴ Ko uza wa naḳa kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarākpi wa. Uza ḳa Kashilā ka dangasai koshi aya u tsu woko Magono ma Adarākpi, tyoku ḳa u isaī Haruna.†

⁵ Nala dem wari n Kawauwi. U bidiga kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarākpi wa. Kashilā ka ka tonuko yi, “Ada Maku ma va.

Ara n woko ḳe Tata u vunu.” ◊

⁶ A asu u roku kpam, Kashilā ka dana tā,

“Va woko tā kaḳarākpi hal ubana, tyoku ḳa Malikisada† wari kaḳarākpi.” ◊

⁷ A'ayin a ḳa Yesu wari a likimba, u folo tā Kashilā uza ḳa wari n ucira u ḳa wari wa wauwa yi a ukpa, u folo yi n kushen cika n meshi. Kashilā ka panāka yi tā adama a unāḳa kaci ka ne u ḳa u naḳai.

⁸ Ko an u wokoi Yesu Maku ma Kashilā ma, u rotsongusu tā upanāka adama a upana u ikyamba.

⁹ An u kotsoi uyan ili i'ya i gain u yain, u woko tā uza ḳa u tsu zuwa ama a tsarā iwauwi hal ubana, aza ḳa a ka yansa ili i'ya u tsu tonuko le a yain.

¹⁰ Nala Kashilā ka zuwa yi u woko Magono ma Adarākpi tyoku u Malikisada.

Kotsu i asāḳa utono Kashilā wa

¹¹ Tsa tā n ili ushani i'ya tsa dana a kaci ka ili i na yi, shegai wa wuyana tā ukasana, an u wokoi i tsu bidya ukuna go wa.

¹² I barākpa tā an i'ari a asuvu a Atoni, kpam u gan tā a dana gogo-na ya wenishike tā aza roku. Shegai u wokoi eḳa ya ciga a gono a wenishike ḳa uwenishike u kaḳiḳa u akani a Kashilā. Tyoku u mmuku n shili n ḳa n buwai kucomu ḳa i'ari, n u ḳa ya lya ilikulya.

¹³ Uza ḳa baci bawu a kasai mani, u reve ili i shinga ko i cingi wa.

¹⁴ Shegai aza ḳa a gbojoi, a tsu lya tā ilikulya i'ya bawu mmuku n shili ma fuḳa ma lya, kpam a tsu rongu tā a urotsongusu a reve ili i'ya i takpanai ili i shinga n i cingi.

6

¹⁻³ U gan tā a dana i reve ḳe uwenishike u kaḳiḳa u na vi, u ḳa wari dere n uwenishike u mmuku n shili. Wata, ukpatalāka u ili i'ya ya tuko ukpa kucina, kpam dem n upityanangu n Kashilā. Uwenishike a kaci ka ukuna u ulyufugusu n utadangusu u akere. Uwenishike a kaci ka u'yangā u akushe n ukuna u afada a ḳa bawu a ka kotso, i'ā tā dem pini a asuvu a uwenishike u kaḳiḳa. Gbā u gan tā a dana i reve i'ya ḳe. Adama a nala, tsa yan kadyanshi a kaci ka le gogo-na wa, shegai Kashilā ka wushuku baci, tsa lya tā kapala tsu yain kadyanshi ka ili i'ya i yain dere n aza ḳa a gbonguroi.

⁴ Ama roku a asāḳa baci upityanangu n Kawauwi, ko uza wā la wa zuwa le a kpatala kpam wa. Caupa, ama a na a wusha tā katyashi ka Kashilā kpam a peḳei kune ku ne cika. Ama a na yi dem a wusha tā Kulu Keri ki.

⁵ A reve tā tyoku ḳa kadyanshi ka Kashilā ka yankpai, kpam a wushai ucira a'ayin a ḳa Kashilā ka lya tsugono.

⁶ An a wushai ili i nala yi gbā, aku a kpatalāka Kawauwi kucina. Wa yan a zuwa icun i ama a nala yi a kpatala kpam wa, kpaci Maku ma Kashilā ma kpam a doki a ka wuna a mawandamgbani an a 'yuwain yi. Uwono u ḳa a ka zuwusa yi a kapala ka ama gbā.

⁷ Ama roku tyoku u uyamba u ḳa u tsarai ilyushi ushani u ḳa a'ari. U naḳa tā ama ḳa a cimbi pini vi ilimaci i shinga, aku Kashilā ka zuwukai uyamba vi unā u shinga. ⁸ Ama roku tyoku u uyamba u ḳa u tsu wutukpusa awana a ḳa a'ari n mete ma cingi, kpam wa matsa ili wa. A ka barākpa wa, Kashilā ka yanka tā uyamba u nala vi unā kpam akina a kulātangu u ḳa.

⁹ Ama a va aza ḳa ma ciga, ko an tsu yain kadyanshi ka na, tsari n kadambula n aḳḳa wa, kpaci tsu reve tā i'ā tā a ure u shinga, ure u iwauwi.

¹⁰ Kashilā ka tsu yan tā afada a ure u da u lobonoi. Wa cība tā manyan ma vu yain, kpam dem wa cība tā uciga u da vu wenike yi an vu ɓāngai ama a ne, kpam va lya kapala n vu ɓānga le hal n gogo-na.

¹¹ Ili i'ya tsu lai n uciga i'ya i matsā ulya kapala nala hal ubana a makorishi, tsarā i tsarā ili i'ya i zuwukai uma.

¹² Tsa ciga i woko awonvoli wa. A unā u nala, tonoi iryoci i aza da a ka wusha ili i'ya Kashilā ka zuwamgbanai adama a upityanangu n ahankuri a le.

Kashilā ka tsu yan tā i'ya u zuwamgbanai

¹³ An Kashilā ka yankai Ibirahi kazuwamgbani, u tsinai u yain ili i'ya u zuwamgbanai. U tsinai n kala ka ne, adama a da uza roku wā la u lai Kashilā wa.

¹⁴ U danai, “Mpa, Magono ma Zuba ma zuwuka vu ta unā u shinga, kpam ma nākā vu tā ntsikaya ushani!”[◇]

¹⁵ Ibirahi vanai u wene ushadāngu u ukuna vi n ahankuri, aku u tsarāi ili i'ya Kashilā ka zuwamgbanai.

¹⁶ Ama a ka tsina baci, n uza da u la le tsupige da a tsu tsina. Utsina u le u wenike tā ili i'ya a danai vi mayun da, kpam u tsu tuko tā utyoku u kanaanamgbani.

¹⁷ Kashilā dem u tsina tā tsarā ama da a ka wusha ili i'ya u tsinakai vi, a reve mayun da bawu wa savaḍa ili i'ya u foḅusoi.

¹⁸ Ili i re i na yi ya savaḍa wa: Kashilā ka yan kaḅan wa, u zuwamgbana baci. Kpam u tsina baci, wa yan kaḅan wa. Ili i na yi i tsu gbamatangusu tsu tā aṣu aza da tsu sumai ubana a asu u Kashilā tsarā u wusa tsu. I tsu nākā tsu tā ucira tsu ɓānā uzuwa u uma u da u nākā tsu.

¹⁹⁻²⁰ Uzuwa u uma u nala wā tā n ugbami a uma u tsunu, tyoku da kashamkpatsu ka kpatsu ka tsu shamkpa kpatsu a asu u te. Uza da tsarāi n uzuwa u uma u tsunu ara ne, aya Yesu, uza da walai a asu u kunya ka a ɓarākpai a utsutsu ubana a Asu u da u Lakai Uwulukpi† a zuba. Adama a tsunu a da u yain nala. U wokoi Magono ma Adarākpai ubana, kaḍarākpai ucin u Malikisada.

7

Malikisada kaḍarākpai

¹ Malikisada na vi magono ma ilyuci i Salem ma, kpam kaḍarākpai ka Kashilā ka Zuba ka. A'ayin a da Ibirahi lyai kuvon ku ngono n nishi wa gono a kuwa, Malikisada wutā tā u ba u zuwuka yi unā u shinga. [◇] ² Aku Ibirahi nākā yi i te a asuvu a ili kupa a asuvu a gbā i'ya dem u tukoi a asu u kuvon vi. Ili i kagitā i'ya tsa ciga tsu dana a kaci ka Malikisada i'ya, kalen ka kala ka ne ka “magono ma ma yansa ili i maci.” Aya dem “magono ma ndishi n shinga,” kpaci kalen ka Salem ka “ndishi n shinga.”

³ Ko uza u reve tata ko mma u Malikisada wa. Ko uza wā la kpam u revei asu u da a wutāi wa, ko a'ayin a da a matsa yi, ko kpam a'ayin a da u kuwāi wa. Wā tā tyoku u Maku ma Kashilā kpam wa woko tā kaḍarākpai ubana.

⁴ Wene ve tyoku da Malikisada wari n tsupige! Ko Ibirahi, makoshi ma cau ma pige ma aza a Isara'ila, u reve tā tyoku da Malikisada wari n tsupige a'ayin a da u nākā yi i te a asuvu a kupa a ili i'ya u tsarāi a asu u kuvon.

⁵ Mele ma wenishike tā u kanā tā mmuku n tsikaya ma Ibirahi n nākā mmuku n tsikaya n Levi† n da mārī adarākpai ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya a tsarāi, ko an u wokoi mmuku n tsikaya m Ibirahi n da dem.

⁶ Malikisada wā a asuvu a kaletsu ka aza a Levi wa, shegai u wusha tā i te a asuvu a kupa ara Ibirahi. Kpam u zuwuka tā Ibirahi unā u shinga, uza da u wushai kazuwamgbani icun kau-kau ka Kashilā.

⁷ Ya dem u reve tā an uza da baci wari n ucira u da wa zuwuka uza roku unā u shinga, u la tā uza da wa wusha unā u shinga vi tsupige.

⁸ Adarākpai a tsu wusha tā i te a asuvu a kupa a ili i'ya ama a tsarāi, ko an u wokoi ele dem aza da a ka kuwā alya. Shegai gbā n nala, Malikisada la le tā tsupige, kpaci Tagarāda u Kashilā u wenishike tā an wari n uma.

⁹ Tsa fuda tā gbam tsa dana an mmuku n tsikaya n Levi, aza da a tsu wusha i te a asuvu a kupa yi, ele dem a nākā tā i'ya an Ibirahi nākāi vi.

¹⁰ Kotsu a matsa Levi wa, shegai aya pini a ikyamba i makoshi ma cau ma ne Ibirahi a'ayin a da Malikisada gawunsai n Ibirahi vi.

¹¹ Ko an u wokoi Mele ma Musa ma danai, u kanā tā kaḍarākpai ka woko matsikaya ma Levi, adarākpai yi a ka fuda a ka zuwa ama a woko ama a maci wa. Adama a nala u kanā tā a tsarā kaḍarākpai tyoku u Malikisada, shegai uza da u wutāi a kumaci ku Haruna wa.

¹² Iacun i kaḍarākpi ka roku kau ka wuṭa baci, u kaṇa ṭa Mele ma savaḍa dem.

¹³ A kaci ka Kawauwi ka tsa ḍansa ukuna u na vi, uza u kaletsu ka roku kau. Ko uza a asuvu a kaletsu ka nala ki kotsu u yan manyan tyoku u kaḍarākpi a asuḍarākpa wa.

¹⁴ Ya dem reve ṭa an u wuṭai a asuvu a kaletsu ka Yahuza, † kpm kotsu Musa wari u dana an ko kaḍarākpi ka te ka wuṭa a kaletsu ka nala ki wa.

Kawauwi ka ṭa tyoku u Malikisada

¹⁵ Na woko ṭa a kateshe karara an kaḍarākpi ka roku ka tuwai tyoku u Malikisada.

¹⁶ A isa vuma u nala vi kaḍarākpi adama a akaya a ne ko kpm adama a mele wa, shegai adama a ucira u uma u ḍa bawu a ka wacinsa.

¹⁷ Tagarada u Kashila u yan ṭa kadyanshi a kaci ka ne,

“Avu kaḍarākpi ka hal ubana,
tyoku ḍa Malikisada wari kaḍarākpi.” ◊

¹⁸ Gogo-na a zuwa ḍe mele ma cau a ikengi, kpaci ma n ucira wa, kpm ma wokoi ili i gbani.

¹⁹ Mele ma Musa ma zuwa ko ndya wa i woko i maci wa. Shegai gogo-na Kashila ka naka tsu ṭa ili i shinga i'ya tsa zuwuka uma. Nala kpm tsari a uraba evu n Kashila.

²⁰ Kashila ka tsina i ḍa Kawauwi ka woko ṭa kaḍarākpi hal a ubana, shegai u yanka ko kaḍarākpi ka te nala wa.

²¹ A kaci ka Yesu ka koshi u danai,
'Mpa, Magono ma Zuba, n tsina ṭa,
kpm ma savaḍa katakasuvu ka va wa, ko kenu.

'Avu kaḍarākpi ka hal ubana.' ” ◊

²² Yesu ḍa zuwai kazuwamgbani ka shinga ka nala ki ka woko mayun, kpm kazuwamgbani ki ka la ṭa ka Kashila ka yankai Musa.

²³ Caupa, kaḍarākpi ka kuwa baci, wa lya kelime n uwoko kaḍarākpi wa. Adama a nala a ḍa a tsarai adarākpi ushani.

²⁴ Shegai Yesu woko ṭa kaḍarākpi ubana, tsuḍarākpi tsu ne tsa kotso wa.

²⁵ Adama a nala, aya wari gogo-na hal n maco, uza ḍa wa fuda wa wauwa aza ḍa a ka tuwusa a asu u Kashila a kukere ku ne. Wa ṭa n uma hal ubana tsara u folusuko le Kashila.

²⁶ Yesu ḍa icun i Magono ma Adarākpi ma tsa ciga, kpaci u tsu ḍanga tsu ṭa a ure gba. Ili i'ya u tsu yan i tsu zuwa ṭa Kashila ka pana kayanyan. Wa n unyushi wa. Kashila ka pecene yi ṭa n ama a likimba aza a unyushi u cingi. U naka yi asu u ḍa u lakai tsupige gba gba a zuba.

²⁷ Wa tyoku u Ngono ma Adarākpi n ḍa n buwai wa, aza ḍa kain dem she a yan uḍarākpa adama a unyushi u cingi u le n unyushi u cingi u ama ḍa a buwai. Shegai kuten ka koshi Yesu nakai kaci ka ne tyoku u uḍarākpa a zuba u mawandamgbani adama a ama, kpm u lobono ṭa hal ubana.

²⁸ Mele ma wushuku ṭa vuma u woko Magono ma Adarākpi ko an u wokoi vuma shadangu wa. Kashila ka naka ṭa Musa Mele a kagit. An nala u wurai, aku u tsina i zuwai Maku ma ne uza ḍa wari ushadangi ma woko Magono ma Adarākpi hal ubana.

8

Kawauwi ka Magono ma Adarākpi

¹ Ili i pige i'ya tsa ḍansa i'ya na: Tsa ṭa n Magono ma Adarākpi uza ḍa u dusuki a ulyaki u karatsu ka tsugono ka Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

² Magono ma Adarākpi ma tsunu a Asu u ḍa u Lakai Uwulukpi† u ḍa wa gbasha, asu u ulya u kayala u mayun u ḍa Kashila ka yain, ama ḍa a yain asu vi wa.

³ Magono ma Adarākpi dem ma ṭa n manyan ma unakasa kune n uḍarākpusa ubana a asu u Kashila. Nala dem Magono ma Adarākpi ma tsunu u kaṇa ṭa dem u naka Kashila kune ku ili i roku. ⁴ Wari baci na a likimba, wari wa woko kaḍarākpi wa ko kenu, kpaci adarākpi a ḍa pini na, aza ḍa a ka tono Mele a asu u unaka Kashila kune.

⁵ Manyan ma adarākpi a ka yan, iryoci i'ya koshi ko kpm kulu ka ili i'ya i'ari a zuba ka. Ili i te i'ya dem n Musa. An Musa wa foḍuso uyan Katani ka Kavas, Kashila ka tonuko yi, “Ciḍa a'ayin a ḍa wari a masasa, n tonuko vu ṭa derere tyoku ḍa va yan ka. Vu kirana vu yain ka nala derere.” ◊

⁶ Shegai manyan ma tsuḍarākpi ma Kashila ka nakai Yesu ma la ṭa ma a nakai adarākpi a ḍa a buwai. Aya ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu ka Kashila n ama, kpm kazuwamgbani ka nala ki ka la ṭa ka cau. Nala u woko ṭa an ili i'ya Kashila ka yain a kazuwamgbani ka savu i la ṭa i ka cau.

⁷ Kazuwamgbani ka kagitā kārī ka fuḍa baci ka yain ili gbā, ili i'ā la i'ya ya zuwa a yain ka ire wa.

⁸ Shegai Kashilā n kaci ka ne u wenei kā tyoku ḍa ka gain ka woko wa, ḍa u danai:

“N tonuko ḍā, a'ayin a'ā tā a utuwā,
a ḍa ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila n aza a Yahuza.

⁹ Kazuwamgbani ka na ka woko icun i kazuwamgbani ka n yain n akaya a le,
an n kaṅa le n kere n wutukpā le a uyamba u Masar wa.

Shegai a tono ka wa,
aku n kpatalāka le kuciṅa.

¹⁰ A'ayin a ka tuwā tā a ḍa ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa tā mele ma vā
a asuvu a le tsarā a reve ma,
kpam ma korongu tā ma a atakasuvu a le
tsarā a toni ma.

Ma woko tā Kashilā ka le,
kpam a ka woko tā ama a vā.

¹¹ Ama a ka doku kpam a wenishike atoku a le wa, a dana,

'Revei Magono ma Zuba,'
kpaci gbā a ka reve mu tā,

ili i'ya i kaṅai uza u kenu ubana uza ḍa u lakai kalen gbā.

¹² Kpaci ma cimbusukā le tā tsicingi tsu le

kpam ma doku ma ciḅa unyushi u cingi u le wa, ko kenu.” ◊

¹³ An Kashilā ka yain kadyanshi ka kazuwamgbani ka savu ki, ka cau ka ka buwa kpam
n manyan wa. Ko ndya baci i kutsai kpam i wowoi, i yan la vi ḍe evu n upuwan.

9

Mele ma cau a kaci ka ulya kayala

¹ A kazuwamgbani ka kagitā ka Kashilā ka yain n aza a Isara'ila, u tonuko tā ama derere tyoku ḍa a ka lya kayala, kpam dem u tonuko le tā tyoku ḍa a ka yan Katani ka Kavasū, asu u ḍa a ka lya kayala ki.

² A yan tā katani ka a pecei apashi a re. A asuvu a kapashi ka kagitā a asu u ḍa kashamkpatsu ka macikalū n teburu u ḍa a tsu zuwusa iburodi i uwulukpi i'ya a tsu tukusu kune a asu u Kashilā u ḍa. Kapashi ka na ka a isaī Asu u Uwulukpi.

³ Kunya ku ubarākpā a utsutsu ka ka pecei a'unu ka pini. A isaī kapashi ka ire ki Asu u ḍa u Lakai Uwulukpi.†

⁴ Asuvu a kapashi ka nala ki asuḍarākpā u ḍa a gbarai n zinariya u ḍa pini, asu u ḍa a tsu runukpusa ili i magulāni. Kpam Akpati u Kazuwamgbani† u maḍanga, u ḍa a kumanai n zinariya gbā aḅon a ne wā tā dem pini. Asuvu a Akpati vi ili i tatsu i'ya pini: I kagitā, magbodo ma zinariya ma a shadangi n mana† ma pini. Kpam kalangu ka Haruna ka ka topoi ka pini. Agbagala a atali a re a ḍa a korongi Mele Kupa a ḍa dem pini.

⁵ A zuba u Akpati vi a ruma tā pini a'ulu a ili i uma* i re i ashan i'ya ya wenike Kashilā ka tā pini. A barākpai ashan a le a zuba u kakimbatsu ka Akpati u Kazuwamgbani vi, a asu ḍa Kashilā ka tsu cimbusā unyushi u cingi. Shegai tsa fuḍa tsa dana ko ili a kaci ka ukuna u nala vi gogo-na wa.

⁶ A kotso baci ufoḅuso ili gbā nala, aḍarākpai yi a tsu bana tā asuvu a kapashi ka kagitā kain dem a yain manyan ma le.

⁷ Shegai Magono ma Aḍarākpai ma koshi ma tsu uwa a asuvu a kapashi ka ire, kpam dem kuten ka u tsu yan nala a kayen. Wa uwa Asu u ḍa u Lakai Uwulukpi bawu u ḅaṅai mpasa wa. U tsu naḅā tā n ḍa kune ubana a asu u Kashilā adama a unyushi u cingi u ne, n u ḍa ama a yain bawu a revei.

⁸ Nala dem ure u ḍa Kulu Keri ku tsu dana, Katani ka Kavasū ka buwa baci asu u ulya kayala, uza wā la wa uwa Asu u ḍa u Lakai Uwulukpi yaa wa.

⁹ Naha iryoci i a'ayin a gogo-na i'ya. Nala u wenike tā an kune n uḍarākpā u ḍa a naḅasai wa fuḍa wa zuwa katakasuvu ka uza ḍa wa lya kayala ka woko sarara tyoku ḍa u gain ka woko wa.

◊ 8:12 Iri. 31:31-34. * 9:5 Zinariya ḍa a rumai tsarā u woko ili i na yi hal n ashan. N Tsigana “kerubobin” ḍa a tsu isa i'ya.

¹⁰ Ili i'ya i zuwai nala tani i'ya, an u wokoi ili i nala yi ukuna u ilikulya n kuso n uƆacangusu u Ɔa. Mele ma na mi adama a ikyamba a Ɔa, kƆam Kashilā ka zuwai a toni ma hal utuwā a'ayin a ure u savu u ne.

MƆasa n Kawaui

¹¹ Gogo-na Kawaui ka woko Ɔe Magono ma AdarāƆƆi a zuba u ili i shinga i'ya i rawai. U uwai a asu u ulya kayala a zuba u Ɔa lai tsulobo. Akere a ama a Ɔa a yain u Ɔa wa, kƆam dem kaƆon ka likimba ka wa.

¹² Kuten ka kƆam a'ayin gbā u bankai mƆasa a Asu u Ɔa u Lakai UwulukƆi, shegai mƆasa ma nryaƆiga nā ndyondyom n Ɔa wa. U bidyai mƆasa n ne, an u yain nala, u tsarāƆa tsu uwusa u Ɔa bawu wa kotso.

¹³ Caupa, ama a'ā baci n ashinda, ikyamba i le i tsu woko tā uwulukƆi kaƆarāƆƆi ka vishanāƆaka le baci mƆasa ma nlala n aboburo kƆam u polusuko le baci kakomo ka a tsarāƆi a manuku ma kanaka ma a runukƆai.

¹⁴ Shegai Kawaui ka yan unyushi u cingi wa ko kenu, aku u nāƆai kaci ka ne kune ubana a asu u Kashilā asu Kulu Keri ka Ɔari n uma u Ɔa bawu wari n utyoku. Ili i'ya i zuwai mƆasa n ne n lai ucira cika Ɔa la, aku u zuwai atakasuvu a tsunu a wokoi uwulukƆi a asuvu a ili i'ya ya tuko ukƆa. Gogo-na tsa fuda tā tsa gbashika Kashilā Uza u Uma!

¹⁵ Adama a nala Kawaui ka ka'ui ka mere ka kazuwamgbani ka savu, tsarā aza Ɔa Kashilā ka isai a tsarā unā u shinga u Ɔa bawu wa kotso, u Ɔa Kashilā ka yain kazuwamgbani. Ili i na yi u yan tā i'ya an Kawaui ka kuwai Ɔa u wutukƆai ama a asuvu a unyushi u Ɔa a yain an a ka tono kazuwamgbani ka kagitā.

¹⁶ Ucuu u kazuwamgbani ka na, Ɔa tā tyoku Ɔa vuma u tsu korongu tagarāƆa wa ciga baci a peci udukuyan u ne u tuwā u kuwā baci. Shegai a ka pece u Ɔa wa she a'ayin a Ɔa ya dem u revei an vuma vi u kuwā.

¹⁷ TagarāƆa vi wā n ucira wa she uza Ɔa u korongi u Ɔa vi u kuwā. Uza wā la wa fuda wa wusha ili i vuma vi wa, wā baci n uma.

¹⁸ Ili i'ya i zuwai bawu kazuwamgbani ka kagitā ka shamgba i'ya la vi she nā mƆasa ma ukƆa.

¹⁹ An Musa tonukoi ama gbā Mele mi, aku u kenei mƆasa ma ndyondyom nā nryaƆiga u 6olomgbonoi n mini. U bidyai tsileme tsu ncon tsa a gonukoi san kƆam u bidyai avuku a maderiweni† u vishanangusuki zuba u tagarāƆa u Mele n ama gbā.

²⁰ U danai, “MƆasa n Ɔa n shamƆpai kazuwamgbani ka Kashilā ka danai i toni n Ɔa na.”

²¹ Nala dem Musa vishanangusi mƆasa a Katani ka Kavasuu n ili i'ya gbā a tsu yanka manyan a asu u ulya kayala.

²² Mele mi ma danai gbā ko ndya wa a vishanāƆa i'ya mƆasa tsarā i woko uwulukƆi. KƆam Kashilā ka cibusā unyushi u cingi bawu mƆasa ma ukƆa wa.

UkƆa u Kawaui u takpa tā unyushi

²³ Ili i'ya i zuwai a wulukƆei Katani ka Kavasuu† n ili i'ya i'ari pini nā mƆasa mā nnama i'ya gai la vi. Naha gbā iryoci i ili i'ya i'ari a zuba i'ya koshi. Shegai uƆarāƆƆa u Ɔa u tsu zuwa ili i zuba i woko uwulukƆi u la tā uƆarāƆƆa u nnama.

²⁴ Kawaui ka uwa a Asu u Ɔa u Lakai UwulukƆi u Ɔa ama a yain wa, ili i'ya i'ari iryoci i ili i'ya i'ari a zuba koshi. U banai a zuba vi kƆam gogo-na nte u wari Ɔe n Kashilā wa Ɔanga tsu.

²⁵ Adama a Ɔa wa rongo u nāƆasa kaci ka ne maco Ɔa u banai a zuba wa, tyoku Ɔa Magono ma AdarāƆƆi ma likimba ma tsu rongo u uwusa a Asu u Ɔa u Lakai UwulukƆi kayen dem tsarā u yain uƆarāƆƆa u manama.

²⁶ A Ɔa baci wari u yain uƆarāƆƆa u kaci ka ne kayen dem, an wari u pana ikyamba ushani ili i'ya i bidyai a'ayin a Ɔa yain likimba. Shegai a unā u nala, u tuwai kuten koshi evu n makorishi ma a'ayin, tsarā u takpa ucira u unyushi u cingi ubana, an u kuwai tyoku u uƆarāƆƆa adama a tsunu.

²⁷ U Ɔanā tā ya dem u kuwā kuten, aku Kashilā ka yanka yi afada.

²⁸ Kuten ka Kawaui ka kuwai koshi, tsarā u takpa unyushi u ama ushani. Shegai u gono baci, unyushi u cingi u Ɔa wa takpa wa. Tuwā Ɔa wa tuwā tsarā u wauwa aza Ɔa a ka vana yi.

10

UƆarāƆƆa u buwa kƆam wa

¹ Mele ma Musa tyoku u kulu ku ili i maci i'ya ya tuwā Ɔa mari. Shegai kulu ku nala ki ka ili i maci yi wa, kƆaci ka wutukƆa ama asuvu a unyushi u cingi u le wa, ko an u wokoi a tsu yansa uƆarāƆƆa kayen dem.

² Mele m̄ari ma zuwa le baci a woko sarara tyoku da u gain a woko, she a'ari a asaka uyansa udarakpa. Kashila kari ka za ta tyunyushi u cingi u aza da a ka lya kayala kuten kpm a'ayin gba, uyawunsa u atakasuvu a le kpm wa yan n ashinda wa.

³ Shegai nala wari wa! Udarakpa u naha vi cibusa u da u tsu zuwa a cibusa unyushi u le kayen dem.

⁴ An u wokoi mpasa ma aboburo na nryadiga ma fuda ma takpa unyushi u cingi wa, ko kenu.

⁵ An Kawauwi ka tuwai a likimba, u tonukoi Kashila,
"Va ciga udarakpa u nnama n kune ku ilya wa.

Shegai vu naka mu ikyamba tsara n panaka vu.

⁶ Nnama n da a runukpai a asudarakpa
n kune adama unyushi u cingi, vu tsu pana kayanyan ka le wa.

⁷ Aku n danai, 'Mpa na,

n tuwa ta n yanka vu ili i'ya va ciga, Kashila,
dere tyoku da a korongi a kaci ka va a Tagarada u Kashila.' * ^o

⁸ Kawauwi kari ka dana ta bacipa, "Va ciga udarakpa n kune wa, kpm vu tsu pana u da kayanyan wa. Va ciga udarakpa u urunukpa n kune ku takpa unyushi u cingi wa."
(Udarakpa u na vi gba Mele ma ma zuwai a yain u da.)

⁹ Aku u danai, "Mpa na Kashila, n tuwa ta n yain ili i'ya va ciga." Adama a nala, Kashila ka takpai gba udarakpa u kagita, tsara u zuwa udarakpa u ire.

¹⁰ An Yesu Kawauwi u yain ili i'ya Kashila ka ciga yi u yain, tsu tsarai uza u unyushi u cingi an u yankai ikyamba i ne udarakpa kuten koshi kpm gba a'ayin.

¹¹ Caupa, adarakpi a yansai manyan ma le kain dem, a lyai kapala n udarakpusa u da bawu wa takpa unyushi u cingi.

¹² Shegai Kawauwi ka nakai kaci ka ne u wokoi udarakpa u shinga kuten koshi u da wa yan manyan bawu utyoku. Gogo-na wa ta ndishi a ulyaki u Kashila.

¹³ Kpm nte wa rongo de hal she Kashila ka zuwa atokulalu a ne a kere ka adeshikpetsu a ne.

¹⁴ N udarakpa kuten ku nala ki, u zuwai ama a wokoi uwulupki hal ubana tyoku da u gain a woko, aza da Kashila ka zuwai a woko ama a ne.

¹⁵ Kulu Keri ku tonuko tsu ta dem ukuna u na. U gita ta danai:

¹⁶ "Magono ma Zuba ma danai, 'A'ayin a ka tuwa ta a da ma yan kazuwamgbani ka savu n ele.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va a atakasuvu a le
kpm ma korongu ta ma a asuvu a le
tsara a toni ma.' "

¹⁷ Aku u doku u danai:

"Ma doku kpm ma cifa unyushi u cingi u le
n ili i cingi i'ya a yansai wa, ko kenu." ^o

¹⁸ A'ayin a da baci Kashila ka cimbusai unyushi u cingi, ili i'a la ya zuwa kpm a yain udarakpa wa.

Lya kapala n upityanangu n Kashila

¹⁹ Ama a va, tsa uwa ta a Asu u da u Lakai Uwulupki* bawu uwonvo adama a mpasa n Yesu.

²⁰ U naka ta ikyamba i ne tsara i kukpunka tsu ure u savu u da wa banka uza a asu u uma!
Kpm ure u na u banka tsu ta asuvu n kunya ka a barakpai a utsutsu, Kawauwi ka la vi.

²¹ Tsa ta n Magono ma Adarakpi ma pige uza da wa lya tsugono tsu kuwa ku Kashila a zuba.

²² Adama a nala, tsa fuda ta tsa bana evu n Kashila. Tsu yain nala n katakasuvu ka te kpm bamu n malala. Mpasa n Kawauwi n za ta atakasuvu a tsunu, kpaci a da a tsu rongo ta ucibusa n ili i cingi i'ya tsu yansai, shegai u woko ta yavu a za tsu ta gba gba n mini ma mari uwulupki.

²³ U kana ta tsu kana uzuwa u uma u da tsu danai u tsunu u da n ugbami, kpaci tsu wushuku ta Kashila ka yan ili i'ya u zuwamgbani.

²⁴ Asakai tsu yawunsai kabolo tyoku da tsa wenike uciga a asu u ama n uyansa ili i shinga.

²⁵ Ama roku a tsu bolomgbono a asu u ulya kayala wa, shegai tsu yain tyoku u le wa. Tsu lyai kapala n ugbamatangusu atoku a tsunu, an u wokoi tsu revei kain ka ugono n Asheku ka yan de evu.

^o 10:7 Ishp. 40:6-8. ^o 10:17 Iri. 31:33-34. * 10:19 Kunya ka a barakpai a utsutsu vi, ku pecene ta Asu u Uwulupki n Asu u da u Lakai u Uwulupki u Kuwa ku Kashila. Ku kara ta a'ayin a da Yesu kuwai tsara u wenike an Kashila ka wushunki ko ya wa u tuwa ara ne karara.

²⁶Tsu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi daun cina tani tsu reve de ukuna u mayun, uɗarākpa wā kpmā u la ɗa a ka doku a ka yan adama unyushi u cingi wa.

²⁷A unā u nala, ili i'ya i buwai she tsu vana n uwonvo afada a ɗa a ka tuwā n akina a kasuɗugbate cika a ɗa a ka wacinsa atokulalu a Kashilā!

²⁸Ama a re ko ama a tatsu a sapula baci uza an u 'yuwain utono Mele ma Musa, she a wuna yi bawu iyali.

²⁹Uza u 'yuwan baci unākā Maku ma Kashilā karinga, nala u la tā u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpmā uza tuko baci mpasa n kazuwamgbani n ɗa ma gonuko tsu uwulukpi uwono, u la tā dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpmā hal n gogo-na, uza wisha baci Kulu Keri uza ɗa u tsu wenike tsu ukuna u shinga, u la tā dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Icu n i ama a nala, mavura ma le ma la tā ma uza ɗa 'yuwain utono Mele ma Musa.

³⁰Tsu reve tā Kashilā ka danai, “Ma yan tā aza ɗa a yain ukuna u cingi mavura. Ma tsupa le tā.” Kpmā dem u dana tā, “Magono ma Zuba ma yanka tā ama a ne afada.” ◊

³¹Ili i uwonvo i'ya cika vuma u rukpa baci a kukere ku Kashilā Uza u Uma.

³²Ciɓa n a'ayin a ɗa a wurai, a'ayin a ɗa i gitai urotsongusu ukuna u mayun u Kashilā. I kawunki nā mmoɗu kaɓolo n upana u ikyamba i lyai kapala n uyan ucira.

³³Roku she a foro ɗā kpmā a wishisa ɗā a kapala ka kakumā ka ama. Roku tani i ɓangai aza ɗa a ka so mavura ucun u ɗe.

³⁴I pana tā iyali i aza ɗa a zuwai a kuwa ku a'ali. A wusa ɗā baci ili i'ya i'ari n i'ya, i tsu kawunku tā n ipeli, kpaci i reve tā i'ari n ili i shinga i'ya ya ɓarākpa ubana, ya vana ɗa.

³⁵Adama a nala, kotsu i aṣakā upityanangu n Asheku wa, ko ndya baci i gitai, kpaci i lya baci kapala n ugbama asuvu ya tsā tā katsupi ka pige.

³⁶Rotsongusi akawunki gogo-na, tsarā i yain ili i'ya Kashilā ka ciga, kotsu i wushi ili i'ya u yain kazuwamgbani.

³⁷Tyoku ɗa Tagarāda u Kashilā u danai,

“A ka ɓarākpa wa, uza ɗa wa tuwā vi wa tuwā tā.

Wa ɓarākpa wa.

³⁸Ama ɗa Kashilā ka wushuki n ele a ka yan tā uma

adama upityanangu u le.

Shegai u tsu pele n uza ɗa u kpatalāka yi kucina wa.” ◊

³⁹Shegai aṣu aza ɗa a kpatalai kucina a ka kuwā a lya wa. Tsu pityanangu tā n Kashilā, kpmā adama a nala, u wauwa tsu tā.

11

Upityanangu

¹Aza ɗa a pityanangi n Kashilā a'ari n malālā an wa nākā le ili i'ya a zuwai uma wa. A reve tā ili i'ya bawu kotsu a wenei mayun ɗa.

²Kashilā ka wushunku tā ama a'ayin a cau adama a upityanangu u le.

³An tsari n upityanangu, ɗa i zuwa tsu tsu reve an a asu u kadyanshi ɗa Kashilā ka yain likimba n ili i'ya i'ari pini gbā. An u yain nala, u yain manyan n ili i'ya bawu uza wa wene, tsarā u yain i'ya tsa wene.

⁴An Habilaɗ wari n upityanangu, ɗa i zuwai u yain uɗarākpa a ure u ɗa u lai u Kayinuɗ tsulobo ubana a asu u Kashilā. Kashilā ka danai u pana tā kayanyan ka kune ku ne, aku u isa yi vuma u maci. Ko an u wokoi Habila kuwāi caupa, aya pini wa dansa ara tsunu adama upityanangu u ne.

⁵An Anuhu wari n upityanangu, ɗa i zuwai Kashilā ka canga yi ubana a zuba bawu u kuwāi. A wene ikyamba i ne wa, an Kashilā ka canga yi ka lazaga yi vi. Tagarāda u Kashilā u danai, kahu Kashilā ka canga yi ubana a zuba, u zuwa tā Kashilā ka panai kayanyan ka ne.

⁶Upityanangu wā baci la wa, uza wā la wa zuwa Kashilā ka pana kayanyan wa. Uza ɗa baci dem wa tuwā a asu u Kashilā, u kaṅā tā u yain n upityanangu an Kashilā kari n uma, kpmā u wushuku an Kashilā ka wenike kaci ka ne tyoku u katsupi a asu u uza ɗa baci dem wa bolo yi mayun.

⁷An Nuhuɗ wari n upityanangu, ɗa i zuwai u panai an Kashilā ka rono yi atsuwu a ili i'ya bawu kotsu u wenei. U panakai Kashilā kpmā u shei kpatsu ku pige tsarā u wauwa aza a kuwa a ne. Asu u upityanangu u ne u ɗa, u wenikei likimba an a nusai, kpmā asu u upityanangu u ne u ɗa u wokoi asuvu a aza ɗa a gonukoi ama a maci a asu u Kashilā.

⁸An Ibrahi wari n upityanangu, ɗa i zuwai u panakai an Kashilā ka isa yi u bana a asu u roku u ɗa Kashilā ka yain kazuwamgbani wa nākā yi. U aṣakai uyamba u ne, kpmā u reve asu u ɗa wa bana wa.

⁹ An Ibirahi wari n upityanangu, da i zuwai u rongoi a iyamba i kazuwamgbani tyoku u kamoci a uyamba u tsumoci. U rongoi pini a katani, nala dem Ishaku n Yakubu aza da a lyai agadu a ne, Kashila ka naka le ucun u kazuwamgbani ka te.

¹⁰ Ibirahi yain nala an wa vana u uwa ilyuci i pige i'ya Kashila ka fo'usoi kpam u mai i'ya ya rongo ubana.

¹¹ An Saratu[†] ka'bolu n Ibirahi a'ari n upityanangu, da i zuwai a tsarai maku ko an u woko i a kutsai cika kpam Saratu madari ma. Ibirahi pityanangu ta Kashila ka yan ili i'ya u yain kazuwamgbani.

¹² Vuma u na u kutsa wa wa, eyi n kakushe una u te u da a'ari, shegai gba n nala u woko i makoshi ma cau ma ama ushani. Mayun, a'a ta n kakuma ushani tyoku u atala a zuba ko tani kayala ka ikengi i kushiva, kpam a'ari ukece wa.

¹³ Gba ama a na a da a'ari n upityanangu vi a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yanka le kazuwamgbani. A yan ta ipeli an a wenei ili i na yi ya tuwa, ko i'ari m'ari. A da ele amoci a da a likimba u na.

¹⁴ Ama a dana baci ili icun i nala, wenike da a wenikei a ka bolo uyamba u roku u da wa woko u le.

¹⁵ A'ari a ka yawunsa baci a kaci ka uyamba u da a asaka vi, ko i te i'ari ya bishinka le ugono pini wa.

¹⁶ Shegai asu u da u lai tsulobo u da a ka bolo. U da pini a zuba. Ili i'ya i zuwai bawu Kashila ka tsu pana uwono a isa yi baci Kashila ka le, kpaci u fo'usuko le ta ilyuci i pige.

¹⁷ An Ibirahi wari n upityanangu, da i zuwai wari ufo'usoi u yain u'araka n Ishaku an Kashila ka kondo yi. Ibirahi da Kashila ka yankai kazuwamgbani ki, shegai u fo'usoi ta u naka maku ma te ma ne koshi tyoku u u'araka.

¹⁸ Caupa, Kashila ka tonuko yi ta, "Mmuku n tsikaya n da n yanka vu kazuwamgbani ki a asu u Ishaku u da a ka wuta." [◊]

¹⁹ Ibirahi bidya ta Ishaku kuwa baci, Kashila ka fuda ta ka 'yanga sa yi u woko kpam n uma. U woko ta yavu a asuvu a akushe a da u gonoi u tsarai Ishaku vi.

²⁰ An Ishaku wari n upityanangu, da u zuwukai mmuku n ne n re, Yakubu n Isuwa una u shinga. U reve ta Kashila ka yanka le ili i shinga a kapala.

²¹ An Yakubu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u pityanangi n kalangu ka ne u lyakai Kashila kayala, kpam dem u zuwukai mmuku n re n Isuhu[†] una u shinga.

²² An Isuhu wari n upityanangu, da i zuwai an u yain evu n ukpa u yain kadyanshi ka a'ayin a da aza a Isara'ila a ka asaka Masar. Aku u tonuko le a puru atele a ne a ka laza baci.

²³ An isheku i Musa i'ari n upityanangu, da a sokongu yi uwoto u tatsu an a matsa yi. A wenei Musa lobono wa wa, kpam a pana uwonvo u da a ka 'yuwan utono udani u magono wa.

²⁴ An Musa wari n upityanangu, da i zuwai an u gbonguroi u 'yuwain a isa yi maku ma makere ma magono ma Masar.

²⁵ U dangasai u soi mavura n ama a Kashila, n u da wa pana kayanyan ka unyushi u cingi ka a'ayin kenu.

²⁶ U yawunsai, u la ta tsulobo u soi mavura adama a Kawauwi, n u da wa tsara kuzuwate ku Masar gba, kpaci katsupi ka Kashila ka ka tuwa ka wa vana.

²⁷ Adama a upityanangu u ne, u asaka Masar, kpam u pana uwonvo u upan u magono wa. Musa lyai kapala n akawunki yavu wa wene Kashila ka bawu uza wa wene.

²⁸ Adama a upityanangu u ne, u fo'usoi Abiki a Upasamgbana u vishangasai mpasa a apashi a re gba n a zuba u utsutsu u kuwa, tsara kawuni ka ka tuko ukpa u wuna mmuku n kagita ma Isara'ila wa.

²⁹ An aza a Isara'ila a'ari n upityanangu, da a pasai Mala ma Shili a iyamba i ekpi. Shegai an aza a Masar a tonoi, gba le a kuwai asuvu a mini.

³⁰ An ama a Kashila a'ari n upityanangu, da a kyawunsai ilyuci i Jeriko a'ayin a shindere, aku kasaga ki ka wasai.

³¹ An Raha[†] kashankala wari n upityanangu, da i zuwai u wushai aza a ukyawunsa iyamba aza a Isara'ila. Ili i'ya gai i zuwai bawu a wuna yi an a wunai aza da a 'yuwain upanaka Kashila da la vi.

³² Nda wa kpam ma doku n dana? Ma n a'ayin a da ma yan kadyanshi a kaci ka Gidiyo,[†] n Baraku, n Somso,[†] n Jafita, n Dawuda, n Sama'ila[†] na nntsumate wa.

³³ Aza da upityanangu u le u zuwai a lyasai iyamba ushani n kuvon. A yain ili i'ya i'ari dere aku a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. A kimbai anana a igabako. [◊]

³⁴ A cimbusai akina a kasudugbate. A lai a akere a aza da a ka ciga a wuna le n iburundu. Ko an u wokoi a'a n ucira wa, a wokoi aza a ucira. Acirani a da a asu u kuvon kpam a wacinsai asoje a amoci.

³⁵ A gonunko ta aka a roku akushe a le n uma a da a'ari a kuwai. Ama roku a so ta mavura cika, shegai gba n nala a 'yuan ta uwusha utsara u kaci u da a ka naka le, tsara a tsara u'yangasa u da u lai tsulobo.

³⁶ A yankai aza da a wushuki n Kashila majari a cada le, a sirasai ama a roku n ikani kpam a ukusa le a kuwa ku a'ali.

³⁷ Aza roku a kuwai an varasa le n atali. Aza roku a kuwai an a kidamgbana le mere-mere. A wunai aza roku n iburundu. Aza roku a'a n ili i uka wa, she abaci a ikpan i nlala. A rongoi n unambi, n a sukutasi le, n magori.

³⁸ Ama a na a rongo ta mai, hal gban likimba u ratsa a rongo pini wa. A gengei a kakamba na nsasa, a kpawunsai a a'aburu n a'ele a iyamba.

³⁹ Ama a na yi gba a zuwai Kashila ka panai kayanyan adama upityanangu u le! Shegai ko n nala a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani.

⁴⁰ Kashila ka fobusuko tsu ta ili i'ya i lai i le tsulobo, tsara a zuwa a woko uwulukpi ka'olo n atsu tyoku da u gain tsu woko, shegai ele koshi wa.

12

Ku'bari ku Kashila

¹ Tsa ta n ama da a'ari iryoci i upityanangu ushani a ukyawan. Adama a nala asakai tsu sumai kalambale ka kari a kapala ka tsunu kotsu tsu shamgba wa. Tsu takpa asuvu a uma u tsunu gba ili i'ya ya kangu tsu uyan ili i'ya i gain tsu yain; wata, unyushi u cingi u da wa fuda u gonuko tsu a kucina.

² U kana ta tsu zuwa a'eshi a tsunu a asu u Yesu, uza da wari kagitā ka upityanangu u tsunu, uza da kpam u gonukoi u da tyoku da u gain u woko. U soi mavura, kpam u kuwai a mawandamgbani. Shegai u wushuki n uwono yavu ili i roku i'ya wa, adama a mazanga ma wa tsara a kapala. Gogo-na wa de ndishi a ulyaki u karatsu ka tsugono tsu Kashila.

³ Yawunsai n iryoci i Yesu uza da u kawunki an aza a cingi a yanka yi tsicingi. Kotsu i wowo wa, lyayi pini kapala.

⁴ Kumodu ku de n unyushi u cingi ku rawa a wuna da wa.

⁵ Kotsu i asansa wa an Tagarada u Kashila u tonukoi mmuku n ne tsara u gbatatungusu le atakasuvu:

“Maku ma va, zuwa atsuvu,
Magono ma Zuba ma yanka vu baci ku'bari.

Kotsu vu wutukpa uma wa, wa bongo vu baci.

⁶ Kpaci Magono ma Zuba ma tsu bara ta aza da wa ciga,
kpam u yanka gba aza da u wushunki a woko mmuku n ne mavura.” ◊

⁷ Kawunki n mavura ma ya so, kpaci icun u mavura ma Tata ma. Maku ma la ma tata u ne u kpa'ari uyan mavura wa. Kirana da Kashila ka kirana n ada tyoku mmuku n ne.

⁸ Kashila ka tsu yanka ta gba mmuku n ne ku'bari, kpam u kpa'ari vu baci u'barana u wenike ta maku ma kateshe ma wari, avu maku ma ne ma wa.

⁹ Gba tsunu tsu ta n isheku pini na a likimba aza da a tsu bara tsu, kpam tsu tsu naka le ta tsupige. U la tsulobo tsu naka Tata u uma u tsunu tsupige tsara tsu yain uma wa?

¹⁰ Isheku i tsunu i likimba a tsu bara tsu ta a a'ayin kenu a ure u da a wenei wari dere. Shegai Kashila ka tsu bara tsu ta tsara u banga tsu tsu woko uwulukpi tyoku da wari.

¹¹ Ku'bari ka la ka ku yankpai a'ayin a da a ka yan ka wa, ka ta na mola! A'ayin a da baci Kashila ka yan le mavura tsara u wenike le ili i'ya a yain i gan wa, kotsu a rotsongusu a yain dere kpam a rongo na ndishi n shinga.

Panakai Kashila

¹² I woko ta usorukpi, adama a nala doki kpam i gbatatangu kaci ka de.

¹³ Lapulukai kaci ka de ure mai. Tsara aza da a ka tono da a tadatsa wa, ko an u wokoi a'ari awunu n usorukpi u ikyamba tsara a tsara ucira.

¹⁴ I matsa i rongo na ndishi n shinga n ama gba, kpam i matsa i rongo n uwulukpi. Uza da baci dem bawu uma u ne wari uwulukpi, wa wene Magono ma Zuba wa.

¹⁵ Kiranai tsara uza u namba ukuna u shinga u Kashila wa. Kiranai kotsu kami ka ahali a cingi ka yain a asuvu a de wa. Icun i nala yi ya nangasa ta ama a asuvu a de ushani.

¹⁶ Kiranai kotsu uza u te u de u yain tsishankala wa, ko tani u 'yuan utono Kashila tyoku da Isuwa yain wa. Isuwa da maku ma pige ma Ishaku, kpam wari wa tsu ta gba ili i'ya tata u le wari n i'ya, shegai u dengei i'ya a una u kapara ka kpayan.

¹⁷I cifa tā an Isuwa yain ili i na yi, wari wa ciga tata u le u zuwuka yi unā u shinga, shegai tata u ne u 'yuwain. Kpam ili i'ā la wa yan u savaḍa ukuna vi wa, ko an u foloi tata u ne n kushen n meshi. ◇

¹⁸Eḍa tyoku u aza a Isara'ila aza ḍa a tuwai a Masasa ma Sinaiḍa ḍa i'ari wa, a asu u ḍa a ka wene kpam a sawa. Māri urāna n akina, karimbi ka kimbai ma ḍan n kabatarakpa.

¹⁹A panai mawura ma kavana n kalagatsu. An ama a panai kalagatsu a foloi Kashila ka asaka kadyanshi,

²⁰kpaci a fuda a kawunku wa, an u danai, "Ko manama ma baci ma sawai masasa mi, u kana ta a varasa ma a wuna." ◇

²¹Musa n kaci ka ne dem u giruwa ta cika adama a ili i'ya u wenei an u danai, "N pana ta uwonvo cika kpam ma jeke ikyamba." ◇

²²Shegai gogo-na i tuwa de a Masasa ma Sihiyona, ilyuci i pige i Kashila Uza u Uma n Urishelima u da wari a zuba. Wata, a asu u atsumate a zuba a da kakuma ka le bawu kari ukece a bolomgbonoi a yain ipeli.

²³I tuwa ta a asu u kaḅolo ka mmuku n Kashila yavu gba de mmuku n kagita n ne n da a'ari. A korongu ta a'ala a le gba a zuba. I tuwai a asu u Kashila uza u afada u ama gba. Kpam i tuwai a asu u a'ulu a aza a maci aza da a kuwai caupa, kpam Kashila ka gonuko le tyoku da wa ciga le a woko.

²⁴I rawa de asu u Yesu, ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu a asu u Kashila n ama. Mpasa n Yesu n da a vishanasi tyoku u udarakpa n da mari n akani a da a lai mpasa n Habila.*

²⁵Adama a nala, kiranai kpam kotsu i 'yuwan upanaka Kashila wa, a'ayin a da baci wa dansa. Aza a Isara'ila a 'yuwan yi upanaka an u rono le atsuwu a'ayin a da a'ari a likimba, kpam a la wa. Adama a nala, u tsunu wa la ta tsu kpatalaka baci Kashila uza da wari a zuba kucina an wa rono tsu atsuwu.

²⁶An u yain kadyanshi caupa, kalagatsu ka ne ka gbaḍa ta likimba, shegai gogo-na u yan ta kazuwamgbani, "Ma doku ta kpam n gbaḍa kuten, shegai likimba da koshi wa, hal n zuba dem." ◇

²⁷An u danai nala, ili i'ya wa tono i'ya na, wa wacinsa ta gba ili i'ya u yain. Ili i'ya bawu a ka gbaḍa i'ya koshi ya woko.

²⁸Ili i'ya i zuwai tsa cikpa i'ya, an tsu tsarai tsugono tsa bawu tsa gbaḍa u da. She tsu lyaka Kashila kayala a ure u da wa pana kayanyan kpam n unaka karinga u pige n uwonvo,

²⁹kpaci Kashila ka tsunu ka ta tyoku u akina a kasudugbate da a ka wacinsa ili.

13

Tyoku da va zuwa Kashila ka pana kayanyan

¹Lyayi kelime n i cigi atoku n uciga u Kawauwi.

²Kotsu i cifa i wushi amoci mai a a'uwa a de. Aza roku a yan ta nala, aku a ryabusai atsumate a zuba bawu a revei.

³Kotsu i asansa n aza da a'ari a kuwa ku a'ali wa. Panai ikyamba kaḅolo n ele yavu i'ā pini a kuwa ku a'ali ki n ele. Cifai n aza roku aza da a ka yansa mavura, yavu eḍa a ka yanka ma.

⁴Ya dem u naka iyolo tsupige, vali n uka u ne a kana kaci ka le mai, kpaci Kashila ka yan ta uza da u yain tsishankala ko u kpaḍai ushamkpa iyolo i ne mavura.

⁵Kotsu vu asaka uciga u ikebe u pura ugboji u vunu wa. Asaka i'ya wari n i'ya i ratsa vu. Kashila ka dana ta,

"Ma asaka vu wa, ko kenu.

Kpam ma kpatalaka vu kucina wa." ◇

⁶Adama a nala, tsa fuda ta tsa dana bawu uwonvo,

"Ma pana uwonvo wa, ko kenu,

kpaci Magono ma Zuba ma kaḅangi ka va.

Ko uza wa fuda wa yanka mu ko i te wa." ◇

⁷Cifai n aza a kelime a de aza da a wenishike da kadyanshi ka Kashila. Yawunsai ukuna u shinga u da uma u le u tukoi, kpam i wushuku n Kashila tyoku da a yain.

⁸Yesu Kawauwi wa savaḍa wa, ko kenu! Ili i te i'ya wari nayain, n ara, hal ubana bawu utyoku.

◇ 12:17 Kag. 25:27-34. ◇ 12:20 Uwt. 19:13. ◇ 12:21 U.Ml. 9:19. * 12:24 An Kayinu wunai vangu u ne Habila, Kashila ka dana ta, "Mpasa n vangu u vunu n da mari a iyamba n tuko ta kushen ara va" (Kagita 4:10). Mpasa n Yesu n tuko ta ucimbusa u unyushi u cingi, shegai mpasa n Habila mari ma ciga ta a yain uza da u wuna yi mavura. ◇ 12:26 Hag. 2:6. ◇ 13:5 U.Ml. 31:6, 8. ◇ 13:6 Ishp. 118:6.

⁹ Kotsu i *asaka* a yinsa *da*, ko kpm uwenishike icun kau-kau u zuwa *da* i *asaka* ure u shinga wa. Ukuna u shinga u *Kashila* u *da* u gain u gbatangusu asuvu a *de*, shegai utono u mele ma ilikulya ma yan nala wa, ma *gbam* bawu ma tsu *ganga* aza *da* a ka *panaka* ma vi.

¹⁰ Tsa *ta* n asudarakpa u roku kau, shegai adarakpa a *da* a ka *gbasha* a asu u ulya u kayala u aza a *Yahuda*, a'a n ucira u *da* a ka *lya* udarakpa u *da* tsu yain a asudarakpa u tsunu wa.

¹¹ Magono ma Adarakpa aya u tsu bidya mpasa ma nnama ubana a Asu u *da* u *Lakai* Uwulukupi a asu u *da* u tsu *naka* n *da* adama a unyushi u cingi. Shegai ikyamba i nnama yi a runukpa i'ya a uroto u asu *da* a zuwai agali.

¹² Ili i'ya gai i zuwai Yesu panai ikyamba a uroto u ilyuci i pige vi i'ya gai la vi, tsara u zuwa ama a ne a woko uwulukupi na mpasa n ne.

¹³ Asakai tsu banai ara ne a uroto u asu *da* a zuwai agali yi tsu ba tsu panai uwono tyoku *da* eyi u panai.

¹⁴ Tsa n ilyuci i pige pini na a likimba i'ya ya rongo hal ubana wa, shegai atsa pini tsa vana icun i ilyuci i pige i nala yi.

¹⁵ Asaka tsu rongo utonusuko ama maco bawu uwonvo atsu atoni a Yesu a *da*. A'ayin a *da* baci tsa yansa nala vi u woko *ta* udarakpa u icikpali u *da* u rawai a asu u *Kashila* a asuvu a kala ka Yesu.

¹⁶ Kotsu i *asansa* i yanka ama ukuna u shinga ko kpm i *kpada* u *gangamgbana* wa, kpaci icun i udarakpa u *da* u tsu zuwa *Kashila* ka pana kayanyan u *da* gai la vi.

¹⁷ Panakai azapige a *de* i yansa ili i'ya a danai i yansa. A ka kirana *ta* n uma u *de* bawu uwunvuga, kpaci a reve *ta* an a ka tonuko *Kashila* tyoku *da* manyan ma le ma *ganga* *da*. I panaka le baci, a ka yan *ta* manyan ma le n ipeli. I *kpada* le baci upanaka, a ka yan *ta* ma n unambukatsuma, kpm nala wa *ganga* *da* wa.

¹⁸ Kotsu i yansaka tsu kvasu maco. Tsu reve *ta* atakasuvu a tsunu a'a *ta* sarara, kpm kain dem tsu tsu ciga *ta* uyan ukuna u maci.

¹⁹ Ma folo *da* *ta* n *gba* ucira u *da* *mari* n u *da*, i yain kvasu tsara *Kashila* ka gonuko mu ara *de* gogo.

Kvasu a makorishi

²⁰⁻²¹ N yan *ta* kvasu *Kashila* ka ndishi n shinga u *naka* *da* *gba* ili i shinga i'ya bawu i'ari n i'ya, tsara i yain ili i'ya wa ciga. U 'yangasa *ta* Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ukpa. Gogo-na Yesu woko *de* Kaliniki ka Pige uza *da* a yankai manyan na mpasa n ne tsara a gbatangu kazuwamgbani ka *Kashila* na ncon n ne, ka bawu ka kotso. N yan *ta* kvasu tsara *Kashila* ka yain ili i'ya i yankpa yi a asuvu a tsunu a akere a Yesu Kawauwi. Tsupige tsu woko ara ne hal ubana bawu utyoku. Ami.

²² Ama a va, n folo *da* *ta* i zuwa atsuvu a akani a ugbamatangu a na yi. Ukanikorongi u kenu u *da* koshi.

²³ Ma ciga *ta* i reve an a *asaka* *de* utoku u tsunu Timoti, wa kpm a kuwa ku a'ali wa. U rawa baci gogo, atsu dem tsa tuwa *ta* kabolo tsu wene *da*.

²⁴ Danasai *gba* azapige a *de* n *gba* ama a *Kashila*.

Atoni a Italiya a *da* a'ari kabolo na mpa a ka danasa *da* *ta* dem.

²⁵ Asaka ukuna u shinga u *Kashila* u rongo n *ada* *gba*.

Ukanikorongi u Yakubu

Ukukpa u kadyanshi

Yakubu vangu u Yesu Asheku Kawauwi aya u korongi ukanikorongi u na vi. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u Atoni a Yesu aza da a wacuwai ubana a iyamba kau-kau adama a upana u ikyamba u da a ka so adama a utono Yesu Kawauwi.

An upana u ikyamba vi u gbonguroi, da i zuwai a sumai a wacuwasai. Da gai i zuwai Yakubu koronku le ukanikorongi u na vi kpaci wa ciga ta u gbamatangu le kpm a kawunku pini a utono. Da kpm i zuwai tagarada u na vi u yain kadyanshi ka upana u ikyamba vi, n awuya, n ahankuri, n kvasu n urongo shiriri a asuvu a utono Kawauwi.

Gogo-na Atoni ushani a ka pana ta ikyamba a akere a aza da bawu a'ari atoni a Kawauwi. Gba n nala u gan ta tsu toni yi mai. Tagarada u na u wenike tsu ta an utono u Kawauwi vi urongo mai da kain dem.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1)

Uma u upityanangu n kakiri (1:2-18)

Upana n upanaka akani a Kashila (1:19-27)

Kotsu vu naka aza a utsari n aza a ucira karinga koshi wa (2:1-13)

Upityanangu n manyan (2:14-26)

Kakiri n Idani (3:1-18)

Kubari adama a tsije n likimba (4:1-5:6)

Ahankuri, ben n kvasu (5:7-20)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Yakubu, kagbashi ka Kashila, kpm n ka Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

Ama da a pityanangi n Kashila alya ma koronku, aza da a wacuwai a asu kau-kau.*
Ma sukunku da ta idyani.

Uwenishike a kaci ka ukondo

² Ama a va, gba de u gan ta i yain mazanga a'ayin a da awuya a cina da.

³ Kpaci ukondo n ukuna u nala u da wa zuwa da i reve an upityanangu u de wari n ucira, kpm u zuwa da akawunki.

⁴ I kawunku hal she ukondo vi u wura. Pini nala, da ya gbonguro i sha'angu, kpm ya namba i'ya i gain i tsara wa.

⁵ Uza da baci wa ciga kakiri a asuvu a de, u foli Kashila wa naka yi ta ka. Kashila uza da u tsu naka ya dem gbani, kpm u tsu naka uza da baci dem u folo yi kakiri, u tsu yan uza da baci u folo yi mavura nala wa.

⁶ Shegai wa folo baci ili, u kana ta vu pityanangu kotsu vu yain malala wa. Ko ya baci dem wa yan malala, tyoku u a'ali a kushiva a da uwule u tsu kyawunsuka kabarikete da wari.

⁷ Ucuu u vuma u nala, kotsu u wundi yavu Kashila ka naka yi ili wa.

⁸ Uza da bawu u tsu fuda u shamkpa katakasuvu ka te, ucun u vuma u nala u tsu shamkpa ukuna u te u yain wa.

⁹ Katoni ka kari uza u unambi, u yain mazanga an Kashila ka 'yangasa yi.

¹⁰ Katoni ka kari uza u utsari, u yain mazanga an Kashila ka wenike yi tyoku da wa vakunku kaci ka ne. Uza u utsari wa ta yavu apalu a da a tsu wuta a mete, aku a laza a rukpusa.

¹¹ Kaara ka tsu wuta ta shen cika, aku ka ekpetengu apalu yi hal a rukpusa a iyamba, kpm tsulobo tsu le tsu kotso. Nala dem uza u utsari wa kotso ko wa baci a kumodu n manyan ma ne.

¹² Kashila ka tsu naka ta mazanga a asu u aza da a kawunki n ukondo vi n ahankuri. Ukondo u kotso baci, Kashila ka naka ta uza da u lyai ukondo vi funi u uma u da bawu wari n utyoku. Kashila ka zuwamgbana ta ka yan ili i na a asu u aza da a ka ciga yi.

¹³ A'ayin a da baci uza wa ciga u yain tsicingi, kotsu u dana Kashila ka ciga ta ka kondo yi u yain tsicingi wa. Tsicingi tsa kondo Kashila tsu zuwa yi u yain tsicingi wa. Kashila kpm ka kondo uza adama a da u yain tsicingi wa.

* 1:1 Idani i Tsheline pini na i'ya "Ubana asu u aletsu kupa n a re" adama a aza a Yahuda a da a wokoi Atoni ushani. Yakubu yanka ta ure u da bawu u wuyanai manyan a'ayin a nala yi tsara u wenike an ukanikorongi u ne u korongu ta u da a asu u aza da a ka tono Kashila.

¹⁴ Uçiga u tsunu adama tsu yain tsicingi u ða u tsu zuwa tsu uciga u ili, kpm aku u lapanaşa tsu.

¹⁵ Uçiga u nala vi u tsu yan t̄a katsuma, aku u matsa unyushi, unyushi kpm u gbonguro baci aku u tuko ukpa.

¹⁶ Eđa aza ða ma ciga cika, kotsu i toni kaşan wa.

¹⁷ Ko ndya baci i lobonoi, kune ku a asu u Kashila. Kpm ko ndya baci bawu i'ari n unyushi, i wuta t̄a a zuba a asu u Tata uza ða u yain atyashi n alishi. U tsu savada wa, u tsu savada u gono tyoku ða kulu ku madanga ku tsu savadaşa wa.

¹⁸ U dangasa tsu t̄a tsu woko ama a ne a ða wa ciga, adama a nala, u sukunku tsu akani a mayun a ne, kpm a gonuko tsu mmuku n kagita n ne.

Zuwai atsuvu mai

¹⁹ Eđa aza ða ma ciga cika, i yain maloko a asu u upana, shegai kotsu i yain maloko a asu u udana wa, kpm kotsu i yain maloko a asu u uyan upan wa.

²⁰ I yan baci upan, ya fuda ya yan ili i'ya Kashila ka ciga ða i yain wa.

²¹ U kana t̄a i asaķa uyansa ili i'ya bawu i gain n i cingi. I vakunku kaci ka ðe, i wushuku n akani a ða Kashila ka naķa ða tyoku u icun a atakasuvu a ðe. Akani a na yi a'a t̄a n ucira u ða a ka fuda a wauwa ða.

²² I woko aza ða a ka yansa ili i'ya akani yi a danai. Panai n atsuvu koshi wa, kpaci nala baci ya yansa, ya lapanaşa t̄a kaci ka ðe.

²³ Uza ða baci wa pana udani u Kashila, aku bawu u yain ili i'ya a danai u yain, vuma u nala tyoku u uza ða wa wundya kaci ka ne a madubu ða wari.

²⁴ U laza baci u asaķai madubu mi, aku u asańsa tyoku ða u wenei kaci ka ne.

²⁵ Shegai uza ða baci wa wundya mele ma maci ma Kashila, kpm wa yan ili i'ya ma danai, vuma u nala wa tsara t̄a unā u shinga u utsara u kaci u ða mele mi ma naķa. Nala wari n uza ða wa wundya n u asańsi wa.

²⁶ Uza ða baci wa wundya eyi Kashila ka wa tonu, kpm u fuda u kana unā u ne wa, kaşan ka wa yan kpm utonu u Kashila u ne u gbani u ða.

²⁷ Ure u maci n u ða u mayun u utonu u Kashila Tata u tsunu u ða, a kirana na mkpan na nraņa a asuvu a awuya a le, kpm a kirana n utonu u likimba kotsu u nangasa le n ili i icadi wa.

2

Kotsu i wenike kudyangi wa

¹ Ama a va, Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi uzapige u ða. Kotsu i takpana unaka tsupige wa, i'a baci upityanangi n eyi.

² Tyoku u naha, a dana uza roku u tuwa a asu u kaşolo ka ðe n aminya a shinga a ikebe, aku u ukai kpm nkawani n zinariya a ajubu. Pini nala, uza roku kpm u tuwai uza u unambi u ukai aminya a ða bawu a gain. ³ Aku i naķai vuma ða u ukai aminya a shinga yi tsupige i tonuko yi, "Asu u ndishi u ða na." Aku i tonuko uza u unambi vi, "Şamgba dan," ko kpm, "Dusuku a iyamba evu n a'ene a va."

⁴ I yan baci nala, ya wenike ðe la vi kudyangi a asu u ama a re a na yi, kpm i yan t̄a dere tyoku ða uza u afada uza ða wari n uyawunsa u cingi a katakasuvu ka ne.

⁵ Ama a va aza ða ma ciga cika, zuwai atsuvu a ðe mai. Mayun ða Kashila ka dangasai aza a unambi a woko aza a utsari a asuvu a upityanangu. Kpm u dangasa le a woko aza ða a ka lya agadu a tsugono tsa u zuwamgbana i wa naķa aza ða a ka ciga yi.

⁶ Gba n nala, i goroi aza a unambi yi! Shegai aza a utsari yi alya a ka sukuta ða a rono ða kpm ubana a kuwa ku afada.

⁷ Alya kpm a tsu dana ukuna u cingi a kala ka Yesu Kirisiti Kawauwi kpm n ka a ka isa ða.

⁸ Ya yan t̄a ili i shinga ya kirana baci n mele ma tsugono ma mari a Tagarada u Kashila, "Ciga uza u karen u vunu tyoku ða va ciga kaci ka vunu."

⁹ Shegai ya tonu baci n ama tyoku ða i wene le, unyushi u cingi u ða ya yan, kpm mele ma varangu ða t̄a aku i woko aza a unyushi.

¹⁰ Uza u tonu baci Mele ma Kashila ka naķai, aku u kođoi ma te, vuma u nala vi u kođo ðe gba Mele mi.

¹¹ Kashila ka ka danai, "Kotsu vu vaku n uka u uza roku wa," aya dem u danai, "Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa." Adama a nala, ko vu vaku baci n uka u uza wa, aku vu wunai uma u vuma gbani, vu woko ðe uza ða u kođoi gba Mele ma Kashila.

¹² Adama a nala, yanyi kadyanishi n i yanyi yavu a ka ciga a yanka ða afada n mele ma ma tuko utsara u kaci.

¹³ Ya pana baci iyali i aza roku wa, eḏā dem Kashilā ka pana ḏā iyali wa. Shegai ya pana baci iyali i aza roku, Kashilā uza u iyali, iyali i ne ya lya ṭā kaci ka afada.

Upityanangu n uyan ili i shinga

¹⁴ Ama a vā, ndya kalen ka uza wa dana u pityanangu ṭā bawu u wenikei manyan? Ucu n upityanangu u nala wa wauwa uza wa.

¹⁵ A dana vu wene uza roku uza ḏā u kaṇā ṭā u tsarā ilikulya ko kpam aminya a u'uka.

¹⁶ Aku vu dana, “U yan tsu ben, Kashilā ka zuwuka vu unā u shinga,” i tonuko yi kpam Kashilā ka tuko vuma u nala vi ilikulya ko aminya, eḏā kpam i naḳā vuma u nala vi ilikulya ko aminya wa. Ili i shinga i eni i'ya ukuna u nala wa yanka yi?

¹⁷ Nala dem upityanangu utyoku u ne, bawu wa walāka n manyan, upityanangu u nala vi kakushe ka.

¹⁸ Uza roku wa fuḏa ṭā u weci mu. “Avu vā n upityanangu?” Aku n wushunku yi, “Mā ṭā n manyan.” Pini nala, aku n tonuko yi, “Wenike ve upityanangu u vunu vi bawu manyan, mpa kpam n wenike ḏā upityanangu u vā n manyan ma ma yan.”

¹⁹ I wushuku ṭā an Kashilā ka te ka, u gan ṭā. Shegai ko ityoni i cingi i wushuku ṭā n ukuna u nala vi, adama a nala a tsu pana ṭā uwonvo cika hal n a jeki ikyamba.

²⁰ Katengeshi ka vuma, ndya i zuwai va ciga uza roku u wenike vu an upityanangu vā baci manyan wa, upityanangu u nala vi u gbani u ḏā?

²¹ Pana na, akaya a tsunu Ibrahi, u zuwa ṭā Kashilā ka panai kayanyan an u zuwai maku ma ne Ishaku a asudarakpa tsarā u yain udarakpa n eyi. ◊

²² Gogo-na vu wene tyoku ḏā upityanangu u Ibrahi n manyan ma u yain a walāka kaḏolo wa. U wenike ṭā an upityanangu u ne u maci u ḏā a asu u ili i'ya u yain.

²³ A shadangu ṭā udani u ḏā a danai a Tagarāḏa u Kashilā an a danai, “Ibrahi pityanangu ṭā n Kashilā, kpam Kashilā ka pana yi kayanyan hal u gonuko yi u woko vuma u maci.” Ili i'ya i zuwai a ka isā Ibrahi kaje ka Kashilā i'ya gai la vi. ◊

²⁴ Gogo-na i wene ṭā an tsu wokoi dere a kapala ka Kashilā adama a ili i'ya tsa yansa, shegai adama a upityanangu u ḏā koshi wa.

²⁵ Nala dem, Raha kashankala ka, u zuwa ṭā Kashilā ka panai kayanyan an u naḳai aza a ukyawunsa uyamba a asu u ukpawan, kpam u wutukpa le n kaban a ilinuku. ◊

²⁶ Ikyamba i'a baci bawu kuvi, ikyamba i nala yi kakushe ka, kpam upityanangu u ḏā bawu wa yan ili, u lamgbana n kakushe wa.

3

Uwenishike a kaci ka kaletsu

¹ Ama a vā, gbā ḏe ḏā ya bidya i'ari awenishiki wa. Kpaci i reve ṭā Kashilā ka yanka tsu afada a pige a ḏā a lai aza ḏā a buwai, an tsari awenishiki.

² Gbā tsunu tsu tsu nusa ṭā cika, shegai aza ḏā a tsu fuḏa a kaṇā aletsu a le, a ka fuḏa ṭā dem a kaṇā kaci ka le a asu u ḏā u buwai.

³ Tsu tsu ukunka ṭā adoki urim n kawun a unā tsarā a panāka tsu. Kpam tsu zuwa le a yain ili i'ya tsa ciga a yain. ⁴ Nala dem a'atsu a mini, a ḏā la a pige a pige, kpam uwule u ucira u tsu geḔe le ṭā, gbā n nala kawantiki ka yan baci manyan n kazāma, she u geḔe ka ubana a asu u ḏā wa ciga.

⁵ Nala kpam kaletsu kapashi ka ikyamba ka kenu, shegai ka tsu yan ṭā ili i pige. Kondoi ve tyoku ḏā maku ma kakina ka mazaki ka tsu ḏāfa kagozo ka pige.

⁶ Nala dem kaletsu akina a ḏā, ka la ṭā apashi a ikyamba a ḏā a buwai tsicingi. Ka ka nangasa gbā uma u vuma, ka savaḏa ṭā ure u uma u vunu ubana a akina, kpaci kuwa ku akina ka ku tsu geḔengu ka.

⁷ Ama a ka fuḏa ṭā a zuwa gbā ko manama ma eni ma baci ma panāka le, hal nā nnu n a'ali n adan.

⁸ Shegai uza wa fuḏa wa zuwa kaletsu ka ne ka panāka yi wa. Kpaci ili i cingi i'ya, i'ya bawu uza wa fuḏa wa kaṇā, ka ṭā n tsukonu tsu cingi.

⁹ N aletsu a tsunu a ḏā tsu tsu cikpala Kashilā Tata u tsunu. N a ḏā kpam tsu tsu tonusuko ama kagbani, aza ḏā Kashilā ka yain, kpam a rotso yi.

¹⁰ Gbā icikpali n kadyanshi ka cingiḑ a unā u te u ḏā a tsu wuta, u gan nala gitā wa, eḏā ama a vā!

¹¹ Keshi ka mini ka te ka fuḏa ka wutukpa mini ma shinga n ma akoni?

¹² Uza wa fuḏa wa kasa zayitum a maḏanga ma kapopi ko kapopi a katyaci? Wa yan nala wa, kpam keshi ka mini ka te ka fuḏa ka wutukpa mini ma akoni n ma shinga wa.

Kakiri ka likimba n ka zuba

¹³ Uza roku wā la a asuvu a de uza da u gbojoi kpm u revei ili i Kashilā? Ama da a'ari nala a ka wenike tā u da a asu u urongo uma u shinga, a ka wenike tā u da kpm a asu u uyan ili i maci bawu a ka yan arādi.

¹⁴ Shegai malyon ma pige mā baci a asuvu a de, kpm ya wenike uciga u kaci, kotsu i yain arādi an i'ari n kakiri wa. Arādi a de ukuna u mayun u da a ka 'yanku.

¹⁵ Malyon n arādi a'ari a asuvu a kakiri ka Kashilā wa. Ili i nala yi gbā i likimba i'ya, i uciga u katakasuvu i'ya, kpm Kalapānsi ka ka tsu doku i'ya ucira.

¹⁶ Asu u da baci dem malyon māri n uciga u kaci, nte va cina pini ibili maco n ukuna u cingi kau-kau.

¹⁷ Shegai kakiri ka baci ka wutaḡi a zuba, mai da kari. Ka ciga tā kpm ndishi n shinga. Kain dem kabirika yi wa, ka tsu 'yangasakā kaci wa. Ka tsu pana tā ama iyali ka yanka le ili i shinga. Ka tsu wenike kudyangi wa, ka tsu bidya tā kpm ukuna mayun.

¹⁸ Aza da a ka tukuso ndishi n shinga a ka ce tā ucun u ndishi n shinga kpm a kapi i shinga.

4

Asaka Kashilā ka toni n avu

¹ Ndyā ya tukuso kushulu n ibili a asuvu a de? Gbā ili i'ya ya tukuso ili i na yi i'ya, kurura ku cingi ka ka yan kuvon a asuvu a de.

² Ya ciga de ili i'ya bawu i'ari n i'ya, adama a nala i foḡusoi kpm i wunai uma tsarā i tsarā i'ya. Ya yan de malyon ma ili i'ya aza roku a tsarāi kpm ya tsarā i'ya wa, adama a nala i ba i shilakanāi n aza da a'ari n i'ya i wusa le i'ya. Shegai ili i'ya i zuwai bawu i tsarāi ili i'ya ya ciga vi i'ya, i folo Kashilā ka naka da wa.

³ Kpm ko i folo baci, i tsu tsarā i'ya wa, kpaci uyawunsa u de u cingi u da, ili i'ya ya zuwa da i pana kayanyan ka uma i'ya i tsu bolo koshi.

⁴ Edā aza a ukpaḡa u upityanangu, i reve an ya ciga likimba u na i woko de atokulalu a Kashilā wa?

⁵ Ko ya yan malalā ma kuḡari ku Tagarāda u Kashilā, ka ku danai, Kulu ku ne ka kari a asuvu a tsunu, ka tā n malyon.

⁶ U tsu wenike tsu tā ukuna u shinga u ne. Wene ve ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai, “Kashilā ka 'yuwan tā aza a arādi, kpm u tsu wenike tā ukuna u shinga a asu u aza da a vakunki kaci ka le.” ◊

⁷ Asaka Kashilā ka toni n avu. 'Yuwan Kalapānsi, eyi kpm wa suma tā u asakā vu.

⁸ Tuwāi evu n Kashilā, eyi dem wa tuwā tā evu n aḡa. Sawai akere a de, kpaci edā aza a unyushi u cingi a da. Wulukpei atakasuvu a de, edā ama da bawu i'ari n katakasuvu ka te.

⁹ Balāi asuvu adama a ili i cingi i'ya i yain, panai mḡalā i namgba asuvu, namgbai katsuma a unā u da ya dosuso, ipeli i de i gono unamgbukatsuma.

¹⁰ Vakunki kaci ka de a asu u Tata, eyi kpm wa raḡagba da tā a zuba.

¹¹ Ama a va, kotsu i tonusuko atoku a de kadyanshi ka cingi wa. Ya dansaka baci uza roku tyoku da wa yan ukuna u cingi, hal i taḡanku yi unyushi, Mele ma Kashilā ma ya taḡanku unyushi kpm i yankai ma afada. Edā aza da ya taḡanku Mele unyushi a da wa. Manyan ma de ma i toni ma.

¹² Kashilā ka yan tā Mele, aya kpm koshi wa yan afada a maci a asuvu a tsunu. Aya koshi wari n ucira u da wa wauwa ko u wuna. Ucira u eni u da vari n u da, u da va kiḡaga utoku u vunu ugana?

Yan arādi adama a nakpan wa

¹³ Panai na, i tsu dansa tā, “Ara ko nakpan tsa bana tā a ilyuci i roku, tsu ba tsu rongo de hal kayen tsu yain tsilaga, tsu yain ikebe.”

¹⁴ I tsu dana tā nala, shegai i reve i'ya ya giḡa nakpan wa. Uma u de wā tā tyoku u maroli, kaara ka wutaḡi baci aku ma wacuwa.

¹⁵ Shegai i'ari i dana, “Kashilā ka wushuku baci tsari n uma, tsa yan tā ili i na ko i nala.”

¹⁶ Shegai ya yan arādi n tsilai tsu gbani. Gbā tsilai tsu nala tsi tscingi tsa.

¹⁷ Ciḡai, unyushi u cingi u da uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u kpaḡai i'ya uyan.

5

A baranai aza a utsari

¹ Panai na edā aza a utsari, u gan tā i sai n meshi n i salasi adama a upana u ikyamba u da wa tuwā da.

² Utsari u de u shama de, kpm karan ka takuma de aminya a de.

³ Azurufa n zinariya u de u gbani u da. Utsari u da ya pana n u da vi, wa takuma ta ikyamba i de a akina. Utsari u da i bolomgbonoi vi, wa woko da ta iryoci i'ya ya varangu da a a'ayin a afada a makorishi.

⁴ Panai kushen ka azamaninga a da i zuwai manyan a kashina, aza da i kpa dai utsupa ikebe i manyan i le. I 'yuwan le utsupa katsupi ka le, kpm kushen ku le ku rawa de a asu u Kashila Uza u Ucira Gba. ⁵ I rongoi a likimba bawu i yain manyan, gba n nala ya pana kayanyan ka atakasuvu a de. I gana ta kaci ka de hal i gbonguroi, shegai gogo-na kain ka a ka kida da ka na.

⁶ I kidagai aza da bawu a'ari n unyushi ugana a woko aza a unyushi, i wuna le, kpm a shilakanaka da wa.

Kawunki n upana u ikyamba

⁷ Ama a va, u kana ta i rongo n ahankuri i vana ugonu u Asheku. Kondoi ve tyoku da acimbi a tsu vana mini ma zuba tsara a cei, kpm a vana mini hal ubana a'ayin a ukapa u iceshi yi. Kondoi ve tyoku da a tsu yan ahankuri hal a'ayin a ukapa yi a rawa.

⁸ Nala dem, u gan ta i yain ahankuri, u gan ta i gbama asuvu kpaci Asheku a ka garakpa wa, wa gono ta.

⁹ Atoku a va, kotsu i damgbarasa kaci ka de n kakpadikukuna wa. Nala baci ya yansa, Kashila ka kida ga da ta ugana. Uza u afada wa ta a utsutsu utuwa.

¹⁰ Atoku a va, kondoi ve tyoku da ntsumate aza da a tsu yan kadyanshi ka Kashila n ucira u kala ka ne. Alya iryoci i ama da a panai ikyamba.

¹¹ Tsu cikpala ta aza da a tsu kawunku pini n upana u ikyamba. Ayuba da iryoci i uza da u kawunki n ahankuri. A asu u akawunki a ne, tsu wene ta tyoku da afofi a Kashila a shinga a kotsoi mai, tyoku da Tata wari uza u asuvayali cika.

¹² Ama a va, wa ta n kalen cika, i 'yuwan utsina n i yanyi kazuwamgbani n i isasi zuba. Kotsu i yain nala n isasi likimba wa, kotsu dem i yain nala n i isasi ili i roku wa. Ili i'ya i gain i yain i'ya i dana "eye" ko "a'a" koshi, i yan baci nala ya yan unyushi u cingi, ko a kida ga da ugana wa.

Uwenishike a kaci ka kavasu

¹³ Ya wari a asuvu a de uza da wari n ukuna u da wa bala yi? She u lyai kapala n kavasu. Uza roku wari n mazanga? She u shipi ishpa i icikpali.

¹⁴ Uza roku wa a asuvu a de n ma bala? She u isa nkoshi ma Atoni a Yesu a yanka yi kavasu. A ka gbara ka yi ta manivi a asuvu a kala ka Asheku.

¹⁵ Kpm kavasu ka a ka yan vi, a yan baci ka n upityanangu ka tuko ta uza u ma bala vi alafiya. Kashila ka tansa yi ta. Uza vi u yan baci unyushi u cingi u roku, Kashila ka cimbusuka yi ta.

¹⁶ Adama a nala, tonukoi atoku unyushi u cingi u de, i yanka atoku kavasu tsara Kashila ka tansa da. Vuma da u zuwai Kashila ka panai kayanyan, kavasu ka ne ka ta n ucira, kpm ka tsu tuko ta makorishi ma shinga.

¹⁷ Iliya vuma da tyoku u tsunu, u yain kavasu cika kotsu a roi wa, kpm a ro wa hal ayen a tatsu n uwoto u teli.

¹⁸ U doki u yain kavasu, aku zuba naka mini, uyamba kpm u wutukpai ilikulya.

¹⁹ Ama a va, uza roku u puwan baci bawu wa yan ukuna u mayun, uza roku u gonuko yi a ure.

²⁰ U gan ta i reve mai, uza da baci u gonukoi uza u unyushi u cingi a ure u maci u asakai tsicingi tsu ne, vuma u nala vi u wauwa yi ta a asuvu a ukpa, adama a nala a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi ushani.

Ukanikorongi u Kagita u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Bituru uza da u korongi Tagarada u na vi, kasuki ka. U rongo ta kabolo n Yesu. A'ayin a da Yesu panai ikyamba u wene ta n a'eshi a ne. A ukanikorongi u na vi, u yan ta kadyanshi n Atoni a asu kau-kau a kaci ka upana u ikyamba.

Bituru tonuko ta Atoni u da, gba a a'ayin a da baci upana u ikyamba u cina le, a yain mazanga. Cinda Yesu panai ikyamba a'ayin a da wari a likimba, nala dem atoni a ne u kana ta a pana ikyamba. Upana u ikyamba u tsu zuwa ta upityanangu u uza u doku u gbama. U tonuko le ta ukuna u shinga u Kashila wa ta n ele a'ayin a da baci dem a ka pana ikyamba.

Gogo-na Atoni a ka pana ta dem ikyamba. Kashila ka ta pini tyoku da wari. Ukanikorongi u na u naka tsu ta ureve a kaci ka ukuna u mayun u kulu u da wa banga tsu a'ayin a da baci dem tsa pana ikyamba. U tonuko tsu ta dem ukuna u shinga u shinga u da tsa yan, a'ayin a da baci tsa pana kayanyan ko tsa pana ikyamba.

Ili i'ya i'ari a Tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Ili i maci i uzuwa u uma (1:3-12)

Kuryongo tyoku u ama a uwulukpi a Kashila (1:13-2:17)

Iryoci i upana u ikyamba u Atoni (2:18-25)

Uwoko u katoni n upana u ikyamba (3:1-4:19)

Adooki ubana a asu u nkoshi n kuwa ku Atoni (5:1-11)

Idyani i makorishi (5:12-14)

¹ Mpa Bituru kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi da ma sukunku da ukanikorongi u na vi. Ama da Kashila ka dangasai alya ma koronku. Alya aza da a'ari ndishi yavu amoci a uyamba u Pontu, n Galatiya, n Kapadosiya, n Asiya, n Bitiniya.

² Kashila Tata u dangasa da ta caupa, kpm Kulu Keri ku wulukpe da de. An u wokoi i naka Yesu Kawauwi karinga, mpa sa n ne kpm n za da de. Kvasu ka va ka i tsara tsishinga tsu Kashila ushani, na ndishi n shinga n ne a uma u de.

Atoni a yain n uzuwa u uma

³ Cikapalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Wa ta n asuvayali cika hal u doku u matsa tsu ilimaci i savu. Adama a ilimaci i nala yi da tsari n uzuwa u uma u da wari n uma, kpm tsu tsari ilimaci yi an a 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa.

⁴ I naka tsu ta dem agadu a da bawu a ka namgba, n a da a'ari sarara kpm a ka kporo wa. Kashila ka ta n agadu a de a zuba, kpm wa asaka ko i te i sawa a da wa.

⁵ I wushuku baci n Kashila, agadu a nala yi a de a da, kpm adama a ucira u ne, wa kanu da ta ili i cingi kotsu i sawa da wa, hal she u wenike iwauwi a a'ayin a makorishi. Gba ama a ka reve ta n ukuna u iwauwi i nala yi.

⁶ Ili i nala yi mayun da, yanyi mazanga adama a ili yi. Shegai gogo-na ya pana ta ikyamba icun kau-kau a ukondo a'ayin kenu.

⁷ Upana u ikyamba vi wa tuwa ta tsara u wenike upityanangu u de u mayun u da. Upityanangu u de wa ta n kalen cika, u la ta zinariya kalen. Akina a tsu zuwa ta zinariya u woko sarara, shegai gba n nala u tsu namgba ta. A'ayin a da baci a ka wenike Yesu Kawauwi a asu u ama, ya tsara ta icikpali, n tsupige, n karinga adama a ukuna u mayun u upityanangu u de.

⁸ Ya ciga ta Kawauwi ko an bawu kotsu i wene yi. Ko an wokoi bawu ya wene yi gogo-na, i wushuku ta n eyi. Kpm ko gogo-na ya pana ta kayanyan n i yanyi mazanga ma gbam bawu ya fuda ya dana.

⁹ Adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta kune ku iwauwi i uma u de.

¹⁰ Nsumate n yan ta kadyanshi ka tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de. A vece ta ben tsara a reve ureve u iwauwi i'ya wa naka da.

¹¹ Kulu ku Kawauwi ka ta a asuvu a le, kpm ku yan ta kadyanshi ka upana u ikyamba u Kawauwi n tsupige tsa tsa tuwa ara ne a'ayin a da baci u panai ikyamba yi. Nsumate mari ma ciga ta n reve ko nwere da, ko kpm nida ukuna u na wa gita.

¹² Kashila ka wenike le ta ili i'ya a ka yan kadyanshi a kaci ka ili i'ya ya gita, shegai a a'ayin a le a da ya gita wa. Ukuna u mayun u da a danai vi adama a de a da. Gogo-na Kashila ka suku ta Kulu Keri tsara ku banga ama an a yanka da Kadyanshi ka Shinga ka ku'ari. Ko atsumate a zuba a ciga ta dem a reve ikuna i na yi.

U kanaŋa ta vuma rongu uwulukpi

¹³ Adama a ili i na yi gba, yawunsai mai i rotsongusu tyoku da ya kanaŋa kaci ka de. Yawunsai tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi. A'ayin a da baci ya yawunsa a ikuna i na yi, ya tsara ta uzuwa u uma.

¹⁴ Naka Kashila karinga, kpaci eda mmuku n ne da. Kotsu i gono i kpatala i yain ili i'ya bawu i gain tyoku da i yansa a uma u cau u de wa. A a'ayin a nala yi, i'ari i reve ili i'ya i gain i yain wa.

¹⁵ Kashila ka dangasa da ta i woko mmuku n ne. U kanaŋa ta i woko uwulukpi a ili i'ya dem ya yan, tyoku da Kashila kari uwulukpi.

¹⁶ Kpaci Kashila ka dana ta n kaci ka ne, "U kanaŋa ta i woko uwulukpi, kpaci mpa ma ta uwulukpi." ◊

¹⁷ Cifai i tsu yan ta kvasu a asu u Tata da wari a zuba. Aya uza u afada, kpam u tsu wenike ukuna u shinga a asu u vuma te kapala n uza roku wa. Wa yanka da ta afada a una u ili i'ya i yain. U kanaŋa ta i naka Kashila karinga a'ayin a da ya yan tsumoci pini naha a likimba.

¹⁸ I reve ta gai Kashila ka tsupa ta ili i pige tsara u wauwa da a uma u cingi u de, an u wokoi isheku i de i yansa dem nala. Kpam ili i'ya u tsupukai vi tyoku u zinariya ko azurufa da i'ari wa, kpaci zinariya ko azurufa u tsu bakaŋa wa.

¹⁹ U tsupuka da ta na mpasa n Yesu Kawauwi n da mari n kalen cika. Aya Maku ma Kondom ma Kashila† uza da bawu u nusukai ko uza, kpam wa n ashinda wa, ko kenu.

²⁰ Kashila ka dangasa yi ta adama a ukuna u nala vi caupa kahu a yain likimba, kpam a a'ayin a makorishi a na yi Kashila ka suku yi ta a likimba tsara ya dem wene. Kashila ka yan ta ukuna u nala vi gba adama a de.

²¹ Gogo-na i wushuku ta n Kashila adama a Kawauwi. Kpam adama a da Kashila ka 'yangasa yi a ukpa u naka yi kpam tsupige, ya wushuku ta kpam i zuwa uma a asu u Kashila.

²² Gogo-na u gan ta i cigi atoku a de n uciga u mayun, tyoku da aza da a'ari ilimaci i te a tsu cigamgbana. A wulukpe da ta an i wushuki n Kadyanshi ka Shinga, ukuna u maci u da. Adama a nala, i cigamgbana cika, n ucira u atakasuvu a de.

²³ Kashila ka zuwa ta a doku a matsa da ilimaci i savu. Uma u savu u de a asu u isheku i de u da u wuta wa, kpaci uma u da ele a naka da, wa kotso ta a ukpa. Shegai uma u savu u na wa rongu ta pini bawu makorishi, kpaci u wuta ta a asuvu a kadyanshi ka uma u Kashila, uma u nala vi kpam u da wa kotso wa.

²⁴ Matsumate ma korongu ta:

"Ama gba a'a ta tyoku u mete ma ma tsu laza ma kuwa;

tsulobo tsu le kpam tsu laza tsu kotso

tyoku u tsulobo tsu apalu a kakamba.

Mete mi ma ekpe,

aku apalu a rukpa a iyamba.

²⁵ Shegai kadyanshi ka Magono ma Zuba ka kotso wa." ◊

Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka nala ki, ka gai Kadyanshi ka Shinga ka tsa tonuko da na vi.

2

¹ Adama a nala, u kanaŋa ta i varangu gba ikuna i cingi i'ya ya yansa. I asaka uyinsa ama. Asaka i dansaka kaci ka de aza a shinga kpam nala i'ari wa. Kotsu i yain malyon ko kpam i yain kadyanshi ka ka bala aza roku wa.

² U kanaŋa ta i yain maluwa ma uso mani ma mari uwulukpi ma kulu, tsara i gbonguro n ucira u maci u iwauwi. Sai adama a mani mi tyoku da baba tsu saka mani,

³ kpaci i pede de ukuna u shinga u Yesu Asheku.

Katali ka uma

⁴ Tuwai ara Yesu Asheku Katali ka uma. Ama ushani a 'yuwan yi ta, shegai Kashila ka dangasa yi kpam wa ciga yi ta cika.

⁵ Eda dem tyoku u ne da i'ari. Eda atali a uma a da Kashila ka yanka manyan tsara u mai kuwa ku tsugono tsu ne a asuvu a de. Eda dem kaolo ka adarakpi a uwulukpi a da i'ari, tsara i yansa udarakpa u kulu u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan adama a Yesu Kawauwi.

⁶ Kadyanshi ka Kashila ka tonuko tsu ta ukuna u na vi:

"Wundyai! Ma zuwuka da ta katali

ka ka lakai kalen cika a asu u kuma a Sihiyona†*

ka n dangasai kpm ka n lakai uciga.

Gba uza da baci u wushuki n eyi, wa yan uwono wa.”[◇]

⁷ Mayun da, aya macigi ma de, eda aza da i wushuki n eyi. Shegai aza da a 'yuwan yi, “Katali ka aza a kuma a 'yuwain ka ka lakai cika a asu u kuma.”[◇]

⁸ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta dem, “Aya katali ka ka tsu zuwa ama a ta datsa, katali ka ka zuwa urukpa.”[◇]

A tsu ta datsa ta kpaci a tsu pana kadyanshi ka Kashila a naka ka karinga wa, kpaci nala Kashila ka fo busuko le.

⁹ Shegai eda i'a tyoku u ama a nala yi wa, kpaci eda kaletsu ka ka Kashila ka dangasai ka. Eda ka'olo ka adarakpi a da a gbashikai Kashila yavu Magono, eda ama a uwulukpi u da, kpm eda kaletsu ka Kashila ka. Kashila ka wutukpa da ta a asuvu a karimbi u tuko da a asu u katyashi ka ne. Gogo-na u kana ta i dansa gba manyan ma pige ma pige ma u yansai. Kadyanshi ka Kashila ka dana ta,

¹⁰ “Caupa, eda kaletsu ka wa;

shegai gogo-na eda kaletsu ka Kashila ka.

Caupa i'ari i wusha asuvayali a Kashila wa; shegai gogo-na i wusha ta asuvayali a ne.”[◇]

¹¹ Ama a va, eda amoci a da pini na kpm aza a kugengu. N rono da ta atsuvu kotsu i toni uciga u ili i cingi wa, kpaci a tsu shilakana ta n uma u mayun u de.

¹² Kiranai n tyoku da ya rongo n atoku a de aza da bawu a'ari atoni. Ko a takunku da baci unyushi, eda gai i wenike le ahali a shinga. A ka wushuku ta kpm a naka Kashila tsupige u tuwa baci u yanka likimba afada.

Gorimukoi azapige a de

¹³ Kashila ka ciga da ta i gorimuko gba aza a tsupige. Gorimukoi aza a tsugono,

¹⁴ n azapige a da dem u tsu suku. Yansai nala kpaci magono ma suku le ta tsara a foro gba uza da baci u nusai, kpm u suku le ta tsara a naka uza da yain ili i maci tsupige.

¹⁵ Kashila ka ciga da ta i yain ili i shinga, kpm i yan baci, ya zuwa ta atengeshi a ama da a tsu takunkusu da unyushi a pada bini.

¹⁶ Eda agbashi a da wa; i tsara de kaci ka de. Shegai utsara u kaci u de u naka ucira u da ya yan ili i cingi wa. I tsara ta kaci ka de tsara i woko tyoku u agbashi a Kashila.

¹⁷ Nakai ya dem karinga kpm i wenike uciga u maci a asu u ama a Kashila. Nakai Kashila tsupige kpm i gorimuko magono.

¹⁸ Agbashi, u kana ta i gorimuko azakuwa a de kpm i naka le karinga kain dem. Yanyi nala a asu u aza a shinga n aza a ahali a maci, u kana ta dem i yain nala a asu u aza a asuvu a shen.

¹⁹ Uza yan baci unyushi wa, aku u kawunki upana u ikyamba u ili i'ya bawu u yain adama a da u revei Kashila, Kashila ka pana ta kayanyan ka ne.

²⁰ I lekede ili wa a lapa da baci adama a unyushi u da i yain. Shegai Kashila ka zuwuka da ta unu u shinga i pana baci ikyamba a asu u uyan ukuna u shinga.

²¹ Kawauwi ka iryoci i de, u pana ta ikyamba adama a de. Tonoi dem nala. Upana u ikyamba wa ta a asuvu a ili i'ya Kashila ka zuwa tsu tsu pana. Kadyanshi ka Kashila ka dana ta:

²² “Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa,

kpm u yinsa uza wa.”[◇]

²³ An ama a wisha yi, u tsupa wa. An a zuwa yi u pana ikyamba, u dana ele dem a pana ikyamba wa. U zuwa ta kaci ka ne a akere a Kashila uza da u tsu yan afada a maci.

²⁴ Eyi n kaci ka ne u bidya ta unyushi u cingi u tsunu a ikyamba i ne a mawandamgbani tsara tsu 'yuwan uyan unyushi, kpm tsu rongo n ili i shinga. A tansa da ta adama a a'utsu a ne!

²⁵ Caupa i'ari ta a kugengu tyoku u ncon n da n puwain. Shegai gogo-na i gono de a asu u Kaliniki ka de, uza da wa gufa uma u de.

3

Tyoku da a tsu yan a asuvu a iyolo

¹ Eda aka she i gorimuko a'ali a de. Ko a'ali a roku a 'yuwain baci uwushuku n Kadyanshi ka Shinga ki, uma u shinga u de wa pura ta ugboji u le kapala n kadyanshi ka roku.

² Yan da a ka yan nala an a wenei uma u shinga n u maci u da ya rongo.

³ Kotsu i matsa i lobono a uwene a a'eshi a aza roku wa. Kotsu i dambula kaci ka de n kuca ku kenji ushani wa, ko ili i udyoku i ikebe wa, ko aminya a ikebe a shinga wa.

⁴ Nala wa. U la ta tsulobo a reve vu n tsulobo tsa tsa wuta a katakasuvu ka vunu. Tsulobo tsu nala tsi tsu tsu wuta ta a asu u uvakunku u kaci n ukana u kaci n kakirani. Wa ta n kalen cika a asu u Kashila kpm wa kotso wa.

⁵ Tyoku da gai aka a uwulukpi a caupa a gonukoi kaci ka le n tsulobo u da la vi. A wushuku ta n Kashila kpm a ka gorimuko a'ali a le.

⁶ Hal gai Saratu,† u gorimuko ta vali u ne Ibirahi, an u isa yi uzakuwa u ne. Eda nkere n ne n da, ya yan baci ukuna u shinga kotsu i asaka uwonvo u bishinka da uyan ili wa.

⁷ Nala dem a'ali, u gan ta i wundi aka a de n karinga. I toni n ele mai tyoku da ya rongo kabolo. Kotsu i cifa an i la le n ucira. I reve kpm an ele dem a wushai kune ku shinga ku uma u Kashila. Ya ciga baci ko i te i kangu kvasu ka de ubana a asu u Kashila wa, she i yain nala.

Rongoi mai a asuvu a de

⁸ Gogo-na gba de she i wushuku n atoku a de, i kirana n i'ya ya tsarasa atoku a de. I cigamgbana yavu uza n vangu u da i'ari. I pana asuvayali a atoku, i vakunku kaci ka de.

⁹ Uza u yanka da baci ukuna u cingi, kotsu i yanka yi dem ukuna u cingi wa. Uza roku tonoko da baci kagbani, kotsu i gonuko yi n kagbani wa. Nala gita baci, i zuwuka icun i ama a nala yi unu u shinga. Yanyi nala kpaci Kashila ka isa da ta tsara i zuwuka ama unu u shinga. Kpm eda dem Kashila ka zuwuka da ta unu u shinga.

¹⁰ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta,
"Uza wa ciga baci u rongo n mazanga
n a'ayin a shinga,

u kana ta u kirana n kaletsu ka ne a asu u udansa kadyanshi ka gbani.

U kirana kpm n unu u ne a asu u uyansa ka'an.

¹¹ U kana ta u suma uyansa ukuna u cingi, u gono u yansa ukuna u maci.

U matsa u wene u rongo n ya dem na ndishi n shinga.

¹² A'eshi a Magono ma Zuba a ka wundya ta aza da a ka yansa ukuna u shinga.

Kpm atsuva u ne a'a ta ukupki tsara u pana ka le a yan baci kvasu.

Shegai u tsu kpatalaka ta aza da a tsu yansa ukuna u cingi kucina." ^o

¹³⁻¹⁴ Ya wa yanka da ukuna u cingi i'a baci ufofusi i yanka le ukuna u shinga? Shegai a ka yan da baci mavura an ya yansa ukuna u maci, kotsu i pana uwonvo wa kpm kotsu i namgba asuvu wa. Kashila ka naka da ta katsupi ka ya yansa ukuna u da wari u shinga.

¹⁵ A unu u da ya dambula a asuvu a de, she i lyaka Kawauwi kayala tyoku u Asheku n katakasuvu ka de. I rongo ufofusi u da ya wushunku uza da baci dem u wece da i tonoko yi ili i'ya i zuwai i'ari n uzuwa u uma. Kpm u kana ta i yain u da sawu na unaka tsupige.

¹⁶ I rongo n atakasuvu a de sarara. Pini nala, ama a dansa baci kagbani a kaci ka de, a ka woko ta n uwono a wene baci uma u shinga u da ya rongo an i'ari aza a Kawauwi.

¹⁷ Cifa, u la ta tsulobo i yain ukuna u shinga i pana ikyamba, Kashila ka baci ka cigai u da nala. I pana baci ikyamba nala, u la ta tsulobo n u da ya pana ikyamba an i yain ukuna u cingi.

¹⁸ Kawauwi ka pana ta dem ikyamba an u kuwai adama a unyushi u cingi u tsunu, kpm wa doku wa yan nala wa. U yan unyushi u cingi wa, shegai u kuwa ta adama a aza a unyushi u cingi tsara u tuko tsu a asu u Kashila. Ikyamba i ne i kuwa ta, shegai a 'yangasa yi n ucira u Kulu Keri.

¹⁹ Aku ku zuwa yi u ba u yankai a'ulu a akushe a da a'ari a kuwa ku a'ali ku'ari.

²⁰ Ama a na yi a 'yuwan ta upanaka Kashila a'ayin a da Nuhu wa yan kpatu. Shegai Kashila ka yan ta ahankuri n ele. Ama kulla a uwa ta pini a kpatu ki, aku Kashila ka wauwa le a mini mi.

²¹ Mini ma nala mi ma woko ta yavu ulyubu u da wa wauwa da gogo-na. Shegai ulyubu u uza u ashinda a ikyamba u da wa. U ukpatala ubana a asu u Kashila n katakasuvu ka de sarara da, kpaci a 'yangasa ta Yesu Kawauwi a ukpa.

²² Gogo-na Kawauwi ka ta a zuba ndishi a kukere ku ulyaki ku Kashila. Gba atsumate a zuba n ucira kau-kau u zuba n gba ityoni i cingi u kana ta a pana ka yi.

4

Ya dem yain tyoku u Kawauwi

¹ An u wokoi Kawauwi ka panai ikyamba n ikyamba i ne, eda dem she i fofuso i yain nala. Ili i'ya i zuwai tani i'ya, i wushuku baci ya pana ikyamba adama a Kawauwi, uyan u unyushi u cingi u da la vi ya suma.

² Nala kparam ya tono upana u kayanyan u cingi u ikyamba i de wa. Shegai ya yanka ta gba uma u de manyan i yain i'ya Kashila ka ciga.

³ I'ari i barakpa ta n i yanyi ili i'ya aza da bawu a revei Kashila a ka yansa. Tsishankala tsu kabarikete, uciga u ili i cingi, i rongoi a kuso n i gutukpi, ya yansa kparam abiki a gbani hal n isoshi i kabarikete, i lyakai ameli kayala ili i'ya Kashila ka kovo.

⁴ Aje a cau a de a yan ta majiyan an bawu ya bansa kparam n ele a asu u uyansa ukuna u gbani vi. Hal gban a ka yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka de adama a ukuna u nala vi.

⁵ Shegai u kana ta a wushunku uza da wa tuwa u yanka ya dem afada, aza a uma n aza da a kuwai gba.

⁶ Adama a nala, Yesu yanka ta aza da a kuwai vi ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga. Ko an u wokoi a ka yanka le dem afada tyoku u ama da a buwai, yanka da u yanka le nala tsara a tsara a'ayin a da a ka kpatala a rongo a asuvu a uma tyoku da Kulu ku Kashila ku tonoi n ele.

⁷ Ko ndya wa ya kotsu ta na n a'ayin kenu. Adama a nala i vakunku asuvu a de, i kana kaci ka de tsara i yain kavasu.

⁸ Gba ili i'ya gban i lakai kalen i'ya, i lyai kelime n i weniki atoku a de uciga u maci. Ili i'ya kparam i zuwai i'ya, ya cimbusuka ta gba ikuna i cingi i kakuma i'ya a ka yanska da.

⁹ U kana ta i wushi ama a'uwa a de, kparam kotsu i yain tsali wa.

¹⁰ Kashila ka naka ta ya dem kune icun kau-kau. U gan ta i yanka ili i'ya Kashila ka naka da manyan mai, tsara i wenike ukuna u shinga u Kashila a asu u ama.

¹¹ Avu uza da Kashila ka nakai kune ku ku'ari, vu yain ka yavu Kashila ka ka dansa a asuvu a vun. Isa da a isa vu vu banga ama? Banga le n gba ucira u da Kashila ka naka vu. Pini nala, Kashila ka wusha ta tsupige tsu ili gba a asu u Yesu Kawauwi. Tsupige tsu Kashila ta ta pini hal ubana bawu utyoku, nala kparam dem ucira u ne. Ami.

A ka yan da ta mavura

¹² Ama a va, kotsu i yain majiyan an a ka konduso da n upana u ikyamba yavu i'ari a asuvu a akina wa. Kotsu i wene yavu ukuna u roku u da u savu wa.

¹³ Wa laka da ta tsulobo i yain mazanga an eda dem i uwai a asuvu a upana u ikyamba u Kawauwi. Yansai nala ya tsara ta mazanga cika a'ayin a da baci a wenikei tsupige tsu ne.

¹⁴ A yanka da baci kagbani adama a kala ka Kawauwi, i tsala vi de una u shinga, kpati u wenike ta an tsupige tsu Kulu Keri ku Kashila tsari n ada.

¹⁵ Mai da wari uza u pana ikyamba u wuna baci ama gbani gbani, ko uboku ko kparam ukuna u gbani u roku u da uza u yain. Nala dem wari, uza wa uwusa baci ukuna u ama kabarikete u gan ta u pana ikyamba.

¹⁶ Nala wari wa, a ka yan da baci mavura an i'ari Atoni. Kotsu i pana uwono n upana u ikyamba u nala vi wa. Shegai i cikpala Kashila an i'ari n kala ka nala ki.

¹⁷ Gogo-na da a'ayin a da Kashila ka gita afada a ne, kparam wa gita ta u yanka kuwa ku ne. Pini nala, a gita baci n atsu an tsari Atoni, ndya ya woko makorishi ma aza da a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka ne?

¹⁸ Kadyanshi ka Kashila ka da,

"Iwauwi i tsu tuwa ta a asu u ama a shinga n upana u ikyamba, shegai ama da a 'yuwain upanaka Kashila kparam a tsu nususa, ama a na a ka la ta ama a shinga upana ikyamba." ◊

¹⁹ Ili i'ya ukuna u na wa tono u da: va pana baci ikyamba tyoku da Kashila ka ciga, vu lyai kelime n unaka kaci ka vun u asu Kashila uza da yan vu. Vu lyai kparam kelime n uyansa ili i shinga, wa banga vu ta. Mayun, wa kpada vu ubanga wa.

5

Uwenishike ubana a asu u nkoshi

¹ Gogo-na nkoshi ma Atoni n da ma dansaka. Mpa dem makoshi ma kparam n wene ta upana u ikyamba u Kirisiti Kawauwi. Ma tono yi ta a tsupige tsu ne n karinga ka ne u gono baci.

² Tyoku da aliniki a tsu kirana na ncon n le, nala dem u gain i kirana n gba ko ya baci Kashila ka zuwai a akere a de. I yain u da n uciga u de, kotsu i yain tsali an ya yan u da wa. I yain nala an ya pana kayanyan ka ugbashika Kashila. Kotsu i yain nala n i zuwi uma a ili i likimba i'ya ya tuwa da wa.

³ Kotsu i gonuko kaci ka de azapige hal n i baranasi ama kabarikete wa, shegai i gonuko kaci ka de i woko iryoci i shinga.

⁴ Nala kparam, Magono ma Aliniki ma tuwa baci, wa naka da ta funi u tsupige u da bawu wa kporo.

Uwenishike ubana a asu u aloba

⁵ Edā aloba, panai karinga ka nkoshi. Gbā de kpam she i 6āngāmbānā yavu agbashi a dā a vakunki kaci ka le, kpaci

“Kashilā ka 'yuwan tā aza dā a'arī n arādī, u nākai kpam ukuna u shinga u ne a asu u aza dā a vakunki kaci ka le.” ◊

⁶ Adama a nala, i vakunku kaci ka de a ucira u Kashilā. A'ayin a dā baci a'ayin a ne a tuwāi, wa rādāgbā dā tā a zuba.

⁷ Tsunki Kashilā gbā ili i'ya ya 6āla dā, kpaci wa kirana tā n adā.

⁸ Kain dem i rongo a uwundya n afoḃi. Kalapānsi ka utokulalu u de, kpam aya pini wa genge tyoku u gabako wa bolo uza dā wa kaṅa tsarā u takuma. ⁹ Shamgbai n ucira a ili i'ya i wushuki n i'ya, nala ya yan i lyai kaci ka ne n ucira. U gan tā i reve, gbā Atoni a Asheku ko nte wa a likimba a ka pana tā icun i upana u ikyamba u na vi.

¹⁰ A'ayin a dā baci i panai ikyamba kenu, Kashilā ka kirana tā n adā, kpam u zuwa atakasuvu a de a gbama, wa zuwa dā tā kpam i shamgba n ucira. Yan dā Kashilā ka tsu yan nala adama a dā wari uza u shinga a'ayin dem. U zuwa dā tā i tsarā tsupige tsu ne bawu utyoku a asu u dā u 6olomgbono dā n Kawauwi.

¹¹ Kashilā ka lya tā tsugono tsu ko ndya wa hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani

¹² Ma wundya tā Sila tyoku u utoku kpam uza dā n wushuki n eyi. U 6āngā mu tā a asu u ukorongu maku ma ukanikorongi u na vi. Ili i'ya i zuwai n korongi u dā i'ya, tsarā n gbamatangu dā, kpam n tonuko dā tyoku dā Kashilā kari uza u shinga, adama a dā kain dem i rongo uwushukusu n eyi.

¹³ Atoni a Babila* a ka sukunku dā tā idyani. Kashilā ka dangasa le tā dem tyoku dā u dangasa dā. Maku ma vā dem Marku wa danasa dā tā.

¹⁴ Damamgbana i asuvu a uciga u Atoni. Kavasū ka vā ka Kashilā ka nākā dā ndishi n shinga, edā aza dā i'ari aza a Kirisiti Kawauwi.

◊ 5:5 Tzg. 3:34. * 5:13 Arevi a Tagarāda u Kashilā a wushuku tā an Bituru yankai “Babila” manyan tsarā u yain kadyanshi a kaci ka ilyuci i Roma.

Ukanikorongi u Ire u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Ukanikorongi u ire u da u wutai ara Bituru ubana a asu u Atoni aza da a wacuwai a asu kau-kau u da na vi.

A asuvu a ukanikorongi u na vi, Bituru tonuko ta ayain a kaneshi, Kashila ka kirana ta n aza da a korongi Tagarada u Kashila, adama a nala u gan ta Katoni dem ka reve Tagarada u Kashila mai. U todugbuso ta kpm u da, a ka yan ta awenishiki a kaBan, u wenikei kpm tyoku da a ka reve ili i maci n i kaBan. A makorishi u da a zuwa uma a a'ayin a da Kawauwi ka gono.

Awenishiki a kaBan n uwenishike u kaBan u da pini ushani gogo-na. Adama a nala, u kana ta Atoni a reve Tagarada u Kashila mai. Tsu kondo baci a Tagarada u Kashila, tsa wene ta an Asheku Kawauwi wa gono ta, adama a nala a da tsari n uzuwa u uma u da bawu uza roku wa fuda wa wusha tsu u da vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Tyoku da Atoni a Asheku a gain a rongo (1:3-15)

Tsupige tsu Kawauwi (1:16-21)

Ntsumate n awenishiki a kaBan (2:1-22)

Ugono u Asheku mayun da (3:1-18)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Simo Bituru, kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kasuki ka ne ka dem mari. Gba de da ma koronku, eda aza da i'ari n upityanangu tyoku da tsari n u da. Upityanangu u nala tani wa ta n kalen cika, kpaci Kashila n Yesu Kawauwi alya a naka tsu u da adama a ukuna u maci u le.

² Ma ciga ta Kashila ka wenike da ukuna u shinga na ndishi n shinga cika a'ayin a da baci i'ari a ureve Yesu n i revi, kpaci aya Kashila n Asheku a tsunu.

Ili i'ya i zuwai tsari n uzuwa u uma

³ An ureve u Yesu u tsunu wari a ulya kapala, u yanka ta ucira u tsugono u ne manyan tsara u naka tsu gba i'ya tsa ciga, kpm tsu rongo tyoku da wa yankpa Kashila. U isa tsu ta tsu tuwa tsu wushi tsupige tsu ne, tsu wushi kpm ukuna u shinga u ne.

⁴ N ucira u pige u nala u da kpm u naka tsu kazuwamgbani ka pige ka pige n ka shinga ka shinga. U zuwamgbana ta u da a ka zuwa tsu ta tsu lai a asuvu a ukuna u cingi u da u kyawan tsu u da uyawunsa u ukuna u cingi u tsu tuko. U zuwamgbana ta kpm u da ya woko ta tyoku u Kashila.

⁵ Adama a nala, cinda i wokoi tyoku u Kashila, kotsu i kaka tsara i doku ukuna u shinga a asuvu a upityanangu u de. Uma u ukuna u shinga u tsu zuwa da ta i doku ureve u Kashila cika.

⁶ Ureve u Kashila u tsu tuko ta ukana u kaci. Ukana u kaci kpm u tsu tuko ta akawunki. Akawunki yi kpm a tsu zuwa da ta i rongo gba adama a Kashila.

⁷ Ya rongo baci nala, ya yan ta n uciga u atoku. A makorishi kpm ya yan ta n uciga u maci a asu u ama gba.

⁸ I lya baci kelime n udoku u ili i shinga i na yi, ya bishinka da ta uwoko aza a gbani n aza a ndishi n gbani, i yain kpm ili i shinga ushani adama a ureve u Asheku Yesu Kawauwi.

⁹ Shegai aza da a kpa dai uyan ili i shinga i na yi arumba a da, ko kpm a ka wene mai wa. A asansa ta an Kashila ka zai uma u cau u le u unyushi u cingi.

¹⁰ Ama a va, adama a nala, u kana ta i doku uyan ili i'ya ya wenike an Kashila ka isa da mayun, i wenike kpm an u dangasa da i woko ama a ne. I yan baci nala ya tafa tsu wa, ya rukpa tani wa.

¹¹ Kashila kpm ka wusha da ta mai a asuvu a tsugono tsu Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu.

Zuwai atsuvu a asu u akani a Kashila

¹² I reve de ili i na yi, kpm i'ari kushani a ukuna u mayun n ucira. Gba n nala ma ciga ta n rongo da ucibusuka ili i na yi.

¹³ Wa lobono ta n rongo da ucibusuka ili i na yi hal she kain ka n kuwai.

¹⁴ Kpm Asheku Yesu Kawauwi u wenike mu de a ka barakpa wa ma kuwa ta.

¹⁵ Adama a nala, ma matsa ta n wene n wenishike da ili i na yi mai. Ma ciga ta i cifa ko u barakpa baci an n lazai.

¹⁶ An tsu tonuko da tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ka gono n ucira, itete i ugboji i'ya uza roku u yain i'ya tsa dansa wa. Tsu wene ta tsupige tsu ne mayun n a'eshi a tsunu.

¹⁷ Kashila Tata u naka yi ta tsupige tsa a radagba yi kpam an u isa yi n kalagatsu a asu u Ucira n Tsupige, u da, "Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi." ^o

¹⁸ Tsa ta pini a zuba u masasa ma uwulukpi ma nala mi ka'bolo n Yesu a'ayin yi, kpam tsu pana ta kalagatsu ki ka dansai a zuba.

¹⁹ Gba ikuna i na yi i zuwa tsu ta tsu doki tsu wushuki ili i'ya ntsumate n danai vi mayun da. Adama a nala she i gonuko ugboji a asu u kadyanshi ka le ki i woko yavu macikalum ma ma wantukpa a karimbi. Lyayi kelime n i yanyi ili i na yi hal kain ka Kawauwi ka wenikei kaci ka ne kpam katyashi ka ne ka wantukpai a atakasuvu a de.*

²⁰ Ili i'ya i lakai gba, u kana ta i reve a'ayin a da baci ntsumate n yain kadyanshi a Tagarada u Kashila, ara le da ka wutai wa. [†]

²¹ Ntsumate mi a tsu yan kadyanshi adama a da an ele a ka ciga a dansa wa. Nala wari wa. Kulu Keri ka ku tsu zuwa le a dansa akani a Kashila.

2

Awenishiki a ka'aban

¹ A'ayin a da a wurai, a yan ta ntsumate n ka'aban aza da a yain kadyanshi a asuvu a Isara'ila, nala kpam a asuvu a de ya tsara awenishiki a ka'aban. A ka yan ta manyan n ugboji a tuko ka'aban ka ka tuko kunangasu a kaci ka Kashila. A ka 'yangasaka ta Ashekapige, uza da u wauwa le. Ele n kaci ka le dem a ka barakpa n uwusha u ukpa wa.

² Ama ushani a ka tono ta uwenishike u cingi u le, aku a toni ukuna u gbani u uwono u le. Adama a le ama a ka dansa ta kadyanshi ka gbani a kaci ka Kawauwi n uwenishike u mayun u ne.

³ Awenishiki a na yi a'a ta n kurura, kpam a tsu yanka ta ugboji n ka'aban manyan a ryafa da. Shegai Kashila ka bidya ta u wacinsa le tun caupa kpam ukpa u le wa ta a ure.

⁴ Kashila ka jebige atsumate a zuba mavura a'ayin a da a yain unyushi u cingi wa. U tsu varangu le ta a asu upana u ikyamba kpam a asuvu a a'ele a lyungu-lyungu a karimbi, nte a ka rongu pini hal a'ayin a afada.

⁵ Kashila ka jebige ama mavura a likimba a'ayin a cau a Nuhu wa. U wauwa ta Nuhu n ama a shindere aza a kuwa a ne. Nuhu rono ta ama atsuva a kaci ka afada a maci a Kashila, pini nala, Kashila ka cimbusai gba likimba n ama a cingi yi n mini ma pige.

⁶ U doki u yain ilyuci i Sodom n Gomora mavura u da'bai i'ya u gonukoi i'ya kakomo. U zuwai a wokoi iryoci a ili i'ya ya gita n aza da a kpa'fai upanaka Kashila.

⁷ Shegai gba n nala, Kashila ka wauwa ta Lutu. Lutu vuma da rongoi n Kashila mai da, kpam u pana kayanyan ka ukuna u gbani n u cingi u da a ka yansa a asu u da wari vi wa.

⁸ An u wokoi vuma da uza da wa pana Kashila karinga, u dambula ta a asuvu a ne cika an u wenei tsicingi kpam wa panasa ukuna gbani kain dem.

⁹ Ili i na i wenike ta an Kashila ka fuda ka wauwa ama da a ka tono yi mai a asuvu a upana u ikyamba u da a ka panasa. Ili yi ya wenike ta dem an Kashila ka kana ama da a 'yuwan yi unaka karinga, kpam wa lya ta kelime n uyan le mavura hal ubana kain ka afada.

¹⁰ Kashila ka doku ta upana u ikyamba u ama da a ka tono uciga u ili i ikyamba i le kpam a 'yuwan yi unaka karinga. I cun i ama a na yi a'a ta n aradi kpam a bidya kaci ka le evu wa. Hal gban a tonusukoi tsupige tsu aza a zuba kadyanshi ka gbani, kpam a tsu wece kain ka a ka yan nala wa.

¹¹ Shegai atsumate a zuba a la ta ama a na yi ucira cika, kpam gba n nala atsumate a zuba yi a tsu tonusuko tsupige tsu aza a zuba a nala yi kadyanshi ka gbani a kapala ka Kashila wa.

¹² Ama a na a'a ta tyoku u nnama n mete n da bawu n tsu yan majiyan. N da a matsai tsara a kana a wuna. A tsu tonuko ta ili i'ya bawu a revei kadyanshi ka gbani. Ahali a cingi a le a da a ka wuna le.

¹³ A ka wusha ta ukpa u woko katsupi ka malen ma manyan ma le adama a ukuna u cingi u da a ka yansaka ama. A tsu yan ta mazanga a'ayin a da a ka yan ukuna u cingi ko n kaara

^o 1:17 Mat. 17:5; Mak. 9:7; Luk. 9:35. * 1:19 Idani i na n Tsiheline i'ya, "She a'ayin a da kain ka wansai kpam katala ka kpasani ka 'yangai a katakasuvu ka vunu." [†] 1:20 A ka fuda ta a ka reve idani i Tsiheline pini na n kalen ka na dem, "U kana ta vu reve an uza wa la wa reve akani a ntsumate n kaci ka ne wa."

ka baci. A tsu tuko tã uwono a kaḅolo ka ðe, a gonuko ðã aza a ashinda. A tsu lya tã kelime n a yanyi ukuna u kaḅan u na vi ko a ka lya baci ilikulya kaḅolo n aḁã a asu u abiki.

¹⁴ A tsu yan tã tsishankala n a'eshi a le, kpam a tsu cuwã n uyan unyushi wa. A tsu kpatalãsa tã aza ða bawu a shamgbai a asu u te a yain unyushi. A tsu wenishike tã kaci ka le kurura, ele aza ða a yankai unã a ða.

¹⁵ A aṣaka ðe ure u maci a tonoi ure u matsumate Bala'am† maku ma Beyu. Bala'am vuma ða uza ða u lai uciga ikebe a asu uyan ili i'ya bawu i gain. ^o

¹⁶ Shegai makparyagi ma ḅarana tã Bala'am. Manama ma bawu ma tsu dansa, ma dana tã ukuna yavu vuma ma ḅishinkai matsumate mi uyan ijan i ne.

¹⁷ Ama a na a'a tã yavu a'eshi a mini a ða a ekpei. Tyoku u alishi a ða a tsu kyawunsa a zuba a uwule ða a'ari. A tsu yan tã kazuwamgbani cika shegai ko i te a tsu shadangu wa. Kashilã ka zuwa tã icun i ama a na yi a asu u ða u lakai karimbi.

¹⁸ Ama a na yi a tsu yan tã araḁi n kadyanshi ka gbani. Vuma wa yan baci evu n u'aṣaka ure u cingi, ama na yi a ka yanka tã kurura ku cingi ku le manyan a gonuko yi a ure u cingi.

¹⁹ A yanka tã ya dem kazuwamgbani ka utsara u kaci, shegai ele dem agbashi a uyan sa ukuna u cingi a ða, kpaci ama agbashi a ili i'ya ya tono n ele a ða.

²⁰ Ama a ka tsara tã iwauwi a ili i likimba i'ya ya nangasa le, a tuwã baci a asu u Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi. Shegai ili i nala yi i doku baci i kaṅai ama a nala yi pini, hal i lyai kaci ka ama ki, upana u ikyamba u le wa la tã upana u ikyamba u cau.

²¹ Wari wa laka tã ama a nala tsulobo a'ari a kpaḁã baci ureve ili i'ya ya zuwa Kashilã upana u kayanyan. U lobono wa, ko kenu, uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u 'yuwan kadyanshi ka uwulukpi ka shinga ka Kashilã ka naḁã le a yain.

²² Ili i'ya i'ari i mayun a asuvu a tsizagaḁi tsu na tsi, i mayun i'ya dem a asu u ama a na yi, "Mashe ma tsu gono tã tsara ma lyai tsishami tsu ne." Tsizagaḁi tsu roku kpam tsu dana tã, "A sumbã baci maburusunu, ma gono tã a asu u icadi."

3

Yesu wa doku tã wa gono

¹ Aza ða ma ciga, gogo-na n koronku ðã ðe ikanikorongi i re, kpam a asuvu a ikanikorongi yi n matsã tã tsara n zuwa ðã i yawunsa mai kpam i ciḅa dere.

² Ma ciga tã i ciḅa i reve kpam n akani a ntsumate ma uwulukpi n caupa, ma ciga tã kpam i ciḅa i reve kpam ili i'ya Asheku n Kawauwi ka tsunu ka zuwai asuki a tonuko ðã i yain.

³ Wã tã n kalen cika i reve a a'ayin a makorishi a ka yan tã aza a majari, aza ða a ka dosuso ukuna u maci, a yain gbã ili i cingi i'ya a ka ciga a yain.

⁴ A ka dana tã, "Utuwã u ða u zuwamgbana i wa tuwã vi u ða te? Azapige a kagitã a kuwã ðe gbã, kpam ko ndya wa i'a tã tyoku ða i'ari tun a kagitã ka uyan likimba."

⁵ Shegai ama a na yi a zuwa tã kaci ka le a aṣansa an tun caupa Kashilã ka yain zuba, u wutukpai uyamba a asuvu a mini u zuwai kpam mini ma kyawain uyamba vi n kadyanshi ka ne.

⁶ An a tsara i yain a'ayin, Kashilã ka zuwai mini ma nala mi ma wacinsa i likimba.

⁷ Shegai Kashilã ka tonuko tã zuba n likimba u gogo-na a yain pini hal ubana kain ka afada. Pini nala, aku akina a tuwã le, kpam a wacinsa aza ða bawu a wushuki n Kashilã.

⁸ Aza ða ma ciga, kotsu i aṣansa an Kashilã ka tsu wene kain ka te yavu ayen kazu ka te wa, u wene kpam ayen kazu yavu kain ka te.

⁹ Aza roku a bidya tã Magono ma Zuba ma ḅaraḁã tã kahu u shadangu kazuwamgbani ka ne, shegai nala wari wa, wa ḅaraḁã tyoku ða a ka yawunsa wa. Wã tã n ahankuri ara ðe. Wa ciga ko uza u kuwã wa, shegai wa ciga tã ya dem u kpatala ugono ara ne.

¹⁰ Kain ka Asheku kã tã a utuwã ka danda ama tyoku ða kaboki ka tsu tuwã. Zuba kpam wa kotso tã n mawurã ma pige, aku akina a runukpa ko ndya wa. Wa wenike tã ya dem tyoku ða a ka toḁugbo likimba n gbã ili i'ya i'ari pini kpam a kiḁãga u ða ugana.*

¹¹ An u woko i a ka wacinsa ko ndya wa, icun i ama a eni a ða ya woko? Adama a nala she i gbashika kpam i naḁã Kashilã tsupige n uma u ðe.

¹² I zuwa a'eshi a ðe a kain ka nala ki i ḅanga ka ka tuwã gogo. A'ayin a nala yi a ka wacinsa tã zuba n akina, kpam gbã i'ya i'ari pini a akina yi i darakpa.

¹³ Shegai tsa vana tã zuba u savu n likimba u savu u ða Kashilã ka zuwamgbana i wa yan, likimba ða gbã aza ða a'ari pini a ka yan ili i'ya Kashilã ka danai i'ari dere.

Idyani i makorishi

^o 2:15 Mkc. 22:1. * 3:10 Akorongi a cau a roku aza ða a purã a tagaraḁa u 2 Bituru a korongu tã "kpam ili i likimba ya darakpa tã n usuḁugbi u shen cika."

¹⁴ Aza da ma ciga, adama a nala, she i rongo na ndishi n shinga n Kashila kpam i yain gba i'ya ya yan i rongo mai bawu unyushi u cingi a asuvu a a'ayin a da ya vana ukuna u na u gita vi.

¹⁵ Kotsu i cifa, Magono ma Zuba uvana u da wari tsara ama a tsara kabala ka a ka tsara iwauwi. Tyoku da utoku u tsunu Bulus uza da tsa ciga, u koronku da n ureve u da Kashila ka naka yi.

¹⁶ Bulus yan ta kadyanshi ka ili i na ki asuvu a gba ikanikorongi i'ya u korongusi, shegai ili i roku i'ya u korongi vi i wuyana ta ureve. Aza roku aza da bawu a revei ili n aza da bawu a shamkpai kaci ka le a asu u te a vura ta ikanikorongi i ne yi tsara i naka kalen ka roku kau. Nala dem a tsu yan n apashi a roku a Tagarada u Kashila. Pini na kaci ka le ka a ka ronuko uwacinsa.

¹⁷ Aza da ma ciga, a rono da ta atsuvu kaku kahu kain ki, i kirana kotsu unyushi u ama a cingi u na u pura da ugboji wa. Shamgbai a asuvu a uwushuku u de, kotsu i rukpa wa.

¹⁸ I lyai kelime n ugbama a asuvu a ukuna u shinga n ureve u Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu. Asaka tsupige n karinga u woko ara ne n gogo-na hal ubana. Ami.

Ukanikorongi u Kagita u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u kagita, u isa ta aza a uyan kaneshi vi mmuku n ne. Cinda Yahaya kasuki ka kpm makoshi ma Atoni a a'ayin a nala yi, nala wenike ta an ukanikorongi vi u Atoni u da gba.

A ukanikorongi u na vi, Yahaya yan ta kadyanshi ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila. U yan ta ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila ki icun ku re. Ure u kagita u da uza u rongo a katyashi ka Kashila. Ure u ire kpm u da uza u rongo a uciga u Kashila.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi ka urongo a katyashi ka Kashila u da uza u rongo tyoku da Kashila ka ciga. Adama a nala ili i'a kpm la i'ya ya rongo usokongi a asu u ama n Kashila kpm wa. Tagarada vi u yan ta kpm kadyanshi ka uza u rongo a uciga u Kashila u da uza u cigi atoku pini na a likimba. A makorishi, u cifuga tsu ta an tsari n utsara u kaci u pige tsu baci kabolo n Kawauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Udani u da wa naka uma (1:1-4)

Kashila ka katyashi, Yesu kpm aya iryoci i tsunu (1:5-2:6)

Kazuwamgbani ka savu (2:7-17)

Atokulalu a Kawauwi na mmuku n Kashila (2:18-3:10)

Uciga u Kashila n uciga u tsunu (3:11-4:21)

Utsara u kaci n likimba (5:1-21)

Akani a uma

¹ Uza da tun caupa wari pini a kagita ki, aya uza da tsu panakai kpm tsu wenei. Tsu wene yi ta n a'eshi a tsunu, tsu sawa yi kpm n akere a tsunu. Aya Yesu Kirisiti Kawauwi Udani u uma.

² Uza da u tsu naka uma, u tuwa ta ara tsunu! Tsu wene yi ta, kpm tsa tonuko da ili i'ya tsu wenei vi. Gogo-na ukuna u uma u da bawu wa kotso u na u da wari n Tata vi kpm u tuwa tsu vi, u da tsa tonuko da.

³ I'ya tsu wenei kpm tsu panai i'ya tsa tonuko da, tsara eda dem i tsara urongo u kabolo n ats u nala vi. Kabolo ka tsari n u da n Tata n Maku ma ne Yesu Kawauwi.

⁴ Koronku da tsa koronku da ili i na yi tsara i shadangu n mazanga kabolo n ats.

Kashila katyashi ka

⁵ Udani u da tsu panai ara Yesu Kawauwi u da na, kpm u da tsa tonusuko da: Kashila ka katyashi, kpm wari n karimbi wa, ko kenu.

⁶ Tsu da baci tsu n uma kabolo n eyi, kpm tsu lyai kelime n urongo n uma u tsunu a asuvu a karimbi, aza a kaan a da tsari, tsa tono ukuna u mayun wa.

⁷ Shegai tsa rongo baci a asuvu a katyashi tyoku da Kashila ka rongo a katyashi, tsa rongo ta la vi kabolo n atoku. Kpm mpasa n Maku ma ne Yesu n wulukpe ta unyushi u cingi u tsunu.

⁸ Tsu da baci tsu n unyushi u cingi wa, kaci ka tsunu ka tsa yinsa, kpm ukuna u mayun wari a asuvu a tsunu wa.

⁹ Shegai tsu dana baci unyushi u cingi u tsunu, wa cimbusuka tsu ta. Kpaci Kashila ka tsu shadangu ta kazuwamgbani ka ne, wa yan ta ili i'ya i'ari mai. Wa wulukpe tsu ta a asuvu a ukuna u cingi u da tsu yain.

¹⁰ Tsu da baci tsu yan unyushi u cingi wa, Kashila ka tsa isa uza u kaan. Kpm tsa wenike kadyanshi ka ne a asuvu a atakasuvu a tsunu wa.

2

Yesu da kabangi ka tsunu

¹ Mmuku n va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da ili i na yi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai i nusa baci, kain dem Yesu Kawauwi uza da wari uza u maci, wa folo ta Tata a unu u tsunu.

² Aya udarakpa u unyushi u cingi u tsunu. Unyushi u tsunu u da gbam u bidyai koshi wa, shegai hal n unyushi u ama a likimba gba.

³ Nala tsa reve an gogo-na tsu revei Kashila, tsa tono baci udani u ne mai.

⁴ Uza da baci dem u danai, "N reve ta Kashila," shegai bawu wa tono ili i'ya u danai, vuma nala uza u kaan da. Kpm wa n ukuna u mayun a asuvu a ne wa.

⁵ Shegai tsa yan baci ili i'ya Kashilā ka danai, kpm uciga u ne wari ara tsunu tyoku da u gain u woko, tsa reve ta an tsari ama a ne mayun.

⁶ Tsu da baci atsua ama a ne a da, tsu rongo tyoku da Yesu rongoi.

Kashilā ka da tsu cigi atoku a tsunu

⁷ Aje a va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da adama a da ma naka da mele ma savu wa. Ma gai a naka da caupa vi ma, kpm i reve ta n udani vi.

⁸ Shegai u savu u da dem. Kawauwi ka wenike ta an mele mi mayun da, eda kpm dem i wenike ta an mayun da. Kpaci karimbi ki ka ta a ucimba, katyashi ki kpm kari a uwakana.

⁹ Uza u dana baci, "A katyashi ka ma rongo," shegai wa kovo utoku u ne, vuma nala vi a karimbi ka wa rongo.

¹⁰ Uza da baci wa ciga atoku a ne, a katyashi ka wa rongo kpm wa tuko utadatsasa wa.

¹¹ Tsa kovo baci atoku a tsunu, a karimbi ka tsa rongo kpm tsa wala pini. Tsu reve kpm a asu u da tsa bana wa, kpaci tsa wene ure n karimbi wa.

¹² Koronku da ma koronku da, mmuku n va,

kpaci Kashilā ka cimbusuka da de unyushi u cingi u de adama a ili i'ya Yesu yain.

¹³ Koronku da ma koronku da, isheku,

kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere,

kpaci i lya ta kaci ka uza u cingi vi.

Koronku da ma koronku da, mmuku,

kpaci i reve ta Tata.

¹⁴ Koronku da ma koronku da, isheku,

kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere,

kpaci i la ta u ucira.

Udani u Kashilā wa ta ara de,

kpm i lya de kaci ka uza u cingi vi.

¹⁵ Kotsu i cigi likimba ko kpm ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne wa. Ya ciga baci likimba, uciga u Tata wa la vi ara de wa.

¹⁶ Tsa rongo baci tyoku da likimba wa ciga, kain dem tsa rongo ta uciga tsu yain ili i'ya i'ari unyushi. Tsu cigi tsu tsara ili i'ya baci dem tsu wenei, tsu yain dem aradi a ili i'ya baci dem tsa yan kpm tsari n i'ya. Ko an u wokoi ili i nala yi unyushi u da. Gba ili i nala yi i Tata i'ya wa, shegai i likimba i'ya.

¹⁷ Likimba n gba ili i'ya i'ari pini ya wura ta, shegai uza da baci wa yan ili i'ya Kashilā ka ciga, wa yan ta n uma hal ubana.

Utukulalu u Kirisiti Kawauwi

¹⁸ Mmuku n va aza da ma ciga, a'ayin a makorishi a da. I pana ta a da utukulalu u Kawauwi wa ta a utuwa, gogo-na kpm atukulalu a Kawauwi a da pini na ushani. Nala tsu yain tsu reve an a'ayin a makorishi da na vi.

¹⁹ Ama a na yi a asaka de kuwa ku Atoni ku tsunu, kpaci a'ari a asuvu a tsunu mayun wa. A da baci mayun da a'ari a asuvu a tsunu, a'ari a ka shamgba ta n atsua. An a asaka tsu vi, u wenike ta an a'ari a asuvu a tsunu wa.

²⁰ I'a ta n kune ka Uza u Uwulukpi u naka da, adama a nala gba de i reve ta ukuna u mayun.

²¹ U kana mu she n koronku da a kaci ka ukuna u mayun vi wa, kpaci i reve ta n u da. I reve ta kpm an aza a ka'an a'ari a asuvu a aza a mayun wa.

²² Ya uza u ka'an? Uza da baci dem u nanai Yesu Kawauwi, uza u ka'an da. Uza da baci dem u danai nala, utukulalu u Kawauwi da, kpm u 'yuwan ta Tata n Maku mi dem.

²³ Uza da baci dem u 'yuwain Maku mi, vuma u nala vi u 'yuwan ta dem Tata vi. Shegai tsu da baci tsu wushuku n Maku mi, tsu ta dem n Tata vi.

²⁴ Kotsu i matsa i wene i toni uwenishike u da i tsara a kagita. I lya baci kelime n utono u ili i'ya i panai a kagita, ya rongo ta kabolo n Maku mi kpm n Tata vi.

²⁵ Ili i'ya kpm Kawauwi ka zuwamgbana i wa naka tsu i'ya na: uma u da bawu wa kotso.

²⁶ Koronku da ma koronku da tsara n rono da atsuvu a kaci ka ama a nala yi, aza da a ka ciga a yinsa da vi.

²⁷ Shegai eda, Kawauwi ka tsunku da de Kulu Keri ku ne. Kulu ku ne ka baci ara de, she kpm uza u wenishike da wa. Kpaci Kulu ku ne ka wenishike da ta ko ndya wa, kpm ko ndya baci ku wenishikei mayun da, ka'an ka wa. Tono i uwenishike u Kulu vi, i rongo kpm a asuvu a Kawauwi.

²⁸ Mayun mmuku n va, lyayi kelime n uwoko ili i te n Kawauwi, tsara u gono baci tsa pana uwonvo wa, kpm tsa pana uwono a kapala ka ne wa.

²⁹ I reve t̄a an Kawauwi k̄ari uza u maci, kotsu kpam i reve uza d̄a baci dem wa yansa ili i'ya i'ari i maci, maku ma Kashil̄a ma.

3

Ātsu mmuku n Kashil̄a n d̄a

¹ Tata wa ciga tsu wa wa, adama a nala a d̄a a ka is̄a tsu mmuku n Kashil̄a. Kpam mayun d̄a ts̄ari mmuku n Kashil̄a mi. Aza a likimba a reve Tata vi wa, d̄a gai dem i zuwai bawu likimba vi u reve tsu vi.

² Aje a v̄a aza d̄a ma ciga, gogo-na ātsu mmuku n Kashil̄a n d̄a, kpam kotsu u wenike tsu ve ili i'ya tsa woko wa, Kawauwi ka gono baci. Shegai tsu reve t̄a Kawauwi ka gono baci, tsa woko t̄a tyoku u ne, kpaci tsa wene yi t̄a tyoku d̄a w̄ari mayun.

³ Gb̄a aza d̄a a wushuki n ukuna u na vi, a ka zuwa t̄a kaci ka le a rongo uwulukpi tyoku d̄a Kawauwi k̄ari uwulukpi.

⁴ Uza d̄a baci u yain unyushi u cingi, mele ma Kashil̄a ma u pasai, kpaci uyan u unyushi u cingi dere d̄a w̄ari n kushulu n Kashil̄a n mele ma ne.

⁵ I reve t̄a an Kawauwi ka tuw̄ai u takpa unyushi u cingi, kpaci w̄a n unyushi u cingi wa.

⁶ Adama a nala, uza d̄a baci wa rongo kaḅolo n eyi, wa lya kelime n uyansa unyushi u cingi wa. Shegai uza d̄a baci u lyai kelime n uyansa u unyushi u cingi, kotsu u wene yi wa kpam u reve yi wa.

⁷ Mmuku n v̄a, kotsu i aṣak̄a uza u yins̄a d̄a a kaci ka ukuna u na vi wa: ama a ka wenike baci uma u shinga, aza a uma u shinga a d̄a tyoku d̄a Kawauwi k̄ari.

⁸ Gb̄a uza d̄a baci wa yansa unyushi u cingi, uza u Kalap̄ansi d̄a, kpaci Kalap̄ansi ka git̄a t̄a uyansa u unyushi u cingi tun a kagit̄a. Adama a nala a d̄a Maku ma Kashil̄a ma tuw̄ai ts̄ara u cimbus̄a manyan ma Kalap̄ansi.

⁹ Aza d̄a baci a'ari mmuku n Kashil̄a a ka fud̄a a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa, kpaci u nak̄a le t̄a uma u savu. An u wokoi Kashil̄a ka Tata u le, a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa.

¹⁰ Adama a nala, tsa wene t̄a ko ya maku ma Kashil̄a, n ko ya kpam maku ma Kalap̄ansi. Uza d̄a baci dem bawu wa rongo n uma u shinga, maku ma Kashil̄a ma wa, nala dem uza d̄a bawu wa ciga utoku u ne.

Cigai atoku a d̄e

¹¹ Udani u na u te u d̄a n u d̄a i'ari i git̄a i panai vi: tsu cigi atoku a tsunu.

¹² Kotsu i woko tyoku u Kayinu wa, uza u uza u cingi vi u d̄a, aku u wunai vangu u ne. Ndȳa i zuwai u wuna yi? Kpaci ili i'ya Kayinu yain i gan wa, ili i'ya kpam vangu u ne u yain i'ya i lobono t̄a.

¹³ Aje a v̄a, kotsu i yain majiyan an ama a likimba a ka kovo d̄a wa.

¹⁴ Uciga u atoku a tsunu, wa wenike t̄a an tsu pasamgbana i ukp̄a ubana a uma. Uza d̄a baci bawu wa wenike uciga nala, u buwa t̄a a asuvu a ukp̄a.

¹⁵ Uza d̄a baci dem wa kovo utoku u ne, kawuni ka uma u vuma gbani ka. Kpam i reve t̄a aza d̄a a ka wunusa uma u ama gbani, a'̄a n uma u d̄a bawu wa kotso a asuvu a le wa.

¹⁶ Tyoku d̄a tsa reve uciga vi w̄ari u d̄a na: Kawauwi ka neke t̄a uma u ne adama a tsunu. Adama a nala ātsu dem u k̄an̄a t̄a tsu neke uma u tsunu adama a atoku a tsunu.

¹⁷ A dana uza roku w̄a n uts̄ari, aku u wenei uza roku uza d̄a bawu w̄ari n ili kpam u ɓanḡa yi wa. Vuma nala uciga u Kashil̄a w̄a a asuvu a ne wa.

¹⁸ Mmuku, tsu tsu wenike t̄a atoku uciga mayun a asu u uɓanḡa le, shegai tsu yain kadyanshi ka uɓanḡa u le koshi wa.

¹⁹ Tsa ciga baci atoku, tsu reve t̄a an ts̄ari a asuvu a ukuna u mayun, kpam asuvu a tsunu a ka dusuku t̄a a asu u Kashil̄a.

²⁰ Kpam ko asuvu a tsunu a dusuku baci wa adama a uwono, Kashil̄a ka la t̄a atakasuvu a tsunu kpam u reve t̄a ko ndya wa.

²¹ Aje a v̄a, asuvu a tsunu a dusuku baci, tsa fud̄a t̄a tsa shangba a kapala ka Kashil̄a bawu uwonvo.

²² Wa nak̄a tsu t̄a i'ya baci dem tsu wecikei, kpaci tsa tono yi t̄a kpam tsa yansa ili i'ya ya zuwa yi u pana kayanyan.

²³ Ili i'ya Kashil̄a ka danai i'ya na: Tsu wushuku n Maku ma ne Yesu Kawauwi, kpam tsu cigi atoku a tsunu. Nala dem Yesu weneishike tsu tsu yain.

²⁴ Aza d̄a a ka pana kadyanshi ka Kashil̄a, a asuvu a ne a d̄a a ka rongo, eyi kpam a asuvu a le. Tsu reve t̄a Kashil̄a k̄ari a asuvu a tsunu adama a Kulu Keri ku ne ka u nak̄a tsu.

4

¹ Aje a wa aza da ma ciga, gba uza da danai wa ta n Kulu Keri ku Kashila da ya wushuku n eyi wa. Kondo le i wene ko a asu u Kashila da ku wutai. Nsumate n kaƙan n uwa de a likimba ushani.

² Tyoku da ya reve Kulu Keri ku Kashila u da na: uza da baci dem u danai Kawauwi ka tuwa ta a likimba n ikyamba i vuma, vuma u nala vi a asu u Kashila da u wutai.

³ Uza da baci dem bawu u wushuki n ukuna u na vi, wari n Kulu ku Kashila wa. Kulu ku nala ku utokulalu u Kawauwi ka, uza da i panai wa tuwa a likimba vi kpmam gogo-na u tuwa de.

⁴ Mmuku n wa, eda aza a Kashila a da, kpmam i lya ta kaci ka atokulalu a ne. Kulu Keri ku Kashila ka ta a asuvu a de, kpmam u la ta uza da wari a likimba ucira.

⁵ Atokulalu a nala yi a tsu yan ta kadyanshi ka ili i likimba, aza a likimba kpmam a tsu panaka le ta, kpaci ele aza a likimba a da.

⁶ Shegai atsu aza a Kashila a da, da gai i zuwai aza da a revei Kashila a tsu panaka tsu vi. Ama a Kashila a da baci a'ari wa, a ka panaka tsu wa. Nala tsu tsu reve ko uza wari n kulu ku mayun ko ku kaƙan.

Uciga u Kashila ara tsunu

⁷ Aje a wa, asaka tsu cigamgbana, kpaci uciga a asu u Kashila u da u wutai. Uza da baci dem wa ciga atoku, maku ma Kashila ma, kpmam u reve ta Kashila.

⁸ Uza da kpmam bawu wa ciga atoku, u reve Kashila wa, kpaci Kashila uciga u da.

⁹ Kashila ka wenike tsu ta uciga u ne an u suki Maku ma te ma ne koshi a likimba tsara tsu tsara uma.

¹⁰ Uciga u ukuna u mayun u da la vi. Atsa tsa ciga Kashila wa, shegai aya wa ciga tsu hal u suki Maku ma te ma ne ma woko udarakpa u da wa cimbusa unyushi u cingi u tsunu.

¹¹ Aje a wa, an u wokoi Kashila ka ciga tsu nala, atsu dem u kana ta tsu cigi atoku a tsunu.

¹² Uza wa la kotsu u wenei Kashila wa, shegai tsa ciga baci atoku a tsunu, Kashila ka ta kaƙo n atsu ubana. Uciga u ne kpmam u shadangu a asuvu a tsunu tyoku da u gain u woko.

¹³ Kashila ka naka tsu ta Kulu Keri ku ne. Da gai i zuwai tsu revei an tsari kaƙo kpmam ili i te n eyi vi, tyoku da eyi wari kaƙo kpmam ili i te n atsu.

¹⁴ Tata suku ta Maku ma ne ma woko uza da wa wauwa likimba, tsu wene yi ta kpmam gogo-na atsa na tsa tonusoko ama ukuna u ne.

¹⁵ Uza roku u dana baci Yesu Maku ma Kashila ma, wa ta kaƙo kpmam ili i te n Kashila, Kashila kpmam ka ta kaƙo kpmam ili i te n eyi.

¹⁶ Tsu reve ta tyoku da Kashila ka ciga tsu cika, kpmam tsu pityanangu ta n eyi.

Kashila uciga u da. Tsu lya baci kelime n uciga atoku a tsunu, tsa woko ta kaƙo kpmam ili i te n Kashila, eyi kpmam wa woko ta kaƙo kpmam ili i te n atsu.

¹⁷ Tsa ciga baci atoku mayun hal tsa rongo tyoku da Kawauwi ka rongoi a likimba u na, tsa pana uwonvo kain ka afada wa.

¹⁸ Uwonvo wa pini a uciga wa, uciga u mayun u tsu takpa ta gba uwonvo. Uza wa pana baci uwonvo, an u wokoi wa yawunsa yavu a ka yan yi mavura da. Uza pana baci uwonvo, uciga u Kashila u shadangu asuvu a ne tyoku da u gain wa.

¹⁹ Kashila ka ka gitai ka ciga tsu, da gai i zuwai tsa wenike dem uciga vi.

²⁰ Ama a ka dansa baci, "Ma ciga ta Kashila," shegai aku a ka kovo atoku a le, a woko ta aza a kaƙan. Aza da bawu a ka ciga ama a le aza da a ka fuda a ka wene, a ka fuda dem a ka ciga Kashila wa, uza da gbam bawu a ka wene.

²¹ Kashila ka tonuko tsu ta kadyanshi ka na ki: aza da a ka ciga Kashila, u kana ta a cigi atoku a le.

5

Ulya u kaci u tsunu n likimba

¹ Gba uza da baci wushuki Yesu Kirisiti Kawauwi ka, vuma u nala vi maku ma Kashila ma. Kpmam uza da baci wa ciga Tata, wa ciga ta la vi mmuku n ne.

² Tyoku da tsa reve an tsa ciga mmuku n Kashila u da na: tsu cigi Kashila kpmam tsu pana udani u ne.

³ Uciga u Kashila u da tsu pana udani u ne, kpmam udani vi u wuyana utono wa.

⁴ Maku ma Kashila dem ma lya ta kaci ka likimba, kpmam upityanangu u tsunu u da u tsu naka tsu ulya u kaci u nala vi.

⁵ Ya wa lya kaci ka likimba? She uza da u wushuki Yesu Maku ma Kashila ma.

Kadyanshi a kaci ka Yesu Kawauwi

⁶ Yesu Kawauwi aya u tuwai n mini ma ne na mpasa ma ukpa n ne. N mini ma u tuwai koshi wa, shegai gba n mini ma kaƙo na mpasa. Kulu ku dana ta dem ukuna u na vi mayun da, kpaci Kulu ki mayun da.

⁷ Ili i tatsu i na yi i wenike tsu t̄a ukuna u mayun a kaci ka Yesu,

⁸ i'ya: Kulu, n mini, n̄a mpasa, kpam kadyanshi ka te ka a yain.

⁹ Tsu tsu wushuku t̄a n ama a'ayin a d̄a baci a danai ukuna w̄a t̄a mayun, shegai ili i'ya Kashil̄a ka danai i tsu la t̄a ucira, kpam u yanka tsu t̄a kadyanshi ka mayun a kaci ka Maku ma ne.

¹⁰ Uza d̄a baci u wushuki n Maku ma Kashil̄a, u reve t̄a la vi ili i'ya Kashil̄a ka danai a kaci ka Maku ma ne mayun d̄a. Shegai uza d̄a baci bawu u wushuki n ili i'ya Kashil̄a ka danai mayun d̄a, u woko d̄e dere n u'is̄a Kashil̄a uza u kaḡan.

¹¹ Ili i'ya Kashil̄a ka tonuko tsu i'ya na: Kashil̄a ka n̄ak̄a tsu t̄a uma u d̄a bawu w̄ari n utyoku, Maku ma ne ma kpam ma zuwai uma vi u yain.

¹² Uza d̄a baci w̄ari n Maku mi, w̄a t̄a n uma. Uza d̄a baci bawu w̄ari n Maku ma Kashil̄a, w̄a n uma wa.

Uma u d̄a bawu w̄ari n utyoku

¹³ Eḡa aza d̄a i wushuki n Maku ma Kashil̄a eḡa ma koronku, tsar̄a i reve an i'ari n uma u d̄a bawu w̄ari n utyoku.

¹⁴ Tsa fuḡa t̄a tsa tuw̄a a asu u Kashil̄a bawu uwonvo, an tsu revei tsu folo yi baci ili i'ya u wushuki n i'ya, wa pan̄aka tsu t̄a.

¹⁵ U tsu pan̄aka tsu t̄a a'ayin a d̄a baci dem tsu folo yi, tsu reve t̄a kpam u tsu n̄ak̄a tsu t̄a ili i'ya baci dem tsu folo yi.

¹⁶ Vu wene baci katonu ka ka yan unyushi u cingi u d̄a bawu wa zuwa ukp̄a, vu yanka yi kvasu tsar̄a Kashil̄a ka n̄ak̄a yi uma. Aza d̄a bawu unyushi u cingi u le wa zuwa ukp̄a, alya ma dans̄aka pini na vi. Unyushi u cingi u d̄a pini u d̄a wa zuwa ukp̄a, shegai ma zuwa d̄a i yain kvasu ubana a asu u Kashil̄a a kaci ka ama d̄a a ka yansa unyushi u nala vi wa.*

¹⁷ A'ayin a d̄a baci dem i yain ukuna u cingi, unyushi u d̄a. Shegai gb̄a unyushi u cingi u d̄a u tsu zuwa ukp̄a wa.

¹⁸ Tsu reve t̄a aza d̄a a'ari mmuku n Kashil̄a a tsu lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. Maku ma Kashil̄a ma tsu kirana t̄a n ele, adama a nala uza u cingi vi u tsu sawa le wa.

¹⁹ Tsu reve t̄a an tsar̄i ama a Kashil̄a, shegai uza u cingi vi aya wa lya tsugono tsu likimba gb̄a.

²⁰ Tsu reve t̄a an Yesu Kawauwi Maku ma Kashil̄a u tuw̄ai kpam u wenike tsu Kashil̄a ka mayun. Ts̄a t̄a kaḡolo n Kashil̄a mayun an tsar̄i kaḡolo n Maku ma ne Yesu Kawauwi. Aya Kashil̄a ka mayun uza d̄a u tsu n̄ak̄a uma bawu utyoku.

²¹ Mmuku n v̄a, banai dan n ameli.

---

* **5:16** Unyushi u d̄a u tsu zuwa ukp̄a wa woko t̄a ukp̄ad̄a u uwushuku an Yesu Kawauwi ka, kpam n ukp̄ad̄a u uciga atoku. She uza u unyushi vi u kpatala, aku u tsar̄a ucimbusuk̄a u unyushi vi.

Ukanikorongi u ire u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu u ama kau-kau. U na vi; wata, ire, u da uka u da na mmuku n ne aza da Kashila ka dangasai da wa koronku. A'ayin a nala yi, atoni a so ta mavura cika, pini nala, da Yahaya yankai idani i na yi manyan a una u kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini.

Yahaya da uciga wa ta n kalen cika a asu u Kashila, nala kpm dem uciga wa ta n kalen a asu u Atoni. A'ayin a nala yi, aza roku a ka dansa ta Kawauwi ka vuma u maci wa, shegai kulu ku ama a ka wundya n a'eshi a ne koshi. Yahaya dana ta ukuna u nala kaƙan ka. Ukuna u mayun vi u da, Yesu Kawauwi da vuma u maci. U tonuko ta Atoni a 'yuwan awenishiki a kaƙan.

Nala dem gogo-na, awenishiki a da pini a da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. Atoni a gan ta a 'yuwan icun i awenishiki a nala yi. U gan ta Atoni a cigi ukuna u mayun, kpm a cigamgbana.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1-3)

Ukuna u mayun n uciga (4-11)

Idyani i makorishi (12-13)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma korongu ukanikorongi u na ubana a asu u uka u da Kashila ka dangasai na mmuku n ne.* Ma ciga da ta n ukuna u mayun. Mpa ma ciga da utyoku u wa wa. Gba aza da a revei ukuna u mayun a ka ciga da ta dem.

² Tsa ciga da ta adama a ukuna u mayun u da wari a asuvu a tsunu, kpm wa rongo ta a asuvu a tsunu bawu utyoku.

³ Kvasu ka va ka, Kashila Tata n Maku ma ne Yesu Kirisiti Kawauwi a ka woko tsu ta ukuna u shinga kpm a pana tsu asuvayali! Asaka a naka tsu ndishi n shinga, n ukuna u mayun, n uciga.

Ukuna u mayun n uciga

⁴ N pana ta kayanyan cika an n panai a da mmuku n vunu n roku ma tono ta ukuna u mayun, tyoku da Tata u danai tsu yain.

⁵ Uka, n koronku vu tsara n tonuko vu ili i savu i roku wa. Tonuko da ma tonuko vu i cigi atoku a de. Ili i kagita i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya gai la vi.

⁶ Uciga u da na: tsu pana udani u Kashila. Kpm tun a kagita u tonuko tsu ta tsu cigi atoku.

⁷ Awenishiki a kaƙan a da pini ushani a ka kyawunsa a likimba. Alapansi a na yi a ka dansa ta mayun da Yesu Kawauwi wari n ikyamba i vuma wa. Aza a kaƙan a da, kpm atokulalu a Kawauwi.

⁸ Kotsu vu kirana. Vu kirana baci wa, va namba ta gba i'ya vu yain manyan a kaci ka ne ki. Shegai vu kirana baci, va wusha ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu gba.

⁹ Uza da baci dem u kpaƙai ushamgba a asuvu a uwenishike u Yesu, aku u doki ko u wuta pini, wari n Kashila wa. Shegai uza da baci shamgbai pini a uwenishike vi, wa ta n Tata vi n Maku mi.

¹⁰ Uza roku tuwa da baci wa wenishike ukuna u da bawu wari u Kawauwi, kotsu i banka yi a kuwa ku de ko i danasa yi wa, ko kenu.

¹¹ I yan baci nala, u woko de yavu i bolomgbono de kaci n eyi a asuvu a manyan ma cingi ma ne.

Udani u makorishi

¹² Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. N zuwa ta uma tsa barakpa wa tsa gawunsa ta. Pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi tsara tsu yain mazanga.

¹³ Mmuku ma umaku[†] u vunu aza da Kashila ka dangasai ma sukunku vu idyani.

* 1:1 Makuna ma 'Uka na mmuku n ne' pini na, kalen ka ne ka, 'Kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini'. † 1:13 Umaku pini na kalen ka ne ka, kuwa ku Atoni ka Yahaya wari a'ayin a da u korongi ukanikorongi u na vi. Mmuku kpm alya aza da a'ari pini a kuwa ku Atoni ki.

Ukanikorongi u tatsu u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u tatsu, u da Gayu da wa koronku, kaje ka ne ka maci. Gayu katoni ka Yesu ka ka shinga uza da u 6angai awenishiki a Atoni a a'ayin a nala yi.

Yahaya koronku ta Gayu n icikpali tyoku da u 6angai awenishiki a mayun. U yan ta kadyanshi ka Diyotirifa, uza da u 'yuwain u6anga aza da a ka wenishike ukuna u da wari u mayun.

Yahaya yanka tsu ta kadyanshi ka ama a re a na yi, u naka tsu iryoci i ahali a shinga n ahali a cingi. Wa laka tsu ta tsulobo tsu toni ahali a shinga.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Gayu (1-4)

Kalen ka uyan manyan kabolo (5-12)

Idyani i makorishi (13-15)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma koronku vu Gayu, kaje ka va. Ma ciga vu ta kpaci tsa tono ta ukuna u mayun.

² Kaje ka va, kavasu ka va ka ko ndya wa i vunu ya wala ta mai, kpam ikyamba i vunu i'a ta n alafiya tyoku da uma u vunu wari n alafiya.

³ N pana ta kayanyan cika an Atoni a roku a tuwai a tonuko mu tyoku da vu shamkpai ukuna u mayun a uma u vunu, n tyoku da va tono ukuna u mayun vi.

⁴ N tsu yan ta mazanga n pana baci a da mmuku n va ma tono ukuna u mayun. Ili i'a la i'ya i lai la upana kayanyan wa.

⁵ Kaje ka va, va yansa ta ili i shinga an va 6angasa awenishiki a maci a'ayin a da a'ari a asuvu a nwalu, ko an u wokoi amoci a da a'ari ara vunu.

⁶ A tonuko ta Atoni ukuna u uciga u vunu. Ma folo vu vu 6anga le a ure u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan a lya baci kapala na nwalu.

⁷ A laza ta na nwalu n le adama a ugbashika Kirisiti Kawauwi. A tsu wusha ili i roku a asu u aza da bawu a'ari Atoni wa, ko kenu.

⁸ Adama a nala, she tsu 6anga le n kaci ka tsunu, tsara tsu yain manyan ma ukuna u mayun kabolo.

⁹ N koronku ta Atoni maku ma ukanikorongi kenu, shegai Diyotarifa, uza da u tsu ciga u woko uzapige u le u 'yuwan tsu ta upanaka.

¹⁰ N tuwa baci ma tonuko da ta ili i roku i'ya wa yan, n ukuna u cingi u da wa dansa a kaci ka tsunu. Bamu n nala gbam, u 'yuwan ta uwusha awenishiki a mayun a da a tuwai vi. Hal gbam u kangi aza da a ka ciga a wushi le, u loko le a wuta a kuwa ku Atoni.

¹¹ Kaje ka va, kotsu vu toni ili i'ya i'ari i cingi wa, tono ili i'ya i'ari i shinga. Uza da wa tono ili i shinga uza u Kashila da. Shegai uza da wa yansa ili i cingi u reve Kashila wa.

¹² Ya dem wa dansa ta ili i shinga a kaci ka Dimitiriyu, kpam uma u shinga u mayun u ne u zuwa ta ama a revei an wari uza u shinga. Atsu dem tsu tsu dansaka yi ta mai. Kpam vu reve ta ili i'ya tsu danai mayun da.

Udani u makorishi

¹³ Ma ta n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa.

¹⁴ N zuwa ta uma tsa 6arakpa wa tsa gawunsa ta, pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi.

¹⁵ Kavasu ka va ka Kashila ka zuwuka vu unu u shinga na ndishi n shinga. Aje a vunu a da a'ari pini na a ka sukunku vu idyani. Ma folo vu vu dansa ko ya wa.

Ukanikorongi u Yahuza

Ukukpa u kadyanshi

Yahuza da korongi ukanikorongi u na vi. Vangu u Yesu da. Ili i'ya tani i zuwai a revei n ukuna u nala vi, an u danai eyi utoku u Yakubu u da, kpmam Yakubu vi vanguardu u Yesu u da.

Korongu da Yahuza korongi tsara u roni atsuva a atoni a Yesu a kaci ka awenishiki a kaƙan. Yahuza rono ta atsuva a Atoni tsara kotsu a toni uwenishike u kaƙan u ama a nala yi wa. U rono le ta dem atsuva tsara kotsu a toni dem ahali a cingi a ama a nala yi wa.

Gogo-na dem tsar ta n awenishiki a kaƙan. A kagita, uza wa wene ta yavu u gan ta a toni ukuna u le. Pini nala, she vu tuwa vu wene ukuna u da bawu u gain u gita vu ucinasa. Tagarada u Yahuza wa zuwa ta uza u takpanasa awenishiki a mayun n awenishiki a kaƙan.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1-2)

Ukangu u upityanangu a kaci ka awenishiki a kaƙan (3-23)

Kavasu ka makorishi (24-25)

¹ Mpa Yahuza, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari kpmam utoku u Yakubu.

Aza da Kashila Tata u isa i rongo a asuvu u uciga u ne, aku Yesu Kawauwi wa kirana n ele, alya ma koronku.

² Asuvayali na ndishi n shinga n uciga u Kashila u rongo n ada.

Ili i'ya ya gita n aza a unyushi

³ Aje a va aza da ma ciga, mari ma ciga ta n koronku da a kaci ka ukuna u iwauwi i'ya tsari n i'ya gba tsunu. Shegai gogo-na u kana ta n koronku da ili i roku kau. U kana ta n korongu n gbamatangu da asuvu, i siraka ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga kabetsu. Kuten ka hal ubana Kashila ka naka ama a ne a da u dangasai ukuna u mayun u da bawu wa savada.

⁴ Kpaci ama da a goroi Kashila a bolomgbono de kaci n ada ukpawunsi. A tsu wenishike ta a dana, "Kashila ka lobono ta, u tsu cimbusuka ta ama unyushi." Nala mayun da, shegai a lyai kapala n uwenishike a danai, "Adama a nala, tsu yansai unyushi u cingi ushani." Kashila ka yawunsa ta tun caupa ili i'ya wa yanka ama a na yi, an u wokoi a 'yuwain uza da wari aya koshi Yesu Kawauwi Ashekapike a tsunu.

⁵ Ma ciga ta dem n cibuga da ukuna u na vi, ko an u wokoi i reve ta n u da. Magono ma Zuba ma wauwa ta ama a ne a uyamba u Masar, shegai an nala u wurai, aku u wunai aza da bawu a wushuki vi.

⁶ N cibuga da kpmam ukuna u atsumate a zuba a da a kpaƙai u shamgba n ucira u da Kashila ka naka le. A asakai asu u da wari u le, aku Kashila ka sira le n ikani u zuwa le a kuwa ku a'ali a karimbi. Gogo-na kain ka afada ka a ka vana.

⁷ Kotsu u asansa n ilyuci i Sodom n Gomora n ilyuci i'ya i'ari evu evu n ele wa. Gba ilyuci i nala i shadangu ta n tsishankala n tsishankala tsu cingi tsu kabarikete. Akina a da a lyai ilyuci i nala yi gba, kpmam a woko tsu kuƙari a kaci ka akina a da bawu a ka cimba a da a ka yan aza a cingi mavura.

⁸ Gba n nala, awenishiki a kaƙan a nala a bidyai ele a'a ta n ucira a asuvu a alavutanshi a le. A nangasai ikyamba i le n tsishinda tsu tsishankala. A goroi tsupige, a yankai ucira u tsupige tsa aza a zuba kadyanshi ka majari.

⁹ Ko katsumate ka zuba ka pige ka a ka isa Mika'ilu u kawan u naka Kalapansi unyushi wa. A'ayin a da wa nanamgbana n Kalapansi a kaci ka ikyamba i Musa, tonuko da u tonuko Kalapansi, "Magono ma Zuba ma barana vu."

¹⁰ Shegai ama a na yi a tsu yanka ta ukuna u da bawu a revei unu u cingi, a tonuko u da kpmam kadyanshi ka gbani. Tyoku u nnama n da a'ari. Shegai a yain ili i'ya uyawunsa u le u tonuko le kabarikete. Nala tani, aku u ronuko le ukpa.

¹¹ Ter le, kpaci a ka tono t̄a tyoku d̄a Kayinu yain, uza d̄a u wunai vangu u ne. Tyoku u Bala'am, ko ndya a ka yan a tsar̄a ikebe i'ya a ka yan. N tyoku u Kora†* kpam, a ka kuw̄a t̄a adama a u'yangasaka u le.

¹² A'ayin a d̄a baci icun i ama a na a tuw̄a d̄a, tsar̄a a lyai kaḅolo n aḅa a asuvu a uciga u Magono ma Zuba. A tsu woko t̄a tyoku u ili i icadi i'ya ya tuko d̄a kunangasu a ilikulya yi. N kaci ka le ka koshi a tsu kirana, kpam u tsu tuko le t̄a uwono. Tyoku u ulima u d̄a u tsu lapana uwule bawu mini d̄a a'ari. A'a t̄a kpam tyoku u ndanga n d̄a bawu n tsu naka ilimaci a'ayin a uta. Ukp̄a u de u d̄a a kuw̄ai wa, hal gb̄am kure ka a kuw̄ai kpaci a muḅusa le t̄a a asuvu a alu a le.

¹³ A'a t̄a tyoku u aḅali a kushiva a d̄a a tsu vura ashinda a kapufu, a d̄a a tsu wenike ukuna u uwono u le. A'a t̄a tyoku u atala a d̄a a ka tamba, nala a'ari a u'uwa a karimbi ka pige ka bawu ka kotso.

¹⁴ Anuhu rongo t̄a hal uyan kushindere cina Adamu kuw̄a de, pini nala, Anuhu yain kadyanshi ka ili i'ya ya tuw̄a a kaci ka ama a na yi, "Wenei, Asheku a d̄a pini a ka tuw̄a n atsumate a zuba a ne ushani a d̄a bawu a ka fuda a ka kece.

¹⁵ Kpam wa yanka t̄a ama a likimba afada.

Pini nala, d̄a wa wenike aza d̄a a goroi Kashila, unyushi u le an a yain ukuna u cingi a asu u d̄a a 'yangasaka yi.

Wa wenike le t̄a kpam alya aza a unyushi u cingi aza d̄a bawu a'ari n Kashila kpam a nusa t̄a an u woko i a yankai Kashila kadyanshi ka gbani."

¹⁶ Ama a na yi alya aza a tsali kpam kain dem she kakpadikukuna. Ukuna u cingi u d̄a baci u luwa le uyan u d̄a a tsu yan. A'a t̄a n aradi cika, kpam a reve t̄a uyinsa ama n kadyanshi tsar̄a a tsar̄a ili.

Ulya kapala n manyan

¹⁷ Atoku a va, u gan t̄a i cifa n ili i'ya asuki a Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi a tonuko d̄a.

¹⁸ A dana t̄a, "Ubana a'ayin a makorishi, a ka tsar̄a t̄a aza d̄a a ka rongo uyansaka Kashila magori, aku a cigi a toni ukuna u kaci u le u d̄a bawu Kashila ka ciga."

¹⁹ Kpam gogo-na alya pini, alya kpam a ka pecishe d̄a. A tsu la t̄a uciga a toni ili i'ya ikyamba i le ya ciga, kpaci a'ari n Kulu Keri ku Kashila a atakasuvu a le wa.

²⁰ Shegai aza a va, lyayi kapala n i gbonguri a asuvu a upityanangu u uwulukpi cika. I lyai kapala n i yanyi kavasuvu tyoku d̄a Kulu Keri ka tono n aḅa.

²¹ Rongoi uma u d̄a wa wenike an Kashila ka ciga d̄a, hal n i vani uma u d̄a bawu wari n utyoku u d̄a Asheku a tsunu Yesu Kawauwi adama a asuvayali a ne wa naka d̄a.

²² Panai asuvayali a aza d̄a a ka yan malaḅa a kaci ka ili i'ya a pityanangi.

²³ I wusa aza roku a asuvu a akina a mavura i wauwa le. Aza roku a d̄a kpam pini aza d̄a ya pana asuvayali, shegai i yain n i kirani. Hal aminya a le dem a d̄a unyushi u cingi u le u nangasai kotsu i cigi wa.

Kavasuvu ka ucikpa

²⁴ Gogo-na i naka Kashila tsupige kpaci aya wa fuda wa kirana n aḅa bawu ya tadatsa. U peci d̄a n unyushi u cingi, u naka d̄a mazanga cika. Kpam u tuko d̄a a asu u tsupige tsu ne.

²⁵ Tun caupa hal utuw̄a gogo-na n ubana a makorishi, Kashila Kawauwi ka tsunu ka, adama a Yesu Kawauwi uza d̄a wari Asheku a tsunu. Gb̄a tsupige ts̄a t̄a ara ne, gb̄a tsugono ts̄a t̄a ara ne, gb̄a ucira wa t̄a ara ne hal n ucira u afada gb̄a wa t̄a ara ne. Kpam nala wari ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana. Ami.

* **1:11** A alabari a Bala'am asuvu a alabari a d̄a a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau a Makeci 22:1-23:12, tsu wene t̄a asu u d̄a Bala'am tonukoi Balaku Magono ili i'ya Kashila ka tonuko yi u dana. Alabari a Bala'am a kotso pini na wa. A'ayin a roku a d̄a pini Bala'am wushai ikebe a asu Balaku asu d̄a u zuwai aza a Isara'ila a lyakai ameli kayala, (Makeci 31:16). Alabari a na yi a'a pini asuvu a alabari a d̄a a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau wa.

Kuwene ku Yahaya

Ukukpā u kadyanshi

Yahaya kasuki dā u korongi tagarāda u na vi. U dana tā ili i'ya u wenei a kuwene a kaci ka afōbi a Kashilā n ili i'ya ya tuwā ya gitā a makorishi ma likimba.

Akani yi a'a tā n aḥon a tatsu. A dana tā ucira u ityoni i cingi u dā pini a uyan manyan a likimba, kpam u kaṅa tā Atoni a pana ikyamba hal a kuwā. A dansa tā kpam ukuna u Maku ma Kondom ma Kashilā, aya Yesu. Wa lya tā kaci ka ama a cingi n ucira le gbā. A makorishi, Kashilā kā tā n katsupi ka shinga ka wa ṅakā aza dā a lyaṅi kelime n uwushuku n Kawauwi. Akani a dā a'ari a makukpi dem a dā, Kashilā kā tā uwulukpi kpam uza u ulya kaci u dā wari.

Tagarāda u na vi kuwene ka vuma bawu wa wene ka. Yahaya yanka tā idani i vuma manyan tsarā u raṣanaṅka ili i'ya i'ari a zuba. Ire i'ya pini ushani i ureve ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi, shegai akani a pige yi a'ari upuwin wa kpam a ka savaḍa a dā wa. Akani yi a dā na: Yesu Kawauwi u lya tā kaci ka ityoni i cingi gbā a asu kau-kau. Kain kā tā a utuwā ka a ka vutalā Kanangasi n ityoni i cingi a kushivā ku akina, kpam zuba u savu n likimba u savu a ka tuwā tā a asu u aza dā a tonoi Yesu a rongo kabolo n eyi ṅa ndishi n shinga n maci.

Ili i'ya i'ari a tagarāda u na vi

Kadyanshi ka ili i'ya ya tuwā ka Yahaya (1:1-8)

Kuwene ku Asheku a uma (1:9-20)

Ikanikorongi ubana a A'uwa a Atoni a shindere (2:1-3:22)

Kuwene ku ulya kayala a zuba (4:1-11)

Maku ma tagarāda n cirakpā tsu shindere (5:1-6:17)

Ulya kayala a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashilā (7:1-17)

Avana a shindere (8:1-11:19)

Ubungu n adin a re (12:1-13:18)

Kuwene a kaci ka afada a Kashilā n ukirana u ne (14:1-15:8)

Abelu a shindere a upan u Kashilā (16:1-21)

A lya tā kaci ka atokulalu a Kashilā (17:1-20:10)

Afada a makorishi (20:11-15)

Zuba u savu n likimba u savu (21:1-8)

Urishelima u savu (21:9-22:5)

Ugono u Kawauwi (22:6-21)

Ukukpā u kadyanshi

¹ Ili i'ya Kashilā ka wenikei Yesu Kirisiti Kawauwi i'ya na, tsarā Yesu tonuko agbashi a ne ili i'ya Kashilā ka zuwa i gitā gogo. Aku Yesu suki katsumate ka zuba ka ne ka wenike kagbashi ka ne Yahaya.

² Yahaya vi kpam u dansai gbā ili i'ya u wenei a ukuna u kadyanshi ka Kashilā, n ili i'ya kpam Yesu Kawauwi u danai n i'ya u yain.

³ Kashilā ka zuwuka tā uza dā baci dem u yankai aza roku kaṅeshi u idani i akani a na yi unā u shinga; wata, akani a ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwā ya gitā a kapala. Wa zuwuka tā dem uza dā u panai a dā kpam u ṅakāi a dā karinga. Kpaci a'ayin a yan de evu a dā gbā ili i na yi ya gitā.

Idyani ubana a a'uwa a Atoni a shindere

⁴ Ukanikorongi u dā Yahaya korongi ubana a asu u a'uwa a Atoni a shindere a dā a'ari a Asiya.*

N yan tā kavasu tsarā Kashilā ka wenike dā ukuna u shinga u ne ṅa ndishi n shinga. Kashilā uza dā wari pini caupa, aya dem wari gogo-na, kpam aya wa tuwā. Kpam dem a'ulu a shindere a Kashilā a dā a'ari a kapala ka karatsu ka tsugono tsu ne a ka yanka dā tā dem nala.

⁵ Nala dem Yesu Kawauwi, uza dā u tsu dansa ukuna u mayun a ukuna u maci u Kashilā. Aya uza u kagitā a asuvu a aza dā a lyaṅgai a ukpā. Aya uza dā wa lya tsugono tsu ngono n likimba.

Aya uza dā wa ciga tsu, uza dā u zuwa tsu tsu lai a ucira u unyushi u cingi u tsunu an u wotsongi mpasa kpam u kuwāi adama a tsunu.

* 1:4 Asiya uyamba u dā a Roma u dā gogo-na a ka isa Turukiya.

⁶ Adama a nala, tsu woko de kagali ka ne; wata, aɔaraƙpi aza da a ka gbashika Kashila Tata u ne. Asaka Yesu Kawauwi u tsara tsupige n ucira hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁷ Wefelei, aya la wa tuwa a asuvu a alishi! Ya dem wa wene yi ta, hal n aza da dem a zuwai a sapa yi n kasovu. Aletsu a likimba gba a ka sa ta cika n unambbukatumu adama a ne. Eye, nala wa gitai! Ami.

⁸ Magono ma Zuba Kashila u dana ta, "Mpa Alfa† mpa dem Omega.†† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa mari gogo-na, mpa uza da wari pini caupa, mpa kpm ma tuwa. Mpa Uza u Ucira Gba."

Kuwene ku Yahaya a kaci ka Kawauwi

⁹ Mpa Yahaya, mpa dem Katoni ka a asuvu a Kawauwi tyoku u de, a yan mu ta dem mavura tyoku da a yanka da. Mpa dem uza u te u da a asuvu a tsugono tsu Kashila tyoku u de, kpm u kana ta n kawunku upana u ikyamba u va tyoku da dem n kawunki. A banka mu ta a Patumo uyamba u mere u mini, a asaka mu de adama a da n yain kuɔari ku kadyanshi ka tsugono tsu Kashila, n ukuna u mayun u da Yesu Kawauwi wenikei.

¹⁰ Kain ka Asheku, Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku n panai kalagatsu ka ucira a kucina ku va yavu mawura ma kavana.

¹¹ Kalagatsu ki ka danai, "Korongu ili i'ya va wene vi a asuvu a tagarada aku vu suku u da a a'uwa a Atoni a da a'ari a ilyuci i shindere i na yi: Afisu, n Simirana, n Birigama, n Tayatira, n Saridisa, n Filadalifiya, n Lawudukiya."

¹² An n kpatalai tsara n wene uza da wa dansa na mpa, aku n wenei ashampatsu a ncikalua a shindere a da a yain n zinariya. ¹³ A mere ma ashampatsu a ncikalua mi, uza roku u da pini uza da u rotsoi Maku ma Vuma u'uki n matogo ma bululu ma ma rawai a makoto ma kune. Wa ta dem n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne.

¹⁴ Kenji ka ne kpm pun yavu tsugbere, a'eshi a ne yavu kapeli ka akina.

¹⁵ Adeshikpetsu a ne kpm a ka lafa yavu urim u shili u da a gboroi sarara. Mawura ma kalagatsu ma ne yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpasa.

¹⁶ U banai atala a shindere a kukere ku ulyaki ku ne, n burundu u kulya u da wari n una u kulya u re wari uwuta a una u ne. Upetiwa'eshi u ne kpm wa lafa yavu kaara a kaci.

¹⁷ An n wene yi, aku n rukpai a kapala ka ne yavu kuwa da n kuwai. U tadanku mu kukere ku ulyaki ku ne, u danai, "Kotsu vu pana uwonvo wa. Mpa Kagita mpa dem Makorishi.

¹⁸ Mpa uza da u tsu naka uma. Mari n kuwa ta, shegai gogo-na ma ta n uma hal ubana bawu utyoku. Ma ta na nkukpunku n da n naka mu ucira u ukukpa ko kpm n gbagirya asu u da akushe a'ari, aku n gonuko le n uma.

¹⁹ "Korongu gba ili i'ya wari a uwenishe gogo-na vi a tagarada, n ili i'ya kpm ya tuwa ya gitai ubana a kapala.

²⁰ Kalen ka kari pini usokongi ka atala a shindere a da vu wenei a kukere ku ulyaki ku va, n ka ashampatsu a ncikalua a zinariya a shindere yi ka na: Ashampatsu a ncikalua yi a da a'uwa a Atoni a shindere. Atala a shindere kpm a da atsumate a zuba a da a ka wundya a'uwa a Atoni a shindere yi.

2

Akani ubana a Afisu

¹ Aku u tonuko mu, "Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Afisu. Mpa uza da ma banai atala a shindere a kukere ku ulyaki ku va ma wala a asu u da ashampatsu a ncikalua a shindere a zinariya a'ari vi, mpa ma suku akani a na yi ubana ara vunu:

² N reve ta gba ili i'ya va yan. N wene ta manyan ma vunu n akawunki n ahankuri a vunu. N reve vu 'yuwan ta ama a cingi. Vu kondoi kpm aza da a danai ele asuki a da, kpm a da tani wa, vu cinai aza a kaban a da.

³ Vu kawunku ta upana u ikyamba adama a va, kpm katakasuvu ka vunu ka ta pini n ucira tyoku da wari mu utono.

⁴ "Shegai u kana ta n banana vu a ukuna u roku. Vu buwa kpm n uciga tyoku da wari va yan a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa wa.

⁵ Kotsu vu asansa n tyoku da vu rukpai a asuvu a unyushi u cingi wa! U kana ta vu asaka uyansa unyushi u cingi, vu rongo uma tyoku da wari vu yain a'ayin a da vu gitai vu wushuki na mpa. Vu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi, ma tuwa ta n yan vu mavura a asu u da ma takpa kashampatsu ka macikalua ki a asu u da kari vi.

† 1:8 Alfa n Omega alya idyani i kagita n i makorishi a asuvu a idyani i Tsiheline. Dana da u danai wa ta pini kahu a yain ko ndya wa, kpm wa yan ta pini hal ubana bawu utyoku.

⁶ Shegai ili i shinga i'ya va yan i'ya na: Vu kovo tã ili i'ya atoni a aza a Nikala* a ka yansa, tyoku da dem mpa n kovoi ili i'ya a ka yansa.

⁷ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Ma asakã tã aza da a lyai kaci a lyai madãnga ma ma naãã uma ma mari a asu u uwunvugusa a zuba.”†

Akani ubana a Simirãna

⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Simirãna. Uza da wari a Kaãitã n Makorishi, kpam wari u kuwai shegai gogo-na u 'yanga de, aya wa suku akani a na yi:

⁹ N reve tã upana u ikyamba n unambi u vunu, shegai va tã n utsari! N reve tã kadyanshi ka cingi ka ama a dansai a kaci ka vunu. A da ele ama a Kashila a da, shegai nala a'ari wa. Ele aza a Kanangasi† a da a'ari.

¹⁰ Kotsu vu pana uwonvo wa, vu ciãa baci n icun i upana u ikyamba u da va tuwa va so. N tonuko vu, Kalãpansi ka zuwa tã a zuwa a aza roku a de a kuwa ku a'ali tsara a kondo da, kpam ya pana tã ikyamba hal a'ayin kupa. Lya kapala n utono karara, ko u kana baci a wuna vu, ma naãã vu tã funi u uma u da bawu wari n tyoku u woko vu katsupi ka ulya kaci.

¹¹ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da baci a lyai kaci ka ucira u cingi, a ka doku a kuwa kpam ire wa.”

Akani ubana a Birigama

¹² Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Birigama.‡ Uza da wari n burundu u kulya u da wari n unã u kulya u re, aya wa suku akani a na yi:

¹³ N reve tã va tã ndishi a ilyuci i'ya Kanangasi ka lya tsugono. Avu Katoni ka va ka ka maci, kpam vu asakã mu utono wa. Vu wushuku tã tun a'ayin a da a zuwai Antiba kuwai pini a ilyuci i de, asu u da Kanangasi ka lya tsugono. U wenishike tã ama maco a asu u kadyanshi ka ne n manyan ma ne, an eyi Katoni ka va ka.

¹⁴ “Shegai u kana tã n barana vu a ukuna u na. Ama roku a asuvu a kaãolo ka vunu a ka tono tã uwenishike u Bala'am, uza da u wenikei Balaku tyoku da wa zuwa aza a Isara'ila a yain unyushi. Balaku zuwa le tã a takumai inyama i'ya a yankai ameli a le uãarãkpa. U zuwa le tã dem a yain unyushi u tsishankala. ◊

¹⁵ Aza roku a de a ka tono tã uwenishike u aza a Nikala, adama a nala a yan tã unyushi u cingi tyoku da aza a Isara'ila a yain.

¹⁶ Gogo-na kpatala a unyushi u vunu! Vu yan baci nala wa, ma tuwa tã ara vunu gogo n shilãkana n ama a nala yi n burundu u da wa wuta a unã u va vi.

¹⁷ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da a lyai kaci, ma naãã le tã a asuva a mana da a'ari a sokongi. Ma naãã tã ya dem katali ka pun ka a korongi pini kala ka savu. Uza da u wushai katali ka nala aya koshi wa reve kala ka nala ki.”§

Akani ubana a Tayatira

¹⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Tayatira. Maku ma Kashila,† uza da a'eshi a ne a'ari yavu kapeli ka akina, kpam adeshikpetsu a ne a'ari yavu urim u shili u da a gboroi, aya wa suku akani a na yi ubana ara vunu:

¹⁹ N reve tã gba ili i'ya va yansa. N reve tã ya cigamgbana tã, kpam edã Atoni a va da mayun. N reve tã kpam tyoku da i tsu ãanga atoku, n reve tã kpam vu kawunki n ahankuri. N reve tã gogo-na ya yan tã ili i'ya i lai a'ayin a da i gitã i wokoi Atoni a va.

²⁰ Shegai u kana tã n barana vu a ukuna u roku. Avu vu kangu Jezebe uka u nala vi wa, uza da u yain kaãan an u danai eyi matsumate ma Kashila ma. An wa wenishike, u puwunsa tã agbashi a va tsara a yain unyushi u tsishankala a lyai kpam ilikulya i'ya a ãaramkpai ameli.

²¹ N naãã yi tã kabala tsara u kpatala u asakã unyushi u cingi u ne, shegai u 'yuwan tã u asakã tsishankala tsu ne.

* 2:6 Atoni a Nikala awenishiki a kaãan a da, aza da a ka ciga ama a rongo a ulyasaka ameli kayala kpam a yansa tsishankala. † 2:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalãpansi. ‡ 2:12 A ilyuci i Birigama, a'uwa a ameli a da pini a asu u da ama a tsu lyasaka magono ma Roma kayala yavu Kashila ka. Asuãarãkpa u da pini evu u da a tsu lyaka kameli ka Zeyu kayala. Birigama da kami ka asu u da tsugono tsu Kanangasi tsari a likimba. ◊ 2:14 Mk. 25:1.

§ 2:17 Aza a Yahuda a wushuku tã Irimiya matsumate u sokongi magbodo ma mana a Akpati i Kazuwamgbani. A'ayin a makorishi, a ka wene tã ma aku a lyatangu ama n u da.

²² Adama a nala ma zuwa yi tã u yain maɓaɓa. Ma zuwa tã aza ða a yain tsugbani n eyi dem a pana ikyamba cika. Ma yan tã nala gogo-na a 'yuwan baci u'aşakã tsicingi tsu le tsa a ka yansa.

²³ Ma wuna tã aza ða a wokoi mmuku n ne. Aku a'uwa a Atoni gba a reve an n revei uyawunsa u le kpm n ili i'ya a ka ciga. Ma yan tã ya dem mavura tyoku ða unyushi u ne wari.

²⁴ Aza roku a asuvu a ðe aza a Tayatira a tono uwenishike u ne wa. I rotsongusu ili i'ya aza ða a wokoi mmuku n ne mi a isaï "ili i usokongi i pige i Kanangasi"* wa. Ma tonuko ða i yain ili i roku kpm wa,

²⁵ shegai i lyai kapala n i toni mu mayun mayun hal n tuwa.

²⁶⁻²⁸ "Ma aşakã tã aza ða a lyai kaci ki a tsarã ucira ucun u te u ulya tsugono tsa Tata u va u naķa mu. Ma yan tã nala a asu u aza ða a ka lya kapala n uyansa ili i'ya n tonuko le a yansa, hal ubana makorishi ma likimba. Ma aşakã le tã a tsarã ucira u ulya tsugono tsa aletsu gba. A ka lya baci tsugono tsu nala tsi, a ka shamgba tã n ucira, kpm a ka gbashangu le tã tyoku ða ama a tsu taşasa mgbodo n cin. Ma naķa le tã dem katala ka ka tsu wantukpa n kpasani ku de ka woko iryoci i ulya u kaci u le.†

²⁹ Uza ða baci wari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!"

3

Akani ubana a Saridisa

¹ Aku u tonuko mu, "Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Saridisa. Uza ða wa lya tsugono tsu a'ulu a shindere a Kashilã, kpm wa ɓana atala a shindere, aya uza ða wa suku akani a na yi: N reve tã ili i'ya va yansa. Ama a dana tã va tã n uma, shegai avu kakushe ka.

² 'Yanga! Kenu ða ucira u vunu u wokoi, kpm u yan ðe evu n ukotso. Adama a nala, gbatatangu ili i'ya i buwa vu vi. N wene tã ili i'ya wari uyan i cina i'ya Kashilã ka va ka ciga vu vu yain wa.

³ Kotsu vu aşansa n ili i'ya vu wushai n i'ya vu panai wa. Tono i'ya, kpm vu kpatala vu aşakã unyushi u cingi u vunu. Vu 'yanga baci wa, ma tuwa vu tã a'ayin a ða bawu vu zuwai ma tuwa, tyoku ða kaboki ka tsu tuwa.

⁴ Aza roku a ðe a asuvu a Saridisa a nangasa aminya a le n ashinda a unyushi u cingi wa. Ama a nala a ka uka tã aminya a pun aku a wala kaɓolo na mpa, adama a ða a ratsa tã a yain nala.

⁵ Uza ða baci u fudaï u lyai kaci ka ucira u tsicingi, wa uka tã aminya a pun tyoku u ama a nala yi. Ma cimbusã kala ka ne a asuvu a Tagarãda u Aza a Uma wa. A'ayin a ða baci wari kushani a kapala ka Tata u va n atsumate a zuba a ða a ka gbashika yi, ma dana tã bawu malala n reve tã vuma u na vi.

⁶ "Uza ða baci wari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!"

Akani ubana a Filadalifiya

⁷ Aku u tonuko mu, "Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Filadalifiya. Uza ða wari uwulukpi n mayun wa tã ukani n makukpunku ma Dawuda.* U giduwa baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa gbagirya u ða wa. Kpm u gbagirya baci utsutsu, uza wa la wa fuda wa giduwa u ða wa. Aya uza ða wa suku akani a na yi:

⁸ N reve tã ili i'ya va yansa. N reve tã ama a bidya vu vu woko uzapige wa. Vu tono tã uwenishike u va, kpm kain ka la ka vu danai, "N kpaɗa ureve Yesu wa." N giduwa tã utsutsu a kapala ka vunu u ða bawu uza wa fuda wa gbagirya.

⁹ Gogo-na va wene tã ili i'ya ma yan n ama ða a'ari aza a Kanangasi.† A dana tã ele ama a Kashilã a ða, shegai ele aza a kaɓan a ða. Ma zuwa le tã a tuwa a kuɗangu a kapala ka vunu. Nala wa wenike le tã an ma ciga vu cika.

¹⁰ Vu kawunku tã tyoku ða n tonuko vu vu yain. Adama a nala, ma kaŋgu vu tã a'ayin a ða baci ma tuko ama a likimba ukondo u pige.

¹¹ Ma tã utuwa gogo. Lya kelime n ugbama a asuvu a upityanangu u vunu, kotsu uza roku u wusa vu funi u ða va wusha an vu lyai kaci wa.

¹² Ma zuwa tã vuma ða u lyai kaci ka ucira u cingi u nala vi, u woko kadawatsu ka roku ka ka ɓana Kuwa ku Kashilã ku Kashilã ka va. Vuma u nala vi wa rongo tã pini maco. Ma

* **2:24** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † **2:26-28** Katala: An u wokoi a'ayin a nala yi ama a wushuki an atala a ka yanka le ili i roku a uma u le, a naķa uza ucira a kaci ka katala ka ka lakai ucira gba u woko tã yavu ucira u kuyante u Kawauwi, u ða a ka pece n eyi. * **3:7** Makukpunku ma Dawuda ma wenike tã an wari n ucira u ða wa lya tsugono. † **3:9** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

korongu tã kpm a'ala a re a ikyamba i ne: kala ka Kashilã ka va, n kala ka Urishelima u Savu, u da wari ilyuci i savu i Kashilã ka va, u da wa cipã a asu u Kashilã a zuba. Ma koronku yi tã kpm kala ka savu ka va.

¹³“Uza da baci wari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Lawudukiya

¹⁴Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Lawudukiya. Aya Nala Wari, eyi dem uza da u wenei ukuna vi da, kpm uza u maci uza da u tsu dansa ukuna u mayun kain dem. Ara ne da Kashilã ka yain ili gbã. Aya uza da wa suku akani a na yi:

¹⁵N reve tã ili i'ya va yansa. Kpm va yuwu ko shen[‡] wa. Wari wa la tã tsulobo wari baci ili i te a asuvu a le.

¹⁶An u wokoi avu mere-mere ma wari, avu uza u yuwu u da ko uza u shen wa, ma 'yuwan vu tã.

¹⁷Vu dana tã, 'Mpa uza u utsari u da, kpm n cirangusuku tã kaci ka va udukuyan. Ma ciga kpm ili i roku wa, ko kenu.' Shegai vu reve tyoku da wari mayun wa: Avu ili i uwono i'ya kpm ili i iyali, uza da u tsu ciga ili dem. Avu karumba ka kpm kataba ka wari.

¹⁸Adama a nala, ma naãã vu tã adooki vu tsila zinariya u da ma denge. Zinariya da a darãkpaï kpm a wulukpei u da na. Tsila u da kotsu vu yain utsari. Vu tsila kpm aminya a pun a da ma denge vu ukunka kaci ka vunu, tsarã vu asãkã upana uwono an wari kataba. U gan tã dem vu tsila agumã a a'eshi a da ma denge tsarã vu gbara a a'eshi a vunu, kotsu vu fudã vu wene.

¹⁹“Aza da ma ciga alya ma bara kpm ma yan mavura. Matsã vu asãkã unyushi u cingi u vunu.

²⁰Panai! Mã tã kushani a utsutsu wari u'isã, “Azakuwa!” Uza da baci u panãka mu, aku u tonuko mu n uwa, ma uwa tã, aku n lyai ilikulya kaãolo n eyi.

²¹“Aza da a lyai kaci, a ka dusuku tã naã mpa a karatsu ka tsugono tsu va, tyoku da mpa dem n lyai kaci n dusuki n Tata u va a karatsu ka tsugono tsu ne.

²²“Uza da baci wari n atsuva a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

4

Yahaya wenei zuba

¹An n kotsoi uwenishe u ili i nala yi gbã, aku n lyai kapala n uwene kuwene. N wenei utsutsu ukupki ubana a zuba. Aku uza da wari n kalagatsu tyoku u kavana vi u yain kadyanshi naã mpa u danai, “Yuwã utuwã pini na ma wenike vu tã ili i'ya ya gitã bamu n i nala yi.”

²Kute-kute Kulu Keri ku Kashilã ku tonoi naã mpa, aku pini a zuba vi n wenei karatsu ka tsugono n uza roku pini ndishi.

³Uza da u dusuki pini vi, wa wakanãsa san n mini ma avuku tyoku u atali a tsulobo. Kasomini ka pini ka laã cika ukyawin n karatsu ka tsugono tsi.

⁴Aratsu a tsugono kamanga n a nishi a kyawain karatsu ka tsugono tsi. Nkoshi kamanga n ama a nishi a da a'ari pini a zuba u le. A ukusa tã aminya a pun n ifuni i zinariya a a'aci a le.

⁵Ili i na yi i'ya i'ari uwutusã a karatsu ka pige ki: ulafa, n mawurã ma pige, n makpankashilã. Avãsa a shindere yi a da a'ulu a shindere a Kashilã a nala yi a'ari a utasa a kapala ka karatsu ki.

⁶Nala kpm dem a asu u da a kirã a kapala ka karatsu ka tsugono tsi u rotso tã kushivã ka kari pun cika ka laã yavu madubu ma ma wundyamgbããka.

Ili i uma i nishi i'ya i kyawain karatsu ki, kaãon dem i te. Ili i nala yi i'ã tã n a'eshi kapala n kucina.

⁷I kagitã i'ã tã n kaci tyoku u gabako. I ire kpm kaci ka ne tyoku u kagono ka kanaka. I tatsu i'ã tã n upetiwa'eshi tyoku u vuma. I nishi yi kpm i rotso tã kajambu ka ka imkpusa.

⁸Ili i uma i nishi yi, ya dem wã tã n ashan a teli, ikyamba i le kpm i'ã tã upali n a'eshi, hal n kere ka ashan ki dem. Kaara n kayin a tsu asãkã ushipa wa:

“Magono ma Zuba uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da.

Aya Kashilã Uza u Ucira Gbã.

Aya uza da wari caupa, aya dem wari gogo-na, kpm aya wa tuwã.”

⁹Ili i uma i nala yi i lyai kapala n i cikpali uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. I naãã yi kpm tsupige n ucikpa. Aya uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku.

[‡] 3:15 Pini na, “Shen” kalen ka ne ka unãã kaci a asu u manyan ma Kashilã, “Yuwu” kpm ukpãã u unãã kaci a asu u manyan ma Kashilã.

¹⁰Nkoshi kamanga n'ama a nishi n nala mi dem n kuɗaŋgi a kapala ka uza ɗa wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. Tyoku ɗa a'ari pini ulyaka uza ɗa wari n uma hal ubana bawu utyoku kayala, aku a zuwusai ifuni i le a kapala ka karatsu ka tsugono ki a danai,

¹¹“Magono ma Zuba n Kashila ka tsunu,

u lobono ta vu wushi icikpali,

tsupige, n ucira kpaci ada vu gain i'ya.

Ada vu yain ili gba,

vu yain i'ya tyoku ɗa i'ari

adama a ɗa nala va ciga i'ya.”

5

Maku ma Kondom ma kukpa tagarada

¹Ili i roku i'ya kpm n wenei a kuwene ku va i'ya, vuma ɗa wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki wa bana tagarada u ɗa wari waraka u bululu n ikorongi* a apashi a re gba. Kashila ka katala ta u ɗa kpm n padarai u ɗa mai n cirakpa† tsu shindere n ili i uzuwa iryoci.†

²Aku n wenei kpm katsumate ka zuba ka ucira, kari kadyanshi n kalagatsu ka ucira, ka danai: “Ya ratsai u fukpa cirakpa tsi aku u barakpa tagarada vi?”

³Shegai uza wa la a zuba ko a likimba ko kpm a kere ka iyamba uza ɗa u ratsai u kukpa tagarada vi u yain u ɗa kaneshi wa.

⁴Aku n rongoi a kushen cika, kpaci ko uza wa la u rawai u kukpa u ɗa u yain kaneshi wa.

⁵Aku uza u te a asuvu a nkoshi mi u tonuko mu, “Paɗa kushen ki! Wene na, uza roku u ɗa pini uza ɗa u lyai kaci. Aya a tsu isa Gabako, magono ma, uza ɗa u wutai a asuvu a kaletsu ka Yahuza. Aya matsukaya ma pige ma Dawuda Magono. Aya uza ɗa wa fuda wa fukpa cirakpa tsu shindere tsu nala tsi, aku u barakpa tagarada vi.

⁶Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki. Ili i uma i nishi i nala yi na nkoshi mi n kyawan yi. Ikyamba i ne i'a ta yavu ama a'ari a wuna yi a yankai udarakpa. Wa ta n avana a shindere n a'eshi a shindere, a ɗa a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a ɗa Kashila ka suki ubana a abon a likimba gba.

⁷Maku ma Kondom mi ma banai ma bidyai tagarada u ɗa uza ɗa wari ndishi a karatsu ka tsugono wa bana a kukere ku ulyaki ku ne ki.

⁸An wari pini uyan nala, aku ili i uma i nishi na nkoshi kamanga n ama a nishi yi a kuɗaŋgi a kapala ka ne. Ya dem wa bana molo n kabelu ka zinariya. Kabelu ki ka ta ushadangi n ili i magulani i'ya i'ari kushani ka kvasu ka ama aza ɗa a ka gbashika Kashila.

⁹Aku a shipai ushipa u savu u na:

“Vu ratsa ta vu bidya tagarada vi

vu fukpa cirakpa tsi vu barakpa u ɗa.

Ili i'ya i zuwai i'ya, ama a'ari a wuna vu ta,

kpm mpasa n wunu n wokoi katsupi

an vu wutukpai ama a agali kau-kau, n aletsu, n ama, n iyamba,

kpm gogo-na ama a Kashila a ɗa a'ari.

¹⁰Vu zuwa le a woko kagali ka ne; wata,

adarakpi aza ɗa a ka gbashika Kashila.

Kpm a ka lya ta tsugono tsu likimba.”

¹¹Aku n doki n webele, n panai atsumate a zuba a ka shipa. Kakuma ka le ka kari ukece wa.‡ A kyawain karatsu ka tsugono ki n ili i uma i nishi na nkoshi mi.

¹²Aku a shipai n alagatsu a ucira:

“Tsa cikpala ta Maku ma Kondom

ma a'ari a wunai vi,

adama a ucira u pige,

n utsari, n kakiri n ucira u ne.

Wa wusha ta karinga n tsupige,

n icikpali cika!”

¹³Aku n panai gba ili i uma ya shipa; wata, gba i'ya i'ari a zuba, n likimba, n i'ya i'ari a kere ka likimba, n asuvu a kushiva. Ushipa u le vi u ɗa na:

* **5:1** Tagarada u ɗa wari waraka u bululu: A'ayin a nala a tsu yan ta itagarada i le a waraka u te u bululu, aku a katala u ɗa a mmuku ma alangu. † **5:1** A'ayin a nala yi, a tsu kimba ta ukanikorongi n cirakpa aku a zuwa iryoci a kucina i'ya ya wenike uza u ili. A kukpa baci u ɗa she cirakpa tsi tsu fukpa kpm ko uza wa fuda kpm wa kimba u ɗa tyoku ɗa wari caupa wa. Uza ɗa uza u ili u dangasai aya koshi wari n ucira u ɗa wa fukpa iryoci yi. ‡ **5:11** Kakuma ka atsumate a zuba yi ka rawa ta azu hal ubana a asu azu kupa bawu utyoku.

“Uza da wari a karatsu ka tsugono
kaḅolo n Maku ma Kondom mi
wa ta n karinga ka pige
n icikpali, n tsupige, n ucira
hal ubana bawu utyoku.”

¹⁴ Aku ili i uma i nishi yi a wushuki, “Nala wari!” Nkoshi mi kpm n kuḅangi n lyaka yi kayala.

6

Maku ma Kondom ma fukpai cirakpa

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu kagita a asuvu a tsu shindere, pini nala, n panai ili i uma i te a asuvu a i nishi yi i yain kadyanshi n kalagatsu ka makpankashila, u danai, “Tuwa!”

² An n webelele, aku n wenei kadoki ka eri. Uza da kpm u yuwai ka vi wa ḅanaḅ uataun, aku u wushai funi. Wa wala ili i ne yavu uza da u lyai kaci ka kuvon ushani, kpm wa doku wa nya.

³ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu ire, pini nala, n panai ili i uma i ire i danai, “Tuwa!”

⁴ Aku kadoki ka roku ka shili yavu akina ka wuta. Uza da u yuwai ka vi u wusha ta ucira u da wa zuwa ama a likimba a shilakanaḅ utyoku u le, tsara a wunamgbana a asu u kuvon. Uza da wa walaka ka vi u wusha ta burundu u pige.

⁵ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tatsu. N panai ili i uma i tatsu yi i danai, “Tuwa!” An n webelele, aku n wenei kadoki ka lima. Uza da kpm u yuwai ka vi wa ḅanaḅ ili i ukondugo araji a kukere ku ne. ⁶ Aku n panai ili i roku i'ya kalagatsu ka ne ka wutusā a mere ma ili i uma i nishi i nala yi. Ka danai, “Ikebe i'ya vuma wa tsara a manyan ma uliva,* i'ya a tsu tsupa ikebe i kakundatsu ka te ka ityabi.† Ikebe yi kpm unā u te u da n i'ya a tsu tsilaka akundatsu a tatsu a i'ya. Kpm kotsu vu nangasa manivi ko mini ma cinwi mi wa!”

⁷ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu nishi, pini nala, n panai ili i uma i nishi yi i danai, “Tuwa!”

⁸ An n webelele, aku n wenei kadoki ka kari dusu. Uza da u yuwai ka vi kala ka ne ka Ukpā, uza da a ka isa Asu u Akushe wari utono uza u kagita vi evu evu. Kashila ka pecei ama a likimba aḅaci a nishi. Ukpā n Asu u Akushe a wushai ucira u da a ka wuna kaḅaci ka te a asu u kuvon, n kambulu n usara kau-kau, na nnama n kakamba.

⁹ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tawun. N wenei a'ulu a aza a maci a cuku tsu asudarakpa. Ama a na yi alyā aza da atokulalu a wunusai adama a kadyanshi ka Kashila ka maci ka a dansai.

¹⁰ A'ulu yi a 'yangasai alagatsu n ucira a danai, “Ashikapige, avu uza u uwuluki u da, kpm uza u mayun! Tsa folo vu, kotsu vu ḅarakpa wa vu yanka aza a likimba a da a wunusa tsu afada kpm vu yan le mavura.”

¹¹ Aku Kashila ka nakai ili i uma yi ya dem matogo ma pun ma bululu, u tonuko le a wunvuga kenu hal she atokulalu a le a wuna atoku a tsugbashi a le; wata, atoku a le hal she a shadangu kakuma ka ama ka Kashila ka zuwuka le.

¹² Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu teli. Likimba gbaḅai n ucira. Kaara ka naka kpm katyashi wa, aku karimbi ka kimbai asu gba. Uwoto u wokoi san yavu mpa.

¹³ Atala a rukpusai a zuba utuwa a likimba tyoku da apopi a gburu a tsu rukpusa uwule u ucira u sakata le baci.

¹⁴ Zuba katatai yavu kajiba ka a katatai aku a takpai ka. Nsasa n iyamba i mere ma mini a 'yangasai a asakai asu u da a'ari caupa vi adama a ugbaḅa vi.

¹⁵ Pini nala, ama hal na ngono a matsai tsara a kpawunsa a a'aburu ko kpm a mere ma atali a ugadi a nsasa. Azapige a gomunati, n atigi dem a boloi tsara a kpawan. N wenei dem aza a utsari, n aza a ucira a ka kpawunsa. Hal n agbashi n aza da bawu a'ari agbashi dem a ka kpawunsa.

¹⁶ A'ari u'isasa nsasa n atali, a ka dansa, “Tsa folo da, tuwai i rukpa tsara i sokongu tsu kotsu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki u wene tsu wa, kpm Maku ma Kondom mi ma fuda ma yan tsu mavura wa.

¹⁷ Mayun da Kain ka upan u Kashila n Maku ma Kondom mi ka a ka yanka ya dem mavura ka rawa de, kpm uza wa la wa la a upana u ikyamba u nala vi wa.”

* 6:6 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

7

Ili i uzuwa iryoci i aza a Isara'ila

¹ An nala wurai, aku n wenei atsumate a zuba a nishi kushani a aƆon a nishi a likimba, a kaƚai uwule u nishi tsara uwule u lapana a likimba ko a kushiva kƆam ko a maƚanga wa.

² Aku n wenei kƆam katsumate ka roku ka wuta i kasana, wa Ɔana ili i uzuwa iryoci i Kashila Uza u Uma. U yankai atsumate a nishi a ƚa a naƚai ucira a foro iyamba n kushiva kadyanshi n kalagatsu ka ucira.

³ U danai, "Kotsu i asaka uwule u nangasa iyamba, n kushiva ko kƆam ndanga wa, she a'ayin a ƚa tsu zuwusukai agbashi a Kashila ka tsunu iryoci n ili i uzuwa iryoci i ne a acen a le.

⁴ Aku n panai kalagatsu ka isa kakuma ka lamba u ama ƚa atsumate yi a yankai iryoci n ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le yi. Kakuma ka ama ki ka azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000). Ama a na yi alya mmuku n tsikaya m aletsu kupa n a re a aza a Isara'ila. Aza ƚa atsumate yi a zuwusukai iryoci yi alya:

⁵⁻⁸ A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re (12,000) a kagali ka Yahuza, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Roben iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Gadu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Ashiru iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Nafutali, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Manase iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Saminu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Levi iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isaka, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Zebulun iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isuhu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Bayami iryoci.

Kakuma ka ama ka iyakai Kashila kayala

⁹ An nala wurai, aku n webelei pini nala, n wenei kakuma ka ama ushani ka ka wurai ukece. A wuta ta a asuvu a iyamba, kagali, ama n aletsu a likimba gba, aku a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono ki n Maku ma Kondom mi. A ukusai aminya a pun cika kƆam ya dem wa Ɔana avuku a mashuwan a kukere ku ne.

¹⁰ A ka salasa n kalagatsu ka pige, n a dansi,
"Kashila ka tsunu ka n Maku ma Kondom uza ƚa u wauwa tsu,
Kashila ka tsunu uza ƚa wari ndishi a karatsu ka tsugono."

¹¹ Gba atsumate a zuba a shamgbai a kyawain karatsu ka tsugono ki ka Ɔolo na nkoshi n ili i uma i nishi yi. Aku a kudangusi a varai a'aci a le a iyamba a iyakai Kashila kayala.

¹² A ka dansa,
"Mayun ƚa,
Kashila ka tsunu
uzapige ƚa, uza u ucira,
n tsupige, n kakiri.
Asaka tsu cikpala yi
tsu cikpa yi
tsu naka yi karinga
hal ubana bawu utyoku.
Ami!"

¹³ Uza u te a asuvu a nkoshi mi u wece mu, "Ama ƚa a ukusai aminya a pun yi an yayi? Nte a wutusai?"

¹⁴ Aku n wushunku yi, "Uzapige, mpa n reve wa, shegai avu reve ta."
Aku u tonuko mu, "Alya aza ƚa a soi upana u ikyamba u pige u nala vi bawu a kuwusai. A zasa aminya a le na mpasa n Maku ma Kondom, aku aminya a le a wokoi pun cika.

¹⁵ "Adama a nala a ƚa a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila. A tsu iyaka yi ta kayala kaara n kayin, a kuwa ku ne ka a tsu gbashika yi. Uza ƚa kƆam wari ndishi a karatsu ki wa rongo ta n ele kƆam u kirana n ele.

¹⁶ "Ama a nala a ka doku a ka pana kambulu wa, a ka pana kƆam kakuli wa. Kaara ka doku ka damgbarasa le wa, usudugbi kƆam wa runukpa le wa,

¹⁷ adama a ƚa Maku ma Kondom ma mari a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki aya kaliniki ka le. Wa tono ta n ele ubana a asu u ƚa mini ma ma tsu naka uma ma wutusai. Kashila kƆam ka yansa ta gba meshi ma le."

8

Ciraḳpa tsu makorishi

¹ An Maku ma Kondom mi ma fukpaḳ ciraḳpa tsu shindere tsu makorishi tsu waraka u bululu vi, mawura ma la a zuba wa, hal ubana kaghidi ka ulapa u uwule.

² Aku n wenei atsumate a zuba a pige a shindere a da a shamgbai a kapala ka Kashila ki, a wushai avana.

³ Katsumate ka zuba ka roku kpm kau ka tuwai ka shamgbai a asudarakpa. Wa bana kabelu ka zinariya ka urunukpusa ili i magulani. U wusha ta ili i magulani ushani i'ya u darakpai kaḳolo n kvasu ka ama a Kashila. Katsumate ki ka zuwai kune ku na ki a asudarakpa u da a yain n zinariya u da wari pini a kapala ka karatsu ka tsugono ki.

⁴ Aku kanga ka ili i magulani ka katsumate ka bana a kabelu ki n kvasu ka ama a Kashila ka 'yangai a zuba ubana a asu u da Kashila kari.

⁵ Aku katsumate ki ka kenei tsikina pini a asudarakpa vi u shadangi kabelu ki. U vutalai ka a likimba, a rongoi uyansa mawura icun kau-kau, na mkpankashila, n ulada, aku likimba gbada cika.

Atsumate a zuba a fulai avana

⁶ Aku atsumate a zuba a shindere a da a ka bana avana a shindere a foḳusoi tsara a fula.

⁷ An katsumate ka zuba ka kagita ka fulai kavana ka ne, aku atsumate a zuba a vutalasi mini ma atala n akina a da a'ari kasatari na mpasa a likimba. Akina yi a kulatangi kaḳaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a likimba, a ngasai gba ndanga n iceshi i'ya i'ari a kaḳaci ka nala ki.

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka fulai kavana ka ne. A vutalai ili i roku yavu masasa ma pige ma ma tasa n akina a asuvu a kushiva. Kaḳaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kushiva yi ka wokoi mpasa.

⁹ Gba ili i'ya i'ari pini a kaḳaci ka nala ki i kuwai, a'atsu a da kpm a'ari pini a namgbusai.

¹⁰ Katsumate ka zuba ka tatsu ka fulai kavana ka ne, katala ka pige ka ka tasa yavu kavasu ka wutai a zuba ka rukpai. A asuvu a agata a tatsu dem, ka rukpa ta a asuvu a agata a te. A asuvu a a'eshi a mini a tatsu dem, ka rukpa ta a keshi ka mini ka te.

¹¹ Kala ka katala ki ka Aguma a Akoni, aku kaḳaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a mini yi ka konikpoi. Ama ushani a kuwa ta adama a akoni a mini yi.

¹² Aku katsumate ka nishi ka fulai kavana ka ne. Ili i roku i gbashai kaḳaci ka te a asuvu a abaci a tatsu a kaara u ngasai ka n uwoto n atala.* Aku kaḳaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka katyashi ka kain ka wokoi karimbi. Nala dem kaḳaci ka te asuvu a abaci a tatsu ka uwoto n ka te asuvu a abaci a tatsu ka atala a naka katyashi n kayin wa.

¹³ An n webelele aku n wenei kajambu ka impusa a zuba, n panai ka salasa cika, "Upana u ikyamba! Upana u ikyamba! Upana u ikyamba wa tuwa ta a asu u ama a likimba, atsumate a zuba a tatsu a da a buwai vi a fula baci avana a le."

9

¹ Aku katsumate ka tawun ka fulai kavana ka ne. N wenei ili i roku yavu katala ka ka rukpai a likimba vi. Katala ki ka wusha ta makukupunki ma ukukupka kadaka ka bawu kari n utyoku.

² An ka kukpai, aku kanga ka wutai yavu kanga ka kari a asuvu a kunu ka kari n akina walu-walu. Kanga ki ka kimbata zuba kpm ka kangi dem kaara, aku asu vi u wokoi n karimbi.

³ Pini nala, abaruma a wutai ushani a asuvu a kanga ki a cipai a likimba. A wuta ta n ucira u da a ka tadaa ama tyoku da adaḳu a tsu yan.

⁴ A tonuko le, "Aza da bawu a'ari n iryoci i ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le, alya koshi ya tadaa. Shegai kotsu i tadaa ndanga ko iceshi wa."

⁵ Kashila ka wushunku le ta a yanka ama a nala yi mavura cika hal uwoto u tawun, shegai u wushunku le a wuna le wa. Mḳala mi tyoku u mḳala n kudaḳu n da mari ku tada baci uza.

⁶ A a'ayin a nala yi, ama a ka bolo ta ukpa, shegai a ka tsara u da wa. A ka ciga ta a kuwa, shegai a ka fuda wa.

⁷ Abaruma yi a rotso ta adoki a da a foḳusoi adama a kuvon. A'a ta n ifuni i zinariya a a'aci a le, kpm upetiwa'eshi u le u rotso ta u ama.

⁸ Kenji ka le ka ta n akumgbi yavu ka aka, a'anga a le kpm tyoku u a'anga a gabako da a'ari.

* 8:12 Kaara ka tsu naka ta katyashi hal ulapa u uwule kupa n u re, shegai a'ayin a da a korongi makpanda ma na mi, ulapa u uwule kulla u da koshi ka tsu naka katyashi. Nala dem uwoto n atala; ulapa u uwule kulla u da koshi a tsu naka katyashi. A'ayin a da baci bawu katyashi ka le kari pini karimbi ka ka tsu kimbata asu.

⁹ A ukai ntogo ma urim a akamba a le. Mawurā ma ashan a le a ka wurā, mā tā yavu mawurā ma adoki nā nringongo n le a ka wurā a ka darāka ubana a asu u kuvon.

¹⁰ Nā ntađatsu n da mārī a iwunja i le n da n tsu nāka le ucira u da a tsu zuwa ama a pana ikyamba hal uwoto u tawun vi.

¹¹ Magono ma le aya katsumate ka zuba ka ka lya tsugono a kađaka ka bawu kārī n utyoku vi. Kala ka ne ka Kawuni (n Tsiyahuda aya Abadon, n Tsiheline† kpm aya Apoliyo).

¹² Upana u ikyamba u kagita u kotso de. Shegai upana u ikyamba i re i roku i'a tā a utuwā.

¹³ Aku katsumate ka zuba ka teli ka fulai kavana ka ne. N panai kalagatsu ka yain kadyanshi a asuvu a avana a da a'ari a ngan n asudarakpa u da a yain n zinariya u da wari kushani a kapala ka Kashila.

¹⁴ Kalagatsu ki ka tonukoi katsumate ka zuba ka teli ka ka 6ana kavana ki, "Surukpa atsumate a zuba a nishi a da Kashila ka zuwai a sira le a Agata a Yufiriti a pige yi!"

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka teli ki ka ba ka surukpai atsumate a zuba a nishi yi a wutai tsara a ba a wuna kačaci ka te a asuvu a ačaci a tatsu a ama a likimba. Kashila ka fobuso le tā tsara a yain nala dere u ulapa u uwule u nala vi n a'ayin a nala yi hal n uwoto n kayen ka nala ki dem.

¹⁶ Atsumate yi a tono tā n asoje a da a ka walaka adoki. N pana tā a da alya pini hal azururu amangatawanre (200,000,000).*

¹⁷ A asuvu a kuwene ku va, n wene tā adoki n ayuwi a le. Ayuwi yi a ukusa tā ntogo ma irim n da mārī san yavu akina, ulimā u le kpm yavu mbucu ma ivashi i akaryabi kpm n ulada u mini ma tsulon. A'aci a adoki yi a'a tā yavu a'aci a igabako, akina n kanga n akina a eri a ka wutusa a anana a le.

¹⁸ Usara u tatsu u nala vi, (wata, akina, n kanga, n akina a eri a da a ka wutusa a anana a adoki yi,) n u da a wunai kačaci ka te a asuvu a ačaci a tatsu a ama a likimba.

¹⁹ Anana a adoki yi a da gbam koshi wa, hal dem n iwunja i le i'ya i'ari n ucira u da a ka ne ama usan. Iwunja i le tyoku u a'ali a da, a'a tā n a'aci a da a ka kapa ama.

²⁰ Shegai ama da bawu a kuwai n usara u na vi a 'yuwan tā ukpatala a asaka tsicingi tsu le. A lya kelime n ulyasaka ityoni i cingi kayala, a lyasakai kpm ameli kayala a da a rumai n zinariya, n azurufa, n irim i shili, n a da a sadarai a atali, n a da a shei nā ndanga. Ameli a nala yi a tsu wene ko ili, ko kpm a pana kadyanshi, ko a wala wa!

²¹ Ama a na yi a asaka uwunusa atoku a le wa, a asaka uyansa tsukunu wa, kpm dem a asaka uyansa tsugbani, n uboki wa.

10

Katsumate ka zuba n maku ma tagarada

¹ Aku n wenei kpm kuwene, katsumate ka zuba ka ucira kārī ucipa a iyamba. U wambanai kalishi yavu kunya, n kasomini zuba n kaci ka ne. Upetiwa'eshi u ne wa lađa yavu kaara, a'ene a ne kpm yavu adawatsu a akina.

² Wa 6ana maku ma tagarada ma mārī ubarakpi. U shamgbai n kune ku ulyaki ku ne a kushiva, ka ugula kpm a kagida.

³ U wurangi yavu gabako. An u wurangi, aku mkpankashila n shindere n wushuki.

⁴ An mkpankashila mi n wushuki, mpa nā n cigi n gitā ikorongi, aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, "Sokongu ili i'ya mkpankashila n shindere mi n danai vi, kotsu vu korongu i'ya wa."

⁵ Katsumate ka zuba ki ka rađagbai kukere ku ulyaki ku ne ubana a zuba.

⁶ Aku u tsinai n kala ka Kashila, ka kārī n uma hal ubana bawu utyoku, uza da u yain zuba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n iyamba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n kushiva n ili i'ya i'ari a asuvu a le gba, ukuna u maci u da wa tono. U da, "Kashila ka 6araka wa, aku u yain ili i'ya u fobusoi.

⁷ Shegai katsumate ka zuba ka shindere ki ka fula baci kavana ka ne, Kashila ka yan tā ili i'ya wari u sokongi hal utuwā gogo-na vi, tyoku da u tonukoi agbashi a ne, ntsumate."

⁸ Kalagatsu ka doki ka isa mu: "Wala vu ba vu wushi tagarada u da wari ubarakpi vi, u da katsumate ka zuba ka 6ana vi."

⁹ Aku n banai a asu u katsumate ka zuba ki, n tonuko yi u naka mu maku ma tagarada mi. Aku u tonuko mu, "Wusha tagarada vi vu takuma u da. Wa yankpa tā a unā u vunu yavu ishigi, shegai wa vura vu tā katsuma."

¹⁰ N wushai tagarada u da wa 6ana vi n takumai. U yankpa tā cika yavu ishigi a unā u va, shegai an n sodugi u da, aku u vura mu katsuma.

¹¹ A tonuko mu kpm, "U kana tā vu doku vu tonuko ama ili i'ya Kashila ka fobusoi u yanka ama n iyamba n aletsu kau-kau, nā ngono gba."

* 9:16 Kakuma ka asoje ka 200,000,000.

11

Ama a re aza da a wenei ukuna vi

¹ Pini nala, a naḱa mu kalangu ka uratsanaḱa, aku Kashilā ka tonuko mu, “Wala vu ba vu raṭsanāḱa Kuwa ku Kashilā n asudaraḱpa, vu keci kḱam ama da a'ari ulya kayala pini.

² Shegai kotsu vu raṭsanāḱa ulanga u kuwa vi wa, kḱaci n naḱa u da de Awulawa. A ka lya ta tsugono tsu ilyuci i va hal uwoto amangare n u re.*

³ Ma suku ta ama a va ama a re aza da a revei n kami ka ukuna ki a yain kuḱari ku akani a mayun a va. A ka uka ta aminya a da a tsu uka adama a unamgbukatsuma, kḱam a ka dansa ta akani a va a asuvu a a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260) a nala yi.

⁴ Ama a re a da a dansai akani a Kashilā yi, a shamgba ta a kapala ka Asheku uza da wa lya tsugono tsu likimba gba. Alya ndanga n zayitum n re n ashampkatsu a ncikalun n re n da m̄ari pini vi.

⁵ Uza wa ciga baci u ne le usaḱ, akina a ka wuta ta a anana a le a wuna atokulalu a le yi. Nala Kashilā ka wuna uza da baci dem wa ciga u ne le usaḱ.

⁶ A a'ayin a da a'ari uyan kuḱari ku akani a Kashilā yi, u naḱa le ta ucira u da a ka fuda a ka shamkpa mini ma zuba. A wusha ta dem ucira u da a ka savaḱa mini ma woko mpasa, kḱam a zuwa usara u da u nei likimba usaḱ. A tsu yan ta nala a'ayin a da baci dem a ka ciga a yain.

⁷ An ama a re yi a kotsoi udansa akani yi, aku kadin ka ka wuta a kadaḱa ka bawu kari n utyoku vi ka yain kuvon n ele. Ka lya kaci ka le ka wuna le.

⁸ A ka asaḱa ta ikyamba i le a ure u pige u ilyuci i pige i nala yi a asu u da a wandamgbana Asheku a le. U da a yankai tsizagaḱi a isa yi “Sodom”† n “Masar.” ⁹ Ama n agali n aletsu n iyamba a ka wunya ta ikyamba i le. A ka asaḱa uza u cidangu le wa hal she a yan a'ayin a tatsu n kagbidi.

¹⁰ Ama a likimba gba a ka yan ta mazaḱa adama a ukpa u ama a re a nala yi. A ka yan ta abiki hal a sukuḱu atoku a le kune, kḱaci ntsumate n re n nala mi n zuwa ta ama a panai ikyamba cika.

¹¹ Shegai an a'ayin a tatsu n kagbidi a nala yi a wurai, aku Kashilā ka doki ka fulaḱa le kuvi ka uma. Aku a 'yanga i shamgbai, ama da a wene le vi a panai uwonvo cika.

¹² Ntsumate n re mi n panai kalagatsu ka ucira ka wuta a zuba, ka danai, “Yuwai utuwa na!” Aku a yuwai ubana a zuba a asuvu a kalishi, atokulalu a le n a wundi le.

¹³ Kute-kute iyamba i gbaḱi n ucira, pini nala, kuma ku te a asuvu a kuma kupa ku ilyuci ki ku wasasai. Ama azu a shindere (7,000) a da a kuwai adama a ugbaḱa u iyamba vi. Aza da kḱam a buwai n uma a pana ta uwonvo cika aku a naḱai Kashilā ka kari ndishi a zuba tsupige.

¹⁴ Upana u ikyamba u ire u kotso de, shegai u tatsu wa ta a utuwa.

Kavana ka shindere

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka shindere ka fulai kavana ka ne, n panai alagatsu a ucira a ka dansa,

“Kashilā ka tsunu n uza da u dangasai u woko Kawauwi ki, wa ta n ucira u da wa lya tsugono tsu likimba gba.

Kḱam Kashilā ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku.”

¹⁶ Nkoshi kamanga n ama a nishi aza da a'ari ndishi a aratsu a tsugono a kapala ka Kashilā, a kuḱangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyaka yi kayala.

¹⁷ A danai,

“Magono ma Zuba Kashilā Uza u Ucira Gba, uza da wari gogo-na kḱam uza da wari caupa, Tsu cikpa vu ta an va wenishike ucira u vunu, kḱam vu gitā de ulya tsugono tsi.

¹⁸ Ama a likimba a'ari a ka pana ta upan u vunu cika, shegai gogo-na a'ayin a upan u vunu a rawa de. A'ayin a yan de a da va yanka akushe afada, vu naḱa kḱam agbashi a vunu katsupi.

Va naḱa ta ntsumate n vunu n aza a uwulukpi a vunu katsupi. Va naḱa ta gba aza da a panai uwonvo u kala ka vunu katsupi, ili i'ya i bidyai uza u kenu hal ubana uza u pige. Aku vu wuna aza da a tsu zuwa ukpa a likimba.”

* 11:2 Uwoto amangare n u re ili i te i'ya n a'ayin 1,260. Ili i te i'ya dem n ayen a tatsu n kagbidi a masala ma 12:14.

¹⁹Pini nala, Kuwa ku Kashilā ka ƙari a zuba ku kukpai, tsarā a wene Akpati u Kazuwamg-bani† u da wari pini. A rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugbada u iyamba u pige, n mini ma atala.

12

Uka n ubungu

¹Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. Uka roku u da pini kpm kunya ka u sirai kaara ka. A'ene a ne kpm a uwoto u da a'ari utadangi. Funi da pini a kaci ka ne u da wari n atala kupa n a re.

²U yan de evu n umatsa, kpm m6ala n upana u ikyamba m ilimaci yi i zuwa yi ta isali cika.

³Kute-kute n wenei iryoci i roku a zuba. N wenei ubungu u shili u pige u da wari n a'aci a shindere n avana kupa. Kaci dem ka ta n maku ma funi ma ne. ⁴Uwunja u ne u rononoi kaƙaci ka te a asuvu a aƙaci a tatsu a atala a zuba, aku u vutala i a da a likimba. U shamgbai a kapala ka uka u ilimaci vi tsara u matsa baci maku mi aku u soƙugu ma.

⁵Aku u matsai kalobo, uza da wari n ucira u da wa lya tsugono tsa ama a likimba gba n kalangu ka urim. Katsumate ka zuba ka fulai maku mi u bankai ma a asu u Kashila, tsara u ba u dusuku a karatsu ku tsugono tsu ne.

⁶Aku uka vi u sumai u banai a mete a asu u da Kashila ka foƙusuko yi. Nte a ka kirana n eyi de hal a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260).

⁷Kute-kute a gitai kuvon a zuba: aku Mika'ilu katsumate ka zuba ka pige n atsumate a ne a gitai kuvon n ubungu vi, ubungu vi n atsumate a ne a kana i dem kuvon n ele.

⁸Shegai ubungu vi u lya kaci ka kuvon ki wa, kpm a ka asaka yi n atsumate a ne a shamgba de a zuba kpm wa.

⁹Mika'ilu n atsumate a ne a vutala i ubungu vi a wutukpa yi a zuba ubana a likimba kaƙo lo n atsumate a ne. Ubungu u na vi aya gai wari pini tun caupa vi, aya a tsu isa Kalapansi kpm dem a tsu isa yi ta Kanangasi. * Aya u tsu zuwa ama a yain unyushi u cingi.

¹⁰Aku n panai kalagatsu a zuba ka yain kadyanshi n ucira ka danai:

“Gogo-na Kashila ka tsunu ka wauwa ta ama a ne!

Gogo-na wa yan ta manyan n ucira u ne,

u lya i tsugono tyoku u magono!

Gogo-na Kawauwi ka ne ka wenike ta ucira u ne a likimba!

Adama a da Kalapansi ka buwa kpm kushani a zuba a kapala ka Kashila wa, kpm wa doku wa tuko kadyanshi ka atoku a tsunu agbashi kaara n kayin wa.

A vutala de Kalapansi a wutukpa yi a zuba!

¹¹Ama a tsunu a lya ta kaci ka ne

adama a mpasa a Maku ma Kondom mi,

n kadyanshi ka Kashila ka a yain kuƙari.

A pana uwonvo u da a kuwa wa.

¹²Gba eda aza da i'ari a zuba yanyi mazanga.

Shegai eda aza da i'ari a iyamba n a asuvu a mini ya pana ta ikyamba cika.

Kpaci Kalapansi ka bana ta a likimba a asu u da i'ari,

kpm upan u de u da wari,

kpaci u reve ta a'ayin a ne a buwa ushani wa.”

¹³An ubungu vi u wenei a vutala yi de a likimba, aku u gitai uloko uka da u matsai maku ma vali mi.

¹⁴A naka i uka vi ashan a kajambu ka pige tsara u imkpa ubana a asu u da wari a mete. Nte a ka kirana n eyi de hal ayen a tatsu n kagbidi,† ubungu vi kpm wa fuda wa yanka yi ili wa.

¹⁵Aku ubungu vi u cikpunkai uka vi mini n una u ne yavu agata tsara ma pura yi.

¹⁶Shegai iyamba i 6anga i uka vi: i kukpai una u ne i soi mini ma ubungu u cikpai vi.

¹⁷Ubungu vi u panai uka vi upan cika, aku u laza i tsara u ba u yain kuvon na mmuku n ne n da n buwai. Mmuku n ne mi alya aza da a naka i udani u Kashila karinga a tonoi kpm akani a da Yesu wenishikei.

¹⁸Aku ubungu vi u shamgbai a ikengi i kushiva.‡

13

Kadin ka ka wutqi a asuvu a kushiva

* **12:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † **12:14** Kondo kadyanshi ka masala ma 11:2 ‡ **12:18** Itagarada i Kashila i roku i zuwa ta idani i na yi a makpanda ma 17, i roku tani a 18. I roku kpm a masala ma 13:1 ma a zuwai i'ya.

¹ A kuwene ku wā ki, n wene t̄a kadin ka 'yāngā ka wutā a asuvu a kushivā. Kā t̄a n a'aci a shindere n avana kupa. Kavana dem k̄a t̄a n maku ma funi ma ne. Kaci dem a korongu t̄a pini a'ala a dā a wishai Kashilā.

² Kadin ki ka rotso t̄a kanama, shegai adeshikpetsu a ne yavu manama ma a tsu isā biya.* Wā t̄a k̄pam n unā yavu u gabako. Ubungu vi u nākā yi ucira dere n ucira u ne, n karatsu ka tsugono n tsugono.

³ Kaci ka te ka pini a asuvu a a'aci a kadin ki ka k̄ari n kalani ka usān u dā w̄ari u gain u wuna yi, shegai usān vi u t̄anā de gogo-na. Ya dem a asuvu a likimba u yan t̄a majiyan ma kadin ki.

⁴ A lyakai ubungu u dā u nākai kadin ki ucira vi kayala. A lyakai dem kadin ki kayala a danai, "Uza wā la tyoku u kadin ka na wa! Uza wā la wa shilākānā n eyi u lyai kaci wa."

⁵ Kashilā ka ašākā t̄a kadin ki ka yain agoni n ucira u ne nala, k̄pam dem u wishai Kashilā. U ašākā yi t̄a u tsarā ucira u nala vi hal uwoto amangare n u re.

⁶ U gitai uwishisa Kashilā. U yankai k̄pam kala ka Kashilā unā u cingi, n a asu u dā w̄ari, n ama dā k̄pam a'ari a zuba gbā.

⁷ Kashilā ka ašākā yi t̄a u yain kuvon n ama a ne k̄pam u lyai kaci ka le. K̄pam dem a nākā yi t̄a ucira a kaci ka agali n ama n aletsu n iyamba gbā.

⁸ Ya dem a likimba wa lyaka yi t̄a kayala, shegai bamu n aza dā a'ala a le a'ari ukorongi a Tagarāda u Aza a Uma tun kahu a yain likimba. Tagarāda nala vi u Maku ma Kondom ma a'ari a wunai vi u dā.

⁹ Uza dā w̄ari n atsuvu a upana, u pana.

¹⁰ Uza dā baci dem Kashilā ka dāngasai a ka k̄anā, a ka k̄anā yi t̄a.

Uza dā baci dem Kashilā ka danai a ka wuna n burundu, a ka wuna yi t̄a.

Nala wa wenike t̄a u k̄anā t̄a ama a Kashilā a kawunku k̄pam a yain n upityanangu.

Kadin ka ire ka ka wutai a uyamba

¹¹ Aku n wenei kadin ka roku ka wutai a asuvu a uyamba. Wā t̄a n avana a re tyoku u maku ma kondom, u yain kadyanshi n kalagatsu ka ubungu.

¹² Kadin ka na ki ka shamgbai a kapala ka kadin ka kagitā ki, k̄pam u yain manyan n ucun u ucira u dā kadin ka kagitā ki ka yankai manyan. N ucira u nala vi u dā u zuwai gbā uza dā baci dem w̄ari a likimba u lyakai kadin ka kagitā ki kayala, uza dā w̄ari n kalani ka usān u dā w̄ari u rawai u wuna yi u dā u t̄anai vi.

¹³ Aku kadin ka ire ki ka yansa ikunesavu i pige i pige. Hal gbām u zuwai akina a wutai a zuba utuwā a likimba, ama n a wundi.

¹⁴ Kashilā ka zuwai kadin ka ire ki ka yain ikunesavu a kapala ka kadin ka kagitā ki, hal u yinsai gbā ama a likimba n ikunesavu i ne yi. U tonuko le a mai kameli ka ka rotsoi kadin ka kagitā, uza dā a'ari a wunai n burundu, shegai u gonoi n uma.

¹⁵ Kashilā ka ašākai kadin ka ire ki ka zuwai kameli ka kadin ka kagitā ki ka yain uma, tsarā ka dansa ka zuwa a wuna gbā uza dā baci bawu u lyaka yi kayala.

¹⁶ A maṣṣai ama a yansai kugyan a akere a ulyaki a le ko k̄pam a acen a le, ko azapige ko aza a kenu, ko aza a utsari ko aza a unambi, agbashi ko aza dā bawu a'ari agbashi.

¹⁷ Ama dā a'ari n kugyan ku na alya koshi a ka tsila k̄pam a denge. Kugyan ku na ki kala ka kadin ki ka ko k̄pam lamba dā w̄ari a kushani ku kala ka ne.

¹⁸ Ya ciga t̄a kakiri tsarā i reve lamba u kadin vi! Uza dā w̄ari n kakiri cika wa reve t̄a u dā. Lamba u ne vi u dā amangatawanteli n amangatatsu n u teli (666), k̄pam wā t̄a a kushani ku vuma u roku.

14

Maku ma Kondom n ama a ne

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a Masasa ma Sihiyona.* Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000) a'ari kushani n eyi. Ama a nala yi alya aza dā a'ari n kala ka Maku ma Kondom ki n ka Tata u ne a acen a le.

² N panai kalagatsu ka roku ka dansa a zuba. Kalagatsu ki k̄a t̄a yavu mawurā ma mini ma pige ma ma rukpusā ko k̄pam yavu mawurā ma makpankashilā. Yavu mawurā ma ama ushani aza dā a ka keme molo.

³ Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono, kaḅolo n ili i uma i nishi yi, nā nkoshi mi. A ka shipa ushipa u savu u dā bawu uza wa fuda wa rotsongusu, she ele koshi. A asuvu a ama a likimba gbā, alya aza dā a wutukpai koshi.

* 13:2 Adeshikpetsu a biya a gbonguro t̄a, k̄pam a'g t̄a n tsileme n akulukpaṣu a bululu. * 14:1 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

⁴ Alya aza da a k̄an̄ai kaci ka le uwulukpi bawu a yain tsishankala; adama a nala yi a da a'ari uwulukpi. A tono tā Maku ma Kondom mi a asu u da dem u banai. Ele ama a Kashila a da n Maku ma Kondom mi; a'a tā tyoku u ilimaci i kagitā i'ya a nākai Kashila.

⁵ A tsu yan kāban wa, k̄pam a'ā n unyushi wa.

Atsumate a zuba a tatsu

⁶ Aku k̄pam n wenei katsumate ka zuba ka imkpusa a zuba bilibili. Wa danasa tā akani a Kadyanshi ka Shinga a da bawu a'ari n utyoku a asu u ama da a'ari a likimba; wata, iyamba, n agali, n aletsu, n ama.

⁷ U yain kadyanshi n ucira, "U k̄an̄a tā i wenike Kashila karinga, k̄pam i dansa tyoku da wari n tsupige. Kpaci a'ayin a yan de a da wa yanka ama a likimba afada. Wenike ni karinga, adama a da aya u yain zuba n iyamba, n kushiva, n a'eshi a mini."

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka imkpai a zuba tyoku ka kagitā ki n ka dansi, "Ilyuci i Babila i pige i rukpā de! Ilyuci i na yi tsishankala tsu ne tsu zuwa tā iyamba dem i wokoi n icadi. Nala dem u zuwai ama a wokoi yavu asoi n tsishankala tsu ne."

⁹⁻¹⁰ Aku katsumate ka tatsu ka tono le, n ka salāsi, "Gb̄a ama da a lyakai kadin ki kayala n kameli ka ne a'ā tā n kugyan ku kadin ki a acen a le ko k̄pam a akere a le. Kashila ka zuwa le tā a soi mini ma cinwi ma mavura ma ne. Mini ma cinwi ma na mi a goso ma n mini wa, Kashila n kaci ka ne aya u tsungi ma n ucira nala a mako ma upan ma ne. Ama a nala yi dem a ka zuwa le tā a pana ikyamba a asuvu a akina a eri a da a ka tasa a kapala ka atsumate a eri n a kapala ka Maku ma Kondom.

¹¹ Akina a da a ka zuwa le a pana ikyamba yi a ka runukpa le tā hal ubana bawu utyoku. Ama a nala yi a da a ka lyaka kadin ki kayala n kameli ka ne k̄pam a'ari n kugyan ku kala ka ne ki, upana u ikyamba u le wa kotso wa, ko kenu."

¹² Gb̄a ili i'ya ili i na yi ya tono i'ya, u k̄an̄a tā ama a Kashila a kawunku. Alya ama da a tonoi udani u Kashila k̄pam a tonoi Yesu mayun.

¹³ Aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, "Korongu na: Ed̄a aza a mazanga a da, aza da ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana ya kuwa a asuvu a utono u Asheku!"

Aku Kulu ki ku wushuki, "Mayun da, a ka wunvuga tā a manyan ma a yain, k̄pam alabari a manyan ma shinga ma le ma tono le tā."

Ukana u likimba

¹⁴ Aku n webelele n wenei kalishi ka pun. Uza roku uza da u rotsoi vuma ndishi pini a asuvu a kalishi ki. Wa tā n funi u zinariya a kaci ka ne k̄pam wa bānā makanatsu ma kulya a kukere ku ne.

¹⁵ Aku katsumate ka roku ka wutāi a asuvu a Kuwa ku Kashila ka salākai uza da wari ndishi a kalishi ki n kalagatsu ka pige, u danai, "Gitā ukana n makanatsu ma vunu. Ili i'ya a ka kana a likimba i gewe de, k̄pam a'ayin a da gai na vi a da a ka 6olomgbono i'ya."

¹⁶ Aku uza da wari ndishi a kalishi ki u koronoi iceshi yi n makanatsu ma ne u kanai i'ya.

¹⁷ N wenei katsumate ka zuba ka ire ka wutāi a Kuwa ku Kashila a zuba, ka tā n makanatsu ma kulya cika.

¹⁸ Katsumate ka tatsu uza da wari n ucira a kaci ka akina, u wutāi a asudārakpa. Katsumate ka na ki ka isāi katsumate ka ire ki u danai, "Bidāy makanatsu ma vunu vu 6olomgbono ilimaci i atyaci a cinwi a likimba, kpaci ilimaci i le i gewe de."

¹⁹ Katsumate ki ka bankai makanatsu ma ne a likimba u kanai cinwi vi. U 6olomgbono ilimaci i atyaci a likimba a asu u pige u da a ka pishisa i'ya. Tyoku da upan u Kashila wari u da gai la vi.

²⁰ Ilimaci i atyaci yi a pisha tā i'ya a ulanga u ilyuci, k̄pam mpasa n wotsongi n wutāi a asu u da a ka pishisa vi yavu agatā a da a rawai mel amangatawanre (200) k̄pam kadakā ka agatā ki ka rawa tā udeshe kutawun.

15

Usara u shindere u makorishi

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. N wenei atsumate a zuba a shindere a ka bānā usara u shindere u makorishi. Kashila ka kotso baci uyan ama mavura n usara u shindere u na vi, wa asāka tā upana upan.

² N wenei ili i'ya i rotsoi kushiva ka ka la da yavu madubu kasatari n akina. K̄pam n wene tā aza da a lyai kaci ka kadin ki n kameli ka ne; wata, kadin ka lamba wari kushani ku kala ka ne. Ama yi a shangbai a ikengi i kushiva, ya dem wa bānā molo u da Kashila ka naka yi.

³ A shipai ushipa u da Musa kagbashi ka Kashila u shipai n ushipa u da Maku ma Kondom ma shipai, a danai,

"Avu Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gb̄a, vu yan tā manyan ma pige ma pige,

ma ma zuwa majiyan.

Vu lyai tsugono tsu ama gba.

Ili i'ya vu yain gba mayun da kpm i lobono ta.

⁴ Ama gba a ka naka vu ta tsupige, Magono ma Zuba!

Ama gba a ka dana ta, 'Vu gbonguro ta cika kpm va ta n ucira.

Vuma wa la uwulukpi wa, she avu.

Ama a likimba gba a tuwa ta a lyaka vu kayala.

Ya dem wene ta manyan ma maci ma vu yain.' ”

⁵⁻⁶ N wenei kpm pini a zuba, atsumate a zuba a shindere aza da a ka bana usara u shindere vi a wutai asuvu Asu u Uwulukpi† a Kuwa ku Kashila. Ya dem u ukai kunya ku eri ka ka lafa, n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne.

⁷ Aku uza te a asuvu a ili i uma i nishi yi u nakasai atsumate a shindere yi abelu a zinariya a da a'ari ushadangi n mavura ma Kashila, uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku.

⁸ Aku Kuwa ku Kashila ki ku shadangi n kanga ka ka wutai asu u tsupige tsu Kashila n ucira u ne. Uza wa la wa fuda wa uwa pini wa, she usara u shindere u da atsumate a shindere yi a tukoi u kotso.

16

Abelu a upan u Kashila

¹ Aku n panai kalagatsu ka pige Asu u Uwulukpi ka tonokoi atsumate a zuba a shindere yi, “Walai i ba i tsalasa abelu a shindere a upan u Kashila a likimba.” ² Katsumate ka zuba ka kagita ka ba ka tsalaji ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a likimba. Aku agalama a tadasai a ikyamba i aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da a gbashikai kameli ka ne.

³ Katsumate ka zuba ka ire ka tsalaji ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kushiva, aku mini mi ma wokoi yavu mpasa n kakushe, aku gba ili i uma i kushiva yi i kuwai.

⁴ Katsumate ka zuba ka tatsu ka tsalaji ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a agata n a'eshi a mini, aku a gonoi mpasa.

⁵ N panai katsumate ka zuba ka ka kirana n mini ka danai,

“Ada Kashila Uza u Uwulukpi.

Ada Kashila uza da wari gogo-na kpm va ta pini tun caupa!

Dere da an va yanka likimba afada naha.

⁶ Ama a cingi a zuwa ta mpasa m ama na nsumate n vunu n yeni.

Adama a nala vu naka le de mpasa a soi n da n wokoi katsupi ka malen ma manyan ma le. Ili i'ya i gain a tsasa i'ya a ka tsasa.”

⁷ Aku kpm n panai kalagatsu ka wutai a asudarakpa n ka dansi:

“Eye, Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba,

mayun da kpm dere da tyoku da vu yain ama a cingi mavura.”

⁸ Katsumate ka zuba ka nishi ka tsalaji ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kaara, aku Kashila ka asakai ka runukpa ama n akina a ne.

⁹ Usudugbi u pige u runukpai ama gba, aku a wishai kala ka Kashila uza da suki usara u na vi gba. Shegai a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le a cikpala tsupige tsu ne.

¹⁰⁻¹¹ Katsumate ka zuba ka tawun ka tsalaji ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a karatsu ka tsugono tsu kadin ki, aku uyamba u da wa lya tsugono tsi u wokoi n karimbi. Ama a ka lumusa ajiri a le adama a upana u ikyamba na mola ma agalama. Shegai a wishai Kashila ka Zuba a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le.

¹² Katsumate ka zuba ka teli ka tsalaji ili i'ya i'ari a kabelu ka ne agata a pige a Yufriti aku mini mi ma wumkpai. Nala gita ta tsara a fobusuko ngono n kasana ure u da a ka tuwa n asoje a le.

¹³ Aku n wenei pini ityoni i cingi i tatsu i'ya i rotsoi apodo. A ka wuta a una u ubungu, n a una u kadin ka kagita, n a una u kadin ka ire ki uza da wari matsumate ma kaban.

¹⁴ Ityoni i cingi i na yi i'a ta n ucira u da a ka yan ikunesavu. A bana ta a asu u ngono n likimba gba a bolomgbono le a yain kuvon n Kashila Uza u Ucira Gba a kain ka pige ka wa yan ama afada.

¹⁵ Asheku a danai, “Kiranai ma tuwa ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa bawu uza revei. Kashila ka zuwuka ta uza da bawu wari alavu kpm wari ufobusi n aminya a ne tsara u rongo ukyawunsa katafa wa una u shinga, kpm wa pana uwono u ama wa a ka wundya yi baci.

¹⁶ Ityoni yi i bolomgbonoi ngono mi asu u te a asu u da a ka isa Aramagado n Tsiyahuda.

¹⁷ Katsumate ka zuba ka shindere ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a uwule, aku kalagatsu ka pige ka wutai asuvu a Kuwa ku Kashila a karatsu ka tsugono ka danai, “N kotsu de ko ndya wa.”

¹⁸ Aku a rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugbaḍa u iyamba u pige u da u wurai i'ya a'ari a yansai an ama a'ari a likimba.

¹⁹ Ugbaḍa u iyamba vi u pecei ilyuci i pige i Babila aḥon a tatsu. Ilyuci i pige i pige i likimba i wasasai gba gba. Kashila ka ciḥai inyushi i Babila gba aku u zuwai Babila vi u soi mini ma cinwi ma mako ma ne; wata, upan u pige u ne.

²⁰ An iyamba i gbaḍai nala, aku gba iyamba i mere ma mini na nsasa a puwain.

²¹ Mini ma atala ma pige* ma araji a le a rawai uratsanaka evu n amangatawun (100) ma rukpusai a zuba u ama. Adama a nala ama a wishai Kashila, an u wokoi aya u sukunku le usara vi.

17

Kashankala n kadin

¹ Katsumate ka zuba ka te asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere yi ka tuwai ara va aku ka danai, “Tuwa na n wenike vu tyoku da a ka yanka kashankala ka ya dem u revei vi mavura; wata, ilyuci i pige i'ya a mai asu u da agata a'ari ushani.

² Ngono n likimba n vakusu ta n eyi, kpm ire i unamba u uwono u ne tyoku u mara ma ma makai ya dem a likimba da i'ari.”

³ Kpm asuvu a kuwene ka Kulu ku zuwai n wenei vi, katsumate ka pura mu ubana a mete. Pini de n cinai uka ndishi a zuba u kadin ka san kpayaya. A korongi inyashi i Kashila a ikyamba i ne gba, kpm wa ta n a'aci a shindere n avana kupa.

⁴ Uka vi u ukai aminya a tsugono a da a'ari n ushili u galura n san kpayaya. Kpm dem u ukai ili i ikali i zinariya, n atali a ikebe† icun kau-kau. A kukere ku ulyaki ku ne u banai mako ma a yain n zinariya ushadangi n ili i icadi; wata, ili i icadi n ashinda a tsishankala tsu ne.

⁵ A korongi kala ka kari n kalen usokongi a kucen ku ne. Kala ka danai, “Mpa Babila Kacirani, anuku a ashankala, uza da u gitai ili i icadi gba a likimba.”

⁶ Aku n wenei uka vi ugutukpi an u soi mpsa m ama a Kashila, aza da a wunai adama a da a dansai ukuna u Yesu.

An n wene yi n yain majiyan.

⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka wece mu, “Ndy a zuwai vu yain majiyan? Ma tonuko vu ta ukuna u usokongi u uka u na vi n kadin ka u yuwa uza u a'aci a shindere n avana kupa vi.

⁸ Kadin ka vu wenei na vi wari ta n uma caupa, shegai gogo-na kakushe ka. Ciga da wa ciga u wuta asuvu a kaḥaka ka bawu kari n utyoku aku u bana asu u da a ka wacinsa yi. Ama da a'ari a likimba, aza da bawu Kashila ka korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma kahu uyan u likimba, a ka yan ta majiyan a weḥele baci kadin ki. Wari ta n uma caupa, gogo-na kakushe, shegai wa gono ta kpm.

⁹ “Va ciga ta katakasuvu n kakiri tsara vu reve ili i na yi. A'aci a shindere a nala yi agalala da da asu u da uka vi wari ndishi. A'aci yi ngono n shindere n da dem.

¹⁰ Ngono n tawun n rukpa de, gogo-na ma teli ma ma lya tsugono, kpm ma shindere mi kotsu ma tuwa wa. Shegai tsugono tsu ne tsa barakpa wa.

¹¹ Kadin ka kari n uma caupa vi kpm gogo-na u kuwai vi, aya magono ma kulla. Wa ta tyoku ngono n shindere mi, kpm a asu u uwacinsa u da wa bana.

¹² “Avana kupa a da vu wenei vi, ngono kupa n da bawu n gitai ulya tsugono n da, shegai a ka wusha ta ucira u da a ka lya tsugono tyoku u ngono hal ulapa u uwule u te kaḥolo n kadin ki.

¹³ Gba a ka wushuku ta a naka yi ucira n tsugono tsu le.

¹⁴ A ka yan ta kuvon n Maku ma Kondom mi, shegai Maku ma Kondom mi ma lya ta ucira u le, kpaci aya Asheku a zuba u isheku gba, kpm Magono ma a zuba u ngono gba. Ama a ne a da u isa i kpm u dangasai a ka tono yi ta kain dem.”

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Agata a da vu wenishei nala vi; wata, a asu u da kashankala ki kari ndishi, ama a da n kakuma ka ama n iyamba n aletsu.

¹⁶ Kpm avana kupa n kadin ka vu wenei vi a ka kovo ta kashankala ki. A ka wusa yi ta gba ili i'ya wari n i'ya, aku a asaka yi kataḥa. A ka karasa ta ikyamba i ne, aku akina a koruso a lya yi gba.

* 16:21 Arajai a mini ma atala mi a rawa ta araji a kampakpa ka siminti.

¹⁷ Ngono kupa mi ma yan t̄a nala kpaci Kashil̄a ka ka zuwai gb̄a afo6i a ne a shadangu. Adama a nala a ka wushuku t̄a a naḳa kadin ki ucira n tsugono tsu le. A ka naḳa t̄a kadin ki karinga hal she Kashil̄a ka zuwa afo6i a ne a shadangu.

¹⁸ Uka ḁa vu wenei vi, ilyuci i pige i ucira i'ya, i'ya magono ma ne ma lya tsugono tsu ngono n likimba gb̄a.”

18

A wacinsai Babila

¹ An kuwene ku uka ḁa u kumbai kadin ki ku wurai, n wene t̄a katsumate ka zuba ka roku ka cip̄a a iyamba. W̄a t̄a n ucira cika, aku katyashi ka ka laḁa ka ka wutus̄a ara ne ka wakanai likimba.

² U salai n kalaḡatsu ka ucira:

“Ilyuci i pige i Babila i was̄a ḁe.

Ama a'a kpam pini wa,

shagai ityoni i cingi kau-kau i ashinda i'ya i'ari pini.

Gb̄a nnu ma ashinda ma t̄a pini.

³ Gb̄a iyamba i so t̄a mar̄a ma ne,

adama a ḁa u lai uciga tsishankala.

Ngono n likimba n yan t̄a tsishankala n eyi,

kpam gb̄a aza a tsilaga a tsar̄a t̄a ikebe ushani

adama a ḁa u la t̄a uciga ili i shinga i shinga.”

⁴ Aku n panai kalaḡatsu ka roku a zuba ka danai:

“Wut̄ai pini a ilyuci i nala yi, ama a va,

kotsu i yain unyushi u cingi tyoku ḁa u yain wa,

kotsu kpam i wushi mavura ma wa wusha wa.

⁵ Unyushi u ne u yan t̄a kazana ka ka rawai a zuba,

Kashil̄a kpam ka as̄ansa n ili i cingi i'ya u yansai wa.

⁶ Yankai Babila dem tyoku ḁa u yankai aza roku.

I tsupuka yi ili i cingi i'ya u yansai hal kure.

I fobusuko yi mar̄a ma ma rawai ucira kure

tyoku ḁa u fobusukoi aza roku.

⁷ U naḳa t̄a kaci ka ne tsupige cika

u tsar̄ai kpam gb̄a ili i'ya wa ciga.

I naḳa yi upana u ikyamba n unamgbukatsum̄a cika.

U yanka t̄a kaci ka ne ar̄aḁi, u danai,

'Mpa na n dusuki,

mpa uka ḁa wa lya tsugono.

Mar̄i n vali ḁa wa kuw̄a mu wa,

adama a nala ma saḳa yi wa.'

⁸ Adama a ḁa uka vi u yain ar̄aḁi nala,

wa bar̄akpa wa,

Kashil̄a ka yan yi t̄a mavura n maḁala,

n ukp̄a u ama a ne, n kambulu.

Akina a ka lya yi t̄a,

kpaci Kashil̄a, uza ḁa u yanka yi afada,

w̄a t̄a n ucira cika.”

⁹ “Ngono n ḁa a yain tsishankala kpam a pecei utsari u ne, a ka wene t̄a kanga ka ukana u akina a ḁa a ka lya yi, aku a sai a namgba katsum̄a adama a nala yi.

¹⁰ A shamgbai a m̄ari, kpaci a ka pana t̄a uwonvo u upana u ikyamba u ḁa u tsar̄a yi kotsu u tsar̄a le dem wa. A danai,

“ ‘Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi,

ilyuci i pige i Babila,

kpaci mavura ma vunu ma tuw̄a t̄a

a asuvu a ulapa u uwule u te!’

¹¹ “Kpam aza a tsilaga a likimba a ka sa t̄a a namgba katsum̄a adama a ne, kpaci gogo-na ko uza w̄a la wa tsila ili i'ya a ka dengishe wa.

¹² Ili i'ya a ka dengishe vi i'ya zinariya, n azurufa, n atali a ikebe,† n ityali. A ka tsar̄a kpam katsili ka aminya a ḁa a lai tsugbere tsulobo, n aminya a mini ma galura n san kpayaya wa. A ka tsar̄a uza ḁa wa tsila ndanga n ḁa mar̄i n magulani ma shinga, n ili i'ya a yain n a'anga

a karon, nā ndanga ma ikebe wa. Nala dem n urim u shili, n urim, n katali ka ikebe cika ka kuma.

¹³ A ka tsarā uza ḏa wa tsila ili i magulāni i kusan, * n ili i magulāni i urunukpa, n i kusugburu wa. Nala dem n mini ma cinwi, n manivi, n kira, n ilya. Hal n anaka, nā ncon, n adoki, nā nringongo ma adoki ma ucanka ucanga a ka tsarā katsili wa. Nala dem a ka tsarā katsili ka agbashi, n ama ḏa a kaṅaṅi a asu u kuvon wa.

¹⁴ “Aza a tsilaga yi a tonuko yi,
“Gbā ili i'ya vāri vu zuwukai a'eshi yi i kotsō ḏe,
kpam gbā ili i'ya i lobonuso vu vi i puwān ḏe,
vu buwa kpam utsarā i'ya wa!”

¹⁵ “Aza a tsilaga a ne, aza ḏa a yain utsari a asu u dengishike yi ili i nala yi, a ka shamgba tā a mḡari, adama a ḏa a ka pana tā uwonvo u upana u ikyamba u ḏa u tsarā yi kotsu u tsarā le dem wa. A ka sā tā a namgba katsumā.

¹⁶ A ka dana tā,
“Upāna u ikyamba!
Upāna u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!
Wāri u tsu uka tā aminya a ikebe
a ḏa a'ari n mini ma galura n san kpayayā.
U uka tā dem ikali i icanga i zinariya,
n atali a ikebe† icun kau-kau!

¹⁷ A asuvu a ulapa u uwule u te u ḏa a nangasai gbā utsari u ne!”

“Atigi† a a'atsu a pige n ayain a manyan a le kaḡolo n aza a nwalu a mini yi, n aza a tsilaga tsu ili i'ya a ka cangasa pini a a'atsu yi a ka shamgba tā a mḡari.

¹⁸ A ka sā tā cika an a wenei kaṅaṅa ka ukānā u akina ka kārī yi ulya vi, ‘Kotsu a'ari a yan ilyuci tyoku u ilyuci i ucira i na yi wa!’

¹⁹ “A ka polusuko tā a'aci a le kabutā tsarā a wenike unamgbukatsumā u le. Kpam a ka dana tā:

“Upāna u ikyamba!
Upāna u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!
Tsu yan tā utsari adama a udukuyan u ne.
Kpam gogo-na a asuvu a ulapa u uwule u te gbā u puwān ḏe.”

²⁰ Edā aza ḏa i'ari a zuba yanyi ipeli,
i yain kpam mazāngā,
kpaci Kashilā ka wacinsa ḏe Babila.
Ama a Kashilā kaḡolo n asuki
n aza ḏa a tsu dansa akani a Kashilā
a ka yan tā mazanga.

Kpaci Kashilā ka kidāga ḏe Babila ugana
adama a ili i cingi i'ya u yansāka ḏa.”

²¹ Aku katsumate ka zuba ka ucira ka bidyai katali ka pige, yavu ka a tsu wurika kira,
aku u vutālāi ka a kushivā, u salai:

“Babila, avu ilyuci i ucira,
tyoku ḏa Kashilā ka wacinsa vu n ucira ḏa na
tyoku ḏa n vutālāi katali ka na ki!
Avu ilyuci i na yi, ama a ka doku a ka wene vu kpam wa.

²² Ama a ka doku a ka pana a kemi kpam molo wa,
ko ashipi, ko kpam ama a fulusā avulā n igbali wa.
Uza wa doku wa yan kpam manyan a asuvu a vunu wa.
Uza wa doku wa pana mawurā ma kira kpam wa.

²³ Uza wa doku wa wene katyashi ka ncikalū a asuvu a vunu kpam wa.
Uza wa doku wa pana kpam kalagatsu ka kalobo n makere a yain iyolo wa.
Aza a tsilaga a vunu alyā a'ari a lakai ucira a asuvu a likimba naha.

Tsuboci tsu vunu tsu yinsā tā ama a likimba gbā.

²⁴ Kashilā ka yanka tā Babila mavura
kpaci ilyuci yi i wuna tā aza ḏa a dansai akani a Kashilā,
n aza ḏa a'ari ama a Kashilā.
Mayun ḏa, Babila wuna tā ama a likimba ukyawan.”

* **18:13** A asuvu a ili i magulāni yi, a 6olomgbono tā pini n maṛ, n furankinsen. Ili i te i'ya n ili i'ya arevi a tukoi Yesu kune a'ayin a ḏa a matsa yi.

19

Ama da a'ari a zuba a cikpalai Kashila

¹ An katsumate ka zuba ka ucira ka nala ka kotsoi kadyanshi, aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba, a ka salasa:

“Cikpalai Kashila!

Iwauwi, n tsupige, n ucira i Kashila ka tsunu i'ya!

² Mayun da kpm dere da tyoku da u tsu yan ama a cingi afada.

U yawunsa de tyoku da wa yanka kashankala ka pige ka nala ki mavura, uza da u zuwai ama a likimba a yain tsicingi a asu u da a yain tsishankala n eyi. Kashila ka tsupa yi ta kpaci u wuna ta agbashi a ne.”

³ Aku a doki a salai:

“Cikpalai Kashila!

Kanga ka ukana u akina ka ilyuci i pige yi ka 'yanga ta a zuba hal ubana bawu utyoku!”

⁴ Nkoshi kamanga n ama a nishi mi n ili i uma i nishi yi a kudangi a lyakai Kashila kayala, uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono. A danai, “Ami! Cikpalai Kashila!”

Abiki a iyolo a Maku ma Kondom

⁵ Aku n panai uza roku wa isa pini a karatsu ka tsugono ki, u danai,

“Gbā ama,

azapige n aza da bawu a'ari azapige.

Aza da ya lyaka Kashila kayala, danai,

“Tsu naka vu ta tsupige.”

⁶ Aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba a ka salasa yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpusa kpm yavu mawura ma makpankashila ma pige. N panaka le a ka dansa:

“Cikpalai Kashila!

Kpaci Magono ma Zuba Kashila

Uza u Ucira Gbā aya Magono!

⁷ Tsuanyi ipeli n mazanga.

Tsu cikpalai tsupige tsu ne.

Kpaci a'ayin a da a ka yan iyolo i

Maku ma Kondom mi a rawa de.

Ukasavu vi u fofuso de

kaci ka ne adama a iyolo yi.

⁸ Kashila ka naka yi ta aminya a pun,

a da a lai aminya a tsugbere,

a da a'ari sarara kpm a ka lada.”

(Aminya yi a da ili i shinga i'ya ama a Kashila a ka yansa.)

⁹ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Korongu na: Kashila ka zuwuka ta gbā uza da baci dem a libanai a asu u abiki a iyolo i Maku ma Kondom mi unā u shinga.” Katsumate ka zuba ki ka danai kpm, “Ili i'ya Kashila ka dansai na vi mayun da.”

¹⁰ Aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ki tsara n lyaka yi kayala, shegai u tonuko mu, “A'! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u wunu n tyoku u Atoni a da a buwai, n gbā aza da a kana ukuna u mayun u da Yesu todugboi. Cikpalai Kashila!”

Ukuna u mayun u da Yesu todugboi vi u da u tsu zuwa ama a dansa akani a Kashila.

Uza da u yuwai kadoki ka eri

¹¹ Aku n wenei zuba kukpai, n wenei kadoki ka eri kari kushani pini. Uza da u yuwai ka vi kala ka yi Uza u Maci n Uza u Mayun. U tsu yan ta afada a ne dere, kuvon kpm dere.

¹² A'eshi a ne a ka lada yavu akina, aku u ukai ifuni ushani a kaci ka ne. A korongu ta kala ka ne a ikyamba i ne, shegai aya koshi u revei ka.

¹³ U ukai matogo ma a rumbugi a asuvu a mpasa. Kala ka ne ka, “Udani u Kashila.”

¹⁴ Asoje a zuba a yuwusai adoki a eri a ka tono yi. A ukusai aminya a pun a da a lai aminya a tsugbere, a da a'ari sarara.

¹⁵ Burundu u kulya u wutai a unā u ne, kpm n u da wa yan manyan u yain kuvon n uyamba. Wa lya ta tsugono tsu le n kalangu ka urim. Wa wenike ta upan u pige u Kashila Uza u Ucira Gbā a asu u upisha cinwi a kadaka ka upishisa mini ma cinwi.

¹⁶ A kapashi ka matogo ma ne ma ma palai maguta ma ne a yain ikorongi i na:

MAGONO MA NGONO N ASHEKU A ISHEKU.

¹⁷ Aku n wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kaara. U salakai gba asakali a da a ka imkpusa a zuba n kalagatsu ka ucira, u danai: "Tuwai! Bolomgbonoi i lyai ilikulya i abiki ushani i'ya Kashila ka tuwa ka foBusuko da!

¹⁸ Tuwai! Takumai ikyamba i ngono, n atigi, n asoje, kaBolo n ikyamba i adoki n ikyamba i ayuwi a le. Tuwai! Takumai ikyamba i ama gba: agbashi n aza da bawu a'ari agbashi, azapige n aza da bawu a'ari azapige!"

¹⁹ Aku n wenei kadin na ngono n likimba gba, kaBolo n asoje a le, a bolomgbonoi tsara a yain kuvon n uza da u yuwa i zuba u kadoki ki n asoje a ne dem.

²⁰ Aku a kana i kadin ki kaBolo n matsumate ma kaBan uza da u yanka yi ikunesavu yi. (U yansa ta ikunesavu i nala yi tsara u yinsa aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da kpam a lyakai kameli ka ne kayala.) Kadin ki n matsumate ma kaBan mi a vutala le ta n uma u le pini a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri.

²¹ Uza da u yuwa i kadoki ki u wunusai asoje a le gba n burundu da wari a uwutusar a una u ne. Aku gba asakali yi a takumai ikyamba i le a cuwusai hal ucuwi u leje le.

20

Ayen kazu (1,000)

¹ An uza da u yuwa i kadoki ki u lyai kaci ka kadin ki, n matsumate ma kaBan n asoje a le dem, aku n wenei katsumate ka zuba ka roku kari ucipa a iyamba, ubani n makukpunku ma kada ka bawu kari n utyoku n ikani i araji a kukere ku ne.

²⁻³ Katsumate ka zuba ki ka kana ubungu vi; wata, kali ka nala ka kari tun caupa vi ka a tsu isa Kalapansi ko kpam Kanangasi.* U bidyai ikani yi u sira yi mai n i'ya. Aku u vutala yi a kada ka bawu kari n utyoku. N makukpunku ma wa bana a kukere ku ne ki ma u gbagiryai utsutsu u kada vi, aku u zuwai iryoci pini a utsutsu vi tsara ko uza u kukpa wa. Kalapansi ki ka rongo ta pini hal ayen kazu (1,000), adama a nala wa doku wa yinsa kpam ama a likimba wa. Ayen kazu yi a wura baci, katsumate ki ka asaka yi ta ve a'ayin kenu.

⁴ Aku n wenei aratsu a tsugono, kpam aza da a'ari ndishi pini a zuba le alya ama da Kashila ka nakai ucira u da a ka lya tsugono. Alya a'ulu a aza da atokulalu a kidasai a'aci a le adama a da a dansai akani a Yesu n kadyanshi ka Kashila. Ama a nala yi a lyaka kadin ko kameli ka ne kayala wa, kpam a wusha kugyan ku ne a acen a le ko a akere a le wa. A gonoi a yain uma aku a dusuki a aratsu a tsugono, a lyai tsugono kaBolo n Kirisiti Kawauwi hal ayen kazu.

⁵ A'ayin a kagita a da pa vi a da Kashila ka 'yangaasa akushe a ukpa. (Akushe a da a buwai a gono n uma wa, she a'ayin a da ayen kazu yi a kotsoi.)

⁶ Aza da Kashila ka 'yangaasai a ukpa a'ayin a nala yi a yan ta ipeli cika; alya ama a ne. A ka wuna le a kushiva ku akina wa; wata, ukpa u ire u da la vi. Shegai a ka gbashika ta Kashila n Kawauwi ka u dangasai tyoku u adarakpi, kpam a ka lya ta tsugono kaBolo n eyi hal ayen kazu.

Kashila ka lyai kaci ka Kanangasi

⁷⁻⁸ An ayen kazu yi a kotsoi, katsumate ka zuba ki ka asakai Kanangasi a asu u da a'ari a sira yi caupa vi, wa wuta ta u yinsa iyamba n aza da a wacuwai a asuvu a likimba gba. Iyamba i nala yi i'ya a ka isa Gogu n Magogu. Wa tuko le ta a asu u te a asu u da a ka yan kuvon. A ka yan ta ushani cika hal gbam ko uza wa fuda wa kece le wa.

⁹ A wacuwai a asuvu a likimba a kyawain a asu u da ama a Kashila a zuwai agali; wata, ilyuci i'ya wa ciga. Shegai akina a wutai a zuba a wacinsa le.

¹⁰ A'ari a vutala de kadin ki n matsumate ma kaBan mi a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri, aku a vutalai kpam pini Kalapansi, uza da u yinsai ama a na yi gba. Akina yi a ka zuwa le ta a pana ikyamba kaara n kayin hal ubana bawu utyoku.

Afada a makorishi

¹¹ N wenei karatsu ka tsugono ka pun ka pige, aku n wenei uza da wari ndishi pini vi. An u wenikei kaci ka ne, aku likimba n zuba a puwain kpam ko uza u doku u wene le wa.

¹² N wene ta kpam gba ama da a kuwusai a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono ki, azapige n aza a kenu. Aku a kukpai itagarada i'ya a korongusi ili i'ya ya dem yansai. A kukpai kpam tagarada roku; wata, Tagarada u Aza a Uma. A yanka ta akushe yi afada ya dem n ili i'ya u yain, tyoku da a korongi pini a itagarada yi.

¹³ Aza da a kuwai a kushiva a banai dem tsara Kashila ka yanka le afada. Ukpa n Asu u Akushe a tukusoi ama da a'ari ara le, aku Kashila ka yanka le afada ya dem n ili i'ya u yain.

¹⁴ A vutalai Ukpa n Asu u Akushe a kushiva ku akina. (Kushiva ku akina ku nala ki ka ukpa u ire.)

* 20:2-3 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁵ Aku a wutaḷai ama a kushivā ku akina ki; wata, uza ḍa baci dem kala ka ne bawu kari ukorongi a asuvu a Tagaraḍa u Aza a Uma.

21

Zuba u savu n likimba u savu

¹ An n kotsoi uwene kuwene ka Kashilā ka yanka ya dem afada, aku n wenei zuba u savu n likimba u savu. Zuba u kagita n likimba u kagita a puwain, kpm kushivā ku buwa wa, ko kenu.

² N wenei kpm ilyuci i pige i'ya a wulukpei i'ya Kashilā ka suki; wata, Urishelima u savu, u wutaḷi a zuba wa cipā a iyamba. Ilyuci i pige yi tyoku u uka ḍa u ukai aminya a iyolo a ne ḍa wari, kpm u fobusoi u gawunsa n vali u ne.

³ Aku n panai kalagatsu a karatsu ka tsugono, ka danai, “Gogo-na kuwa ku Kashilā ka ta n ama! Wa rongo ta n ele, kpm a ka woko ta ama a ne. Kashilā n kaci ka ne wa rongo ta n ele kpm wa woko ta Kashilā ka le.

⁴ Wa yansaḷa ta meshi ma le gbā. Ko uza wa kuwa kpm wa. Uza wa namgba kpm katsumā wa, ko u sai ko kpm u doku u pana ikyamba wa. Ili i cau i'ya i kotso de.

⁵ Uza ḍa wari ndishi a karatsu ka tsugono ki u danai, “Weḷelei! Ma gonusuko ko ndya wa i savu!” Aku u tonuko mu, “Korongu na, kpaci idani i na yi mayun ḍa kpm a ka wushuku ta n i'ya.”

⁶ Kpm dem u dana ta, “N yan de gbā ili i na yi! “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Ma naḷa ta aza ḍa a ka pana kakuli mini ma uso a keshi ka mini ka ka naḷa uma gbani, bawu a tsupai ko i te.

⁷ Gbā aza ḍa baci dem a lyai kaci a ka wusha ta ili i na yi gbā: Ma woko ta Kashilā ka le, kpm a ka woko ta mmuku n va.

⁸ Shegai gbā ama a na yi; wata, aza ḍa a kpaḍai ukawunku adama a uwonvo, n aza ḍa a asaḷai upityanangu na mpa katsupi ka le ka kushivā ku akina ka kari urāna n akina a eri. A ka tsupa ta dem aza ḍa a nangasai kaci ka le n unyushi u cingi, n aza a mawunuka, n ashankala n akina yi. A'eli, n aza ḍa a ka gbashika ameli, n aza a kaḷan, asu u le u ḍa kushivā ku akina ka kari urāna n akina a eri. Ukpā u ire u ḍa la vi.

Urishelima u Savu

⁹ Katsumate ka zuba ka tuwai ka tonuko mu, “Tuwa n wenike vu makere ma ma yan iyolo n Maku ma Kondom mi.” (Katsumate ka zuba ka na ki uza u te ḍa a asuvu atsumate a shindere a ḍa a'ari n abelu a shindere a usara u shindere u ḍa a yain a makorishi.)

¹⁰ Kulu ku Kashilā ku tonoi na mpa, aku katsumate ka canga mu ubana a zuba masasa ma ugadi. Aku u wenike mu Urishelima ilyuci i pige i uwulukpi i'ya Kashilā ka suki, i wutaḷi a zuba ya cipā a iyamba.

¹¹ I shaḍangi n tsupige tsu Kashilā kpm ya laḍa n katyashi ka shili usatari n mini ma avuku tyoku atali a ikebe† cika a ḍa a'ari sarara yavu madubu ma ma wundyamgbanaḷa.

¹² Kasaga ka kari n ugbami ka ugadi cika ka kyawain i'ya. Itsutsu kupa n i re i'ya pini, kpm utsutsu dem katsumate ka zuba ka pini ka wunya u ḍa. A itsutsu yi a korongu ta pini a'ala a agali a aza a Isara'ila kupa n a re, utsutsu dem kala ka te.

¹³ Kaḷon dem ka ta n itsutsu i tatsu: i tatsu a kasana, i tatsu a gadi, itsutsu i tatsu a ḍaka, i tatsu kpm a kalivi.

¹⁴ Kasaga ka ilyuci ki ka ta n atali kupa n a re a kami, katali dem a korongu ta pini kala ka kasuki ka te a asuvu a asuki kupa n a re a Maku ma Kondom mi.

¹⁵ Katsumate ka zuba ka ka dansa na mpa vi ka ḷanai kalangu ka zinariya. Ka wa raṭsanaka ilyuci i pige, itsutsu, n kasaga ka ilyuci ki.

¹⁶ An u raṭsanakai, u wenei i'ya yavu akpati ḍa ugadi n upeti n akumgbi a ne a'ari derere. Urāsanaka u akpati vi mel kazu ka te n amangatawantawun (1,500) u ḍa. *

¹⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka raṭsanakai kasaga ki, n urāsanaka u tsunu, upeti u ne u rawa ta udeshe amangatawanre n kupa n u teli (216).

¹⁸ N atali a ḍa a ka laḍa san n mini ma avuku a ḍa a makai kasaga ki. Gbā ili i'ya i'ari a ilyuci yi n zinariya ḍa wari sarara cika hal wa laḍa yavu madubu ma ma wundyamgbanaḷa ḍa a yain i'ya.

¹⁹⁻²⁰ Asuvu a atali kupa n a re yi katali dem ka ta kau kpm ka ikebe a kami ka kuma ki. A roku a shili a ḍa, a roku tani mini ma tsulon ma le, a roku tani mini ma avuku ma le, a roku kpm mini ma limā icun i mabucu ma ivashi i akaryabi.†

* 21:16 Ugadi u kasaga ka ka kyawain ilyuci yi, u rawa ta nwalu ma ukyawan uyamba u Najeriya kure n kagbidi.

† 21:19-20 Atali kupa n a re yi, katali dem ka ta n kala ka ne: ka kagita ka jaspā, aku safiru, n agatu n zumuruḍu n onis n yakutu n kirisolati n berili n tofazu n kirisofaras n yakinta n ametis.

²¹ Itsutsu kupa n i re yi ityali i ikebeɓ i'ya cika. Utsutsu dem n utyali u te u ɗa a yankai u ɗa. Ure u pige u ilyuci vi n zinariya u ɗa wari sarara katyashi ka ne ka laɗa yavu madubu ma ma wundyamgbanaka ɗa a yankai u ɗa.

²² N wene kuwa ku ulya kayala pini a ilyuci i pige yi wa, kpaci Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba n Maku ma Kondom alya kuwa ku ulya kayala ku ne.

²³ Ilyuci i pige yi ya ciga kaara ko uwoto a naka katyashi pini wa. Kpaci tsupige tsu Kashila tsa tsa laɗa pini aku Maku ma Kondom ma wakanai asu vi yavu macikalu.

²⁴ Gba ama a likimba a rongo ta pini a katyashi ka ka laɗa pini a ilyuci yi. Kpam ngono ma tukuso ta utsari u le pini.

²⁵ Itsutsu i ilyuci yi ukukpi u ɗa ya rongo kain dem. A ka gidaku i'ya wa, kpaci kayin ka pini asu vi wa.

²⁶ Ama a ka tukuso ta pini gba ili i shinga n i karinga pini a ilyuci i pige yi.

²⁷ Ili i cingi i'a la i'ya a ka asaka i uwa pini asu vi wa. Nala dem uza ɗa baci dem u yain ili i uwono, ko kaɓan a ka asaka yi u uwa pini wa, shegai aza ɗa a korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma u ɗa Maku ma Kondom mari n u ɗa.

22

Agata a ɗa a tsu naka uma

¹ An katsumate ka zuba ki ka wenike mu ilyuci i savu yi, aku kpam u wenike mu agata a ɗa a'ari n mini ma ma tsu naka uma. A ka laɗa cika yavu madubu ma ma wundyamgbanaka. A gitai uyene a karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi.

² Ma yenei a mere ma ure u ilyuci vi. Nɗanga n ɗa n tsu matsa mmuku n ɗa n tsu naka uma n gbonguroi pini a apashi a re gba a agata yi. Kayen dem a tsu matsa ta ilimaci kupa n u re; wata, kuten a uwoto. Ama a likimba a tsu yanka ta avuku a le aguma a tanasa mɓala. ³ Ili i'a la i'ya Kashila ka yankai una u cingi pini a ilyuci yi wa. Karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi a ilyuci yi i'ya ka rongo, kpam agbashi a ne a ka gbashika yi ta.

⁴ A ka wene ta upetiwa'eshi u Kashila n kala ka ne ukorongi a acen a le.

⁵ A ka doku a yain kayin kpam wa. A ka ciga kpam katyashi ka macikalu ko ka kaara wa, kpaci Magono ma Zuba Kashila ka naka le ta katyashi. Kpam a ka lya ta tsugono hal ubana bawu utyoku.

Utuwu u Yesu

⁶ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, "Idani i na yi mayun ɗa, a wushuku kpam n i'ya. Magono ma Zuba Kashila uza ɗa u naka Kulu Keri ku ne a asu u ntsumate, u suku ta katsumate ka zuba ka ne ka wenike agbashi a ne ili i'ya ya tuwa ya gita gogo."

⁷ Yesu danai, "Panai na! Ma ta a utuwu gogo. Tagarada u na u dana ta ili i'ya ya gita gogo-na n ubana a kapala. Kashila ka zuwuka ta aza ɗa a tonoi u ɗa una u shinga."

⁸ Mpa Yahaya, uza ɗa n panai kpam n wenei gba ili i nala yi. An n kotsoi upana n uwene i'ya, aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ka ka wenike mu ili yi gba tsara n lyaka yi kayala.

⁹ Shegai u tonuko mu, "A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu, n atoku a vunu ntsumate, kpam n gba ama ɗa a wenei karinga ka idani i tagarada u na vi. Lyaka Kashila kayala!"

¹⁰ Aku u tonuko mu kpam, "Kotsu vu kimba ili i'ya a danai a tagarada na vi a kaci ka ili i'ya ya gita gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala wa. A'ayin a ɗa ili i na yi ya gita a ka rawa de gogo."

¹¹ Asaka gba aza ɗa a ka yansa tsicingi a rongo uyansa tsicingi hal kain ki ka rawa. Aza ɗa kpam a ka yansa ili i icadi a rongo uyansa i'ya. Aza ɗa kpam a ka yansa ili i shinga, a rongo uyansa ili i'ya i'ari i shinga, aza ɗa kpam a'ari uwulukpi a suma uyansa tsicingi."

¹² Yesu doki u danai, "Panai na! Ma ta a utuwu gogo. Ma ta a utuwu n tsupa ko kpam n yanka gba ama mavura a ili i'ya a yansai."

¹³ "Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa Uza u Iyan mpa kpam Uza u Utyoku."

¹⁴ "Kashila ka zuwuka ta aza ɗa a zai ntogo n le sarara una shinga, kpam adama a nala, a ka fuda ta a ka lya ilimaci i ndanga n ɗa n tsu naka uma kpam a wura a itsutsu a uwa a asuvu a ilyuci yi."

¹⁵ Shegai a ka gishinka ta ama a na u'uwa a asuvu a ilyuci yi: aza ɗa a gonukoi kaci ka le n ashinda adama a unyushi u le, n aza a uyansa tsukunu, n aza a uyansa tsishankala. A ka gishinka ta dem aza a magalaka, n aza ɗa a ka lyasaka ameli kayala, n gba aza ɗa a tsu dansa kaɓan.

¹⁶ “Mpa Yesu, n suku t̄a katsumate ka zuba ka v̄a ka n̄ak̄a d̄a akani a na yi a a'uwa a Atoni. Mpa Kami; wata, Matsikaya ma Dawuda Magono. Mpa Katala ka Kpasani.”

¹⁷ Kulu Keri n ukasavu u Maku ma Kondom mi a danai, “Tuw̄a!” Uza d̄a baci u panai akani a na yi āsak̄a u dana, “Tuw̄a!” Uza d̄a baci wa pana kakuli u tuw̄a, uza d̄a baci dem wa ciga, āsak̄a u kene mini ma uma gbani.

Makorishi

¹⁸ Mpa Yahaya d̄a ma rono atsuvu a uza d̄a baci dem wa pana akani a kaci ka ili i'ya ya git̄asa gogo-na, kpam n i'ya ya tuw̄a ya git̄a a kapala i'ya n korongi a tagar̄ada u na vi: Uza u doku baci ili a asuvu a akani a na yi, Kashil̄a ka doku yi t̄a dem mavura ma ne. Wa yanka yi t̄a mavura n usara u shindere u d̄a n yain kadyanshi ka le pini a tagar̄ada u na vi.

¹⁹ Kpam uza u takpa baci ili a asuvu akani a na yi, Kashil̄a ka 6ishinka yi t̄a utsar̄a un̄a u shinga u d̄a a dansai a tagar̄ada na vi. Kashil̄a kpam ka 6ishinka yi t̄a ulya ilimaci i maɗanga ma un̄ak̄a uma, kpam wa āsak̄a vuma u nala vi u rongo a ilyuci i uwulukpi i nala yi wa.

²⁰ Yesu, uza d̄a u danai ili i na yi mayun d̄a, u dana t̄a, “Mayun d̄a, ma t̄a a utuw̄a gogo.”

Ami. Tuw̄a, Yesu Asheku!

²¹ Āsak̄a Yesu Asheku u wenike gb̄a d̄e ukuna u shinga u pige u ne. Ami.